

<36625944980016

3

CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM ANTIQUI.

Volumen III.

Samling af Sweriges Gamla Lagar,

PÅ

KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING

UTGIFVEN AF

D. C. J. Schlyter.

Tredje Bandet. UPLANDSLAGEN.

STOCKHOLM, 1834, hos P. A. Norstedt & Söner.

CODEX IURIS UPLANDICI,

CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIO ET INDICE NOMINUM PROPRIORUM.

Uplands-Lagen,

UTGIFVEN

AF

D. C. J. Schlyter.

STOCKHOLM, 1834, hos P. A. Norstedt & Söner.

PRAEFATIO.

I. De codicibus Iuris Uplandici manuscriptis.

1. Codex membranaceus Bibliothecae Reg. Academiae Upsaliensis, sign. N:o 12 in catalogo codicum iuris Suecani manuscriptorum. Hic codex, tergino tegumento compactus, habet 123 folia $8\frac{1}{8}$ pollices Suec. alta et $5\frac{3}{4}$ poll. lata. Inter foll. 2 et 3 folium scripturae vacuum insertum est; inter foll. 117 et 118 item; utroque loco desideratur unum folium ipsius codicis; quo factum est ut pars capp. 1 et 2 KirkB. et pars capp. 9 et 10 þingB. desit [1]). Inter foll. 79 et 80, ac inter foll. 85 et 86 quoque unum folium deest, qua re perierunt priori loco finis cap. 16. JorþB. una cum capp. tribus sequentibus ac principio cap. 20 eiusdem libri, posteriori vero loco pars cap. 9. KöpB. [2]); his vero locis nova folia non sunt inserta. Ad calcem libri KirkB. rubris litteris per latitudinem totius folii distentis scriptum est:

M || C || C || C

quod sine dubio designat annum MCCC, quo hic codex exaratus esse videtur. Fuit quondam in dominio O. Rabenii, Iuris Professoris Upsaliensis († 1772) [3]). Scripturae specimen exhibet

1) Vide not. 47. pag. 13; not. 62. p. 270.
2) Vide not. 15. pag. 197; not. 40. p. 210.
3) In Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatur exemplar iuris Upl. a. 1607 impressi, ubi N. R. Brocman in margine adnotavit varietates ex codice manuscripto ad Professorem Rabenium pertinente, qui, ut

FÖRETAL.

I. Om handskrifterna af Uplandslagen.

1. En Kongl. Akademiska Bibliotheket i Upsala tillhörig pergamentscodex, uptagen under N:r 12 i katalogen öfver handskrifter af Svenska lagar. Denne i skinnband bundne codex har 123 blad af $8\frac{1}{8}$ Svenska tums höjd och $5\frac{3}{4}$ tums bredd. Emellan foll. 2 och 3 är ett rent blad inhäftadt; och likaså emellan foll. 117 och 118. På hvartdera af dessa ställen är ett blad af handskriften borta, hvarigenom en del af 1 och 2 Fl. KyrkB. och en del af 9 och 10 Fl. þingB. gått förlorade [1]). Emellan foll. 79 och 80, äfvensom emellan foll. 85 och 86 är likaledes ett blad borta, hvarigenom slutet af 16 Fl. JorþB. och det följande, till och med början af 20 Fl. samma Balk, samt en del af 9 Fl. KöpB. gått förloradt [2]); men på dessa ställen äro ej rena blad insatta. I slutet af KyrkB. är med röda bokstäfver tvärtöfver sidan skrifvet

M || C || C || C

hvilket utan tvifvel skall beteckna årtalet 1300, då denne codex troligen är skrifven. Den har tillhört Juris Professorn i Upsala O. Rabenius († 1772) [3]). Prof af stilen lemnar

1) Se not. 47. sid. 13; not. 62. s. 270.
2) Se not. 15. sid. 197; not. 40. s. 210.
3) I Kongl. Bibliotheket i Stockholm finnes ett exemplar af UplL. tryckt 1607, der N. R. Brocman i kanten antecknat varianter ur en Professor Rabenius tillhörig handskrift, hvilken, af varianternas

Tab. I. Libri singuli in principio habent titulum atramento scriptum; at in summo foliorum margine tituli librorum rubris litteris sunt exarati. Indices capitum litteris numeralibus signoque ¶, utrisque alternatim rubris caeruleisve ornantur. Litterae initiales librorum grandiores sunt ac caeruleae rubraeve; aliis quoque locis, ubi capita in nova linea incipiunt, tales pictae sunt [4]); plerumque vero initium capitum tantum indicatur signo ¶ rubro vel caeruleo ac litteris numeralibus rubris in margine scriptis, quae tamen quibusdam locis sunt omissae. Litterae initiales capitum vel singularum periodorum in textu, rubra lineola notantur. Abbreviationes raro occurrunt, excepto *æ* (ex. c. *siælwær, laghmaþær*) et vocabulo *markær;* v. *ællær* plerumque omissa abbreviationis nota scribitur *ællr;* sic quoque occurrunt *allr, kallr, takr.* In fine quaternionum custodes, ut dicunt, adduntur, constantes pluribus verbis in imo margine scriptis, ex c. *gript at wighiæ,* fol. 7. Sola nota distinctionis est punctum, quod saepe cum littera proxime praecedenti connexum est, ac haud raro tam exiguum, ut coniiciendo tantum statui possit ubi hoc signum ponere voluerit scriba. Quibusdam locis punctum in medio vocabulo positum est [5]). Verba er-

Tab. I. I början af hvar Balk är dess titel skrifven med svart bläck; men öfverst på bladen äro Balkarnes titlar skrifna med röda bokstäfver. Förteckningarne på Flockarnes innehåll äro prydda med Romerska siffror och teknet ¶, båda omväxlande röda eller blå. I början af Balkarne äro större blå och röda begynnelsebokstäfver; sådana finnas ock på flera ställen, der Flockarne börjas på ny rad [4]); men vanligen är Flockarnes början endast utmärkt genom ett rödt eller blått ¶, och den i kanten med röda Romerska siffror skrifna ordningsnumren, hvilken senare dock på några ställen blifvit uteglömd. Stora bokstäfver, både i början af Flockarne och inuti texten, äro märkta med ett rödt streck. Förkortningar förekomma sällan, med undantag af æ *(t. ex.* siælwær, laghmaþær*) samt ordet* markær; *ordet* ællær *skrifves merendels utan förkortningstecken,* ællr; *likaså förekommer* allr, kallr, takr. *Vid slutet af hvart lägg finnas custoder, bestående af flera ord, skrifna nederst i kanten af bladet, t. ex.* gript at wighiæ, *fol. 7. Af skiljetecken brukas blott punkt, hvilken ofta sammanhänger med den föregående bokstafven, och ej sällan är så omärklig, att man endast kan gissa sig till, hvar skrifvaren velat hafva detta tecken. På några ställen finnes punkt inuti orden [5]). Misskrifna ord äro*

---

ex his ipsis varietatibus apparet, idem fuit, quem nunc possidet Bibliotheca Academiae Upsaliensis. Eundem codicem manuscriptum ipse commemorat Rabenius in diss. *de legis publicatione,* not. 13. pag. 7.

4) Vide ex. c. not. 53. pag. 89; not. 7. p. 94; not. 43. p. 98. &c.

5) Ex. c. *akær. mali, fangæ. manz, landbo. æn, mætorþi. nu.*

öfverensstämmelse, finnes vara den samme, som nu tillhör Upsala Akademi-Bibliothek. Samma handskrift omtalas af Rabenius sjelf i disp. de legis publicatione, *not. 13. sid. 7.*

4) Se t. ex. not. 53. sid. 89; not. 7. s. 94; not. 43. s. 98. &c.

5) T. ex. akær. mali, fangæ. manz, landbo. æn, mætorþi. nu.

rato scripta nonnullis locis lineolis sunt inducta [6]). In cap. 7: 3. ÆrfB. scriptura pluribus versibus inducta est; quod tamen rec. forte manu factum est [7]). Iustus verborum ordo uno loco signis *b* ×, *a* × supra lineam additis indicatur [8]); alias vero solito signo " [9]), quo alius quoque generis mendum indicatur [10]). Rec. man. saeculi XVI in praefatione, KirkB. 20, et KgB. 3. pluribus locis litteras quasdam mutavit, ex. c. *i* in *e*, *æ* in *a*, *u* in *v* vel *o* &c. [11]) Nonnullis locis in margine quaedam addiderunt recentiores manus [12]). Hic codex incipit a praefatione; calci addita est confirmatio Regis Birgeri (quae in initio mei operis legitur) et additamenta ad singula iuris capita pertinentia (quae hic pagg. 276–280 leguntur) [13]). Multa hic occurrunt scripturae menda, quae ex parte constant singulorum vel plurium verborum praetermissione [14]). De orthographia, quae observari merentur, haec maxime sunt:

på några ställen öfverstrukna [6]). *I ÆrfB. 7:3. äro flera rader öfverstrukna; hvilket dock möjligtvis är gjordt af yngre hand* [7]). *Ordens ordning är på ett ställe rättad medelst tecknen* b ×, a ×, *tillsatta öfver raden* [8]); *annars med det vanliga tecknet* " [9]), *hvilket äfven utmärker annan misskrifning* [10]). *En yngre hand af 16:de århundradet har, i företalet, KyrkB. 20, och KgB. 3, på flera ställen gjort små ändringar, t. ex.* i *till* e, æ *till* a, u *till* v *eller* o &c. [11]) *Tillägg äro på några ställen i kanten gjorda af senare händer* [12]). *Denna handskrift börjar med företalet; i slutet finnes Konung Birgers stadfästelse (hvilken här är tryckt i början), och de sidd. 276–280 tryckta tilläggen vid åtskilliga ställen i lagboken* [13]). *Af skriffel finnes i denna handskrift en betydlig mängd, till en del bestående deri, att ett eller flera ord blifvit uteglömda* [14]). *Hvad i afseende på orthographien i synnerhet förtjenar anmärkas, är följande:*

æ saepe occurrit pro *e*, ex. c. — æ *förekommer ofta för* e, *t. ex.*

æn, ætt, æþær, eþæ, flæri, hwætæ, lækmanz, mæræ, wætt (pro *wet*), *þær* &c.

a saepe pro *æ:* — e *ofta för* æ:

ett, beræ, feri, fest, lenit, renæ, sez (pro *sæts*) &c.

---

6) Vide not. 17. pag. 49; not. 44. p. 103.
7) Vide not. 75. pag. 111.
8) Vide not. 25. pag. 95.
9) Vide not. 22. pag. 255; not. 22. p. 272. Cfr. VGL. Tab. V.
10) Vide not. 13. pag. 3.
11) Vide nott. 2, 3. pag. 6; nott. 21, 33. p. 7; nott. 45, 57, 62, 64. p. 81; not. 49. p. 89.
12) Vide not. 42. pag. 109; not. 75. p. 113; not. 58. p. 119. &c.
13) Vide not. 1. pag. 3; not. 100. p. 275.
14) Vide ex. c. not. 42. pag. 7; not. 83. p. 32; not. 94. p. 39. &c.

6) Se not. 17. sid. 49; not. 44. s. 103.
7) Se not. 75. sid. 111.
8) Se not. 25. sid. 95.
9) Se not. 22. sid. 255; not. 22. s. 272. Jfr. VGL. Tab. V.
10) Se not. 13. sid. 3.
11) Se nott. 2, 3. sid. 6; nott. 21, 33. s. 7; nott. 45, 57, 62, 64. s. 81; not. 49. s. 89.
12) Se not. 42. sid. 109; not. 75. s. 113; not. 58. s. 119. &c.
13) Se not. 1. sid. 3; not. 100. s. 275.
14) Se t. ex. not. 42. sid. 7; not. 83. s. 32; not. 94. s. 39. &c.

ö saepe pro *o*, et contra: ö *ofta för* o, *och tvärtom:*

göþwiliæ, hiön, hiörþlötir, kömæ, örtöghæ &c.; *ortogh, botes warþ, dott, eþsoret, gior, lösoræ, motæ* &c.

u pro *y:* u *för* y:

fullæs, huzstrukæ, skul &c.

y pro *i:* y *för* i:

dykum, hymiriki, lyutæ, yærls &c.

k vel *c* pro *g:* k *eller* c *för* g:

bruþkome, lankt, höctiþ, wranct &c.

fp vel *ffp* pro *f:* fp *eller* ffp *för* f:

giffpt, kraffpt, liufpt, þyfpt, þyffpt, þurfpti.

þt vel *tþ* pro *t:* þt *eller* tþ *för* t:

skiærþt, warþt, wartþ.

r interdum in fine vocabulorum additur: r *tillägges stundom i slutet af ord:*

frændær, JB. 8: 1. *gangær,* ÆB. 23: pr. *sinnær,* MB. 12: 4.

Inter *m* et *d*, *n* vel *t* inseritur *p:* *Emellan* m *och* d, n *eller* t *insättes* p:

dömpd, hæmpdir, hampn, hæmpnæ, næmpnæ, fæmpti, hæmptæ &c.

Litterae saepe duplicantur: *Bokstäfver fördubblas ofta:*

stionkkær, hulppit, repp, barr, hwarr, hærr, hette, hitt, mætt, utt, wætt (pro *wet*), *þitt* &c.

Vocalibus similibus in duobus vocabulis concurrentibus, altera nonnumquam omittitur:

Då lika vokaler i två ord sammanstöta, uteslutes stundom endera:

(a) affkiænnu þingum, ÞB. 5: 6. *þa (a),* ViþB. 4: pr. *ær(u) um,* ViþB. 22: 1.

Hunc codicem, quem in textu secutus sum, in notis littera A insignivi.

Denna handskrift, hvilken här är lagd till grund för texten, är i noterna beteknad med bokstafven A.

2. Codex membranaceus, $8\frac{1}{4}$ poll. altus et 6 poll. latus, tegumento chartaceo compactus; ex bibliotheca Cel. C. Schildener, Iuris Doctoris et Professoris Gryphisvaldensis. Ius Uplandicum, etsi mancum, hic occupat 88 folia. Eodem volumine comprehenduntur: codex membranaceus manuscriptus, continens ius Heidsivense Regis Norvegorum Ma-

2. *En pergamentscodex af $8\frac{1}{4}$ tums höjd och 6 tums bredd, bunden i pappersband, tillhörig Herr Juris Professorn D:r C. Schildener i Greifswald. Uplandslagen, ehuru defekt, uptager här 88 blad. I samma band äro inbundna: en handskrift på pergament, innehållande Norske Konungen Magnus Lagabæters Heidsi-*

gni Lagabæter (foll. 89—173); et codex chartaceus, continens ius commune R. Magni Erici filii, una cum libro codicis Uplandici de iure ecclesiastico, de quo infra sub N:o 55 mentio fit. Codex iuris Uplandici ante medium saeculum XIV scriptus esse videtur; scriptura, cuius specimen exhibet Tab. II, haud nitida est, sed grandis et distincta; post fol. 59 minutior arctiorque est, eadem tamen manu qua in antecedentibus exarata. Litterae initiales librorum grandiores sunt ac rubrae et caeruleae; initium capitum plerumque tantum signo ¶ rubro ac litteris numeralibus rubris in margine positis denotatur; quaedam tamen capita hic, ut in cod. A, incipiunt in nova linea, littera initiali grandiori ac caerulea rubraque [15]). In summo foliorum margine tituli librorum minio sunt picti. A praefatione hic codex incipit. Inter foll. 16 et 17 plura perierunt folia, quae continuerunt partem cap. 14. KirkB. quatuorque sequentia capita et partem capitis 19 [16]). Eadem ratione desiderantur maxima pars cap. 6. ManhB. et sequentia octo capita, una cum principio cap. 15 eiusdem libri [17]). Similiter denique perierunt finis cap. 15. ViþB. omniaque sequentia, ideoque totus liber de iudiciis [18]). Additamenta, quae in fine cod. A. leguntur, hic quoque scripta fuisse, non vero confirmationem Regis Birgeri, concludi potest ex cod. C, ex hoc codice transscripto. Orthographia spectata hic codex, quem B appellavi, valde similis

viathingslag (foll. 89—173); och en handskrift af K. Magnus Eriksons Landslag jämte Uplandslagens Kyrko-Balk, på papper, hvilken i det följande under N:r 55 skall omtalas. Uplandslagen synes vara skrifven i förra hälften af 14:de århundradet; stilen, hvaraf Tab. II visar prof, är ej vacker, men stor och tydlig; efter fol. 59 är den finare och tätare; dock är allt skrifvet af samma hand. I början af Balkarne finnas stora röda och blå begynnelsebokstäfver; Flockarnes början utmärkes vanligen blott med ett rödt ¶, och med röda Romerska siffror i kanten; men några Flockar börjas här, likasom i cod. A, på ny rad, med större blå och röda begynnelsebokstäfver [15]). I öfre kanten af bladen äro Balkarnes titlar skrifna med rödt bläck. Handskriften börjar med företalet. Emellan foll. 16 och 17 hafva flera blad, innehållande en del af Fl. 14. KyrkB. och de följande fyra Flockarne samt en del af den 19:de gått förlorade [16]). På samma sätt saknas största delen af Fl. 6. ManhB. och de följande åtta Flockarne samt början af Fl. 15 samma Balk [17]). Slutet af Fl. 15. ViþB. och allt det följande, således hela þingmala-Balken, är äfven borta [18]). Att de tillägg som läsas i slutet af cod. A, äfven här funnits, men deremot icke Konung Birgers stadfästelse, det kan man sluta af den från denna handskrift afskrifna cod. C. Orthographien i denna handskrift, hvilken jag har kallat B, är ganska

15) Vide not. 53. pag. 89; not. 43. p. 98; not. 4. p. 151. &c.
16) Cfr. not. 49. pag. 55; not. 31. p. 78.
17) Cfr. not. 14. pag. 135; not. 65. p. 147.
18) Cfr. not. 80. pag. 236.

15) Se not. 53. sid. 89; not. 43. s. 98; not. 4. s. 151. &c.
16) Jfr. not. 49. sid. 55; not. 31. s. 78.
17) Jfr. not. 14. sid. 135; not. 65. s. 147.
18) Jfr. not. 80. sid. 236.

est cod. A; in ipsa re quoque varietates parvi sunt momenti.

3. Codex membranaceus 8 poll. altus et $5\frac{3}{4}$ poll. latus, tegumento tergino munitus, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 52. Hic codex, medio saeculo XIV scriptus, habet 144 folia; plura folia in initio et fine voluminis sunt abscissa. Scripturae specimen exponit Tab. I. Litterae initiales librorum grandiores sunt rubraeque; initium capitum denotatur signo ¶ rubro litterisque numeralibus rubris in margine scriptis; hic quoque nonnulla capita in nova linea incipiunt, littera initiali grandiori rubraque [19]). Tituli librorum, minio picti, in summo foliorum margine leguntur. Praefatio in initio codicis scripta est, at confirmatio Regis Birgeri desideratur; additamenta calci cod. A. adiecta hic inserta sunt textui eorum capitum ad quae pertinent, at plerumque initio capitum, vel alias inepto loco [20]). His additamentis et quibusdam scripturae mendis exceptis, hic codex, quoque ratione habita orthographiae, exacte convenit cum cod. B, ex quo transscriptus est [21]). In fine legitur:

lik den i A; och äfven i afseende på innehållet äro olikheterna obetydliga.

3. En pergamentscodex af 8 tums höjd och $5\frac{3}{4}$ tums bredd, bunden i skinnband, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 52. Denne i medlet af 14:de århundradet skrifne codex innehåller 144 blad; flera blad i början och slutet af boken äro bortskurna. Prof af stilen finnes Tab. I. Balkarne börjas med stora röda begynnelsebokstäfver; Flockarnes början är utmärkt genom ett rödt ¶ och i kanten skrifna röda Romerska siffror; på några ställen börjas äfven här Flockarne på ny rad med större röd begynnelsebokstaf [19]). Balkarnes titlar med röda bokstäfver läsas öfverst på sidorna. I början af boken finnes företalet, men Konung Birgers stadfästelse saknas; de tillägg, som finnas i slutet af cod. A, äro här införda i texten af de Flockar till hvilka de höra, men merendels i början af Flockarne, eller annars på ett opassande ställe [20]). Med undantag af dessa tillägg, och några skrifel, öfverensstämmer denna handskrift noga, äfven i afseende på orthographien, med cod. B, efter hvilken den är afskrifven [21]). Vid slutet läses:

Explicit liber legum
Sit scriptor sanus et sua dextera manus.

Hunc codicem littera C denotavi.

Jag har beteknat denna handskrift med bokstafven C.

---

19) Cfr. not. 53. pag. 89; not. 4. p. 151. &c.
20) Cfr. nott. 1, 4, 6. pag. 276. &c.
21) Ex documentis ubique obviis, quae probant hunc codicem ex B. transscriptum esse, id tantum hic afferam, quod occurrit in nott. 9, 12. pag. 102. Scriba nempe codicis B. propter angustiam loci posuit v. *aldær* supra lineam, post v. *hemfylghþir;*

19) Se not. 53. sid. 89; not. 4. s. 151. &c.
20) Jfr. nott. 1, 4, 6. sid. 276. &c.
21) Af de bevis som öfverallt finnas derpå, att denna handskrift är en afskrift af B, må här blott åberopas det, som förekommer nott. 9, 12. sid. 102. I B. har nemligen skrifvaren i brist på utrymme tillsatt ordet aldær *ofvanför raden, efter ordet*

4. Codex membranaceus, continens ius Helsingicum, cuius calci additus est liber iuris Uplandici de successionibus; pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 49. Anno 1823 hic codex donatus est dictae bibliothecae a Magistro S. Berglind tum Gevaliae habitante, iam vita defuncto. Olim fuit in dominio Episcopi Arosiensis D. Laur. Benzelstjerna, cuius libri sub hasta divenditi sunt Upsalis a. 1802. Prisci domini, quorum nomina in interiori parte tegumenti adnotata sunt, hi fuerunt: Brynolphus Blanchovius, qui librum a. 1601 donavit Johanni Buraeo, a quo eum a. 1602 dono accepit Hans Nilsson, cuius frater Petrus Nilsson eodem anno dominus libri factus est. Hic codex habet 79 folia $7\frac{3}{4}$ poll. alta et 6 poll. lata; tegumento ligneo, olim sine dubio tergore obducto, munitus est. Ius Helsingicum, quod proh dolor! mancum est, occupat 65 folia; foll. 66–79 continent librum iuris Uplandici de successionibus, scriptum, ut videtur, medio saeculo XIV, et eadem manu qua ius Helsingicum. Hunc librum de successionibus partem fuisse integri cuiusdam iuris Uplandici codicis, tanto minus est verisimile, quoniam ultimo folio, ubi finitur hic liber de successionibus, commentatio manu eiusdem fere aetatis Latine scripta, cuius finis deest, incipit verbis: *Ut penitencie publice ab hiis quorum interest uniformiter inponantur* &c. In initio dicti libri legitur rubrica: *Hær byrias ærfþæ balkær* &c., et index capitum. Post pro-

4. En pergamentscodex innehållande Helsinglagen, och efter dess slut, Ärfda-Balken af Uplandslagen; tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:o 49. Handskriften har år 1823 blifvit af numera aflidne Brukspatronen Magister S. Berglind i Gefle skänkt till nämnda Bibliothek. Den hade förut tillhört Biskopen i Vesterår Dr. Lars Benzelstjerna, hvars boksamling såldes på auktion i Upsala år 1802. Äldre egare, hvilkas namn finnas anteknade på inre sidan af permen, äro: Brynolphus Blanchovius, som år 1601 skänkt boken till Johannes Buræus, hvilken 1602 skänkte den till Hans Nilsson, hvars broder Sekreteraren Per Nilsson samma år blef egare deraf. Boken innehåller 79 blad af $7\frac{3}{4}$ *tums höjd och 6 tums bredd; är bunden i träpermar, som fordom troligen varit öfverdragne med skinn. Helsinglagen, hvilken ty värr är defekt, uptager 65 blad; foll. 66–79 innehålla Uplandslagens Ärfda-Balk, hvilken synes vara skrifven i medlet af 14:de århundradet, och af samma hand som Helsinglagen. Att den hört till en särskild, fullständig handskrift af UplL., är så mycket mindre sannolikt, som på sista bladet, straxt efter Ärfda-Balkens slut, vidtager en af nära samtidig hand skrifven Latinsk upsats, som börjas:* Ut penitencie publice ab hiis quorum interest uniformiter inponantur &c., *och hvaraf slutet fattas. I början af ÆrfB. finnes rubrik:* Hær byrias ærfþæ balkær &c., *samt förtekning på Flockarnes innehåll. Efter den med röda bok-*

---

quae caussa fuit errati in cod. C, ubi v. *aldær* addita est post v. *fore.*

hemfylghþir; *och detta har gifvit anledning till mistaget i C, der* aldær *blifvit tillagdt efter ordet* fore.

logum rubris litteris exaratum: *Erffþæ balkær byriæs at giftæmalum — byriæs al ærf*, additur: *þy þaghar möö takær man þa ær barn i wanum. han biþær gærnæ. ok hon syn noþugh* &c.; at hoc additamentum, forte ab ipso scriba, nigris lineis est inductum [22]). Ipse textus ornatur littera initiali grandiori ac caerulea; capita plerumque incipiunt in nova linea, littera initiali grandiori rubraque; at initium nonnullorum capitum indicatur tantum littera initiali rubra, aut signo ¶, aut litteris numeralibus in margine plerumque positis, at interdum omissis. Inter foll. 77 et 78 unum folium desideratur, quo maxima ex parte perierunt capp. 22 et 23 [23]). Multa hic offenduntur scripturae menda; orthographia quoque insolentiora quaedam praebet, ex. c.

stäfver skrifna inledningen: Erffþæ balkær byriæs at giftæmalum — byriæs al ærf, *tillägges:* þy þaghar möö takær man þa ær barn i wanum. han biþær gærnæ. ok hon syn noþugh &c.; *men detta tillägg är, möjligen af skrifvaren sjelf, öfverstruket med svarta streck* [22]*). Texten börjas med en stor blå begynnelsebokstaf; Flockarne börjas till större delen på ny rad med större röd begynnelsebokstaf; men på några ställen är Flockarnes början endast utmärkt med en röd begynnelsebokstaf, eller teknet* ¶*, eller Romerska siffror i kanten, hvilka på flera ställen saknas. Emellan foll. 77 och 78 är ett blad borta, hvarigenom större delen af Fl. 22 och 23 gått förlorad* [23]*). Här finnas många skriffel, och åtskilliga orthographiska egenheter; t. ex.*

a pro *i*, et contra: / a *för* i, *och tvärtom:*

barna, *böta; fæstniþæ fæ, gifwi, hafwi* &c.

æ pro *u*, et contra: / æ *för* u, *och tvärtom:*

frillæ barni, hustræ, waræ (pro *waru*); *fustur, fatughuræ, næsur, skyldustær* &c.

Speciem scripturae huius codicis, a me D appellati, ostendit Tab. III.

Tab. III visar prof af stilen i denna handskrift, hvilken jag har kallat D.

5. Codex chartaceus in fol., ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis pertinens, sign. N:o 53, et continens ius Uplandicum, versus finem saeculi XVI scriptum. Olim hic codex fuit inter libros Comitis Excellentissimi, iam defuncti, C. Fleming. Tegumento membranaceo munitus est; habet 108 folia, praeter folia scripturae vacua in fine voluminis. Foll. 1–5 leguntur, sub ti-

5. En Upsala Akademi-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., sign. N:r 53, innehållande Uplandslagen, skrifven i slutet af 16:de århundradet. Denna handskrift har förut tillhört framlidne H. E. Riksmarskalken m. m. Grefve C. Fleming. Den är bunden i pergamentsband, och har 108 blad, utom rena blad i slutet. Foll. 1–5 läsas, under titlarne: "Ordo et

22) Cfr. not. 33. pag. 103.
23) Cfr. not. 26. pag. 125; not. 91. p. 126.

22) Jfr. not. 33. sid. 103.
23) Jfr. not. 26. sid. 125; not. 91. s. 126.

tulis *"Ordo et Summa legum Suecarum"* et *"En kortt Summa på Swerigis Lagh"* versus Latini et Suecani de iis quae continent singuli libri iuris; postea: *"Een spegell om Öffuerheet ock domares embethe"* &c. Ius Uplandicum, quod occupat foll. 6–108, incipit a confirmatione Regis Birgeri et praefatione. Capita incipiunt in nova linea, grandioribus litteris exarata; notae Arabicae in margine positae numerum capitum designant. Textus multitudine mendorum laborat, partim lapsui calami partim sensui a scriba male intellecto tribuendorum, ex. c. *taki der* pro *taxeþer*, *härade* pro *næmpd raþi*, *tilbiuda fylgie* pro *tilbuþi fylghiæ* &c. Hic, ut saepe alias in codicibus istius aevi, vocabula errato scripta interdum emendata sunt statim additis verbis, ex. c. *hwss, Eller wisthws*, KgB. 10: 2. *nidia eller Offsinnes*, ÆB. 17. *skada eller dræpa*, MB. 1. *karlgildom, eller köpgildom*, MB. 24. *Sinn rätt eller brutom*, MB. 51. *åker eller gården*, VB. 17: 5; [24]) quo indicatur *hwss* errato esse scriptum pro *wisthws* &c. De orthographia observandum est *i* pro *a* in infinitivis saepe occurrere, ex. c. *gifui, gifuis, hafui* &c., et contra *a* pro *i*, ex. c. *gånga, stånda, framma* &c. Pro *th* interdum occurrit *d*, ut *denn, då* &c. In fine vocabulorum haud raro additur *e*, ex. c. *manne, annane, dene, addertane* &c. In margine breves adnotationes adiecit scriba de iis, quae continet textus, ex. c. *"å gudh Skall man allene troo", "(affgudom blotta) Thet ær ingen skall Swæria om affgudhar"*

Summa legum Suecarum" *och* "En kortt Summa på Swerigis Lagh", *Latinska och Svenska versar angående innehållet af de särskilda Balkarne i lagen; derefter:* "Een spegell om Öffuerheet ock domares embethe" *m. m. I början af Uplandslagen, som upptager foll. 6–108, finnes Konung Birgers stadfästelse och företalet. Flockarne börjas på ny rad, hvilken är prentad med större stil; Arabiska siffror i kanten utvisa Flockarnes ordningsnumer. I texten finnas många oriktigheter, upkomna dels genom skriffel, dels genom misförstånd, t. ex.* taki der *för* taxeþer, härade *för* næmpd raþi, tilbiuda fylgie *för* tilbuþi fylghiæ, *o. s. v. Man finner här, likasom ofta i handskrifter från den tiden, att misskrifna ord stundom blifvit genast rättade genom ett tillägg, t. ex.* hwss, Eller wisthws, *KgB. 10: 2.* nidia eller Offsinnes, *ÆB. 17.* skada eller dræpa, *MB. 1.* karlgildom, eller köpgildom, *MB. 24.* Sinn rätt eller brutom, *MB. 51.* åker eller gården, *VB. 17: 5;* [24]) *hvarmed meningen är att* hwss *är misskrifvet för* wisthws *o. s. v. I afseende på orthographien anmärkes att här ofta förekommer* i *för* a *i infinitivus, t. ex.* gifui, gifuis, hafui &c., *och tvärtom* a *för* i, *t. ex.* gånga, stånda, framma &c. *För* th *brukas stundom* d, *såsom* denn, då &c. *I slutet af ord tillägges ej sällan* e, *t. ex.* manne, annane, dene, addertane &c. *I kanten har skrifvaren gjort korta anmärkningar om innehållet, t. ex.* "å gudh Skall man allene troo", "(affgudom blotta) Thet ær ingen skall Swæria om

24) Eiusdem generis exemplum occurrit not. 8. pag. 32.

24) Ett exempel af samma slag förekommer not. 8. sid. 32.

&c. Ad librum KirkB. etiam prolixiora quaedam in margine sunt adnotata, ac uno loco, cap. 2, ipsi textui inserta [25]). Calci quorundam librorum excerptiones ex aliis iuris codicibus sunt additae; scilicet in fine libri KirkB. caput ex iure Vestrogotico [26]); ad libros KgB., ÆB., MB. et JB. adnotationes ex iure Sudermannico et Vestmannico [27]). Fronti libri ÆB. praeposita est tabula consanguinitatis [28]). — Hunc codicem appellavi F; specimen scripturae exhibet Tab. III.

6. Codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 11, continens ius commune R. Magni Erici filii, una cum fragmento libri de iure ecclesiastico ex codice Uplandico. Hic codex, quem a. 1684 a Vilhelmo Coyet esse donatum Collegio Antiquitatum in parte interiori tegumenti adnotavit Hadorphius, habet 103 folia $9\frac{1}{2}$ poll. alta et $7\frac{1}{2}$ poll. lata, tegmine membranaceo compacta. Saeculo XIV ad finem vergente scriptus esse videtur; liber KirkB. postremo, ut ex forma litterarum apparet, scriptus est, quamvis primum locum in codice habet. Initium deest, usque ad verba: *swa ok aff rugh ok hwete* &c., cap. 7. §. 5. [29]) Desunt item pars cap. 11 et sequentia, una cum parte cap. 20. [30]) Capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim caeruleis rubrisve. Fragmentum libri KirkB. finitur fol. 3; fol. 4 lineas tantum habet regula ductas,

affgudhar" &c. *Vid KyrkB. finnas äfven några vidlöftigare anteckningar i brädden. 1 Fl. 2 finnes ett betydligt tillägg [25]). Vid slutet af några Balkar finnas tillägg ur andra lagar; nemligen vid KyrkB. en Flock ur Vestgötalagen [26]); vid KgB., ÆB., MB. och JB. anteckningar ur Södermanna- och Vestmannalagarne [27]). Vid början af ÆB. finnes en slägttafla [28]). — Jag har kallat denna handskrift F; prof af stilen ses Tab. III.*

6. En pergamentscodex, tillhörig Kongl. Biblioteket i Stockholm, sign. B 11, innehållande K. Magnus Erikssons Landslag, med en defekt KyrkBalk af Uplandslagen. Handskriften som, enligt Hadorphs anteckning på inre sidan af permen, år 1684 blef af Lagmannen Vilhelm Coyet skänkt till Antiquitets-Collegium, innehåller 103 blad af $9\frac{1}{2}$ tums höjd och $7\frac{1}{2}$ tums bredd, inbundna i pergamentsband. Den synes vara skrifven i senare hälften af 14:de århundradet; KyrkB. är, såsom stilen visar, skrifven sist, ehuru den fått sin plats främst i boken. Början deraf är borta, ända till orden: swa ok aff rugh ok hwete &c., *Fl. 7. §. 5. [29]) Likaså fattas en del af Fl. 11, och det följande, till och med början af Fl. 20. [30]) Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver. Fragmentet af KyrkB. slutas fol. 3; fol. 4 har blott*

25) Vide not. 57. pag. 16.
26) Cfr. not. 80. pag. 87.
27) Cfr. not. 48. pag. 101; not. 81. p. 129; not. 35. p. 178; not. 68. p. 202.
28) Cfr. not. 48. pag. 101.
29) Cfr. not. 46. pag. 31.
30) Cfr. not. 67. pag. 41; not. 35. p. 81.

25) Se not. 57. sid. 16.
26) Jfr. not. 80. sid. 87.
27) Jfr. not. 48. sid. 101; not. 81. s. 129; not. 35. s. 178; not. 68. s. 202.
28) Jfr. not. 48. sid. 101.
29) Jfr. not. 46. sid. 31.
30) Jfr. not. 67. sid. 41; not. 35. s. 81.

nullam vero scripturam; ius commune fol. 5 incipit a libro de iure regio, cuius calci manus paullo rec. addidit cap. 10. KgB. UplL.[31]) Hic codex appellatus est G.

updragna linier, men ingen skrift; Landslagen börjar fol. 5 med KonungsBalken, efter hvars slut en något yngre hand har tillagt Fl. 10. KgB. UplL.[31]) Denna handskrift är här kallad G.

7. Codex membranaceus Bibliothecae Academiae Upsaliensis, sign. N:o 18, continens ius commune R. Magni Erici filii, a. 1384 exaratum. In praefatione iuris Vestrogotici pag. XXXI commemoratus est hic codex. Liber KirkB. ex iure Upl. calci iuris communis foll. 55–64 additus est. Capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim rubris vel viridibus. Inter adnotationes ante medium saeculum XV in fine additas, leguntur capp. 10–12 KgB. UplL. sub titulo: *"Hær börias konungx vtskyllar j vplandom"; "Konungx vtskyller aff rodhen"*; quibus adnexa sunt capp. 13, 14. þingB. UplL.[32]) Hunc codicem heic appellavi H; maxime cum eo conveniunt codices in sequentibus commemorati sub N:is 28, 29, et, ex parte, N:o 104.

7. En Akademi-Bibliotheket i Upsala tillhörig pergamentscodex, sign. N:r 18, innehållande K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven år 1384. Denna handskrift är beskrifven i företalet till Vestgötalagen sid. XXXI. KyrkB. af UplL. finnes i slutet af Landslagen foll. 55–64. Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande röda eller gröna begynnelsebokstäfver. Bland de efteråt tillagda anteckningar från förra hälften af 15:de århundradet, finnas äfven Fl. 10–12 KgB. UplL. under titel: "Hær börias konungx vtskyllar j vplandom"; "Konungx vtskyller aff rodhen"; *hvarmed sammanhänga Fl. 13, 14. þingB. UplL.[32]) Här är denna handskrift kallad H; närmast dermed öfverensstämmande äro de handskrifter som i det följande beskrifvas under N:r 28, 29, och till en del N:r 104.*

8. Codex membranaceus Regiae Bibliothecae Stockholmiensis, sign. B 7, continens ius commune R. Magni Erici filii, scriptum versus finem saeculi XIV. Hic codex, tegumento tergino, de quo dimidia tantum pars restat, compactus, habet 114 folia 9 poll. alta et 6 poll. lata. Foll. 14 priora continent librum KirkB. ex iure Upl., deperdito tamen initio, usque ad verba *(afgud)hum blota,* cap. 1: pr.[33]) Capita incipiunt in

8. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex, sign. B 7, innehållande K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven i slutet af 14:de århundradet. Denna handskrift, som varit bunden i skinnband, hvaraf blott ena hälften är qvar, har 114 blad af 9 tums höjd och 6 tums bredd. De 14 första bladen innehålla KyrkB. af UplL., hvaraf dock början saknas, intill orden (afgud)hum blota, *Fl. 1: pr.[33]) Flockarne bör-*

31) Cfr. not. 7. pag. 94.
32) Cfr. not. 7. pag. 94; not. 61. p. 274.
33) Cfr. not. 83. pag. 12.

31) Jfr. not. 7. sid. 94.
32) Jfr. not. 7. sid. 94; not. 61. s. 274.
33) Jfr. not. 83. sid. 12.

nova linea, littera initiali rubra ornata. Signum ¶ initio singularum periodorum adpositum est. Scriptura cod. C. valde similis est; alia tamen manu ille, ut videtur, est exaratus. Folio deperdito, pars cap. 14 periit [34]). Ius commune incipit fol. 15. Ultimum cap. libri de iure regio est cap. 10. KgB. UplL. — Hunc codicem littera I denotavi.

jas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. Tecknet ¶ är med rödt bläck satt vid början af hvar mening. Stilen liknar mycket den i cod. C, men boken är dock troligen skrifven af annan hand. Ett blad är borta, hvarigenom en del af Fl. 14 gått förlorad [34]). *Landslagen börjas fol. 15. Det sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB. UplL. — Jag har beteknat denna handskrift med I.*

9. Codex membranaceus iuris urbici, ad Magistratum urbicum Stockholmiensem pertinens, saeculo XIV ad finem vergente exaratus. Hic codex, scripturae elegantia insignis, habet 120 folia $12\frac{1}{4}$ poll. alta et $8\frac{1}{2}$ poll. lata, praeter folia quaedam chartacea in initio ac fine voluminis; tergino compactus est tegumento, cum argenteis laminis et fibulis; extrema foliorum ora deaurata est. Tegmini impressi sunt numeri annorum 1592 et 1765. In initio voluminis leguntur vulgares regulae iudicum, sub titulo: *Domare Balker*, in charta saeculo XVI scriptae. Folio membranaceo primo lineae tantum regula sunt ductae. Foll. 2–17 continent librum KirkB. ex iure Upl. Index capitum ab illo, quem habent antiquiores codices, plane diversus et valde prolixus est [35]). Textus quoque multis locis, etsi levi tantum verborum discrepantia, ab originario discedit; mutationes quaedam ius urbicum respicientes, quoque occurrunt, ex. c. *byamen* vel *soknamen* pro *bönder*, *radzstuffwu* pro *þingi* &c. [36]) Liber KirkB., pariter ac ceteri libri, ornatur littera initiali pi-

9. En Stockholms Magistrat tillhörig pergamentscodex af Stadslagen, skrifven i senare hälften af 14:de århundradet. Denne utmärkt väl skrifne codex har, utom några pappersblad i början och slutet, 120 blad af $12\frac{1}{4}$ *tums höjd och* $8\frac{1}{2}$ *tums bredd; är bunden i skinnband med silfverbeslag och spännen, samt förgylld snitt. På bandet finnas årtalen 1592 och 1765. I början af boken läsas de vanliga domarereglorna, med titel:* Domare Balker, *skrifna på papper i 16:de århundradet. På första pergamentsbladet finnas blott linierade rader. Foll. 2–17 innehålla KyrkB. af UplL. Förteckningen på Flockarne är alldeles olik den, som finnes i de äldre handskrifterna, och mycket vidlöftig* [35]). *Texten är äfven på många ställen, ehuru endast genom obetydliga omskrifningar afvikande från den ursprungliga; några ändringar som hafva afseende på stadens rätt, förekomma äfven, t. ex.* byamen *eller* soknamen *i stället för* bönder, radzstuffwu *för* þingi &c. [36]) *I början af KyrkB., liksom de öfriga Balkarne,*

---

34) Vide not. 35. pag. 50; not. 78. p. 55.
35) Vide not. 53. pag. 8.
36) Vide nott. 12, 23. pag. 12; not. 82. p. 16; not. 28. p. 45; nott. 16, 49, 62. p. 63; not. 44. p. 65; not. 86. p. 66. &c.

34) Se not. 35. sid. 50; not. 78. s. 55.
35) Se not. 53. sid. 8.
36) Se nott. 12, 23. sid. 12; not. 82. s. 16; not. 28. s. 45; nott. 16, 49, 62. s. 63; not. 44. s. 65; not. 86. s. 66. &c.

cta insignis magnitudinis; capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim rubris vel caeruleis. Hunc codicem appellavi K. Apographum ex eo transscriptum infra occurrit sub N:o 49. Magis minusve cognati, non tamen, ut videtur, apographa, sunt codices illi, qui commemorantur sub N:is 20, 50–52, 63–67, 71, 80, 115, 116, et ex parte N:o 68.

10. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, quae eum adquisivit a. 1827, cum sub hasta divenderetur bibliotheca a Consiliario in summo Regis dicasterio I. R. Blom vita defuncto relicta. Hic codex, tegumento tergino munitus, habet 93 folia 10 poll. alta et 8 poll. lata; quorum foll. 9–93 continent codicem Magnaeanum, versus finem saeculi XIV scriptum, et foll. 1–8 librum KirkB. una cum capp. 10–12 KgB. ex iure Upl., rec. man. ineunte saeculo XV scriptum. In summo margine foliorum primi ac ultimi legitur nomen *Nikolaus Suenonis*, et posteriori loco quoque numerus anni 1639. Ultimo folio etiam scriptum est nomen *Achatius Nicolaj Wijkmann*. Initium libri KirkB. deest, usque ad verba *wighia. þy at aff ordom* &c., cap. 4.[37]) Inter foll. 1 et 2 quoque deperditum est folium, quo perierunt pars cap. 7, et totum cap. 8, una cum initio cap. 9.[38]) Quaevis pagina, tam in libro KirkB., quam in codice Magnaeano, habet diffissam, ut dicunt, vel duplicem scripturae seriem. Capita incipiunt in nova linea, at litteras initia-

finnes en mycket stor målad begynnelsebokstaf; Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver. Jag har kallat denna handskrift K. En afskrift häraf förekommer nedanför under N:r 49. Mer eller mindre dermed öfverensstämmande, utan att, såsom det synes, vara afskrifter deraf, äro N:r 20, 50–52, 63–67, 71, 80, 115, 116, och till en del N:r 68.

10. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm; dit inköpt år 1827 på auktion efter framlidne Justitie-Rådet I. R. Blom. Denne i skinnband bundne codex har 93 blad af 10 tums höjd och 8 tums bredd, af hvilka foll. 9–93 innehålla Landslagen, skrifven i slutet af 14:de århundradet, och foll. 1–8 Uplandslagens KyrkB. jämte Fl. 10–12 KgB., af senare hand från början af 15:de århundradet. I öfre kanten af både första och sista bladet läses namnet Nikolaus Suenonis, *och på senare stället derjämte årtalet 1639. På sista bladet finnes äfven namnet* Achatius Nicolaj Wijkmann. *Början af KyrkB. är borta, intill orden* wighia. þy at aff ordom &c., *Fl. 4.*[37]) *Emellan foll. 1 och 2 är äfven ett blad borta, hvarigenom en del af 7:de, hela 8:de och början af 9:de Fl. gått förlorad*[38]). *KyrkBalken är, liksom Landslagen, skrifven i spalt (eller två afdelningar på hvar sida). Flockarne börjas på ny rad; men de tillämnade röda begynnelsebokstäfverna fin-*

37) Cfr. not. 94. pag. 19.
38) Cfr. not. 39. pag. 29; not. 49. p. 38.

37) Jfr. not. 94. sid. 19.
38) Jfr. not. 39. sid. 29; not. 49. s. 38.

les rubras tantum ad capp. 5 et 6 adposuit miniator. Scriptura quibusdam locis in inferiori parte primorum foliorum extrita est. Hunc codicem appellavi L; cum eo maxime conveniunt codd. 76, 77, 110.

11. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2198 in 4:o in collectione Thottiana. Hic codex habet 72 folia $9\frac{1}{4}$ poll. alta et $7\frac{1}{2}$ poll. lata, tergino tegmine compacta; ineunte saeculo XV scriptus esse videtur. Foll. 1–10 continent librum KirkB. ex iure Upl., post codicem Magnaeanum, ut videtur, at eadem tamen manu scriptum. Ius commune incipit fol. 11. Diffissam vel duplicem scripturae seriem habet quaeque pagina; capita incipiunt in nova linea, littera initiali rubra. Manus rec. saeculi XVII rubro pigmento adnotationes in margine addidit, et in textu quoque multa subiectis lineis notavit; nonnulla cancellavit [39]). Hic codex appellatus est M.

12. Codex membranaceus iuris Vestmannici, ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem pertinens, sign. B 57. Hic codex, qui 135 folia habet, $6\frac{3}{8}$ poll. alta et $4\frac{1}{2}$ poll. lata, tegmine membranaceo compacta, ineunte saeculo XIV scriptus esse videtur. Foll. 1–5 continent praefationem iuris Vestmannici et indicem capitum omnium librorum istius codicis; foll. 6, 7 rec. manu versus finem saeculi XIV addita sunt capp. 19, 22 et 21 KirkB. UplL. Scriba secutus est codicem, maxime, ut videtur, cum cod.

nas blott vid Fl. 5 och 6 tillsatta. Skriften är på några ställen i nedre kanten af de första bladen utnött. Jag har kallat denna handskrift L. Närmast dermed öfverensstämmande äro N:r 76, 77, 110.

11. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2198 in 4:o af Thottska samlingen. Denna handskrift, som har 72 blad af $9\frac{1}{4}$ tums höjd och $7\frac{1}{2}$ tums bredd, och är bunden i skinnband, synes vara skrifven i början af 15:de århundradet. Foll. 1–10 innehålla KyrkB. af UplL., hvilken synes vara skrifven senare än Landslagen, men likväl af samma hand; Landslagen börjar fol. 11. Denne codex är skrifven i spalt; Flockarne börjas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. En senare hand af 17:de århundradet har med rödt bläck gjort anteckningar i kanten, och äfven i texten understrukit många ställen, samt öfverstrukit åtskilligt [39]). Denna handskrift är här kallad M.

12. En pergamentscodex af Vestmannalagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 57. Denne codex, som har 135 blad af $6\frac{3}{8}$ tums höjd och $4\frac{1}{2}$ tums bredd, och är bunden i pergamentsband, synes vara skrifven i början af 14:de århundradet. Foll. 1–5 innehålla företalet till VML. och förtekning på Flockarne i alla Balkarne af denna lag; foll. 6, 7 har en senare hand i slutet af 14:de århundradet tillagt Fl. 19, 22 och 21 af UplL:s KyrkB. Afskrifvaren har följt en handskrift, som synes hafva

39) Vide not. 3. pag. 35; not. 1. p. 44; not. 88. p. 58; not. 40. p. 61; not. 78. p. 86.

39) Se not. 3. sid. 35; not. 1. s. 44; not. 88. s. 58; not. 40. s. 61; not. 78. s. 86.

M nuper commemorato congruentem. Hoc fragmentum appellavi N.

13. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis pertinens, sign. N:o 9. Hic codex, medio saeculo XV scriptus, habet 133 folia 9 poll. alta et $6\frac{3}{8}$ poll. lata, tegumento tergino compacta. In initio voluminis legitur ius aulicum R. Erici Pomerani; foll. 5–23 continent librum KirkB. ex iure Upl.; postea codex Magnaeanus incipit a libro de iure regio, cuius calci additum est cap. 10. KgB. UplL. Liber KirkB. incipit ab indice capitum, fere cum eo conveniente, qui legitur in editione iuris communis Christophoriani a. 1608 vulgata, quique in multis recentioribus codicibus manuscriptis invenitur [40]). Capita incipiunt in nova linea, littera initiali rubra, et verbis *"Capitulum primum"* &c. rubris litteris exaratis. Hunc codicem appellavi O; proxime illo cognati sunt ii, qui in sequentibus commemorantur sub N:is 21–24, 30, 40, 41, 43, 74, 79, 82–85.

14. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ad Bibliothecam Gymnasii Calmariensis pertinens. Hic codex, medio saeculo XV scriptus et tergino tegumento munitus, habet 123 folia 10 poll. alta et 7 poll. lata, praeter folia chartacea in initio et fine voluminis. Inter ea, quae foliis chartaceis in initio codicis saeculo XVII sunt scripta, legitur R. Birgeri confirmatio iuris Uplandici. Foll. 1–6 continent calendarium saeculo XIV scri-

40) Cfr. not. 53. pag. 8.

närmast öfverensstämt med den nyss beskrifna cod. M. Jag har kallat detta fragment N.

13. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Akademi-Bibliotheket i Upsala, sign. N:r 9. Denne codex är skrifven i medlet af 15:de århundradet; innehåller 133 blad af 9 tums höjd och $6\frac{3}{8}$ tums bredd, inbundna i skinnband. I början finnes K. Eriks af Pomern Gårdsrätt; foll. 5–23 innehålla UplL:s KyrkB.; derefter börjas Landslagen med KonungsBalken, hvars sista Cap. är Fl. 10. KgB. UplL. I början af KyrkB. finnes en förteckning på Flockarne, hvilken i det närmaste öfverensstämmer med den, som läses i 1608 års tryckta uplaga af K. Christoffers Landslag, och som igenfinnes i många nyare handskrifter [40]). *Flockarne börjas på ny rad, med röd begynnelsebokstaf, samt orden* "Capitulum primum" &c. *med röda bokstäfver. Jag har kallat denna handskrift O; närmast öfverensstämma härmed de handskrifter, som i det följande omtalas under N:r 21–24, 30, 40, 41, 43, 74, 79, 82–85.*

14. En Gymnasii-Bibliotheket i Calmar tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven i medlet af 15:de århundradet. Denne i skinnband bundne codex har, utom pappersblad i början och slutet, 123 blad af 10 tums höjd och 7 tums bredd. I början finnes, på papper i 17:de århundradet skrifven, K. Birgers stadfästelse af Uplandslagen m. m. Foll. 1–6 innehålla ett calendarium, skrifvet i 14:de århundradet.

40) Jfr. not. 53. sid. 8.

ptum. Fol. 7 incipit liber KirkB. ex iure Upl., et fol. 22 ius commune, cuius calci foll. 120–123 addita sunt capp. 10–12 KgB. UplL. cum rubricis *"lledungh"* et *"rodzens wthskylder."* Liber KirkB. orditur ab indice capitum valde prolixo, ita incipiente:

Fol. 7 börjas UplL:s KyrkB., och fol. 22 Landslagen, efter hvars slut foll. 120–123 äro tillagde Fl. 10–12 KgB. UplL., under rubriker "lledungh" *och* "rodzens wthskylder." *I början af KyrkB. finnes en mycket vidlöftig förtekning på Flockarne, hvilken börjas sålunda:*

*"Wm kirkio bygningh wm kirkio wæriandhæ. ath the maghe sökiæ. fore trydzsco wthan doom. wm ath prest*er *ma gudzlicama wppe haldhæ. fore alt thet kirkio booll waardar."*

Capita habent litteras initiales alternatim rubras vel virides. Rem insolitam, in hoc codice obviam, afferre liceat; quaevis nempe pagina incipit a littera grandiori, colorata ac pictura, faciem humanam plerumque exprimente, ornata. Littera P insignivi hunc codicem, cum quo maxime conveniunt codices infra commemorati sub N:is 25–27, 35, 39, 42, 45–48, 55, 72, 94, 95, 106–108.

I början af Flockarne finnas omväxlande röda eller gröna begynnelsebokstäfver. Såsom något ovanligt må anmärkas, att i denna handskrift hvar sida börjas med en stor målad bokstaf, som är utsirad med tekningar, merendels af menniskoansigten. Med bokstafven P har jag beteknat denna codex, med hvilken de handskrifter närmast öfverensstämma, som i det följande omtalas under N:r 25–27, 35, 39, 42, 45–48, 55, 72, 94, 95, 106–108.

15. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex libris Illustrissimi Lib. Baronis C. G. d'Albedyhll. Hic codex, medio saeculo XV scriptus, habet 69 folia $11\frac{3}{4}$ poll. alta et $8\frac{3}{4}$ poll. lata, tegumento membranaceo compacta. Tegumento impressae sunt litterae *H. B*, et numerus anni 1594; in margine inferiore primi folii adnotatum est: *"Ex bibliotheca Joannis Rosenhane 1673."* Foll. 1–9 continent librum KirkB. ex iure Upl.; ius commune incipit fol. 10. Index capitum libri KirkB. eiusdem generis est ac ille, quem habet cod. O. Textus habet litteram initialem grandiorem pictamque; capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim rubris vel caeruleis; quaevis pagina habet diffissam vel duplicem scripturae

15. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Förste Kabinetts-Sekreteraren m. m. Friherre C. G. d'Albedyhll. Denne i medlet af 15:de århundradet skrifne codex har 69 blad af $11\frac{3}{4}$ tums höjd och $8\frac{3}{4}$ tums bredd, inbundna i pergamentsband. Utanpå permen är tryckt H. B, *och årtalet 1594; i nedre kanten af första bladet är anteknadt:* "Ex bibliotheca Joannis Rosenhane 1673." *Foll. 1–9 innehålla UplL:s KyrkBalk; Landslagen börjas fol. 10. Förtekningen öfver Flockarne i KyrkBalken är af samma slag som den i cod. O. I början af texten är en stor målad begynnelsebokstaf; Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver; skriften är i spalt.*

seriem. Ultimum cap. libri de iure regio est cap. 10. KgB. UplL. Appellavi hunc codicem Q.

16. Codex membranaceus iuris communis R. Christophori, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 23. Hic codex, medio saeculo XV scriptus, habet 178 folia 9¾ poll. alta et 7½ poll. lata, tegumento tergino compacta. Folia 5 priora continent calendarium mutilum &c. Liber KirkB. ex iure Upl. occupat foll. 6–23; orditur ab indice capitum tali, qualem habet cod. O. Ius commune incipit fol. 24. Diffissam vel duplicem scripturae seriem habet quaeque pagina; capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim rubris vel caeruleis. Calci libri de iure regio additum est cap. 10. KgB. UplL. Cap. 1. KirkB. habet additamentum e iure Sudermannico exscriptum; aliud additamentum cap. 22 insertum est; eadem in recentioribus quibusdam codicibus inveniuntur[41]). Littera R insignivi hunc codicem, cui proxime cognati sunt ii, qui commemorantur sub N:is 53, 73, 96–105, 109, 111, 112, et ex parte 113.

17. Codex membranaceus iuris communis R. Christophori, ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis pertinens, sign. N:o 13. Hic codex, saeculo XV ad finem vergente scriptus, habet, praeter folium mutilum in fine voluminis, 120 folia 8¼ poll. alta et 6½ poll. lata, tegumento tergino munita. Primo folio legitur nomen *"S. L. Gahm Persson"* et numerus anni 1761. Eodem folio verso liber KirkB. ex iure Upl. incipit ab indice capitum ei si-

Sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB. UplL. Jag har kallat denna handskrift Q.

16. En pergamentscodex af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 23. Denne i medlet af 15:de århundradet skrifne codex har 178 blad af 9¾ tums höjd och 7½ tums bredd; är bunden i skinnband. De 5 första bladen innehålla ett defekt calendarium m. m. KyrkBalken af UplL. uptager foll. 6–23, och börjas med en förtekning på Flockarne, lik den i cod. O. Landslagen börjas fol. 24. Skriften är i spalt; Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver. I slutet af KgB. är tillagd Fl. 10. KgB. UplL. Denna handskrift utmärker sig genom ett i Fl. 1. KkB. ur Södermannalagen lånadt tillägg, äfvensom genom ett tillägg i Fl. 22. Samma tillägg finnas i några nyare handskrifter[41]). — Denna handskrift har jag kallat R. Närmast dermed beslägtade äro de handskrifter, som omtalas under N:r 53, 73, 96–105, 109, 111, 112, och till en del N:r 113.

17. En i senare hälften af 15:de århundradet skrifven pergamentscodex af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 13. Den innehåller, utom ett stympadt blad i slutet, 120 blad af 8¼ tums höjd och 6½ tums bredd; är bunden i skinnband. På första bladet läses namnet "S. L. Gahm Persson" *och årtalet 1761. På andra sidan af samma blad börjas UplL:s KyrkB. med förtekning på Flockarne, lik den i*

41) Vide nott. 75, 82. pag. 11; nott. 70, 74. p. 84.

41) Se nott. 75, 82. sid. 11; nott. 70, 74. s. 84.

mili, quem habet cod. A. Textus habet litteram initialem grandiorem rubram et caeruleam; capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim rubris vel caeruleis. Calci libri KirkB. fol. 17 additum est statutum Calixti Papae de officio aedituorum. Ius commune incipit fol. 19; finis deest. Hunc codicem appellavi S; apographum ex eo transscriptum infra occurrit sub N:o 69; cognati praeterea, etsi non apographa huius codicis, sunt ii, qui commemorantur sub N:is 70, 90, 91, 92.

cod. A. I början af texten finnes en stor röd och blå begynnelsebokstaf; Flockarne börjas på ny rad, med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver. Efter KyrkBalkens slut fol. 17 är tillagd Påfven Calixti stadga om klockares skyldigheter. Landslagen börjas fol. 19; slutet deraf fattas. Jag har kallat denna handskrift S; en afskrift deraf förekommer i det följande under N:r 69; närmare dermed beslägtade, dock utan att vara afskrifter, äro de handskrifter som nämnas under N:r 70, 90, 91, 92.

18. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2234 in 4:o in nova collectione regia. Hic codex, qui olim Langebekii fuit, habet 82 folia $7\frac{1}{2}$ poll. alta et 6 poll. lata; tegumento tergino elegantiori ornatus est. Primo folio verso legitur nomen *Willhelm Grönhagen.* Folia 12 priora continent librum KirkB. ex iure Upl., medio saeculo XV scriptum. Index capitum talis est, qualem habet cod. O. Capita incipiunt in nova linea, littera initiali rubra. Calci libri KirkB. foll. 13, 14 eadem manu additum est ius vetus aulicum. Ius commune, manu antiquiore saeculo XIV scriptum, incipit fol. 15. Hunc codicem appellavi T.

18. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, sign. N:r 2234 in 4:o i nya Kongl. samlingen. Denna handskrift, som har tillhört Langebek, innehåller 82 blad af $7\frac{1}{2}$ tums höjd och 6 tums bredd; är bunden i Franskt band. På andra sidan af första bladet läses namnet Willhelm Grönhagen. *De 12 första bladen innehålla UplL:s KyrkB., skrifven i medlet af 15:de århundradet. Förteckningen på Flockarne är lik den i cod. O. Flockarne börjas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. Efter KyrkBalkens slut följer foll. 13, 14 en gammal GårdsRätt, skrifven af samma hand som KyrkBalken. Landslagen, skrifven af annan, äldre hand i 14:de århundradet, börjas fol. 15. Denna handskrift är här kallad T.*

19. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex libris Celeberrimi I. H. Schröder, Professoris ac Bibliothecarii Upsaliensis. Hic codex, tegumento membranaceo munitus, habet 72 folia 8 poll. alta et $6\frac{1}{2}$ poll. lata. Folia 7 priora continent ca-

19. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Herr Professorn och Bibliothekarien J. H. Schröder i Upsala. Denne i pergamentsband bundne codex har 72 blad af 8 tums höjd och $6\frac{1}{2}$ tums bredd. De 7 första bladen innehålla ett ca-

lendarium aliasque adnotationes saeculo XV scriptas. Ius commune, versus finem saeculi XIV scriptum, incipit fol. 8, et finitur fol. 59; postea sequuntur recentiores adnotationes. Liber KirkB. ex iure Upl., medio saeculo XV scriptus, occupat foll. 61–72; at finis ultimi cap. deest [42]), pariter ac initium indicis capitum, ei similis, quem habet cod. O; quae vero in hoc indice desunt, ea fol. 60 supplevit alia manus eiusdem fere aetatis. Capita incipiunt in nova linea, littera initiali rubra. Scriptura ultimorum duorum foliorum quibusdam locis fere extrita est. Cum hoc codice, qui hic appellatur U, conveniunt ii, qui recensentur sub N:is 32–34, 54, 86, et ex parte 44.

lendarium och andra anteckningar från 15:de århundradet. Landslagen, skrifven i slutet af 14:de århundradet, börjas fol. 8, och slutas fol. 59; hvarefter följa några senare anteckningar. UplL:s KyrkB., skrifven i medlet af 15:de århundradet, uptager foll. 61–72; men slutet af sista Flocken är borta [42]), likasom början af förtekningen på Flockarne, hvilken liknar den i cod. O; det som i denna förtekning fattas, är dock tillagdt fol. 60 af en annan, nära samtidig hand. Flockarne börjas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. Skriften är på de två sista bladen på flera ställen nästan utnött. Med denna handskrift, som här är kallad U, öfverensstämma de, som äro uptagna under N:r 32–34, 54, 86, och till en del N:r 44.

20. Codex membranaceus iuris urbici, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2197 in 4:o in collectione Thottiana. Hic codex, qui olim Langebekii fuit, habet 142 folia 8¼ poll. alta et 6 poll. lata; medio saeculo XV scriptus est. Liber KirkB. UplL. hic legitur foll. 1–25; ius urbicum incipit fol. 25. Index capitum libri KirkB. haud minus quam ipse textus, paucis exceptis, convenit cum cod. K, ex quo tamen hic codex non transscriptus esse videtur. — Cfr. 71.

20. En pergamentscodex af Stadslagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2197 in 4:o i Thottska samlingen. Denna handskrift, som har tillhört Langebek, innehåller 142 blad af 8¼ tums höjd och 6 tums bredd; den är skrifven i medlet af 15:de århundradet. UplL:s KyrkB. finnes här foll. 1–25; Stadslagen börjas fol. 25. Förtekningen på Flockarne i KyrkB., äfvensom sjelfva texten, öfverensstämmer, med obetydliga undantag, med cod. K, efter hvilken denna handskrift dock ej synes vara afskrifven. — Jfr. 71.

Hic codex quique infra enumerantur, insigniuntur eo numero, sub quo in hoc elencho commemorantur.

Denna och de följande handskrifterna äro här beteknade med den nummer, under hvilken de äro uptagna i denna förtekning.

21. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii,

21. En papperscodex in 4:o, innehållande K. Magnus Erikssons Lands-

42) Vide not. 4. pag. 85.

42) Se not. 4. sid. 85.

pertinens ad Bibliothecam Academiae Hafniensis, sign. N:o 46 in collectione Arnae-Magnaeana. Habet 165 folia; scriptus est saeculo XV ad finem vergente. In initio voluminis legitur ius aulicum R. Erici Pomerani. Foll. 7–27 continent librum KirkB. UplL. Ius commune incipit fol. 27; calci eius foll. 148–163 additi sunt libri iuris urbici de rebus nauticis et de iudiciis. Liber KirkB. maxime convenit cum cod. O. — Cfr. 41.

22. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2233 in 4:o in nova collectione regia. Habet 120 folia $8\frac{1}{4}$ poll. alta et 6 poll. lata; scriptus est saeculo XV ad finem vergente. Liber KirkB. UplL. occupat folia 16 priora. Fol. 17 incipit ius commune, quo finito foll. 117–120 sequitur ius aulicum R. Erici Pomerani. Liber KirkB. maxime convenit cum cod. O. ceterisque eiusdem classis.

23. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis pertinens, sign. N:o 39. Saeculo XV ad finem vergente scriptus est; habet 118 folia $8\frac{1}{4}$ poll. alta et 6 poll. lata. Folia 3 priora continent ius aulicum R. Erici Pomerani; foll. 4–20 librum KirkB. UplL.; foll. 21–29 constitutionem Calmariensem de a. 1474, alia manu scriptam. Ius commune incipit fol. 29. In libro KirkB., cum cod. O. &c. conveniente, desunt duo folia, quo perierunt finis cap. 6, totum cap. 7, et pars cap. 8. — Cfr. 24.

lag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 46 i Arne-Magneanska samlingen. Denne codex har 165 blad; är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. I början finnes K. Eriks af Pomern Gårdsrätt. Foll. 7–27 innehålla UplL:s KyrkBalk. Landslagen börjas fol. 27; efter dess slut läsas foll. 148–163 Skipmåla och RådstufvuBalkarne af Stadslagen. KyrkB. i denna handskrift öfverensstämmer närmast med cod. O. — Jfr. 41.

22. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2233 in 4:o i nya Kongl. samlingen. Denna handskrift har 120 blad af $8\frac{1}{4}$ tums höjd och 6 tums bredd; den är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. UplL:s KyrkB. uptager de 16 första bladen. Fol. 17 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 117–120 följer K. Eriks af Pomern Gårdsrätt. KyrkB. öfverensstämmer närmast med cod. O. och de öfriga af samma klass.

23. En i senare hälften af 15:de århundradet skrifven pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 39. Denna handskrift har 118 blad af $8\frac{1}{4}$ tums höjd och 6 tums bredd. De 3 första bladen innehålla K. Eriks af Pomern Gårdsrätt; foll. 4–20 UplL:s KyrkB.; foll. 21–29 Calmare Recess af år 1474, skrifven af annan hand. Landslagen börjas fol. 29. I KyrkB., som öfverensstämmer med cod. O. &c., fattus två blad, hvarigenom slutet af 6:te, hela 7:de och en del af 8:de Fl. gått förlorade. — Jfr. 24.

24. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Saeculo XV ad finem vergente scriptus est; habet 103 folia $7\frac{3}{4}$ poll. alta et $5\frac{3}{4}$ poll. lata. Folia 13 priora continent librum KirkB. UplL. Fol. 14 incipit ius commune, quo finito foll. 96–103 sequuntur *"Tröghbolagh"* [43]) et ius aulicum R. Erici Pomerani. Scriptura similis est praecedentis cod. 23, cum quo etiam textus, quamvis minus accuratus, maxime convenit.

24. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörande H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes Bibliothek på Skokloster. Denne i senare hälften af 15:de århundradet skrifne codex har 103 blad af $7\frac{3}{4}$ tums höjd och $5\frac{3}{4}$ tums bredd. De 13 första bladen uptagas af UplL:s KyrkBalk. Fol. 14 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 96–103 följa "Tröghbolagh" [43]) *och K. Eriks af Pomern Gårdsrätt. Stilen liknar den i nästföregående N:r 23, med hvilken äfven texten, ehuru mindre korrekt, närmast öfverensstämmer.*

25. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii ac iuris urbici, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 2. Habet 160 folia $9\frac{1}{4}$ poll. alta et $6\frac{1}{2}$ poll. lata; scriptus est saeculo XV ad finem vergente. Folia 11 priora continent librum KirkB. UplL.; folio in initio voluminis abscisso maxima pars indicis capitum dicti libri periit. Ius commune incipit fol. 12, et ius urbicum fol. 79. Scriptura similis est cod. P, ad quem textus quoque libri KirkB. proxime accedit. Constitutio R. Birgeri, quo confirmatur ius Uplandicum, inter alia legitur in initio voluminis, in charta ineunte saeculo XVII scripta. Eadem constitutio quoque in fine voluminis alia manu, forte versus finem saeculi XVI, in charta est scripta. Horum apographorum prius in notis ad dictam

25. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag och Stadslagen, sign. B 2. Den har 160 blad af $9\frac{1}{4}$ tums höjd och $6\frac{1}{2}$ tums bredd; är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. De 11 första bladen innehålla UplL:s KyrkB.; ett blad i början är bortskuret, hvarigenom största delen af förtekningen på Flockarne i KyrkB. gått förlorad. Landslagen börjas fol. 12, och Stadslagen fol. 79. Stilen liknar den i cod. P, med hvilken äfven texten i KyrkB. öfverensstämmer. Främst i boken finnes på papper, i början af 17:de århundradet skrifven, ibland annat, K. Birgers stadfästelse af Uplandslagen. Samma stadfästelse finnes äfven i slutet af boken på papper skrifven af annan hand, tilläfventyrs i slutet af 16:de århundradet. Den förra af dessa afskrifter har jag i noterna till stadfästelsen

43) Cfr. Hadorph, *Gambla Stadgar* ad calcem codicis *Biärköa-Rätter* editi, pag. 23-26.

43) Jfr. Hadorph, Gambla Stadgar *efter* Bjärköa-Rätten, *sid.* 23-26.

confirmationem littera *a* insignivi, posterius littera *b.* [44]) — Cfr. 55.

26. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 37. Saeculo XV ad finem vergente scriptus est; habet 110 folia 8 poll. alta et 6 poll. lata. Folia 17 priora continent librum KirkB. UplL., cum indice capitum prolixo, qui, pariter ac ipse textus, cum cod. P. &c. maxime convenit. Ius commune incipit fol. 17. Calci libri de iure regio additum est cap. 10. KgB. UplL. — Cfr. 27.

27. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 3. Continet 99 folia 8½ poll. alta et 6¼ poll. lata; adnotatio in fine codicis rubris litteris facta, docet eum scriptum esse a *Johanne Laurencij "anno* &c. *LXXX octauo"*, i. e. 1488, non 1388, ut numerus anni rec. man. mutatus est. In infima parte primi folii legitur: *"I. G. Sparfwenfeld Holmiæ. 1683."* Liber KirkB. UplL., cum codice proxime antecedente conveniens, occupat foll. 1–15; ius commune incipit fol. 16. In fine libri de iure regio legitur cap. 10. KgB. UplL.

28. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 1; antea commemoratus in praefatione ad ius Ostrogoticum pag. XII, XIII. Foll. 1–10 continent librum KirkB. UplL., qui, exceptis prolixo indice capitum multisque mendis quibus laborat textus, cum cod. H. convenit. Ultimum cap. libri de iure regio est

beteknat med bokstafven a, *den senare med* b. [44]) — *Jfr. 55.*

26. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 37. Den är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet; har 110 blad af 8 tums höjd och 6 tums bredd. De första 17 bladen innehålla UplL:s KyrkB., med en vidlöftig förtekning på Flockarne, hvilken, likasom sjelfva texten, närmast öfverensstämmer med cod. P. &c. Landslagen börjas fol. 17. Vid KgB:s slut är tillagd Fl. 10. KgB. UplL. — Jfr. 27.

27. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 3. Den innehåller 99 blad af 8½ tums höjd och 6¼ tums bredd; är skrifven, enligt anteckning med rödt bläck i slutet af boken, af Johannes Laurencij "anno &c. LXXX octauo", *d. ä. 1488, ej 1388, såsom årtalet af senare hand blifvit ändradt. Nederst på första bladet läses:* "I. G. Sparfwenfeld Holmiæ. 1683." *UplL:s KyrkB., lik den i näst föregående handskrift, uptager foll. 1–15; Landslagen börjas fol. 16. KgB. slutas med Fl. 10. KgB. UplL.*

28. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 1; förut beskrifven i företalet till Östgötalagen sid. XII, XIII. Foll. 1–10 innehålla UplL:s KyrkB., hvilken här, med undantag af en vidlöftig förtekning på Flockarne, och många fel i texten, liknar den i cod. H. Sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB.

---

44) Cfr. not. 1. pag. 3.

22) Jfr. not. 1. sid. 3.

cap. 10. KgB. UplL.; cum rubrica: *U* (lege *Um*) *konungx vtskyldher oc serdhelis aff hwario landhskapi J swærike.* — Cfr. 29.

29. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex bibliotheca Illustrissimi Lib. Baronis A. S. Rålamb in praedio Scanensi Strö. Habet 146 folia $9\frac{1}{2}$ poll. alta et $7\frac{3}{4}$ poll. lata; scriptus est saeculo XV ad finem vergente. Folia 15 priora continent librum KirkB. UplL., cui praemissae sunt primae lineae cap. 1. KrB. ÖGL. rubris litteris scriptae: *Konungher later kirkio byria* &c. Initium indicis capitum simile est antecedenti cod. 28, cum quo textus quoque maxime convenit. Textus ornatur littera initiali grandi ac eleganter picta. Foll. 16–18 continent commentarium de successionibus &c.; fol. 19 incipit ius commune. Ultimum cap. libri de iure regio est cap. 10. KgB. UplL. Calci codicis Magnaeani foll. 112–141 sub rubrica *"Köpstadhz lagh"* additi sunt libri iuris urbici de iure regio, iudiciis, iuramento regio et atrocioribus criminibus. Foll. 141 et seqq. continent ius aulicum Reginae Margaritae &c. — Cfr. 104.

30. Codex membranaceus iuris communis R. Christophori, pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 5. Medio saeculo XV scriptus est; habet 149 folia 10 poll. alta et $7\frac{1}{4}$ poll. lata. Folia 17 priora continent librum KirkB. UplL., excepta multitudine mendorum, cum cod. O. maxime convenientem. Littera grandior pictaque in initio textus dicti libri, abscissa est. Ius commune incipit fol. 18.

31. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens

UplL., med rubrik: U *(läs* Um*)* konungx vtskyldher oc serdhelis aff hwario landhskapi J swærike. — *Jfr. 29.*

29. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörande Herr Baron A. S. Rålambs boksamling på Strö i Skåne. Den innehåller 146 blad af $9\frac{1}{2}$ tums höjd och $7\frac{3}{4}$ tums bredd; är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. De 15 första bladen innehålla UplL:s KyrkB., vid hvars början äro med rödt bläck skrifna de första raderna af Fl. 1. KrB. ÖGL.: Konungher later kirkio byria &c. *Förtekningen på Flockarne liknar i början den i föregående cod. 28, med hvilken äfven texten närmast öfverensstämmer. Texten är prydd med en stor och utmärkt väl målad begynnelsebokstaf. Foll. 16–18 innehålla en afhandling om arf m. m.; fol. 19 börjas Landslagen. Sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB. UplL. Efter Landslagens slut foll. 112–141 följa, under rubrik* "Köpstadhz lagh", *Konungs, Rådstufvu, Edsöres och Högmälis Balkarne i Stadslagen. Foll. 141 o. f. innehålla Drottning Margaretas Gårdsrätt m. m. — Jfr. 104.*

30. En Upsala Akademi-Bibliothek tillhörig pergamentscodex, sign. N:r 5, innehållande K. Christoffers Landslag, skrifven i medlet af 15:de århundradet; har 149 blad af 10 tums höjd och $7\frac{1}{4}$ tums bredd. De 17 första bladen innehålla UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande med cod. O, ehuru full af fel. En stor målad bokstaf i början af KyrkB:s text, är bortskuren. Landslagen börjas fol. 18.

31. En Upsala Akademi-Bibliothek tillhörig pergamentscodex sign. N:r 7, in-

ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 7. Medio saeculo XV scriptus est; habet 134 folia $9\frac{1}{4}$ poll. alta et 7 poll. lata. Primo folio pictum est insigne gentilitium. Eodem folio verso liber KirkB. UplL. orditur ab indice capitum prolixo, ei simili qui in cod. P. legitur. Fol. 19 incipit ius commune, quo finito foll. 126 et seqq. leguntur capp. 10–12 KgB. UplL. cum rubrica *"Roodz ræth"*, &c.

nehållande K. ***Magnus Erikssons*** *Landslag, skrifven i medlet af 15:de århundradet; har 134 blad af $9\frac{1}{4}$ tums höjd och 7 tums bredd. På första bladet är ett vapen måladt. På andra sidan af samma blad börjas UplL:s KyrkB. med en vidlöftig förtekning på Flockarne, lik den i cod. P. Fol. 19 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 126 o. f. läsas Fl. 10–12 KgB. UplL. under rubrik* "Roodz ræth", *m. m.*

32. Codex membranaceus iuris communis R. **Magni Erici** filii et iuris urbici, in Bibliotheca Regia Stockholmiensi adservatus, sign. B 4. Habet 202 folia $9\frac{3}{4}$ poll. alta et $7\frac{1}{4}$ poll. lata; medio saeculo XV scriptus est. Folia 18 priora continent, praeter calendarium, recentiores adnotationes. Ius commune incipit fol. 19, et ius urbicum fol. 104. Foll. 178–191 continent librum KirkB. UplL., alia ac nitidiori manu scriptum, at eodem fere tempore quo ipsi iuris communis ac urbici codices. Folia sequentia continent constitutionem Calmariensem de a. 1474, aliasque adnotationes rec. man. additas. Liber KirkB. proxime accedit ad cod. U. — Cfr. 54.

32. En pergamentscodex af K. ***Magnus Erikssons*** *Landslag och Stadslagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 4. Den har 202 blad af $9\frac{3}{4}$ tums höjd och $7\frac{1}{4}$ tums bredd; är skrifven i medlet af 15:de århundradet. De 18 första bladen innehålla, utom ett calendarium, yngre anteckningar. Landslagen börjas fol. 19, och Stadslagen fol. 104. Foll. 178–191 innehålla UplL:s KyrkB., skrifven med annan, vackrare stil, men ungefärligen vid samma tid som sjelfva lagböckerna. De följande bladen innehålla Calmare Recess af år 1474, och andra yngre anteckningar. KyrkBalken öfverensstämmer närmast med cod. U. — Jfr. 54.*

33. Codex chartaceus in 4:o, continens ius urbicum, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 47. Medio saeculo XV scriptus est; habet 113 folia, quorum 18 priora continent initium praefationis iuris Upl. [45]) et librum KirkB. ex eodem iure, cum indice capitum simili ei, quem habet cod. A. [46]) Fol. 19 leguntur formulae iurisiurandi, Suethice et Fennice, rec. manu scriptae. Ius urbicum incipit fol. 20. Liber KirkB. maxime convenit cum

33. En papperscodex i 4:o, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 47, innehållande Stadslagen, skrifven i medlet af 15:de århundradet. Den har 113 blad, af hvilka de 18 första innehålla början af företalet till UplL. [45]), samt KyrkB. af samma lag, med en förtekning på Flockarne, lik den i cod. A. [46]) Fol. 19 läsas edsformulärer på Svenska och Finska, skrifna af senare hand. Stadslagen börjas fol. 20. KyrkBalken öfverens-

45) Cfr. nott. 1, 10. pag. 6.
46) Cfr. not. 53. pag. 8.

45) Jfr. nott. 1, 10. sid. 6.
46) Jfr. not. 53. sid. 8.

cod. U; uno folio deperdito, periit pars cap. 14, vel §§. 5–10. Inferior pars sequentis folii abscissa est.

stämmer mest med den i cod. U; ett blad är borta, hvarigenom slutet af Fl. 14, eller §§. 5–10, gått förloradt. Af det nästföljande bladet är nedra hälften bortrifven.

34. Codex membranacens et chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, et pertinens ad Bibliothecam Academiae Hafniensis, sign. N:o 49 in collectione Arnae-Magnaeana. Habet 124 folia, quae quinta fere ex parte sunt membranacea; saeculo XV ad finem vergente scriptus est. Folia 13 priora continent librum KirkB. UplL., cum cod. U. &c. convenientem. Ius commune incipit fol. 13. Ultimum caput libri de iure regio est cap. 10, KgB. UplL. — Cfr. 86.

34. En pergaments-.och papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 49 i Arne-Magneanska samlingen. Den har 124 blad, hvaraf ungefär en femtedel är pergament; är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. De 13 första bladen innehålla UplL:s KyrkB., hvilken öfverensstämmer med cod. U. &c. Landslagen börjas fol. 13. Det sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB. UplL. — Jfr. 86.

35. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 14. Habet 115 folia 8 poll. alta et 6 poll. lata; medio saeculo XV scriptus est. Folia 7 priora continent calendarium &c. Fol. 8 incipit liber KirkB. UplL., qui, multitudine mendorum excepta, convenit cum cod. P. &c. Hic praetermissa sunt cap. 14: 1, 5; 15: 6; 19: 2, 4.[47]) Ius commune incipit fol. 20.

35. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, sign. B 14. Den har 115 blad af 8 tums höjd och 6 tums bredd; är skrifven i medlet af 15:de århundradet. De 7 första bladen innehålla ett calendarium m. m. Fol. 8 börjas UplL:s KyrkB., hvilken, utom en mängd fel, liknar den i cod. P. &c. Här förbigås Fl. 14: 1, 5; 15: 6; 19: 2, 4.[47]) Landslagen börjas fol. 20.

36. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 28. Habet 81 folia $7\frac{1}{2}$ poll. alta et $5\frac{1}{4}$ poll. lata; medio saeculo XV scriptus est. Folia 10 priora continent librum KirkB. UplL., cuius initium accuratius scriptum est, continuatio vero

36. En Upsala Akademi-Bibliothek tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, sign. N:r 28. Den har 81 blad af $7\frac{1}{2}$ tums höjd och $5\frac{1}{4}$ tums bredd; är skrifven i medlet af 15:de århundradet. De 10 första bladen innehålla UplL:s KyrkB., hvilken i början är någorlunda korrekt, men blir mot slutet alltmera

47) Cfr. not. 26. pag. 52; not. 6. p. 54; not. 94 p. 67; nott. 97, 23. p. 78.

47) Jfr. not. 26. sid. 52; not. 6. s. 54; not. 94. s. 67; nott. 97, 23. s. 78.

mendis scatet. Foliis nonnullis deperditis, maior pars cap. 7, tota capp. 8 et 9, una cum initio cap. 10 desunt; pars capp. 14 et 15 item. Ius commune incipit fol. 10. — Cfr. 37, 38.

felaktig. Flera blad hafva gått förlorade, hvarigenom större delen af 7:de, hela 8:de och 9:de, samt början af 10:de Fl., äfvensom en del af 14:de och 15:de Fl. saknas. Landslagen börjas fol. 10. — Jfr. 37, 38.

37. Codex Bibliothecae Academiae Upsaliensis, sign. N:o 48, continens ius commune R. Magni Erici filii, in charta versus finem saeculi XV scriptum. In initio voluminis, foll. 2–12, legitur liber KirkB. UplL., in foliis chartaceis et membranaceis manu paullo antiquiori exaratus. Foll. 13–58 continent diversas adnotationes, maximam partem Latine scriptas. Ius commune incipit fol. 59. Liber KirkB. maxime convenit cum cod. 36, ex quo tamen non est transscriptus. Calci dicti libri addita sunt quaedam de operibus diurnis &c. [48])

37. En Upsala Akademi-Bibliothek tillhörig handskrift, sign. N:r 48, innehållande K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven på papper i slutet af 15:de århundradet. I början af boken, foll. 2–12, läses UplL:s KyrkB., skrifven på papper och pergament af en något äldre hand än Landslagen. Foll. 13–58 innehålla åtskilliga anteckningar, till största delen på Latin. Landslagen börjas fol. 59. KyrkB. öfverensstämmer närmast med nästföregående cod. 36, efter hvilken den likväl ej är afskrifven. I slutet af KyrkB. finnes ett tillägg angående dagsverken m. m. [48])

38. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis G. L. Cederhielm in praedio Ostrogotico Säby. Habet 98 folia $8\frac{1}{2}$ poll. alta et $6\frac{1}{2}$ poll. lata; medio saeculo XV scriptus est. Folia 13 priora continent librum KirkB. UplL. Fol. 13 incipit ius commune, cuius finis deest. Scriptura huius codicis similis est cod. 36; at liber KirkB. hic mendis refertior est quam in isto codice. — Cfr. 56–62.

38. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig H. E. Öfverste Kammarjunkaren Herr Grefve G. L. Cederhjelms boksamling på Säby i Östergötland. Den har 98 blad af $8\frac{1}{2}$ tums höjd och $6\frac{1}{2}$ tums bredd; är skrifven i medlet af 15:de århundradet. De 13 första bladen innehålla UplL:s KyrkB. Fol. 13 börjas Landslagen, hvaraf slutet fattas. Denna handskrift liknar i anseende till stilen N:r 36, men är i KyrkB. ännu mera felaktig än den. — Jfr. 56–62.

39. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Hic codex versus finem saeculi XV scriptus, habet

39. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörande H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes Bibliothek på Skokloster.

48) Cfr. not. 80. pag. 87.

48) Se not. 80. sid. 87.

141 folia, quorum 18 priora continent calendarium, ius aulicum R. Caroli Canuti filii, librum iuris urbici de rebus nauticis &c.; foll. 19–39 vero librum KirkB. UplL., cum cod. P. &c. convenientem. Ius commune incipit fol. 39.

Denne codex är skrifven i slutet af 15:de århundradet; den har 141 blad, hvaraf de 18 första innehålla ett calendarium, K. Carl Knutssons Gårdsrätt, Skipmåla-Balken af Stadslagen m. m.; foll. 19–39 UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. P. &c. Landslagen börjas fol. 39.

40. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ac pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 52. Habet 316 folia, quorum 24 priora continent indicem alphabeticum ad codicem Christophorianum, foll. 25–44 librum KirkB. UplL., et foll. 45–172 codicem Christophorianum; haec omnia, ut ad calcem iuris communis adnotatum est, a. 1500 scripta sunt. Fol. 193 incipit ius urbicum, alia manu a. 1597 scriptum. Liber KirkB. maxime convenit cum codd. 23 et 24.

40. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 52. Den har 316 blad, af hvilka de 24 första innehålla ett alphabetiskt register öfver Landslagen, foll. 25–44 UplL:s KyrkB. samt foll. 45–172 Landslagen; alltsamman skrifvet, enligt antekning vid slutet af Landslagen, år 1500. Fol. 193 begynnes Stadslagen, skrifven af annan hand år 1597. KyrkB. öfverensstämmer närmast med N:r 23 och 24.

41. Codex membranaceus et chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori; ex libris Consiliarii in Regio Dicasterio militari C. Livijn. Codex Christophorianus, scriptus, ut in fine est adnotatum, a. 1446, occupat 131 folia, quae quarta fere ex parte sunt membranacea. Folia 134–167 in fine voluminis, chartacea tantum sunt; ex his foll. 134–157 continent librum KirkB. UplL., versus finem saeculi XV alia manu quam codex Christophorianus scriptum; postea sequitur ius aulicum R. Erici Pomerani &c. Liber KirkB. pertinet ad idem genus ac cod. O. &c.; proxime accedit ad cod. 21.

41. En pergaments- och papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Krigs-Hofrättsrådet C. Livijn. Sjelfva Landslagen, skrifven, enligt antekning vid slutet, år 1446, uptager 131 blad, hvaraf ungefär en fjerdedel är pergament. Slutet af boken, foll. 134–167, utgöres endast af papper, och innehåller foll. 134–157 UplL:s KyrkB. skrifven, af annan hand än Landslagen, i slutet af 15:de århundradet; hvarefter följer K. Eriks af Pomern Gårdsrätt m. m. KyrkB. hör till samma klass som cod. O. &c., och liknar närmast 21.

42. Codex membranaceus et chartaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2199 in 4:o in collectione Thottiana. Hic codex, secundum adnotationem in fine codicis Ma-

42. En pergaments- och papperscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2199 in 4:o i Thottska samlingen. Början af denna, enligt antekning vid slutet af

gnaeani factam, a. 1468 scriptus, mutilus est, ut ante cap. 4. BygnB. LL., quod cap. quoque initio caret, nihil restet. Quae nunc exstant, sunt 131 folia, quae quarta fere ex parte sunt membranacea. Foll. 102—119 continent librum KirkB. UplL., similem cod. P. &c. Folia dicti libri a bibliopego perverso ordine sunt posita; capp. 20, 21 et pars cap. 22 perierunt.

Landslagen, år 1468 skrifna codex, till och med 3:dje och en del af 4:de Fl. BygnB. LL., är borta; det som är qvar utgör 131 blad, hvaraf ungefär en fjerdedel är pergament. Foll. 102—119 innehålla UplL:s KyrkB., hvilken liknar den i cod. P. &c. Bladen i KyrkB. äro af bokbindaren satta i oriktig ordning; Fl. 20, 21, och en del af 22, äro borta.

43. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, et pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 42. Habet 183 folia, quorum nonnulla sunt membranacea; versus finem saeculi XV scriptus est. Foll. 1—18 continent librum KirkB. UplL.; de quo tamen cap. primum et pars capp. 14 et 15 perierunt. Ius commune incipit fol. 18. Liber KirkB. maxime convenit cum cod. O. &c.

43. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 42. Den har 183 blad, hvaribland några af pergament; är skrifven i slutet af 15:de århundradet. Foll. 1—18 innehålla UplL:s KyrkB., hvaraf dock första Fl. samt en del af 14:de och 15:de gått förlorade. Landslagen börjas fol. 18. KyrkB. öfverensstämmer närmast med cod. O. &c.

44. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2235 in 4:o in nova collectione regia. Habet 99 folia $8\frac{1}{4}$ poll. alta et 6 poll. lata; saeculo XV ad finem vergente scriptus est. In initio voluminis legitur calendarium &c. Ius commune incipit fol. 10; postea sequuntur foll. 77—86 liber KirkB. UplL.; foll. 90 et seqq. liber iuris urbici de rebus nauticis &c. Capita 15 priora libri KirkB. proxime accedunt ad cod. U. &c.; postea alium codicem secutus esse videtur scriba.

44. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2235 in 4:o i nya Kongl. samlingen. Den har 99 blad af $8\frac{1}{4}$ tums höjd och 6 tums bredd; är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. I början finnes ett calendarium m. m. Landslagen börjas fol. 10; efter dess slut följer foll. 77—86 UplL:s KyrkB.; foll. 90 o. f. Skipmåla-Balken af Stadslagen m. m. I de 15 första Flockarne liknar KyrkB. mest cod. U. &c.; sedan synes skrifvaren hafva följt en annan handskrift.

45. Codex chartaceus in fol. ad Bibliothecam Gymnasii Lincopensis pertinens, et continens Ragvaldi Ingemundi filii versionem Latinam iuris communis R. Magni Erici filii, et ius commune R. Christophori Suethice scriptum. Hic codex habet 189 folia; diversis at eiusdem aetatis manibus scri-

45. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., innehållande Ragvald Ingemundssons Latinska öfversättning af K. Magnus Erikssons Landslag, äfvensom K. Christoffers Landslag på Svenska. Denne codex, som har 189 blad, är skrifven af olika men

ptus est circa a. 1506, qui numerus fol. 118 adnotatus est. In initio voluminis leguntur apographa diversorum statutorum Latine scriptorum. Foll. 28–106 continent versionem Ragvaldi Ingemundi filii, manu lectu difficili et multis cum abbreviationibus scriptam. Haec versio quoque continet librum KirkB. UplL., foll. 28–41, ac in fine libri de iure regio, cap. 10. KgB. UplL. Ragvaldus non optimos codices secutus esse videtur [49]); plerumque convenit cum codd. O, P. &c. Incuria scribae hic multa sunt praetermissa; attamen in universum hic codex accuratius scriptus est quam is, qui infra commemorabitur sub N:o 124. Ubi hos duos codices separatim citare necesse fuit, hic (45) Ragv. 1, alter vero Ragv. 2. est appellatus. — Foll. 119–128 continent librum KirkB. UplL. Suethice scriptum, et foll. 128 et seqq. codicem Christophorianum. Liber KirkB. Suethice scriptus convenit cum cod. P. &c.; calci eius additum est cap. 21. KirkB. HelsL. [50]) — Cfr. 46–48.

46. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Academiae Lundensis. Ante medium saeculum XVI scriptus est; habet 170 folia, quorum 8–127 continent ius commune, et 127–147 librum KirkB. UplL., ex eadem classe ac cod. P. &c., et proxime accedentem ad cod. 45. Inter foll. 135 et 136 deest folium, quo perierunt finis cap. 7, et totum cap. 8. — Cfr. 47.

samtida händer, omkring år 1506, hvilket årtal är anteknadt fol. 118. I början finnas afskrifter af åtskilliga stadgar på Latin. Foll. 28–106 innehålla Ragvald Ingemundssons öfversättning, skrifven med svårläst stil och mycket förkortningar. Denna öfversättning uptager äfven UplL:s KyrkB. foll. 28–41, samt, i slutet af KonungsB., Fl. 10. KgB. UplL. Ragvald synes ej hafva följt de bästa handskrifter [49]); i allmänhet öfverensstämmer han mest med O, P. &c. Många smärre stycken äro i denna handskrift genom skrifvarens vårdslöshet förbigångna; men i det hela är den mera korrekt än den, som i det följande skall omtalas under N:r 124. Der det varit nödigt att särskildt utmärka dessa båda handskrifter, är denna (N:r 45) beteknad med Ragv. 1, den andra deremot med Ragv. 2. — Foll. 119–128 innehålla UplL:s KyrkB. på Svenska, och foll. 128 o. f. Christoffers Landslag. Den Svenska KyrkB. är af samma klass som P. &c.; vid dess slut är tillagd Fl. 21. KyrkB. HelsL. [50]) — Jfr. 46–48.

46. En Lunds Akademi-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, skrifven i förra hälften af 16:de århundradet. Den har 170 blad, hvaraf foll. 8–127 innehålla Landslagen, och foll. 127–147 UplL:s KyrkB., hvilken är af samma klass som P. &c., och närmast liknar 45. Emellan foll. 135 och 136 är ett blad borta, hvarigenom slutet af 7:de och hela 8:de Fl. gått förlorad. — Jfr. 47.

49) Cfr. ex. c. not. 6. pag. 62; not. 75. p. 75.
50) Cfr. not. 80, pag. 87.

49) Jfr. t. ex. not. 6. sid. 62; not. 75. s. 75.
50) Jfr. not. 80. sid. 87.

47. Codex membranaceus et chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 26. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 184 folia, quae quinta ex parte sunt membranacea; praeter multa folia chartacea in initio et fine voluminis, adnotationes recentioribus manibus factas continentia. Foll. 1—19 occupat index alphabeticus ad ius Christophorianum, et foll. 21—37 liber KirkB. UplL., qui proxime accedit ad codd. 45 et 46. Ius commune incipit fol. 41.

48. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 40. Diversis manibus in fine saeculi XV et initio XVI scriptus est; habet 148 folia, quorum 21 priora occupantur libro KirkB. UplL., ineunte saeculo XVI scripto. Ius commune incipit fol. 24. Liber KirkB. ex eadem classe est ac codd. 45—47; sed vitiis scatet. — Cfr. 106—108.

49. Codex chartaceus in fol., ex Bibliotheca Gymnasii Scarensis, continens ius urbicum et ius commune R. Christophori, ante medium saeculum XVI scripta. Habet 295 folia, quorum 2—103 occupat ius urbicum, foll. 104—119 liber KirkB. UplL., et foll. 187—287 ius commune. Praeterea inter alia fol. 164 legitur R. Birgeri confirmatio iuris Upl., ubi, praeter multitudinem aliorum vitiorum, nomina eorum inserta sunt, qui codicem iuris Sudermannici composuerunt [51]); et foll. 166—169 capp. 11—21 ÆrfB.

51) Cfr. not. 46. pag. 4.

47. En pergaments- och papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 26. Denne i medlet af 16:de århundradet skrifne codex har 184 blad, hvaraf en femtedel är pergament; utom många pappersblad i början och i slutet, som innehålla anteckningar af senare händer. Foll. 1—19 uptagas af ett alphabetiskt register öfver Landslagen, och foll. 21—37 af UplL:s KyrkB., hvilken närmast liknar de tvänne föregående handskrifterna 45 och 46. Landslagen börjas fol. 41.

48. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 40. Denne af olika händer i slutet af 15:de och början af 16:de århundradet skrifne codex har 148 blad, hvaraf de 21 första uptagas af UplL:s KyrkB., skrifven i början af 16:de århundradet. Landslagen börjas fol. 24. KyrkB. är af samma klass som N:r 45—47, men är full af fel. — Jfr. 106—108.

49. En Skara Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., innehållande Stadslagen och K. Christoffers Landslag, skrifna i förra hälften af 16:de århundradet. Här finnas 295 blad, hvaraf Stadslagen uptager foll. 2—103, UplL:s KyrkB. foll. 104—119, och Landslagen foll. 187—287. Dessutom finnes här ibland annat fol. 164 K. Birgers stadfästelse af UplL., der, utom en mängd andra fel, äfven finnas inflickade deras namn, som författat Södermannalagen [51]); samt foll. 166—169 Fl.

51) Jfr. not. 46. sid. 4.

UplL., exacte satis transscripta ex editione a. 1607 typis vulgata. Liber KirkB. ex cod. K. transscriptus esse videtur.

50. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ad Archivum Regni Stockholmiense pertinens. Hic codex, secundum adnotationem in fine libri KirkB., a. 1535 scriptus, habet 81 folia, quorum 9 priora continent librum KirkB. UplL., cum cod. K. maxime convenientem. Ius commune incipit fol. 14. — Cfr. 51.

51. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et adservatus in Regia Bibliotheca Hafniensi, sign. N:o 3361 in collectione regia. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 149 folia, quorum 21–135 continent ius commune, et 140–149 librum KirkB. UplL., etsi non ad finem perductum; finem enim scriba fecit verbis: *att han ey wiste thet hon fäst war*, cap. 15: 1. Liber KirkB. proxime accedit ad cod. 50.

52. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 43. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 237 folia, quorum 7–22 continent librum KirkB. UplL., mutilum tamen in initio, usque ad verba: *quar, Och wedergår, att hann äger tionndh göra* &c., cap. 7: 8. Ius commune incipit fol. 23. Liber KirkB. convenit cum cod. K; etiam v. *bynom* hic legitur, cap. 12: 1, [52]) quamvis hic codex non continet ius urbicum.

11–21 ÆrfB. UplL., temligen noggrannt afskrifna efter 1607 års tryckta uplaga. KyrkB. synes vara afskrift af cod. K.

50. En Kongl. Riks-Arkifvet i Stockholm tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, skrifven, enligt anteckning vid slutet af KyrkB., år 1535. Den har 81 blad, hvaraf de 9 första innehålla UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande med cod. K. Landslagen börjas fol. 14. — Jfr. 51.

51. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 3361 i Kongl. samlingen. Denne i medlet af 16:de århundradet skrifne codex har 149 blad, hvaraf foll. 21–135 innehålla Landslagen, och foll. 140–149 UplL:s KyrkB., hvilken dock ej blifvit fullbordad, utan har skrifvaren slutat med orden: att han ey wiste thet hon fäst war, *Fl. 15: 1. KyrkB. är här närmast öfverensstämmande med föregående N:r 50.*

52. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 43. Denne i medlet af 16:de århundradet skrifne codex har 237 blad; foll. 7–22 innehålla UplL:s KyrkB., hvaraf dock början fattas intill orden: quar, Och wedergår, att hann äger tionndh göra &c., *Fl. 7: 8. Landslagen börjas fol. 23. KyrkB. öfverensstämmer med cod. K.; äfven deruti att här står* bynom, *Fl. 12: 1,* [52]) *ehuru denna handskrift ej innehåller Stadslagen.*

52) Vide not. 28. pag. 45.

52) Se not. 28. sid. 45.

53. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. **Christophori**, ad Bibliothecam Gymnasii Lincopensis pertinens. Scriptus est a. 1546, qui numerus in initio libri KirkB. legitur. Habet 152 folia, quorum 28–118 continent ius commune, et 119–131 librum KirkB. UplL., maxime convenientem cum cod. R, exceptis iis, quae in isto codice ex iure Sudermannico sunt inserta. — Cfr. 109, 111.

54. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. **Magni Erici** filii, ad Bibliothecam Gymnasii Lincopensis pertinens. Ineunte saeculo XVI scriptus est; habet 177 folia, quorum 13 priora continent librum KirkB. UplL., ab initio tamen mutilum, usque ad verba: *ensammæn och hans konna födher barn* &c., cap. 11: 2. Quae restant maxime conveniunt cum codd. U. et 32. Calci dicti libri additum est caput ex iure Gotlandico [53]). Ius commune incipit fol. 14. Cap. 10. KgB. UplL., cui in fine libri de iure regio locum destinavit scriba, ibi oblivione praetermissum, in fine voluminis foll. 162–164 additum est. — Cfr. 63.

55. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. **Magni Erici** filii, et eodem volumine compactus ac codex B. supra commemoratus [54]). Habet 99 folia; ius commune, foll. 1–83 occupans, medio saeculo XV scriptus est; calci eius foll. 84–99 alia manus versus finem eiusdem saeculi addidit librum KirkB. UplL., qui ex eadem est classe ac cod. P. &c., et proxime accedit ad cod. 25. Folio deperdito

53. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, skrifven år 1546, hvilket årtal läses i början af KyrkB. Den har 152 blad, hvaraf foll. 28–118 innehålla Landslagen, och foll. 119–131 UplL:s KyrkB., hvilken här närmast liknar cod. R, utom hvad i sistnämnda handskrift finnes infördt ur Södermannalagen. — Jfr. 109, 111.

54. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven i början af 16:de århundradet; har 177 blad, hvaraf de 13 första innehålla UplL:s KyrkB., hvars början dock gått förlorad, intill orden: ensammæn och hans konna födher barn &c., *Fl. 11: 2. Det som finnes i behåll, öfverensstämmer närmast med codd. U. och 32. I slutet af denna Balk är tillagdt ett ur Gotlandslagen lånadt capitel [53]). Landslagen börjas fol. 14. Fl. 10. KgB. UplL., som varit ämnad att utgöra sista Cap. i KgB., har der blifvit uteglömd, men är tillagd i slutet af boken foll. 162–164. — Jfr. 63.*

55. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, inbunden i samma band som den förut beskrifne cod. B. [54]) Denna handskrift har 99 blad; Landslagen, som upptager foll. 1–83, är skrifven i medlet af 15:de århundradet; efter dess slut är foll. 84–99 af annan hand i slutet af samma århundrade tillagd UplL:s KyrkB., hvilken hör till samma klass som P. &c., och närmast liknar N:r 25. Ett blad är borta, hvarigenom

53) Vide not. 80. pag. 87.
54) Vide pag. V.

53) Se not. 80. sid. 87.
54) Se sid. V.

perierunt pars cap. 19, totum cap. 20, et, maiori ex parte, cap. 21. [55])

56. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 19. Ineunte saeculo XVI scriptus est; habet 120 folia, quorum 6–16 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 38 maxime convenientem. Foliis deperditis perierunt capp. 1 et 2, et maxima pars capp. 3, 14 et 15. Prima tamen capita rec. man. sunt addita. In margine breves adnotationes de iis quae textus continet, partim Suethice partim Latine scriptas, alia sed eiusdem aetatis manus addidit [56]). Ius commune incipit fol. 16. — Cfr. 57–62.

57. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Hic codex, ante medium saeculum XVI scriptus, deperditis foliis in initio ac fine voluminis, nunc habet 164 folia, quorum 6–21 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 38, et maxime cum cod. 56 convenientem. Quoque in dicto libro unum folium est deperditum, quo periit pars cap. 14. Ius commune incipit fol. 21. — Cfr. 61.

58. Codex chartaceus in 4:o, ad Archivum Regni Stockholmiense pertinens, et continens ius commune R. Magni

en del af Fl. 19, hela Fl. 20 och större delen af 21, gått förlorad [55]).

56. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 19. Denne i början af 16:de århundradet skrifne codex har 120 blad. Foll. 6–16 innehålla UplL:s KyrkB., hvilken här närmast liknar N:r 38. Flera blad äro här borta, hvarigenom Fl. 1 och 2, samt största delen af Fl. 3, äfvensom största delen af Fl. 14 och 15, gått förlorade. De första Flockarne äro dock tillagda af senare hand. I kanten finnas korta dels Svenska dels Latinska anteckningar angående innehållet, af annan men samtidig hand [56]). Landslagen börjas fol. 16. — Jfr. 57–62.

57. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes Bibliothek på Skokloster. Denne i förra hälften af 16:de århundradet skrifne codex, som förlorat blad i början och slutet, har nu 164 blad, af hvilka foll. 6–21 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med N:r 38, och ännu mera med föregående N:r 56. Äfven i KyrkB. är ett blad borta, hvarigenom en del af Fl. 14 gått förlorad. Landslagen börjas fol. 21. — Jfr. 61.

58. En Kongl. Riks-Arkifvet i Stockholm tillhörig papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag

55) Inter codd. 44 et 45 locus huic cod. adsignari oportuisset.
56) Cfr. not. 29. pag. 33.

55) Denna handskrift hade rätteligen bort hafva sin plats emellan N:r 44 och 45.
56) Jfr. not. 29. sid. 33.

Erici filii (quamvis initium ex codice Christophoriano transscriptum est). Hic codex, a. 1513, secundum adnotationem in fine factam, scriptus, habet 176 folia, quorum 8 priora continent partem libri KirkB. UplL.; perierunt nempe, praeter finem indicis capitum, capita 14 priora una cum parte cap. 15. Quae restant conveniunt cum codicibus duobus proxime antecedentibus. Ius commune incipit fol. 9. — Cfr. 59.

59. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 33. Habet 201 folia, quorum ultima duo humore sunt laesa; versus finem saeculi XV scriptus est. Liber KirkB. UplL. occupat folia 19 priora; foll. 1-3, pariter ac initium libri de iure regio aliique loci iuris communis ex codice Christophoriano transscripti, eadem manu qua cod. 98 &c. sunt scripta [57]). Pars cap. 13, totum cap. 14, et initium cap. 15 perierunt. Liber KirkB. similis est codicibus proxime antecedentibus, maxime vero cod. 58; vitiis vero refertior est. Ius commune incipit fol. 20.

60. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Gymnasii Lincopensis, continens ius commune R. Magni Erici filii. Ineunte saeculo XVI scriptus est; habet 156 folia, quorum 18-128 continent ius commune, eoque finito foll. 128-141 librum KirkB. UplL., ad eandem classem pertinentem ac proxime antecedentes, magis vero quam isti mendis scatentem. Scriba, mutilum co-

(ehuru början är tagen ur K. Christoffers), skrifven, enligt anteckning vid slutet, år 1513. Denna handskrift har 176 blad, hvaraf de 8 första innehålla en del af UplL:s KyrkB.; slutet af förteckningen på Flockarne samt de 14 första Flockarne och en del af den 15:de, hafva gått förlorade. Det som är i behåll, liknar de tvänne nästföregående handskrifterna. Landslagen börjas fol. 9.— Jfr. 59.

59. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 33. Denne codex, som innehåller 201 blad, af hvilka de två sista äro skadade af fukt, är skrifven i slutet af 15:de århundradet. UplL:s KyrkB. uptager de 19 första bladen; foll. 1—3 äro, likasom början af KonungsB. och flera i Landslagen ur K. Christoffers Landslag tagna stycken, skrifna af samma hand som N:r 98 &c. [57]) En del af Fl. 13, hela 14, och början af 15, har gått förlorad. KyrkB. är här lik den i nästföregående handskrifter, i synnerhet N:r 58, men är mera felaktig. Landslagen börjas fol. 20.

60. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven i början af 16:de århundradet. Den har 156 blad, hvaraf 18—128 innehålla Landslagen, och efter dess slut foll. 128—141 UplL:s KyrkB., hvilken här är af samma slag som de nästföregående, men mera felaktig än någon af dem. Skrifvaren, som möj-

---

57) Haec est caussa cur hic codex in cap. 1 idem habet additamentum ex iure SM. excerptum, quod in cod. 98 &c. legitur. Cfr. not. 82. pag. 11.

57) Detta är anledningen dertill, att här i första Flocken finnes det ur SML. hämtade tillägg, som läses i N:r 98 &c. Jfr. not. 82. sid. 11.

dicem forte secutus, saltum fecit a verbis: *thera æmpne skoda*, cap. 1, ad verba: *ok thi ath the skulw soken tel tide kalla* &c., cap. 3. [58])

61. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 54. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 174 folia, quorum 5–20 continent librum KirkB. UplL., convenientem cum proxime praecedentibus, et maxime cum cod. 57. Capita 15 et 16 maiori ex parte perierunt. Ius commune incipit fol. 20.

62. Codex membranaceus iuris communis R. Christophori, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatus, sign. B 25. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 187 folia, $6\frac{3}{4}$ poll. alta et $5\frac{1}{4}$ poll. lata. Foll. 2–18 continent librum KirkB. UplL., ad eandem classem pertinentem ac proxime antecedentes. Saltum fecit scriba a verbis: *ther böthes ey vthan enwngha*, cap. 17, ad verba: *til nämpna. Arw baar lydh* &c., cap. 18. Minori folio post finem dicti libri inserto idem legitur additamentum, ac in cod. 45. [59]) Ius commune incipit fol. 19.

63. Codex membranaceus et chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 21. Praeter folia scripturae vacua, habet 139 folia, quorum 23 sunt membranacea. Scriptus est, ut videtur,

ligen följt en defekt handskrift, har gjort ett språng från orden: thera æmpne skoda, *Fl. 1, till:* ok thi ath the skulw soken tel tide kalla &c, *Fl. 3.* [58])

61. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 54. Denne i medlet af 16:de århundradet skrifne codex har 174 blad, hvaraf 5–20 innehålla UplL:s KyrkB., af samma slag som de näst föregående, och närmast liknande 57. Större delen af Fl. 15 och 16 har gått förlorad. Landslagen börjas fol. 20.

62. En pergamentscodex af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 25. Denne codex, som är skrifven i medlet af 16:de århundradet, har 187 blad af $6\frac{3}{4}$ tums höjd och $5\frac{1}{4}$ tums bredd. Foll. 2–18 uptagas af UplL:s KyrkB., hvilken hör till samma klass som de näst föregående. Skrifvaren har hoppat från orden: ther böthes ey vthan enwngha, *Fl. 17, till orden:* til nämpna. Arw baar lydh &c., *Fl. 18. Efter KyrkB:s slut finnes på ett inhäftadt mindre blad samma tillägg som i N:r 45.* [59]) *Landslagen börjas fol. 19.*

63. En pergaments- och papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 21. Denne codex har, utom rena blad, 139 blad, hvaraf 23 äro af pergament. Den är troligen skrifven år 1545, hvilket

---

58) Hunc codicem commemorant *Linköpings Bibliotheks handlingar*, P. 2. p. 153, sub N:o LXII.

59) Cfr. not. 80. pag. 87.

58) Denna handskrift är beskrifven i Linköpings Bibliotheks handlingar, *2. D. s. 153, under N:r LXII.*

59) Jfr. not. 80. sid. 87.

a. 1545, qui numerus tegumento est impressus. Folia 14 priora continent librum KirkB. UplL., plerumque cum cod. K, [60]) saepe vero cum U. &c., et tum quidem maxime cum cod. 54 convenientem. Primi duo versus cuiusque capitis, plures vero versus in initio singulorum librorum, rubris litteris sunt exarati [61]). Ius commune incipit fol. 15. — Cfr. 64.

64. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Nobilissimi L. Gyllenhal in praedio Vestrogotico Höberg. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 226 folia, quorum 1–208 continent ius commune, et 208–226 librum KirkB. UplL., qui cum cod. 63 convenit, et, sicut ille, citat cap. 9. GiftB. [62]) Scriba praetermisit cap. 1: 3; 7: 1, totaque capp. 16 et 17, ad quae adnotavit: *Tesse tw Cappittel gitter iagh icke schriffuith ty ther är ingen nötha vthi* [63]). Capp. 19–22 quoque omisit, ex cap. 21 tantum brevem excerptionem tradens. — Cfr. 65.

65. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, in Bibliotheca Academiae Hafniensis adservatus, sign. N:o 48 in collectione Arnae-Magnaeana. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 164 folia, quorum 1–14 continent capp. 14 priora libri KirkB. UplL., cum cod. 64 maxime convenientia. Post folia 10

årtal finnes tryckt på permen. De 14 första bladen innehålla UplL:s KyrkB., merendels öfverensstämmande med cod. K, [60]) *men ofta med U.* &c.; *liknar i senare fallet mest 54. De två första raderna i hvar Flock, och ännu mera vid Balkarnes början, äro skrifna med rödt bläck* [61]). *Landslagen börjas fol. 15. — Jfr. 64.*

64. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Majoren L. Gyllenhals boksamling på Höberg i Vestergötland. Denne i medlet af 16:de århundradet skrifne codex har 226 blad, hvaraf 1–208 innehålla Landslagen, och 208–226 UplL:s KyrkB., hvilken liknar föregående N:r 63, och citerar, likasom den, Fl. 9. GiftB. [62]) *Skrifvaren har förbigått Fl. 1: 3; 7: 1, och hela Fl. 16 och 17, hvarvid han anmärkt:* Tesse tw Cappittel gitter iagh icke schriffuith ty ther är ingen nötha vthi [63]). *Likaledes har han förbigått Fl. 19–22, och blott lemnat ett kort utdrag af Fl. 21. — Jfr. 65.*

65. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 48 i Arne-Magneanska samlingen. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 164 blad, hvaraf foll. 1–14 innehålla de 14 första Flockarne af UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande

60) Hic, sicut in K, duobus locis citatur cap. 9. GiftB., quamvis hoc respicit ius urbicum. Vide not. 49. pag. 63; not. 44. p. 65.

61) Cfr. not. 73. pag. 11.

62) Cfr. not. 60. supra.

63) Cfr. not. 82. pag. 14; not. 50. p. 29; not. 57. p. 70.

60) Här citeras, likasom i K, på två ställen Fl. 9. GiftB., ehuru denna citation har afseende på Stadslagen. Se not. 49. sid. 63: not. 44. s. 65.

61) Jfr. not. 73. sid. 11.

62) Jfr. not. 60. ofvanför.

63) Jfr. not. 82. sid. 14; not. 50. s. 29; not. 57. s. 70.

scripturae vacua incipit ius commune fol. 25.

66. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Gymnasii Lincopensis, continens ius urbicum scriptum a. 1559, ut fol. 190 adnotatum est. Habet 224 folia, quorum 18–40 continent librum KirkB. UplL., cum cod. K. convenientem. Ius urbicum incipit fol. 42.[64]) — Cfr. 67.

67. Codex chartaceus in 4:o, ex libris Comministri C. Bergentz, continens ius commune R. Christophori. Initium huius codicis saeculo XVI ad finem vergente scripti, periit; restant 296 folia, quorum 24 priora continent librum KirkB. UplL., detruncato tamen initio, usque ad verba: *iegho drenger, thet är halff öra* &c., cap. 7: 7; ac deperdito folio finem cap. 9, totum cap. 10, et initium cap. 11 continente. Dictus liber ex cod. 66 transscriptus est, mutatis tamen nonnullis, quae in illo codice respiciunt ius urbicum [65]). Ius commune incipit fol. 25. — Cfr. 68.

68. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 15, continens ius commune R. Christophori. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 283 folia, quorum 25 priora continent librum KirkB. UplL. Capita 6 priora iam cod. P, iam U. &c. similia sunt;

med föregående N:r 64. Efter 10 rena blad börjas Landslagen fol. 25.

66. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af Stadslagen, skrifven, enligt anteckning fol. 190, år 1559. Denne codex har 224 blad, hvaraf 18–40 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. K. Stadslagen börjas fol. 42. [64]) *— Jfr. 67.*

67. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Comministren C. Bergentz. Början af denna i senare hälften af 16:de århundradet skrifna codex, har gått förlorad; det som finnes i behåll utgör 296 blad; de 24 första innehålla UplL:s KyrkB., hvaraf dock början fattas, intill orden legho drenger, thet är halff öra &c., *Fl. 7: 7; äfvensom ett blad, innehållande slutet af Fl. 9, hela 10 och början af 11, gått förloradt. KyrkB. är afskrifven efter föregående N:r 66; dock har skrifvaren på några ställen ändrat hvad som i originalet har afseende på Stadslagen* [65]). *Landslagen börjas fol. 25. — Jfr. 68.*

68. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 15. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 283 blad, hvaraf de 25 första innehålla UplL:s KyrkB. De 6 första Flockarne likna än P, än U. &c.; *men i*

---

64) Hunc codicem commemorant *Linköpings Bibliotheks handlingar*, P. 2. p. 162-164, sub N:o LXXVII.

65) Ita hic ex. c. non inveniuntur verba *byamen, radzstwu, stadhenom*, nott. 12, 23. pag. 12; nott. 54, 64. p. 68; not. 43. p. 70. &c. Cfr. not. 86. p. 66.

64) Denna handskrift är beskrifven i Linköpings Bibliotheks handlingar, *2. D. s. 162 -164, under N:r LXXVII.*

65) Så finnas här t. ex. icke orden byamen, radzstwu, stadhenom, *nott. 12, 23. sid. 12; nott. 54, 64. s. 68; not. 43. s. 70.* &c. *Jfr. not. 86. s. 66.*

in cap. 7 vero cod. 67 sequi coepit scriba. Ius commune incipit fol. 27.

69. Codex chartaceus in 4:o, ex libris Nobilissimi G. H. Silfverhielm, continens ius commune R. Christophori. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 239 folia, quorum 28 priora continent librum KirkB. UplL., transscriptum ex cod. S, cum quo, mendis passim occurrentibus exceptis, convenit [66]). Ius commune incipit fol. 30.

70. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Academiae Hafniensis, sign. N:o 47 in collectione Arnae-Magnaeana. Scriptus est saeculo XVI ad finem vergente; habet 189 folia, quorum tamen 2—12 scripturae sunt vacua. Fol. 13 incipit liber KirkB. UplL. conveniens cum cod. S, ex quo tamen non videtur esse transscriptus. Ius commune incipit fol. 34.

71. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Academiae Lundensis, continens ius urbicum, saeculo XVI ad finem vergente scriptum. Habet 193 folia, quorum 5—27 continent librum KirkB. UplL., cum cod. K. convenientem, et maxime cum cod. 20, etsi magis quam ille mendis laborantem. Ius urbicum incipit fol. 28.

72. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori,

Fl. 7 har skrifvaren begynt följa föregående N:r 67. Landslagen börjas fol. 27.

69. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Hof-Jägmästaren G. H. Silfverhjelm. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 239 blad, hvaraf de 28 första innehålla UplL:s KyrkB., afskrifven efter cod. S, med hvilken den, med undantag af fel här och der, öfverensstämmer [66]). Landslagen börjas fol. 30.

70. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 47 i Arne-Magneanska samlingen. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 189 blad, af hvilka dock foll. 2—12 äro obegagnade. Fol. 13 börjas UplL:s KyrkB., som öfverensstämmer med cod. S, efter hvilken den dock ej synes vara afskrifven. Landslagen börjas fol. 34.

71. En papperscodex in 4:o af Stadslagen, tillhörig Akademi-Bibliotheket i Lund. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 193 blad, hvaraf foll. 5—27 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. K, och i synnerhet med N:r 20, ehuru mera felaktig än den. Stadslagen börjas fol. 28.

72. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig

---

66) Varietates ex cod. S. adnotatae, quoque valent de hoc codice, quem, exceptis nonnullis locis in initio (ex. c. nott. 35, 55. pag. 13; not. 100. p. 14.), non citavi, ubi a prototypo suo non discedit.

66) De ur cod. S. anmärkta olikheter gälla äfven för denna handskrift, hvilken, med undantag af några ställen i början (t. ex. nott. 35, 55. sid. 13; not. 100. s. 14.), ej är särskildt citerad, då den icke afviker från sitt original.

et adservatus in Regia Bibliotheca Hafniensi, sign. N:o 2202 in collectione Thottiana. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 312 folia, quorum 41–65 continent librum KirkB. UplL., ex eadem classe ac cod. P. &c. Hunc codicem usui Fennorum fuisse destinatum, adparet ex additamento cap. 22 inserto, [67]); aliis quibusdam locis quoque maioris momenti additamenta occurrunt [68]). Ius commune incipit fol. 67. — Cfr. 94, 95.

73. Codex chartaceus in 4:o, [69]) continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Medio saeculo XVI scriptus est; habet 206 folia, quorum duo priora continent R. Birgeri confirmationem iuris Upl., cum cod. 49 convenientem; attamen nomina ex iure Sudermannico ibi intrusa, hic non inveniuntur [70]). Foll. 20–33 continent librum KirkB. UplL., qui, praeter multitudinem varietatum nullius momenti, maxime convenit cum cod. R, cuius additamenta in capp. 1 et 22 hic quoque inveniuntur [71]). Scriba praetermisit cap. 6: 6, maiorem partem cap. 8; cap. 12: 1; 15: 6–8; 16: 2; 19: 5; aliosque minores locos [72]). Ius commune incipit fol. 34.

Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2202 i Thottska samlingen. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 312 blad, hvaraf foll. 41–65 innehålla UplL:s KyrkB., hörande till samma klass som cod. P. &c. Att denna handskrift varit ämnad att begagnas i Finland, ses af ett tillägg i Fl. 22; [67]) äfven på några andra ställen förekomma här betydande tillägg [68]). Landslagen börjas fol. 67. — Jfr. 94, 95.

73. En papperscodex in 4:o [69]) af K. Christoffers Landslag, tillhörig H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster. Denne i medlet af 16:de århundradet skrifne codex har 206 blad, hvaraf de två första innehålla K. Birgers stadfästelse af UplL., öfverensstämmande med N:r 49, utom det att här ej finnas de der inflickade, till Södermannalagen hörande namnen [70]). Foll. 20–33 innehålla UplL:s KyrkB., utom en mängd obetydliga afvikelser närmast öfverensstämmande med cod. R, hvars tillägg i Fl. 1 och 22 äfven här finnas [71]). Skrifvaren har förbigått Fl. 6: 6; större delen af Fl. 8; Fl. 12: 1; 15: 6–8; 16: 2; 19: 5; utom flera smärre stycken [72]). Landslagen börjas fol. 34.

---

67) Vide nott. 45, 55. pag. 83.
68) Vide not. 26. pag. 40; not. 47. p. 50.
69) Proprie in fol. scriptus est, at folia ita sunt circumcisa, ut forma quartae maiori, ut dicunt, sit aequalis.
70) Vide not. 46. pag. 4.
71) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.
72) Cfr. not. 43. pag. 24; not. 1. p. 44; not. 94. p. 67; not. 20. p. 72; not. 86. p. 73; not. 68. p. 79.

67) Se nott. 45, 55. sid. 83.
68) Se not. 26. sid. 40; not. 47. s. 50.
69) Egentligen är den in fol., men den är skuren så, att formatet är lika med stor qvart.
70) Se not. 46. sid. 4.
71) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.
72) Jfr. not. 43. sid. 24; not. 1. s. 44; not. 94. s. 67; not. 20. s. 72; not. 86. s. 73; not. 68. s. 79.

74. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 154 folia, quorum 2–23 continent librum KirkB. UplL., qui, multitudine mendorum excepta, maxime convenit cum cod. O, ex quo forte transscriptus est. Ius commune incipit fol. 23.

74. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 154 blad, hvaraf foll. 2–23 innehålla UplL:s KyrkB., hvilken, ehuru mycket felaktig, närmast öfverensstämmer med cod. O, efter hvilken den tilläfventyrs är afskrifven. Landslagen börjas fol. 23.

75. Codex chartaceus in 8:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Academiae Hafniensis, sign. N:o 30 in collectione Arnae-Magnaeana. Habet 201 folia, quorum 115–128 continent librum KirkB. UplL., qui post librum iuris communis de coniugiis locum habet. Scriptus est, ut videtur, a. 1551, qui numerus primo folio legitur. Scriba, qui Danus fuisse videtur, praetermisit magnam partem cap. 15; cum cap. 18 finem fecit. Textus valde depravatus est; quibusdam locis, ubi verba, quae scriba in codice quem secutus est, legere non potuisse videtur, sunt praetermissa, lacunae factae sunt. Ius commune incipit fol. 50.

75. En papperscodex in 8:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 30 i Arne-Magneanska samlingen. Denne codex har 201 blad, hvaraf foll. 115–128 innehålla UplL:s KyrkB., hvilken fått sin plats efter Giftermåls-Balken i Landslagen. Den är troligen skrifven år 1551, hvilket årtal läses på första bladet. Skrifvaren, som synes hafva varit en Dansk, har förbigått en stor del af 15:de Fl., och slutat med den 18:de. Texten är mycket vanställd af fel; på några ställen är rum lemnadt för förbigångna ord, dem skrifvaren troligen ej kunnat läsa i sitt original. Landslagen börjas fol. 50.

76. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ac pertinens ad Bibliothecam Gymnasii Lincopensis. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 301 folia, quorum 16–33 continent librum KirkB. UplL., maxime convenientem cum cod. L. Inter capp. 16 et 17 inserta sunt duo capita ex iure Vestrogotico, II. KkB. 52, 51; [73]) calci vero dicti libri idem quod in cod.

76. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag samt Stadslagen, tillhörig Linköpings Gymnasii-Bibliothek. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 301 blad, af hvilka foll. 16–33 innehålla UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande med cod. L. Emellan Fl. 16 och 17 äro här inflickade två Flockar ur Vestgötalagen, II. KkB. 52, 51; [73]) och vid slutet af

73) Cfr. not. 46. pag. 72.

73) Jfr. not. 46. sid. 72.

45 additum est [74]). Ius commune incipit fol. 34, et ius urbicum fol. 194. — Cfr. 77, 110.

KyrkB. finnes här samma tillägg som i N:r 45. [74]) Landslagen börjas fol. 34, och Stadslagen fol. 194. — Jfr. 77, 110.

77. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Engeströmianam Stockholmiae adservatam. Scriptus est, ut videtur, a. 1590, qui numerus tegumento est impressus; habet 219 folia, quorum 18–36 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 76 convenientem, in eo quoque, quod eadem capita ex iure Vestrogotico hic eodem loco sunt inserta [75]), idemque additamentum in fine legitur [76]). At cap. 22 hic omissum est [77]). Ius commune incipit fol. 37.

77. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Engeströmska Bibliotheket i Stockholm. Denne codex, på hvars band finnes tryckt årtalet 1590, då den troligen är skrifven, har 219 blad, hvaraf foll. 18–36 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med föregående N:r 76, äfven deruti, att samma Flockar ur Vestgötalagen äro på samma ställe här inflickade [75]), och att samma tillägg här finnes i slutet [76]). Deremot saknas här Fl. 22. [77]) Landslagen börjas fol. 37.

78. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 37. Scriptus est, secundum adnotationem in fine codicis, a. 1579; habet 201 folia, quorum 22 priora continent librum KirkB. UplL., maxime convenientem cum cod. I. Calci dicti libri eadem ac in codd. 76 et 77 sunt addita [78]). Ius commune incipit fol. 29. In parte tegumenti interiori adnotatum est:

78. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 37. Denne, enligt antekning vid slutet, år 1579 skrifne codex har 201 blad, hvaraf de 22 första innehålla UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande med cod. I. Vid KyrkB:s slut finnes samma tillägg, som i de två nästföregående N:r 76 och 77. [78]) Landslagen börjas fol. 29. På inre sidan af permen är anteknadt:

"Thende Suenske Lougbog fick Jeg Epther myn hostrues barabros faders Her anders Lauritzöns dödtt y fastelagens wge 90" (1590)

*"Hans Lauritzön
Egen hand."*

Haec adnotatio ideo est memorabilis, quod ex specie scripturae apparet hunc

Denna antekning är derför märkvärdig, att det af stilen finnes att

---

74) Cfr. not. 80. pag. 87.
75) Cfr. not. 46. pag. 72.
76) Cfr. not. 80. pag. 87.
77) Cfr. not. 34. pag. 83.
78) Cfr. not. 80. pag. 87.

74) Jfr. not. 80. sid. 87.
75) Jfr. not. 46. sid. 72.
76) Jfr. not. 80. sid. 87.
77) Jfr. not. 34. sid. 83.
78) Jfr. not. 80. sid. 87.

Hans Lauritzön eundem Danum fuisse, qui codicem iuris Vestrogotici adhuc superstitem possedit, ibique in margine nonnulla adnotavit [79]); cuiusque manu scripta exsistit Danica versio libri iuris Sudermannici de iure ecclesiastico, in praefatione ad istum iuris codicem commemoranda.

denne Hans Lauritzön *är den samme Dansk, som egt en ännu i behåll varande handskrift af Vestgötalagen, och der i brädden gjort åtskilliga anteckningar* [79]), *och af hvars hand äfven finnes skrifven en Dansk öfversättning af Södermannalagens KyrkBalk, hvilken i företalet till denna lag skall omtalas.*

79. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex libris Illustrissimi Lib. Baronis A. L. Stierneld. Scriptus est, secundum adnotationem in fine codicis Christophoriani factam, a. 1577; habet 141 folia, quorum 6–13 continent librum KirkB. UplL., ad eandem classem pertinentem ac cod. O. &c. Ius commune incipit fol. 14.

79. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Öfverkammarherren Friherre A. L. Stjerneld. Denne, enligt anteckning vid slutet af Landslagen, år 1577 skrifne codex har 141 blad, hvaraf foll. 6–13 innehålla UplL:s KyrkB., hörande till samma klass som cod. O. &c. *Landslagen börjas fol. 14.*

80. Codex chartaceus in fol., ad Bibliothecam Gymnasii Scarensis pertinens, et continens ius commune R. Christophori ac ius urbicum. Scriptus est, ut videtur, a. 1591, qui numerus tegumento est impressus; habet 236 folia, quorum 27–33 continent librum KirkB. ex iure Sudermannico, 34–130 ius commune, quod in fine libri de iure regio habet cap. 10: pr, 1, 2. KgB. UplL.; et foll. 131–143 librum KirkB. UplL., cum cod. K. convenientem. Ius urbicum incipit fol. 143.

80. En Skara Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, skrifven troligen år 1591, hvilket årtal är tryckt på permen. Denne codex har 236 blad, hvaraf foll. 27–33 innehålla Södermannalagens KyrkB., 34–130 Landslagen, som i slutet af KgB. har Fl. 10: pr, 1, 2. KgB. UplL.; och foll. 131–143 UplL:s KyrkB., hvilken öfverensstämmer med cod. K. Stadslagen börjas fol. 143.

81. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ex bibliotheca Generosissimi Comitis C. F. Horn, hactenus in praedio Uplandico Ekebyholm adservata. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 558 folia, quorum foll. 8, 9 continent praefationem iuris Upl. [80]),

81. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig Herr Grefve C. F. Horns hittills på Ekebyholm i Upland förvarade boksamling. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 558 blad, hvaraf foll. 8, 9 innehålla företalet till UplL. [80]),

79) Cfr. VGL. praef. pag. XVI, XIX.
80) Cfr. not. 1. pag. 6; not. 39. p. 7.

79) Jfr. VGL. föret. sid. XVI, XIX.
80) Jfr. not. 1. sid. 6; not. 39. s. 7.

et 15–43 librum KirkB. UplL., exceptis capp. 19–22, de quibus non nisi initium cap. 19 hic invenitur. Cap. 17: 1–5. quoque praetermisit scriba [81]). Ius commune incipit fol. 54, et ius urbicum fol. 334.

82. Codex chartaceus in fol., continens ius urbicum et ius commune R. Christophori, ex libris Rever. Pastoris L. F. Barvander. Hic codex, scriptus, ut videtur, a. 1577 (tegumento impressum est 77, quod sine dubio significat hunc annum), habet 227 folia, quorum 8–82 continent ius urbicum, 98–112 librum KirkB. UplL., ex eadem classe ac cod. O. &c., et 113–209 ius commune. — Cfr. 83.

83. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 31. Scriptus est versus finem saeculi XVI; habet 191 folia, quorum 50–64 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 82 convenientem, magis vero mendis refertum. Ius commune incipit fol. 65.

84. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Illustrissimi Lib. Baronis C. Ph. Sack in Bergshammar prope Strengnesiam. Scriptus est, ut videtur, a. 1586, qui numerus tegumento est impressus; habet 231 folia, quorum 13–172 continent ius commune, quo finito foll. 173–190 sequitur liber KirkB. UplL., ex eadem classe ac cod. O. &c. — Cfr. 85.

85. Codex membranaceus et chartaceus in 4:o, continens ius commune R.

och foll. 15–43 UplL:s KyrkB., utom Fl. 19–22, af hvilka här ej finnes mera än några rader i början af Fl. 19. Äfven har skrifvaren förbigått Fl. 17: 1–5. [81]) Landslagen börjas fol. 54, och Stadslagen fol. 334.

82. En papperscodex in fol. af Stadslagen och K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Kyrkoherden L. F. Barvander. Denne codex, som troligen är skrifven år 1577 (på permen är tryckt 77, hvilket utan tvifvel beteknar detta årtal), har 227 blad, hvaraf foll. 8–82 innehålla Stadslagen, 98–112 UplL:s KyrkB., hörande till samma klass som cod. O. &c., samt 113–209 Landslagen. — Jfr. 83.

83. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Akademi-Bibliotheket i Upsala, sign. N:r 31. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 191 blad, hvaraf foll. 50–64 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med föregående N:r 82, men mera felaktig än den. Landslagen börjas fol. 65.

84. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Baron C. Ph. Sacks boksamling på Bergshammar vid Strängnäs. Denne codex, som troligen är skrifven år 1586, hvilket årtal är tryckt på permen, har 231 blad, hvaraf foll. 13–172 innehålla Landslagen, efter hvars slut foll. 173–190 följer UplL:s KyrkB., hörande till samma klass som cod. O. &c. — Jfr. 85.

85. En pergaments- och papperscodex in 4:o af K. Christoffers Lands-

---

81) Cfr. not. 82. pag. 73.

81) Jfr. not. 82. sid. 73.

Christophori, ex bibliotheca a D. Nehrman (Ehrenstråle), olim Professore Lundensi, relicta, quam nunc possidet C. D. Buréen, dominus praedii ac officinae ferrariae Boxholm in Ostrogotia. Hic codex habet 233 folia, quorum 25–154 continent ius commune, maxima ex parte (foll. 25–134) in membranis medio saeculo XVI scriptum; cetera in charta addidit manus paullo recentior. In initio voluminis, foll. 5–24, quoque in charta alia manus versus finem saeculi XVI addidit librum KirkB. UplL., cum cod. 84 convenientem, at mendis magis laborantem.

86. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Lundensis. Diversis manibus saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 147 folia, quorum 1–12 continent librum KirkB. UplL., convenientem cum cod. U. &c., et maxime cum cod. 34. Ius commune incipit fol. 13.

87. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 28. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 85 folia, quorum 2–12 continent librum KirkB. UplL., qui mendis refertus est, multasque mutationes et additamenta nullius momenti habet. Ius commune incipit fol. 12. — Cfr. 88, 89.

88. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, et adservatus in Regia Bibliotheca Hafniensi, sign. N:o 2236 in nova collectione regia. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 595 paginas ab ipso scriba notis numeralibus signatas. Liber KirkB. UplL., qui pag. 34 incipit,

lag, tillhörande framlidne Professorn i Lund D. Nehrmans (Ehrenstråles) efterlemnade boksamling, som nu eges af Herr Brukspatron C. D. Buréen på Boxholm i Östergötland. Denne codex har 233 blad, hvaraf foll. 25–154 innehålla Landslagen, till större delen (foll. 25–134) skrifven på pergament i medlet af 16:de århundradet; det öfriga är af något yngre hand tillagdt på papper. I början, foll. 5–24, finnes, äfven på papper, af en ännu yngre hand från slutet af 16:de århundradet, tillagd UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med föregående N:r 84, men mera felaktig än den.

86. En Akademi-Bibliotheket i Lund tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag. Denne i senare hälften af 16:de århundradet af olika händer skrifne codex har 147 blad, hvaraf foll. 1–12 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. U. &c., *och i synnerhet med N:r 34. Landslagen börjas fol. 13.*

87. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 28. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 85 blad, hvaraf foll. 2–12 innehålla UplL:s KyrkB., hvilken är full af fel, och har många likgiltiga ändringar och tillsatser. Landslagen börjas fol. 12. — Jfr. 88, 89.

88. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2236 i nya Kongl. samlingen. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 595 af skrifvaren sjelf numererade sidor. UplL:s KyrkB., som börjas sid. 34, öfver-

convenit cum cod. 87. Ius commune incipit pag. 82.

89. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 153 folia, quorum 10–117 continent ius commune, et 118–130 librum KirkB. UplL., cum codd. 87 et 88 convenientem.

90. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ac adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. N:o 34 in recentiore collectione codicum iuris Suecani manuscriptorum. Hic codex habet 374 folia, quorum 6–221 continent ius commune, et 222–246 librum KirkB. UplL., utrumque, secundum adnotationem fol. 246, a. 1583 scriptum. Fol. 247 incipit ius urbicum, manu paullo antiquiore exaratum. Liber KirkB. convenit cum cod. S. — Cfr. 91, 92.

91. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Sciiptus est, ut fol. 247 est adnotatum, a. 1593; habet 275 folia, quorum 1–130 continent ius commune, quamvis in principio mutilum; foll. 131–147 vero librum KirkB. UplL., ex cod. 90 transscriptum. Ius urbicum incipit fol. 163.

92. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 41. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 184 folia, quorum 1–165 continent ius

ensstämmer med föregående N:r 87. Landslagen börjas sid. 82.

89. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 153 blad, hvaraf foll. 10–117 innehålla Landslagen, och foll. 118–130 UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med föregående N:r 87 och 88.

90. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. N:r 34 i nyare samlingen af handskrifter af Svenska lagar. Denne codex har 374 blad, hvaraf foll. 6–221 innehålla Landslagen, och 222–246 UplL:s KyrkB., båda skrifna, enligt anteckning fol. 246, år 1583. Fol. 247 börjas Stadslagen, skrifven af en något äldre hand. KyrkB. öfverensstämmer med cod. S. — Jfr. 91, 92.

91. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster. Denne, enligt anteckning fol. 247, år 1593 skrifne codex har 275 blad, hvaraf foll. 1–130 innehålla Landslagen, ehuru i början defekt, och foll. 131–147 UplL:s KyrkB., afskrifven efter föregående N:r 90. Stadslagen börjas fol. 163.

92. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 41. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 184 blad, hvaraf foll. 1–165 innehålla Lands-

commune, et 166–184 librum KirkB. UplL., exceptis ultimis duobus capp., quae in folio deperdito, ut videtur, scripta fuerunt. Hic quoque liber KirkB. ex cod. 90 transscriptus est; magis vero quam cod. 91 mendis scatet.

lagen, och 166–184 UplL:s KyrkB., utom de två sista Flockarne, hvilka troligen varit skrifne på ett blad som gått förloradt. Äfven här är KyrkB. afskrifven efter N:r 90, men mera felaktig än N:r 91.

93. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 18. Scriptus est versus finem saeculi XVI; habet 162 folia, quorum 8–133 continent ius commune, et 133–153 librum KirkB. UplL.

93. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 18. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 162 blad, hvaraf foll. 8–133 innehålla Landslagen, och 133–153 UplL:s KyrkB.

94. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ac pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. N:o 38 in recentiore collectione codicum iuris Suecani manuscriptorum. Scriptus est, ut foll. 212 et 308 est adnotatum, a. 1593; habet 316 folia, quorum 33–49 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 72 convenientem. Ius commune incipit fol. 49, et ius urbicum fol. 212. — Cfr. 95.

94. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. N:r 38 i nyare samlingen af handskrifter af Svenska lagar. Denne, enligt anteckning foll. 212 och 308, år 1593 skrifne codex har 316 blad, hvaraf foll. 33–49 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med N:r 72. Landslagen börjas fol. 49, och Stadslagen fol. 212. — Jfr. 95.

95. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, pertinens ad bibliothecam Engeströmianam Holmiae adservatam. Scriptus est, secundum adnotationem fol. 313, a. 1606; habet 318 folia, quorum 35–52 continent librum KirkB. UplL., transscriptum, sicut etiam, ut videtur, codices iuris communis et urbici, ex cod. 94. (Etiam numerus anni 1593 in titulo iuris urbici hic transscriptus est.) Ius commune incipit fol. 52, et ius urbicum fol. 210.

95. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig Engeströmska Bibliotheket i Stockholm. Denne, enligt antekning fol. 313, år 1606 skrifne codex har 318 blad, hvaraf foll. 35–52 innehålla UplL:s KyrkB., afskrifven, liksom troligen Lands- och Stadslagen, efter föregående N:r 94. (Äfven årtalet 1593 på Stadslagens titelblad är här afskrifvet.) Landslagen börjas fol. 52, och Stadslagen fol. 210.

96. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Gymnasii Lincopensis, continens ius commune R. Christophori, versus finem saeculi XVI scriptum (nu-

96. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, skrifven i slutet af 16:de århundradet (år-

merus anni MDXCIIII tegumento est impressus). Habet 196 folia, quorum 4–150 continent ius commune, et 168–187 librum KirkB. UplL., maxime convenientem cum cod. R. &c., cuius additamentum cap. primo insertum hic quoque legitur [82]). Cap. 22 hic praetermissum est [83]), pariter ac alii minores loci [84]).

talet MDXCIIII finnes tryckt på permen). Den har 196 blad, hvaraf foll. 4–150 innehålla Landslagen, och 168–187 UplL:s KyrkB., mest öfverensstämmande med cod. R. &c., hvars tillägg i Fl. 1 här finnes [82]). Fl. 22 är här utelemnad [83]), likasom flera smärre stycken [84]).

97. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex libris Amplissimi antehac Praefecti provinciae H. Järta. Diversis manibus saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; habet 218 folia, quorum 1–17 continent librum KirkB. UplL., quamvis mancum; foliis enim deperditis perierunt pars cap. 2 et sequentia undecim capp., una cum initio cap. 14. Quae restant, conveniunt cum cod. R. &c. [85]) Ius commune incipit fol. 28.

97. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Landshöfdingen m. m. H. Järta. Denne af olika händer i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 218 blad, hvaraf foll. 1–17 innehålla UplL:s KyrkB., ehuru defekt; flera blad hafva nemligen gått förlorade, hvarigenom en del af Fl. 2, och de följande 11 Flockarne, samt början af Fl. 14, saknas. Det som finnes i behåll, öfverensstämmer med cod. R. &c. [85]) Landslagen börjas fol. 28.

98. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori; ex libris Rever. Pastoris L. F. Barvander. Hic codex, eadem manu ac cod. 79 scriptus, habet 173 folia, quorum 11 priora continent librum KirkB. UplL., ex eadem classe ac cod. R. &c. [86]) Ius commune incipit fol. 12. — Cfr. 99–103.

98. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Kyrkoherden L. F. Barvander. Denne codex, hvilken är skrifven af samma hand som N:r 79, har 173 blad, hvaraf de 11 första innehålla UplL:s KyrkB., hörande till samma klass som cod. R. &c. [86]) Landslagen börjas fol. 12. — Jfr. 99–103.

99. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex libris C. D. Burén, domini praedii et officinae ferrariae Boxholm in Ostrogotia. Hic codex, eadem manu

99. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Brukspatron C. D. Buréens boksamling på Boxholm i Östergötland. Denne codex, hvilken är skrif-

82) Vide not. 82. pag. 11.
83) Vide not. 34. pag. 83.
84) Vide not. 1. pag. 44; not. 45. p. 65; not. 7. p. 69; not. 94. p. 73; not. 84. p. 75; not. 97. p. 78.
85) Cfr. not. 75. pag. 11; not. 74. p. 84.
86) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.

82) Se not. 82. sid. 11.
83) Se not. 34. sid. 83.
84) Se not. 1. sid. 44; not. 45. s. 65; not. 7. s. 69; not. 94. s. 73; not. 84. s. 75; not. 97. s. 78.
85) Jfr. not. 75. sid. 11; not. 74. s. 84.
86) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.

ac cod. 98 scriptus, habet 145 folia, quorum 4–16 continent librum KirkB. UplL., convenientem cum cod. R, et maxime cum cod. 98 &c.[87]) Cap. 8 aliique loci hic sunt praetermissi [88]). Ius commune incipit fol. 17.

ven af samma hand som föregående N:r 98, har 145 blad, hvaraf foll. 4–16 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. R, och i synnerhet med N:r 98 &c.[87]) Fl. 8 med flera stycken äro här förbigångna [88]). Landslagen börjas fol. 17.

100. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex libris Nobilissimi L. F. Rääf. Hic codex eadem manu qua codd. 98 et 99, et quidem, secundum adnotationem fol. 203, a. 1596 scriptus, habet 214 folia, quorum 1–22 continent librum KirkB. UplL., cum dictis codicibus convenientem [89]). Hic praetermissa sunt cap. 8 aliique loci [90]). Ius commune incipit fol. 24.

100. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Kammarjunkaren L. F. Rääf. Denne codex, som är skrifven år 1596, enligt anteckning fol. 203, och af samma hand som N:r 98 och 99, har 214 blad, hvaraf foll. 1–22 innehålla UplL:s KyrkB., lik den i nyssnämnda handskrifter [89]). Här förbigås Fl. 8, med flera stycken [90]). Landslagen börjas fol. 24.

101. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 38. Hic codex eadem manu qua cod. 98 &c., et quidem, ut fol. 10 adnotatum est, a. 1589 scriptus, habet 227 folia, quorum 15–34 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 98 &c. convenientem [91]). Ius commune incipit fol. 37.

101. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 38. Denne codex, som är skrifven år 1589, enligt anteckning fol. 10, och af samma hand som N:r 98 &c., har 227 blad, hvaraf foll. 15–34 innehålla UplL:s KyrkB., lik den i nyssnämnda N:r 98 &c.[91]) Landslagen börjas fol. 37.

102. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Gymnasii Scarensis. Scriptus est eadem manu qua cod. 98 &c.; habet 197 folia, quorum 11–28 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 98 &c. convenien-

102. En Skara Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, skrifven af samma hand som N:r 98 &c. Den har 197 blad, hvaraf foll. 11–28 innehålla UplL:s KyrkB., lik den i

---

87) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.
88) Vide not. 53. pag. 13; not. 43. p. 24; not. 1. p. 44; not. 87. p. 48.
89) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.
90) Vide not. 43. pag. 24; not. 1. p. 44; not. 87. p. 48.
91) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.

87) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.
88) Se not. 53. sid. 13; not. 43. s. 24; not. 1. s. 44; not. 87. s. 48.
89) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.
90) Se not. 43. sid. 24; not. 1 s. 44; not. 87. s. 48.
91) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.

tem [92]). Ius commune incipit fol. 29. — Cfr. 103.

103. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 32. Habet 141 folia, quorum foll. 42 et seqq. continent ius commune, ineunte saeculo XVI scriptum. Rec. manus, ineunte saeculo XVII, foll. 19–40 addidit librum KirkB. UplL., convenientem cum cod. 98 &c., et maxime cum cod. 102. [93]) Cap. 5, oblivione sine dubio praetermissum, post cap. 6 additum est.

104. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Habet 129 folia, quorum 38 et seqq. continent ius commune, scriptum, usque ad finem fol. 79, ante medium saeculum XVI; sequentia, una cum libro KirkB. UplL., qui legitur foll. 25–37, alia manu, et quidem, ut ultimo folio est adnotatum, a. 1593, sunt scripta. Excepta multitudine mendorum in libro KirkB. occurrentium, capp. 12 priora conveniunt cum cod. R. &c. [94]); cetera vero maxime cum cod. 29.

105. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex libris C. C. Schmidt, Adsessoris tribunalis regii. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 151 folia, quorum 9–18 continent librum KirkB.

nyssnämnda N:r 98 &c. [92]) Landslagen börjas fol. 29. — Jfr. 103.

103. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 32. Denne codex har 141 blad, hvaraf foll. 42 o. f. innehålla Landslagen, skrifven i början af 16:de århundradet. UplL:s KyrkB., af senare hand i början af 17:de århundradet tillagd foll. 19–40, är lik den i N:r 98 &c., och i synnerhet föregående N:r 102. [93]) Fl. 5, som förmodligen blifvit uteglömd, är här tillagd efter den 6:te.

104. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig H. E. tjenstförrättande Riks-Marskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster. Den har 129 blad, hvaraf foll. 38 o. f. innehålla Landslagen, skrifven, till och med fol. 79, i förra hälften af 16:de århundradet; det öfriga, jämte UplL:s KyrkB., hvilken finnes foll. 25–37, är skrifvet af annan hand, enligt anteckning på sista bladet, år 1593. Utom en mängd af fel som i KyrkB. förekomma, öfverensstämma de 12 första Flockarne med cod. R. &c. [94]); det öfriga åter i synnerhet med N:r 29.

105. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Hofrätts-Assessorn C. C. Schmidt. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 151 blad, hvaraf foll. 9–18 innehålla UplL:s KyrkB., hörande till samma

92) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.
93) Cfr. not. 82. pag. 11; not. 70. p. 84.
94) Cfr. not. 75. pag. 11.

92) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.
93) Jfr. not. 82. sid. 11; not. 70. s. 84.
94) Jfr. not. 75. sid. 11.

UplL., ex eadem classe ac cod. R. &c. [95]) Ius commune incipit fol. 19.

106. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori et ius urbicum, ex Bibliotheca Gymnasii Strengnesensis. Habet 420 folia, quorum 31–195 continent ius commune, 196–214 librum KirkB. UplL., et 244–373 ius urbicum; eadem manu ac cod. 98 &c. scripta. Liber KirkB. proxime accedit ad cod. 48. — Cfr. 107, 108.

107. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 30. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 131 folia, quorum 16–27 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 106 convenientem. Ius commune incipit fol. 31.

108. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B 20. Scriptus est versus finem saeculi XVI; habet 121 folia, quorum 1–107 continent ius commune, et 107–121 librum KirkB. UplL., maxime convenientem cum codd. 106 et 107.

109. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Lundensis. Scriptus est, ut in ipso titulo est adnotatum, a. 1598; habet 112 folia, quorum 7–16 continent librum KirkB. UplL., maxime convenientem cum cod. 53. In capp. 1 et 2 quaedam ex iure Sudermannico sunt inserta [96]). Praetermissa vero sunt capp. 15: 8; 16: 2;

klass som cod. R. &c. [95]) Landslagen börjas fol. 19.

106. En Strängnäs Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag och Stadslagen; har 420 blad, hvaraf foll. 31–195 innehålla Landslagen, 196–214 UplL:s KyrkB., och 244–373 Stadslagen, skrifna af samma hand som N:r 98 &c. KyrkB. öfverensstämmer närmast med N:r 48. — Jfr. 107, 108.

107. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Akademi-Bibliotheket i Upsala, sign. N:r 30. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 131 blad, hvaraf foll. 16–27 innehålla UplL:s KyrkB., lik den i N:r 106. Landslagen börjas fol. 31.

108. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 20. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 121 blad, hvaraf foll. 1–107 innehålla Landslagen, och 107–121 UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande med N:r 106 och 107.

109. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Akademiska Bibliotheket i Lund. Denne, enligt antekning på titelbladet, år 1598 skrifne codex har 112 blad, hvaraf foll. 7–16 innehålla UplL:s KyrkB., närmast öfverensstämmande med N:r 53. I Fl. 1 och 2 finnas här tillägg ur Södermannalagen. [96]) Deremot förbigås Fl. 15: 8; 16: 2; slutet

95) Cfr. not. 75. pag. 11.
96) Vide not. 80. pag. 11; not. 7. p. 14.

95) Jfr. not. 75. sid. 11.
96) Se not. 80. sid. 11; not. 7. s. 14.

finis cap. 17, aliique minores loci [97]). Ius commune incipit fol. 18.

110. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 14. Ineunte saeculo XVII scriptus est; habet 186 folia, quorum 2–24 continent librum KirkB. UplL., convenientem cum codd. 76 et 77; eadem capita ex iure Vestrogotico, idemque additamentum in fine, quae isti codices habent, hic quoque leguntur [98]). Ius commune incipit fol. 27.

111. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, ex Bibliotheca Gymnasii Vexionensis. Habet 230 folia, quorum 7–138 continent ius commune, medio saeculo XVI exaratum, et 154–163 capita 10 priora libri KirkB. UplL., versus finem eiusdem saeculi scripta, et cum cod. 53 convenientia.

112. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca C. D. Buréen, domini praedii et officinae ferrariae Boxholm in Ostrogotia. Eadem manu ac codd. 91 et 113 scriptus est, et quidem, ut videtur, a. 1611, qui numerus tegumento est impressus [99]). Habet 334 folia, quorum 7–35 continent librum

af Fl. 17 med flera smärre stycken [97]). Landslagen börjas fol. 18.

110. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Akademi-Bibliotheket i Upsala, sign. N:r 14. Denne i början af 17:de århundradet skrifne codex har 186 blad, hvaraf foll. 2–24 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med N:r 76 och 77; samma Flockar ur Vestgötalagen, och samma tillägg i slutet, som i nämnda handskrifter, finnas äfven här [98]). Landslagen börjas fol. 27.

111. En Wexiö Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag. Den har 230 blad, hvaraf foll. 7–138 innehålla Landslagen, skrifven i medlet af 16:de århundradet, och foll. 154–163 de 10 första Flockarne af UplL:s KyrkB., skrifna i slutet af samma århundrade, och öfverensstämmande med N:r 53.

112. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Brukspatron C. D. Buréens boksamling på Boxholm i Östergötland. Denne codex, som är skrifven af samma hand som N:r 91 och 113, troligen år 1611 (hvilket årtal är tryckt på permen), [99]) har 334 blad, hvaraf foll. 7–35 innehålla UplL:s KyrkB., hörande till samma

---

97) Cfr. not. 39. pag. 68; not. 26. p. 72; not. 30. p. 74; not. 70. p. 77; not. 63. p. 79.
98) Cfr. not. 46. pag. 72; not. 80. p. 87.
99) Commemoratur quidem fol. 191 sententia a Senatoribus Regni a. 1646 lata; manifestum vero est, quoque ex nominibus Senatorum ibi citatis, 1646 perperam esse scriptum; legendum videtur 1546.

97) Jfr. not. 39. sid. 68; not. 26. s. 72; not. 30. s. 74; not. 70. s. 77; not. 63. s. 79.
98) Jfr. not. 46. sid. 72; not. 80. s. 87.
99) Här omtalas väl fol. 191 en af Rikets Råd år 1646 gifven dom; men det är klart, äfven af Riks-Rådens der anförda namn, att 1646 är skriffel; troligen bör det vara 1546.

KirkB. UplL., ex eadem classe ac cod. R. &c. [100]) Ius commune incipit fol. 36.

113. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Gymnasii Lincopensis, continens ius commune R. Christophori, scriptum a. 1610, ut fol. 299 est adnotatum, idque eadem manu ac codd. 91 et 112. Habet 300 folia, quorum 10–36 continent librum KirkB. UplL., cuius pars prior convenit cum cod. 38 &c., posterior vero cum cod. 112. [1]) Ius commune incipit fol. 37.

114. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Generosissimi Comitis C. F. Horn in praedio Uplandico Ekebyholm. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 180 folia, quorum 15 priora continent librum KirkB. UplL., qui ita incipit: *Alla måga uidh kristin tro taga att han är* &c., ac mendis et aberrationibus refertus est. Folio deperdito perierunt maior pars cap. 7, et initium cap. 8; praetermittuntur cap. 14: 3–9; maior pars §. 1. cap. 15, multique minores loci. Ius commune incipit fol. 15.

115. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 2. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 164 folia, quorum 21–33 continent librum KirkB. UplL., vel potius paraphrasin huius libri, ita incipientem: *Alla Chistna* (sic) *män schola tro på Christum, att han är een sanner Gudh medh Fadhren och thenn helighe Andha* &c. In cap. 1 citatur Ioh. 6. Deut. 5, 32. &c.; et sic

klass som cod. R. &c. [100]) Landslagen börjas fol. 36.

113. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, skrifven år 1610, enligt antekning fol. 299, och af samma hand som N:r 91 och 112. Den har 300 blad, hvaraf foll. 10–36 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande i början med N:r 38 &c., men i senare hälften med N:r 112. [1]) Landslagen börjas fol. 37.

114. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Grefve C. F. Horns boksamling på Ekebyholm i Upland. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 180 blad, hvaraf de 15 första innehålla UplL:s KyrkB., som här börjas sålunda: Alla måga uidh kristin tro taga att han är &c., *och är full af fel och afvikelser. Ett blad har gått förloradt, hvarigenom större delen af Fl. 7 och början af Fl. 8 saknas; Fl. 14: 3–9, största delen af 15: 1, samt många smärre stycken äro förbigångna. Landslagen börjas fol. 15.*

115. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 2. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 164 blad, hvaraf foll. 21–33 innehålla UplL:s KyrkB., eller snarare en paraphras deröfver, hvilken börjas sålunda: Alla Chistna *(sic)* män schola tro på Christum, att han är een sanner Gudh medh Fadhren och thenn helighe Andha &c. *I Fl. 1 citeras Joh. 6. Deut.*

100) Cfr. not. 75. pag. 11; not. 70. p. 84.
1) Cfr. not. 70. pag. 84.

100) Jfr. not. 75. sid. 11; not. 70. s. 84.
1) Jfr. not. 70. sid. 84.

in sequentibus. Cap. 6 post cap. 8 locum habet. Praeterea hic codex cognatus est cod. K. Ius commune incipit fol. 38. — Cfr. 116.

116. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. N:o 36 in recentiore collectione codicum iuris Suecani manuscriptorum. Scriptus est eadem manu ac cod. 115; habet 146 folia, quorum 1–105 continent ius commune, et 131–143 librum KirkB. UplL., cum cod. 115 convenientem.

117. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Illustrissimi Lib. Baronis A. S. Rålamb in praedio Scanensi Strö. Scriptus est versus finem saeculi XVI; habet 190 folia, quorum 10–25 continent librum KirkB. UplL., ubi pluribus locis prolixa additamenta ex parte ex iure Sudermannico inserta sunt [2]); uno loco legitur caput ex iure Gotlandico excerptum [3]). Ius commune incipit fol. 33. — Cfr. 118.

118. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca C. D. Buréen, domini praedii ac officinae ferrariae Boxholm in Ostrogotia. Versus finem saeculi XVI scriptus est; habet 275 folia, quorum 16–36 continent librum KirkB. UplL., cum cod. 117 convenientem [4]). Ius commune incipit fol. 44. Eodem volumine continentur exemplaria typis vulgatorum codicum iuris Christo-

5, 32. &c.; och så i det följande. Fl. 6 följer här efter Fl. 8. För öfrigt är KyrkB. här beslägtad med cod. K. Landslagen börjas fol. 38. — Jfr. 116.

116. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. N:r 36 i nyare samlingen af handskrifter af Svenska lagar. Denne, af samma hand som föregående N:r 115 skrifne codex har 146 blad, hvaraf 1–105 innehålla Landslagen, och 131–143 UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med N:r 115.

117. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Baron A. S. Rålambs boksamling på Strö i Skåne. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 190 blad, hvaraf foll. 10–25 innehålla UplL:s KyrkB., hvaruti på flera ställen äro inflickade långa tillägg, till en del ur Södermannalagen [2]); på ett ställe finnes ett capitel ur Gotlandslagen [3]). Landslagen börjas fol. 33. — Jfr. 118.

118. En papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Brukspatron C. D. Buréens boksamling på Boxholm i Östergötland. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 275 blad, hvaraf foll. 16–36 innehålla UplL:s KyrkB., öfverensstämmande med föregående N:r 117. [4]) Landslagen börjas fol. 44. I samma band äro inbundna tryckta exemplar af Lands-

---

2) Cfr. not. 52. pag. 13; not. 30. p. 15; not. 87. p. 16; nott. 47, 79. p. 18. &c. Hic codex, una cum cod. 118, citandus fuisset nott. 75, 77, 82. pag. 11.

3) Cfr. not. 89. pag. 71.

4) Cfr. not. 2. supra.

2) Jfr. not. 52. sid. 13; not. 30. s. 15; not. 87. s. 16; nott. 47, 79. s. 18. &c. Denna handskrift hade äfven bort citeras jämte N:r 118, nott. 75, 77, 82. sid. 11.

3) Se not. 89. sid. 71.

4) Jfr. not. 2. ofvanför.

phoriani, urbici, Ostrogotici et Helsingici.

119. Codex chartaceus in fol., pertinens ad Bibliothecam Academiae Lundensis, et continens ius commune R. Christophori, una cum codicibus quibusdam iuris Norvegici et Danici; omnia Danice scripta. Medio saeculo XVI exaratus est hic codex (numerus anni 1563 manu paullo rec. additus est in fine codicis Christophoriani fol. 113); habet 265 folia, quorum 18–28 continent librum KirkB. UplL. Danice versum. Loco cap. 1: pr. hic legitur "Prohemium" a Danico interprete compositum; postea cap. 1 incipit verbis: "*Nar kirk skall opbiiges aff ny*" &c. [5]) Haec versio in initio licenter satis est facta; in continuatione fidelior est. Latinam versionem a Danico interprete esse collatam, apparet ex adnotatione in fine libri KirkB. addita [6]). Ex illa versione, ut videtur, scriba mutuatus est §. 8. cap. 15, hic Latine scriptam [7]), at cum versione Ragvaldi Ingemundi filii non convenientem. Ius commune incipit fol. 29.

120. Codex chartaceus in fol., continens iuris Danici codices &c., et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. C 79. Scriptus est a. 1594; habet 1031 folia, quorum 504–524 continent librum KirkB. UplL., et 525–680 ius commune R. Christophori, utrumque Danice versum. Quod vero ad librum KirkB. attinet, haec versio diversa omnino est ab illa, quae

5) Cfr. not. 7. pag. 12.
6) Vide not. 80. pag. 87.
7) Cfr. not. 39. pag. 68.

lagen, Stadslagen, Östgötalagen och Helsinglagen.

119. En papperscodex in fol., tillhörig Lunds Akademi-Bibliothek, och innehållande K. Christoffers Landslag, jämte några Norska och Danska lagar, alltsammman på Danska. Denne codex är skrifven i medlet af 16:de århundradet (årtalet 1563 är af en något yngre hand tillsatt vid Landslagens slut fol. 113); har 265 blad, hvaraf foll. 18–28 innehålla UplL:s KyrkB. i Dansk öfversättning. I stället för Fl. 1: pr. finnes här ett af öfversättaren författadt "Prohemium," *hvarefter Fl. 1 börjas med orden:* "Nar kirk skall opbiiges aff ny" &c. [5]) *I början är denna öfversättning mycket fri, men blir i fortsättningen mera trogen. Att öfversättaren haft en Latinsk öfversättning att jämföra, synes af en antekning vid slutet af KyrkB.* [6]) *Troligen har skrifvaren ur denna Latinska öfversättning hämtat Fl. 15: 8, som här finnes på Latin* [7]), *men ej öfverensstämmer med Ragvald Ingemundssons öfversättning. Landslagen börjas fol. 29.*

120. En papperscodex in fol., innehållande Danska lagar m. m., tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. C 79. Denne år 1594 skrifne codex har 1031 blad, hvaraf foll. 504–524 innehålla UplL:s KyrkB., och 525–680 K. Christoffers Landslag, båda i Dansk öfversättning, hvilken, hvad KyrkB. beträffar, är alldeles olik den i föregåen-

5) Jfr. not. 7. sid. 12.
6) Se not. 80. sid. 87.
7) Jfr. not. 39. sid. 68.

in cod. 119 legitur; in universum mendosior est quam illa.

121. Codex chartaceus in 4:o, continens ius urbicum, et adservatus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. N:o 14 in recentiore collectione codicum iuris Suecani manuscriptorum. De hoc codice, librum KirkB. UplL. quoque continente, id tantum observandum est, eum ex editione iuris urbici a. 1617 typis vulgata, esse transscriptum.

122. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex libris Celeb. E. S. Bring, Professoris Lundensis. Scriptus est a. 1587; habet 249 folia, quorum 12–14 continent R. Birgeri confirmationem iuris Uplandici. Ius commune incipit fol. 16.

123. Codex chartaceus in fol., pertinens ad Archivum Regni Stockholmiense, sign. Φ, et continens apographa litterarum Regiarum aliorumque actorum ex saeculis XIII–XVI, diversis manibus saeculo XVII facta. Duo hic leguntur apographa R. Birgeri confirmationis iuris Uplandici Latine scriptae, ex archetypo nunc deperdito, alterum fol. 109, fol. 115 alterum [8]); ambo inter se omnino conveniunt, exceptis nullius momenti varietatibus respectu orthographiae et interpunctionis, paucisque scripturae mendis; prius fidelius esse videtur. Leguntur hic quoque duo apographa eiusdem confirma-

8) Cfr. not. 1. pag. 1. Ex priori horum apographorum illud transscriptum est, quod legitur in Peringskiöldii diplomatario manuscripto, quod possidet Regia Academia litterarum elegantiorum, historiae et antiquitatum Stockholmiensis (cfr. not. 11. pag. 2.)

de N:r 119, och i allmänhet mera felaktig än den.

121. En papperscodex in 4:o af Stadslagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. N:r 14 i nyare samlingen af handskrifter af Svenska lagar. Om denna codex, som äfven innehåller UplL:s KyrkB., förtjenar blott anmärkas att den är en afskrift efter den år 1617 tryckta uplagan af Stadslagen.

122. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Professor E. S. Bring i Lund. Denne år 1587 skrifne codex har 249 blad, hvaraf foll. 12–14 innehålla K. Birgers stadfästelse af UplL. Landslagen börjas fol. 16.

123. En papperscodex in fol., tillhörig Kongl. Riks-Arkifvet i Stockholm, sign. Φ, och innehållande i 17:de århundradet af olika händer gjorda afskrifter af Kongl. Bref och andra handlingar från 13:de till 16:de århundradet. Här finnas två afskrifter af K. Birgers stadfästelse af UplL. på Latin, efter det numera förlorade originalet; den ena fol. 109, och den andra fol. 115; [8]) båda äro alldeles öfverensstämmande, med undantag af obetydliga olikheter i orthographi och interpunktion, samt några få skriffel; den förra synes vara trognast. Äfven finnas här två

8) Jfr. not. 1. sid. 1. Efter den förra af dessa afskrifter är den afskrift gjord, som finnes uti Peringskiölds handskrifna Diplomatarium, hvilket tillhör Kongl. Vitterhets, Historie och Antiqvitets-Akademien i Stockholm (jfr. not. 11. sid. 2.).

tionis Suethice scriptae, ex archetypo nunc deperdito, alterum fol. 110, et alterum foll. 115, 116; illud ex hoc transscriptum esse videtur; ambo conveniunt omnino inter se, exceptis mutationibus nonnullis in priori apographo rec. manu factis.

afskrifter af stadfästelsen på Svenska, efter ett original som numera ej finnes; den ena fol. 110, och den andra foll. 115, 116; den förra synes vara afskrifven efter den senare, och båda äro alldeles öfverensstämmande, med undantag af några ändringar, som i den förra äro gjorda af yngre hand.

124. Codex chartaceus in fol., ex Bibliotheca Gymnasii Lincopensis, continens Ragvaldi Ingemundi filii versionem Latinam iuris communis R. Magni Erici filii. Scriptus est, secundum adnotationem in fine voluminis, a. 1595; habet 138 folia, quorum 1—23 continent librum KirkB. UplL., cuius initium ornatur hac rubrica: *"Jncipit Refugium pauperum super constitutionibus Regni Traductis in latinum Edictum A Petro* (sic) *Jngemundi Archidiacono Vpsalensi."* Hic codex plenior est quam cod. 45, at in universum mendosior. Hoc apographum, a cod. 45 distinguendum, appellavi Ragv. 2. Ius commune incipit fol. 24. Ultimum cap. libri de iure regio est cap. 10. KgB. UplL.

124. En Linköpings Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., innehållande Ragvald Ingemundssons Latinska öfversättning af K. Magnus Erikssons Landslag. Denne, enligt anteckning vid slutet, år 1595 skrifne codex har 138 blad, hvaraf foll. 1—23 innehålla UplL:s KyrkB., vid hvars början finnes denna rubrik: "Jncipit Refugium pauperum super constitutionibus Regni Traductis in latinum Edictum A Petro *(sic)* Jngemundi Archidiacono Vpsalensi." *Denna afskrift är fullständigare än N:r 45, men i det hela mera felaktig. Jag har kallat denna afskrift Ragv. 2, till skilnad från N:r 45. Landslagen börjas fol. 24. Sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB. UplL.*

125. Codex chartaceus in fol., ex Bibliotheca Academiae Lundensis, continens Ragvaldi Ingemundi filii versionem Latinam iuris communis R. Magni Erici filii. De hoc codice id tantum est memorandum, eum transscriptum esse ex editione a Messenio a. 1629 typis vulgata.

125. En Lunds Akademi-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., innehållande Ragvald Ingemundssons Latinska öfversättning af K. Magnus Erikssons Landslag. Denne codex har ingen annan märkvärdighet än den, att den är en afskrift af Messenii år 1629 tryckta uplaga.

126. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii et ius urbicum, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis P. van Suchtelen, Legati Imperatoris Russorum. Hic codex, qui textu iuris Uplandici iam typis exscripto ad meam notitiam

126. En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag och Stadslagen, tillhörig H. E. Kejserlige Ryske Ministren m. m. Herr Grefve P. van Suchtelen. Denne codex, som först, sedan Uplandslagens text redan var tryckt, blifvit mig

pervenit [9]), saeculo XV ad finem vergente scriptus est; habet 198 folia, quorum 3–101 continent ius commune, ubi ultimum caput libri de iure regio est cap. 10. KgB. UplL.; foll. 103–115 librum KirkB. UplL., et 116–189 ius urbicum. Liber KirkB. saepe convenit cum cod. P. &c., at mendis refertus est; nullas varietates habet, quae observari meruissent, nisi *dropa*, cap. 2: 2. not. 67, et *korn bandh*, cap. 7: pr. not. 24.

Iam enumeratis manuscriptis codicibus mihi cognitis, qui ius Uplandicum vel aliquam eius partem continent, mentio quoque est facienda codicum manuscriptorum recentioribus temporibus deperditorum. Primo itaque loco quaeritur de codice illo manuscripto, quem secutus est primus editor iuris Upl. typis vulgati. Editorem enim habuisse codicem nunc deperditum, certo adfirmari potest; quamvis enim ex iis, in quibus editio de a. 1607 a codicibus manuscriptis adhuc exstantibus discrepat, multa ita sunt comparata, ut magis minusve certo statui possit ea in nullo manuscripto codice inventa fuisse; aliis tamen ita comparatum est, ut neque incuriae nec mutationibus consulto factis tribui posse videantur; ideoque nulla est caussa cur dubitemus quin ista manuscripto quodam codice iam deperdito nixa sint. Talem codicem in bibliotheca Eliae Brenneri fuisse, quem nunc deperditum esse probant indicatae notae, ex adnotatione in collectionibus Palmsköldianis con-

9) Nisi ita fuisset, hic codex locum habuisset inter codd. 48 et 49.

bekant [9]), *är skrifven i senare hälften af 15:de århundradet; har 198 blad, hvaraf foll. 3–101 innehålla Landslagen, der sista Cap. i KgB. är Fl. 10. KgB. UplL.; foll. 103–115 UplL:s KyrkB., och 116–189 Stadslagen. KyrkB. öfverensstämmer ofta med cod. P. &c., men är mycket felaktig, och innehåller inga olikheter som hade förtjent att anmärkas, om ej* dropa, *Fl. 2: 2. not. 67, och* korn bandh, *Fl. 7: pr. not. 24.*

Sedan jag nu upräknat de mig bekanta handskrifter, som innehålla Uplandslagen eller någon del deraf, bör äfven något nämnas om handskrifter, som i senare tider gått förlorade. Härvid förekommer i första rummet den handskrift, som i den äldsta tryckta uplagan af UplL. blifvit följd. Att nemligen utgifvaren haft en handskrift som numera ej finnes, kan med säkerhet antagas; ty ehuru många af de i 1607 års uplaga befintliga olikheter med nu i behåll varande handskrifter äro af den beskaffenhet, att man med mer eller mindre visshet kan påstå att de ej funnits i någon handskrift; så äro dock en del af sådan beskaffenhet, att de hvarken synas kunna tillskrifvas vårdslöshet eller upsåtligt gjorda ändringar; och det är derför ingen anledning att tvifla derpå, att en numera förlorad handskrift dervid legat till grund. Att en sådan handskrift funnits i Elias Brenners bibliothek, hvilken af upgifna kännetecken finnes vara en numera förlorad, är bekant af Palmskölds anteknin-

9) Den skulle annars hafva erhållit plats emellan N:r 48 och 49.

stat [10]); an vero iste codex idem fuerit, quo fundata est editio de a. 1607, decidi nullo modo potest. **Stiernhielm** [11]) commemorat codicem iuris Upl. manuscriptum ad se pertinentem, ubi, pro *aske ok hände*, ManhB. 12: 4, scriptum erat *Ask ok ändä;* cum vero hoc congruat cum omnibus manuscriptis codicibus hodie exstantibus, eorum aliquis olim forte Stiernhielmii fuit. Lundium quoque de iure Uplandico citare manuscriptos codices qui nunc non exstant, et certo numquam exstiterunt, vix opus est dicere. In notis ad ius Vestrogoticum [12]) pag. 95, ita citat principium cap. 1. KgB. UplL.: *"Nu thorwa land Kunung taka"* &c., additque: "quamquam typis exscriptus codex habeat heic primum *wälja,* ut uberius ad ipsas has leges ostenditur." At, proh dolor! cum ius Upl. una cum eius notis ederetur, hoc mendacium prorsus oblitus erat Lundius; saltem in illa editione, nulla addita nota, legitur *wälia,* sicut in prioribus editionibus, quamvis hoc verbum, secundum commentum mox relatum, in nullo manuscripto codice hoc loco legeretur. Sic quoque refert Lundius in notis ad fictam Bullam Aga-

gar [10]); *men huruvida denna handskrift varit den samma, som legat till grund för 1607 års uplaga, är omöjligt att afgöra. Stjernhjelm* [11]) *omtalar en honom tillhörig handskrift af UplL., hvaräst, i stället för* aske ok hände, *ManhB. 12: 4, var skrifvet* Ask ok ändä; *men då detta inträffar på alla de nu i behåll varande handskrifterna, så är det möjligt att någon af dem fordom tillhört Stjernhjelm. Att Lundius äfven angående Uplandslagen åberopar handskrifter som ej numera finnas, och visserligen aldrig funnits, behöfver knappt sägas. I sina anmärkningar till Vestgötalagen* [12]) *sid. 95, anför han början af Fl. 1. KgB. UplL. sålunda:* "Nu thorwa land Kunung taka" &c., *och tillägger:* "quamquam typis exscriptus codex habeat heic primum *wälja,* ut uberius ad ipsas has leges ostenditur." *Men olyckligtvis har Lundius, då UplL. med hans anmärkningar trycktes, råkat alldeles glömma denna osanning; åtminstone står der, utan minsta anmärkning,* wälia, *likasom i de äldre tryckta uplagorna, ehuru detta ord, enligt nyss anförda dikt, ej skulle finnas på detta ställe i någon handskrift. Likaså berättar Lundius i sina anmärkningar vid*

---

10) Hic codex dicitur fuisse inter libros Hogenschildi Bielke, qui in margine passim adnotationes adiecit, et in principio voluminis scripsit se a M. Olavo Lut, Professore Upsaliensi, accepisse hunc librum, qui antea fuerat Archiepiscopi Laurentii (Petri). *Collect. Palmsk.* in Biblioth. Acad. Upsal., N:o XV, Tom. XXXVIII, pag. 587.

11) *Gambla Swea- och Götha Måles Fatebur,* Stockh. 1643, ad v. *ask.*

12) Cfr. VGL. praef. pag. XLVIII, XLIX.

10) Denne codex skall hafva tillhört Hogenschild Bjelke, som här och der i brädden gjort anmärkningar, och äfven främst i boken anteknat att han bekommit den af M. Olöf Lut, Professor i Upsala, och att den förut egts af gamle Ärke-Biskop Lars (Laurentius Petri). Palmsk. saml. *i Upsala Akad. Bibl., N:r XV, Tom. XXXVIII, sid. 587.*

11) Gambla Swea- och Götha Måles Fatebur, *Stockh. 1643, vid ordet* ask.

12) Jfr. VGL. föret. sid. XLVIII, XLIX.

peti Pontificis [13]), p. 46, vocem *danaarf* "in membranis antiquissimis" scribi *Dainararff*, in margine citatis "Memb. vetustiss. LL. Upl.;" haud vero meminit in iure Upl. ab ipso perpolito iamque typis vulgato nullum vestigium apparere vocabuli tam memorabilis [14]). Eum vero aliis locis corrupisse textum iuris Upl., supposita auctoritate "optimae notae librorum membraneorum," in sequentibus demonstrabitur. Quid? quod ipsas Vigeri collectiones, vel saltem fragmenta earum, possedit Lundius. In prolegomenis ad ius Upl., pag. 2, ubi de collectionibus Vigeri loquitur, citat "fragmenta nonnulla etiamnum hodie exstantia." Fabula docet eum haec habuisse antiqua manu, non tamen runicis litteris, in membranis scripta; eaque accepisse ab Assessore quodam in Regio Dicasterio Gotico [15]). Lundium editurum esse "fragmentum Vigeri Spa cum notis" enuntiat Ionas N. Salanus in epistola ad G. Hickesium [16]); hac vero de re forte non magis serio cogitavit Lundius, quam de editione iuris Vestrogotici saepe venditata. Insignia ista fragmenta manuscripta sine

den diktade Agapeti bulla [13]), *sid.* 46, *att ordet* danaarf "in membranis antiquissimis" *skrifves* Dainararff; *hvarvid i kanten åberopas* "Memb. vetustiss. LL. Upl.;" *men han erinrar sig icke att i den då redan tryckta, af honom förbättrade UplL. intet spår finnes af denna märkvärdiga läsart* [14]). *Att han deremot gjort andra förfalskningar af UplL:s text, under åberopande af* "optimae notae libri membranei," *skall i det följande omtalas. Naturligtvis har Lundius äfven varit i besittning af Vigers flockar, eller åtminstone fragmenter deraf. I företalet till UplL., sid. 2, der han talar om Vigers flockar, åberopar han* "fragmenta nonnulla etiamnum hodie exstantia." *Till historien hörer att han haft dessa skrifna på pergament med gammal stil, dock ej med runor; och att han fått dem af en Assessor i Göta Hofrätt* [15]). *Att Lundius ämnade af trycket utgifva* "fragmentum Vigeri Spa cum notis," *förkunnar Jonas N. Salan i bref till G. Hickesius* [16]); *tilläfventyrs har han härmed ej haft mera allvar än med sin mycket omtalade edition af Vestgötalagen. Utan tvifvel är denna märkvärdiga hand-*

---

13) Cfr. VGL. praef. pag. XLVIII. not. 72.

14) Idem tamen commentum iam occurrit in Lundii diss. *de obligatione civis Suionici*, Ups. 1686, p. 65; etiamque repetitum est in eiusdem diss. *de Sveonum cum gentibus Europaeis commerciis*, Ups. 1699, p. 105, ac in notis ad Verelii *Indicem*, p. 14.

15) *Collect. Palmsköld.* in Biblioth. Acad. Upsal., N:o XV, Tom. XVI, pag. 915.

16) Hickesii *Thesaurus Linguar. Vett. Septentr.*, Vol. II. pag. 316. Dies, quo data est haec epistola, non indicatur; a. 1700 vero scripta esse videtur.

13) *Jfr. VGL. föret. sid. XLVIII. not. 72.*

14) *Samma dikt förekommer dock redan i Lundii disp.* de obligatione civis Suionici, *Ups. 1686, s. 65, och finnes äfven upprepad i hans disp.* de Sveonum cum gentibus Europaeis commerciis, *Ups. 1699, s. 105, samt i hans anmärkningar vid Verelii* Index, *s. 14.*

15) Palmsköldska samlingarne *i Upsala Akad. Bibl., N:r XV, Tom. XVI, sid. 915.*

16) *Hickesii* Thesaurus Linguar. Vett. Septentr., *2. B. sid. 316. Brefvet, hvars datum ej är upgifvet, synes vara skrifvet år 1700.*

dubio eaedem sunt "memb. mss. de Vig. Spa," quae in prolegomenis ad ius Upl. pag. 11 citat Lundius, ex iis haec afferens: "mentio quoque in veteribus membranis saxorum, ad quae Vigerus Spa, eiusque adsessores considentes iudicium exercuerint, et iurantium testimonia audierint, *widher tolf steina a fagra heidum.*" Hoc specimen, quamvis exiguum, sufficiens omnino esse, negari non potest [17]).

skrift samma "memb. mss. de Vig. Spa" *som Lundius i sitt företal till UplL. sid. 11 citerar, och hvarur han anför följande:* "mentio quoque in veteribus membranis saxorum, ad quae Vigerus Spa, eiusque adsessores considentes iudicium exercuerint, et iurantium testimonia audierint, widher tolf steina a fagra heidum." *Ehuru obetydligt detta profstycke är, kan det dock ej nekas att det är alldeles tillräckligt* [17]).

II. De prioribus iuris Uplandici editionibus.

II. Om Uplandslagens äldre editioner.

1. Uplandz Laghen, sum af Byrgher Magnusa son Swea ok Giötha Kununge, Åhrom äfter Ch. B. 1295. förbättradhes. Tryckt i Stockholm, af Andrea Gutterwitz. Anno Christi M DC VII. In fol.

Haec editio continet, praeter titulum, folia 64 litteris numeralibus Romanis signata. Editor, ut videtur, fuit Iohannes Thomae Bureus, Regni Antiquarius [18]). Primo loco hic

Denna uplaga innehåller 64 med Romerska siffror numererade blad, utom titelbladet. Utgifvaren har troligen varit Riks-Antiquarien Johannes Thomæ Bureus [18]). *Här fö-*

---

17) Hoc specimen commemoratur alio loco, ubi apparet quantum laudis Lundius autumaverit sibi comparaturum memorabilibus istis inventis, ad quae probanda auctoritas "veterum membranarum" assidue confingebatur. In diss. *de iustitia et iure Sueonum,* Ups. 1703, p. 56, nomine Respondentis I. Herlin, ita verba facit: "quarum (sc. legum nostrarum antiquissimarum) specimen orbi litterato in prolegomenis ad leges Uplandicas exhibuit Consultissimus atque Celeberrimus ICtus Carolus Lundius, cui proprium ac veluti connatum est, semper aliquid ex se promere, quod alios instruit atque delectat, ipsum vero laudibus illustrat et exornat, unde quoque haud immerito Ocellus Academiae Upsalensis audit;" ad quam rem probandam citatur "Ioach. Rang. Concord. I. Lub. cum Sveon. p. 3."

18) Cfr. ÖGL. praef. pag. XVII. not. 28.

17) Detta profstycke åberopas på ett annat ställe, der man ser hvad ära Lundius mente sig vinna genom de märkvärdiga uptäckter, till hvilkas bestyrkande citater af "veteres membranae" *idkeligen updiktades. I disp.* de iustitia et iure Sueonum, *Ups. 1703, s. 56, lät han Respondenten J. Herlin ytra:* "quarum (sc. legum nostrarum antiquissimarum) specimen orbi litterato in prolegomenis ad leges Uplandicas exhibuit Consultissimus atque Celeberrimus ICtus Carolus Lundius, cui proprium ac veluti connatum est, semper aliquid ex se promere, quod alios instruit atque delectat, ipsum vero laudibus illustrat et exornat, unde quoque haud immerito Ocellus Academiae Upsalensis audit;" *hvarvid åberopas* "Ioach. Rang. Concord. I. Lub. cum Sveon. p. 3."

18) Jfr. ÖGL. företal. sid. XVII. not. 28.

occurrit praefatio; deinde confirmatio R. Birgeri; postea finis praefationis: *Bok thässe skiptis* &c. [19]); porro: *Atta Balkar äru i thässi bok* &c. [20]); ac denique index capitum libri KirkB. et textus eiusdem libri, ceteraeque iuris Upl. partes. Calci libri de iudiciis additum est fragmentum de certamine singulari, sine dubio excerptum ex Historia Suecana Olai Petri [21]). Ex iis, in quibus haec editio differt a manuscriptis codicibus nunc exstantibus, multa, quae de cetero nullius sunt momenti, videntur, ut supra pag. LVII observatum est, probare editorem, excepta confirmatione R. Birgeri, quae ex cod. A est edita, secutum esse codicem manuscriptum nunc deperditum; multae vero eaeque maioris momenti varietates ita sunt comparatae, ut pro certo statui possit eas in nullo vetere codice manuscripto esse inventas. Huc primo loco pertinet id, quod in praefatione de Vigero in parenthesi intrusum legitur: *(Han war vtsändir af Ingiäld Swea Kununge)*, atque id, quod ibidem additum est de iis, qui hunc iuris codicem composuerunt [22]). Id, quod manuscripti codices in initio libri ViþB. habent, hic quoque in praefatione locum obtinuit [23]). Quae in universis codicibus manuscriptis leguntur in fine cap. 14. KirkB., ea hic translata sunt ad finem cap. 13; non vero vidit editor ultima verba: *Jwir þe mal* &c., quae respiciunt cap. 15, hic vero in principio cap. 14 sunt posita, ita ex iusto contextu esse divulsa; qua vero

rekommer först företalet; dernäst K. Birgers stadfästelse; sedan slutet af företalet: Bok thässe skiptis &c. [19]); *vidare:* Atta Balkar äru i thässi bok &c. [20]) *samt derefter förteckningen på Flockarne i KyrkB. och texten af samma Balk, samt de öfriga delarne af UplL. Efter þingmala-Balkens slut är tillagdt ett utan tvifvel ur Olai Petri* Svenska Chrönika *hämtadt fragment om envig* [21]). *En del af de i denna uplaga förekommande, för öfrigt obetydliga olikheter med nu i behåll varande handskrifter, synes, såsom förut sid. LVII är anmärkt, vitna derom, att utgifvaren, med undantag af K. Birgers stadfästelse, som är aftryckt efter cod. A, följt en numera förlorad handskrift; men många betydligare olikheter äro af den beskaffenhet, att man kan bestämdt påstå att de ej funnits i någon gammal handskrift. Hit hör aldraförst den i företalet i parenthes inflickade anmärkningen om Viger Spa:* (Han war vtsändir af Ingiäld Swea Kununge), *samt det som äfven i företalet är tillagdt om Uplandslagens författare* [22]). *Hvad i handskrifterna förekommer i början af ViþB., har här fått sin plats i företalet* [23]). *Det som i alla handskrifter finnes i slutet af KyrkB. 14, är här flyttadt till slutet af Fl. 13, utan att utgifvaren betänkt att de sista orden:* Jwir þe mal &c., *hvilka hafva afseende på Fl. 15, och här blifvit satta i början af Fl. 14, sålunda blifvit ryckta ur sitt sam-*

19) Cfr. not. 39. pag. 7.
20) Cfr. not. 51. pag. 8.
21) Cfr. not. 100. pag. 275.
22) Cfr. nott. 17, 39. pag. 7.
23) Vide not. 16. pag. 6.

19) Jfr. not. 39. sid. 7.
20) Jfr. not. 51. sid. 8.
21) Jfr. not. 100. sid. 275.
22) Jfr. nott. 17, 39. sid. 7.
23) Se not. 16. sid. 6.

re proditur falsificatio [24]). Cum dicitur: *þöm skil iæk allum lagh fore sik*, VipB. 16: 1, editori, non intelligenti legiferum eum esse, qui hic loquatur, placuit verba *skil iæk* mutare in *skils* [25]). Multis aliis locis adulterationes magis minusve manifestae offenduntur, quas enumerare hic nimis prolixum foret [26]). Huc quoque referri possunt veteres quaedam formae verborum saepe occurrentes ac, ut videtur, ornamenti qualiscumque caussa adhibitae, ex. c. *madher*, ubi manuscripti codices habent *man*, *their* pro *þer*, *igh* pro *æi*, *ein* pro *en* [27]); ita quoque in fine vocabulorum saepe ponitur *a*, ubi manuscripti codices habent *æ*. — Cum non exstet ille manuscriptus codex, quem secutus est editor, ideoque haec editio, qua nituntur ceterae priscae editiones, instar manuscripti codicis habenda fuerit, illam littera E insignivi.

samhang, hvarigenom också förfalskningen blifvit röjd [24]*). Då det i VipB. 16: 1. heter:* þöm skil iæk allum lagh fore sik, *så har utgifvaren, som ej förstått att det är lagmannen som här talar, funnit för godt att ändra orden* skil iæk *till* skils [25]). *Många andra mer eller mindre uppenbara förfalskningar förekomma, hvilka det blefve för vidlöftigt att här upräkna* [26]*). Hit kunna äfven hänföras vissa ofta förekommande och, som det synes, såsom ett slags prydnader anbragta gamla ordformer, t. ex.* madher *der handskrifterna hafva* man, their *för* þer, igh *för* æi, ein *för* en [27]*); likaså finnes här ofta* a *i slutet af orden, der handskrifterna hafva* æ. — *Då den handskrift utgifvaren följt, ej finnes i behåll, och denna uplaga, som ligger till grund för de öfriga äldre uplagorna, således måst behandlas som en handskrift, så har jag beteknat densamma med bokstafven E.*

2. *Sweriges Rijkes Landz- och StadzLagh* &c. *Stockholm, 1643.* (Vide ÖGL. praef. pag. XIX.)

Ius Uplandicum occupat 120 paginas, quarum prima continet titulum, in altera vero legitur praefatio. Haec editio ex priori de a. 1607 transscripta est; titulus idem est ac in illa

Uplandslagen uptager 120 sidor, titelbladet inberäknadt, på hvars frånsida företalet läses. Denna uplaga är aftryckt efter den äldre af år 1607; titlen är lika lydande, utom

---

24) Cfr. nott. 86, 87. pag. 48.
25) Cfr. not. 21. pag. 238.
26) Vide ex. c. not. 22. pag. 15; not. 97. p. 21; not. 6. p. 30; not. 58. p. 38; not. 78. p. 58; not. 79. p. 99; not. 79. p. 114; not. 41. p. 118; not. 86. p. 123; not. 53. p. 150; not. 30. p. 159; not. 28. p. 180; not. 81. p. 182; nott. 2, 3. p. 214; nott. 93, 98. p. 221; not. 43. p. 235; not. 49. p. 252; not. 3. p. 261; not. 29. p. 269.
27) Cfr. not. 97. pag. 23; not. 2. p. 26; not. 78. p. 27.

24) Jfr. nott. 86, 87. sid. 48.
25) Jfr. not. 21. sid. 238.
26) Se t. ex. not. 22. sid. 15; not. 97. s. 21; not. 6. s. 30; not. 58. s. 38; not. 78. s. 58; not. 79. s. 99; not. 79. s. 114; not. 41. s. 118; not. 86. s. 123; not. 53. s. 150; not. 30. s. 159; not. 28. s. 180; not. 81. s. 182; nott. 2, 3. s. 214; nott. 93, 98. s. 221; not. 43. s. 235; not. 49. s. 252; not. 3. s. 261; not. 29. s. 269.
27) Jfr. not. 97. sid. 23; not. 2. s. 26; not. 78. s. 27.

editione, id si excipias, quod hic imo loco legitur: *"Af Henrick Keyser, Åhr 1643."* Tituli capitum ita sunt mutati, ut, cum prior editio habet ex. c. *"Vm Kirkiu Bygning, Fyrsta Flukker"*, hic contra legatur: *"I. Flukker. Vm Kirkiu Bygning."* Orthographia prioris editionis hic non exacte servata est; praesertim *e* saepe occurrit pro *ä*, ex. c. *annet, barne, hawe, heme, kirkie, wighies, wilie* &c. Praeterea multitudo erratorum typographicorum hic offenditur.

det, att här nederst står: "Af Henrick Keyser, Åhr 1643." *Med Flockarnes titlar är här den ändring gjord, att då i den äldre uplagan står t. ex.* "Vm Kirkiu Bygning, Fyrsta Flukker", *så heter det deremot här:* "I. Flukker. Vm Kirkiu Bygning." *Orthographien i den äldre uplagan är här ej noga iakttagen; i synnerhet förekommer ofta* e *i stället för* ä, *t. ex.* annet, barne, hawe, heme, kirkie, wighies, wilie &c. *Dessutom finnes här en betydlig mängd af tryckfel.*

3. *Sweriges Rijkes Gamble Laghböker* &c. *Stockholm, 1650.* (Vide ÖGL. praef. pag. XX.)

Ius Uplandicum, quod, una cum titulo, occupat 196 paginas, pariter ac ius Ostrogoticum simul editum, transscriptum est ex editione de a. 1643. Titulus idem est quem habent priores editiones, praeterquam quod hic imo loco legitur: *"Af Henrich Keyser, medh egen Bekostnadt, Åhr 1650."* Manifesta nonnulla vitia editionis de a. 1643 hic emendata sunt; at multa nova hic accesserunt, quorum maxima constant praetermissione singulorum vel plurium vocabulorum, ex. c. *örtughum niu, fulsäris wadhe i hofde böt medh,* ManhB. 23: pr. *epte aterfangum — böte,* ManhB. 44: pr. &c.

Uplandslagen, som här uptager 196 sidor, titelbladet inberäknadt, är, likasom Östgötalagen i samma uplaga, aftryckt efter 1643 års edition. Titlen är lika med den i de äldre editionerna, utom det, att här nederst läses: "Af Henrich Keyser, medh egen Bekostnadt, Åhr 1650." *Några uppenbara tryckfel i 1643 års uplaga äro här rättade; deremot äro många nya fel tillkomna, hvaribland de betydligaste bestå deruti, att stundom ett eller flera ord äro förbigångna, t. ex.* örtughum niu, fulsäris wadhe i hofde böt medh, *ManhB. 23: pr.* epte aterfangum — böte, *ManhB. 44: pr.* &c.

4. *Swerikes Rikes Lagh-Böker* &c. *Stockholm, 1666.* (Vide ÖGL. praef. pag. XX.)

Ius Uplandicum, quod, praeter titulum, habet 55 folia (quamvis ultimum folium errato typographico notatum est 54), sequitur editionem de a. 1607. Titulus idem est qui in prioribus editionibus legitur; hic vero additur:

Uplandslagen, hvilken, utom titelbladet, har 55 blad (ehuru 54 genom tryckfel står på sista bladet), är aftryckt efter 1607 års edition. Titlen är lika lydande som i de äldre uplagorna, utom det, att här tillägges:

"Nu på nytt vthgången och medh nyttige Concordantier förmeredt. Cum Gratia & Privilegio S. R. M. Sveciæ. Tryckt i Stockholm, hoos Igna-

tium Meurer, Kongl. Booktr. medh egen bekostnadt, och fins hoos honom til kiöps. Åhr 1665."

In titulis capitum hic eadem mutatio facta est ac in editione de a. 1643. Titulo praefationis [28]) hic additur: *"på UplandzLaghen"*; in inscriptione confirmationis Regis Birgeri verba *"på Laghen"* [29]) mutata sunt in: *"på VplandzLaghen."* Post vocem *Kaxna wargh*, ViþB. ind. 25, in parenthesi additum est: *"(forte Rasna wargh.)"* [30]) Praeter minora errata typographica, hic multis locis verba sunt praetermissa, qua re contextus orationis saepe mutilatus est; interdum periodi integrae sunt omissae, ut: *Later lighra sik thridiä tima, thridiä man: Tolf öre bot at*, ÆB. 22: pr. *thräl lani — hugga badhir*, MB. 6: 4. *Hogga twe män — badhir ogildir*, ibid. *Äi ma tiuwer — sak sinni*, MB. 39: pr. *Tha wari thän saklös — byadelu*, JB. 22. At contra bis leguntur verba: *madher vpgiärdir — aftaka vm*, VB. 21: 1. Quibusdam locis verba addita sunt vel mutata, ex. c. *at ok okluträdhu* pro *at okluträdhu*, ÆB. 11: 2. *til lif* pro *a lif*, MB. 17: 1. *a* pro *at*, *ogilda* pro *ogild*, MB. 29: 4. &c.

Med Flockarnes titlar är här samma ändring gjord som i 1643 års upplaga. Vid företalets titel [28]) *tillägges här:* "på UplandzLaghen"; *i öfverskriften på Konung Birgers stadfästelse äro orden* "på Laghen" [29]) *ändrade till:* "på VplandzLaghen." *Efter ordet* Kaxna wargh, *ViþB. ind. 25, är i parenthes tillagdt:* "(forte Rasna wargh.)" [30]) *Utom smärre tryckfel, äro här på många ställen ord förbigångna, hvarigenom meningen ofta är stympad; stundom äro hela rader utelemnade, såsom:* Later lighra sik thridiä tima, thridiä man: Tolf öre bot at, *ÆB. 22: pr.* thräl lani — hugga badhir, *MB. 6: 4.* Hogga twe män — badhir ogildir, *ibid.* Äi ma tiuwer — sak sinni, *MB. 39: pr.* Tha wari thän saklös — byadelu, *JB. 22. Deremot läsas två gånger orden:* madher vpgiärdir — aftaka vm, *VB. 21: 1. På några ställen äro ord tillagda eller ändrade, t. ex.* at ok okluträdhu *för* at okluträdhu, *ÆB. 11: 2.* til lif *för* a lif, *MB. 17: 1.* a *för* at, ogilda *för* ogild, *MB. 29: 4.* &c.

5. *Jus vetus Uplandicum, quod Birgerus Magni Filius, Svionum Gothorumqve Rex, A:o Chr. cIↄ cc xcv. recognovit, et e Svionico in Latinum transtvlit Johannes Loccenius; verum vernaculi codicis castigatissima editione, notis, animadversionibus, et prolegomenis collationem quandam legum veterum Gothicarum et Græcarum, inprimisque Atticarum, continentibus, illustravit Carolus Lundius, ac edidit Olavus Rvdbeckius. Upsalis A:o cIↄ Iↄcc.* In fol.

Ex titulo iam apparet hoc opus ea in re dissimile esse ei, quod in prae-

Redan titlen utvisar den olikhet emellan detta arbete och det i före-

---

28) Vide not. 1. pag. 6.
29) Vide not. 1. pag. 3.
30) Caussa huius appendiculae apparet ex gloss. ad ius VG. v. *kasna vargher.*

28) Se not. 1. sid. 6.
29) Se not. 1. sid. 3.
30) Anledningen till detta tillägg ses af gloss. till VGL. v. kasna vargher.

fatione ad ius VG. pagg. XLVIII, XLIX commemoratur, quod etiam ipse textus iuris Uplandici hic exhibetur. In principio 5 folia, notis numeralibus non signata, continent, praeter titulum, epistolam, qua hoc opus dedicatur Archiepiscopo O. Svebilio; Regis Birgeri confirmationem iuris Upl., secundum archetypum Latine scriptum, quod a Nic. Rabenio, Cõncionatore aulico, se accepisse narrat Lundius [31]; et denique praefationem ac confirmationem Suethice scriptam, una cum versione Latina Loccenii. Postea sequuntur in 22 pagg. *"Prolegomena in leges Uplandicas,"* ubi Lundius, post factam in transitu mentionem editionis textus iuris Vestrogotici, quam se parare finxit [32]), enuntiat "in praesenti leges prodire priscas Uplandicas, quam rectissime ex aeneis formis descripto codice" — scilicet editione de a. 1607 — "excusas, et aliquibus locis emendatiores beneficio notae optimae librorum membraneorum;" simul indicans librum KirkB. et capp. 10–12 KgB. ab ipso esse Latine versa. Attamen in opere Loccenii manuscripto [33]) quoque leguntur ultima tria capita libri de iure regio, quae pars huius versionis vix potest esse deterior quam ceterae; librum KirkB. vero praetermisit Loccenius [34]). Prolegomena Lundii praecipue continent id, quod in titulo operis indicatur, eoque

talet till VGL. sidd. XLVIII, XLIX omtalade, att här äfven är aftryckt Uplandslagens text. I början finnas 5 ej numererade blad, innehållande, utom titlen, en dedication till Arkebiskopen O. Svebilius, Konung Birgers stadfästelse af UplL. efter det Latinska originalet, hvilket Lundius säger sig hafva bekommit af Hofpredikanten Nils Rabenius [31]), samt företalet och stadfästelsen på Svenska, jämte Loccenii Latinska öfversättning. Derefter följa på 22 sidor "Prolegomena in leges Uplandicas," *hvaruti Lundius, efter att hafva i förbigående omtalat den upplaga af Vestgötalagens text, som han föregaf sig skola utgifva [32]), förkunnar att* "in praesenti leges prodeunt priscae Uplandicae, quam rectissime ex aeneis formis descripto codice *(nemligen 1607 års uplaga)* excusae, et aliquibus locis emendatiores beneficio notae optimae librorum membraneorum;" *hvarjämte han tillkännagifver att KyrkB. och Fl. 10–12 KgB. äro af honom sjelf på Latin öfversatte. I Loccenii handskrift [33]) finnas likväl äfven de 3 sista Flockarne af KgB., och denna del af öfversättningen kan svårligen vara sämre än det öfriga; men KyrkB. har Loccenius förbigått [34]). Hufvudsakliga innehållet af Lundii* prolegomena *är det som på titelbladet är angifvet,*

---

31) Prolegom. pag. 3; nott. p. 142.
32) Cfr. VGL. praef. pagg. LIII, LIV.
33) Vide ÖGL. praef. pag. XXII.
34) Loco libri KirkB. in manuscripto codice haec tantum legitur adnotatio: "Titulus de Iure Ecclesiastico Uplandico idem est cum Titulo de Iure Ecclesiastico Legum Oppidanarum; ideo hic omissus est."

31) Prolegom. sid. 3; nott. s. 142.
32) Jfr. VGL. föret. sidd. LIII, LIV.
33) Se ÖGL. föret. sid. XXII.
34) I KyrkB:s ställe finnes i handskriften blott denna anteckning: "Titulus de Iure Ecclesiastico Uplandico idem est cum Titulo de Iure Ecclesiastico Legum Oppidanarum; ideo hic omissus est."

tendit, ut probetur "neque Birgero christiano, neque Ingialdo profano Regibus legum harum initia deberi, quippe cum ad tempora profanae superstitionis adeo remota natales reiicere sciamus, ut aetatem longissime antecedant Platonis" (pag. 3.); vel, ut alio loco res exprimitur: "eas permultis ante Platonem saeculis floruisse, adeoque ab Atlantide Atlanticas dictas, originem ad Saturni et Attinis tempora vere reiicere" [35]). Post prolegomena, folio nota numerali non signato, sequuntur: *Atta Balkar äru i thässi bok* &c., et index capitum libri KirkB. Pagg. 1–130 continent textum dicti libri ceterasque iuris Upl. partes, una cum versione Latina; sequuntur denique pagg. 131–184 notae Lundii, quae maximam partem agunt de titulo Regis Sueciae, de antiquiore huius regni moneta, ac de situ urbis veterum Upsalarum. Pagg. 183, 184 leguntur capp. 4–6 KpB. SML., ex manuscripto codice, qui nunc adservatur in Regia Bibliotheca Hafniensi. Textus iuris Upl. haud incuriose transscriptus est ex editione de a. 1607; maximum erratum typographicum occurrit cap. 15: pr. KkB., ubi v. *sifskaps spiäll* omittitur. Emendationibus, quae "beneficio notae optimae librorum membraneorum" factae perhibentur, non ita comparatum est, ut ea, quae in editione de a. 1607 re vera sunt corrupta, hic convenienter manuscriptis codicibus sint correcta; ista contra omnia hic intacta manent, etsi nonnulla errata typographiae manifesta sunt emendata, ex. c. *binda,* ViþB. 10: 2. [36]) In confirmatione Lundius

och hvarmed Lundius vill styrka den satsen, att "neque Birgero christiano, neque Ingialdo profano Regibus legum harum initia debentur, quippe cum ad tempora profanae superstitionis adeo remota natales reiicere sciamus, ut aetatem longissime antecedant Platonis" *(sid. 3.); eller, såsom det på ett annat ställe uttryckes,* "eas permultis ante Platonem saeculis floruisse, adeoque ab Atlantide Atlanticas dictas, originem ad Saturni et Attinis tempora vere reiicere" *[35]). Efter* prolegomena *följer på ett ej numereradt blad:* Atta Balkar äru i thässi bok &c., *samt förtekningen på Flockarne i KyrkB. Sidd. 1–130 innehålla KyrkB:s text samt det öfriga af UplL., jämte Latinsk öfversättning; hvarefter slutligen sidd. 131–184 följa Lundii anmärkningar, hvilka till största delen handla om Sveriges konungatitel och dess äldre mynt, samt om Gamla Upsalas läge. Sidd. 183, 184 äro aftryckta Fl. 4–6 KpB. SML., efter en handskrift, som nu tillhör Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. UplL:s text är temligen noggrannt aftryckt efter 1607 års edition; det betydligaste tryckfel finnes i KkB. 15: pr., der ordet* sifskaps spiäll *är utelemnadt. De rättelser som föregifvas vara gjorda* beneficio notae optimae librorum membraneorum, *bestå icke deri, att verkliga förfalskningar i 1607 års uplaga äro, i öfverensstämmelse med handskrifterna, rättade; tvärtom qvarstå dessa här samtliga, ehuru ett och annat uppenbart tryckfel är rättadt, t. ex.* binda, *ViþB. 10: 2. [36]) I stadfästelsen*

35) Diss. *de iustitia et iure Sueonum,* Ups. 1703, pag. 53.

36) Quoque v. *hwart* in confirmatione (vide

35) Disp. de iustitia et iure Sueonum, *Ups. 1703, sid. 53.*

36) Äfven är hwart *i stadfästelsen (se not.*

inseruit quidem nomina deficientia [37]); ea vero non ex aliquo manuscripto codice supplevit, sed ex praefatione hoc loco intrusit [38]), non tamen callens mutare formam nominum nominativam in accusativam (ex. c. *Gasabogher* in *Gasabogh*). Una tantum mutatio, quae cum cod. A convenit, at praeterea nullius omnino est momenti, hic invenitur, sc. v. *man*, cap. 46. ManhB. addita [39]), in hac vero editione, etsi forte errato typographico, omissa. Ceterae omnes mutationes hic factae repugnant omnibus, saltem antiquioribus, manuscriptis codicibus. Ita illa pars praefationis, quae in editione de a. 1607 post confirmationem locum accepit [40]), hic omittitur, pariter ac omnes versus calci singulorum librorum additi *(Nu är talt* &c. Kk. 22: 2. &c.*)*, verba: *Swa ganger* &c. KgB. 10: 11, et: *Thätta är vm fridhir saght* &c. ÞgB. 14: 2. Verba: *Ok äi här sin vtsändä,* KgB. 10: 1, mutantur in: *Vtan här sin vtsänder* [41]); *hun,* ÆB. 6: 3, in *han* [42]); *aske ok hände*, MB. 12: 4, in *askeända* [43]); *lan,* MB. 43: 1, in *lysning* [44]); *barn,* VB. 24: 1. not. 17, in *bär* [45]); *a* in *i,* duobus locis, VB. 13: pr.; post *mädh,* MB. 32: 1, additur *säx;* verba: *Warde thän iord ... hin hemule wärd,* JB. 4: 2, mutantur in:

har Lundius väl infört de namn som fattas [37]); men han har ej tagit dem ur någon handskrift, utan inflickat dem ur företalet [38]), utan att han förstått att ändra namnens form från nominativus till accusativus (t. ex. Gasabogher *till* Gasabogh). *Endast en med cod. A öfverensstämmande, för öfrigt alldeles likgiltig ändring finnes här, nemligen det i ManhB. 46. tillagda ordet* man [39]), *som här är utelemnadt, hvilket dock kan vara tryckfel. Alla öfriga här gjorda ändringar äro stridande emot alla åtminstone äldre handskrifter. Så utelemnas här den del af företalet, som i 1607 års uplaga är flyttad efter stadfästelsen [40]); likaledes alla versarne vid slutet af Balkarne* (Nu är talt &c. *KkB. 22: 2.* &c.) *äfvensom orden:* Swa ganger &c. *KgB. 10: 11, och:* Thätta är vm fridhir saght &c. *ÞgB. 14: 2. Orden:* Ok äi här sin vtsändä, *KgB. 10: 1, ändras till:* Vtan här sin vtsänder [41]); hun, *ÆB. 6: 3, till* han [42]); aske ok hände, *MB. 12: 4, till* askeända [43]); lan, *MB. 43: 1, till* lysning [44]); barn, *VB. 24: 1. not. 17, till* bär [45]); a *till* i, *på två ställen i VB. 13: pr.; efter* mädh, *MB. 32: 1, tillägges* säx; *orden* Warde thän iord ... hin hemule wärd, *JB. 4: 2,*

---

not. 39. pag. 4.) mutata est in *wart;* quod forsan factum est ope recentioris cuiusdam codicis, qui veram hoc loco habet lectionem.

37) Vide not. 46. pag. 4.

38) Vide not. 39. pag. 7.

39) Vide not. 87. pag. 171.

40) Vide not. 39. pag. 7.

41) Cfr. not. 21. pag. 94.

42) Prava haec lectio ex cod. F. excerpta esse potest; cfr. not. 30. pag. 109.

43) Cfr. gloss. v. *asker.*

44) Cfr. not. 91. pag. 168.

45) Cfr. gloss. v. *by* 2.

39. sid. 4.) ändradt till wart; *hvilket möjligtvis är gjordt med tillhjelp af någon af de yngre handskrifterna, som hafva den rätta läsarten.*

37) Se not. 46. sid. 4.

38) Se not. 39. sid. 7.

39) Se not. 87. sid. 171.

40) Se not. 39. sid. 7.

41) Jfr. not. 21. sid. 94.

42) Denna oriktiga läsart kan möjligen vara hämtad ur cod. F; jfr. not. 30. sid. 109.

43) Jfr. gloss. v. asker.

44) Jfr. not. 91. sid. 168.

45) Jfr. gloss. v. by 2.

hemule thän iord ... hin warde wärd; quae textus corruptio necessaria fuit ad confutandum id, quod Verelius recte obiecit falsae derivationi vocis *hemul*, quam etiam Ihre amplexus est; quamobrem Lundius speciatim de hoc loco provocat ad celebres istas "membranas vetustissimas."[46]) Vox *är* duobus locis mutatur in *äi*, ÆB. 7: 2;[47]) quae mutatio in eo quidem ceteris est dissimilis, quod, ipsa re spectata, vera est; attamen, haud minus quam ceterae, fallaciter est facta, cum nullo manuscripto codice defendatur. Ex allatis manifestum est, tantum abesse ut opera Lundii emendatus sit textus iuris Upl., ut potius magis corruptus evaserit. Praeterea de prolegomenis Lundii, ac de locis versionis Loccenii ab eo emendatis, idem valet, quod in praefatione ad ius VG. pag. XLIX dictum est; notae vero calci additae multo minus quam notae ad ius VG. textum iuris illustrant.

ändras till: hemule thän iord ... hin warde wärd; *hvilken förfalskning var nödvändig till vederläggning af Verelii riktiga invändning emot den falska, äfven af Ihre antagna derivationen af ordet* hemul; *hvarför Lundius särskildt i afseende på detta ställe åberopat sina välbekanta* membranae vetustissimae[46]*). Ordet* är *ändras på två ställen till* äi, *ÆB. 7: 2;*[47]*) hvilken ändring väl i det afseendet är olik de öfriga, att den i sjelfva saken är riktig; men är dock, ej mindre än de, en förfalskning, då den icke försvaras af någon handskrift. Af det anförda är klart, att UplL:s text, långt ifrån att genom Lundii åtgärd hafva blifvit rättad, endast blifvit ännu mera förfalskad. För öfrigt gäller om Lundii företal, och hans rättelser vid Loccenii öfversättning, det samma som i företalet till VGL. sid. XLIX är sagdt; men de efteråt tillagda anmärkningarne äro ännu vida mindre än anmärkningarne till VGL. upplysande för lagens text.*

6. Sicut liber KirkB. ex iure Upl. in manuscriptis codicibus saepe adnexus est codicibus iuris communis ac urbici, ita quoque typis vulgatus est una cum iure communi R. Christophori ac iure urbico, et quidem primum in fine libri *Swerikes Rijkes Landzlagh*, Stockholmiae 1608, in fol. Liber KirkB. hic locum habet foll. LXXX–LXXXIX. In principio legitur prolixus index capitum, qualem etiam habent manuscripti quidam codices[48]). Hic, sicut

6. Likasom Uplandslagens KyrkBalk ofta finnes afskrifven i sammanhang med Landslagarne och Stadslagen, så är den ock tryckt tillsamman med K. Christoffers Landslag och Stadslagen, och första gången i slutet af Swerikes Rijkes Landzlagh, *Stockholm 1608, in fol. KyrkBalken läses här foll. LXXX–LXXXIX. I början finnes en vidlöftig förtekning på Capitlen, sådan den äfven träffas i en del handskrifter*[48]*). Här, likasom i*

---

46) Lundii *notae et animadversiones subitariae in Lexicon O. Verelii,* v. *hemul.*
47) Cfr. nott. 59, 63. pag. 110.
48) Cfr. not. 53. pag. 8.

46) *Lundii* notae et animadversiones subitariae in Lexicon O. Verelii, *v.* hemul.
47) Jfr. nott. 59, 63. sid. 110.
48) Jfr. not. 53. sid. 8.

in multis manuscriptis codicibus, cap. 15 in duo divisum est [49]); cap. 18 contra cum antecedente est connexum [50]). Finis cap. 14, quem ad cap. 13 transfert editio iuris Upl. de a. 1607, [51]) hic tenet eundem locum, quem in omnibus manuscriptis codicibus habet. Ex omnibus manuscriptis libri KirkB. UplL. exemplaribus, quae ad meam notitiam pervenerunt, nullum est, quod sequitur haec editio. Facile crederes editorem ex codicibus manuscriptis recentioribus ac mendosioribus tales varietates collegisse, quibus hic liber KirkB. ei, qui iam una cum iure Upl. typis vulgatus erat, quantum fieri posset, dissimilis redderetur. Saltem manuscriptus codex mendis tam refertus quam cod. 38, is est, ubi saepissime inveniuntur varietates hic occurrentes, ab omnibus melioribus codicibus discedentes; haud raro offenduntur in codd. 50, 51, 59; [52]) ceterarum plurimae dispersae deprehenduntur in multitudine aliorum codicum, qui non melioris generis sunt. Cum, deficiente illo manuscripto codice quem secutus est editor, necesse fuerit citare hanc editionem, eam littera X insignivi. Recentiores editiones iuris communis ac urbici enumerare, in quibus liber KirkB. secundum hanc editionem iterum vulgatus est, hic praeter necessitatem prolixum foret.

7. Una cum codice iuris communis R. Magni Erici filii liber KirkB. UplL. quoque Latine versus est a Ragvaldo Ingemundi filio, ac typis vulgatus sub titulo:

många handskrifter, delas Cap. 15 i två [49]); hvaremot Cap. 18 sammanbindes med det föregående [50]). Slutet af Cap. 14, hvilket i 1607 års uplaga af UplL. har blifvit flyttadt till Fl. 13, [51]) har här fått behålla den plats det har i alla handskrifter. Bland alla de handskrifter af UplL:s KyrkB., som kommit till min kunskap, finnes ingen, som i denna uplaga är följd. Man skulle kunna tro att utgifvaren ur nyare och felaktigare handskrifter hopsamlat sådana afvikelser, hvarigenom denne KyrkBalk skulle, så vidt möjligt vore, bli olik den förut i UplL. tryckta. Det är åtminstone i en så felaktig handskrift som N:r 38, som man oftast igenfinner de här förekommande, från alla bättre handskrifter afvikande läsarter; ej sällan träffas de i N:r 50, 51, 59; [52]) större delen af de öfriga finnas spridda i en mängd andra handskrifter, som icke heller äro af bästa slaget. Då denna uplaga måst, i saknad af den till grund derför lagda handskrift, citeras, har den här blifvit kallad X. Att här upräkna Landslagens och Stadslagens senare uplagor, der KyrkB. blifvit efter denna uplaga omtryckt, skulle föra till en onödig vidlöftighet.

7. Gemensamt med K. Magnus Erikssons Landslag är äfven UplL:s KyrkBalk öfversatt på Latin af Ragvald Ingemundsson, samt tryckt under titel:

49) Cfr. not. 60. pag. 63.
50) Cfr. not. 49. pag. 75.
51) Cfr. not. 55. pag. 55.
52) Cfr. not. 49. pag. 13; not. 32. p. 15; not. 21. p. 17; not. 6. p. 21; not. 76. p. 23. &c.

49) Se not. 60. sid. 63.
50) Jfr. not. 49. sid. 75.
51) Jfr. not. 55. sid. 55.
52) Jfr. not. 49. sid. 13; not. 32. s. 15; not. 21. s. 17; not. 6. s. 21; not. 76. s. 23. &c.

Leges Svecorum Gothorumque Per Doctorem Ragvaldvm Ingemvndi, Ecclesiæ Archidiaconum Vbsalensis, Anno M. CD. LXXXI. latinitate primum donatæ; Nunc autem Zelo Patriæ illustrandæ Iohannis Messenii a multiplici Librariorum errore fideliter vindicatæ, pristino tamen tenori & candori relictæ, luci publicæ cum Legum Indice locupletissimo consecrantur. Stockholmiæ Typis Christopheri Reusneri typographi Regij. Anno CIƆ. IƆC. XIV. In 4:o.

Tam ex titulo quam ex iis, quae in praefatione sua ac in appendicula calci libri addita dicit Messenius, apparet id, quod facta collatione manuscriptorum exemplarium operis Ragvaldi adhuc exstantium confirmatur, editorem nempe ubique mutasse et emendasse ea, quae ipsi necessaria visa sunt. Minime vero in eo substitit, ut emendaret ea, quae ad scripturae errata referri possent [53]); attamen in universum maxime necessarium duxit emendationes ad linguam pertinentes facere; ex. c. *humulo* (cfr. VGL. gloss. Lat.), KkB. 7: 5, mutat in *lupulo;* v. *siligine,* quam forte non intellexit, praetermittit; *solidum,* cap. 10, mutat in *tremissim.* In cap. 1: pr. a manuscriptis codicibus discedens, ipse accuratiorem versionem tradit. Etsi Messenius, palam indicata ratione qua hoc opus tractavit, fraudis argui non potest; per se tamen patet eum, respectu habito rei, quam proprie sibi propositam habere debuisset, ut nempe omnibus innotesceret qualis esset versio Ragvaldi, opus suum tali agendi ratione plane inutile reddidisse.

Både af titlen och af hvad Messenius i sitt företal och i ett tillägg i slutet af boken ytrar, finner man, hvad genom jämförelse med de ännu i behåll varande handskrifterna af Ragvalds arbete bestyrkes, att utgifvaren öfverallt ändrat och förbättrat hvad han funnit nödigt. Han har härvid alldeles icke inskränkt sig till rättande af sådant som kunde anses för skriffel [53]); dock har han i allmänhet ansett nödigast att göra förbättringar i afseende på språket; t. ex. humulo *(jfr. VGL. Lat. gloss.), KkB. 7: 5, ändrar han till* lupulo; siligine, *som han tilläfventyrs ej förstått, utelemnar han;* solidum, *Fl. 10, ändrar han till* tremissim. *I Fl. 1: pr. afviker han alldeles från handskrifterna, och lemnar en egen ordagrannare öfversättning. Ehuru Messenius, efter hvad han öppet tillkännagifvit angående sitt sätt att behandla detta arbete, ej kan beskyllas för oärlighet; så är det klart att egentliga ändamålet, hvilket hade bort vara att göra Ragvalds öfversättning allmänt bekant, genom ett sådant förfarande måst alldeles förfelas.*

53) Exemplum hanc rem probans allatum est in gloss. ad ius OG. v. *fatöker.*

53) Ett bevis härpå är anfördt i gloss. till ÖGL. v. fatöker.

III. De hac iuris Uplandici editione.

Archetypum Latine scriptum confirmationis Regis **Birgeri** olim exstitit in Archivo Regni; periit vero, ut videtur, in incendio Upsaliensi d. 16 Maii a. 1702. [54]) Hic igitur transscriptum est ex apographo fide dignissimo, quod in Archivo Regni adservatur [55]), collatis iis, quae cura **Lundii** [56]) et **Messenii** [57]) typis sunt vulgata. Eandem confirmationem Suethice scriptam edidi ex unico vetere manuscripto codice in quo exstat, scilicet cod. A, ubi calci ipsius codicis iuris addita est [58]); collata est cod. F, editioni a. 1607 typis vulgatae (ubi tamen ex eodem codice est edita), ac apographis magis minus-

54) Potissimum crederes hoc scriptum, sicut multa alia acta in Archivo Regni olim adservata, periisse in incendio, quo a. 1697 corruit palatium regium Stockholmiense; si vero Lundius, qui a. 1700 hoc edictum typis vulgandum curavit, isto tempore illud in suis manibus habuerit, talis sententia non admittitur. Accedit quod in catalogo ante a. 1697 scripto, qui adhuc in Archivo Regni adservatur, de hoc edicto adnotatum est: *"orig. i Ubsala."* Verisimile igitur est **Lundium** illud ex Archivo Regni commodato accepisse, nondum vero reddidisse a. 1702, cum, ut videtur, flammis consumeretur. In eodem catalogo quoque adnotatum est: *"secretet borta"* (sigillum abest); **Lundius** contra in notis ad ius Upl. describit sigillum quo munitum erat autographum, quod cum eo communicaverat **Rabenius**, Concionator aulicus. Si fides aliqua hac in re habenda esset **Lundio**, res non explicari posset nisi statueretur duo archetypa huius edicti exstitisse, quae ambo perierint.

55) Cfr. pag. LV supra, et not. 1. pag. 1.

56) Cfr. pag. LXV supra.

57) *Scondia illustrata,* T. XII, pag. 145.

58) Cfr. not. 100. pag. 275.

III. Om närvarande edition af Uplandslagen.

Det Latinska originalet af Konung ***Birgers*** *stadfästelse har fordom funnits i Kongl. Riks-Arkifvet, men troligen i Upsala brand d. 16 Maj 1702 gått förloradt* [54]). *Det har derför här blifvit tryckt efter den pålitligaste afskrift som finnes i Riks-Arkifvet* [55]), *och jämfördt med de aftryck som finnas hos* ***Lundius*** [56]) *och* ***Messenius*** [57]). *Samma stadfästelse på Svenska är tryckt efter den enda gamla handskrift der den finnes, nemligen cod. A, der den är tillagd efter sjelfva lagens slut* [58]); *den är jämförd med cod. F, samt med 1607 års tryckta uplaga (der dock samma handskrift är följd), äfvensom med*

54) *Man skulle snarast tro att detta dokument, lika med många andra Riks-Arkifvets handlingar, gått förloradt i Stockholms slotts brand år 1697; men om* ***Lundius,*** *som år 1700 lät aftrycka det, vid den tiden hade det i sina händer, kan detta ej antagas. Också finnes uti en i Riks-Arkifvet ännu i behåll varande före år 1697 skrifven katalog angående detta dokument anteknadt: "orig. i Ubsala." Troligen har derför* ***Lundius*** *haft det till låns från Riks-Arkifvet, och ännu ej återställt det år 1702, då det förmodligen upbrann. I nämnda katalog är äfven anteknadt: "secretet borta;" hvaremot* ***Lundius*** *i noterna till UplL. beskrifver det sigill, hvarmed det af Hofpredikanten* ***Rabenius*** *honom meddelade originalet var försedt. Om denna* ***Lundii*** *upgift skall anses hafva någon trovärdighet, kan saken ej förklaras annorlunda, än att två originaler af denna handling funnits, hvilka båda gått förlorade.*

55) *Jfr. sid. LV ofvanför, och not. 1. sid. 1.*

56) *Jfr. sid. LXV ofvanför.*

57) Scondia illustrata, *T. XII, p. 145.*

58) *Jfr. not. 100. sid. 275.*

ve mendosis, in recentioribus quibusdam codicibus manuscriptis occurrentibus [59]), ex quibus tantum maioris momenti varietates nonnullae allatae sunt [60]). In praefatione ac ipso textu iuris Uplandici, quem in §§ divisi, secutus sum cod. A, qui, etsi foliis nonnullis orbatus, multo tamen plenior est quam B, ex quo transscriptus est C. Lacunae, quas quatuor locis habet A, [61]) tanto commodius expleri potuerunt ex B, vel, ubi hic quoque mutilus est (in libro þingB.), ex C, cum hi codices, etiam orthographia spectata, parum inter se discrepent, si excipiantur additamenta in C inserta, quae A in fine habet, quaeque ita facile dignoscuntur; quamobrem tale additamentum, occurrens eo loco, quo secu-

59) Cfr. not. 1. pag. 3.

60) Scriptum, quod heic locum mereri forsan alicui videtur, est R. Birgeri confirmatio iuris Upl., qualis illa, Latine scripta, typis vulgata legitur in *Genealogia Brahaea*, edita a Ioh. Gustavi Örnewinge, Stockholmiae 1647, pagg. 17, 18. Has litteras, quae pleno iure aequiparantur famosae Bullae Agapeti, Örnewinge, se deludi passus, et adseverans autographum adhuc exsistere in Archivo Regni, edidit instar documenti, quo probaret gentem Brahaeanam originem ducere a Birgero Petri filio, Uplandiae legifero. Ita nempe hic verba sonant: "fidelis noster Dominus Birgerus Legifer Tiundiæ, Qui fuit Parens Atavi Domini Petri Brahe de Tärna, avi comit. Petri Brahe Senioris." Cum Rex Birgerus ipse a. 1296 attestaretur Birgerum Petri filium esse auctorem prosapiae Comitum Brahe saeculo XVII viventium, nihil, si aetatem huius documenti spectes, restat, quod optari posset. Maxime vero memorabile est hoc scriptum, cum probet incredibilem inopiam vulgaris considerantiae ac critici ingenii, qua interdum eminent antiquitatum scrutatores.

61) Vide pag. I supra.

de mer eller mindre felaktiga afskrifter som finnas i åtskilliga nyare handskrifter [59]), ur hvilka endast några mera betydande olikheter blifvit anförda [60]). I företalet och sjelfva Uplandslagens text, hvilken senare jag indelat i §§, har jag följt cod. A, som väl saknar några blad, men dock är vida fullständigare än B, af hvilken åter C är en afskrift. De luckor som finnas på fyra ställen i A, [61]) hafva så mycket lättare kunnat fyllas ur B, eller, der äfven denne är defekt (i þingB.), ur C, som dessa handskrifter, äfven i afseende på orthographien, obetydligt skilja sig från hvarandra, om man undantager de i C inflickade tilläggen, hvilka i A finnas i slutet, och sålunda lätt igenkännas, hvarför ett dylikt tillägg,

59) Jfr. not. 1. sid. 3.

60) Ett dokument, som möjligen kunde anses hafva här förtjent ett rum, är K. Birgers stadfästelse på UplL., sådan denna stadfästelse på Latin finnes tryckt i Genealogia Brahaea, *utgifven af Joh. Gustavi Örnewinge, Stockholm 1647, sidd. 17, 18. Detta dokument, som är fullt värdigt att sättas i bredd med den bekanta Agapeti Bulla, har Örnewinge låtit narra sig att, med försäkran att originalet ännu fanns i Riks-Arkifvet, trycka såsom bevis på Brahe-slägtens härkomst från Uplands-Lagmannen Birger Persson. Det heter nemligen här:* "fidelis noster Dominus Birgerus Legifer Tiundiæ, Qui fuit Parens Atavi Domini Petri Brahe de Tärna, avi comit. Petri Brahe Senioris." *Då K. Birger sjelf år 1296 intygade att Birger Persson var stammfar åt de i 17:de århundradet lefvande Grefvarne Brahe, så lemnar åtminstone åldren af detta bevis intet öfrigt att önska. En stor märkvärdighet har emedlertid detta dokument såsom bevis på den otroliga frånvaro af vanlig eftertanka och kritisk förmåga, som finnes hos somliga Antiqvarier.*

61) Se sid. I ofvanför.

tus sum C, textu eliminatum est. [62]) Quamvis C transscriptus est ex B, tamen, cum in parvis quibusdam dispares sint hi duo codices, in notis quoque citavi C, exceptis manifestis quibusdam scripturae mendis, ut *formall* pro *forfall*, *kalkær* pro *balkær*, *atærmannæ* pro *atærtan mannæ* &c. In B quoque talia nonnulla occurrunt scripturae vitia, quae afferre inutile mihi visum est, ex. c. *æti* pro *æn*, *skipit* pro *skiptir* &c. Ita quoque varietates codicis F et editionis a. 1607 typis vulgatae (E) adnotatae sunt, exceptis manifestis mendis scripturae vel typographiae, et recentioribus vel pravis vocabulorum formis, ex. c. *biskupin*, *presten*, *marker* &c. pro *biskupær*, *præstær*, *markum* &c. Cum omnes varietates afferre, quae occurrunt in ingente multitudine manuscriptorum codicum iuris communis ac urbici, ubi liber KirkB. ex iure Upl. insertus est, neque fieri potuerit, nec ulli usui fuisset, in ea re tale discrimen est observatum, ut ex antiquissimis optimisque manuscriptis codicibus, pariter ac editione typis vulgata codicis Christophoriani (X), omnes vel minoris momenti varietates adnotatae sint, iis exceptis, quae de E et F iam observavi; ex aliis recentioribus vel mendosioribus codicibus tales tantummodo adnotatae sint varietates, quae aliquo respectu momentum quantulumcunque habere visae sunt [63]); ut vero hae duae classes

som förekommer i det stycke, der C är följd, blifvit uteslutet ur texten [62]). Ehuru C är afskrifven efter B, har jag dock, i anseende till de obetydliga olikheter som finnas emellan dessa båda handskrifter, i noterna äfven anfört C, med undantag af några uppenbara skriffel, såsom formall *för* forfall, kalkær *för* balkær, atærmannæ *för* atærtan mannæ &c. *Äfven i B finnas några dylika skriffel, hvilka jag funnit onödigt att anföra, t. ex.* æti *för* æn, skipit *för* skiptir &c. *Likaså äro olikheterna i cod. F samt 1607 års tryckta uplaga (E) anförda, med undantag af åtskilliga uppenbara skrif- eller tryckfel, samt af nyare eller oriktiga grammatikaliska former, t. ex.* biskupin, presten, marker &c. *i stället för* biskupær, præstær, markum &c. *Emedan det hade varit omöjligt och ändamålslöst att anföra alla de olikheter som finnas i den stora mängd af handskrifter af Landslagarne och Stadslagen, der UplL:s KyrkBalk är införd, så har dervid den skilnad blifvit gjord, att ur de äldsta och bästa handskrifterna, äfvensom ur tryckta uplagan af Landslagen (X), alla äfven obetydligare olikheter blifvit anförda, med de undantag som nyss angående E och F äro anmärkta; ur andra yngre eller felaktigare handskrifter äro endast sådana olikheter anmärkta, som i något afseende synts vara af något, om än aldrig så ringa betydenhet [63]); och på det dessa båda*

---

62) Vide not. 100. pag. 271.

63) Ubi tamen varietas quaedam ex E vel X adnotata in manuscripto aliquo codice quoque inventa est, id semper indicatum est; ex. c. nott. 39, 49. pag. 13. &c.

62) Se not. 100. sid. 271.

63) Dock har, då någon ur E eller X anförd olikhet äfven blifvit funnen i någon handskrift, sådant alltid blifvit tillkännagifvet; t. ex. nott. 39, 49. sid. 13. &c.

manuscriptorum codicum primo obtutu dignosci possent, prior classis litteris G, H &c. signata est, posterior vero illa nota numerali (20, 21 &c.) sub qua singuli codices commemorati sunt in prima parte huius praefationis, ubi quoque, quantum fieri potuit, indicantur antiquiores codices, cum quibus recentiores ac mendosiores isti maxime conveniunt. Quando plures codices simul citati inter se congruunt, excepta parva quadam verborum discrepantia, quae adnotari non meruit, codices ii, qui talem discrepantiam non adnotatam continent, in parenthesi nominantur [64]). Ubi minoris momenti varietates respectu orthographiae adnotatae sunt, unus tantum vel pauci codices citantur [65]); ita quoque factum est ubi manifesta scripturae menda in codice, quem sequitur textus, occurrentia, convenienter aliis codicibus sunt emendata [66]); alias vero omnes primae classis codices (B, C &c.) citantur, qui in adnotata quadam varietate inter se conveniunt, si vero codices quidam secundae classis eandem habent lectionem, id addito "&c." significatur, nisi adnotata varietas talis momenti fuerit, ut quoque huius generis codices enumerandos esse censuerim [67]). Ragvaldi Ingemundi filii versio Latina libri KirkB. citata est, quoties id ad rem illustrandam aliquid conferre posse vi-

klasser af handskrifter måtte kunna vid första ögonkastet igenkännas, så har den första klassen blifvit utmärkt med bokstäfverna G, H &c.; den senare deremot med den nummer (20, 21 &c.) hvarunder hvar handskrift finnes uptagen i första afdelningen af detta företal, der äfven, så vidt ske kunnat, blifvit tillkännagifvet med hvilken af de äldre handskrifterna hvarje sådan yngre eller felaktigare handskrift närmast öfverensstämmer. Då flera i samma not åberopade handskrifter öfverensstämma, med undantag af någon obetydlig olikhet i uttrycken, som ej förtjent att särskildt anmärkas, så hafva de handskrifter, som innehålla någon sådan ej anmärkt skiljaktighet, blifvit i parenthes nämnda [64]). Då obetydliga olikheter i orthographien blifvit anmärkta, äro endast en eller några få handskrifter citerade [65]); likasom då uppenbara skriffel uti den i texten följda handskrift blifvit enligt andra handskrifter rättade [66]); men i allmänhet äro alla handskrifter af första klassen (B, C &c.), som uti någon anmärkt olikhet öfverensstämma, citerade; hvarvid, då äfven handskrifter af andra klassen hafva samma läsart, sådant genom tillagdt "&c." är tillkännagifvet, der ej den anmärkta olikheten varit af den betydenhet, att äfven handskrifterna af senare slaget ansetts böra upräknas [67]). Ragvald Ingemundssons Latinska öfversättning af KyrkB. har blifvit anförd, då sådant funnits kun-

---

64) Vide ex. c. nott. 75, 77, 82. pag. 11. &c.
65) Vide ex. c. not. 44. pag. 13; not. 14. p. 17; not. 9. p. 19. &c.
66) Vide ex. c. not. 19. pag. 17; nott. 40, 49, 68. p. 18. &c.
67) Vide ex. c. not. 75. pag. 11; nott. 93, 7, 12, 17, 23. p. 12; nott. 35, 55. p. 13. &c.

64) Se t. ex. nott. 75, 77, 82. sid. 11. &c.
65) Se t. ex. not. 44. sid. 13; not. 14. s. 17; not. 9. s. 19. &c.
66) Se t. ex. not. 19. sid. 17; nott. 40, 49, 68. s. 18. &c.
67) Se t. ex. not. 75. sid. 11; nott. 93, 7, 12, 17, 23. s. 12; nott. 35, 55. s. 13. &c.

sum est. Si quando, cum edendus erit codex iuris communis R. Magni Erici filii, operae pretium visum fuerit etiam edere versionem Ragvaldi, quoque liber de re ecclesiastica integer in publicum prodibit. — In quibusdam iuris communis codicibus capp. 10–12 KgB., calci libri de iure regio plerumque addita, leguntur [68]). Varietates ibi occurrentes nullius sunt momenti, sed maxime constant manifestis mendis; quasdam tamen adnotandas esse censui. In libro ÆrfB. quoque collatus est cod. D, ac in capp. 13, 14. þingB. cod. H.

In glossario tales voces ac locutiones, quae in recentioribus tantum codicibus inventae sunt (vide ex. c. *Aflinga goþs*, *Akta*, *Akærande* &c.), vel in E occurrunt iis locis, quorum dubia est auctoritas (vide ex. c. *Af taka*, *Ar*, *Envighe* &c.), parenthesi inclusae sunt. Vocabula quae in utroque glossario, iuris VG. ac OG., inveniuntur, notata sunt asterisco (*) in fine adposito; si vocabulum quoddam in altero tantum glossario, voluminis primi aut secundi, inveniatur, hoc indicatur nota numerali asterisco addita (*1 aut *2). Ubi in vocabulis in utroque glossario, iuris VG. ac OG., occurrentibus, discrepans quaedam scribendi forma notata est, ex. c. in v. *bryllöp*, **(bruþlöpi)*, in v. *bröllungi*, **(bröþlungi)*, tali designatione respicitur glossarium ad ius OG., ubi pari modo, quoties opus fuit, ad glossarium iuris VG. delegatum est. Observare denique liceat nullam dubitationis ma-

68) Cfr. not. 7. pag. 94.

na lända till någon uplysning. Skulle framdeles, då ordningen kommer till utgifvandet af K. Magnus Erikssons Landslag, det finnas löna mödan att äfven utgifva Ragvalds öfversättning, så kommer äfven Kyrk-Balken att i sin vidd meddelas. — I åtskilliga handskrifter af Landslagarne äro Fl. 10–12 KgB., merendels i slutet af KgB., införda [68]). De olikheter som här förekomma, äro ej af någon betydenhet, utan bestå mest i uppenbara fel; några af dem har jag likväl ansett förtjena att anmärkas. Vid ÆrfB. är äfven cod. D jämförd, samt vid Fl. 13, 14. þingB. cod. H.

I Glossarium hafva sådana ord och talesätt, som endast finnas i yngre handskrifter (se t. ex. Aflinga goþs, Akta, Akærande &c.*) eller som förekomma i E, på sådana ställen, hvilkas äkthet är tvifvelsmål underkastad (se t. ex.* Af taka, Ar, Envighe &c.*) blifvit satta i parenthes. De ord som äro uptagna i både VGL:s och ÖGL:s glossarier, äro utmärkta med en vid slutet tillsatt stjerna (*); finnes ordet endast i första eller andra Bandets glossarium, är sådant utmärkt genom en vid stjernan tillagd siffra (*1 eller *2). Då vid ord, som förekomma både i VGL:s och ÖGL:s glossarier, ett olika stafsätt är anmärkt, t. ex. vid* bryllöp, *(bruþlöpi), *vid* bröllungi, *(bröþlungi), *syftar en sådan hänvisning på ÖGL:s glossarium, hvaräst åter på samma sätt är hänvist till VGL:s, der det behöfts. Slutligen får jag anmärka, att läsaren ej bör finna anledning till vill-*

68) Jfr. not. 7. sid. 94.

teriam in eo esse inveniendam, quod eadem vocabula in diversis glossariis nonnumquam diverso modo sunt explicata; cuius rei caussa satis aperta haec est, quod eiusmodi vocabula in diversis iuris codicibus occurrunt in disparibus etsi magis minusve cognatis significationibus. Sic ex. c. v. *laghþing* in iure Upl. habet significationem diversam omnino ab ea, quae in iure OG. occurrit; in utroque iure aliud denotat quam in codicibus iuris Norvegici ac Islandici; *morþgæld* diversam significationem habet in iure Upl. et OG.; *rishofþe* in iure Upl. et VG. habet significatum longe remotum ab eo, qui in iure OG. occurrit, et sic porro. Tales diversas significationes congerere, est opus extra fines glossarii positum; pertinet vero hoc ad universale lexicon iuris, quod tum primum elaborari poterit, cum absoluta fuerint singula glossaria [69]).

rådighet deruti, att samma ord stundom finnas i de särskilda glossarierna på olika sätt förklarade, enär sådant helt enkelt härrör deraf, att orden i särskilda lagar förekomma under olika, om ock sinsemellan mer eller mindre beslägtade bemärkelser. Så har t. ex. ordet laghþing *helt annan bemärkelse i UplL. än i ÖGL., och i båda betyder det annat än i de Norska och Isländska lagarne;* morþgæld *har olika bemärkelse i UplL. och ÖGL.;* rishofþe *har i UplL. och VGL. en betydelse som är vida skild från den, som förekommer i ÖGL., o. s. v. Att sammanställa alla sådana olika bemärkelser, är ett arbete, som ligger utom gränsen för ett glossarium; detta hörer till ett allmänt juridiskt lexicon, som först då kan utarbetas, när de särskilda glossarierna blifvit fullbordade [69]).*

---

69) Vir, qui in hodiernis nostris legibus interpretandis oleum et operam perdidit, ideoque tentare voluit anne commodius tractaretur antiquum ius, inter alia animadvertit v. *myrþa* in glossario iuris VG. tantum verti: "occulte interficere," in glossario vero iuris OG., ubi eadem omnino versio h. v. legitur, additam esse prolixiorem explicationem, quae, cum in priori glossario non esset data, itaque, quando illud conscriberetur, auctoribus eius esset incognita (I. C. Lindblad, *Bihang till de af H:r Schlyter utgifna Bilagor till afhandlingen om dråp och mord*, Stockh. 1833, pag. 25.). Quod tamen vocabulum illud in glossario iuris VG. versum tantummodo est, id eadem ex ratione factum est qua ex. c. v. *drap* tantum vertitur "caedes, homicidium;" *þiufnaþer* "furtum," &c., non vero hac occasione explicantur capita doctrinae de homicidio et furto, quod ad glossarium non pertinere, inter omnes constat. At vero in glossario iuris OG. necesse fuit monstrare rationem, qua notio homicidii occulti sub-

69) En man, som efter mislyckade försök i tolkningen af våra nu gällande lagar, velat undersöka om han ej skulle lättare komma till rätta med de gamla lagarne, har ibland annat upptäckt att ordet myrþa *i VGL:s glossarium endast öfversättes med* occulte interficere, *då deremot i ÖGL:s glossarium, der alldeles samma öfversättning af detta ord finnes, är tillagd en vidlöftigare förklaring, hvilken, emedan den ej står att läsa i det förra glossarium, således skulle, då detta utgafs, varit dess författare obekant (J. C. Lindblad,* Bihang till de af H:r Schlyter utgifna Bilagor till afhandlingen om dråp och mord, *Stockh. 1833, sid. 25.). Att ordet i VGL:s glossarium blott är öfversatt, kommer likväl af samma skäl som att t. ex.* drap *endast är öfversatt med* caedes, homicidium; þiufnaþer *med* furtum, *o. s. v., utan att läran om dråp och stöld vid dessa tillfällen blifvit utvecklad, hvilket, som bekant är, icke hörer till ett glossarium. Deremot var det i ÖGL:s glossarium nödigt*

Cum ego, postquam D. Hans Samuel Collin die 30 Martii superioris anni vita defunctus est, iam solus sim huius operis editor, liceat mihi de vita amici ac socii nonnulla breviter narrare. Natus erat in paroecia Önestad et praefectura Christianstadensi, die 2 Ianuarii 1791. Pater ibidem Pastor erat, territorio Göinge occidentali praepositus. Fundamento studiorum in Gymnasio Vexionensi substructo, iuvenis Collin numero studiosorum in Academia Lundensi adscribitur a. 1802; laurea philosophica ornatur a. 1811. Postquam Celeb. D. Ioh. Holmbergson eodem anno ex Upsaliensi Academia ad Lundensem migraverat, munere Professoris iuris functurus, Collin, pariter ac alii nonnulli viri iuvenes, altiori istius scientiae studio se dedit; dignitatem doctoris iuris una mecum assecutus est d. 22 Iunii 1820. Ad scientiam oecono-

iecta voci *myrþa*, ÖGL. DrB. 12, ac voci *morþgiald*, DrB. 3: 1, 2. &c. connectenda esset primario proprioque sensui, qui exprimitur Eþs. 25. Si textus iuris VG. talem explicationem poposcisset, ea a. 1827 haud minus quam 1830 dari potuisset; etenim quoque in glossario iuris VG. quaestiones longe difficiliores esse explicatas, facile concedent intelligentes harum rerum aestimatores. Quod vero istius libelli auctor hac in re spissa caligine circumfunditur, id non est mirum, cum ipse nixus sit probare omnem conatum ei explanandi ea, quae ad prima iuris scientiae elementa pertinent, adeo esse inutilem, ut, secundum iustum alius auctoris iudicium, nullus perspicuitatis gradus ei sufficiat (*Svenska Litteratur-Föreningens tidning*, 1833, *Bih.* pag. 85.).

Då jag, efter Doctor Hans Samuel Collins den 30 Mars sistlidet år timmade död, nu ensam upträder såsom utgifvare af detta verk, torde jag få i korthet meddela några underrättelser om min hädangångne väns och medarbetares lefnadsomständigheter. Han var född i Önestad i Christianstads Län, den 2 Januarii 1791. Fadren var Kyrkoherde derstädes och Kontraktsprost i Vestra Göinge härad. Efter att hafva inhämtat förberedande kunskaper vid Wexiö Gymnasium, blef den unge Collin student i Lund år 1802, och erhöll Philosophiæ Magistergraden derstädes år 1811. Sedan Herr D:r Joh. Holmbergson detta år hade kommit från Upsala till Lund, såsom Professor i Lagfarenheten, fattade Collin, lika med flere unge män, böjelse för ett grundligare studium af denna vetenskap, hvars Doctorsvärdighet han jämte mig erhöll d. 22 Junii 1820. Collins håg var i

att anmärka i hvad förhållande det begrepp om hemligt dråp, som ligger i ordet myrþa *i ÖGL. DrB. 12, äfvensom i ordet* morþgiald, *DrB. 3: 1, 2.* &c., *står till det ursprungliga och egentliga begreppet, som är uttryckt i Eþs. 25. Om VGL:s text hade gifvit anledning till en dylik anmärkning, hade den lika lätt kunnat meddelas år 1827 som år 1830, enär, enligt hvad kännare lära medgifva, äfven i VGL:s glossarium vida svårare frågor äro utredda. Att deremot H:r Lindblad i detta ämne famlar i ett tjockt mörker, är icke underligt, då han gjort allt för att ådagalägga att det är så omöjligt att göra vetenskapens aldraenklaste frågor för honom begripliga, att, såsom en annan författare riktigt ytrat, för honom "ingen grad af tydlighet är tillräcklig"* (Svenska Litteratur-Föreningens tidning, *1833, Bih. sid. 85.*).

miae publicae animum maxime intendit Collin. Specimen intelligentiae istius rei exhibuit in commentatione a. 1816 Lundae typis vulgata: *afhandling om Statsinkomsterna*, cuius particula prima dissertationis academicae nomine edita erat. Eodem anno venia docendae iurisprudentiae oeconomicae et cameralis in Academia Lundensi ei concessa est; sequenti vero anno oeconomiae publicae Adiunctus extraordinarius in eodem Lyceo nominatus est. A. 1820 iurisprudentiae, oeconomiae et commerciorum Adiunctus ordinarius in Academia Upsaliensi constitutus, illuc migravit ineunte anno 1821. Haud tamen diu Upsalis commoratus est. Sequenti anno, postquam ederat commentationem academicam: *om grannars skyldighet enligt Sveriges lag, att med hvarandra deltaga i stängsels uprättande och underhållande, 1. Afd.*, ei, una mecum, ab Augustissimo Rege cura edendarum antiquarum patriae legum clementissime est demandata; quamobrem aestate a. 1822 Stockholmiam migravit, ubi postea usque ad finem vitae habitavit. A iuventute infirmus et morbosus erat; vivendi rationi insigniter ordinatae id est tribuendum, quod, cum adsiduo labori inhaereret, non tamen apparuerit gravior imminutio virium animi corporisque, nisi ultimis annis, et maxime ultima hieme, qua, morbo continente ac sensim ingravescente, ita exhaustae sunt virium reliquiae, ut de exitu dubitari non potuerit. Tam propter corporis infirmitatem quam ex animi indole effugit hominum societatem; otiosas horas solitariae quieti lubentissime im-

synnerhet rigtad på studium af allmänna hushållningsvetenskapen. Ett prof på sina insigter i detta ämne afgaf han genom sin i Lund 1816 tryckta afhandling om Statsinkomsterna, *hvaraf början hade blifvit utgifven såsom Akademisk disputation. Samma år blef han förordnad till Docens i Jurisprudentia Oeconomica et Cameralis vid Lunds Universitet, och följande året utnämnd till extraordinarie Adjunkt i offentliga hushållningsvetenskapen vid samma Lärosäte. År 1820 utnämndes han till ordinarie Jurisprudentiæ, Oeconomiæ et Commerciorum Adjunkt vid Upsala Universitet, dit han flyttade i början af året 1821. Hans vistande i Upsala blef dock ej långvarigt. Följande året, sedan han utgifvit en akademisk afhandling:* om grannars skyldighet enligt Sveriges lag, att med hvarandra deltaga i stängsels uprättande och underhållande, 1. afd., *erhöll han, jämte mig, af* Kongl. Maj:t *Nådigt updrag att utgifva fäderneslandets gamla lagar, hvarför han om sommaren 1822 flyttade till hufvudstaden, der han sedan bodde intill sin död. Ifrån yngre åren var han svag och sjuklig; och det måste tillräknas hans utmärkt ordentliga lefnadssätt att, under ett träget arbete, intet betydligare aftagande af kropps- och själskrafter hos honom förmärktes förr än under de sista åren, och i synnerhet den sista vintren, då, under en jämnt ihållande sjuklighet, de återstående krafterna så uttömdes, att utgången ej kunde blifva oviss. Dels i anseende till sin sjuklighet, dels till följd af sitt lynne, undvek han sällskaper, och tillbragte hälst sina lediga stunder i*

pendit. Haud itaque multis notus fuit; at pauci illi, qui eum cognoverunt, attestari possunt insignem clementiam eius et lenitatem, quae tamen non impedit ne severitatem haud hebetem ostenderet, ubi propalam pugnandum esset pro eo, quod verum iustumque esse censuerit; ut apparet ex egregia eius commentatione: *Vederläggning af de i frågan om realisationen gångbara falska begrepp och inrotade fördomar*, Stockh. 1829; opusculo, de quo, quantum momenti adtulerit ad stabiliendum vulgare hominum iudicium de re ibi tractata, iam dubitari nequit, quamvis auctori dolendum fuit, quod temporis momentum ab eo tam ardenter exoptatum, quod nunc tandem in sesquialterum annum post mortem eius incidit, in prioribus comitiis, nulla cogente necessitate, differretur in posterum incertumque diem. — Quod ad hoc opus attinet, in quod super decennium laborem una mecum insumerat Collin, equidem optaverim ut iactura, quam eius decessus attulit, ne nimis sentiatur; respectu habito rei, quae summa esse mihi visa est semperque videbitur, fidei nempe textui habendae, mihi persuasum est posthac sicut hactenus nullam iustam suspicionis caussam apparituram esse, quibuscumque defectibus alioquin laboret hoc pariter ac cetera omnia humana opera.

Non possum denique quin indicem me, etsi per breve tantum tempus in initio huius anni, gratulari mihi potuisse de ope, quam mihi praestitit doctissimus amicus P. E. Bergfalk, I. U. Licentiatus ac Adiunctus Academiae Upsaliensis; spero fore, ut eadem pro-

enslig hvila. Han var derför icke personligen känd af många; men de få som kände honom, kunna vitna om hans utmärkt milda och saktmodiga väsende, som dock ej hindrade honom att visa ganska skarpt allvar, då det gällde att offentligen strida för hvad han ansåg vara sannt och rätt; såsom man ser af hans förträffliga afhandling: Vederläggning af de i frågan om realisationen gångbara falska begrepp och inrotade fördomar, *Stockh. 1829; en skrift, hvars afgörande inflytande på allmänna tänkesättet i det vigtiga ämne hvarom den handlar, numera ej kan betviflas, ehuru författaren hade den sorgen, att vid sistlidne Riksdag se den af honom så högt efterlängtade tidpunkt, som först nu halftannat år efter hans död inträffat, onödigtvis upskjuten till en oviss framtid. — Hvad det verk beträffar, hvarpå Collin i mera än tio år hade jämte mig arbetat, önskar jag att den förlust, som genom hans bortgång inträffat, icke måtte blifva alltför märkbar; i afseende på det som jag ansett och alltid skall anse såsom hufvudsaken, nemligen textens pålitlighet, gör jag mig förvissad derom, att, hädanefter likasom hittills, ingen grundad anledning till mistroende skall komma att visa sig, ehvad ofullkomligheter i öfrigt vidlåda detta, likasom alla andra menniskoverk.*

Slutligen bör jag ej lemna obemäldt att jag, ehuru blott på en kort tid i början af detta år, haft den lyckan att blifva biträdd af Herr Adjunkten och J. U. Licentiaten P. E. Bergfalk i Upsala; och jag hoppas att äfven hädanefter stundom få åtnjuta samma förmån, då hans tid

speritas posthac mihi aliquando contingat, cum otium ei suppetierit. Praeterea per hunc annum ac maiorem partem superioris operam suam mihi commodavit Ioh. Falkman, Iudex territorialis vicarius, cuius diligentiam in arduo labore adhibitam lubens testificor, optans ut illa, quoque in forensi via qua progredi studet, commendabilis praemioque aliquo digna censeatur.

Stockholmiae die III Octobris MDCCCXXXIV.

det medgifver. För öfrigt har jag under detta och större delen af förlidet år haft biträde af Herr vice Häradshöfdingen Joh. Falkman, hvars vid detta mödosamma arbete ådagalagda och af mig med nöje vitsordade flit, jag önskar måtte blifva honom räknad till förtjenst äfven på den praktiska banan, der han ämnar söka sin fortkomst.

Stockholm den 3 October 1834.

EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC. SIGNIFICANTUR.

A. Codex Bibliothecae Academiae Upsaliensis, N:o 12. (vide supra pag. I.)

B. Cod. Celeberrimi C. Schildener (iam Nobilissimi B. Rosenblad) (vide pag. IIII.).

C. Cod. Bibliothecae Regiae Stockholmiensis, B 52. (vide pag. VI.)

D. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 49. (vide pag. VII.)

E. Editio iuris Uplandici a. MDCVII typis vulgata (vide pag. LX.).

F. Codex Bibl. Acad. Upsal. N:o 53. (vide pag. VIII.)

G. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 11. (vide pag. X.)

H. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 18. (vide pag. XI.)

I. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 7. (vide pag. XI.)

K. Cod. Magistratus urbici Stockholm. (vide pag. XII.)

L. Cod. Bibl. Reg. Stockholm., olim Blomianus (iam sign. N:o 21 in rec. collect.) (vide pag. XIII.).

M. Cod. Bibl. Reg. Hafniensis, N:o 2198 in 4:o ex collect. Thott. (vide pag. XIV.)

N. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 57. (vide pag. XIV.)

O. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 9. (vide pag. XV.)

P. Cod. Bibl. Gymnasii Calmar. (vide pag. XV.)

Q. Cod. Illustrissimi Lib. Baronis C. G. d'Albedyhll (vide pag. XVI.).

R. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 23. (vide pag. XVII.)

S. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 13. (vide pag. XVII.)

T. Cod. Bibl. Reg. Hafniensis, N:o 2234 in 4:o ex nova collect. regia (vide pag. XVIII.).

U. Cod. Celeberrimi I. H. Schröder (vide pag. XVIII.).

X. Editio libri KirkB. in codice Christophoriano, a. MDCVIII typis vulgata (vide pag. LXVIII.).

20–123. Codices, qui his numeris notantur in elencho codicum manuscriptorum (vide pagg. XIX–LV.).

Ragv. Ragvaldi Ingemundi filii versio Latina codicis Magnaeani; et quidem, ubi manuscripta huius operis exemplaria separatim citantur: Ragv. 1, cod. **45** (vide pag. XXVIII.), et Ragv. 2, cod. **124** (vide pag. LVI.).

Locc. Loccenius, Iuris Uplandici versio Latina (vide pag. LXIV.).

Lund. Lundius, notae ad versionem Loccenii.

CONSPECTUS OPERIS.

(*Confirmatio.*) [1])

Omnibus præsentes literas inspecturis Birgerus Dei gratia SWeorum Gothorumque Rex salutem in Domino sempiternam. Licet legum veterum non sit vilis autoritas interdum tamen per[2]) *processum temporum et humanæ propagationis successum conuictus mutui modo et ordine variatis necnon insolitis aliquibus contingentibus*[3]) *casibus; nonnullis et antiquitatibus minus lucide traditis immutari*[4]) *quoque contingitt leges et statuta, quibus humanæ fragillitatis mores regulari et litigia quietarj competit æquitatis tramite obseruato. Quod profecto tam in Ecclesiasticarum quam Ciuilium traditionum abrogationibus suppletionibus ac nouellis institutionibus clarius elucescit, Sane fidelis noster Dominus Birgerus legifær Tyundiæ ex parte omnium tria folkland Vplandiæ inhabitantium fide digna nobis insinuatione munstrauit*[5]) *in eorundem legibus per plura dispersis volumina continerj quædam rationj minus consona, iurj communj repugnantia, aliqua obscure tradita, et nonnulla vtentibus onerosa. Quare a nobis ea qua decuit instantia omnium supradictorum nomine postulauit ut ipsorum in hac parte dispendiosis incommodis de specialj*[6]) *gratia oportunum adhibere remedium dignaremur. Et quanquam preces huiuscimodi ad exauditionis gratiam aliquo tempore distulimus*[7]) *admittere veterum legum inpertinentes variationes ac nouitatum inuentiones euitare volentes; Iteratis tamen ante dictorum importunitatibus pulsatj, ac tandem multiplicium inconuenientium et grauaminum querulosis allegationibus inclinatj, petitionem porrectam duximus admittendum,*[8]) *Porro vt debita adhiberetur diligentia, circa perpetuis temporibus permansura præ-*

---

1) 123. *continet duo apographa huius edicti, alterum* (1.), *quod in textu secutus sum, fol. 109, alterum* (2.) *fol. 115.*
2) *Lund.* propter.
3) *Lund. et* MESSENIUS (*Scond. ill.* XII. 145.) emergentibus.
4) *Lund.* permutari. *Mess.* mutari.
5) 2. *Lund. Mess.* monstrauit,
6) *Lund.* optabili.
7) *Mess.* distulerimus.
8) 2. *Lund. Mess. sic.* 1. admutendam.

fato Domino Birgero legifero dedimus in mandatjs vt assumtis secum discretioribus de singulis folkland discutiendis veteribus, ac nouis condendis, et compilandis legibus, daret operam efficacem, Quod[9]) *promptitudine debita iussa complens Duodecim viros assumsit; videlicet de Tyundia, Magistrum Andream Præpositum Vpsalensem;*[10]) *milites nostros Dominos*[11]) *Rödh Keldorsson et*[12]) *Benedictum Booson Vlf Langmanssonn,*[13]) *Hagbardum de Sudherby, Andream de Föraekarlaby et Thorstanum de Sambro. Item de Actundia*[14]) ([15]*militem nostrum Dominum Philippum de Rumby Haquinum Legiferum Eskillum Skielgæ, Sigurdum Iudicem et Iohannem Gasabogh Item de Fiethrundia Vlphonem de Öthnustum, Götricum et Vluidum Iudicem. cum his igitur omnibus diligentj indagine expleto discutionis*[16]) *edictionis,*[17]) *compilationis et examinationis negotio leges ipsas conuocato communj eorum, quorum intereratt placito in omnium*[18]) *Audientia promulgarunt: Deinde absque contradictione qualibett consentientibus et acceptantibus omnibus, iterato ad nos habito recursu super insinuatione factorum ad omnium supradictorum instantiam et petitionem nomine trium folkland sepedictorum nobis*[19]) *factam Autoritate regia sepefatas leges Autenticandas ac confirmandas duximus, easque obseruandas perpetuo præsentis schriptj patrocinio communimus, volentes et*[20]) *eadem Autoritate districte præcipiendo mandantes sub optentu gratiæ nostræ et Animaduersione Regiæ vltionis, quatenus omnes ac singulj sepius memorata tria folkland inhabitantes non aliis sed eisdem legibus tanta petitis instantia, tam diligentj studio conscriptis, Adeo vnanimiter acceptatis, rite approbatis, confirmatis, ac*[21]) *autenticatis a nobis, vtantur in iudicijs, causis et controuersijs quibuscunque. Volumus etiam et firmiter præcipiendo mandamus vt omnes et singuli Norrærodhrinh*[22]) *inhabitantes sine*

---

9) *Lund.* et. *Mess.* Quare.
10) *Mess. add.* et.
11) 1. 2. *Mess. Quoque legi potest* Dominum. *Lund.* et PERINGSKIÖLD *(in diplom. msc.) sic.*
12) *Mess.* Dn. (*i. e.* Dominum).
13) *Mess.* Lagmansson.
14) 1. *Alia manu mutatum in* Attundia. *Lund. Mess. et* PERINGSKIÖLD *sic.*
15) *Mess.* nostros Milites.
16) 2. *Lund. Mess.* discussionis.
17) *Lund.* editionis.
18) *Lund.* omni.
19) *Lund. om.* nobis.
20) *Lund. Mess. sic.* 1. 2. vt.
21) *Mess.* et.
22) 1. *Ultimum* h *mutatum in* dh. *Lund.* Norræ rodhxlinh *(forte errato typographico). Mess.* Norra Rodhin.

contradictione qualibet vtantur legibus supradictis in cuius Rei euidentiam præsentes literas scribi fecimus, et Sigillj nostri munimine roborarj Datum Stokholmia[23]) *Anno Domini M CC LXXXXVI. in octaua Beati Stephani Protomartyris.*

Byrghir[1]) mæþ guz naþum. Kunungær sweæ ok giötæ. helsær allæ þöm þættæ breff[2]) seæ *mæþ* guz qweþiu. ok sinæ. Þo at[3]) forni laghæ rættir sein wirþningæ wærþir. þa kombær stundum swa til. at vm skiptis þæn laghæ staþgi. sum skipaþær ær. til at rættæ krankræ mannæ siþi. ok mæþ iampnæþ aff læggiæ. mannæ ([4]missæmi. fore þæn skyld at swa sum timin liþær. ok mæn fra faldæ. ok andri til föþæs. swa ymskæs[5]) mannæ samwæræ.[6]) fore þy at. j langum timæ. kunnu mang ny fall hændæ. ok atær fore þy. at .j. gamblum laghum hittis sumpt *mæþ* faum orþom ([7]at saght. ok æi swa liuslikæ sum wiþ þorff. ok fore þæssum faldum. giörs umskipti baþi .j. kirkiu rætt. ok kiæsæræ[8]) laghum. swa at sumpt ær aff laght. ok[9]) sumpt *mæþ* faum orþom fullæt.[10]) ok sumpt allungis[11]) nyskipæt. Nu hawær war troin[12]) þiænistu man. hærræ byrghir tyundæ laghman. os tryggilikæ kunnughæt aff aldræ þeræ[13]) halwm. sum boæ ok byggiæ .j. þrim uplandæ[14]) folklandum. at .j. þeræ laghum sum ströningium haffþus[15]) .j. flerum flokkum.[16]) hittis sumpt æi allungis[17]) skiælict. sumpt myrkilikæ saght.[18]) ok sumpt allungis[19]) þunct. til at litæ.[20]) ok fore þy 120

---

23) *Lund. Mess.* Stokholmis.

1) A. habet hoc edictum in fine codicis. B. C. om. hanc constitutionem. E. eam ponit post praefationem; in summo foliorum margine inscribitur: *Konung Byrgers stadhfästelse på Laghen.* F. eam habet, cum titulo: *Mandatum Regis Birgeri de causis mutatarum legum suo tempore, et digna confirmatio earundem.* Quoque exstat in codd. P. 25. (duobis locis, hic litt. *a* et *b* signatis,) 49. 73. 122. 123. (duobus locis.)

2) 25b. 49. 73. 122. add. *höra eller.*

3) F. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. sic. A. E. *a.*

4) F. *missemio, Förty, At Swå* &c.

5) 25b. 49. *ymsas.*

6) F. add. *Och.*

7) F. P. &c. *Satt, ey* &c.

8) F. P. &c. *Keysare.*

9) F. P. 25a. om. *ok.*

10) E. *fyllat.* F. 25b. 49. *fulnat.*

11) F. 25b. 49. 73. *alztinges.*

12) F. 25b. 49. 73. *tro.*

13) E. F. P. &c. sic. A. *hærræ* scriptum est, at mendum solito signo (″) indicavit scriba.

14) F. om. *uplandæ.*

15) F. P. 25a. *haffues.*

16) F. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. *Bokom.*

17) F. *alztinges.*

18) F. &c. *Satt.*

19) F. P. &c. om. *allungis.*

20) P. 25a. *ålijthe.* F. *lidha.*

baþ[21]) os *mæþ* möghlikum bezlum aff aldræ þeræ halwm. sum fyrræ næmpdir
æru. at wir aff særlikum naþum. skipaþum bot. os wærþilikæ. ok þöm þarf-
likæ a mote þæssum þeræ þungæ. ok o þarwm.[22]) wi dwaldum nokræ swa[23])
stund þæssæ bön at höræ. fore þy. at[24]) wir wildum æi gamul lagh o skiæl-
likæ um skiptæ. ok æi ny o rætlikæ[25]) til hittæ. þo vm siþir. siþæn wir þik-
lærmær[26]) þær um biþni warum. ok os mangfaldilikæ[27]) witis[28]) þungæ ([29]ok
misfall. ær mæn haffþu aff þöm gamblu laghum. þa gawm wir wart[30]) ia qwæ-
þi til bön þæssæ. æn þær til at giörlikæ giörþis. þæt sum ewærþilikæ wæræ
skal. þa buþum wir hærræ byrghi[31]) laghmanni sum fyrræ .j. þæssu brewe
hawær wærit næmpdær at han laghþi win a. *mæþ* þom[32]) witræstu[33]) aff
hwariu folklandi baþi at skiliæ[34]) hwat gamul lagh wærit hawæ.[35]) ok swa
hwat[36]) .j. ([37]ny lagh skuldi skipæs. ok samæn sætiæs. han fulförþi[38]) wart[39])
buþ *mæþ* wærþskyldughum skundæ. ok waldi *mæþ* sik tolff ([40]mannæ næmpd.
þe hær næmpuæs. aff tyundæ landi. mæstær andris pronæst aff upsælum.[41])
waræ riddæræ. hærræ röþ kiældærss*on*. hærræ bændict boss*on*. vlff. laghmans-
121 s*on*. haghbarþ aff sudhærby. andres aff forekarlæby. ok thorsten aff sandbro.[42])
aff attundæ landi warn[43]) riddæræ. h*ær*ræ philipp*us* röþæ.[44]) aff runby hakun
laghman. ok[45]) æskil skiælghæ. Sighurþ domæræ.[46]) Siþæn þæssir allir hafþu

---

21) F. P. &c. add. *hann.*
22) F. P. &c. add. *Änn.*
23) F. om. *swa.*
24) F. &c. om. *at.*
25) F. P. &c. *onytlika.*
26) F. P. &c. *tiklarenn.*
27) F. &c. *margfallelika.*
28) F. P. &c. *wijstes.*
29) F. *Swå som mann haffdo aff gammull Lagh.*
30) F. P. &c. om. *wart.*
31) E. F. P. &c. *Byrghir.*
32) E. *thöm.* F. P. &c. *them.*
33) E. F. P. &c. sic. A. *wistræstu.*
34) F. P. &c. *Skoda.*
35) F. *haffdo.*
36) F. &c. add. *som.*
37) F. P. &c. *nyom skulle* &c.
38) F. P. &c. *fulborde.*
39) F. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. sic. A. E. *hwart.*
40) F. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. *männ the* &c.
41) E. F. P. &c. *Vpsalum.* 25b. 49. add. *her Byrge Tiundelandz lagman.*
42) F. *Sambro.* E. 25b. *Sambrom.*
43) E. *waru.* F. *wåro.* P. &c. *wore.*
44) F. P. &c. om. *röþæ.*
45) F. P. &c. om. *ok.*
46) P. F. 25a, b. 49. 73. 122. 123. add. *och Johan Gasabogh. Af Fiædrunde Lande, Vlf af Otunstom,* (25b. 49. *Ödnestom.* 123. *ödnustom.* F. *Ödneström.* 73. 122. *Össom.*) *Götrik och* (F. 25a. *aff*) *Vlwitin domare.* (Cfr. textum Latinum, et not. 39. pag. 7.) 25b. 49. porro perperam add. *Af Sudermannelande her Laurentz Vlfson lagman* ceteraque nomina eorum, qui codicem iuris Sudermannici composuerunt.

giörlikæ[47]) um welt.[48]) ok[49]) gamul lagh skuþæt.[50]) ny dictæþ[51]) samæn sætt. ([52]ok iwir sætt.[53]) þa lystu þer þem a þingi. þem a höraendi ær[54]) um warþæþi. framleþis[55]) siþæn allir mæn.[56]) *mæþ* samsæt ok utæn genmæli. wiþ þem laghum takit haffþu. þa komo mæn atær til war. ok kunnughæþu os. hwat .j. þæssu mali syst[57]) war. Nu fore[58]) ([59]swa giört. ok fore bön aldræ þeræ .j. þrim folklandum byggiæ. þa aff kununglìku waldi giwm wir fullæn laghæ rætt ok kraffpt þöm samu nyu laghum. ær .j. þæssu brewe þiklæ[60]) næmpd æru. ok stæþium.[61]) ok staþfæstum. warnum ok tröstum þem til æwærlizlikæ[62]) a lit. *mæþ* þæssæ breffs skiælum. ællr[63]) wilium wir ok[64]) aff samæ kununglìku waldi biuþum starklikæ allum þem ær[65]) byggiæ .j.[66]) þrim folklandum .j. þæssu brewe þiklæ[67]) næmpdum. at swa liufpt ([68]ær þe wiliæ undir warum naþum wæræ. ok æi kununglikæ hæmpd þolæ. þa litin til ængræ andræ laghæ .j. ([69]sakum. domum. ok aldræ handæ[70]) laghmalum utæn til þæssæ ær[71]) *mæþ* swa mangfaldi[72]) bön æru aff os fangin. *mæþ* swa myklum athughæ[73]) samæn skriwæþ. ([74]*mæþ* swa almænniliku ia qwæþi. til komin. ok[75]) swa rætlikæ stadd.[76]) ([77]ok staþgæþ. til fullæn[78]) rætt skipaþ. wir wilium ([79]ok framleþis. starklikæ biuþum. at allir almænnilikæ ok hwar um sik. ([80]ær byggiæ j. nyrræ roþin.

---

47) P. &c. om. *giörlikæ.*
48) F. *vmwent.* Male.
49) F. P. &c. om. *ok.*
50) E. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. sic. A. *stuþæt.* F. *Skipat.*
51) F. add. *och.* Male.
52) F. *Tå lystes thenn å* &c.
53) E. P. &c. *iwirsett.*
54) P. F. 25a. *ther.*
55) F. 123. *Framdeles.*
56) F. P. &c. om. *mæn.*
57) 25b. 49. *syslet.* 123. *lyst.* O. Rabenius, in diss. *de legis publicatione* pag. 7, perperam credit *lyst* hoc loco esse legendum.
58) P. &c. *efter.*
59) F. om. *swa — fore.*
60) F. *tiklare.* 49. 25b. &c. *Ticklaren.*
61) P. 25a. *Stadghom.* 25b. 49. &c. *settiom.*
62) F. P. &c. *Ewerdzlika.* 25b. 49. *ewerdelika.*
63) F. *Tå.*
64) A. v. *ok* omiss. supra lineam add. scriba.
65) F. P. &c. *ther.*
66) F. add. *them.*
67) F. *tiklarenn.*
68) F. *them ær, at the* &c.
69) F. *androm Sakom och aldrahanda* &c. Male.
70) A. *handræ* scriptum est, at punctum litt. *r* subiectum.
71) F. *Som.*
72) F. *margfallika.*
73) F. 25b. &c. *åhoga.*
74) F. om. *mæþ — til komin.*
75) F. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. add. *aff oss.*
76) F. om. *stadd.* 25b. 49. &c. *sätt.*
77) F. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. *stadgat, och till* &c.
78) F. P. &c. add. *laga.*
79) F. P. &c. *framdeles och starcklika* &c.
80) F. *the her Byggia* &c.

litin at þöm samu laghum. utæn all genmæli. Nu þær til at þættæ se ([81]witirlikt. þa latum wir þættæ breff scriwæ stærkiæ ok fast göræ. *mæþ* waru insighli. Giwit war breff þættæ .j. stokholmi æptir wars hærræ byrþ. þusænd arum. twem hundræþ arum.[82]) niu tighi arum. ([83]ok sæx arum. attundæ dagh. æptir sanctæ stæphæns ([84]dagh. um iulæ timæ.

(Praefatio.) [1])

1 GVþ siælw*æ*r skipaþi[2]) fyrstu lagh. ok sændi[3]) sinu folki[2]) *mæþ* moyses. ær[4]) fyrsti[2]) laghmaþ*æ*r[5]) war. fore hans folki.[2]) Swa sændir ok[6]) en waldugh*æ*r kunung*æ*r sweæ oc giötæ. Byrghir son magnusæ. kununx. allum þem ær[4]) byggiæ[7]) mellum haffs ok ([8]sæw ströms ok öþmorþæ[9]) bok þessæ *mæþ* wigers flokkum. ok laghum. upplænzkum. ¶ ([10]Lagh skulu[11]) wæræ satt[12]) ok skipaþ almænni[2]) til styrsl[13]) baþi[2]) rikum ok fatökum. ok skiæl mellum ræt ok o ræt ¶ Lagh skulu gömæs ok haldæs fatökum til wærnær. spakum til friþær. æn o spakum til næfst ok ([14]ognær. ¶ Lagh skulu wæræ rætwisum ok snællum til sömdær. æn[15]) wrangum ok o snællum til rætning*æ*r.[16]) warin allir rætwisir þa þurfpti æi lagha wiþ ¶ Laghæ yrkir war wiger spa. heþin i. heþnum ti-

---

81) F. P. &c. *alt witlikt, tå* &c.
82) F. P. &c. add. *och.*
83) F. *å Siette åreno, åttende* &c. P. 25a, b. 49. 73. 122. 123. *ther efter a Siette åreno,* (25b. 49. add. *och*) *ottunda* &c.
84) E. *daghum, Julä tima.* Male.
1) Hanc praefationem habent A. B. C. E. F. 33. 81. — E. eam ponit ante edictum Reg. Birgeri; in summo margine habet titulum: *Konung Byrghers Företal.* F. habet titulum: *Commendatio legum et totius huius libri in suas partes distributio.* A. B. C. 33. 81. titulo carent.
2) A. Rec. man. *i* mut. in *e.*
3) A. Rec. man. mut. in *sende.*
4) F. 33. *ther;* et sic F. passim.
5) 33. *lagman.*
6) F. 33. 81. om. *ok.*
7) F. add. *i Oplandom.*
8) F. *Siö, Ströms och ödmarckie.* Male.
9) B. C. 33. *emorþæ.* 81. *Ömårda.*
10) 33. om. quae in hac praefatione sequuntur.
11) F. *skall.*
12) C. *sæt.*
13) B. C. E. 81. sic. A. *styrls.* F. *styrklek.*
14) 81. *onådher. Lag äru retuisum* &c.
15) 81. om. *æn.*
16) E. hic intrudit quae manuscripti codd. A. B. C. F. in principio libri ViþB. habent: *Land skulu mädh Laghum byggias, ok äi mädh waldswärkum: Thy at tha stande land wäl, tha laghum fylghis.*

mæ.[17]) Hwat ær[18]) wi hittum ([19].i. hans laghsaghu ær allum mannum þarfflikt ær.[20]) þæt sætium wir[21]) .i. bok þessæ. þæt o þarfft ær. ok þungi ær.[22]) at[23]) þæt uilium wir[21]) utæn[24]) lykkia. ¶ Hwat ok ær hin heþne læt affat[25]) wæræ swa sum ær.[26]) i. kristnu[27]) ræt ok kirkiu laghum. þæt skulum wir[21]) til ökiæ .i. upbyriæn[28]) þæssæri[29]) bok. ¶ Ok wilium wir[21]) fylghiæ .i. laghum þæmmæ[30]) warum forfæþrum. Erikinum[31]) hælghæ. Byrghiri iarli. ok[32]) magnusi[33]) kunungi[33]) ok[34]) aff[35]) wari brysthyggiu. ok warþt[36]) raþ. hwat wir[21]) gitum til satt. ællr aff takit. sum allum snællum ([37]samþykkis a. þa skulum wir samæn sættiæ til þarwæ aldræ mannæ. ([38]ær byggiæ þær wir fyrmer saghþum[39]) ¶ Bok þæssi skiptis .i. attæ laghæ balkæ. þæn[40]) fyrsti ær kirkiu[41]) balkær. ær man skal sial[42]) sinæ mæþ giömæ. ¶ Annær balkær ær

---

17) E. in parenthesi add. *(Han war vtsändir af Ingiäld Swea Kununge).* Ipsi unci quibus inclusa sunt haec verba, quae ignorant omnes manuscripti codd. mihi cogniti, indicant ea ingenio editoris impressi codicis deberi, nisi forte in margine manuscripti cuiusdam codicis ea addiderit rec. man. saec. XV vel XVI.

18) F. 81. om. *ær.*

19) F. om. *.i. — ær.*

20) 81. om. *ær.*

21) A. Rec. man. *r* deletum.

22) E. 81. om. *ær.*

23) F. om. *at.*

24) B. C. *uti.*

25) B. C. *a fat.*

26) F. 81. om. *ær.*

27) E. *Kristnum.*

28) E. 81. *obyrian.*

29) B. C. F. *þæssi.*

30) F. 81. *denne.*

31) Pro *Eriki hinum.*

32) B. C. om. *ok.*

33) A. Rec. man. *i* deletum.

34) E. 81. om. *ok.*

35) F. om. *aff.*

36) B. C. E. *wart.* F. 81. *wårt.*

37) E. *samtykkir.* F. *Samtyckie, Tå swå skolom* &c.

38) F. *her Byggie och der wij* &c. Male.

39) 81. om. quae in hac praefatione sequuntur. E. add. *Thässin Laghbok war giör ok skriwin sidhän Gudh war födder, Thusand Hundradhum twem, Niutighi ok fäm arum: Närwarande thässum snällum mannum. Af Tiunda landi: Härra Andres Vpsala Prowaster tha, Härra Rödh Kiäldorsson, Härra Bändikter Boson, Vlwer Laghmandsson, Haghbardär af Sudherby, Andres af Förekarlaby, Thorsten af Sambrom. Af Attunda landi: Härra Philippus af Runby, Hakun Laghmadher, Äskil Skiälghi, Sighurder domari, Jowan Gasabogher. Af Fiädhrunda landi: Vlwer af Ödhnistum, Göthriker ok Vlwidin Domare. Thär til kalladhus allir flästir wittrir madher af thrim Folklandum, badhe Länsmän ok Domare, Ok allum samtyktis at thämma laghum, är Byrghir Laghmadher lät i thässa bok skriwa, mädh aldra thera radhi, är wir hawm nu optalt.* Cum haec in nullo exstent manuscripto codice, et manifestum sit regulas priscae linguae auctori non satis cognitas fuisse, de his idem iudicandum est, quod dixi de iis quae continet not. 17. supra. — Post haec E. habet edictum Reg. Birgeri, et deinde ea, quae in textu nostro hoc loco sequuntur.

40) F. om. *þæn.*

41) E. *Kristno.*

42) B. C. E. F. sic. A. om. *sial.*

um kunung. ok kununx eþsöre. ok skipwistir hans. ok um roþæræt.[43]) ¶ þriþi balkær ær[44]) um giptæ mal. ok um[45]) ærffþir. ¶ Fierþi ([46]balkær ær um drap saer.[47]) ran. þiuffnæþ. ok fyndir. ¶ Fæmpti ær um iorþir ¶ Sætti[48]) ær[44]) um lösöræ kiöp ok giæstning. ¶[49]) Siundi ær[44]) bygningæ balkær. ¶ Attundi ok siþærsti[50]) ær um þingmal.[51]) ¶ ([52]J fyrstæ balkinum tæliæs flokkær twe ok tiughu.

([53].I. ¶ vm kirkiu bygning

---

43) F. *Iordarit.* Male.
44) F. om. *ær.*
45) B. C. E. F. om. *um.*
46) F. om. *balkær ær.*
47) B. C. E. *sar.* F. *Sår.*
48) E. F. *Siätti.*
49) B. C. habent hoc signum, quod in A. miniator errato omisit.
50) E. add. *balkrin.*
51) F. *Tingzmåll.* E. F. in nova linea incipientes, hic addunt indicem librorum: *Atta Balkar* &c., qui in textu infra legitur (cfr. not. 70. pag. 10.); E. postea habet titulum *Kirkiu Balker*, quaeque in textu hoc loco sequuntur; F. vero post indicem habet titulum not. 52. sequenti allatum.
52) F. habet titulum: *Her begynnes Kyrkiobalcker Ock tælies i honom flockar 22.* K. habet rubr. *Kirkio balker haffuer flokka twa ok XX.* P. rubr. *Hær byrias kirkio balker ok tælias j flokar XXII.* H. aliique rubr. *Kirkio balker.*
53) Indicem capitum, qualem habet textus noster, quoque habent B. C. E. F. H. M. S. 33. aliique recentiores nonnulli, plus minusve discedentes. In plurimis vero codd. indices pro libitu scribarum compositi, a nostro prorsus abhorrent; multi, inter quos O. Q. R. T. U, talem fere habent, qualem exhibet X, ita incipientem: *I. Om Kirkio Bygning, och om them Dagxwärke nidher fälla. II. Om Kirkio bool, och Kirkionna lagha Hws* &c. Indicem, quem habet K, speciminis loco integrum afferre sufficiat: *primum. Um kirkio bygning vm the dagx werke nidhir fælla ok vm alt thet kirkio bool rörer. II. Um kirkio iordh vm prestens lagha hws ok at prester skal siælwer lata byggia laka a hwsom ok dör fore ellir fordarffuas hws for prestens wanrykt skul. III. Um kirkio skrwdh som ær böker ok klockor. IIII. Um kirkio wigningh vm biscops gingærdh aff prestenom ok hwat biscoper ær skyllogher kirkione for sina tiundh V. Biscoper ægher honom kirkio giffua som han vnna wil ok at sokna mæn ægha prestenom kirkio i hændher sætia ok presten klockarenom. VI. Um kirkia wardher stulin eller brindher kirkia aff thöm elde klockaren in bar Ok vm hans wadha eedh ok boot, Eller sæmber eig soknamannom ok prestenom vm klockara, Ok hwat han ær skyllogher at ringia, Eller lusna band i klockom ok faller nidher hwar thöm skal ater böta, Eller slaar klocka i hææl klockara, Ok huru mykit soknamæn aru klockara skylloghe vm aret, Um thom som lædhughe ægha wara for klockara mala, VII. Um rætta tiundh, Vm lagha wærn vm tiundh eller wardher tiundh ætin eller stulen, Eller thorff kirkian bonadh widher Ok huru man skal tiondha badhe aff quikko ok dödho aff allom fiskelækom aff allom nota drættom som vm winter draghas Ok huru mykit gærninges man eller hws folk eller legho kona agher prestenom vm pascha. Eller witer prester nokrom at han tiondh stulit haffuer. VIII. Um prestens liiksto. Ok huru mykit prester ægher epte fatikt folk haffua ok sma barn tha the dö. Eller ær barn til arffs komit eller ligger weghfarande man siwker at bonda eller döör staffkarl eller kærlingh i sokn ok granna skulu like til kirkio fylghia. IX. Hwru mykit prester egher tagha for hio-*

II ¶ vm kirkiu bol ok[54]) hus.
III ¶ vm kirkiu skruþ.
IIII ¶ vm kirkiu[55]) wighning
V ¶ vm kirkiu præst.

---

*na wigning Eller haffua the hion siælff wigninga liws Ok fatikt folk magh wighias m*eth *kirkionna liusom eller huru mykit hwstru eller fatik quinna skal prestenom göra tha hon ledhis i kirkio epter barn. Eller nekar prester quinnone inledhningh. X. Hwru manga offerdagha prester agher haffua vm aret aff bondom ok aff hwstrom. XI. Nw thorff man barn krisna lata ok prester ær borto ok huru man eller quinna ma siwkt barn hema döpa.* (Hunc titulum omissum in fine indicis add. scriba.) *XII. Um prester faar badhe i sændher budh aff siukom manne ok liik at wighia eller förer nokor wt owight liik ok om prestens lagha forfal. XIII. Um presten gör messo fal eller witer lekman prestenom nokro* (lege *nokra*) *sak. Eller wardher man orættelika aff kirkio satter eller wardher man i forbudh satter fore rætta sak ok han wandar th*et *eigh innan nat ok aar. XIIII. Hwru mykit testament man eller quinna ma giffua prestom eller kirkiom. Eller giffu*er *noghor meer æn laga gæff eller klandas gaffuan innan nat ok aar eller deler presten ok kirkian om gaffuor. Eller wardher iordh pantsat kirkionne. Eller giffuer nokor iordh eller lösöra prestenom antwiggia hel eller siwker. Eller wæl nokor lægherstad vtan sokna. Eller komber thæn man i kirkio som bort ær satter aff henne. Eller komber biltogher man i kirkio eller ær funt kar sondher. Eller wardher fiskleker vm pascha nat helga thorsdagx nat eller pingxdagha nat. Ok hwat man ma göra vm synnodagha eller andra helgha dagha. Eller tagher noghor i funt kar eller læggær man a klææt altara wapn eller wanta eller hat. XV. Hwat man skal böta for oræt hionalagh eller fore fæstningh tha hon ater brytz ok hwru prester skal lysa fore hionalaghi eller quæl nokor hionalagh orætteligha ok hwat bötas skal fore enfalt hoor eller twefalt eller fore frændzæmies spield. Eller giffu*er *bonde sinne hwsfr*u *sak fore hoor. XVI. Um hwsfruan giffu*er *sinom bonda sak fore hoor eller wardher man bar a taghin m*eth *witnom i hoordome ok hwar som döma skal offu*er *oker ok banzmal ok hwar som i kirkio gardhe eller kirkio haffu*er *sambland m*eth *quinno. Ok hwar som gör kirkio eller kirkiogardh oskæran ok wm nokor man haffu*er *tydholagh m*eth *fæ eller giffuer nokor androm sak fore tholigha gærning. XVII. Um biscops lænzman giffu*er *nokrom skuld fore helgedagx brut eller sigher at thæn man gik i kirkio som wte skulde standa eller segher at han aet köt i skript eller segher at man eller quinna haffu*er *farit m*eth *wiskipfel ok æ skal biscops lænsman haffua tweggia manna witne fore sik tha han giffu*er *nokrom skuld. XVIII. Um mæn barias eller dræpas a helghom dagh eller syknom eller dræper man fadher eller modher eller sina hwsfru eller dræper man prest vm helghan dagh. Eller ligger kirkiogardher nidhre eller ær bar lidh eller swina smogha a honom eller stiæl nokor i kirkio eller i kirkiogardhe tha ægher thæn thiuffu*er *eig thær fridh haffua. XIX. Um atergangx edha ok vm offu*er *magha edh eller ganger man twa edha vm en dagh XX. Um klærkir bryther mote lekmanne eller lekman mote klærke eller bryta kirkionna hion mote andro folke eller annat folk mote thöm. XXI. Um fridh m*eth *gudz likoma hwar han bryter eller tagher nokor gudz likoma i forbudhi. XXII. Um the næmpder som badhe skula offu*er *radha kirkia ok krona ok halffue thæn the wilia fella.*

54) S. add. *lagha.*

55) F. add. *byzning elle.* Male.

2 VI ¶ vm klokkæræ ok klokkor

VII ¶ vm tyund

VIII ¶ vm siælæmessur

IX ¶ vm hionæwighning. ok inlezn.

X ¶ vm offær

XI ¶ vm barnæ kristning

XII ¶ vm siuksmans[56]) reþscap.

XIII ¶ vm mæssufald ok forbuþ.

XIIII ¶ ([57]vm siælægift[58]) ok testæment

XV ¶ vm hionælagh.[59]) frænzæmis[60]) spiæl[61]) ok hor

([62]XVI ¶ vm[63]) hælghudaghæ brut. ok scriptæ brut

XVII ¶ ([64]vm banzmal.

XVIII ¶ vm kirkiu garþæ[65])

XIX ¶ vm biscups sak .i. eþum.

XX ¶ vm brut mællum klerks ok lekmans

XXI ¶ vm friþ m*æþ* guþzlikæmæ.[66])

XXII ¶ vm næmpdir ([67]þe ær[68]) biscup*ær* raþ*ær* halwm[69])

¶ ([70]Atta balk*ær* æru .i. bok þæssi.

---

56) B. C. E. F. S. 33. *siuks* (F. *Siwk*) *manz.*
57) 33. om. hunc titulum.
58) E. *Siälugiptur.*
59) H. add. *ok.*
60) M. S. 33. *frænsæmio.* F. *frendzemie.*
61) F. om. *spiæl.*
62) A. Scriptum est: *XVI* ¶ *vm banzmal. XVI* ¶ *vm hælghudaghæ brut. ok scriptæ brut;* quod, collato textu capp. 16 et 17, indicio est scribam ita emendare voluisse ordinem horum titulorum, ut habet textus noster, cum quo etiam convenit E, eo excepto, quod E. hic priori loco om. v. *vm* (cfr. not. 63. seq.), qua ex re coniicere licet capp. 16 et 17 primitus coniuncta fuisse in uno capite, cuius titulus fuit: *vm banzmal hælghudaghæ brut ok scriptæ brut.* B. C. H. M. S. 33. &c. priori loco ponunt titulum *vm banzmal,* alteri adfigentes numerum XVII; quod cum iis quae continent haec duo capita, errato quodam, ut videtur, divulsa, non convenit.
63) E. om. *vm.* Cfr. not. 62. anteced.
64) F. om. hunc titulum.
65) S. add. *Vbi eciam dicitur de furto.*
66) F. *Gudz lekamen.*
67) E. *them.* M. om. h. v. 33. om. *þe — halwm.*
68) E. F. om. *ær.* H. M. S. *ther.*
69) B. C. add. *ok halwm krunæ.* Male; cfr. textum capitis. H. Rec. ut videtur man. add. *och the bruth och nempder som haffua* (lege *halffua*) *radhir kirkia oc krona oc haffue* (lege *halffue*) *then saken gifs.* F. perperam hic iterum add. titulum *Vm Siukmans Redskap.*
70) Codd. omnes, qui ex Iure Uplandico non nisi librum de iure ecclesiastico habent,

¶ Kirkiu balker

¶ Kununx balker

¶ Ærfþæ balker

¶ Manhælghis balker

¶ Jorþæ balker

¶ Kiöpmalæ balker

¶ Wiþœrbo balker[71])

¶ Þingmalæ[72]) balker.

.I.[73])

A[74]) krist skulu allir ([75]kristnir[76]) troæ[77]) at[78]) han ær[79]) guþ. ok æi æru guþær flere. ([80]æn han æn.[81]) ([82]ængin skal affguþum[83]) blotæ.[84]) ok ængin[85]) a

---

omittere hunc indicem librorum, vix opus est monere. K. hic habet rubr. *Hær byrias kirkio balken.* M. P. rubr. *kirkio balker.*

71) B. C. om. hunc titulum.

72) F. *Tingsmåla.*

73) A. habet hanc litteram numeralem infra in margine positam, iuxta signum ¶ et verba: *Nu kan man* &c., ut adeo quae hoc cap. in pr. et §. 1. continet, praefationis loco essent. Recc. nonnulli verbis: *Nu wiliæ kristni mæn* &c. incipiunt cap. primum (vide not. 71 pag. 12.); 76. 110. antecedentia titulo *Förspråck* insigniunt, et 63. eadem rubris litteris habet exarata. At B. C. E. F. &c. heic incipiunt cap. primum.

74) 40. *Pa;* 64. 65. 75. 105. *Påå;* 87. 88. 89. *Oppå;* et sic recc. passim.

75) R. (97. 104. 105. 112.) *troa som crist nampn bæra. ty ath han ær eenfaller .j. gwdhdöme oc trefaller at nampne.* (118. [vide not. 82. infra] add. *eller personner, Nempliga*) *fadher oc son oc then hælghe ande. Han bödh sit nampn .j. kirkio dyrka oc ther innan bönir sina til hans föra. oc ther han sigh till nadha kalla Han bödh oc folke sino offer och tiondh göra .j. laghum them som moyses screff Teth biwdz oc först .j. laghum warom til gwdh haffua rætta tro. krist bwdh halla kirkio byggia oc boa lata. som wi sculum sökia qwikke och dödhe .i. tessa værldh kommande oc aff farande Ther næst offer oc tiondh epter gwdz budhi rættheligha göra scula* (59. &c. [vide not. 82.] om. *scula*) *som wi epterdömilse hawm aff them visa* (59. &c. *rättwisa*) *abell Adams son som rættan tiondh först giordhe som scripten sigher oc aff androm helghom forfædhrom för æn lagh scriffuadh waro Nw vilia Cristne mæn* &c. Qui haec ex Iure Sudermannico KkB. 1. inserunt, iidem (praeter 104.) in cap. 22. habent quaedam Sudermanniam spectantia; ut ibi adnotatum est.

76) KOQTUX. &c. add. *mæn.* 71. 98. 103. add. *menniskior.*

77) 98. 99. 100. 103. (118.) add. *som Christet Nampn bära.*

78) P. &c. om. *at.*

79) KOTUX. &c. add. *sander.* P. &c. add. *een.* Q. add. *een sanner.*

80) 109. *Ty han är Enfålder — Andha.* (fere ut R, not. 75. supra) *Ingen skall* &c.

81) Pro *en.* EFH. &c. sic. 107. 115. 116. *allena.*

82) 59. 73. 96. 98. 99. 100. 101. (102.) 103. (118.) *han är eenfalder — nåde kalla,*

lundi[86]) ællr[87]) stenæ troæ. allir skulu[88]) kirkiu dyrkæ.[89]) þit skulu allir[90]) baþi[91]) quikkir[92]) ok döþir. komændi[93]) ok farændi .i.[94]) weruld[95]) ok aff.[96]) kristær[97]) böþ[98]) kirkiu[99]) byggiæ. ([100]ok tyund giöra.[1]) adambær[2]) ok hanz synir[3]) giörþu ([4]tyund fyrst. ok[5]) salomon[6]) kirkiu. §. 1. Nu[7]) wiliæ kristni mæn[8]) krist[9]) buþ haldæ. ok kirkiu aff[10]) nyu byggiæ.[11]) þa skulu bönd*ær*[12]) til biskups faræ. þer sum þ*ær* .i. sokn æru.[13]) ok soknæ præst[14]) sin mæþ sik hawæ. ok aff biskupi loff at[15]) beþæs. at þe kirkiu byggiæ mughu.[16]) ([17]Biskup*ær* a[18]) æmpni þeræ[19]) skoþæ. ok loff til[20]) giwæ.[21]) ([22]þæþæn ([23]skulu þer hem faræ. ok stempnu dagh fore[24]) leggiæ.[25]) allum þem[26]) ([27]iorþ aghu innæn[28]) soknær.[29])

(fere ut R, not. 75. supra) *Ingen skall å lwndom eller stena troo, han bödh och folcke sine — scriffuen wåro.* (ut R.) *Nv wiill Christne men* &c.

83) H. *afgudhe.* I. Primo folio deperdito, quae nunc exstant, incipiunt litteris (*afgud*)*hum.*

84) 44. 60. &c. *dyrka.* 113. *tiena.* 72. 94. 95. *påå låtha.*

85) H. &c. *eigh.* IKOQTUX. &c. add. *scal.*

86) ES. *lundir.* MPUX. &c. *lundha.* O. &c. *lundom.* 60. *stocke.* 64. 65. *stockom.*

87) HIKQTU. &c. add. *a.*

88) P. &c. add. *a kirkio throa ok.*

89) OPQU. &c. *dyrkia.* F. *sökie.*

90) PQ. &c. om. *allir.*

91) HO. &c. om. *baþi.*

92) U. &c. *lifwandhe.*

93) P. 93. 107. 109. *komæ.* Male.

94) K. &c. add. *thænna.*

95) MT. &c. *wæræld.* FKOSX. &c. *werldh.* HU. &c. *wærldena.*

96) T. &c. om. *aff.* Male.

97) H. &c. *krist.* IKOQUX. &c. *christus.*

98) T. add. *siælfuer.*

99) BC. 45. 46. add. *at.*

100) 53. 109. 111. om. *ok tyund giöra.*

1) 110. 75. *giffua.*

2) BCFH. &c. *adam.*

3) PU. &c. add. *the.*

4) O. &c. *förste tiendh.*

5) O. &c. om. *ok.*

6) BCHMP. &c. *salamon.* IU. &c. add. *först.* K. &c. add. *första.* OQX. &c. add. *bygde först.*

7) E. 35. 63. 65. hic incipiunt in nova linea. 64. 68. 74. 76. 77. 110. 115. 116. 119. Ragv. hoc loco incipiunt cap. primum. 96. 117. 118. hic incipiunt cap. 2.

8) 98. 102. *menniskior.*

9) Pro *krists.* EM. sic. OPQRSX. &c. *christi.* H. &c. *gudz.*

10) 22. 24. 32. &c. *a.*

11) 22. *böria.*

12) K. 20. 49. 66. 71. 80. 120. *byamen.* 115. 116. *Byamän eller Sochna böndher.*

13) 30. add. *boende.*

14) 32. *kyrke presth.*

15) BCEFHIKMOPQRTUX. &c. om. *at.*

16) KOPSTU. &c. *magho;* X. 26. &c. *maghe, maga;* et sic passim. F. *mågonn.*

17) K. 20. 49. 65. 66. 71. 80. 82. 87. 88. om. *Biskupær — giwæ.*

18) IOPQRSTUX. &c. *ægher* v. *agher;* et sic recc. passim.

19) BC. 30. add. *at.*

20) FO. &c. om. *til.*

21) IOQRTX. (U.) &c. add. *at the kirkio byggen* v. *byggia.*

22) 28. &c. *Tha.* R. (59. &c.) *tha the heem komma skula the stempnodagh* &c.

23) OUX. &c. *fari böndher hem oc* &c. K. 20. 71. (49. 66. 80. 120.) *farin byamen* (80. *Sochnamän*) *ok heem ok* &c.

24) U. &c. om. *fore.*

25) KUX. &c. *leggen.*

26) T. &c. add. *som.*

27) P. (R.) &c. *iorda ægandhe ærw.*

28) FKOQRTUX. &c. *i.* IKOQRTUX. &c. add. *the.*

29) BCHIKMOQRTUX. &c. *sokn.* F. *Soknene.*

([30]þer skulu dagxw*ær*ki til[31]) latæ[32]) æptir bondæ tal.[33]) ([34]ok akæ[35]) æptir iorþæ tal[36]) §. 2. ¶[37]) ([38]Nu kan ([39]man þæn iorþeghandi ær .i. sokninnj[40]) fellæ niþær kirkiu[41]) bygning. þa mughu kirkiu wæriænd*æ*r[42]) ([43]takæ hanz pant. fore ætt[44]) daxw*ær*ki. fiuræ pænningæ. ok[45]) swa foræ annæt. ok ([46]swa fore þriþiæ ([47]ok[48]) þo[49]) ([50]daxw*æ*rkin[51]) full.[52]) ([53]þæt mughu kirkiu wæriænd*æ*r ([54]at saklöso göræ. ([55]utæn dom. ([56]þryzkæs nokor[57]) ok fællir[58]) niþ*æ*r daxw*æ*rkin[59]) flere æn þry. þa[60]) fylli[61]) atær daxwærkin ok mæþ[62]) þre m*ar*-k*æ*r.[63]) þa[64]) ([65]þre. markær ([66]skulu til kirkiu[67]) bygning læggiæs. vm allt þæt kirkiu bygning ok[68]) kirkiu[69]) bol varþær.[70]) þryzkæs þær nokor wiþ*æ*r[71]) þa

---

30) K. &c. *tha skulu the dagxwerke* &c.
31) S. &c. om. *til.*
32) U. &c. *læggia.* 70. *göra.*
33) IKMOPQRTUX. &c. *tali.*
34) 37. 57. 73. 87. 88. 89. 105. om. *ok — tal.*
35) U. 106. 107. 108. 109. om. *akæ.* S. 50. 51. 69. 70. 80. 81. 90. 91. 92. 111. 115. 116. *ekke* v. *icke* v. *ey.* Male.
36) IKMPQRSTUX. &c. *tali.*
37) A. Litt. numeralem *.I.* hic in margine adposuit miniator. Cfr. not. 73. pag. 11.
38) K. &c. *Fellir iordh eghande kirkio bygning nidher tha* &c.
39) EH. &c. om. *man.* BCMSTUX. &c. *þæn man* (X. 30. &c. add. *som*) *iorþeghandi* &c. IQR. &c. *nokor iordæghande man ii* &c. P. &c. *iordægande j* &c.
40) BCIQRU. &c. *sokn.*
41) H. &c. *kirkona.*
42) 53. 71. &c. *kyrkia verdenna* v. *werdenar* &c. et sic recc. passim.
43) 105. (112.) *honom panta för* &c.
44) Pro *ett.* BC. &c. sic.
45) EHKSTUX. &c. om. *ok.*
46) FHIQRSU. &c. om. *swa fore.*
47) A. Unum folium hic deest, cuius loco folium scripturae vacuum est insertum. Sequentia, usque ad verba *wanroct fordærvæþ,* cap. 2. §. 2. in fine, hic desiderantur, quamobrem in his cod. B. secutus sum. Cfr. not. 8. pag. 17.
48) F. add. *göre.*
49) IKQRTU. &c. om. *þo.* 28. F. 30. &c. *tha* v. *tå;* 44. *togh;* 87. *dogh;* et sic, aut *thoc, toch, doch, dåg,* recc. passim. 74. *än tå.* X. 38. &c. *ä.*
50) K. &c. *ful dagx werken meth thet* &c.
51) 59. 73. 98. &c. add. *lika.*
52) 118. 117. add. *Kommer nåkor seennt till daxuerkie böte fiira penninnga, kyrkione enn sack, ock än tå daxuerken full kräffuenn med.*
53) P. *tha.* 99. om. seqq. usque ad finem cap.
54) U. &c. *saklöse* (pro *at saklöso*).
55) ES. 69. 70. 75. om. *utæn dom.*
56) 42. om. *þryzkæs — læggiæs.*
57) H. &c. add. *widher.* 34. 63. 64. 65. 86. add. *aff sokna mannomen.*
58) U. &c. *falla.*
59) IFQRU. &c. *daxwerke.*
60) EH. &c. om. *þa.*
61) H. &c. *gelde.*
62) C. 31. om. *mæþ.*
63) O. &c. add. *oc.*
64) FHIKOPQRSTUX. &c. *the.*
65) U. &c. om. *þre. markær.*
66) IQR. &c. *ægha.* KFPU. &c. *liggen* (F. *liggia*) *til* (U. &c. add. *thæ*) *samu* (FP. &c. om. *samu*) *kirkio bygning. Vm* &c.
67) 76. *bykyrckio* (forte lapsu calami).
68) U. 76. 110. *æller.*
69) EX. om. *kirkiu.*
70) F. *tilhörer.* 102. *feelar.*
71) 59. 73. 101. &c. *emooth.* IKQRTUX. &c. add. *ok wil eigh ræœt göra.*

ma præstær guzlikamæ[72]) fore hanum ([73]uppi haldæ[74]) ([75]þær til han hawær ræt giört.[76]) æn[77]) ([78]swa ær at soknæmæn þoræ[79]) han[80]) æi sökiæ.[81]) §. 3. ([82]Hwilikin præstær sum[83]) kirkiu byggir aff nyu utæn sins[84]) biskups orloff[85]) oc sokninnæ[86]) goþwiliæ.[87]) böte .IX. m*arkær*. ([88]aff þem ([89]niu markum. taki ([90]biskupin þre m*arkær*.[91]) ok þre m*arkær*[91]) ([92]kirkiæn þön[93]) samæ. oc þre m*arkær*[94]) soknæmæn hans.[95])

.II.

¶ ([96]Nu ær kirkiæ byriæþ[97]) mæþ grundvali. ok lyctæþ[98]) owæn[99]) mæþ huwi.[100]) ([1]þa skal kirkiæ[2]) bol[3]) hafwæ þær[4]) præstr skal[5]) a byggiæ.[6]) ([7]þæt

72) 62. 64. 71. &c. *gudz lekamen;* et sic hi aliique recc. in sequentibus. 120. *Sacramentet.*

73) EM. *vphalda.*

74) H. &c. add. *a pascha dagh.*

75) KX. &c. *til thes han* &c.

76) X. 87. &c. add. *for sigh.*

77) 59. 64. 73. &c. *Om,* et sic recc. passim.

78) E. 105. 112. om. *swa ær at.*

79) 21. 47. 61. &c. *thöra.* 22. *thoras.* 87. &c. *thöras.* F. &c. *torffue;* male.

80) O. &c. om. *han.*

81) 44. *lagsökia.*

82) 64. 70. om. hanc §.

83) EIQRSTU. &c. om. *sum.*

84) P. &c. om. *sins.*

85) HK. &c. *looff.* 59. 90. &c. *förloff.*

86) IFHKOPQRSUX. &c. *soknamanna.*

87) 50. 59. 63. &c. *godha vilia,* et sic recc. passim.

88) O. &c. om. *aff — markum.* H. om. *aff — taki.* X. *til treskiptis: Taki* &c. IQR. &c. *til thræskiptis. biscopenom. kirkionne. ok soknamannom.* E. *Biskuper taki thre mark, thre mark kirkiän* &c. K. &c. *III* markir *biskopenom III* markir *kirkio the samo, ok III markir soknamannom hans.* P. &c. *thre biscope. thre samw kirkio. ok thre marker synom soknamannom.*

89) U. &c. om. *niu markum.*

90) F. *kyrkio 6 mark och 3 mark Soknamänn hans.*

91) M. &c. om. markær.

92) U. &c. *samw kirkian oc* &c. 48. (107.) 108. *sokna kirkio ok* &c.

93) H. *the.*

94) MU. om. *m*arkær.

95) EUX. &c. om. *hans.* HK. &c. huic cap. adnectunt quae textus noster in principio sequentis cap. habet: *Nu — huwi.*

96) Maximam partem huius cap., in cod. A. deficientem, usque ad verba *wanroct fordærvæþ,* e B. mutuatus sum. Cfr. not. 47. pag. 13. HK. &c. ad finem cap. 1. referunt verba *Nu — huwi.* Cfr. not. 1. infra. P. &c. *Tha kirkio ær byriath* &c.

97) 82. 83. *begynt.*

98) M. 48. *lyptadh.* 42. 57. &c. *lyftat.* Male.

99) K. &c. om. *owæn.*

100) 59. 72. 73. &c. *hwffuo.* U. 43. *hwalue.* Ragv. *pinnaculum.* S. (69. 90. 91. 92.) add. ¶ *Hær sigx om kirkio bool ok hws the ther skulu abyggyas.* Rubricam antiquioris cuiusdam codicis textui perperam esse intrusam, unicuique patet.

1) H. &c. *Nw.* K. &c. *Tha kirkia ær badhe wæl byriad ok lyktad tha skal* &c. Cfr. not. 96. supra.

2) EFK. &c. *hon.*

3) F. 22. 64. &c. *kyrkiobool.*

4) K. &c. om. *þær.* U. &c. *som.*

5) H. &c. *ma.*

6) 102. 105. 112. *boo.*

7) ER. &c. *Thär.* 109. *Tå skall kyrkio åttungh hafua, och by allan half fämpte Örtigh. Ligger i fiellom fäm tunne säde,*

skal wæræ[8]) markland[9]) iorþær[10]) undir hundæris[11]) kirkiu hwariæ. ([12]ok half-mark[13]) undir tolfptæ[14]) kirkiu.[15]) þe[16]) bol ([17]hawæ e[18]) liþugh wærit aff[19]) allum utskyldum.[20]) ([21]fore þe iorþ aghu böndær[22]) utgiærþir[23]) gioræ. hawær kirkiæn mere iorþ ([24]æn nu ær saght. væri[25]) .j. fullum[26]) utgiærþum[27]) utæn kunungær giwi[28]) ([29]þe iorþ frælsæ.[30]) §. 1. Nu aghu böndær[31]) ([32]hus a kirkiu bol föræ. þæt æru[33]) siu laghæ hus. stuwæ ok[34]) stekæræhus.[35]) laþæ[36]) ok[37]) ([38]korn hærbærghi. wistæ hus.[39]) ok[40]) sympnhus.[41]) ok fæ hus.[42]) ([43]Nu ([44]kunnu þer delæ præstær ok soknæmæn. um laghæ hus.[45]) præstær sighær þem færri[46])

---

och Tyio lassa ängh, thet skall honn i then by hafua, som frelst hafuer widh och watn. Ther skola Bönder hus å byggia och them Prester i händer sättia. Thet ähro Siw laga huuss &c. Cfr. SML. KkB. 2.

8) 68. 76. 77. (110.) 115. 116. add. *tolff tynna sädhi, och fyra lass äng och tiugo, eller.* Cfr. VML. KkB. 2.

9) EFMOP. &c. *mark.*

10) FHIKOPSTUX. &c. *iordh.* QR. &c. om. h. v.

11) 32. *huwdhæredz.* 96. 102. *häradz.* 87. 88. 89. om. h. v. 86. 114. lacunam loco h. v. habent. Ragv. *si ecclesia fuerit insignis constituens cum aliis sibi adiacentibus ecclesiis contractam.*

12) 44. 47. 85. 105. Ragv. om. *ok — kirkiu.*

13) KT. &c. *halfft mark land.* E. add. *iordar.* KTX. &c. add. *iord.*

14) 64. 65. lacunam loco h. v. habent. 28. 29. *kappals.*

15) OP. &c. add. *hwaria.*

16) E. *Thön.*

17) QR. &c. *ægha æ lidog wara* &c.

18) MU. 34. 44. 63. 108. 117. 118. *eigh.* 70. add. *ey.* Male.

19) S. &c. *fore.*

20) IKQRTU. &c. *vthgerdhom.* S. 69. *letgerdhom* (lege *wtgerdhom*). 78. 87. 88. 103. *wttgäldom.*

21) H. 28. 29. 33. 36. 37. om. *fore — gioræ.*

22) EF. 76. 77. 110. add. *äi.* 89. add. *inga.* 87. 88. add. *ingen.* Male. Cfr. KgB. 10: 5.

23) U. &c. *wthgærdh.* 48. 108. *wtskyl.* F. 96. 106. 107. *viskylder.*

24) IKTU. &c. om. *æn — saght.*

25) IKQRTUX. &c. *stande.* F. add. *tå.*

26) K. &c. *allom.*

27) 48. 71. 108. *wtgiældom.* 28. 29. add. medh *bonda.*

28) FIKMPQRTUX. &c. *gifuir.*

29) HE. *hana frelsa.*

30) 73. 89. *frels.* FX. &c. *frelse.* S. &c. *lidugha.* 117. 118. in parenthesi add. (*Somblige böker hålla, kyrckio skall haffua halff fempte ortug om allann by ligger i siällom* (sic) *fem tyma* (sic) *och tree lass änngh, thett skall hann haffua i thenn by fräls åå wedh och wattnn.*) Cfr. not. 7. supra.

31) K. 20. 49. 66. 71. 80. *byamen.* X. 38. &c. *Soknamän.* 115. 116. *Byamän eller Böndher.*

32) EK. &c. *siu lagha hus a kirkiu bol föra, Stuw* &c. X. 38. &c. *siw — föra,* (ut E.) *thet ær Stofwa* &c.

33) F. &c. *ær.*

34) EFIKPQRUX. &c. om. *ok.*

35) 115. *kockhuss.* 116. *kookhuss.*

36) EFK. &c. *ladhu.* T. v. *ladu* omiss. add. rec. man. 112. *kornlada.*

37) EFIKPQRTUX. &c. om. *ok.*

38) 51. 81. *Kornhus.* 37. *korns hws.* 46. 47. *Kirkio herberge.* 44. *wisthuss Biscops herberge biscops stall ok fæhuss.*

39) FIKMPQRSTU. &c. *wisthws.*

40) EFIKMPQRTUX. &c. om. *ok.*

41) E. *sömnis hus.* OPX. &c. *sömpnhærberghe.* 86. *Sompnkammar.* 76. 77. 110. add. *staldh.*

42) 112. add. *och stall.*

43) 102. om. *Nu — at litæ.*

44) 45. 48. &c. *taga.* EKTX. &c. om. *kunnu þer.* H. &c. *dela the prester* &c.

45) S. 69. add. *stwua* (sic) *ok stekara etcetera.*

46) 51. &c. *flere.* 57. &c. *werre.* Male.

wæræ æn han wiþ þorff. ([47]þa skulu ([48]þer aff andrum soknum takæ twa præsti ok twa böndær sum þæt[49]) aghu[50]) skoþæ. Ok[51]) hwat þer[52]) sighiæ. swa[53]) a[54]) baþi præstær ok böndær[55]) ([56]at litæ.[57]) §. 2. Siþæn[58]) præstins hus æru væl[59]) boin.[60]) þa skal[61]) præstr at husum giömæ at þer[62]) æi aff wanrökt[63]) fordærwins. ([64]ok[65]) boæ[66]) ([67]lakæ a[68]) husum ok dyrr[69]) fore[70]) gioræ. ([71]ok allt þæt han ma[72]) ([73]þem ([74]boæ ællr[75]) ([76]bætræ. ([77]giöre þæt a sin eghin kost.[78]) ([79]þa æn[80]) husin þorfæ mykin bonæþ wiþ.[81]) þa skulu böndær[82]) ([83]bonæþin til föræ ok[84]) kost fore[85]) haldæ ok husin[86]) upbyggiæ.[87]) Nu kunnu[88]) kirkiu[89]) hus niþær[90]) fallæ aff præstins vanrökt.[91]) ([92]þa a ([93]præstær þem vp boæ[94])

---

47) E. *The skulu taka toa* (sic) *prästir ok twa bönder af andrum soknum, sum* &c.
48) F. *aff androm Soknom takas twå* &c.
49) KHX. &c. *ræt.* Male.
50) OP. &c. *skulu.*
51) H. &c. om. *Ok.*
52) K. &c. add. *fyre.* X. 63. &c. add. *fyra.*
53) P. &c. *ta.* RTX. &c. *ther.*
54) EFHMO. &c. *aghu.* IKPQRTUX. &c. *sculu.* H. &c. add. *the.*
55) KX. &c. *soknamen.*
56) PU. &c. *lata sik at* (U. om. *at*) *nögiæ.*
57) 63. 32. *lydha.* F. add. *Thetta ær the Byggningh, som fordom effter gamblom lagom, och Sedenn Bönder Bygde å Prestebolum, Säphestuga, Bastuga, Biscopsstuga, Stekerhws, mältehws, törkestugw, kornladu, Fæhws, Stall, ladu till höö och kornn, till the iordh som prestebolit ær funderat, medh wisthws, kornherberge Biscops härberge, ther Almogenn skall låtha Sinn kläder inn tå Biscoper fermer, och Biscops Swena skola liggia vthi, Item Biscops staller.*
58) KPX. &c. *Tha.*
59) U. &c. *til.*
60) 25. 39. 59. &c. *bygd.* 96. *vpbygde.*
61) F. *æger.*
62) E. *thön.*
63) 48. 106. &c. *wangöma.*
64) EHIKQRTUX. &c. om. *ok.* F. om. *ok — göræ.*
65) IQRU. &c. add. *han scal.* KTX. &c. add. *Prester skal.*
66) R. &c. *bota.* 31. 87. &c. *böta.*
67) U. &c. *latha.* Male. P. &c. *thet som læker aa husom* &c. 59. 73. 96. 101. &c. *taak drååp åt* v. *å husom* &c.
68) O. &c. *at.*
69) KX. &c. add. *lata.*
70) T. add. *at.* 28. 29. add. *hængya ok.*
71) T. 34. *Tha göre* &c.
72) F. 30. *förmå.* 44. 110. *kan.*
73) H. &c. om. *þem.* F. *Sedann å them hwsom boa* &c.
74) 30. 32. &c. *bota.* P. &c. om. *boæ ællr.*
75) EFIKQRUX. &c. *ok.*
76) IKQRUX. &c. *bætre göra, tha göre* &c.
77) H. &c. *thet göra han a* &c.
78) 115. 116. *omkåstnadh,* et sic in seqq.
79) EKX. &c. *Thorwo husin mykin* &c.
80) QR. &. om. *æn.* F. *nu.*
81) 117. 118. add. *såsom taak.* 109. add. *Jnnan till.*
82) KX. &c. *soknamen.*
83) 30. *verke ther til* &c. 77. *husen vpbyggia och bonatt til föra, och prester kosth fore holla, Nu* &c.
84) E. 76. om. *ok.*
85) U. 75. om. *fore.* 26. 27. *vppæ.*
86) EF. *hus.* H. &c. *hwsom.*
87) 117. 118. ex SML. KkB. 2. add. *och sockn haffue sädan Inngenn wårdnnath them huusum vppehålla* &c.
88) EMOP. &c. *kan.*
89) X. 45. &c. *Kirkionna.*
90) O. &c. *mykit.*
91) 87. *wangömo eller wanryckt och försyn.* 89. *wangiömo Eller till synn.* T. add. *sculd.*
92) H. &c. *them a han vpboa* &c. IKQRU. &c. *them ægher han sielfuer. opbyggia .a.*

a sin[95]) kost. ok böte kirkiunni[96]) þre *markær.* sighiæ böndær[97]) at[98]) húsin æru
fordærwæþ aff præstins wanrökt. ([99]ok præstin[100]) nekær. ([1]þa ([2]skuþi þæt twe
præstir ok twe böndær[3]) aff andrum soknum. ([4]hwat ([5]husin æru aff[6]) wan-
roct[7]) fordærvæþ[8]) ellær æi. §. 3. ængin præstær ma ok[9]) ([10]kirkiunnæ garþ[11]) 3
([12]aff[13]) staþ före.[14]) ok .i. annæn.[15]) utæn sins[16]) biskups orloff.[17]) ok soknin-
næ[18]) goþwiliæ.[19]) utæn[20]) han ([21]föri han[22]) a sin eghin kost. ([23]ok hwærti[24])
a[25]) soknamannæ[26]) kost.[27]) ællr kirkiu.[28]) §. 4. ([29]allir præstir ok[30]) kirkiu[31])
landboær[32]) þer[33]) aghu bróær[34]) byggiæ. ok[35]) garþæ[36]) giærþæ. ok wæghæ ry-
mæ.[37]) ællr[38]) ([39]æptir lanzlaghum bötæ.

&c. T. *thöm ægher han oppbygghia a siælfsins kosth.*

93) E. *prästrin.* X. *han them sielf vpbyggia a* &c.

94) FP. &c. *vpbyggia.* Cfr. nott. 92, 93. supra. 90. 91. *up botha.* 92. *wpbötha.* 105. 112. add. *Jämgoda.*

95) EFHIKPQRUX. &c. add. *äghin.*

96) H. &c. om. *kirkiunni.*

97) KX. &c. *soknamen.*

98) 89. *ååth,* et sic recc. passim. OPX. &c. add. *the.*

99) H. &c. om. *ok præstin nekær.*

100) E. 25. 55. *han.*

1) EH. &c. om. *þa.* IQRTUX. &c. *thet sculu twe — soknom. wita.* 98. &c. *Thett skola twe wtsocknes prester och bönder weeta.*

2) EH. &c. *Skudhin.* KF. &c. *skulu thet wita twe preste* &c. OP. &c. *skulu thet twe — soknom* (P. add. *witha. ok*) *skodha hwat* &c.

3) K. &c. *soknamen.*

4) HIKRTUX. &c. om. *hwat — ellær æi.*

5) Q. &c. *thær ær sant wm* ¶. *Enghen* &c.

6) E. 31. &c. add. *prästins.*

7) Pro *wanrökt.* CEMS. &c. sic. FOP. &c. *wanryckt.*

8) Hactenus, loco folii in cod. A. deperditi, secutus sum B. Cfr. not. 47. pag. 13.

9) EHIKQRTUX. &c. om. *ok.*

10) 53. 109. 111. *kyrkio bol* (111. *bord*) *eller gårdh.* 102. *prestegårde.* 99. *kyrckio bool.*

11) BCHIKMOPQRSTUX. &c. add. *þæn præstær .j. bor.* F. add. *ther han åboor.*

12) 45. 61. *aa.* 57. 64. 65. 77. *å*; et sic recc. passim. F. *vppå annann stad föra, vtann* &c.

13) 44. add. *enom.*

14) Pro *föræ* v. *föra.* BCEI. &c. sic.

15) K. &c. add. *stadh.* 86. *annat rum.*

16) P. &c. om. *sins.*

17) HX. &c. *loff.* 77. 90. 98. &c. *förloff.*

18) HFIKOQRSUX. &c. *soknamanna.* 73. 98. &c. add. *rådhe och.*

19) BC. &c. sic. A. *göþwiliæ.*

20) K. &c. add. *at.*

21) FIOPQRT. &c. *förer.* K. &c. *fören* (pro *före han*). X. 59. *wil föra.*

22) OP. &c. om. *han.* UT. &c. *gardhin.*

23) T. &c. om. *ok.* F. &c. om. *ok — kirkiu.*

24) Pro *hwarti.* BCH. &c. sic. E. *hwatte,* et sic passim. 26. 27. 29. 30. 39. 87. &c. *hwaske, huadhske, hwadzken, hwarske, hwarke, hwarken*; et sic recc. passim. KX. &c. *eig.*

25) U. 77. om. *a.*

26) MP. &c. *sokninna.*

27) U. &c. om. *kost.*

28) EKTX. &c. *kirkiunna.* T. &c. add. *kost.*

29) H. *halder.* Male. 28. 29. *Haffuer kyrkia eller prester landboa* &c.

30) H. 89. *eller.* EKX. &c. add. *allir.*

31) S. &c. om. *kirkiu.*

32) 109. 113. *land bönder.*

33) FT. &c. om. *þer.*

34) F. &c. *Broo.*

35) EHKPU. &c. om. *ok.*

36) S. &c. add. *at.*

37) FPQRUX. &c. *rydia.* 64. 65. (109.) 117. 118. add. *och warga gårda vppe hålla som andre bönder.*

.III.

¶ Nu skal kirkiæ skruþ[40]) hawæ. þet æru[41]) mæssu klæþi. ([42]ok altæræklæþi. kalk[43]) oc[44]) korporalæ.[45]) ok ([46]all*æ*r tiþæ bökær.[47]) engin præstær. ma ok[48]) bökær köpæ. ell*æ*r skriwa[49]) latæ. utæn sins[50]) biskups orloff.[51]) ok sokninnæ[52]) goþwiliæ.[53]) utæn[54]) han wili þem giældæ.[55]) a[56]) ([57]siælffs sins kost.[58]) Nu skal kirkiæ klokkur[59]) hawæ fore[60]) þy[61]) at[62]) ([63]hun skal sokn[64]) til tiþæ[65]) kallæ. ([66]Nu kan nokot ([67].i. kirkiu skruþ[68]) bristæ. þa skal biskup*æ*r[69]) ([70]m*æ*þ soknæmannum[71]) raþ a[72]) leggiæ. ok[73]) ([74]bætræ til[75]) þæt[76]) ([77]fat ær m*æ*þ kirkiu[78]) tiund.[79]) þa standær kirkiæ[80]) ([81]lyctæþ. ok[82]) læst. ok wælboin.[83])

---

38) E. *Älläs.*
39) EK. &c. *böte äpte Landslaghum.*
40) B. &c. sic. A. *skuþ.* 119. *ornament.* 120. *redskab.* Ragv. *ecclesiastica ornamenta.*
41) FX. &c. *ær.*
42) EFHIKPQRTU. &c. om. *ok.* S. &c. om. *ok altærækläþi.*
43) BCIKMOPQTUX. &c. *kalkær* v. *kalker.* FH. &c. *kalkar.*
44) EFIKPQRTU. &c. om. *oc.*
45) 48. 106. 107. 108. *Corkapa.* Male. 120. *Disk.*
46) F. om. *allær.* P. &c. *nyæ böker.*
47) 78. 117. 118. *tidegärdz böker.* F. 120. *messaböker.* Ragv. *horarum canonicarum librj.* 117. 118. (109.) add. *och klockor och tenn skruder som kyrkio widertorffuer Gudij med tienst giöra, hann koste bönder som kyrckio byggia.*
48) EFHIKPQRTUX. &c. om. *ok.*
49) B. &c. sic. A. *skiwa.*
50) BCEFHMOPS. &c. om. *sins.*
51) E. *luf.* HMOX. &c. *loff* v. *lof.* 90. 98. &c. *förloff.*
52) BCEFHIKOPQRSTUX. &c. *soknæmannæ.*
53) F. &c. *goda wilia.*
54) IKQR. &c. add. *at.*
55) FKX. &c. *betala.* S. &c. *köpa.* 30. *bekosta.*
56) BCFHIKMQRSTUX. &c. *aff.*
57) KFIQRTUX. &c. *sino eghno. Nw* &c. 75. &c. *Sin egen kost.*
58) H. &c. add. *ok hwarti a kirkio eller sokn.*
59) EFOP. &c. *klokku.* U. &c. *klokkara.* 120. *degn,* et sic passim.
60) HMS. &c. om. *fore.*
61) K. &c. *then skuld.*
62) FHRTX. &c. om. *at.*
63) U. &c. *han.* IFKQRTX. &c. *the sculu.*
64) 99. *sockna folck.* 109. 113. *soknamän.* F. 87. 88. 89. *folck.* 64. *böndher.*
65) 78. *tidegärda.* 113. *tijde gärdh.* 102. *kyrckio.*
66) IQR. &c. *kan. ok nokod* &c. KX. &c. *Brister nakat i kirkionna skrwdh tha* &c.
67) F. *brista kyrkione, Tå* &c.
68) B. &c. sic. A. *skuþ.*
69) 93. *Bisper.*
70) T. *ok soknamannana.*
71) H. *soknamanne.* 28. F. &c. *soknamanna.* Male.
72) U. &c. om. *a.*
73) SU. &c. om. *ok.*
74) K. &c. *til at bætra thet* &c.
75) FX. &c. om. *til.*
76) BCFIKOPQRUX. &c. add. *sum.*
77) I. &c. *afaat.* KQRU. &c. *affat.* FX. &c. *brister, medh* &c. 30. 75. 77. &c. *fatas medh* &c.
78) KFX. &c. *kirkionna.*
79) 117. 118. add. *änn att socknamenn ey orcka fylla thett som brister. Menn brister något i kyrkio skruudh, tett koste först bönnder som kyrckio först byggia lata som sagdt ähr. Orka eller förmåga te ey alltt tessa kiöpa, Tagi Tiund medh Biscops rådhe och fylle thet som brister* &c., ex SML. KkB. 3.
80) IQR. &c. *hon.*
81) F. om. *lyctæþ. ok læst. ok.*
82) BCEHIKMOPQRSU. &c. om. *ok.*
83) F. *well boat.* IQRU. &c. *wel vmboen.* 102. *well bygder.* 113. *well beuaratt.* 103. *wel om betrat.*

.IIII.

¶ Nu þurw[84]) böndær[85]) kirkiu wighiæ[86]) lata. ([87]þa aghu[88]) þer biskupi ([89]buþ fa.[90]) biskup*ær* a þer[91]) kumæ. ok[92]) kirkiu[93]) ([94]wighiæ. þy at[95]) aff orþum warþer quikær kristin. ok ([96]kirkiæ hælægh.[97]) biskup*ær* a[98]) þæm[99]) stæmpnudagh fore leggiæ. nær[100]) han komæ will. bönd*ær*[1]) skulu ([2]gengiærþ gen[3]) hanum giöræ.[4]) ællr tolff m*arkær*.[5]) hwat bönd*ær*[6]) hæld*ær* wiliæ. ([7]æn bönd*ær*[8]) æru flæri[9]) ([10].i. sokn. æn þrætighi. ([11]æru þer[12]) feri.[13]) ([14]æn þrætighi. þa[15]) giwin þe[16]) attæ m*arkær*.[17]) Nu[18]) ([19]kan æi biskup*ær* til gengiærþ sinnæ[20]) komæ. þa aghu bönd*ær*[21]) til hans[22]) koma.[23]) ok ([24]biskupi stempnudagh[25]) fore[26]) leggiæ. Nu[27]) ([28]sættir æi biskupær[29]) stæmpnudagh[30]) peræ. þa nötin[31])

---

84) BCIKOPQRSTUX. &c. *þorfwæ*. H. *thorfwe*. F. &c. *wilia*.
85) K. &c. *soknamen*.
86) T. *byghia*. Male.
87) H. &c. *the æghe biscop* &c.
88) P. &c. *skulu*.
89) X. 59. &c. *til sighia: Biscoper* &c.
90) FK. &c. *senda*. T. 60. add. *ok*.
91) IFKOPQRUX. &c. *thiit*.
92) H. &c. om. *ok*.
93) S. &c. add. *at*.
94) L. primo folio deperdito, hic incipit.
95) F. &c. om. *at*.
96) O. &c. *kirkio hælgh*.
97) LS. &c. *helghaþ*.
98) EM. add. *ok*.
99) HIKQRTU. &c. om. *þæm*. O. 74. *thær*.
100) HIKOPQRU. &c. *naar*. BC. *þa*.
1) KX. &c. *sokna men*.
2) M. om. *gengiærþ*. 68. *gingiärdz matt honom* &c. H. &c. *hanom gengærd föra eller* &c.
3) L. &c. om. *gen*. IQRTX. &c. *moot*. KOPU. &c. *mote*. F. *före*.
4) K. &c. *redha*.
5) BCEFHLPTUX. &c. add. *pæningæ*. IQR. &c. add. *penninga ee*. K. &c. add. *redho pæningha*.
6) EHLTU. &c. *the*. KX. &c. *soknamen*.
7) F. *Vm Bönder ey ære flere ænn 3o, Tå gifue* &c.
8) E. 25. &c. *the*. K. &c. *sokna men*.
9) B. &c. *flere*.
10) E. 20. &c. om. *.i. sokn*.
11) L. 39. om. *æru — prætighi*. Male.
12) O. &c. om. *þer*. E. 33. &c. *bönder*.
13) EM. *färi*. HQRSTUX. &c. *færri*. K. &c. *fiærre*. I. *ferren*. 70. 93. *mindre*. BCOP. &c. *æi flere*. Ragv. *non plures*.
14) E. 29. &c. om. *æn þrætighi*.
15) EH. &c. om. *þa*.
16) HIKLPQRSTUX. &c. om. *þe*.
17) P. &c. add. *pæningha*.
18) KX. &c. om. *Nu*.
19) FK. &c. *kommer ey Biscoper till sina* (K. &c. om. *sina*) *gengierdh, Tå* &c.
20) IQRTU. &c. om. *sinnæ*.
21) KX. &c. *sokna men*.
22) 73. 87. &c. *honom*; et sic recc. passim.
23) BCFHIKLOPQRSTUX. &c. *faræ*. 29. *ridhe*.
24) S. &c. om. *biskupi*. HKL. &c. *hanom*. 117. 118. *bidia hann kyrkio wigia. Tåå skall bisoper* (sic. 118. *Bischoper*) *töm Stempno före läggia, när Hann komma will*, ¶ *Nw* &c.; male.
25) 44. 57. 61. *stempno*. 73. 98. &c. *dagh*.
26) BCMOP. &c. om. *fore*.
27) KX. &c. om. *Nu*.
28) BCEIKLMOQRTUX. &c. *sætir*. P. &c. *aktar*. 44. *forsither biscoper* &c.
29) K. &c. *han*.
30) KILOQRT. &c. *stempno daghi*. 44. 48. 106. &c. *stempno*. 32. 33. 34. 93. *stempningh*.
31) 57. 59. &c. *niuthe*. 71. *nythe*. F. 79. 105. 110. *nytie*.

böndær[32]) siælfwir gengiærþ[33]) sinæ.[34]) ok biskupær wighi[35]) kirkiu. þa[36]) han siælwær[37]) will.[38]) ([39]böndær aghu hanum ængæ[40]) gengiærþ siþæn gioræ.[41]) utæn[42]) han[43]) laghæ forfall hawi.[44]) wil æi biskupær[45]) kirkiu wighiæ. þa kiærin[46]) böndær[47]) sik[48]) fore konungi sinum.[49]) §. 1. biskupær a ([50]fore tyund sinæ wighiæ[51]) krismu[52]) ok[53]) ([54]klærkæ.[55]) kalk[56]) ([57]ok korporale.[58]) ok[59]) mæssu klæþi.[60]) ([61]kirkiu ok[62]) kirkiugarþ.[63]) altæræ. ok altæræ klæþi. ok ængæ pænningæ ([64]ællr gengiærþ aff bondom[65]) takæ meræ. æn nu ær[66]) saght. ([67]ok ([68]slikin timæ ([69]til sokn[70]) kömæ[71]) han ([72]siælfwæn lystir. ([73]præstær a[74]) hanum[75]) ([76]kost ([77]ok gengiærþ[78]) uppi[79]) haldæ. ok æi böndær.[80])

---

32) K. &c. *sokna men.*
33) 75. *kost.*
34) T. &c. *thera.*
35) F. &c. add. *sedan.*
36) IKPQ. &c. *naar.* FRX. &c. *nær.*
37) FS. &c. om. *siælwær.*
38) FO. &c. add. *Och.*
39) X. 38. &c. *Soknamän.* K. &c. *tha ægha sokna men honom* &c. 73. 98. &c. *â sin egen kost, wthan han* &c.
40) 74. *nyan.* Male.
41) F. &c. *holla.*
42) K. &c. add. *at.*
43) X. 38. &c. *Biscoper.*
44) HFX. &c. *hafdhi.* BC. *aff taki.*
45) X. 33. 59. add. *sidhan.*
46) 70. 73. 96. &c. *klage.*
47) K. &c. *sokna men.*
48) 51. 72. 80. &c. om. *sik.* F. &c. *thet.*
49) KX. &c. om. *sinum.*
50) O. &c. om. *fore tyund sinæ.*
51) 48. 106. &c. add. *kirkior ok klösther ok.*
52) ES. &c. *kirkiu.*
53) HLQRTX. &c. om. *ok.*
54) E. *kirkiugard, krismo, klärka, kalk, corporale, mässuklädhi, klokku, altara* &c.
55) UT. 45. add. *oc.*
56) IKTUX. &c. *kalka.* BC. 48. 71. &c. om. h. v.
57) BCFHIKLMOPQRTUX. Ragv. &c. om. *ok korporale.*
58) S. 69. 70. *disk.*
59) BCPQRS. &c. om. *ok.*
60) 35. *messeredhe.*
61) H. &c. om. *kirkiu — altæræ. ok.*
62) P. &c. om. *ok.*
63) LQR. &c. *kirkiogarþa.*
64) BCEFHIKLMOPQRSTUX. &c. sic (U. *ok.* Cfr. not. 65. seq.). A. *fore takæ. ællær gengiærþ meræ* &c.
65) K. &c. *soknamannom.*
66) K. &c. *war.*
67) FIKLMOQRSTU. &c. om. *ok.* P. &c. *prester agher hanom gingærdh wppe haldæ. ok ey böndher. komi slikan thimæ til sokn hanom lyster.* ¶ *Sua* &c.
68) OQRS. &c. *slikan.* IT. &c. *tholiken.* KU. &c. *Tholken.* 101. *sådane tiidh.* F. *Huilkom tidh.* X. (38.) *kommi tolkin tijdh til sokn som han* &c.
69) K. &c. *han wil til sokn koma tha ægher presten honom* &c.
70) O. &c. add. *at.*
71) B. &c. *komæ.* F. *fara.* EQ. &c. add. *sum.*
72) FLMOQR. &c. om. *siælfwæn.* EHITUX. &c. *sälwer wil.*
73) LF. *þa a prester hanom* &c. 43. om. *præstær — böndær.*
74) ITUX. &c. add. *fore.*
75) QR. &c. *biscope.*
76) UX. &c. om. *kost ok.*
77) T. &c. om. *ok gengiærþ.*
78) X. 59. &c. add. *göra och.*
79) K. &c. om. *uppi.*
80) F. *Bonde.* K. 20. 49. 66. 71. *byamen.* X. 38. &c. *Soknamän.* 80. *Sokna eller Byamän.*

([81]swa a biskup*ær* wæræ[82]) fore goþum siælum swa[83]) sum goþær[84]) faþir fore barnum.[85])

.V.

¶ ([86]Nu ær kirkiæ wighþ þa[87]) kombær præst*ær* ok[88]) til hænnær beþis.
([89]þet ([90]mun ræt wæræ. þæn at takæ[91]) þem[92]) allum[93]) ([94]a sæmbær.[95]) sok- 4
næmæn aghu meþ hanum til biskups faræ. ([96]biskup*ær* a skuþæ[97]) kunnist[98]) hans.[99]) ([100]ok wixlæ breeff hans.[1]) Nu[2]) ([3]kan æi sokn[4]) um præst sæmia. ([5]þa ([6]aghu bönd*ær*[7]) til biskups faræ. ok[8]) præst at[9]) beþæs.[10]) ([11]biskup*ær* a þem[12]) kirkiu[13]) giwæ[14]) þær[15]) han[16]) ([17]will unnæ[18]) sum[19]) faþurlikin[20]) ræt haw*ær*[21]) til[22]) þet[23]) ([24]sum klerkær kallæ ius patronatus. ([25]Nu ær[26]) præ-

---

81) 27. 106. &c. om. *swa — barnum.* HLQR. &c. *biscoper a wara* &c.
82) 87. &c. *wårdha.*
83) FIKMOPSTUX. &c. om. *swa.*
84) FLOPQRX. &c. om. *goþær.*
85) FKOPQRX. &c. add. *sinom.* 117. 118. add. ex SML. KkB. 5. *Biscoper skall med tollff mannom* &c.
86) KP. &c. *Tha kirkiä ær wigdh* &c.
87) Q. &c. om. *þa.* RT. &c. *oc.*
88) S. &c. om. *ok.*
89) R. *tho.* IKUX. &c. *tha ær thet rææt.* (U. *radh*) *then* (K. &c. *han*) &c.
90) H. *mono.* O. *mon* mut. in *maa.* 43. *maan.* 45. 90. 98. 109. &c. *monde* v. *monne.* P. &c. *ær Ræt at tagha then thöm* &c.
91) EHKQRTUX. &c. add. *sum.*
92) EFKUX. &c. om. *þem.*
93) F. add. *i Soknn boo.*
94) O. &c. *at.* U. *vmsæmber.*
95) 117. 118. add. *både Biscope och Socknamen.*
96) F. 34. 87. om. *biskupær — faræ*; at F. haec habet inter adnotationes in marg.
97) E. add. *ämpni thera, ok.* Male.
98) O. &c. *kwnst.* HKUX. &c. *konst.* 119. *visdom.*
99) E. *prästins.*
100) 38. 50. 56. &c. om. *ok — hans.*
1) T. &c. om. *hans.*
2) IKX. &c. om. *Nu.*
3) KX. &c. *Sember sokna mannomen eig wm prest tha* &c.
4) BCIU. &c. *soknæmannum.* QT. &c. *soknamæn.* Cfr. not. 3. praeced.
5) E. *Bönder aghu til* &c.
6) X. 50. &c. *farin til Biscops, och bedhins präst.*
7) K. &c. *the.*
8) EHIKLOPQRTU. &c. om. *ok.*
9) FL. &c. om. *at.*
10) 109. *begiära.* 117. 118. add. *och tree Preste äga bönnder eller Socknnamenn i Vali haffua. Biscoper taki ter aff enn.*
11) K. &c. *tha ægher biscoper thöm* &c.
12) F. 28. *thenn.* 25. &c. *honom.*
13) O. 28. 74. add. *at.*
14) S. *wighia,* at erratum signo " notatum; 69. 70. tamen mendum iterant.
15) L. &c. om. *þær.* BCEFHIKMOPQRTUX. &c. *sum.*
16) E. *thän.*
17) O. &c. *wnner som* &c. P. &c. *wnnir ok faderlikin* &c.; male.
18) K. &c. add. *ok tho thöm.* U. &c. add. *oc thöm helzt.* X. add. *och then.* O. Verba: *och then* in marg. add. rec. man. Male.
19) H. &c. *ther.* IF. &c. *ok*; male.
20) BCHKOSTX. &c. *faþurlikæn* v. *-kan.*
21) P. &c. add. *ther.*
22) IKTUX. &c. add. *henna.*
23) FIKLPQTU. &c. om. *þet.* R. &c. *ther.*
24) X. om. *sum.* PTU. &c. *och*; male. K. &c. *ther a latiin kallas* &c.
25) IX. &c. *tha. klærker. ær taghen* &c.
26) C. *æn.* BCEMOQRST. &c. add. *þæn.* L. add. *them.*

stær[27]) takin baþi meþ biskups ([28]goþwiliæ ok[29]) soknæmannæ. þa aghu ([30]böndær ([31]kirkiu sinæ ok[32]) skruþ[33]) hænnær præsti[34]) .i. hændær sættiæ. ok præstær[35]) klokkæræ.

.VI.

¶ Nu[36]) ([37]kan kirkiæ at öpnum[38]) dorum[39]) stolin wærþæ. giældi þa[40]) þæn skaþæ atær som[41]) klokkæræ tok. æn[42]) æi orkær[43]) klokkæri siælwær[44]) atær giældæ. §. 1. ([45]aghi ok[46]) ængin prestær wald[47]) mæssu skruþ[48]) .i.[49]) sokn före.[50]) utæn[51]) ([52]goþær bonde[53]) ællær[54]) husffru[55]) siuk liggin.[56]) tapæs[57]) þa[58]) nokot[59]) aff þem[60]) skruþ. ([61]þet a halfft[62]) præstær atærgiældæ.[63]) ok halfft ([64]bonden ([65]þen ([66]præstær til far[67]) ællær husfru. §. 2. ([68]Nu kan ([69]up brin-

---

27) KTU. &c. *klerker*. Cfr. not. 25. pag. 21.
28) BCEFHKLMOPRSTUX. &c. *wiliæ*. Q. 32. 93. *minne*. 86. *orloff och Soknamanna villia*.
29) EO. &c. add. *swa*. M. &c. add. *swa medh*.
30) K. &c. *sokna men*. 117. 118. *Biscoper och bönder henna och* &c.
31) F. 48. *kyrkione och* &c.
32) BC. add. *swa*.
33) B. &c. sic. A. *skuþ*.
34) M. om. *præsti*. X. 38. &c. *honom*.
35) E. *han*.
36) IKX. &c. om. *Nu*. 117. 118. ex SML. KLB. 4. in principio h. cap. inserunt de electione aedituorum: *Thessom lundom Skall Clockare aff Preste och Socknamennom tagas* &c.
37) IFKLQRX. &c. *Vardher kirkia stulen. at opnom durom gielde* &c. P. &c. *hendher at kirkiæ wardher stolin. opnom durum geldhe* &c.
38) EHILPR. &c. *opnum*. KQU. &c. *vpnom*. O. 28. *ypnom*.
39) CSX. &c. *dörum*.
40) HLPQR. &c. om. *þa*.
41) O. &c. om. *som*.
42) FT. &c. *om*.
43) IKTUX. &c. *forma*.
44) BÇ. 56. om. *siælwær*.
45) KX. &c. *Engin prester skal thes wald haffua messo skrwdh* &c.
46) BCFHILMOPQRSTU. &c. om. *ok*.
47) 103. *lof*.
48) S. &c. *messo klædhe*.
49) HLMOP. &c. *vth ii*. QRS. *wti*.
50) Pro *föræ* v. *föra*. B. &c. sic. E. 90. &c. *vtföra*.
51) U. *for vthan*. 69. 115. 116. *medh mindre*; et sic recc. passim. K. &c. add. *at*.
52) LQR. &c. *godhe bönder*. 120. *Adelbonde*.
53) B. &c. sic. A. *böndæ*.
54) U. 43. add. *godh*.
55) FSUX. &c. *hustru*; et sic recc. passim. 87. *hustro*. 46. *hostrw*. QR. &c. *hwsfruur*.
56) FO. &c. *ligger*.
57) K. &c. *fordærffwas*.
58) IKLQRTUX. &c. om. *þa*.
59) T. &c. add. *bort*.
60) H. &c. om. *þem*.
61) PF. &c. *tha*. E. *Giäldi halft prästrin ater, ok* &c.
62) 45. *hælfthen*.
63) BCFMOP. &c. *giældæ*.
64) BCQRX. &c. *bonde*. I. 78. *then bonde eller husfru. som presten tilfoor*. 56. 57. &c. *then som presthen for til*.
65) O. &c. *ther*. S. &c. om. *þen — husfru*. QR. *som præster til foor* &c. HFTUX. &c. *eller husfru. then* (FUX. &c. *som*) *prester tillfoor*. P. &c. *eller husfrwn. som han tilfoor*. K. &c. *eller hwsfru som presten war til faren*.
66) E. *prästrin war tilfarin. Nu* &c.
67) L. *tiil foor*. Cfr. nott. 64, 65. supra.
68) P. &c. *brindher wp kirkian* &c.
69) EFHIKLOQRSTU. &c. *kirkiä opbrinna*. X. 44. &c. *Kirkia brinna*.

næ kirkiæ aff[70]) ([71]liusi ([72]ællr elde. þem[73]) klokkæri in bar.[74]) þa aghu soknæmæn til klokkæræ[75]) talæ. ([76]klokkæri a fore sik waþæ[77]) eþ atærtanmannæ[78]) biuþæ. ok waþæ bot ([79]siu. markæ[80]) ok ([81]hawæ fæ .i. takæ[82]) handum.[83]) fylghi[84]) swa þem[85]) waþæ[86]) sum ([87]allum andrum[88]) brandwaþæ.[89]) bristær[90]) at eþe böte atærtan markær.[91]) ([92]þe ([93]atærtan markær ([94]aghu[95]) ([96]kirkiu til bygning læggiæs. §. 3. Nu kan man[97]) til kirkiu komæ. ok ([98]klokkor beþæs. þæt ær ræt þæn[99]) at[100]) takæ sum ([1]baþum ([2]sembær a ([3]præsti ok sokn. sembær þæm æi[4]) a.[5]) þa[6]) takin soknæmæn[7]) slikin[8]) þer sielwir[9]) wiliæ. §. 4.

---

70) IP. &c. add. *thy.* F. add. *the.*
71) UX. &c. om. *liusi ællr.*
72) BCP. &c. om. *ællr elde.*
73) BC. &c. *þy.* HOQT. &c. *then.* FIP. &c. om. h. v. FIKX. &c. add. *som.*
74) F. 32. 35. &c. *inbär.*
75) KX. &c. *hans.*
76) E. *Biudhi han fori sik wadha edh attertan manna, ok* &c. X. 51. *Klockarin biudhe fore sigh Wadha eedh atirtan manna, och* &c.
77) ITU. &c. om. *waþæ.*
78) 48. 71. 108. *XII manna.* 109. 106. 107. *Med tolf Mannom.*
79) L. om. *siu. markæ.*
80) BCU. markær v. markæ. FIOTX. &c. *marker.* KMPS. &c. *marker.* HQR. &c. *mark.*
81) E. *hawi.* ITU. &c. *sætiia fæ .ii. tagha hender.* F. *settie thett så i taka hender.* K. &c. *thet siw marka fæ sæte i tagha hender.* X. 38. &c. *sätti the siw marker i Taka händer.* LQR. &c. *vaþa fæ. j taka hænder sætia. fylghe* &c.
82) 115. 116. in parenthesi add. (*thett är Bårghan*).
83) KPX. &c. add. *ok.*
84) MO. &c. *fölghia.* 68. 76. &c. *fylle.* F. *Sökie.* U. *for læggia.*
85) I. 78. *thessom.*
86) B. &c. sic. A. *wæþæ.* 73. 89. 96. &c. *brandwådhe.*
87) F. *allan hand wåda.* Male.
88) OP. &c. om. *andrum.*
89) M. 71. 93. 114. *wadha brand.* H. &c. *wadha ther brandwathi ær.* 76. *wåda aff brand komma.*
90) HIQRT. &c. add. *han.* KX. &c. add. *kluckaren.* U. &c. add. *klokarenom.*
91) I. &c. add. *ok.*
92) E. *Tha.* X. (38. &c.) *Kirkionne til bygning. Komber* &c. (ut K, not. 93. seq.)
93) BCEHILQRSTU. &c. om. *atærtan markær.* K. &c. *samu kirkio til bygningh. Comber man til kirkio ok bedhis wara kluckare tha ær thet ræt* &c.
94) U. &c. *liggen til the samw kirkio bygningh* ¶ *Nw kan* &c. I. *liggen samu kirkio til bygningh* ¶ *Nu komber man. till kirkio ok klokkor bedhes* &c. F. *liggia till kyrkiobygningh, Nu kommer mann till kyrkio och bedes klockar, Tå ær thet rät* &c.
95) ET. add. *samu.*
96) OLP. &c. *til kirkio bygning* &c.
97) EMO. &c. *madher*; et sic E. passim.
98) P. &c. *clukkara.* R. *bedhis klukkare velia wara. tha ær ræth* &c.
99) M. &c. *han.*
100) IK. &c. om. *at.*
1) LMPQRS. &c. *badhe asæmber* (M. *sæmber*; P. &c. *wm sember*) *prest* &c. F. *både Preste och Sochnamänn å sember. Sember them* &c. X. (50. &c.) *Prester och Soknamän om sämber: Sämber them* &c.
2) I. *vmsember. sokn ok preste.*
3) K. &c. *soknamannom ok prestenom.*
4) BC. add. *baþum.*
5) FHIKLPQRTUX. &c. om. *a.*
6) S. &c. om. *þa.*
7) LQR. &c. add. *tiil* (Q. *the*) *klokkara.*
8) BCOPS. &c. *slikæn* v. *slikan.* IKT. &c. *tholikan.* XF. 49. 50. &c. *tolkin* v. *tolkan.* QR. &c. *hwem.* MLU. &c. *then.*
9) FKOPX. &c. om. *sielwir.*

([10]Nu kan kirkiæ mistæ nokot ([11]aff sin[12]) skruþ[13]) fore klokkæræ[14]) wangiömslu[15]) skyld.[16]) ([17]hwilikæ leþ þæt ([18]kan helst[19]) wæræ. ([20]þæt a klokkæri atær giældæ. ok æ[21]) hwat sum[22]) ([23]æi orkær[24]) klokkæri atærgiældæ þæt[25]) giældin soknæmæn.[26]) sum han til klokkæræ toko. §. 5. Nu[27]) siþæn[28]) klokkor æru klokkæræ .i. hænd*ær* sættær.[29]) þa a han ringiæ ([30]laghæ ringning. til ottosang[31]) ok[32]) mæssu.[33]) ok[34]) allæ[35]) tiþæ.[36]) ([37]gen liki. ([38]ok wil bonde ([39]til þrætiughund[40]) ringiæ[41]) latæ. þa[42]) giwi klokkæræ fiuræ pænningæ. ([43]klokkæri ær[44]) skuldughær[45]) bæræ ([46]bok ([47]ok stol[48]) ([49].i. sokn m*æþ* præsti. §. 6.

---

10) IKX. &c. *Mister kirkian nokod* &c.
11) P. &c. om. *aff sin skruþ.*
12) FIKLOQRTUX. &c. *sinom.*
13) U. *scrwdhom.*
14) EFIKMPSUX. &c. *klokkarans.*
15) BCEFIKLOPQTUX. &c. sic. A. *wangiösmlu.* S. &c. *wangömsla.* H. &c. *wangömilse.* 28. &c. *vangömo.* M. &c. *wangöma.* 42. *wanglömsko.* 109. *wånd wördzlo.*
16) FHIKLOPQRSUX. &c. *skuldh.*
17) 31. T. &c. *huilka leedis.* 69. &c. *huruledes.* IKP. &c. *huilka lund.* X. 51. &c. *hwilkalunda.* FH. &c. *huat.* U. *holka handha mattho.*
18) HIKTUX. &c. *heldzt ær.*
19) S. &c. om. *helst.*
20) ITU. &c. *tha.* (TU. &c. *thet*) *ægher then atergielda som klokkaren togh. æn eigh forma. klokkaren tha. gielden soknamen* &c. KX. &c. *thet ægher thæn ater gielda som kluckara togh æn eig forma kluckare thet siælffu*er (X. om. *siælffu*er) *atergielda Tha* (X. *Sedhan*) *kluckor* &c.
21) BCHLMOQR. &c. om. *æ.*
22) BCEFHLMOQRS. &c. om. *sum.*
23) BCELMQR. &c. *han orkær æi atærgiældæ.*
24) P. &c. *forma.*
25) P. &c. *tha.*
26) H. &c. add. *aat*er.
27) LQR. &c. om. *Nu.*
28) I. *sen*; et sic passim.
29) FHILOPUX. &c. *satte*; et sic recc. passim.
30) U. &c. *latha.* M. 93. *helgha.* F. om. *laghæ ringning.*
31) IRT. *ottosanx.* L. *ottonsanx.* Ragv. *matutinas.* 93. add. *afftonsång.*
32) EIKPUX. &c. om. *ok.*
33) T. 35. *mæssor.* 115. 116. *höghmässo och affton sångh.*
34) K. &c. om. *ok.* KL. &c. add. *til.*
35) H. &c. *andra.* Ragv. *alias.*
36) H. *tidhur.* 43. *tidhegærder.* 48. 82. &c. *tiidhagiærd.* Ragv. *horas.* EFHIKLMPSTX. &c. add. *ok.*
37) T. &c. *mothe.* 21. 32. &c. *genlike* v. *genlighe.* 25. 33. &c. *genlika.*
38) BCEHIKMSTUX. &c. om. *ok.* F. om. *ok — pænningæ.*
39) QR. &c. om. *til.* 53. &c. *tredie gång latta ringa*; male. 96. &c. *Saman ringa*; male. KX. &c. *lata ringia manadha moot giffui* &c.
40) ML. *thrætiughunda.* 78. *månadh ringningh.* S. 31. 32. &c. detorquent h. v. in *tiwgundh, træthdingh, trötningom* &c. 63. *tridie rigning* (sic). 116. add. *eller månadh emot, eller till wighningh.*
41) H. &c. om. *ringiæ.*
42) EIKOPSTUX. &c. om. *þa.*
43) 73. 99. 100. 102. om. sequentia, usque ad finem §. 6.
44) BCIKTU. &c. add. *ok.*
45) B. &c. *skyldughær.* QR. &c. add. *ath.*
46) QR. 74. *bokastool.* Male. Ragv. *manuale et stolam.*
47) KO. &c. om. *ok.* H. *ii sokn stool ii sokn* &c. Male.
48) 22. 24. &c. *stolam.*
49) P. om. *.i. sokn.*

([50]Nu ([51]kunnu ([52]band a[53]) klokko[54]) losnæ[55]) þa a[56]) klokkæri um[57]) æn[58]) sunnudagh[59]) ([60].i. kirkiu dorum standæ. swa[61]) ok[62]) um[63]) annæn[64]) ok[65]) þriþiæ ([66]ok sokn[67]) til sighiæ. ok biþiæ kirkiu wæriændæ raþ[68]) a klokko[69]) læggiæ. Nu[70]) faldær klokkæ niþær ([71]siþæn. ([72]laghwaræt ær. ok[73]) slar .i. hæl klokkæræ. ([74]han ær gildær at siu markum.[75]) allæn þæn skaþæ sum[76]) klokkæri far aff klokko.[77]) þet ær alt .i. waþæ giældum.[78]) ([79]þa bötær[80]) ([81]nu ([82]æru up saghþær[83]) þöm böten kirkiu wæriændær.[84]) Nu bristær klokkæ[85]) siþæn[86]) laghwaræt[87]) ær wæri gild[88]) at þrim markum. ([89]bötin ok[90]) þöm[91]) kirkiu

---

50) KX. &c. *Lusna bandh a klucko tha* &c.
51) 70. *kann axel eller Jernn J Clåcko* &c.
52) 33. *klocka banda* (pro *band a klokko*). 59. *klocna band.* 115. 116. *klåcko strängh.* Ragv. *ferramenta cum quibus campana ligata est.*
53) H. 28. *ath.* O. &c. *aff.* T. &c. *j.*
54) IT. &c. *klokkum* v. *klokkor.*
55) EIKOPQRU. &c. *lusnä.* HMSX. &c. *lösna.*
56) HIKLQRTUX. &c. *scall.*
57) L. &c. om. *um.* U. &c. *a.*
58) Pro *en.* B. &c. sic. S. &c. om. h. v.
59) KSTX. &c. *synnodagh.* IO. &c. *synnadagh.* F. 22. 26. 30. &c. *synne-, syne-, sönne-, sönedagh* &c. H. *sundagh.* 29. et recc. plerique *söndagh.*
60) 96. &c. om. *.i. — ok um.*
61) EHKLQRT. &c. om. *swa.*
62) BCEIMU. &c. om. *ok.*
63) CEF. &c. om. *um.*
64) K. &c. add. *synnodagh.*
65) KS. &c. add. *vm.* I. add. *swa vm.*
66) ELR. om. *ok.* H. &c. om. *ok — sighiæ.* T. om. *ok — ok.*
67) 38. 68. *socna mannom.*
68) 30. 50. &c. *boot.*
69) ILQRT. &c. *klokkor.* KU. &c. om. h. v. 30. *clokcho band.* F. add. *å.*
70) KX. &c. om. *Nu.*
71) KU. &c. *som lagh waradh* &c. P. &c. *ta the æra lagh waradhe. ok* &c.
72) M. 30. *laghwart.* I. &c. *laghuaradh*; cfr. not. 71. praeced. R. &c. *swa laghlica tilsagt ær.*
73) U. om. *ok.*
74) IFKTX. &c. *tha ær han. gilder* &c.
75) U. &c. add. *pæningha.*
76) BCEHIKLMOPQRSUX. &c. om. *sum.* T. &c. *ther.*
77) KLOQR. &c. *kluckom.*
78) IKTUX. &c. *wadha botum.* KPX. &c. add. *ok.*
79) M. *thæ.* BCHIKLOPQRSTUX. &c. *þe.* F. *och thet skola kyrkiowärendena böte. Nw* &c.
80) LQR. &c. add. *som.* T. add. *ther.*
81) KX. &c. *skulu kirkio wæriandha böta aff thera* (X. *sinom*) *egnom pæningom. Brister* &c.
82) O. &c. *wara.* P. &c. *sagdhos. thöm* &c.
83) BCITU. &c. *upp taldær.*
84) BC. add. *aff sialfsins goz.* HL. &c. add. *aff sielfs sins penninga.* IU. &c. add. *aff sinom. æghnom* (U. &c. om. *æghnom*) *penningom.* T. add. *aff thera siælffs pæningum.* Cfr. not. 81. supra.
85) E. add. *nidher.* 30. add. *syndher.*
86) U. &c. *som.* T. 92. add. *hon.*
87) R. &c. *laghuart.* IKOST. &c. *laghuaradh.* MU. &c. *laghwardh.*
88) FQRT. &c. *gilt.*
89) P. &c. *thet agha och kirkiæ wæriandhæ bötha. aff* &c.
90) O. &c. add. *alle.*
91) F. 48. *thet.*

wæriændær ([92]aff ([93]sinum sialfs[94]) pænningum.[95]) ([96]þa ([97]þre m*arkær* liggin[98]) til ([99]klokko köps. Nu[100]) ær[1]) æi[2]) ([3]fyrræ ([4]til varæt. ok slar klokkæ klokkæræ ([5].i. hel. ([6]ællær far han[7]) sar·aff hænni wæri o gilt.[8]) bristær ok[9]) klokkæ.[10]) böte klokkæri þre m*arkær*. ([11]Nu ringir[12]) þæn klokko[13]) æi biþær[14]) klokkæri til.[15]) ([16]han ær sakær at þrim örum. brytær han[17]) ok[18]), ([19]klokko. böte klokko[20]) atær swa goþæ. sum hun fyrræ war.[21]) ([22]ok[23]) ([24]*maþ* þre m*arkær*. slar[25]) klokkæ han[26]) ([27].i. hel.[28]) ([29]ællr ([30]han far ([31]annæn skaþæ ([32]aff hænni liggi o gild*ær* hwar[33]) sum[34]) skaþæ far aff klokko klæppi.[35]) wæri o gilt. Nu sigh*ær* klokkæri ællr hans arffwi[36]) laghwaræt[37]) wæræ.[38]) at[39])

---

92) HIKTUX. &c. om. *aff — pænningum.*
93) BC. *sialfsins goz. þa* &c. QR. &c. *sino egno, ligge the thre markir til* &c.
94) F. &c. *egnom.*
95) F. add. *och.*
96) FOPST. &c. *the.* E. om. *þa — liggin.* IMU. &c. *ok* (M. add. *the*) *liggen* &c. H. &c. *liggia tha the thre mark till* &c. KX. &c. *ok ligge* (X. add. *the*) *til samu klucko köps.*
97) T. om. *þre m*arkær.
98) O. &c. *liggia.*
99) O. &c. *kirkio köps.* Male. 35. *klokko stöpp.*
100) X. 38. &c. om. *Nu.*
1) L. *war.*
2) E. *igh,* et sic passim.
3) IK. &c. *för*; et sic hi aliique passim. X. *forwarat, och* &c. U. &c. *forwarad at oc* &c.
4) IH. &c. *aatwarat.* T. *waradh ath.* K. &c. *warnadh aat.* LQR. &c. *laghuarat.* BCFOPS. &c. *til saghæt* v. *sagt.*
5) E. *til hälliä.*
6) L. om. *ællær — hænni.*
7) H. &c. om. *han.*
8) O. &c. *ogild.*
9) EK. &c. om. *ok.*
10) KX. &c. add. *sönder.* HLT. &c. add. *tha.*
11) K. &c. *Hwar som ringher klucko obidhen böte kluckarenom thre öra.* P. &c. *Then som ringher clukko och clukkare ey bidher böte thre öre.* X. (38. &c.) *Ringir noghor Kkocko,* (sic) *then som Klokarin ey bedher: Böte thre öra klockarenom.*
12) U. &c. add. *nokar.*
13) T. &c. *klokkor.* EL. 46. om. h. v. EFITU. &c. add. *sum.* OQ. &c. add. *thær.*
14) FIOQR. &c. *badh.*
15) FIMU. &c. om. *til.*
16) ITU. &c. *tha. ær han saker* &c.
17) U. om. *han.*
18) ELS. &c. om. *ok.*
19) L. *hana boe ater klokko swa* &c.
20) BCHIKTUX. &c. *hanæ.*
21) U. *hafwer varith.*
22) EFLMOPQRS. &c. om. *ok — m*arkær.
23) K. &c. add. *thær.*
24) X. 71. *a thre Mark medh. Slaar* &c.
25) HFIKOPRTU. &c. add. *ok.*
26) U. 96. *nokan.* Male.
27) OQ. &c. *til hælia.* E. *til skadha ällär hällia, Liggi vgilder.* ILMST. &c. *till scadha. eller .ii. hæll. ligge ogilder.*
28) KX. &c. add. *som ringher.*
29) H. &c. om. *ællr — hænni.*
30) BCOPQR. &c. *far* (R. add. *han*) *ok annæn* &c. K. &c. *slar han til skadha* &c. U. &c. *til scadha* &c. X. 59. *gör skadha* &c.
31) F. 48. *Sår aff* &c.
32) KOPQUX. &c. om. *aff hænni.*
33) OQ. *Hwa.* R. *hwo.* 80. *Hoo.* F. 45. *Huilkenn.* Et sic, aut *hwem,* recc. passim.
34) ELMOQRS. &c. om. *sum.*
35) 115. 116. *klocko klämp.* 119. *klocke knæffuel.* 120. *klocke knebler.*
36) BC. *arfwær.* HOQR. &c. *arfwa.* X. 50. &c. *erfwingia.*

klokkæ[40]) lös war.[41]) ok ([42]kirkiu wæriænd*æ*r nekæ. ([43]þet liggi[44]) a tolff[45]) ([46]soknæ mannæ witnum. ([47]þem þe baþir[48]) sighiæ ia wiþ*æ*r. §. 7. Nu a klokkæri[49]) ([50]halfwæn span korns[51]) aff allum[52]) þöm[53]) præsti giöræ[54]) korn.[55]) ok[56]) ([57]quikæ tyund. æptir ([58]þöm spanni þ*æ*r[59]) .i. upsalum gangær. ællr swa mangæ pænningæ sum[60]) ([61]han[62]) gield*æ*r um iul.[63]) ok[64]) ([65]þa a[66]) han þæt sialf*æ*r samæn[67]) hæmptæ. ([68]þæn bondæ[69]) æi will klokkæræ[70]) ræt giöræ.[71]) ([72]fore hanum a[73]) ([74]ræþskap*æ*r up[75]) haldæs.[76]) ([77]ok allir þær[78]) giærning[79])

---

37) BCEHPX. &c. sic. A. *laghwæræt.* IKOSTU. &c. *laghuarad.* LMQR. &c. *laghuart.* 64. *lagwarnat.* 105. 112. *lagh liust.* 30. 79. *lagliga tilsakt.*
38) U. add. *oc.*
39) MOPQRS. &c. *thet.* E. *ok*; male.
40) U. *klokaren.* Male.
41) QR. 53. *wart.*
42) KR. &c. *kirkio wærianden nekar.*
43) L. *witen þet þolff* (sic) *sokna men som the* &c.
44) BCIMOPQST. &c. *liggær.*
45) FP. &c. om. *tolff.* 105. 112. *tueggia.*
46) OQR. &c. om. *soknæ.* E. *manna witnum i soknini, thäm badhir* &c.
47) LU. &c. *som.* H. &c. om. *þem — wiþær.*
48) K. &c. *alle.*
49) HIKPTUX. &c. add. *hafwa.*
50) F. *halffspann.*
51) F. (93.) add. *och der till fiuri Penninge eller leff och leffsogell.* Cfr. ÖGL. KrB. 11.
52) P. &c. *huariom.*
53) FITUX. &c. add. *som.* OPQR. &c. add. *thær.*
54) 43. 81. 121. *giffua.*
55) 63. 64. 65. add. *Tiond.*
56) EU. &c. *ällä.*
57) IFKLOPQRSTU. &c. *quiktiund.* E. 31. *kuikkan tiund.*
58) IFKTUX. &c. *vpsala* (68. 76. 110. *Stocholms*) *spanne, eller. ok* (X. 45. &c. om. *ok*) *swa* &c.
59) BCELMOPQRS. &c. om. *þær.* H. &c. *som.*
60) E. 25. &c. om. *sum.* 63. add. *halff spannen.*
61) O. 74. om. *han.* K. &c. *halffuer vpsala span geller* &c. F. *Sædenn tå gæller, Om Jwla tijdh æger hann thet sammann hempta.*
62) 45. 48. &c. add. *gaar oc.*
63) KL. &c. *iula tima.* 60. 87. &c. *jwle tidh.*
64) EHKLM. &c. om. *ok.*
65) P. 31. *tho.* E. *Han a thät* &c. HIKLTU. &c. *thet a* (K. &c. *skal*) *han sielfwer* &c. X. (38. &c.) *hempte thet sielfwer samman.*
66) P. &c. *skal.*
67) BC. add. *at.*
68) IKTUX. &c. *Huar som eigh wil* &c.
69) F. &c. add. *som.*
70) L. 76. om. *klokkæræ.* ITU. &c. *hanom.* F. add. *sinn.*
71) K. &c. add. *vm thet nw ær sakt.*
72) IKL. &c. *tha ma* (K. &c. *skal*) *redscaper fore hanom oppehaldas.* F. *tå æghi Prester redskap firi honom vppeholla om Påska. Och* &c. X. (45. &c.) *Tha ma Prester Redhskaper* (sic) *fore honom vppehalda.*
73) H. &c. *ma.*
74) B. &c. *repskapær.* 64. 63. 65. *påska rätter.* OPQR. &c. *præsten reedscap oppe halda* (98. &c. *förholda*). H. &c. *prester oppa halda reskap ok gudzlikama.*
75) BCESTU. &c. *uppi.* Cfr. nott. 72, 74. supra.
76) BC. add. *at paschum.* 60. 87. 88. add. *om paska* (cfr. not. 72. supra). L. add. *a pascha dagh.*
77) HITUX. &c. om. *ok.* K. &c. om. *ok — penningæ. ok.* L. *Gerningx folk oc hoffolk* (sic) *som preste* &c. 77. 76. 110. *gernings folk och hassfolk, the giffue* &c. Ragv. *omnes qui arte manuali viuunt.*
78) Pro *þer.* BC. sic. HIMOPQRSTUX. &c. *the.* E. *their,* et sic passim. BCPX. &c. add. *sum.*
79) 68. add. *ämbetzmän.*

kunnu. ([80]þe giwin klokkæræ twa[81]) penningæ.[82]) ([83]ok allir þer sum[84]) præsti giwa[85]) öre. þe giwin klokkæra twa[86]) pænningæ. ([87]at paschum. ([88]þöm ([89]ær ok[90]) ([91]præstær ok klokkæri swa mykin[92]) ræt[93]) skuldughir.[94]) sum þöm[95]) hanum[96]) giörr[97]) baþi[98]) korn ok ([99]quikæ tyund. ([100]þe[1]) minnæ giwæ[2]) præsti[3]) æn[4]) öre. þer aghu liþughir[5]) fore[6]) klokkæræ wæræ. §. 8. þorff[7]) bonde[8]) præst[9]) til sin.[10]) ællr[11]) barn kristnæ. latæ.[12]) þa ([13]sighin böndær klokkæræ til. ok klokkæri[14]) præsti.[15])

.VII.

¶ ([16]Tyund skal[17]) a[18]) akrum aff sættiæs. hwarn[19]) tyundæ skul.[20]) ([21]ællr[22]) hwart[23]) tyundæ bundin.[24]) ([25]ok laghæ wærn um haldæs.[26]) þær a præstær

---

80) F. 22. &c. om. *þe.* ITUX. &c. om. *þe — penningæ.*
81) 43. *II* mutatum in *IIII.* 30. 101. *IIII.*
82) F. add. *föri sine måli åt Påskom.*
83) Q. om. *ok.* BCEHMS. &c. om. *ok — pænningæ.*
84) FIKOPQRTU. &c. om. *sum.*
85) LUX. &c. *göra.* KOPQRX. &c. add. *en.*
86) F. *fiuri.*
87) KU. &c. *vm pascha.*
88) R. &c. om. *þöm — quikæ tyund.*
89) E. *öri giör, äru präster* &c. F. *æger och — rät, Som* &c.
90) HLMPSU. &c. om. *ok.*
91) C. 44. om. *præstær ok.*
92) L. &c. *mykit.*
93) P. &c. *redskap.* 89. 109. *tienisth.*
94) B. &c. *skyldughir.*
95) I. &c. *the. ther.* Male.
96) U. &c. om. *hanum.* IKTX. &c. *prestenom.*
97) IPSUX. &c. *göra.* M. *giordhe.*
98) L. 86. om. *baþi.*
99) IFKOPQSTUX. &c. *quiktiund.* E. 31. *quikkan tiund.* H. *qwikin tiund.*
100) F. *Och alle the Prestenom gifue ortigh och half öre, the gifue klockarenn åt Påskom 2 penninger. Torff* &c.
1) IKUX. &c. add. *som.*
2) IH. &c. *göra.*
3) L. &c. om. *præsti.*
4) K. &c. add. *en.*
5) R. &c. *fry.*
6) U. &c. *aff.*
7) 70. 96. *Behöffwer.*
8) K. 20. 49. 66. 71. 80. *byaman.*
9) KX. &c. add. *hem.*
10) 47. 51. 73. &c. *sich* v. *sig*; et sic recc. passim.
11) K. &c. add. *ok.*
12) 44. add. *ella qwinna i kyrkio gaa.*
13) BCIPQRTUX. &c. *sighi bonde* &c. K. &c. *seghi först kluckarenom ok* &c.
14) KHOPQRU. &c. add. *seghi.*
15) HK. &c. add. *till.*
16) F. *Nw skall Tiondh aff åkrom* &c. 117. 118. in pr. h. cap. ex SML. KkB. 6. inserunt: *Nw äre wij tiund skylluge aff alla wåra sädh* &c.
17) T. *ægher.*
18) ELMQR. &c. *j.* HFIOUX. &c. *aff.*
19) EHMU. &c. *hwar.* L. *aff*; male.
20) B. &c. *skyl.* ER. *skiul.* 120. *kierff*; male.
21) FMOPQR. &c. om. *ællr — bundin.*
22) T. &c. add. *oc.*
23) LU. &c. *hwar.*
24) KS. &c. *bundan.* U. &c. *bundhon.* 28. X. &c. *bandh.* 62. *bvndht.* 120. *knippe.*
25) IKTUX. &c. om. *ok — haldæs.*
26) BCH. &c. *haldæ.*

þriþiung aff. ([27]ok aff þöm twem lotum atær æru. ([28]þ*æ*r a kirkiæn þriþiung aff. ([29]þe aghu[30]) þær laghæ wærn. um at[31]) haldæ[32]) fiughurtæn nætær. æptir þæt[33]) allir[34]) ([35]wærnæ laghær burghit hawæ. will[36]) æi siþæn hwar ([37]at ([38]sinum lot giömæ. ([39]þa hawi þan[40]) skaþæ sum[41]) liutær. ok bönd*æ*r wærin[42]) 6
saklösir. ([43]ok ([44]æi giörin bönd*æ*r ængæ[45]) aku[46]) hwarti biskupi ællr præsti. utæn[47]) bönd*æ*r[48]) ([49]sielwæ lystir. §. 1. ([50]Nu kan man ([51]sa. ok minnæ æn hundræþ[52]) fa. far[53]) ([54]æi mæræ[55]) æn en[56]) ([57]skul. ællr twa. ællr huru mangæ han far minnæ æn hundræþ. þa a bonde[58]) tyundæ ([59]hwarn tyundæ skyl. ællr hwart tyundæ bundin. ([60]ok laghæ wærn um haldæ. ok wæri saklös fore malæuum. §. 2. Nu ([61]læghir læghu drængær ([62]sik iorþ.[63]) ællr annær löskæ[64]) man.[65]) ok sitær[66]) æi siælwær a[67]) þæri[68]) iorþ. þa ([69]a tyundæs aff iorþinni[70])

---

27) BC. om. *ok.* FHIKT. &c. om. *ok — þriþiung aff.*
28) R. &c. om. *þær.* U. &c. om. *þær — þriþiung aff.*
29) H. &c. *ther a lagha wærn omhaldas* &c. IKTUX. &c. *Ok* (KTUX. &c. om. *Ok*) *lagha wærn. ægher haldas. vm tiund fioghortan* &c.
30) BC. add. *ok.*
31) BCEFLMOPQR. &c. om. *at.*
32) E. add. *vm.*
33) KPSTX. &c. add. *at.*
34) U. &c. om. *allir.*
35) H. &c. *lagha wærna.* Male. 101. *wärne lagett.* 73. *wärnalagh burgt ähr.*
36) C. *willi.*
37) 60. 80. *sin luth* &c.
38) 28. &c. *syno göma* &c.
39) E. om. *þa.* L. Folio deperdito sequentia desunt usque ad verba: *fathökt folk scal wighias* &c., cap. 9: pr.
40) B. &c. *þæn.*
41) P. &c. add. *han.*
42) BCEMOQR. &c. *sein* v. *sen.*
43) KUX. &c. om. *ok.* E. 60. om. *ok — lystir.*
44) IKPUX. &c. *einga. aako gören bönder huarte* &c. T. *ængha ako ægher böndher göra hwarthe* &c.
45) OQR. &c. *nokra.*
46) 28. *aakan.*
47) K. &c. add. *at.*
48) R. &c. *the.*
49) FIKOPQRTUX. &c. *sielfue wilia, Nw* &c.
50) 64. om. hanc §.
51) C. 38. om. *sa.* R. &c. *faa minna æn hundrat aff, Faar* &c.
52) 119. add. *næger.* Ragv. add. *manipulos.* Male. BCHIKMOPQSTUX. &c. add. *aff.* E. add. *ok swa*; male.
53) OR. &c. add. *man.*
54) IKTUX. &c. *een skyyl. eller twa. eller flere, huru* &c.
55) BEHMOPQR. &c. *meræ* v. *mera.* S. &c. *meer.*
56) M. &c. om. *en.*
57) BCEFHMOPQRS. &c. *skyl.* (EO. &c. *skiul*) *twa ællær flere. huru* &c.
58) K. &c. *han.*
59) H. *hwart tyunda bundin eller hwar tyunda skyll.*
60) BCFHIKMOPQRSTUX. &c. om. *ok — haldæ.*
61) B. &c. *leghir legho drængr* &c.
62) PQR. &c. om. *sik.* M. *sædhiord ælla* &c. O. &c. *oc saar jord eller* &c.
63) PQX. &c. add. *ok saar.* R. &c. add. *ok saar jordh.*
64) FHIKOPQRSTUX. &c. *lösker.* 32. 43. &c. *lönsker.* 56. 57. &c. *löös.*
65) EFMQ. &c. *madher.* O. &c. *drænger.*
66) U. om. *sitær.* BC. *bor.*
67) P. *ath.*
68) BCEMQR. &c. *þere.* FIKPSTUX. &c. *the.* H. &c. om. h. v. O. &c. *thera.*

þer ([71]hun liggær. ok ([72]han giöri malæ þer han bor.[73]) hwat han ær innæn soknær[74]) ællr æi. bor han a[75]) þe[76]) iorþ. ([77]þa giöri tyund ok wæri saklös. aff[78]) malænum. ([79]æn han hawær þer[80]) disk ok duk a.[81]) §. 3. hwar sum[82]) ([83]rættæ korn[84]) tyund wil giöra. han skal tyundæ[85]) hwarn tyundæ skyl. ællr[86]) hwart tyundæ bundin. byriæ wiþ ren.[87]) ok lyktæ wiþ aþræ. tæliæ[88]) up at akri. ok ut[89]) at aþrum.[90]) ok æi korn mællum[91]) akræ[92]) bæræ. byriæ[93]) fyrst[94]) at[95]) þöm skyl[96]) ællr bundini sum[97]) han[98]) fyrst[99]) ([100]aff akri bar.[1]) ok tæliæ[2]) swa til[3]) tyu æru.[4]) ok[5]) tyund[6]) skal quær[7]) a[8]) akri[9]) standæ. ok laghæ wærn[10]) um[11]) haldæ[12]) sum fyr ær[13]) saght.[14]) wærþær tyund stolin.[15]) ([16]ætin ællr[17]) spilt ([18]ællr rotin innæn laghæ wærn. ([19]hanæ a bonden atær giældæ. §. 4. ([20]ok ([21]a kirkiæ ([22]skryþæ sic meþ. tyund sinni. til altæræ klæþæ.[23])

---

69) IPTU. &c. *tiunde. aff* &c. OQR. &c. *tiendis aff* &c. KX. &c. *göre tiund aff the iordhenne* &c.
70) HM. *jordhom.* QOR. &c. *iord therre* (O. &c. *thera*).
71) P. &c. *han legher.* Male.
72) F. &c. om. *han.* K. &c. *mala göre sialffuer ther* &c.
73) S. &c. *ær.*
74) HKMOTX. &c. *sokn.*
75) S. om. *a.*
76) E. *theri.*
77) E. 35. &c. om. *þa.* BC. om. *þa — ok.*
78) HKMOSTX. &c. *fore.*
79) IKU. &c. *vm.* T. *och haffu*er *han ther* &c.
80) X. 61. &c. om. *þer.*
81) U. &c. om. *a.* F. 31. &c. *aff*; male.
82) O. &c. om. *sum.*
83) U. 28. 29. &c. *rætthan korn tiundha*; et sic recc. passim v. *tiund* attribuunt formam masc. generis. Cfr. nott. 57, 99. pag. 27, 28.
84) 26. 27. 31. &c. om. *korn.*
85) F. om. *tyundæ.* IKUX. &c. *göra.*
86) X. 89. *och.* Male.
87) M. &c. *een.*
88) 70. 73. 96. &c. *räckna.*
89) 112. 113. *nedh.* M. *lykta.*
90) HFS. &c. *akrum.* Male.
91) EFKPQRUX. &c. *mällan*; et sic E. passim. HI. *mellen.*
92) BCEFIMOPQRSTUX. &c. sic. H. &c. *akri.* K. &c. *akrom.* A. *aþræ.*
93) IKT. &c. *byrie.*
94) H. &c. add. *vidh reen.*
95) PR. &c. *a.* EFOQ. &c. *af.*
96) FHIKOPQR. &c. *skyli.* E. *skiuli.*
97) S. om. *sum.*
98) U. add. *hafw*er. Male.
99) H. &c. om. *fyrst.*
100) X. *a akre skaar.*
1) S. &c. *bær.* 32. 44. &c. *skar.*
2) EIKTU. &c. *täli.* 70. 64. 73. &c. *räckna.*
3) IKTUX. &c. add. *thes. at.*
4) P. &c. om. *æru.*
5) HIKSTUX. &c. om. *ok.*
6) E. *tiunder.*
7) HIKMOPQRSTUX. &c. *qwar.*
8) S. &c. *aff.*
9) BCIU. &c. *akrum.*
10) U. &c. add. *scal.*
11) E. *iwir.*
12) FIKOPQRTUX. &c. *haldas.*
13) BCMOPQRS. &c. *war.*
14) POQ. &c. add. *j bokenne.*
15) IKPQRTU. &c. add. *eller.*
16) O. &c. om. *ætin — rotin.*
17) BCEFHIKMSTUX. &c. om. *ællr.*
18) PQR. &c. om. *ællr rotin.*
19) S. &c. *haffui tha bondhin* &c. Male.
20) EHUX. &c. om. *ok.* IKT. &c. *Kirkia. ægher. ok. skrydha* &c.
21) BCEHUX. &c. *kirkiæ a skryþæ* &c.

mæssu klæþæ. wax ok rökilsi.[24]) mæþ[25]) köpæ.[26]) ([27]þorff hun[28]) bonæþ[29]) wiþ ([30]þa aghu bönd*æ*r[31]) han til föræ ok[32]) kirkiæ a sialff[33]) mæn ([34]til leghiæ.[35]) ok kost fore[36]) haldæ. §. 5. ([37]ok aghum wir tyundæ. aff lin.[38]) ok[39]) aff[40]) hampu.[41]) aff[42]) rowm[43]) ærtum. ok[44]) ([45]bönum.[46]) ([47]ok aff[48]) rugh ok[49]) hwætæ.[50]) swa[51]) sum fyr[52]) hawær gamul siþwæniæ[53]) wærit. ([54]ok aff[55]) humblæ.[56]) §. 6. ([57]Nu a præstær fore þiænist sinæ[58]) ([59]allæ ([60]quikæ tyund. wi[61]) skulum[62]) tyundæ kalff ([63]niu natæ gamblæn.[64]) ([65]gris ([66]niu natæ gamblæn. kiþ

---

22) KMTUX. &c. *skrudha.* OPQR. &c. *scrudh sik* medh *tiwndh sina* (R. add. *at*) *faa til* &c.
23) ST. &c. add. *oc.*
24) 63. 64. 65. (117. 118.) add. *wiin och öffle-te.* Ragv. add. *vino et oblatis.*
25) E. 84. &c. add. *at.*
26) 32. Rec. man. saec. XVII in marg. add. *Så och wijn och öflete.*
27) ITU. &c. *tha. æn* (U. &c. om. *æn*) *kirkia* (T. *hon*) *thorff bonad* &c.
28) EKX. &c. *kirkiä.*
29) K. &c. *bygning.*
30) E. 60. *Bönder aghu han* &c. K. &c. *thet ægha sokna men til föra.* Ragv. *subueniant tunc parochiani ecclesie de materialibus et ecclesia satisfaciat artificibus prouidendo ipsis de salario et expensis.*
31) IKX. &c. *soknamen.* 62. *landbonder.*
32) EHIKTU. &c. om. *ok.*
33) BCFMS. &c. add. *þær.*
34) OPQR. &c. *thær til halda oc kost giffua.*
35) EFX. &c. *läggiä.* Male.
36) FM. &c. om. *fore.*
37) E. *Män skulu tiunda* &c.
38) EFIUX. &c. *lini.* 73. 102. 119. 120. *höör.*
39) EFIKPTUX. &c. om. *ok.*
40) EFIKOPQRTUX. &c. om. *aff.*
41) M. &c. *hamp.* BCOPQ. &c. add. *ok.*
42) BCEFIKOPQRTUX. &c. om. *aff.*
43) B. &c. sic. A. *rowin.* H. 28. 29. 37. om. h. v. BCR. &c. add. *oc.* 77. 115. 116. add. *kåll.*
44) EIKSTU. &c. om. *ok.* P. add. *aff.*
45) 60. *Rugh, biugh, huethe, haffre, hunbla,* (sic) *porss, eple ok alla hande fructh som pa jorden vexer som* gammol *lagh ok siduania haffu*er *varith* prester *ægher for* &c.
46) BCFMOPQRSX. &c. add. *swa.* G. Fragmenta, quae hic restant, ab h. v. incipiunt. 112. (96. rec. man.) add. *haffra.*
47) EHIKTU. &c. om. *ok aff.*
48) 45. 64. 73. 77. 93. 96. &c. add. *korn.*
49) EQ. om. *ok.* Q. add. *aff.*
50) B. &c. *hwete.* PX. &c. add. *och humbla.* K. &c. add. *ok aff humbla.* 115. 116. add. *korn och haffra.*
51) KOUX. &c. om. *swa.*
52) BCIKPSTUX. &c. om. *fyr.*
53) I. &c. *siduæne.* KX. &c. *sidhwani.* F. *Sedwane.* H. *sithar.*
54) KPX. &c. om. *ok aff humblæ.* Cfr. not. 50. supra.
55) F. om. *aff.*
56) 117. 118. add. *Tenn honnom äger Höö Tiund haffuui bonndenn frij, för tett te föra prester kornn tiund Hem. Och ära wij skylluge tiund aff allo te südh wij arffuom* (lege *arffodom*) *eller* (118. *aff eller*) *åå Jordenne.* Cfr. SML. KkB. 6.
57) IU. &c. *Ok.* T. &c. *Præstær ægher fore* &c. KX. &c. *Presten ægher alla qwik tiund fore sina tienist. Kalff ok griis skal man tiunda nio natta gambla, kidling gaas* &c.
58) PU. &c. add. *haffuæ.*
59) EFGOQ. &c. *allan quikkan* &c. 73. 96. &c. *aff allom fänadh,* (96. &c. *queckfänadh*) *Qwicktiond* &c.
60) IMPRSTU. &c. *quiktiund.* Cfr. not. 57. supra.
61) BCES. *vir.*
62) EIRTU. &c. add. *ok.*
63) ITU. &c. *ok. griis. nio natta. gambla. kidlingh. gaas* &c. 37. *manadha gamblan.*
64) OR. &c. om. *gamblæn.* E. 24. &c. add. *ok.*

([67]ok gas. ok[68]) lamb um olaffs mæssu.[69]) ([70]warþi[71]) siælwær præstær tyund sinni. böndær[72]) skulu[73]) quik[74]) tyund[75]) til kirkiu[76]) före.[77]) ([78]ok saklösir fore eþum[79]) wæræ. Nu[80]) kan æi fostær[81]) swa[82]) til föþæs. at ([83]præstær ma[84]) tyund aff fa. giwi þa[85]) bonden[86]) fiuræ pænningæ. fore fyl hwart.[87]) twa pænningæ[88]) fore[89]) kalff. ([90]halff pænning fore[91]) gris.[92]) ([93]halff pænning fore gas. pænning fore lamb. ok swa fore[94]) kiþ.[95]) ([96]ok aghum wir tyundæ aff allum fisklekum.[97]) ok[98]) notæ drættum.[99]) þem[100]) um uintær[1]) draghæs.[2]) swa[3])
7 ok[4]) aff allum gra skinnum.[5]) §. 7. Nu[6]) sitær giærningis man[7]) .i.[8]) sokn.[9])

---

65) H. &c. om. *gris — gamblæn.* S. *kidh, gass, ok lamb, grijs, IX natta gamblan, Vm olaffs messo.* Male.

66) BCGOPQR. &c. *þæt samæ. kiþ* &c. E. *samuledh, kidh* &c.

67) EFGHMOPQR. &c. om. *ok.* 31. 89. 112. om. *ok gas.*

68) FHMQ. &c. om. *ok.*

69) 57. 60. &c. *Olsmesso.* 87. 88. *Michilsmesso.* 96. *oluffz mässo* rec. man. mut. in *michilmesso.* 53. 86. &c. add. *tid.* P. &c. add. *och.*

70) X. 38. &c. om. *warþi — sinni.*

71) E. add. *tha.* K. &c. add. *sidhan.*

72) KX. &c. *Sokna men.*

73) T. *æga.* KX. &c. add. *sielffue.*

74) E. 30. 64. 80. 86. om. *quik.*

75) X. 31. &c. add. *sina.*

76) 96. *kyrkiobool.*

77) Pro *föræ* v. *föra.* B. &c. sic.

78) Ragv. *Nec debent desuper ad iurandum astringi vtrum recte decimas persoluissent.*

79) F. 45. &c. *Eedenn.*

80) KX. &c. om. *Nu.*

81) 37. 59. &c. *folstir.*

82) ITU. &c. om. *swa.* KX. &c. add. *mykit.*

83) B. ceterique omnes sic; cfr. not. 84. sequentem. A. 31. om. *præstær ma.*

84) R. &c. *kan.*

85) R. *tho.*

86) BC. &c. *bonde.*

87) E. 77. &c. om. *hwart.* 86. add. *vm helgone mässa.*

88) E. om. *pænninga.*

89) KTUX. &c. add. *hwan.*

90) S. &c. *halffwan.* CIPU. &c. om. h. v. KTX. &c. *en.* H. &c. *penningh fore lamb ok swa fore kidh. halff penningh. fore gaas. ok swa fore griis. ok aghom* &c. Ragv. 2. *vnum* (sc. *denarium*) *de porco et ansere.*

91) KTUX. &c. add. *hwan.*

92) GOQRS. &c. add. *ok.*

93) S. *halfwan.* GOPQR. &c. om. *halff pænning fore.* BC. om. *halff — lamb.* E. *päning fori gas, lamb ok kidh.* I. *penningh fore huariia gaas penningh fore huart lamb, ok swa fore huan kidlingh.* K. &c. *en pening fore hwaria gaas en pening fore hwart lamb ok en pening fore hwan kidling.* X. *en — Lamb,* (ut K.) *och swa fore Killing.* U. &c. *swa for hwario gaas swa oc for hwart lamb oc kydling.* T. *och swa fore hwario gaass, en pænning fore hwart lamb* &c.

94) BCS. om. *fore.*

95) T. *kidhlungh*; cfr. not. 93. supra. 48. *geeth*; male.

96) 35. om. *ok — gra skinnum.* F. *Nu ægom wij tijund aff allom quarnom, höö och vll och af allom fiskelekom* &c.

97) 119. *fyskelæge.* 120. *fiskeleye.* 56. 57. 61. *fiskom.*

98) T. &c. om. *ok.* KIX. &c. add. *aff allom.*

99) 26. 27. 39. &c. *nothadrækthom.*

100) PX. &c. om. *þem.* KPX. &c. add. *som.*

1) KPUX. &c. *winteren.*

2) 117. 118. add. *Och aff Diurom och foglom.*

3) IKTUX. &c. om. *swa.*

4) S. &c. om. *ok.*

5) 59. *græffswynom*; male. 93. add. *och foglom.* 87. 88. 96. add. *och fogle lekom.* 27. 26. add. *ok aff allom fwglalekum.*

6) IKX. &c. om. *Nu.*

7) 120. *arbeidtz mand.* Ragv. 2. *mecanicus.*

8) 28. add. *hus ok j.* 87. 88. *Skogh eller.*

þæn[10]) ænc ti sar. ([11]han a præsti ([12]at paschum giöræ[13]) halwæn öre.[14]) æn han ænsamæn[15]) ær. ([16]æru þe[17]) tu[18]) samæn.[19]) giwi[20]) öre fullæn.[21]) ([22]æi ok[23]) þy[24]) mæræ.[25]) at[26]) þe[27]) ([28]fleræ samæn æru. Nu sitær hussætis man.[29]) .i. sokn þæn[30]) hus læght[31]) haw*ær* ok ([32]ængæ sæþ ællr fæ haw*ær* ([33]þæn a[34]) præsti ([35]at paschum[36]) sum lægho drængær.[37]) ([38]þæt ær[39]) ([40]halw*ær* öri. ok[41]) legho konæ[42]) örtogh. §. 8. ([43]Nu ([44]kan bonde quærr[45]) m*æþ* tyund sinni[46]) sittiæ. ok ([47]þo wiþær gangu a tyund giöræ. þa ma præstær ([48]up fore ([49]hanum haldæ guzlikæmæ[50]) ([51]a paschæ dagh. Nu[52]) sigh*ær* præstær ([53]sik æn-

---

9) U. add. *thær.*
10) K. &c. add. *som.*
11) GOPQ. &c. *þa aa han preste* &c.
12) IKTUX. &c. om. *at paschum.* 30. 46. &c. *om pascha.*
13) F. *gifui.* R. &c. add. *en.*
14) T. &c add. *pænninga.*
15) Pro *ensamæn.* CB. sic. EFGHIKMPQRS. &c. *ensamin* v. *ensamen.* OTX. &c. *ensamber.* 50. *allena.*
16) I. 78. *ær han sielfuer annar, gifue* &c.
17) EFGOQR. &c. om. *þe.*
18) O. 79. *twe.* U. &c. *twa.*
19) S. &c. add. *tha.* K. &c. add. *eller flere tha.*
20) E. 33. 34. *Giwin.* GOPQR. &c. *giori* v. *göri.* HKTX. &c. add. *een.*
21) TX. &c. om. *fullæn.*
22) U. *ække.* GFOPQRSX. &c. *ok ey.* K. &c. *ok eig meer. Siter then man i sokn hws haffuer leght ok saer engte ok haffuer eingte fæ han ægher prestenom* &c.
23) H. 37. om. *ok.*
24) UX. &c. *thes.* Q. &c. *the.*
25) Pro *meræ* v. *mera.* BE. &c. sic.
26) 26. 27. 57. &c. *æn.*
27) R. &c. om. *þe.*
28) X. *seen flere samman. Sitter then man i sokn Hws hafwer leght, och hafwer ey Fä eller Sädh, Gifwi Prestenom* &c.
29) R. *busæthis man.* GOQ. &c. *bysætis man.* P. 86. *bisætes man.* Male. 32. 45. 119. *hws man.* 44. *innesman.* 115. 116. add. *eller hwss man.* 56. In marg. alia sed coaeva man. adnot. *maala mæn oc qwinnor.* Ragv. 2. *mercenarius.*
30) S. *han.* U. &c. add. *som.* R. &c. add. *enkte saar. och.*
31) B. &c. *leght.*
32) E. *hawer änkti fä ällä sädh, Thän* &c.
33) IPT. &c. *han.* U. &c. *tha ægher prestin* &c.; male.
34) P. &c. *göri.* 50. *giffui.* F. add. *göra.*
35) 46. 51. &c. *om poscha.*
36) H. add. *redhegöra.* 28. &c. add. *redho göra.* BCIKTU. &c. add. *swa.*
37) B. &c. *legho drængær.* Ragv. 2. *familiaris.* S. &c. add. *göra.*
38) M. &c. *thær.* UX. &c. om. *þæt ær.*
39) S. &c. add. *en.*
40) HTUX. &c. *halfwan öra.*
41) KU. &c. om. *ok.*
42) Ragv. 2. *famula.* U. &c. add. *æna.*
43) I. &c. *Siter bonde quar med tiund, ok tho — gör, tha* &c. KX. 20. 49. 66. 67. 76. (68. 80.) *Siter byaman* (X. *bonde*) *quar medh tiund ok widhergar at han a tiund göra* &c. 71. (77. 110.) *Sitter Byiemand quar medh tyendh, och widersacher sig tyend wilia göra* &c.; male.
44) T. *sither bondhe kwar* medh *thiundh oc* &c.
45) GHOPQRSU. &c. *quar.* Cfr. nott. 43, 44. supra.
46) BCFGHMOPRSU. &c. om. *sinni.*
47) 28. &c. *vidhergaa at han ager tyundha göra.*
48) GOP. &c. *uppe.* IFKQRTUX. &c. *fore hanom oppehalda* &c.
49) S. *haldha aa pascha* ¶ *Nw* &c. Male.
50) F. 49. &c. *gudz lekamenn.* 73. 98. &c. *redskap.*
51) T. 37. *ath paschom Nw* &c.

gæ[54]) tyund[55]) fangit hawæ.[56]) ællr[57]) minnæ tyund[58]) ([59]fangit hawæ.[60]) æn han atti[61]) ([62]aff hanum hawæ. þa[63]) wæri sik bonden[64]) *mæþ* ([65]ens sins eþæ.[66]) ok wæri siþæn[67]) saklös. ([68]Nu giw*ær* præstær bondæ sak.[69]) at han[70]) haw*ær* aff hanum tyund stolit siþæn han rætlikæ[71]) hanæ aff sætti. þa[72]) wæri[73]) sik[74]) swa fore þæm þiuffnæþi. sum bonde[75]) wær sik fore bonde[76]) um[77]) ([78]þylikæ sak. hwart[79]) æptir ([80]sinum brutum ællr böte æptir lanzlaghum.[81]) §. 9. ([82]præstær a[83]) hawa ett matskot[84]) ([85]ar hwart. swa got sum fiuræ[86]) pænningæ.[87]) ([88]ællr[89]) fiuræ[90]) pænningæ.[91])

.VIII.

¶ ([92]Nu ([93]haw*ær* præstær[94]) tyund fangit. ok[95]) skal han[96]) tillaghur[97]) ha-

52) IK. &c. om. *Nu.*
53) KT. &c. om. *sik.* P. &c. *at han engha tiundh haffuer fangith. aff bondha. eller haffuer. mynne. fangith æn* &c.
54) EU. *ängin.* F. *ingenn.*
55) BCEFGHMOQRSX. &c. add. *aff bondæ.*
56) KU. &c. add. *aff honom.*
57) IKT. &c. add. *ok.* X. 51. 81. add. *sigher han sigh.*
58) BCGMOQR. &c. om. *tyund.*
59) K. &c. om. *fangit hawæ.*
60) S. &c. om. *hawæ.* BCFM. &c. add. *aff hanum.*
61) 26. 27. 96. *bordhe.*
62) BCKM. &c. om. *aff hanum.*
63) EH. &c. om. *þa.*
64) BCHIOPTUX. &c. *bonde.* K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. *byaman.*
65) T. &c. *sælff sins edhe.*
66) B. &c. *eþe.*
67) EGHIKOPQRSTUX. &c. om. *siþæn.*
68) I. om. *Nu.* K. &c. *Sigher presten at han* &c.
69) 44. 59. 101. *skuld.*
70) H. &c. om. *han.*
71) H. &c. *laghlika.*
72) E. om. *þa.*
73) K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. 115. 116. add. *byaman.*
74) GOPQRX. &c. add. *bonde.*
75) K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. *byaman.*
76) K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. 115. 116. *byamanne.*
77) F. &c. *i.*
78) GIKMPTX. &c. *þolikæ.* HQR. &c. *tholiga* v. *tholig.* SO. &c. *tölika* v. *tölik.* U. &c. *tolka.* F. 93. *tolkinn*; et sic F. in sequentibus. 115. 116. *sådana.* BC. *þylikin þiufnæþ.*
79) FU. &c. *huar.*
80) 30. *ty thet vært ær eller* &c.
81) K. &c. *laghum.*
82) T. om. hanc §.
83) K. &c. add. *ok.*
84) BCEFGHKMOPQRUX. &c. add. *um.*
85) H. &c. *areth.* S. &c. om. *ar hwart.*
86) 21. *fyra* mut. in *fæm.*
87) 94. 95. 115. 116. 121. add. *Suenscha.* 72. add. *Swenscha ι: 4: ortuger apud antiquos.* Ragv. 2. add. *Vulgariter Altaralägho.*
88) BCFU. &c. om. *ællr fiuræ pænningæ.*
89) IKMQRSX. &c. add. *ok.*
90) 21. 57. *fyra* mut. in *fæm.* 32. add. *redhe.*
91) PX. &c. add. *swenskæ.* 87. 88. add. *i mynth.* 32. Rec. man. saec. XVII add. *aliter: eller strukin spanne.*
92) I. 78. *Tha. prester hafuer tiund* &c. K. &c. *Tha presten liik iordhar tha skal han haffua liiksto* (71. 80. *lijkstool*) *fore sit ærffuodhe thet. æru fæm öra peninga thet ægher han eig* &c.
93) X. 38. &c. *ägher Prester Lijkstool* (38. &c. *liiksto*) *hafwa, thet är fäm* &c.
94) T. &c. add. *sina.*
95) I. &c. *tha.*

wæ. fæm öre fore ærwþi[98]) sitt. þa han ([99]lik iorþær þöm a han æi fyrræ[100]) beþæs. æn lik iorþæt ær. ([1]fore þe fæm öræ ([2]skal ([3]han sighiæ þre siælæ mæssur[4]) enæ at[5]) liks ut færþ. andræ um ([6]siundæ dagh. þriþiæ um[7]) ([8]þrætiughundæ dagh.[9]) ([10]wiliæ arffwær[11]) þæs döþæ[12]) mæssu hawæ. at[13]) iamlangæ mote[14]) þa[15]) staþgin[16]) þæt[17]) mæþ præsti swa[18]) sum þem[19]) ([20]a sembær. ([21]Nu kan þæn man[22]) sum[23]) döþær ær. agha til tyu[24]) öræ. ([25]ællr minnæ ([26]æn[27]) tyu öræ. þær[28]) a præstær þriþiung aff. ([29]allu þy ([30]han a. ok[31]) ([32]arwær[33]) takin[34]) ([35]twa löti. ([36]a han meræ æn[37]) tyu öræ. þa a præstær fullæ siælægipt.[38]) smaborn[39]) sum minnæ[40]) ær[41]) æn tolff aræ.[42]) ([43]þæt a[44]) iorþæs

---

96) S. &c. om. *han.*
97) U. &c. *tillagho.* 98. *til legerstadh.* Ragv. *funeralia.*
98) 64. 69. &c. *arbete.*
99) BCFGMOPQRS. &c. *skal lik iorþæ.*
100) BC. *fyrr*, et sic passim.
1) 70. 90. 91. 92. 96. 98. 115. 116. 117. 118. om. *fore — a sembær.*
2) IKTUX. &c. *ægher han. ok scal,* (U. om. *scal*) *sighia* &c.
3) M. Verba *han — sæmbær* rubris lineolis sunt cancellata.
4) 56. *likstomessor.*
5) T. &c. *aff.*
6) 27. 32. &c. *synnedaghen.* Male.
7) EGPQR. &c. *a.* M. &c. *at.*
8) 30. 59. 71. &c. *trettonde*; male. 33. 34. *manada.* 44. *manada moth wilia bönder ella arffwingia* &c.
9) M. om. *dagh.* 89. add. *effter lijcksens vthfärdh.*
10) IKTX. &c. *Vil ærfuinge* &c.
11) U. &c. *ærfuingia*; et sic recc. passim. Cfr. not. 10. praeced.
12) BC. *döþær ær.*
13) T. &c. om. *at.* K. &c. *vm.*
14) B. 45. 64. *möte.* K. &c. *mot.*
15) E. 52. &c. om. *þa.*
16) BCHIKTUX. &c. *stæþin.* S. *skedhen* (lege *stedhen*). F. *fæstem* (lege *fæstenn*).
17) IKTUX. &c. om. *þæt.*
18) IKMPTUX. &c. om. *swa.*
19) BCGMOQR. &c. add. *þa.* IFKTX. &c. add. *badhom.*
20) PU. &c. *wm sæmber.*
21) ITU. &c. *Ægher then som dödher. ær. til. tiio* &c. KX. &c. *Ægher then dödhe til tio* &c.
22) EGOPQR. &c. om. *man.* Cfr. not. 21. praeced.
23) H. &c. om. *sum.* M. *swa*; male.
24) BC. 28. om. *tyu*; at C. lacunam habet post seq. v. *öræ.*
25) FP. &c. om. *ællr — öræ.*
26) EHIKTUX. &c. om. *æn tyu öræ.*
27) BC. 45. add. *til.*
28) IS. &c. *tha.*
29) BCHKOX. &c. om. *allu — a.*
30) ITU. &c. om. *han a.*
31) KTX. &c. add. *thes dödha.*
32) H. &c. *arfwinga.* F. *arfui taki* &c.
33) BCGHIOPQRU. &c. add. *hans.*
34) IKTUX. &c. om. *takin.*
35) KOT. &c. *tweluti.* U. &c. *twelyti.*
36) K. &c. *atte then dödhe meer epte sik æn* &c.
37) BCKTUX. &c. add. *til.*
38) K. &c. om. *siælægipt.* KX. &c. add. *fæm öra.* T. &c. add. *haffua.* 117. 118. add. *För barnn som älldre ära änn tollff åhr, äger Prester i liikstooll 1. öra Peninga.*
39) HIQ. &c. *smabarn.* EFGKMOPRSTUX. &c. *Sma barn.*
40) KX. &c. *yngre.*
41) EFHIKOPQRSTUX. &c. *äru.* G. om. h. v.
42) CR. *öræ.* Male. P. &c. add. *gamul.*
43) E. *Thön aghu iordas* &c. IKOPSTUX. &c. *the ægha iordhas* &c.
44) BC. add. *at.*

utæn ([45]alt hindær. ([46]ok þær a præstær ængæ[47]) pænningæ[48]) fore[49]) takæ.
ær barn til arffs kumit. þa ([50]a[51]) præstær ([52]foræ barn fullæ siælægipt[53]) ha-
wæ.[54]) æn[55]) þæt[56]) ([57]meræ a[58]) æn[59]) tyu öræ. ([60]a þæt[61]) ([62]tyu öræ ællr min-
næ þa taki præstær[63]) þriþiung[64]) ([65]aff. sum fyr ær saght.[66]) §. 1. Nu ([67]kan
wæghfarændi man siukær ([68].i. sokn liggiæ. ([69]þæn bonde[70]) han ([71]at liggær.
han[72]) skal[73]) klokkæræ buþ fa. ok klokkæri præsti. præstær a til hans kumæ.[74])
8 ok[75]) skriptæ[76]) ([77]oliæ.[78]) lik wighiæ. til grawær[79]) fylghiæ. ([80]ok gript[81]) at[82])
wighiæ. ok aff þæs manz kostom[83]) fæm öræ takæ.[84]) æn[85]) swa til ær.[86]) ([87]præ

---

45) BCEFGIKMOPQRTUX. &c. *all* (O. &c. om. *all*) *forfall.*
46) K. &c. *fore the barn ægher presten enga peninga tagha* &c.
47) 50. *öre.* 51. *inga* mut. in *öre.* Male.
48) P. &c. *tiundh.* Male.
49) GPQ. &c. om. *fore.*
50) K. &c. *taghi ther presten fæm öra æn thet barn ægher meer æn* &c. 102. *taga prester legerstadh, Nw kan* &c.
51) BCEFGHIMOPQRSTUX. &c. sic. A. add. *ok.*
52) PTX. &c. om. *foræ barn.*
53) X. 38. 56. 57. &c. *Lijkstool* v. *liiksto.* Ragv. *funeralia.*
54) X. 26. &c. om. *hawæ.*
55) U. &c. *vm.*
56) X. add. *barn.* Cfr. not. 50. supra.
57) S. &c. *ægher til öra.* Male.
58) F. om. *a.*
59) BC. &c. add. *til.*
60) F. 78. *ær.* P. &c. om. *a — saght.*
61) KX. &c. add. *barn.* BCS. &c. add. *til.*
62) H. &c. *minna æn X öra. eller ok X öra jæmpna tha* &c. U. *minne æn thio öra æller thio öra fulla tha* &c.
63) FGHMOQRS. &c. om. *præstær.*
64) M. &c. add. *thær.*
65) IOTU. &c. om. *aff.* KX. &c. om. *aff — saght.*
66) 117. 118. add. *Tett Jnnhyses folck som i Huusom sitter* medh *andro Folcke, te giffuue prester fulla siela gield änn thett* äger *tre m*arker, *äger tett mindre giffuui ther enns åt att tet wili någott giffua och ey ellies.*
67) KX. &c. *ligger wegfarande man siwker* (X. 51. add. *i sokn*) *then* &c.
68) ITU. &c. om. *.i. sokn.* Cfr. not. 67. praeced.
69) E. *Bondin han* &c.
70) K. &c. *hwsbonde.* P. &c. add. *som.*
71) 30. 79. 96. &c. *till.* X. 51. &c. *ligger när, han* &c. 44. *ligger næsta han* &c. 33. &c. *hem til ligger.* 60. 74. *ligger jnne* (74. om. *jnne*) *hoss, han* &c.
72) E. 75. &c. om. *han.*
73) H. &c. *a.*
74) H. &c. *fara.*
75) BCFGHIKMOPQRSTUX. &c. om. *ok.*
76) B. ceterique omnes sic. A. 65. *skiptæ.* GFHIMOQRST. &c. add. *ok.*
77) B. &c. sic. A. *öliæ.* 89. Verba: *och olia lijck wigia,* et mox infra verba *grifft wigia,* lineola sunt inducta. 93. om. *oliæ — at wighiæ.* 96. *och Lijck thill graffua fölia och aff* &c.
78) GKOQRTUX. &c. add. *ok.* I. add. *ok hans.*
79) FPU. &c. *graff.* T. 37. *graffs.* F. add. *wigge och.*
80) H. &c. om. *ok.* 64. 65. 70. 98. 102. om. *ok — wighiæ.*
81) A. Litt. *g* bis est scripta, nempe in fine prioris et initio sequentis folii. KPT. &c. *graff.*
82) FHIKPRTUX. &c. om. *at.*
83) IKTU. &c. *thingom.* X. *tingom eller Peningom.* 56. 59. &c. *pæningom.* 105. 112. *lösörom.* 30. *ægor.* 107. *godz.*
84) KU. &c. add. *vm.*
85) X. 44. &c. *om.*
86) 90. 91. 92. 109. *räcker.*
87) X. 81. *och honom thre Siälamässor sighia fore* &c. 96. 98. 115. 116. om. *præ — pænningæ.* 102. om. *præ — siælæ mæssu.*

siælæmessur ([88]ær[89]) hanum præstær skyldughær. ([90]fore þæ pænningæ. hawær ([91]þæn[92]) man[93]) æi ([94]swa mykit til. þa taki præstær þriþiung aff[95]) þy han a.[96]) ([97]ok sighi hanum ænæ[98]) siælæmæssu.[99]) §. 2. Nu[100]) dör staffkarl[1]) .i.[2]) sokn. samu þiænist ([3]ær præstær hanum skyldughær[4]) sum bondæ.[5]) ([6]þo at[7]) han aghi æi meræ. æn pik[8]) ok skræppu.[9]) bonden[10]) sum ([11]lik liggær at.[12]) han[13]) a grannum til sighiæ. ([14]æru æi grannær til.[15]) þa æru nagrannær.[16]) þe aghu[17]) lik[18]) til iörþæ[19]) föræ.[20]) ok wiþ[21]) wæræ. þa þæt[22]) iorþæs. hwar[23]) sum buþ far. ok æi will[24]) komæ. bötæ þre öræ. þem takin þer sum[25]) lik[26]) til iorþæ[27]) fylghþu.[28]) ællr weri[29]) sik *mæþ* twæggiæ mannæ eþe.[30]) at han æi buþ fik.[31]) ællr[32]) han[33]) forfall haffþi

---

88) F. *æger Prester honom göra för the* &c
89) BCIKT. &c. add. *ok.*
90) P. 26. 27. om. *fore — skyldughær.*
91) H. &c. *han eigh* &c.
92) K. &c. add. *wegfarande.*
93) X. 38. &c. *dödhe.*
94) M. *mera tiil* &c.
95) I. &c. add. *allho.*
96) K. &c. *atte.*
97) S. 70. 90. 91. 92. 96. 98. 115. 116. om. *ok — siælæmæssu.*
98) B. &c. *enæ.*
99) 31. 32. 42. &c. *mæssa.*
100) TX. &c. om. *Nu.*
1) 39. 56. 111. 119. *stakkarll.* 120. *Stadere eller stackarl.* 107. 108. *daga karl*; male.
2) G. &c. add. *þere.* OQ. &c. add. *thera.*
3) X. 57. &c. *ägher Prester honom göra som bonda.*
4) B. &c. sic. A. *skydughær.*
5) GOPQRX. &c. add. *æn.*
6) O. &c. *tha.* 44. *thot han* &c.
7) M. &c. om. *at.*
8) 109. *Spijk.* 71. *seckh.* Male. 119. 120. *staff.* 78. add. *staff.* 114. 117. 118. add. *ok staff.*
9) 28. 35. 85. *skæppo.* 75. *kiep.* Male. 89. *wägh skreppo.* 119. *sæck.* 120. *Pose.*
10) BCGOPQR. &c. *Bonde.*
11) HIKTU. &c. *hän.* F. *the ligge* &c.
12) 26. &c. *tiill.* 25. 42. &c. *næær.* 57. 121. *hoos.* 44. *næsta.*
13) KX. &c. om. *han.*
14) 50. 56. 57. &c. om. *æru — nagrannær.* KX. &c. *eller ok* (X. om. *ok*) *nagrannom the* &c. Ragv. *si propinquos non habet ad remotos vadat.*
15) EFISU. &c. om. *til.*
16) R. &c. add. *till.*
17) IKSTU. &c. *sculu.*
18) IKMPT. &c. *like.*
19) BCEFGHOPRS. &c. *iorþæ.* IKMQTUX. &c. *iord.* 31. 43. 48. 87. 88. 89. 106. 107. 108. *kirkia.* 59. 86. *graff.* Ragv. *ecclesiam.*
20) GFHIKMOPQRSTX. &c. *fylghiæ.* U. &c. add. *oc fölghia.* 31. 43. 87. &c. add. *oc til iordh koma.* 48. 106. &c. add. *ok ii jordh lægia.*
21) IKPTUX. &c. *næær.*
22) IHKTU. &c. *liik.*
23) HK. &c. *hwa.*
24) ITU. &c. add. *thiit.*
25) EFGOQS. &c. om. *sum.* H. *thær.*
26) IP. &c. *like.*
27) GIMOPQTUX. &c. *iorþ.* 86. *graffua.*
28) HKRX. &c. *fyllghia.* BCMS. &c. *förþu.* U. &c. *föra.*
29) B. &c. *wæri.* H. 28. *wæria.*
30) B. &c. sic. A. *ekæ.*
31) S. add. *enghen*, quod pertinet ad initium cap. 9. Cfr. not. 35. pag. 38.
32) IKTU. &c. add. *ok at.*
33) FGOPQRX. &c. om. *han.* HIKTU. &c. add. *lagha.* F. add. *Sann.*

.IX.

¶ ([34]Nu a ængin[35]) præstær takæ fore bondans wighning ok husfrunnæ[36]) meræ æn[37]) ortogh[38]) pænningæ fore lius hwart. ok offrin swa mykit þe[39]) wiliæ. hawær bonden[40]) siælwær lius. þa a[41]) præstær þem wighiæ utæn alt hindær. æ hwilikin[42]) lyus þe[43]) hawæ. ([44]ok offrin[45]) swa mykit þe[46]) wiliæ. ([47]þa æn[48]) ([49]fatöct folk[50]) skal wighiæs.[51]) ([52]þa aghu[53]) þön[54]) mæþ kirkiu[55]) liusum[56]) wighiæs. utæn alt hindær. ok offrin swa mykit þön[57]) wiliæ.[58]) Fatöct folk ([59]kallum wir hussætu folk.[60]) ok[61]) malæ karlæ.[62]) leghu hion.[63]) ([64]ok hemæ hion.[65]) ok[66]) stafkarlæ.[67]) §. 1. skal konæ[68]) ([69]æptir barn[70]) .i. kirkiu leþæs.[71]) giwi þa[72]) præsti[73]) öre fore lius. hawær konæ[74]) siælff lyus. þæt a wæ-

---

34) IKTUX. &c. *Eingen prester. ægher mera tagha. for bondans ok husfru* (X. 51. &c. *hustrunnes*) *wighningh, æn* (X. 38. &c. add. *en*) *örtugh* &c. 117. 118. ex SML. KkB. 13. hic inserunt: *Nw kann Hion till Kyrkio komma* &c.
35) S. 70. 104. om. *ængin*. Cfr. not. 31. pag. 37, et not. 36. seq.
36) S. 70. add. *ey*. Cfr. not. 35. praeced.
37) O. &c. add. *ena*.
38) BCEHIKMPQRSUX. &c. *örtogh* v. *örtugh*. GO. &c. *yrtugh* v. *yrtogh*. 59. 93. 105. *öre*.
39) BCEU. *þön*. KX. &c. add. *sielfue*.
40) BC. &c. *bonde*.
41) C. om. *a*.
42) U. 37. *hwilkit*. 60. *huordanth*. 73. 77. &c. *hurudana*.
43) E. *thön hälst*.
44) H. &c. om. *ok — wiliæ*.
45) S. &c. add. *tha*.
46) EMS. *thön*.
47) KX. &c. *Skal fatikt folk wighias* &c.
48) 35. 73. &c. om. *æn*.
49) S. *fatigh*. L. post lacunam (vide not. 39. pag. 29.) hic iterum incipit.
50) BCS. &c. om. *folk*.
51) M. *wighia*.
52) E. *Thön aghu mädh* &c. M. *the aghas* (sic) *medh* &c.
53) BC. *skulu*.
54) BCFQTU. &c. *þer*. KX. &c. *the hioen*.
55) KLU. &c. *kirkionna*.
56) 32. 33. 42. &c. *lyws*.
57) BCFIKLOPQRTX. &c. *þer*. H. &c. add. *sielfwa*.
58) E. *formoghu*.
59) T. *kallar man husætes folk* &c.
60) ET. &c. *hussätis folk*. H. &c. *hwssætæ folk*. 22. 32. 42. 57. 74. *sætu* v. *inhusz* v. *hussæt* v. *hussetit* v. *husätinn folk*. 87. 88. 89. *hussfattigt folck*. 30. 60. *hwsfolk*. 119. *hwse men*. Ragv. *qui tantum sine quouis agrorum cultu domos inhabitant*.
61) IKPUX. &c. om. *ok*.
62) 45. 119. *karla som maala göra*. 60. *ærbetes folk*. Ragv. *qui presbitero non decimas sed maala soluunt*.
63) 31. 33. 87. &c. *leego folk*. 73. *leegokarle*. Ragv. *Jnhabitantes cum aliis*.
64) BCGIKMOPQRTUX. &c. om. *ok*. L. 40. 45. 46. 53. &c. om. *ok hemæ hion*.
65) EMRSX. &c. *hemohion*. 120. *Jndiste folck*. Ragv. *seruientes aliis*.
66) 101. add. *tiggiare*.
67) 26. 27. 48. 56. &c. *stakkarla*. Ragv. *mendicos*. 48. 106. &c. add. *medh staf gangha*.
68) KUX. &c. *quinna*; et sic recc. passim.
69) S. &c. om. *æptir barn*.
70) LH. &c. add. *sit*.
71) GOPQR. &c. *gangæ*. 25. 55. *ganga ok intakas*.
72) BCEFGHIKLMOPQRSTUX. &c. om. *þa*.
73) KLX. &c. add. *en*.
74) HIKLTU. &c. *hon*.

ræ halff[75]) mark wax. ok[76]) offri swa mykit hun will. ([77]ok ([78]leþis þa[79]) .i. kirkiu ([80]utæn alt[81]) hindær.[82]) ([83]ær[84]) fatök konæ. þa leþis ([85].i. kirkiu *mæþ* kirkiu[86]) lyusum.[87]) ok aghi kirkiæ sialff[88]) ([89]lyus sitt. ([90]sum hun fyrra atti. komb*æ*r konæ *mæþ* laghæ inleþning[91]) sinni. ok[92]) ([93]will æi præstær hanæ[94]) in leþæ. ok mistir hun[95]) ([96]*mæþ* þy ([97]siængæ leghi sins.[98]) þa dyli præstær meþ[99]) twem præstum ok[100]) siælw*æ*r han[1]) þriþi. ([2]at han ([3]hænni æi[4]) inleþning[5]) sundi.[6]) ællr böte þre m*arkær*. ([7]twa biskupi. ok[8]) enæ[9]) bondænum.[10])

.X.

¶ ([11]Nu haw*æ*r præstær tyund ([12]ok tillaghur[13]) fangit. þa skal præstær[14])

---

75) 93. *en.*
76) E. 44. 104. om. *ok.* IKSTUX. &c. *tha.*
77) GP. &c. om. *ok — kirkiu*; at G. habet verba: *oc ledhis tho ij kyrkyo* rec. man. saec. XV in marg. addita. H. &c. om. *ok — hindær.*
78) BC. *þa skal præstr hanæ inleþæ utæn* &c.
79) IKLTUX. &c. om. *þa.* Q. &c. *tho.* OR. *togh.*
80) S. 70. om. *utæn — kirkiu.* Male.
81) IK. &c. om. *alt.*
82) 74. in parenthesi add. (*och vtann beye ost*).
83) H. &c. *thær fatok kona ledhes* &c. L. *Gaar fatök kona j kirkio hon a jnleþas meþ* &c.
84) GFMOPQR. &c. add. *þæt.* IKTUX. &c. add. *hon.*
85) GKOPQRX. &c. *in mæþ* &c.
86) KLRTU. &c. *kirkionna.*
87) P. *liuse.* 33. 44. &c. *liws.*
88) ITU. &c. om. *sialff.*
89) F. *liuset, som* &c.
90) L. om. *sum — atti.* KX. &c. *swa sidhan som för. Komber* &c.
91) U. *inledungh.* L. 44. *jnlezning.* 73. 77. 86. &c. *inledzen.* Ragv. *hiis que pro introduccione requiruntur.*
92) HLT. om. *ok.*
93) IHKUX. &c. *presten vil hona. eigh inleedha* (U. *ledha*).
94) BCEGLMOPQRST. &c. sic. Cfr. not. 93. praeced. AF. om. *hanæ.*
95) L. 60. om. *hun.* 112. *han.* 30. 87. 88. 89. *bonde.*
96) S. &c. om. *mæþ.* K. &c. *for.* R. &c. *thær medh.* 64. *för then skul.*
97) O. 21. 45. &c. *sænga laghit* v. *sængalagh.* 22. 31. &c. *sænge laghu.* U. 50. 51. 56. *sænghaledhe.* RS. &c. *sænga lagha sin.* Ragv. *concubitu viri.*
98) BCGIKOPQTUX. &c. *sitt.* HLM. &c. *sin*; cfr. not. 97. praeced.
99) KX. &c. add. *androm.*
100) GIKOPQRTUX. &c. om. *ok.*
1) IKMTUX. &c. om. *han.*
2) S. &c. om. *at — sundi.*
3) 60. *ey tilsagth var, eller* &c.
4) HITU. &c. add. *lagha.*
5) U. *jnledungh.* 73. 96. &c. *inledzen.*
6) 73. *nekade.*
7) F. om. *twa.* K. 20. 49. 52. 63. 66. 68. 71. 76. 80. (110.) *ena biscopenom* (66. 68. *bispenom*, et sic recc. passim) *ok twa bondanom.*
8) I. &c. om. *ok.*
9) F. add. *mark.*
10) 28. 44. add. *som konnona* (44. *hustru*) *ægher.*
11) BCFGOPQR. 21—27. 30. 35. 39—43. 45—48. 53. 55. 64. 65. 72. 75. 82—85. 94. 95. 103—109. 111. 112. praecedenti capiti male adnectunt ea quae sequuntur, usque ad verba: *bondum. ok husfrum.* Cfr. not. 40. pag. 40. X. 38. &c. *Tha Prester hafwer Tijond* &c.
12) S. &c. *fongit oc skal han tillaghur haffua, tha skal* &c. Male.
13) 119. *rettighedt.* 120. *andenn rettiighed.* Ragv. *iura sua.*

([15]waktæ tiþæ sinnæ.[16]) ok witæ hwat han ær bondæ[17]) skyldughær ([18]han a ([19]aldræ tiþæ wactæ. han ær[20]) skyldughær fæm[21]) ([22]daghæ höctiþ uppi haldæ. fore ([23]sokn hans ([24]þet ær ([25]iulæ dagh. ([26]ok[27]) paschæ.[28]) helghunæmæssæ[29]) ok[30]) ([31]kirkmæssæ. ok ([32]æn kyndilmæssæ.[33]) þæssæ fæm[34]) daghær[35])
9 æru ([36]hans rætir offær daghær aff bondum.[37]) ok[38]) husfrum.[39]) Nu[40]) sitær bonde ([41]ellr husfru[42]) hemæ. ([43]fran kirkiu om rættæn offær dagh. þa[44]) offræ[45]) þæn ([46]dagh þær ær næst ([47]hælæghær. æptir. oc wæri[48]) saklös. Nu þryszkæs þer.[49]) ok[50]) wiliæ æi offræ. ([51]giældin þa twa pæningæ[52]) fore æn.[53])

---

14) HKLUX. &c. *han.*
15) 30. *acta tijda gærdh sijna.*
16) E. add. *aldra.*
17) ELPU. &c. *bondanum.* I. *bondomen.* K. &c. *sokna mannom.* X. 56. *sinom Soknamannom.* 59. *sinom soknabondom.*
18) E. 44. &c. om. *han — wactæ.* P. &c. om. *han — skyldughær.*
19) X. 38. &c. om. *aldræ — skyldughær.*
20) T. add. *ok.*
21) 73. 93. 96. &c. *sex.* 72. 94. 95. *siuu.*
22) X. 38. &c. *Höghtijds daghar vppehalda* &c. K. &c. *högtidhes dagha vm aret vppe halda. Jwla dagh, kandelmesso* (20. &c. *kyndelsmæsso*) *dagh, pascha dagh, kirkmesso dagh, ok alla helghona dagh, thesse* &c.
23) ITUX. &c. *sinne sokn Juladagh, Kyndelmesso dagh, Pascha dagh Allha helghona dagh. ok kyrkmesso* (TX. &c. *kirkio mæsso*) *dagh, thesse* &c.
24) L. &c. om. *þet ær.*
25) 73. (96.) 98. &c. *Jwla högtidh. paska högtidh, pingesdaga högtidh, helgamesso, kyndermesso, och kyrckiomesso, Thesse* &c.
26) 87. 88. *Kindermesso dagh, Påska dagh, alla helgona dagh, Pingsdagh och Kirckmesso dagh, The fem* (sic) &c. 72. 94. 95. *Trettonde Dagh, Påscha Dagh, Pinges Dagh, Michilzmesso Dagh, Helgona* (72. in marg. add. *messo*) *Dagh, Kyndersmesso, och Kyrchiomesso. Thesse siuu Dagha* &c. 117. 118. *Ottondedag, Kyndermesso dag, Påskodag, Pingestadag, Wårfruudag, thenn Förste, Kyrkiomesso dag, alla hellgonn dagh.*
27) F. &c. om. *ok.*
28) H. &c. add. *dagh,* 31. add. *hælgdh.*
29) 31. om. *helghunæmæssæ.* 36. 75. &c. *helghomæsso.* 90. 91. 92. *Helgonna dag.*
30) EFLMPQ. &c. om. *ok.*
31) 25. *kirmesso.* 35. *kyrmessæ.* BCEFHMRS. &c. *kyndil mæssæ. ok kirkmæssæ.* G. &c. *quindilmæssu. ok kirkmæsso.* Q. *qwindilsmæssa, oc kirkmæssa.* O. *qwindhilsmesso. oc kirkiomesso.* P. *kyndelmesso. ok kirkiomesso.* 28. *Kildilmæsso* (sic) *dager ok kyrkio mæsso dager.* 26. 27. *kyrkyomæssadagh ok dyræ warefrwdagh Thæsse* &c.
32) L. *quindilmesso. thesse* &c.
33) 31. add. *oc pinxthe dagha dagh.* 85. add. *och pingzdag helgona messo.*
34) LM. &c. om. *fæm.* 93. *6.*
35) EHIKTUX. &c. om. *daghær.*
36) T. *rætthelika hans offerdhagha* &c.
37) EX. 32. &c. *bondanum.* L. &c. *bonda.*
38) Q. &c. add. *aff.*
39) X. 52. &c. *hustrunne.* 48. 106. 107. 108. add. *ok aff töm Som Ærff* (106. *ärffd*; 107. *arfft*) *Haffwa ffader ok modher.*
40) KUX. &c. om. *Nu.* BCFGOPQR. caeterique supra not. 11. enumerati, hic male incipiunt cap. 10.
41) 34. 37. 63. &c. *oc.* P. &c. om. *ellr husfru.*
42) T. add. *hans.*
43) T. *aff.* GOPQR. &c. om. *fran kirkiu.* H. &c. *ok will eigh till kirkio koma vm rætin* (28. &c. *rættan*) *offerdagh.*
44) E. om. *þa.* 80. *Sä*; et sic. recc. passim.
45) HL. &c. *offrin.*
46) ITU. &c. *helgha dagh. ther næst ær* (T. add. *ther*) *efter* &c. K. &c. *helgho dagh som ther ær næst epter* &c. X. 38. &c. *helghedagh som ther näst efter komber, och* &c.

.XI.

¶ Nu[54]) ([55]kan bonde barn wiliæ kristnæ latæ.[56]) præstær ær borto. ok[57]) æi *mæþ*[58]) lowi aff sokn farin. ok ([59]æi *hawær* han laghæ forfall. ok mystir[60]) þy barn kristnu.[61]) þa[62]) böte præstær þre *markær* þem sum[63]) barnit atti.[64]) §. 1. ([65]Nu kan barn[66]) siukt ([67]föt wærþæ.[68]) ([69]oc æi[70]) til kirkiu komæ.[71]) ([72]ok þer ([73]æi ([74]præsti na kunnu. ([75]þa ([76]aghu mæn þæt barn[77]) döpæ .i. watni ok[78]) ængu aþru. æru æi mæn til. þa ([79]skulu konor þet barn[80]) döpæ.[81]) ok sighi[82]) swa. iæk[83]) döpir þik[84]) ([85].i. nampn faþurs. ok[86]) sons. ok þes hæl-

---

47) FLMS. &c. om. *hælæghær. æptir.*
48) HL. &c. *wæren.*
49) LEHP. &c. *þön.* T. &c. add. *hion.*
50) O. om. *ok.*
51) 70. *betale.* 56. 60. &c. *giffui.* K. &c. *tha gielde hwart thera twa* &c.
52) B. &c. sic. A. *pæmingæ.*
53) B. &c. *en.* 48. 106. &c. add. *for triiskona ok wth siith rætha offær.* 73. 96. &c. add. *och wari saacklös.* 117. 118. add. *Och presten må tå förholla Honom hanns påscho dagh, om hann ey änn tåå tett giella will.*
54) X. 38. &c. om. *Nu.*
55) IKTUX. &c. *wil bonde barn. cristna* &c.
56) LFR. &c. add. *oc.*
57) U. &c. om. *ok.*
58) 48. 106. &c. add. *soknæ.* Ragv. add. *parochianorum.*
59) G. *eigh* omiss. add. rec. man. BCHMPT. &c. *hawær han æi laghæ* &c. L. *han hafuer ey lagha* &c. FIKOQRUX. &c. *hafuer ey laga* &c.
60) B. &c. *mistir.*
61) HIKOQRTUX. &c. *kristendom.* P. &c. add. *sinæ.*
62) HIKTX. &c. om. *þa.*
63) BCEFGHLMOQRSU. &c. om. *sum.*
64) LPT. &c. *atw.*
65) KX. &c. *Uardher barn siwkt fööt at thet kan eig til kirkio föras ok* &c.
66) A. *barni* scriptum est, at *i* deletum.
67) G. Sequentia desunt, usque ad verba: *agher þe kiæro swara* &c., cap. 20.
68) ELR. &c. *wara.*
69) BCH. 28. 29. 36. 37. om. *oc — komæ.*
70) P. &c. om. *æi.* Male.
71) T. om. *komæ.*
72) L. om. *ok — kunnu.*
73) IU. &c. *kunno. eigh prest fa, döpen. tha thet .ii. watne. ok .ii. eingo andro, tha ægha men thet barn döpa. Æru eigh men till* &c. KX. &c. *kunno eig prest faa tha döpin thet i watne ok i* (X. 59. &c. om. *i*) *engo andro thet agher man* (X. 38. &c. *Tha ägher Man thet*) *döpa vm han ær til ær eig man til* &c. T. *kunno æy prest faa, döpen thet j wathne, ok ængho andro Tha ægha mæn thet döpa, ær æy man thil* &c.
74) P. &c. *prest kunno fynnæ. tha* &c.
75) L. *j watne. oc engo andro agha mæn þet barn döpa. æru* &c.
76) P. &c. *mago.* QR. &c. *ægher man.* O. &c. *ma man.*
77) H. &c. om. *barn.* 73. 98. &c. add. *hema.*
78) FOPQR. &c. add. *i.*
79) 25. 45. &c. *magho.* EHITU. &c. *döpin thät* (TU. 33. add. *barn*) *kunur, ok* &c. K. &c. *döpe quinna thet barn ok* &c. X. 38. &c. *döpe thet Qwinna, och* &c. L. *æru quinnor som sculu thet barn döpa. oc* &c.
80) S. &c. om. *barn.*
81) BCM. add. *.j. watni ok* (M. add. *ii*) *ængu aþru.* 86. add. *i vattne.*
82) EITU. &c. *sighin.* BCHLMOPQRS. &c. *sighiæ.*
83) EHKLMOPQRSTU. &c. *Jak.* 25. 32. &c. *Jach.* FX. 46. &c. *Jagh.*
84) IRTU. &c. add. *N.* K. &c. add. *nempne barnet.* Cfr. VGL. II. DrB. 3. not. 19.

ghæ andæ.[87]) Dör þæt barn[88]) swa ([89]ær döpt. ([90]þa ma þæt[91]) .i. kirkiugarþ læggiæs.[92]) ([93]liffnær þæt barn[94]) ([95]swa ær döpt. ok ([96]kan quikt[97]) til[98]) kirkiu komæ. þa agh*æ*r præstær ([99]barni ([100]kristnu ([1]til fyllæ. ([2]sum fyrr[3]) war fat.[4]) kan þæt[5]) barn upp wæxæ. ok iawæs[6]) um hwat[7]) þæt haw*æ*r kristnu[8]) fangit æll*æ*r æi ([9].i. ænum[10]) iamlangæ þ*æ*r æptir. at[11]) þæt[12]) föt war.[13]) ([14]þa a biskup*æ*r ([15]þæt ranzzakæ ([16]ok letæ.[17]) ok þær m*æþ*[18]) giöræ ([19]sum han ræt-tæst hittir.[20]) §. 2. Nu[21]) byggir[22]) ([23]kall ok kærling[24]) .i. þorpi ænzamin[25]) samæn.[26]) ok konæ[27]) hans barn föþir. ([28]kan þæt barn[29]) syukt föt[30]) warþæ.[31])

---

85) 56. *jn nomine patris etcetera hæller* (pro *æller*) *aa swænsko döör* &c.
86) EPRU. &c. om. *ok.*
87) QRX. &c. add. *amen.* 50. 51. 81. add. *ok nempne* (51. 81. add. *thet*) *barnet.*
88) H. &c. add. *thær.* X. 36. &c. add. *som.*
89) L. *döpis þa* &c.
90) E. 60. *Thät ma i* &c.
91) OPQ. &c. add. *barn.*
92) HILX. &c. *jordhas.* 37. add. *ok arff taka.*
93) BCFIKLMOPQRSTUX. &c. *liwær.* 57. *Bliffuer thet barn sză är döpt wid liff, och* &c.
94) E. 60. om. *barn.* 28. 29. add. *thær.* 30. 31. &c. add. *som.*
95) EL. 60. om. *swa ær döpt.*
96) IKUX. &c. *komber* (X. 51. 81. add. *thet*) *quikt till kirkio, tha* &c.
97) P. &c. add. *ather.* Male. Cfr. not. 70. pag. 41.
98) L. *j.*
99) SX. &c. *barn cristna til fulla* (X. 51. &c. *fyllest*).
100) IKOQRTU. &c. *crismo.* 26. 27. *kristning.* H. *till krifmi* (sic) *gifwa som* &c.
1) 37. *giffwa ok ey optare döpa, Kan* &c.
2) KX. &c. om. *sum — fat.*
3) S. &c. om. *fyrr.*
4) Q. *offath.* 53. 109. *afat.* EFLOPRS. &c. *saght*; male.
5) U. &c. om. *þæt.*
6) LFHMOPQRSTUX. &c. *jæwas.* K. *iæffuar.* 70. 99. 119. &c. *twifflas.*
7) T. &c. om. *hwat.*
8) IKPTU. &c. *crismo.* OQR. &c. *cristindom.*
9) IKTU. &c. om. *.i.* 60. 71. om. *.i. — föt war.* 73. 98. &c. *innan nath och åhr sedan barnit födt war.* Ragv. 1. *Jnfra annum*; recte. 2. *Lapso anno*; male.
10) B. &c. *enum.*
11) EF. 25. &c. om. *at.* OQ. &c. *tha.*
12) OPQR. &c. *barnit.* L. add. *barn.*
13) 42. 51. &c. *wart.*
14) E. *Biskuper a thät* &c.
15) T. &c. om. *þæt.* L. &c. *ranzsaka. oc leta vm thet mal oc thær* &c. F. *der vm ransaka* &c.
16) IKTUX. &c. om. *ok letæ.*
17) 30. 31. 79. *vtleta.*
18) P. &c. *wm.*
19) IP. &c. *thet rættesta som* (P. &c. om. *som*) *han hitter.* KX. &c. *thet rættasta han finder.*
20) U. &c. *findher.*
21) X. 38. &c. om. *Nu.*
22) TF. &c. *byghia.*
23) BCFHIKLMOPQRSTUX. &c. *karl.* 105. *Gubbe.* 70. *man och quinna.* 71. *karl eller krykking.*
24) 28. *kæryng.* 72. 104. &c. *Kiäringh.* 53. *kerring.*
25) BC. *en samæn.* EFIKLMPQRSTX. &c. *ensamin.* O. *ensamman.* U. &c. *ensampnne.* H. &c. om. h. v.
26) BCIKOPQRSTUX. &c. om. *samæn.*
27) 48. 106. &c. *hustru.*
28) KX. &c. *wardher thet siwkt fööt för æn* &c.
29) H. &c. om. *barn.*
30) OQR. &c. om. *föt.*
31) L. &c. *wara.*

fyrr æn þet hæþit[32]) dör.[33]) döpi þæt[34]) faþir ællr[35]) moþir. þy at[36]) þön[37]) haffþu[38]) ængum andrum til sighiæ. þær[39]) ryffs[40]) æi hionælagh[41]) for guziwælagh.[42]) §. 3. Nu[43]) boæ[44]) flæræ[45]) .i. by.[46]) gangær bonde til grannæ.[47]) ok[48]) bæþis[49]) guziwiæ.[50]) ([51]ok grannæ[52]) syn[53]) ([54]guziwælagh.[55]) dör þy[56]) barn hæþit.[57]) böti ([58]þa granni[59]) þre m*arkær*. ellr dyli m*æþ* tiu[60]) mannæ æþi.[61]) at han[62]) æi guziwiælagh sundi. ([63]þ*æ*r takær biskup*ær*[64]) halfft. ok halfft ([65]arwi barns.[66]) far barn kristindom.[67]) ([68]þa ([69]aghær ængin ([70]sak fore guziwiælagh ([71]uppi[72]) haldæ.

---

32) B. &c. *heþet*. 72. 94. 95. *ochrist hedning*.
33) IU. &c. add. *tha*.
34) L. &c. add. *barn*.
35) T. &c. *ok*.
36) F. 24. 26. &c. om. *at*.
37) LFHIKMOPQRSTX. &c. *þe*.
38) HF. &c. *hafwa*.
39) X. 59. 96. *Och*.
40) FIKLMOQRSTU. &c. *riffs*. X. 59. 104. *rifwis*. H. &c. *skyls*. P. &c. *syndras*.
41) E. add. *thera*.
42) M. *gudzziwialagh*. IFLU. *guzziuolaghi* v. *-lagh*. K. &c. *gudzewa lagh*. HR. &c. *gudzsöwalagh*. Q. *gudzöffwlag*. O. *gudzöffuilagh*. T. *gudhzöwolaghe*, at *ö* mut. in *i*. X. *gudzsöwialagh*. 26. 27. &c. *gudzsoffwalagh*. Et sic fere in sequentibus. E. add. *slikt*. KX. &c. add. *skuld*. Ragv. *compaternitatem sic superuenientem et necessitatis articulo contractam*.
43) X. 38. &c. om. *Nu*.
44) K. &c. *byggia*.
45) B. &c. *flere*.
46) EH. &c. add. *saman*. KX. &c. add. *saman ok*. ITU. &c. add. *ok*.
47) EFHIKTUX. &c. add. *sins*.
48) L. om. *ok*.
49) B. &c. *beþes*. L. *beþas*. F. *beder*.
50) BCHIKLSTUX. &c. add. *lagh*. F. add. *af granne sinom*.
51) H. &c. om. *ok*. S. &c. om. *ok — guziwælagh*. U. &c. *Nw nækar han oc barneth dör thy hedhith* &c. K. &c. *han syn ok wil eig ok barn döör thy hedhit tha böte then som sunde thre marker* &c.
52) B. &c. *granni*. E. *grannin*. F. 37. *hann*.
53) 37. *nekar*; cfr. not. 51. supra. P. &c. add. *hanom*.
54) HIL. &c. om. *guziwælagh*. X. 38. &c. *och wil ey*: *Dör* &c.
55) P. &c. add. *och*.
56) H. &c. *tha*. LFX. &c. *þet*.
57) B. &c. *heþit*.
58) BCFHLMOPQRSTX. &c. om. *þa*. I. 78. *then sami. granne* &c. U. &c. *tre* m*arker thæn som nækadhe æller* &c.
59) X. 38. &c. add. *som sönde*.
60) P. 25. 26. 27. 55. 72. *twæggiæ*. 42. *two*. 54. *sex*. 60. 64. 65. *tolff*.
61) B. &c. *eþe*.
62) LX. &c. add. *hanom*.
63) S. &c. *Thet*. ITU. &c. *falz han. aat edhe, taghe* &c. K. &c. *fælz han at edenom tha taghi biscoper XII. öra ok XII öra barsens* (20. &c. *barnsins*) *fadher faar thet barn* &c. X. *Faller han ath eedhe*: *Böte Biscopenom tolf Öra* &c. (ut K.)
64) OPQR. &c. add. *aff*.
65) FOQS. &c. *arfua*. 73. 98. &c. *arffwingar*. 37. *fader eller moder*. ITU. &c. *barnsens fadher*. Cfr. not. 63. supra.
66) OPQR. &c. *thes döda*.
67) B. &c. sic. A. *kristindöm*.
68) X. 50. &c. *Wari saklös* (pro *þa — uppi haldæ*).
69) K. &c. *ær engin saker fore gudziwolagh*.
70) R. *saki*. T. &c. om. h. v. 73. 98. &c. *för Gudzöffualagh böta*.
71) 28. &c. om. *uppi haldæ*.
72) BC. add. *at*.

XII.

¶ ([73]Nu kan bonde siukær liggiæ. ok ([74]præsti buþ fa.[75]) præstær latær sik annæt ([76]moþæri wæræ.[77]) dör þan[78]) man. ([79]ok far æi ([80]ræzkap sin.[81]) böte præstær þre m*arkær* arwum[82]) bondæns. Nu[83]) far præstær baþi[84]) sændær[85]) buþ barn at[86]) kristnæ. ok siukum[87]) reþskap gioræ.[88]) ([89]þa a han fyrræ hiælpæ ([90]bondæ æn barni. Nu latær præst*ær* ([91]sik moþæri[92]) barn ([93]æn bondæ.[94]) dör þan[95]) bondæ[96]) ([97]oskriptæþær[98]) böte præstær þre m*arkær* arwum[99]) bondæns.[100]) §. 1. ([1]Nu far[2]) bonde præsti buþ lik at wighiæ[3]) stand*ær* lik[4]) ænæ[5]) natt[6]) owight inni[7]) ([8]at bondæns twa æll*ær* þre[9]) ([10]nætær. ([11]hæti præstær wiþ þrim m*arkum.*[12]) ([13]ællr witi laghæ forfall ([14]sin. ([15]aff þöm þrim

73) IKX. &c. *Ligger bonde siuker. ok sender prestenom budh Presten later* &c.
74) L. &c. *prester budh faar.* U. &c. *sændher budh prestenom Presther lather* &c. 104. *prester tre boodh få.*
75) T. 93. *sændha.* F. 30. &c. add. *och.*
76) T. 44. *modharen.* 86. *brådare.* 28. H. &c. *mera vardha.*
77) EM. 31. om. *wæræ.*
78) B. &c. *þæn.*
79) 105. 112. 113. *vthann schrifft och Gudz lekammenn, Böte* &c.
80) BE. &c. *reþskap.* 48. 66. &c. *reedhe* v. *redo*; et sic recc. passim. 99. *Gudz lecame, böte* &c.
81) IKMTU. &c. om. *sin.*
82) X. 33. 60. *Ärfwa.* OPR. &c. *arffuingom.* Q. *ærwingia.*
83) KX. &c. om. *Nu.*
84) P. &c. om. *baþi.* FIKLPQRTUX. &c. add. *i.*
85) U. &c. add. *tw.*
86) PX. &c. om. *at.*
87) X. 50. &c. add. *manne.*
88) O. &c. *föra.* L. &c. *gifua.*
89) E. *Han a fyrra* &c.
90) K. &c. *siwkom.* 25. 55. *barne æn bonda.*
91) H. &c. *mera wardha barn* &c.
92) T. *modharen.* 86. *brådare.* BCOPQRSUX. &c. add. *wæræ.* K. &c. add. *vm.* F. 20. &c. add. *wara om.*
93) L. *at cristna. æn bonda redhscap at föra. dör* &c.
94) K. &c. *then siwka.*
95) B. &c. *þæn.* EHILTUX. &c. om. h. v. MFS. &c. *tha.*
96) BC. *man.* K. &c. *siwke.*
97) 48. 106. &c. *ok far ey sin rede böthe* &c.
98) LIKSTX. &c. add. *þa.*
99) R. *arffuingiomen.*
100) E. *hans.* 73. 98. &c. *then siukas.* 102. *Tess döda.* F. iterum habet verba: *Nu får Presten — bondans.*
1) M. Verba: *nu — kirkiogardhe iordha* rubris lineolis sunt cancellata. 73. 96. 99. 100. om. hanc §.
2) X. 50. &c. *sänder.*
3) K. &c. add. *han komber eig ok.* X. 63. &c. add. *och han komber ey.*
4) 57. 56. 61. add. *mera än.* Male.
5) B. &c. *enæ.*
6) BC. add. *inni.* F. add. *och.*
7) S. &c. om. *inni.*
8) 103. *hoos.* X. 37. &c. om. *at bondæns.*
9) BC. *preær.*
10) L. &c. *þa hæte* &c.
11) IFKTUX. &c. *böte presten. thre* marker.
12) 117. 118. add. *för hwario natt.* Male.
13) BCLR. &c. om. *ællr* — markum.
14) O. &c. om. *sin.* ITX. &c. *med twem prestum.* (T. &c. add. *oc*) *sielfuer thridii, Aff them* &c. U. &c. *medh twem presthom oc siælfwer tridhi oc aff trem* &c. K. &c. *meth twem prestom sielffuer tridhi thær aff taghi biscopen twa marker ok ena malsæghande. Före* &c.

m*arkum* taki[16]) ([17]bondin ænæ.[18]) ok twa[19]) biskup*ær*. ([20]förir[21]) bondin[22]) ([23]fyr[24]) ut. æn lik[25]) haw*ær* swa længi inni standit.[26]) þa ær bonden[27]) sak*ær* at þrim m*arkum*. ([28]þa þræ m*arkær* þræskiptæs.[29]) takær[30]) enæ[31]) biskup*ær*. ([32]aþræ allir þer[33]) sum[34]) þe iorþ attu. ær[35]) lik iwir förþæs. ok þriþiu[36]) hundæri.[37]) Siþæn[38]) lik haw*ær*[39]) ([40]þre nætær inni standit. þa ma bonden saklöst[41]) lik[42]) ([43]ut föræ. ok siælw*ær*[44]) .i. kirkiu garþ[45]) iorþæ. §. 2. Nu[46]) giw*ær* bonde præsti sak.[47]) fore warnæþ[48]) sin. at han æi reþskap fik. ([49]aghi þær[50]) præstær wald[51]) witæ ([52]forfall sin m*æþ* twem[53]) præstum[54]) ok[55]) siælw*ær* han[56]) þriþi.

---

15) E. 31. om. *aff* — m*arkum*.
16) BCOPQS. &c. *takær.*
17) IU. &c. *twa biscopen. ok bonden ena.* HT. &c. *biscopin twa mark. ok bondan ena.* X. 50. &c. *Biscoper twa, och Malsäghanden eena.*
18) B. &c. *enæ.* E. 31. &c. add. *mark.*
19) F. &c. add. *mark.*
20) 109. om. *förir — kirkiu garþ iorþæ.*
21) L. &c. add. *oc.*
22) BC. &c. *bonde.* K. &c. *noghor.*
23) BC. *fyrræ,* et sic passim. OQ. &c. *lijk wt för æn lijk* &c. M. &c. *liik wt för æn thet hafuir* &c. IKTU. &c. *owiikt liik vth, för æn thet hafuer* &c. R. *liik wth för æn* thet *hafuer .j. III. nætter jnne standit om thet ey vigt wardher. tha ær* &c. X. (38. &c.) *vt owigt Lijk, för än thet hafwer inne standit thre nätter, Tha böte thre Marker: Ena Biscopenom, andra mark allom them Jordena atto som Lijkit ofwer fördis, tridhia mark Hundareno.*
24) FLPS. &c. add. *lijk.*
25) FLP. &c. *thet.*
26) 48. 71. 108. *leghadh.*
27) EHIKLTU. &c. *han.*
28) FOS. &c. *the.* E. *til threskiptis: Taker* &c. QHR. &c. *til treskiptis, taki* &c. M. *tiil thræskiptis, ena biscopi, andhra allom them iordh* &c. P. &c. *til træskiptis. ena biscopenom. Andra. allom thöm iordh attho liik offuer foor. och tridhie hærædeno.* ITU. &c. *ena biscopenom, andra allhom theem som iordhena. aatto som* (T. *thet*) *liket ofwer. fördhes. thridia.* mark (TU. &c. om. mark) *hundareno.* K. 20. 49. 88. (52. 66. 67. 68. 71. 80. 117. 118.) *ena biscopenom andra thom allom iordhena atto som liiket offuer fördhis tridhia bynom* (80. *honom*; male).
29) F. &c. *gange till treskiptes.*
30) FLO. &c. *taki.*
31) EQR. &c. add. *mark.*
32) H. *allha the som jord attu thær lik yuer fördhes andra marken. thridhia hundarit.*
33) BC. add. *mæn.*
34) FL. &c. om. *sum.*
35) QR. &c. om. *ær.* FLMOS. &c. *som.*
36) E. add. *mark.*
37) BCELOQ. &c. *hundærit.* R. &c. *hæradhit.* 72. *hundareno*; in marg. adnot. scriba: *hundareno thet är heredeno.* 48. 106. 107. 108. *kirkian.*
38) IKTU. &c. *tha.*
39) L. 31. add. *swa.* R. add. *.j.*
40) IHTU. &c. *swa lenge inne standet thre nætter tha* &c.
41) OFSTU. &c. *saklöös.* LHP. &c. *at saklöso.*
42) H. &c. om. *lik.* IKTUX. &c. *thet.*
43) P. &c. *til kirkiogardh föræ. och sielffuer nidher iordhæ.*
44) 33. 34. 44. &c. add. *thet.*
45) EFLMOQR. &c. *kirkiugardi.* S. &c. add. *legghia eller.* L. &c. add. *nidher.*
46) X. 38. &c. om. *Nu.*
47) 44. 54. &c. *skuld.*
48) BCEFIKMPQRTX. &c. *warþnæþ.*
49) M. *hafwi.* X. 51. &c. *Tha ägher prester* &c.
50) HMOPQRU. &c. *tha.*
51) L. &c. om. *wald.* 78. *widzordh.* BCOPQR. &c. add. *at.*
52) F. *sann förfall med* &c.

(57þæt ær (58þæt fyrstæ. at59) han æi buþ fik.60) annæt61) at62) hanum. biskupær63) stæmpt haffþi.64) þriþiæ65) at han (66.i. sottæ siæng la. fiærþæ at han mæssu saghþi. þa han buþ fik.67) bristær68) at eþæ.69) böte70) þre markær (71arfwm bondæns72)

.XIII.

¶ Giör73) præstær mæssufal (74a þem75) dagh sum76) (77forhelghþ ær fore. böte þre markær. (78þa (79þre markær aghu soknæ mæn hans (80up takæ. utæn han witi81) laghæ82) forfall. sin.83) (84ett ær þet.85) at86) (87han siukær liggær. annæt88) at89) (90hanum biskupær buþ fik.91) þæt a han witæ mæþ (92þriggiæ præstæ eþe. §. 1. (93Nu (94aghær bonde vm95) sunnudagh96) til kirkiu komæ.

---

53) R. *.III.* 48. 106. &c. add. *andhrom.*
54) 70. *bolfastom mannom.*
55) FKRX. &c. om. *ok.*
56) FIKMTUX. &c. om. *han.*
57) ITUX. &c. *första. ær thet.* (X. 44. 75. om. *thet*) *at* (U. om. *at*) *han* &c. K. &c. *forsta forfal at han* &c.
58) E. *fyrsta forfall, at* &c.
59) S. 24. *thet.*
60) 28. add. *at han skulle til honom koma.*
61) HIPTU. &c. add. *ær thet.*
62) U. &c. om. *at.*
63) 43. add. *hem.*
64) FR. &c. *hafuer.*
65) T. add. *ær thet.*
66) U. &c. *a.* 73. *siuker lågh.* 86. *Siuker var.*
67) 105. 112. add. *Fämpte att hann Eldz våda hade.*
68) HIKQTX. &c. add. *han.*
69) B. &c. *eþe.*
70) OPQR. &c. add. *præster.*
71) B. &c. sic. A. *arfwin.* 90. 91. 92. *bondans ægen saach.*
72) K. &c. *thes dödha.* 89. add. *eenskijlt.* 117. 118. add. ex SML. KkB. 9. *Dela Prester och bonden* &c.
73) F. *Nw gör.*
74) L. *vm helghan dagh. böte* &c.
75) IKTUX. &c. *helghom.*
76) BCFHOPQR. &c. om. *sum.*
77) HQ. &c. *forhælgh.* 103. *för helig dagh.* 119. *hellig affthen haffuer, tha böder* &c.
78) OPQRS. &c. *the.* HLM. &c. *them æghi* &c. IKTUX. &c. *sinom soknamannom, vtan* (KX. &c. add. *at*) *han* &c. 117. 118. *twå biscope och ena Socknamennom sinom, vtan* &c.
79) E. 70. om. *þre markær.*
80) H. &c. om. *up takæ.* OPQR. &c. *opbæra.* M. *skipta.*
81) X. 38. &c. *hafwi.* F. *kann wijsa.*
82) U. &c. om. *laghæ.* T. 44. *san.*
83) F. *Sitt.* IKTX. &c. om. h. v.
84) ITU. &c. *som för æru sagd ¶ Nu ægher* &c. F. *som för ær Sagt, och thet æger* &c.
85) KOQ. &c. om. *þet.*
86) E. 31. &c. om. *at.*
87) P. &c. *biscoper honom budh sendhe. Annat ær. thet at han siuker liggher, thet ægher han* &c.
88) QR. &c. add. *ær.* SX. &c. add. *ær thet.*
89) S. &c. om. *at.* H. 48. *thet.* R. &c. *wm.*
90) HKX. &c. *biscoper hanom stempt hafwer thet* &c.
91) 25. 35. &c. *sænde.* 48. 106. &c. add. *triidia at han skwlla ii soknæbodh ffara.*
92) E. 28. &c. *twäggiä.* 117. 118. *tweggia prester eede och siellffuer sins tridie. ¶ Nuu* &c.
93) KX. &c. *Bonde ægher vm* &c.
94) M. *a.* F. *ægha bönder.*
95) OPQRX. &c. add. *hwan.*
96) LFI. *sunnodagha.*

præstær a ([97]hælghudaghæ biuþæ.[98]) ([99]ok fastudaghæ.[100]) glömir præstær ok brytær bonde. ([1]þær ær præstær sækær[2]) ([3]ok æi bonde. biuþær præstær. ok glömir bonde ([4]oc briutær.[5]) þa[6]) ær[7]) bonde[8]) sækær[9]) ([10]at þrim markum. ([11]swa[12]) ok præstær æn[13]) han[14]) sik[15]) glömir.[16]) fore ([17]allær[18]) sakir þær[19]) præsti witis.[20]) þa a[21]) præstær[22]) fore ([23]sin forman[24]) kallæs. ok[25]) þær[26]) a han ([27]antwiggiæ ([28]sik wæriæ. ællr fælla.[29]) wærs han. wæri saklös. fallz han[30]) böte æptir lanzlaghum. §. 2. ([31]Nu ma æi[32]) biskupær ællær præstær[33]) man ([34].i. forbuþ sættiæ. utæn fore þæssi[35]) mal. ([36]þæt ær fore skript. ok[37]) tyund. oc[38]) kirkiu tillaghur ([39]oc præst.[40]) ok[41]) all andilik mal. ok æi[42]) fore fægield.[43]) hwilikin præstær sum[44]) ([45]sætær bondæ[46]) utæn[47]) kirkiu o rætlikæ.[48]) ok[49])

---

97) T. 93. *hælghom dagh.* K. &c. *fastodaghum ok helgho daghum lysa ok biwdha, glomer* &c.
98) ILRTUX. &c. *lysa.*
99) 73. 99. 102. om. *ok fastudaghæ.*
100) T. &c. *fastho dagh.* U. *fastho.* ILTUX. &c. add. *biudha.* R. (73. &c.) add. *för sokn sine.*
1) PR. &c. *tha.* IKLTUX. &c. *tha* (LU. &c. om. *tha*) *böte presten thre marker, biudher* &c. H. &c. *böte prester III marker glömer* &c.
2) EFMOPQRS. &c. *saker*; et sic recc. passim.
3) E. 43. *at thrim markum. Biudher* &c.
4) X. 42. &c. om. *oc briutær.*
5) B. &c. *brytær.* K. &c. add. *fastö dagh.*
6) BCEFHIKLMOPQRSTX. &c. sic. U. om. h. v. A. *þær.*
7) UX. &c. *vari.*
8) U. &c. om. *bonde.* EHIKT. &c. *han.*
9) CE. &c. *sakær.*
10) U. &c. *til tre marker.*
11) EHIKLTUX. &c. om. *swa — glömir.*
12) S. &c. add. *ær.*
13) FQR. &c. *vm.*
14) O. add. *bryter.*
15) BCS. &c. om. *sik.*
16) M. *forglömer.*
17) P. &c. *alla skuldh thær* &c.
18) BCHIKSTUX. &c. add. *þer* v. *the.*
19) IKSTU. &c. om. *þær.* E. *their.* BC. *ær.* X. 38. &c. *som.*
20) STX. &c. *withas.*
21) HIKLPTUX. &c. *scall.*
22) EHIKLTUX. &c. *han.*
23) 112. 113. *sina för män.* 80. *hanns förmän.*
24) B. &c. sic. A. *formam.* FOPQR. &c. add. *komma eller.*
25) EHIKLPTUX. &c. om. *ok.*
26) F. *tå.*
27) P. &c. om. *antwiggiæ.* S. *sik antighia at wæria* &c.
28) IKTUX. &c. *wærias eller fellas.*
29) OP. 31. 45. 73. 96. &c. *fællæs.* 46. *fællis.*
30) T. 41. add. *at edhe.* 42. F. add. *tha.*
31) KFX. &c. *Eig ma biscoper* &c.
32) H. &c. *eingen.*
33) OPQRX. &c. add. *nokon.*
34) Ragv. *a sacramentis aut ingressu ecclesie suspendere.*
35) EKLMPQSX. &c. *thässin.* UT. &c. *theson*; 31. 42. &c. *thæssom*; et sic recc. passim.
36) X. 31. &c. *som.* K. &c. om. *þæt ær.*
37) IKTUX. &c. *fore.*
38) KX. &c. *fore.*
39) L. &c. om. *oc præst.*
40) Pro *præsts.* P. sic. IKMOQRTUX. &c. *prestens.* ES. &c. *prästä.* F. *presti.*
41) EIKLTUX. &c. add. *fori.*
42) 35. 52. 66. 80. om. *æi.* Male.
43) F. 72. 73. 76. &c. *gældh.*
44) EK. &c. om. *sum.*
45) 44. *bonda orætteligha lyser aff kyrkio.*
46) 29. 104. add. *i forbudh eller.*
47) KUX. &c. *aff.* I. *bort aff.*
48) 31. 72. &c. *wranghlika.*
49) KQU. &c. om. *ok.*

utæn[50]) biskups orloff.[51]) böte[52]) þre *markær*.[53]) ([54]taki halfft bondin. ok halfft[55]) biskupin. Nu[56]) wærþær man .i. forbuþ sættær.[57]) fore rættæ[58]) sak.[59]) sitær[60]) .i. forbuþi iwir[61]) ([62]nat ok iamlangæ.[63]) ([64]þa ma[65]) biskup*ær* han .i. ban sættiæ. wil han æi sik[66]) rættæ.[67]) ok[68]) naþir sökiæ.[69]) ([70]innæn nat ok iamlangæ.[71]) þa[72]) ([73]skal kunungi til sighiæs.[74]) ok[75]) kunungær a iwir þem[76]) *mæþ*
11 swærþ rættæ.[77]) ok utæn kirkiu garþ[78]) dömæ.[79]) ([80]þo skulu[81]) rættir arfwær[82]) goz[83]) hans ([84]arfwæ. ok liggi siælwær[85]) fore brut sin.[86])

.XIIII.

¶ ([87]Nu ([88]will man ([89]eghu sinæ til klostærs[90]) ællr[91]) kirkiu giwæ. han a

---

50) IKTUX. &c. add. *siins*.
51) H. &c. *loff*. 73. 90. 96. &c. *förloff*.
52) B. ceterique omnes sic. A. add. *biskupi*.
53) E. add. *Af thäm*.
54) IKLTUX. &c. *halfpt bondanom. ok halfpt biscopenom*.
55) CP. 46. *halff*.
56) KX. &c. om. *Nu*.
57) BFIKORX. &c. *sattær*. 117. 118. ex SML. KkB. 10. inserunt: *eller nu kann mann saaker warda* &c.
58) I. *sanna*.
59) FHL. &c. add. *sina*.
60) EIKTX. &c. add. *han*. F. add. *ey*; male.
61) HIKLSTUX. &c. om. *iwir*.
62) 99. *åhr och daagh, Tå* &c.
63) KTUX. &c. *aar*.
64) P. &c. om. *þa — iamlangæ*. Male.
65) E. 74. *skal*.
66) T. add. *tha*.
67) 44. 92. 103. *bætra*.
68) BC. 38. 75. *ællr*. U. add. *nokra*.
69) H. &c. *thyggia*. K. &c. *tiggia*. 44. *bedhas*.
70) 50. 51. 56. &c. *i thet årith. thå* &c.
71) HIKTUX. &c. *aar*.
72) E. *Tho*. Male.
73) X. 38. &c. *ägher Konunger ofwer han medh* &c.
74) LT. &c. *tiil sighia*.
75) EHIKLTU. &c. om. *ok*.
76) MFP. &c. *then*. EHIKTUX. &c. *han*. LOQR. &c. *then man*.
77) K. &c. add. *lata*.
78) U. 50. *kyrkio*. Male.
79) BCILMPRT. &c. add. *ok*.
80) OR. &c. *tha*. S. &c. *then*. IKTUX. &c. *rætte arfua. taghen hans goz, ok* &c.
81) BC. om. *skulu*.
82) S. &c. *ærwinghiar*. OQ. &c. add. *hans*.
83) F. om. *goz*.
84) BC. *skiptæ. ok liggi þa siælwær* &c.
85) HIKOQRTUX. &c. add. *ogilder*. S. &c. add. *han ogildher*.
86) E. huic capiti adnectit ea, quae textus noster in §§. 7-10. cap. 14. continet: *Nu kumber thän madher til kirkiu — Tha fiura päninga a prästrin*. Quae vero textus noster in fine eiusdem cap. addit: *Jwir þe mal* &c., quaeque respiciunt ea, quae in sequenti cap. 15. leguntur, ea E. perperam transfert ad principium cap. 14; qua ex re evidens est istum ordinem, quem in nullo manuscripto codice inveni, mutationi inscite factae deberi; nec dubium videtur quin haec ingenio editoris, hunc codicem primum typis vulgantis, sint tribuenda. 117. 118. ex SML. KkB. 10. add. *Nuu kann thenn Mann som lagliga i Förbudh och i Bann sattær är* &c.
87) C. hoc cap. incipit ab iis, quae cod. A. in Add. 1. continet: *Allæ þe iorþ — þær giörs*. E. hic perperam inserit verba: *Jwir thön mal — iwir döma,* quae textus noster in fine huius cap. habet. Cfr. not. 86. praeced. PX. &c. om. *Nu*. 99. 100. om. quae in pr. h. cap. leguntur.

wald[92]) hwat han wil hældær[93]) præsti giwæ til föþu. ællr kirkiu til skruþs. Nu sighær præstær ællr kirkiu wæriændær meræ giwit wæræ. ok þæt nekæs. ([94]liwær þæn[95]) gaff. ([96]þa a[97]) han wizorþ[98]) witæ huru mykit han gaff. Nu[99]) ([100]kan þæn[1]) döþær wæræ sum gaff. ok arfwær hans[2]) ([3]ne gen[4]) sighiæ. ([5]þa ([6]skal kirkiæ[7]) *mæþ* fastum[8]) wæriæ[9]) ([10]þem. þær wiþ[11]) waru.[12]) ok[13]) swa mangi[14]) fastær aghu[15]) wiþ giæff[16]) wæræ. sum wiþ kiöp. hwariæ giæff æptir þy[17]) hun[18]) ær[19]) til.[20]) giwær man[21]) ([22]egu fore siæl sinæ. kirkium.[23]) ællr

---

88) K. &c. *giffuer man eller quinna sina eghn til kirkio eller kloster haffui wald hwat eller han eller hon wil thet prestenom* &c.
89) BCEHIKMPQS. &c. *egn.* 26. 27. 53. &c. *ængh* (pro *æghn*). LR. &c. *æghor.* Ragv. *aliquid de bonis suis.* X. (38. &c.) *eller qwinna sitt Gotz til Kirkio eller Klöster gifwa: Hafwi wald han eller hon, hwat the wilia helder* &c.
90) BCFHILMOPQSTU. &c. *klostær.* E. *klostra.* Cfr. nott. 88, 89. supra.
91) LR. &c. add. *tiil.*
92) LR. &c. add. *tiil.* 117. 118. add. *giffua hwann tionde Penning, æ hwad hällst hann giffuer, Jord, lössöra aff Gambla byrd sina, och.* Cfr. SML. KkB. 12.
93) F. &c. add. *thet.*
94) F. *tå æger hann witzordh som gaff, wetha* &c.
95) HIKLOPQRTUX. &c. add. *som.*
96) S. &c. *haffui han* &c. EHILRTU. &c. *Han a witsord* &c.
97) BC. 52. *hawi.*
98) A. Pro *þ* scriptum est *k*, at scalpro emendatum
99) KPRSUX. &c. om. *Nu.*
100) IKMPRSUX. &c. *ær then* (MRSX. &c. *han*) *dödher som* &c.
1) F. om. *þæn.* BCOQ. &c. *han.*
2) Q. &c. om. *hans.*
3) IKTUX. &c. *sighia nei, tha* &c. R. *sighia ney .j. mote. tha* &c. F. *seya ney derföre, Tå* &c. P. &c. *sighiæ ney. wæri medh fastom thöm thær* &c.
4) S. &c. om. *gen.* 48. 53. &c. *i giæn.* 73. 96. &c. *emoth.*
5) BC. *þer skulu mæþ* &c.
6) KX. &c. *ægher.* 89. *wärie thet Kyrkio wärande medh fasttom, som wijder* &c.
7) IKTUX. &c. add. *thet.* LR. &c. add. *the giæff.*
8) Ragv. *viris domicilium obtinentibus.*
9) K. &c. *wita.*
10) H. &c. om. *þem — waru.* S. &c. *Thy at swa manghir* &c.
11) IKTX. &c. *nææр.* U. 54. *medh.*
12) E. add. *tha gafs.* LR. &c. add. *at gifwit war.* IT. &c. add. *at thet gifuet war.* KX. &c. add. *at swa mykit giffuit war.* U. add. *tha at thet gifuit var.*
13) EHIKTUX. &c. om. *ok.*
14) R. 76. 110. *marghe.*
15) H. *hafwe.* Male.
16) IKTUX. &c. *gafuo.* 26. 27. 32. &c. *gaffuor.* 22. 31. &c. *gifft.* FR. 42. *giff.* O. 74. *giæfd.* Et sic fere in sequentibus. S. add. *wm.*
17) A. *han* additum est, at rubra lineola inductum. T. &c. add. *som.*
18) S. &c. *han.* Male.
19) 31. add. *wærdh.*
20) M. add. *the skulu tolff wara thet æru lagha fasta æ hurv mykit man gifuir hælzt.*
21) KX. &c. add. *eller quinna sina.*
22) BCEHIKMPQS. &c. *egn.* 26. 27. 53. &c. *engh* (pro *eghn*). LR. &c. *æghor.* 38. 56. &c. *ægaluther.* X. *äghodela.* Ragv. *possessiones suas.* 86. *till gudz heder eller före sina siäl, kyrkio eller Closter äger sina är när stadder rätter arffuinge* &c.
23) F. *kyrkione.*

klostrum. ær[24]) wiþær[25]) rættær ærwingi.[26]) ok ([27]ær han til wiz[28]) komin.[29]) ([30]sighiæ ([31]baþir ia. wiþ æru til fastær ok full skiæl. standi þæt[32]) fast oc fult æ huru mykit ([33]han giwær.[34]) ([35]Nu ([36]sighær ærwingi[37]) ne gen.[38]) ællr ær æi wiþær.[39]) ællr[40]) ær[41]) owormaghi. ([42]ællr witwillingær. þa ma han[43]) æi meræ giwæ æn hwaru tyundæ[44]) pænning.[45]) ([46]han a. aff gambli byrþ sinni. hwat han a minnæ ællr meræ. þæt ær laghæ giæff.[47]) ([48]allæ afflingæ iorþ ma man giwæ[49]) fore siæl sinæ. ([50]Giwær man sik til[51]) klostær. ællr spitalæ.[52]) þa aghi æi wald[53]) meræ giwæ æn ([54]ærffwingin wil. ([55]utæn swa[56]) sum fyr ær[57]) saght. Nu[58]) giwær man[59]) meræ æn ([60]laghæ giæff.[61]) ([62]klandær þæt no-

---

24) OPQ. &c. add. *thær.*
25) FIKPTX. &c. *nær.* U. *nokar*; male. IKTUX. &c. add. *stadder.*
26) P. &c. *arffue.*
27) K. &c. *til samwidz komen ok sigher thær ia til æru* &c. 60. *til laga ara kommyn* &c.
28) X. *manswit.* F. &c. *witzord*; male.
29) HPQR. &c. add. *ok.*
30) O. 30. 74. 79. om. *sighiæ — skiæl.*
31) ITUX. &c. *the badhe ia wither. ok æru* &c.
32) K. &c. om. *þæt.*
33) K. &c. *giffuit war.*
34) ITUX. &c. *gaff.* OPQ. &c. *giffuit hawer.*
35) I. Proxime sequenti folio deperdito, verba ultima ante lacunam sunt deleta; quo facto rec. man. saec. XVI in imo marg. add. *oc haffue ingenn wold hona framdeles återkalla* &c., ex SML. KkB. 12. Sequentia desunt, usque ad verba: *boot messofall gör* &c., §. 7. h. cap.
36) BCEHKLMOPQRSTUX. &c. sic (cfr. not. 37. sequentem). F. *sigia Arfuinge.* A. 31. 50. &c. *sighiæ ærwingiær.*
37) E. *ärwingin.*
38) KTUX. &c. om. *gen.* 26. 27. 30. &c. *i gææn.* R. *j. mote.* 73. 96. &c. *emoth.* F. *wider.* S. &c. add. *eller ær ey til widz kommin.*
39) FKPRTUX. &c. *nær.* OPQR. &c. add. *staddher.*
40) T. 75. om. *ællr.* LR. &c. add. *han.*
41) MU. &c. om. *ær.* X. 50. &c. add. *han.*
42) P. &c. *och.* K. &c. om. *ællr witwillingær.*
43) K. &c. add. *eller hon.*
44) S. 70. 79. 90. 91. 92. 98. 109. *tridhia.* Ragv. *3am partem bonorum*; 2. vero add. *hoc est quemlibet decimum denarium.*
45) R. &c. add. *thær.*
46) KLMT. &c. om. *han a.* U. om. *han — meræ.*
47) F. &c. *gifft.* 72. 95. add. *Item Testament schall hollas i så måtto: Giffuer någor kyrchione serdeles, och serdeles presthen, warj meer eller minne, Låthe huar sigh nöyia åth ty som giffuith ær. Gifwer någor åth kyrchio Testament, och presthe inthet, thå tagi prester halfft medh kyrchio, och han warj plichtoger thöm Dödha i bööne hållde haffwa.*
48) X. 38. &c. om. *allæ.* 73. 96. 98. 101. 102. 103. om. *allæ — sinæ.* U. 32. 33. 34. 44. 54. om. *allæ — laghæ giæff*; cfr. not. 3. pag. 51.
49) KT. &c. add. *hwem han wil swa* (T. &c. om. *swa*) *ok.* X. 38. &c. add. *hwem han wil, eller.*
50) T. 26. 27. 38. 50. 57. 60. 61. 62. 78. 87. 88. om. *Giwær — fyr ær saght.*
51) FP. &c. *i.*
52) KO. 25. 30. &c. *spitale* v. *spital.* 115. 116. 120. *hospitall.*
53) F. 30. &c. om. *wald.*
54) BCFHKLOPQRSX. &c. *ærwingiær wiliæ.*
55) X. 38. &c. om. *utæn — saght.*
56) HKLMRS. &c. om. *swa.*
57) BCL. &c. *var.* BC. add. *ok.*
58) KTX. &c. om. *Nu.*
59) K. &c. *noghor.*

kor innæn nat ok iamlangæ[63]) gangi atær[64]) alt þæt.[65]) ([66]iwir ([67]ær laghæ giæffwinæ[68]) kan ærffwingi[69]) ([70]fangin wæræ. ællr[71]) ut lændis[72]) ællr ([73]owormaghi[74]) wæræ.[75]) þa standi goþit[76]) .i. takæ handum.[77]) til[78]) ([79]ærffwingi hem komber. ([80]ællr ([81]þæn or hæptum[82]) kombær.[83]) ællr owormaghi ([84]til ([85]rættæn alldær kombær. hawi siþæn ærfwingi wald. hwat han will[86]) giæffwinæ[87]) haldæ.[88]) ællr ([89]ut giwæ.[90]) ([91]klandær þæt[92]) ængin innæn[93]) ([94]nat ok iamlangæ.[95]) æpti þöm skiælum. nu ær[96]) saght.[97]) þa[98]) haldi[99]) kirkiæn[100]) þæt fast ok fullt sum[1]) ([2]hun fangit hawær.[3]) ([4]Giwær man nokrum andrum[5]) goz. fræn-

---

60) X. 38. &c. *lagh sighia, och klandar* &c.
61) T. (50. &c.) add. *standhe thy ens at ærwinghia wili giffuer man meer æn lagha gæff.*
62) A. Pro *k* primum scriptum est *b*. S. &c. *kaller thet nakor aather jnnan* &c. F. 86. *klandras thet innann* &c. K. &c. *stande thy ens at arffuingia wilia. Giffuer nokor meer ok klandas thet innan nat* &c.
63) HKUX. &c. *aar*. U. &c. add. *som man mera gifwer æn lagha gæff.*
64) O. 74. om. *atær*.
65) F. &c. add. *som*.
66) S. &c. *mera ær æn lagha gæff.*
67) PX. &c. *lagh* (X. 72. *Lagha*) *ær giffuith. Kan* &c.
68) BCFKLOQSTU. &c. *giæff.*
69) S. *arffwin*.
70) M. om. *fangin wæræ. ællr.*
71) BCHKS. &c. add. *ær*.
72) B. &c. sic. A. *ut sændis*. 32. *vtan landz*. 60. *vtrikiss*.
73) L. *ær han owormaghi. stande* &c.
74) 104. add. *Eller wetuilling*.
75) PRTUX. &c. om. *wæræ*. HKS. &c. *ær*.
76) FHLMOPQR. &c. *godtzet*. ST. &c. *gæff*. KUX. &c. *gaffua*.
77) LHOPQRTU. &c. add. *þær*.
78) M. add. *thet*. K. &c. add. *thes*. X. 38. &c. add. *thes at*.
79) L. *han*. BCPQ. &c. *ærwingiær hem komæ*.
80) F. 36. &c. om. *ællr — kombær*.
81) BCHMPQSX. &c. om. *þæn*. O. 74. 79. *owermaghi*; male. UT. &c. *han til syn rættha aldher* &c. K. &c. *ok til sin rætta alder, haffue* &c.
82) 45. 48. 89. *hæptilsom* v. *-se*. 31. 30. 73. &c. *hækthom*. 26. 27. 70. &c. *hæktelsom*.
83) BC. *komæ*. EMP. &c. om. h. v.
84) F. *mogande mann warder, hafui* &c.
85) X. 50. &c. *sin rätta alder: Hafwi* &c. Cfr. not. 81. supra.
86) S. om. *will*. RST. &c. add. *heller*.
87) F. &c *gâfuona*. L. add. *quarre*.
88) R. &c. *behalda*.
89) 28. F. &c. *ey jnnan nat* &c.
90) ELMPR. &c. add. *innan natt ok iamlanga*. KTUX. &c. add. *innan nat ok aar*. Ragv. 2. add. *infra annum et diem*. 117. 118. add. *och orkar ey arffuinge siellffuer lösa, löse tâ neste byrdomenn hanns.*
91) BCEKLMPRTUX. Ragv. 2. &c. sic (cfr. not. 92. sequentem). AFHOQS. Ragv. 1. &c. om. *klandær þæt ængin*.
92) LMR. &c. om. *þæt*.
93) BCEFHKLMOPQRSTUX. &c. sic. A. 32. *.i.*
94) X. 38. &c. *arit, efter* &c.
95) HKTU. &c. *aar*.
96) EHKLMRTX. &c. *äru*.
97) ERS. &c. *saghd*. KX. &c. *sagdha*. T. 93. *wp saghd*. 78. *wptalda*.
98) K. &c. om. *þa*.
99) F. &c. *hafui*.
100) LR. &c. add. *ælla prester*.
1) BCHKSTU. &c. om. *sum*.
2) LR. &c. *the fangit hafua*.
3) 33. U. 34. (32. 54.) add. *Alla afflinga iordh* (32. add. *eller lösöra*) *ma han* (U. 32. 34. 54. *man*) *gifua hwem han* (U. *man*) *wil ellir* (U. om. *ellir*) *for sina siæl Gifuir man mere æn lagha gæff stande thy eens at*

dum[6]) ællr swenum.[7]) standi ([8]þy ens[9]) at ([10]ærfwingiær wiliæ. giwær man[11])
giæff *mæþ* rætz[12]) ærfvingiæ wiliæ.[13]) ([14]þæn þa ær rættær ærfvingi. ([15]þa han
giæwær[16]) giæfwinæ.[17]) hawi ængin wald[18]) ([19]fram aleþ ([20]þa giæff atær[21]) bry-
tæ. æn[22]) þæt ær[23]) giort ([24]*mæþ* fastum ok fullum[25]) skiælum. §. 1. ([26]Nu
giwær ([27]man[28]) .i.[29]) lösörum kirkiu[30]) ællr præsti. þær[31]) skulu twe bolfastir[32])
mæn wiþ[33]) wæræ.[34]) ([35]þæt skulu witnæ[36]) æn[37]) þæt klandæs kan.[38]) ok[39]) æi
12 ma klokkæri þær ([40]witni um[41]) bæræ. §. 2. Nu ([42]delæs ([43]wiþær præst*ær*
ok kirkiæ. præstær sighær sik til föþo giwit wæræ. ok ([44]kirkiæ[45]) sik[46]) til

---

(U. *stande thet til*) *arfuinga wilia.* 44. add. *Nw giffuer man sik i kloster ella spitala medh gotze sino haffue engen wald mera giffua æn arffwingia wilia ¶ alt afflinga gotz ma man giffua for sina siæl ella hwem han wil vtan arffwingia wilia.* Cfr. not. 48. pag. 50.

4) 32. 34. 35. 44. 54. 62. om. *Giwær — at ærfwingiær wiliæ.*

5) BCEFMP. &c. om. *andrum.*

6) LR. &c. add. *winom.*

7) F. &c. *wenom.* Ragv. *familiaribus.* X. add. *Tha.* 117. (118.) add. *eller någrom androm. Tåå giffui hallfft tett hann afflat haffuer, Giffuer hann i Sottasänng, tåå giffui Tridiung.*

8) F. &c. *thet.* H. *tho.* U. *thet til ærfuingia vilia.*

9) LR. &c. *enast.*

10) EKMS. &c. *ärwingin will.*

11) K. &c. *nokor.*

12) PX. &c. *rætthæ.*

13) M. om. *wiliæ.* 109. *Minne.*

14) LTU. &c. *þes.* K. &c. om. *þæn — giæfwinæ.* R. &c. *thes som rætter arffuinge ær tha han* &c. P. *och then ær rætther ærffuinge som han giffuer gaffwonæ.*

15) TU. &c. om. *þa — giæfwinæ.*

16) B. &c. *giwær.*

17) BCKOPQ. &c. add. *þa.* X. add. *som tha är när stadder.*

18) S. &c. om. *wald.*

19) BC. *fram a leþ.* LHMOR. &c. *framlepis.* FPSX. &c. *framdeles.* KTU. &c. om. h. v.

20) FHOPQRSTUX. &c. *the.* K. &c. *the gaffuor.*

21) H. &c. om. *atær.*

22) X. 32. &c. *om.*

23) LR. &c. *war.*

24) Ragv. *in presencia domicilia obtinencium;* 2. add. *et testium desuper rogatorum.*

25) H. &c. om. *fullum.*

26) X. 38. &c. om. *Nu.* 35. om. hanc §.

27) K. &c. *nokor kirkio eller preste lösöra thær* &c.

28) R. &c. add. *giæff.*

29) F. om. *.i.*

30) 48. 93. &c. add. *eller klöstrum.*

31) S. &c. *tha.*

32) 32. 85. 109. *bo faste.*

33) M. 61. *iwir.* F. 93. *när.*

34) BCFHOPQT. &c. add. *þer* v. *the.* KUX. &c. add. *som.*

35) KTU. &c. om. *þæt.* LR. &c. *þe twe sculu þet wita vm þet* &c. S. &c. *ok thær om witna, Ey ma* &c.

36) LPRUX. &c. *wita.*

37) KLRTU. &c. *vm.*

38) K. &c. om. *kan.*

39) KPSTUX. &c. om. *ok.*

40) U. *vm vitna Nw* &c.

41) R. &c. om. *um.*

42) KU. &c. *deler presten* &c. X. *dela the, sigher presten sigh* &c.

43) H. *the prester* &c.

44) 73. 99. 102. *kyrckiowäriande segher kyrckio thill skrwdh* &c.

45) F. 20. &c. add. *Sigher.*

46) M. &c. om. *sik.*

skruþz.[47]) liffær þæn[48]) gaff.[49]) hawi han[50]) wald[51]) hemulæ[52]) hwem han hældær[53]) will ær æi þæn[54]) til sum gaff. ([55]witin þa[56]) tolff mæn ([57]aff sokninni ([58]hwilikit þæræ[59]) þet ([60]mæþ rettu .a. ok[61]) raþi halfwi næmpd ([62]hwart[63]) præstær ok kirkiæ. §. 3. alt[64]) þæt kirkiu[65]) giwit wærþær. ([66]hwat[67]) þæt ær[68]) iorþ ællr lösöræ. ([69]swa ok[70]) affræþ hænnær[71]) þe[72]) sum hun ([73]aff iorþum[74]) sinum[75]) far. ([76]hwat þæt hænni giwit wærþær. ællr hun *mæþ* tyund sinni köpir. ([77]swa ok[78]) ([79]allæ tyund sinæ[80]) *þær*[81]) a kirkiæ sik[82]) *mæþ*[83]) skryþæ.[84]) ok ([85]*þær* ma[86]) æncti annæt aff[87]) gioræs utæn ([88]samu kirkiu til þarfwæ. §. 4. ([89]Nu wærþær ([90]kirkiu iorþ wæþ sæt.[91]) gitær bonde ([92]iorþ

---

47) 54. 63. &c. *bygningh.*
48) FHKLOPQRTUX. &c. add. *som.*
49) KR. &c. add. *tha.*
50) EHU. &c. om. *han.*
51) BCEFHLOPQRSU. &c. add. *at.*
52) Ragv. *transferre dominium.*
53) FHKLMRSTU. &c. om. *hældær.*
54) HLMRT. &c. *han.*
55) BCHKRUX. &c. *þa witin* (H. &c. *witna*) *þæt tolff* &c.
56) ELMOPQT. &c. *thät.* F. &c. add. *thet.*
57) KTU. &c. om. *af sokninni.*
58) KLOPQRSTU. &c. *hwilken.* X. 38. &c. *hwat helder prästen eller kirkian thet ägher medh rätto hafwa, och radhe* &c.
59) B. &c. *þeræ.*
60) K. &c. *agher medh rætta haffua ok* &c.
61) LR. &c. om. *ok.*
62) LOPQRSX. &c. *hwar.* KFHTU. &c. *presten ok halffue kirkian* (F. *kyrkio wæriande*). M. *prestir, oc swa kirkia.*
63) BCEOPQRX. &c. add. *þeræ.*
64) T. *Nw alt.*
65) K. &c. *kirkiom.*
66) E. 105. 112. om. *hwat þæt ær.*
67) HMOPQ. &c. add. *helder.*
68) F. add. *mera.* U. &c. add. *j.*
69) T. &c. om. *swa.* U. &c. *æller henna afrat som* &c. E. *afradh the hon af iord sinni far, ok af thy hun mädh tiund sinne kiöper, ok af tiund sinni, Thär a kirkiä* &c.
70) BC. add. *all.* ST. &c. add. *om.*
71) F. *sina.*
72) P. *then.* O. &c. *thet.* FHKLQRTX. &c. om. h. v.
73) X. *fanger af iord sina, eller hwat thet är henne gifwit warder, eller och hon* &c.
74) BC. &c. *iorþ.*
75) BCHKOPTU. &c. om. *sinum.* OP. &c. add. *hemma*; male.
76) T. *ok hwat thær hænne* &c. KU. &c. *eller ok thet som hon köper medh sinne tiund thær ægher hon sik medher skrudha* &c.
77) FX. &c. om. *swa — sinæ.* Cfr. not. 76. praeced.
78) BCS. &c. add. *um.*
79) LQR. &c. *meþ alle tyund sinne.*
80) HT. *henne.*
81) L. om. *þær.*
82) C. om. *sik.*
83) S. &c. *aff.*
84) LFKMOPQRSTUX. &c. *skrupa.* 53. 109. *scrud halda.*
85) S. &c. om. *þær ma.*
86) U. &c. *ægher.*
87) FKX. &c. *med.*
88) T. *kirkionne thill* &c. R. &c. *kirkio till nytta komma Nw* &c.
89) M. om. *Nu — wæþ sæt.* KX. &c. *Wardher nökor iordh pantsæt kirkionne* (X. 38. &c. add. *och*) *giter* &c.
90) S. &c. om. *kirkiu.* E. *iord wädhsätt kirkiu.* UT. &c. *nokar jord vedhsath kyrkionne.*
91) 73. 78. &c. *pantsath.* Cfr. not. 89. supra.
92) U. &c. *ather löst the jordh æller* &c.

sinæ atær löst.[93]) ællr frændær[94]) hans. innæn stæmpnu dagh. ([95]wæri iorþ[96]) þæræ.[97]) gitær[98]) æi[99]) ([100]innæn stæmpnudagh atær löst.[1]) wæri þe[2]) wæþsætning[3]) .i.[4]) ([5]bondæ laghum. §. 5. ([6]Giwær bonde præsti iorþ ([7]ællr lösöræ[8]) hwat þæt ær .i. ([9]sott. ællr utæn sott.[10]) ([11]þa aghær[12]) þæt[13]) præstær ([14]æptir præst.[15]) hwar æptir annæn. utæn[16]) þæt[17]) swa giwit wari.[18]) at þæn præstær[19]) þæt[20]) giwit war matti ([21]aff þy gioræ hwat han[22]) wildi. ær hanum[23]) iorþ[24]) giwin. ([25]þa skulu þæt fastir[26]) witæ. ([27]ær þæt ([28].i. lösörum. þa skulu þæt witni witæ ([29]sum fyrr ær[30]) saght. §. 6. Nu[31]) dör bonde[32]) ok takær[33]) sik[34]) læghær staþ.[35]) ([36]utæn soknær.[37]) ([38]þa aghær[39]) præstær[40]) aff hanum[41]) ([42]ful-

---

93) X. 62. &c. *aterlösa.* 73. 96. &c. *hemlöst.*
94) 45. 48. &c. *ærffwa.*
95) L. &c. om. *wæri — atær löst.*
96) BC. 89. om. *iorþ.* T. add. *hans æller.*
97) B. &c. *þeræ.* U. om. h. v. 28. &c. *hans.*
98) EHKOPQRSTX. &c. *Gita.* U. &c. *fformagha.* HKOQRSTU. &c. add. *the.* P. &c. add. *the. iordh.* X. add. *the hona.*
99) 26. T. &c. add. *iordh.* QR. &c. add. *iordh sina.*
100) M. *swa aterlöst.* EHKTU. &c. om. *innæn stæmpnudagh.*
1) UX. &c. *ather lösa.* LHKTUX. &c. add. *þa.*
2) L. &c. om. *þe.* M. 47. add. *iordh.*
3) CBEFHLMOPQST. &c. sic. A. *wæþning.* R. *vædhsætting.* U. 32. *wtsæthning.* KX. &c. *pantsætning.*
4) BCT. &c. *innæn.*
5) 80. 115. *Lanndzlagenn.* Ragv. *sicut in simili casu inter laycos est iure cautum.*
6) 35. om. hanc §.
7) U. *hwat thet ær heller jord æller lösöra j soot* &c.
8) F. add. *eller.*
9) 61. *sottaszengh.* 37. (105. 112.) *sokn eller wtan sokn*; male.
10) ELR. &c. om. *sott.*
11) E. *Thät agher präster* &c.
12) HKOPQSX. &c. *æghi.*
13) L. 61. om. *þæt.*
14) O. &c. om. *æptir præst.*
15) PT. &c. *preste.* LST. &c. add. *oc.*
16) F. add. *at.*
17) S. &c. *tha.*
18) HU. &c. *ær.* X. 24. &c. *see.* L. om. h. v.
19) KRTUX. &c. add. *som.*
20) U. &c. add. *tha.*
21) F. *göra ther medh huat* &c.
22) E. add. *sälwer.*
23) X. 38. &c. *preste.*
24) F. add. *Sä.*
25) HL. &c. *thet sculu fasta* &c. E. *Thär skulu fasta at wara: Är i lösörum giwit, Thät skulu witni* &c.
26) BCPQT. &c. *fastær* v. *fastar.* EFHKLMRSX. &c. *fasta.* O. &c. *fastur.* 88. *fasta män.*
27) X. 66. *Äro.* L. &c. om. *ær — witæ*; male.
28) KX. &c. *lösöra tha* &c. HM. &c. *lösöra thet sculu witni* &c.
29) KMTU. &c. om. *sum — saght.*
30) L. &c. *war.*
31) S. &c. om. *Nu.*
32) K. &c. add. *eller husfrw.*
33) KX. &c. *wæl.*
34) OPQ. &c. om. *sik.*
35) M. *læghostadh.* 37. *læghringh.*
36) 26. 27. 31. 106. &c. *vthsoknis.*
37) HFLMX. &c. *sokn.*
38) E. *Präster agher af* &c.
39) H. 29. *a.* L. *ma.*
40) 44. *soknapresten.*
41) K. &c. add. *eller henne.*
42) 37. *allan rettigheth.* 86. *haffua alla fullu siäla gifft som* &c.

næþ allæn hawæ.[43]) swa[44]) sum han[45]) þær[46]) laghi.[47]) ([48]swa ([49]aghær ok præstær[50]) hanum ([51]allær fullær[52]) siælæmæssur sighiæ.[53]) sum han þær[54]) laghi. §. 7. ([55]Nu kombær[56]) þæn man til[57]) kirkiu[58]) aff kirkiu[59]) ær sættær.[60]) þa[61]) mæssæ six.[62]) kombær han fyrræ æn offræt ær. þa ma præstær[63]) ur[64]) klæþum[65]) faræ. æn[66]) han[67]) will[68]) æi[69]) ællær[70]) aff[71]) kirkiu gangæ. ([72]ok[73]) mæssu fall.[74]) böte[75]) hwarti böndær ællr præstær.[76]) ([77]böte þæn bot[78]) mæssu fall[79]) giorþi.[80]) Nu ([81]kan þæn[82]) man ([83]siþæn koma.[84]) þighiandæ mæssæ byriæþ ær. þa ma

---

43) U. om. *hawæ.*
44) K. &c. om. *swa.*
45) C. om. *han.* K. &c. add. *eller hon.*
46) KX. &c. add. *i sokn.*
47) X. 52. 64. *lagho.*
48) FR. 31. 45. 48. 60. &c. om. *swa — laghi.* PU. &c. *ok ægher prester* &c. E. *Prä-ster agher ok hanum* &c. L. *oc prester sighi hanom thre siælamessor. swa som* &c.
49) H. *a.* B. Sequentia desunt, usque ad verba: *wæþiæ ællr warþæ* &c., cap. 19: 4.
50) 53. 109. add. *för.*
51) STUX. &c. om. *allær.* K. &c. *siela messo sæghia.* 76. 77. *:3: siälamäszor.* P. &c. *sua likæ göra. medh messom som han* &c.
52) TU. &c. om. *fullær.*
53) CHOQ. &c. add. *swa.*
54) U. &c. add. *qwar.* KX. &c. add. *hema aat kirkio.* 80. add. *hema å kyrkio gårdh.*
55) E. ad finem cap. 13. et initium cap. 14. transfert ea, quae in hoc cap. sequuntur. Cfr. not. 86. pag. 48. 90. Rec. man. saec. XVII in marg. adnot. *lyder till thet 13:de Capitell.*
56) X. 38. &c. *gar.*
57) KPTUX. &c. *i.*
58) KLPRTUX. &c. add. *som.*
59) KUX. &c. *henne.*
60) LMOX. &c. *satter.* K. &c. *bort satter.* U. *lysther.*
61) C. add. *sum.*
62) C. &c. sic. A. *sinx.* 120. *siungis.* 116. 115. *holles.*
63) 80. add. *aff kyrkio gånga och.*
64) CKPSTUX. &c. *aff.*
65) R. &c. *messoklædhum.*
66) FU. &c. *om.*
67) 45. 113. *hin.* Recte.
68) T. &c. add. *oc.* Male.
69) S. 70. 76. &c. om. *æi.* Male.
70) EMPQU. &c. *älläs.* KLOT. &c. *ellers.* 24. *ællens.* F. 49. &c. *ellies.* 72. *elliest.* 31. 60. *ællighis.* H. &c. om. h. v. RX. &c. *annars.* PTUX. &c. add. *wt.*
71) LR. &c. *v.*
72) K. &c. *thær böte hwarte presten eller bönder messo fal vtan han böte som thet gör. Nw* &c. U. &c. *thær böte ængin mæsso fald fore hwarte böndher æller prestin vthan thæn thet gör ¶ Nw* &c.
73) T. 93. add. *fore.*
74) XO. &c. add. *göra.* P. &c. add. *göræ. ok.* Male.
75) E. 28. 30. *bötin.* C. &c. add. *þa.*
76) PRX. &c. add. *wtan.* T. add. *ok.*
77) R. &c. *then thær messofall* &c. X. *han böte som brutit hafwer. Nu* &c. 51. 81. (50. 62.) *vthan thenn som bruthit hafuer. Kommer* &c. 60. *vthan then som ingik, komber* &c.
78) CHLP. &c. om. *bot.* I. post lacunam (vide not. 35. pag. 50.) ab h. v. iterum incipit. LT. &c. add. *som.*
79) C. add. *þæt.*
80) FILMRT. &c. *gör.* Cfr. not. 72. supra. 30. *wulte.* 73. 96. &c. *wållder.*
81) U. &c. *komber sidhan* (34. &c. om. *sidhan*) *thæn man sidhan thiandhe* (34. &c. *thighiande*) &c.
82) P. &c. om. *þæn.*
83) KFHLT. &c. *koma sidhan tighiande* &c. RX. *komma .j. kirkio sidhan tighiande* &c. M. *koma thighiande sidhan messa* &c.; male. P. &c. *jn ganghæ tha thigiandhe messæ byrias. tha* &c. Ragv. *post canonis inchoacionem.*
84) OQ. &c. add. *sidhan.*

æi præstær atær wændæ. ([85]ok bönd*æ*r mughu ([86]at saklöso mæssu fram höræ.
([87]Nu kan[88]) læns man sokn sak giwæ. at þær[89]) mæssu haffþu[90]) ([91]m*æþ* þöm
manni[92]) aff kirkiu war sættær.[93]) wæri þa sokn sik m*æþ* tiu mannum.[94]) ællr
böte[95]) þre[96]) m*arkær*. ([97]Nu kan biltugh*æ*r[98]) man til[99]) kirkiu komæ æi[100])
ma[1]) han ([2]nöþughæn ([3]aff kirkiu ællr[4]) kirkiu garþi ([5]ut dræghæ. þ*æ*r[6]) ma[7])
13 præstær ([8]at saklösu mæssu sighiæ. ok[9]) soknæmæn[10]) saklösir[11]) a[12]) höræ.[13])
§. 8. ([14]Nu kan fontkar[15]) sundruct[16]) wæræ.[17]) ([18]þa skal[19]) præstær[20]) ([21]soknæmæn wiþ[22]) waræ.[23]) um[24]) þre sunnudaghæ. raþæ þer æi bötær[25]) a.[26]) ([27]siu nætær[28]) ([29]æptir[30]) ([31]þre sunnudaghæ.[32]) ([33]bötin soknæmæn[34]) biskupi þre

---

85) PU. &c. *wthan.* K. &c. *tha magho ok bönder saklöse* &c.
86) U. 34. 54. *alt saklöse*; male. KSX. &c. *saklöse.* COPQ. &c. *saklöst.* F. &c. *Saklöss.*
87) X. 38. &c. *Gifwer Länsman soknamannom saak* &c.
88) KL. &c. add. *biscops.*
89) CFH. &c. *þer* v. *the.* E. *their.*
90) EKRX. &c. *hördu.* U. &c. *hafua hört.*
91) 60. *mæden then man i kirkion var, være* &c.
92) FLMOPQR. &c. om. *manni.* CRX. &c. add. *sum.*
93) IFHKLMOTX. &c. *satter.* R. &c. *lyster.*
94) IHKQRSTUX. &c. *manna edhe.*
95) S. 70. add. *tha.* IFMOPQRTUX. &c. add. *sokn.*
96) 76. 77. 110. 112. *:10:*
97) KX. &c. *Comber bilthoger man til kirkio eig* &c. Ragv. *si quis causa immunitatis ad ecclesiam confugerit.*
98) E. *biltughä.*
99) T. &c. *j.*
100) S. &c. *enghen.*
1) IOPQRTUX. &c. add. *man.*
2) K. &c. *nödhoger wt drifuas hwarte aff kirkio eller kirkio gardhe.*
3) X. (51.) *vtdrifwa eller dragha, hwarken af Kirkio eller Kirkiogarde: Ther* &c.
4) ILMTU. &c. add. *aff.*
5) EFLS. &c. *vtdragha.* H. 86. *vthdraghas.* M. &c. *dragha.* OPQ. &c. *wt driffua.* IRTU. &c. *vthdrifua eller dragha.* 34. *wtköra æller dragha.*
6) 31. 89. *tha.*
7) H. &c. add. *ok.*
8) CU. &c. *saklöst.* F. &c. *Saklöss.*
9) HIR. &c. add. *swa.*
10) S. &c. *soknin.* C. &c. *böndær.*
11) HIKRTUX. &c. om. *saklösir.* LMPS. &c. *at saklöso.*
12) P. &c. om. *a.* OQ. &c. *at.*
13) H. add. *the samu messu.*
14) KX. &c. *Ær funtkar synder* &c.
15) LT. *fonter.* 28. &c. *funther.*
16) ILPQRTX. &c. *sunder.* KOU. &c. *synder.* 24. 32. &c. *sönder.*
17) CHMS. &c. *wærþæ.*
18) E. *Präster skal soknamän* &c. F. *vm trea Sunnedaga skal Prester Soknamænn wider wara, råde* &c.
19) P. *maa.*
20) 69. *socknaprester.*
21) HIKLMRTUX. &c. *soknæmannum till sighia vm* (KMX. &c. om. *vm*) *thre* &c.
22) COQ. &c. *at.* S. &c. *til.*
23) EFOPQS. &c. sic. AC. *wæræ.* 31. 82. 83. *warna.* 42. *wærna.* Cfr. not. 21. supra.
24) P. &c. om. *um.*
25) MOQ. &c. *boot.*
26) K. &c. om. *a.* IKU. &c. add. *ii.* HPRX. &c. add. *jnnan.*
27) L. om. *siu — sunnudaghæ.* F. *Siunde der efter thera stempnodagh, böte* &c.; male.
28) KTU. &c. *nattom.* E. *dagha.*
29) 86. om. *æptir — sunnudaghæ.* X. 38. 50. 51. 60. 61. 62. 81. *ther efter, Tha böte* &c. Ragv. *postquam* (2. add. *ter*) *citati fuerant.*
30) IKPRTU. &c. add. *the.*

m*arkær*.[35]) ([36]þæt ær biskups[37]) ensak.[38]) §. 9. ([39]Nu kan fisklekær wærþæ[40]) um paschæ nat.[41]) pingizdaghæ[42]) nat.[43]) ællr[44]) ([45]hælghæ þorsdagh[46]) nat.[47]) þa ma[48]) mærþræ[49]) ([50]up takæ ok næt[51]) aff benæ.[52]) ([53]ok æi[54]) niþær leggiæ.[55]) fyrr æn ([56]sungit ær. ([57]um þe[58]) daghæ. ([59]nu ([60]ær saght. samæ[61]) hælghþ[62]) ([63]a man um allæ[64]) sunnudaghæ haldæ. ([65]sum nu ær saght.[66]) vm[67]) andræ hælghudaghæ[68]) ([69]æn um[70]) sunnudaghæ[71]) ma man ([72]at saklösu at[73]) fiskum[74]) faræ[75]) .i. fisklekum.[76]) ok ma man anw*æ*rk ok warwærk[77]) saklösu.[78])

---

31) 93. *tridie söndag.*
32) MPST. 20. 25—27. 31. 39. 42. 46. 47. 52. 55. 65. 70—73. 82. 83. 87—92. 94. 95. 98 —103. 105. 112. 113. 115—118. sic. ACE HIKOQRU. &c. *stæmpnudaghæ.* Cfr. nott. 27, 29, 31. supra. HIKLRSTU. &c. add. *tha.*
33) IR. &c. *böte sokn.*
34) CLTU. &c. om. *soknæmæn.* HS. &c. *the.*
35) OPQ. &c. add. *oc.*
36) S. *Thær.* IRTUX. &c. om. *þæt ær.*
37) HIKLRTUX. &c. *hans.*
38) 48. 75. 85. &c. *egen sak.*
39) KX. &c. *Wardher fiskeleker vm* &c.
40) ELP. &c. *wara.*
41) H. &c. add. *eller.* LS. &c. add. *vm.* IR TU. &c. add. *eller vm.*
42) I. *pizdagha.*
43) M. &c. om. *nat.*
44) IKLRSTU. &c. add. *vm.*
45) 120. *sker torsdag.* Male.
46) CEHIKLMPRSTUX. &c. *þorsdax.* F. &c. *Torssdaga.* OQ. &c. *kors daghs*; male. 24. &c. *kors*; male. Ragv. *die sancte crucis.*
47) 72. 95. add. *och Helgalechamana Natt.*
48) EFIKLMOPQRSTUX. &c. add. *man.*
49) CHMORS. &c. *mærþæ.* FKLPTX. &c. *miærdra.* U. &c. *myærdra.*
50) KS. &c. *ok næt vp tagha ok affbena.*
51) IRTU. &c. om. *næt.* CHM. add. *ok.*
52) 53. 104. &c. om *aff benæ.*
53) IKRTU. &c. om. *ok — leggiæ.* Male.
54) M. add. *mærdha.*
55) CS. &c. *sættiæ.*
56) 86. *mässo är sagd och sungen är* &c.
57) M. 61. om. *um.* R. &c. om. *um — saght.*
58) E. *them.* ITUX. &c. *thessa.* K. &c. add. *samu.*
59) KLUX. &c. om. *nu ær saght.*
60) T. 85. *æru.* E. 84. *äru saghd.* HOPQ. &c. *æru saghdhe.*
61) CEHIKLMQRSTU. &c. *samu.*
62) H. 22. 26. &c. *hælgh.* L. &c. *lagh.*
63) F. *må.* HIKLRTX. &c. *æghæ* (L. add. *alle*) *mæn.*
64) TU. &c. om. *allæ.*
65) HIKLRSTUX. &c. om. *sum — saght.*
66) 94. 95. add. *wed 3 mark och ey gånga i fuglelechiom för än messat är wed sina 3 mark. Männ.* CFHILMOQRSTU. &c. add. *ok.* KX. &c. add. *swa ok.*
67) CFHLMOQST. &c. om. *vm.*
68) EILMQRSTX. &c. sic. HFKOPU. &c. *helghæ dagha.* A. *hælghudæghæ.* C. *daghæ þer hælghir æru.* I. hic male adponit ¶.
69) KM. &c. om. *æn*; male. 73. 93. 96. &c. *Men*; male. 70. 75. 109. om. *æn um sunnudaghæ.* S. &c. *maa man at saaklöso jnnan helghodaga göra, wtan wm sunnodagha j fiskelekom epter fiskom fara Ok magho innan anwærk ok warkwerk* (sic) *at saklösom jnnan helghodagha göra* &c.; male. Ragv. 2. *preterquam diebus dominicis.*
70) CFHLMQ. &c. om. *um.*
71) U. &c. *synnodagin.* F. *Sunnedagh.*
72) HL. &c. om. *at saklösu.* CK. &c. *saklöst.* OU. &c. *saklös.* F. *Saklösa.*
73) IKMPRTUX. &c. *efpter.*
74) H. &c. *fiske.* U. &c. *fiskalekom.* 34. *fiskatolom*; male.
75) U. &c. *vactha.* 109. *gåå.*
76) 109. add. *och efther fuglom fara.* 72. 94. 95. (115. 116.) add. *Thå lijchwell man bedes loff aff presthe.*

([79]vm hælghu daghæ[80]) gioræ ([81]utæn vm[82]) sunnudaghæ.[83]) ok þo[84]) æi fyrræ æn[85]) ([86]æptir mæssu.[87]) §. 10. ([88]Nu takær[89]) moghændi[90]) man. ([91]ællr konæ.[92]) hand[93]) .i.[94]) fontkar[95]) böte sex öræ. ællr dyli ([96]*mæþ* ([97]twem mannum. ok[98]) siælw*æ*r han[99]) þriþi ([100]giör ([1]owormaghi swa wæri saklöst.[2]) þy at[3]) han æi bætær kunni.[4]) lægg*æ*r man hatt.[5]) ([6]wantæ ([7]ællr wapn[8]) a ([9]altæræ ([10]klæþt. þ*æ*r[11]) sum[12]) wighþær sten liggær a[13]) giældi[14]) fiuræ pænningæ. ([15]ællr dyli ([16]*mæþ* ens sins eþe. ([17]þe fiuræ pænningæ a.[18]) præstær.[19]) ([20]Jwir þe[21]) mal nu[22]) sighiæs.[23]) þ*æ*r[24]) a biskup*æ*r ranzakæ ok iwir[25]) dömæ.

---

77) CHIKLMRTUX. &c. add. *at.*
78) E. *saklöser.* OPQ. &c. *saklööst.*
79) M. om. *vm hælghu daghæ.*
80) F. *helgadagh.* R. 97. add. *at.*
81) KX. &c. *for vtan.* U. &c. om. *utæn vm sunnudaghæ*; cfr. not. 87. infra.
82) KLX. &c. om. *vm.*
83) K. &c. *synnodaghen.* QFOP. &c. *swnnodagh.*
84) OS. &c. *tha.*
85) F. 24. &c. om. *æn.*
86) IKLRTUX. &c. *messor æru sagdha.* H. &c. *messu ær sakth.*
87) S. *messor.* U. &c. add. *æn ey vm synnodagha*; cfr. not. 81. supra.
88) M. Quae haec §. continet, ea rubris lineolis cancellavit rec. man.
89) Q. add. *ey.* Male.
90) 24. 42. &c. *maghande.* X. 38. &c. om. h. v.
91) 29. 106. 107. 108. om. *ællr konæ.*
92) 52. 54. &c. add. *med.*
93) OPQ. &c. om. *hand.*
94) R. &c. *jnnan.*
95) 28. 22. 29. *funt.* K. 49. add. *tagha*; male.
96) X. 38. &c. *sielf tridhie. Gör* &c.
97) K. &c. *thriggia manna edhe. gör* &c.
98) FIMOPQRTU. &c. om. *ok.*
99) EFHILOPQRTU. &c. om. *han.*
100) 28. om. *giör — kunni.*
1) IKPRTUX. &c. *thet ouermaghi wari* &c.
2) CEFHIKLOPQRSTUX. &c. *saklös.*
3) IS. &c. om. *at.*
4) EQS. &c. *kundi.* M. *kan.* KLPRTX. &c. *wiste.* H. &c. *weth.*
5) 45. 119. *hette.* CHIQRSTU. &c. add. *ællr.* 44. add. *ella hætto ella.*
6) M. 37. 57. *want.* 120. *haandsche.* L. 76. 77. 110. *ælla handklædhe a altara* &c.
7) C. &c. om. *ællr.* 32. 93. om. *ællr wapn*; cfr. not. 6. praeced.
8) 115. 116. *wäria.* S. add. *wp.*
9) CIKMPRSTUX. &c. *klæþt altæri* v. *altara.* Ragv. *indumentis altaris.*
10) 31. 72. &c. om. *klæþt.* Q. &c. *clæde.* F. 30. *kläder.* H. &c. *thet klæt ær ok wighdher* &c.
11) U. &c. om. *þær.* E. *thät.*
12) CEFIKLMOPQRSTX. &c. om. *sum.*
13) U. 92. om. *a.* H. &c. *ii.*
14) EFIKRSTUX. &c. *Böti.* K. &c. add. *prestenom.* U. &c. add. *fyri.*
15) S. &c. *Thet agher prester eller dylj meth ens manz edhe* (XV.) *Iwir* &c.
16) K. &c. *thet meth sielff siins edhe.* (XV.) *Offuer* &c.
17) E. *Tha.* T. *thöm.* U. &c. *thöm agher presthin.* P. &c. *thet egher presten.* L. *oc þet ær prestens ensak.*
18) F. &c. *taki.*
19) H. &c. add. *opbæra.* T. &c. add. *haffua.*
20) ILRTUX. &c. om. *Jwir — dömæ.* CHKS. &c. habent haec verba in principio cap. 15. E. eadem perperam transfert ad initium cap. 14. Cfr. nott. 86, 87. pag. 48.
21) EH. &c. *thön.*
22) CS. &c. add. *vpp.*
23) HK. &c. *optæliæs.* 31. 72. &c. *æru sagdh*; male. Ragv. *predictis.*
24) O. &c. om. *þær.* PQ. &c. *thöm.*
25) FOPQ. &c. om. *iwir.*

.XV.

¶ Vm[26]) hionælagh[27]) frænzæmis[28]) spiæll. guziwiælagh[29]) spiæll.[30]) siffskap[31]) spiæll.[32]) ([33]*þær* ([34]a ængin[35]) ([36]soknæri ([37]ok ængin annær[38]) a talæ utæn biskup*ær*. ællr þæn[39]) biskups[40]) dom haw*ær* ([41]handæ mællum.[42]) wærþær man[43]) sandær[44]) fore[45]) ([46]þy mali. ([47]bötes þa[48]) biskupi sæx m*arkær*. ok raþi[49]) biskup*ær* hwat ([50]þæt hionælagh skal standæ[51]) ællr æi.[52]) §. 1. Nu[53]) fæstir man sik kono. ok bryz þe[54]) fæst.[55]) up[56]) m*æþ*[57]) kirkiu[58]) dome. þ*ær*[59]) böte hwart[60]) þeræ. þre m*arkær*.[61]) ([62]Swa ([63]ok ([64]æn ([65]þe hion[66]) æru laghlikæ samæn komin. ok[67]) skiliæ[68]) sik[69]) at[70]) utæn kirkiu[71]) dom.[72]) ([73]takær ([74]ok þær bisku-

---

26) CHKS. &c. incipiunt hoc cap. a verbis: *Jwir þe mal* &c., quae textus noster habet in fine cap. 14. Cfr. not. 20. pag. 58.
27) U. 32. 33. 34. 44. om. *hionælagh.* S. &c. add. *om.*
28) UX. &c. *frændh sæmio*; et sic in sequentibus.
29) CEHPS. &c. *guziwælagh* v. *-lagx.* FI KLRTU. &c. *gudziuolagh* v. *-laghs.* M. *guzziwisslagh.* O. *gudzöffuilagh.* Q. &c. *gudzöwlag.* X. *Gudzsöwialagh.* 40. &c. *gwdzsewalagh.* 26. 30. &c. *gudzsoffwalagh.* 119. *fadderskaff.* Et sic fere in sequentibus.
30) H. add. *ok.*
31) EHX. &c. *sifskaps.* KL. &c. *syskaps.* P. &c. *sydzskaps.* 49. 66. 67. *sipskaps.* FO. 22. 64. &c. *syzsca, syzkana, Syskene skaps, Skyldskapz*; male. Et sic fere in sequentibus.
32) IMQRSTU. Ragv. &c. om. *siffskap spiæll.* T. &c. add. *ok hor.* IR. &c. add. *ok hoor maal.* KUX. &c. add. *ok vm hoor maal.*
33) R. (73. &c.) *thet ægher engin annar ranzsaka eller döma wtan biscoper* &c.
34) 60. *ær biscoper domare offuer, varder* &c.
35) E. add. *domari ok.*
36) H. &c. om. *soknæri — annær.* IKTUX. &c. *annar domare. eller soknare. atala* &c.
37) CL. om. *ok ængin annær.*
38) M. *man.*
39) U. &c. add. *som.*
40) E. 25. &c. *hans.*
41) X. 28. &c. om. *handæ mællum.*
42) OQ. &c. add. *oc om hoor.*
43) X. 50. &c. *noghor.* U. &c. add. *æller qwinna.*
44) UX. &c. *saker.*
45) R. &c. *at.*
46) K. &c. *nokro thesso male.*
47) CIKLOPQRTUX. &c. *böte.* H. &c. *tha böte han biscopi* &c.
48) CP. &c. om. *þa.*
49) O. &c. add. *tha.*
50) C. *hionæ laghit.*
51) X. 38. &c. *blifwa.* IR. &c. *saman blifua.*
52) 48. *attskiillias.* 117. 118. ex SML. KkB. 15. add. *Alla stada tär Häffd kan komma — booth och fasta.*
53) KX. &c. om. *Nu.*
54) E. *thön.*
55) HFKQRX. &c. *fæstningh.* S. &c. *festa.*
56) HOPQ. &c. om. *up.*
57) R. &c. *epter.*
58) IFHKLRTUX. &c. *kirkionna.*
59) HO. &c. om. *þær.* IFKLPRSTUX. &c. *tha.*
60) F. &c. *huar.*
61) C. add. *biskupi.*
62) U. *oc swa oc* &c. E. *Äru hion laghlika* &c.
63) X. 38. &c. *böte och the hion som äro* &c. K. &c. *böten ok the som laghlica saman kome* &c.
64) FH. &c. om. *æn.* IRTU. &c. *the som æra* &c.
65) CHMOS. &c. *þön æru* &c.
66) FLPQ. &c. om. *hion.*
67) CMOQS. &c. om. *ok.*

þ*æ*r sex m*arkær* aff hwarium skilnæþ.[75]) ([76]ok böte hwart[77]) þeræ þre m*arkær*. æn[78]) baþi[79]) waldæ skilnæþ.[80]) wald*æ*r annæt þeræ[81]) ([82]þæt. böte sex m*arkær*. ok þæt[83]) se[84]) saklöst[85]) ([86]til hionælagh[87]) beþes. Nu[88]) sigh*æ*r man[89]) sik kono fæst hawæ. ok hun[90]) nekær. kombær þær[91]) kirkiunnæ ([92]formanz breff. til.[93]) ok[94]) forbiuþ*æ*r þem annæt band ([95]at bindæ fyrr. æn hint[96]) ær löst. m*æþ* kirkiunnæ dome.[97]) ([98]giör hun[99]) siþæn ([100]annæt band fyrr æn hint[1]) ær löst. ([2]böti hun[3]) þre m*arkær*. ([4]ok ([5]swa þen[6]) samband[7]) giörþi m*æþ* hænni witændi[8]) ællr[9]) dylt m*æþ* tyu[10]) mannum.[11]) at[12]) han æi[13]) wisti þæt[14])
14 hun[15]) fæst war. §. 2. ([16]Nu will[17]) man ok konæ samæn wighiæs. ([18]þe aghu

68) COQ. &c. add. *þer.*
69) IR. &c. add. *sielff.*
70) CHOPQ. &c. om. *at.*
71) IFHKLOPQRTUX. &c. *kirkionna.*
72) IKOPQRTUX. &c. add. *tha.*
73) RIKPTUX. &c. *taki æ biscopin* &c. CELM. &c. *þær takær biskup*ær &c. H. &c. *taki tha prester siex* &c.
74) FS. &c. om. *ok.* OQ. &c. om. *ok þær.*
75) KHQRTX. &c. *skilnade.* E. *skiälnadhi.*
76) RS. &c. om. *ok — skilnæþ.* KPX. &c. *thre m*arker *aff hwario* (P. &c. *huariom*; X. *hwar*) *thera æn the* (P. &c. om. *the*) *badhen* &c.
77) FO. &c. *huar.*
78) T. &c. *vm.* FIT. &c. add. *the.* U. &c. add. *thön.*
79) CFIKLMPTUX. &c. *baþin.*
80) CIKMOQ. &c. *skilnæþi.* E. *skiälnadh.* PX. &c. *skilnadhen.*
81) T. om. *þeræ.*
82) EIRST. &c. om. *þæt.* F. *thenn.* HU. &c. *tha.* KOPQX. &c. *tha böte thet siex* &c. C. *þa böte þæt þeræ sæx m*arkær *skilnæþi waldær. ok* &c.
83) F. &c. *thenn.* CIKRSTUX. &c. add. *þeræ.*
84) FIKLRSUX. &c. *wari.*
85) CF. &c. *saklös.* L. &c. add. *som.*
86) 73. 90. &c. om. *til.* 60. *hiona lagh vill haldha, Sigher* &c.
87) ECK. &c. *hionalagx.* L. *hionalaghsens.* 106. 107. 108. *echtennskap.* E. add. *sins.*
88) CHIKLMOPQRSTUX. &c. om. *Nu.*
89) X. 38. 57. *mannen.*
90) M. 93. *kona.* IKTUX. &c. *quinnan.*
91) HIKLTUX. &c. om. *pær.*
92) 93. 95. &c. *förmäns.* L. *forman tiil* &c.
93) IKRSTUX. &c. om. *til.*
94) U. om. *ok.*
95) F. &c. om. *at.* S. &c. om. *at bindæ.*
96) I. 38. *thet annad.* UX. &c. *thet andra.*
97) IPRT. &c. add. *Ok.*
98) KITUX. &c. *bryter annat thera thet budh böte III m*arker. P. &c. *thön akta ey thet. böthe* &c.
99) QS. &c. *han.* Male.
100) H. 28. 29. *samband.* (28. *sambland*) *för* &c.
1) M. om. *hint.* 86. *thet förre bandet.* 72. 87. &c. *annatt Band.*
2) S. &c. om. *böti — m*arkær.
3) F. &c. om. *hun.*
4) T. om. *ok.* K. &c. *swa böte ok then* &c.
5) OQR. &c. om. *swa.* C. *þre m*arkær *samband* &c.
6) HOQRUX. &c. add. *som.*
7) S. &c. *samj bandh.* 28. *sambland.* Male. OPQR. &c. *band.*
8) CIKTU. &c. om. *witændi.* S. &c. add. *böte III mark*er *hon.*
9) 26. 27. &c. om. *ællr.* Male.
10) 26. 27. *twa.* Male.
11) C. 90. &c. *manna.* LHOPQRX. &c. *manna edhe.*
12) ST. &c. *thet.*
13) S. 46. om. *æi.*
14) FIKLPRU. &c. *at.* H. add. *ath.*
15) 53. 67. &c. add. *för.*
16) K. &c. om. *Nu.* X. (38. &c.) *Tha man och qwinna wilia samman* &c.
17) E. 46. *wiliä.*

soknæ præsti[19]) sinum[20]) til[21]) sighiæ præstær a þæt[22]) um[23]) þre sunnudaghæ lysæ .i. kirkiu[24]) dorum.[25]) at þe[26]) hion fæst æru. *mæþ*[27]) lanzlaghum.[28]) ok þer[29]) wiliæ mæþ kirkiu[30]) ræt samæn[31]) wighiæs. kombær nokor[32]) ([33]innæn þæn[34]) stæmpnudagh. þær[35]) forfall wet ([36].i. þy mali[37]) mæþ ([38]frænzæmi.[39]) guziwelagh.[40]) ællr[41]) ok[42]) ([43]hun ællr han andrum[44]) fæst war.[45]) ællr ok[46]) ([47]æn nokor[48]) wet annur[49]) handæ þing. þær[50]) hionælagh[51]) ma[52]) hindræ.[53]) þa ma æi præstær þem ([54]samæn wighiæ. fyr æn þæt mal[55]) ær ([56]ut rönt. komæ[57]) ængin forfall[58]) innæn ([59]þæn[60]) stæmpnudagh[61]) ([62]nu ær saght.[63]) ([64]þa ma præstær þöm[65]) samæn wighiæ ([66]ok hawi ængin[67]) wald ([68]uppa þæt

---

18) ELS. *Thön.* IKTUX. &c. *tha ægha the.*
19) 93. *kyrkio prest.*
20) PR. &c. om. *sinum.*
21) C. add. *at.*
22) T. &c. om. *þæt.* L. &c. *fore them.*
23) HIKLTUX. &c. om. *um.*
24) 54. (86.) *lectara.*
25) RX. &c. om. *dorum.*
26) E. *thön.*
27) M. &c. *æpte.*
28) 52. *lagom.*
29) S. &c. *thön.* LX. &c. om. h. v.
30) IHKLPTUX. &c. *kirkionna.*
31) K. &c. add. *bliffua ok.* L. &c. add. *koma oc.*
32) IT. &c. add. *then.*
33) U. &c. *j thöm lysningha daghum.*
34) T. &c. om. *þæn.* L 78. *sama.* K. &c. *fornempnda.*
35) C. *þön.* FMQ. &c. *then.* E. *är.* IKTUX. &c. *som.* LP. &c. *oc.* OQR. &c. add. *nokot.* P. &c. add. *nokar.*
36) U. &c. om. *.i. þy mali.*
37) X. 81. &c. add. *antingen.*
38) E. *frändsämi spiäld ällä gudsiwälagh spiäld, Ällär* &c. X. *skyldskap, frändsämio, gudzsiwelagh, eller* &c. Male.
39) L. 41. add. *ælla.*
40) M. h. v. rubris lineolis induxit rec. man.
41) OQR. &c. om. *ællr.*
42) CFHIKPSTU. &c. om. *ok.* CFOQRX. &c. add. *at.* P. &c. add. *thet ath.*
43) 26. 27. om. *hun eller.*
44) KX. &c. add. *för.*
45) IKPQRTUX. &c. *ær.*
46) CHIKSTX. &c. om. *ok.*
47) FHIKPST. &c. om. *æn.* 22. 25. &c. *at.* U. &c. *nokat annat thær* (33. &c. *thet*) *thera hionalagh* &c.
48) T. om. *nokor.* IK. &c. *annar.*
49) M. 37. *andhra.* IPQRX. &c. *nokra.* KO. &c. *nokor.* T. *nokron.*
50) KX. &c. *som.* FP. &c. *thet.* L. &c. *thön.* IKTX. &c. add. *thera.*
51) F. add. *thera.*
52) 30. 59. &c. *kan.*
53) H. &c. *skylia.*
54) MOPQRS. &c. om. *samæn.* F. *hindra eller wigia* &c. Male.
55) X. 38. &c. om. *mal.*
56) S. &c. *rönth, Ok koma* &c.
57) U. &c. *Komber.* COPQRUX. &c. add. *þær.*
58) X. add. *eller hinder.*
59) F. *thera.* U. &c. *thöm trem liwsningha daghum tha ma* &c.
60) L. add. *sama.*
61) T. &c. add. *som.*
62) IT. 78. *för.* K. &c. om. *nu ær saght.*
63) FLMS. &c. *Sagder.*
64) H. om. *þa — wighiæ.*
65) EKOPTU. &c. sic. CFILMQRSX. &c. *þem.* A. *þön.* M. add. *saklöst.*
66) K. &c. *haffui sidhan engin* &c.
67) COPR. &c. add. *man.*
68) E. *op a.* L. *vp a.* C. *vp.* HF. &c. *a.* S. *wp at.* 73. 96. &c. *thet mål quälia, som hörde* &c.

mal[69]) ([70]siþæn talæ. þæn þæt hörþi at ([71]præstær ([72]laghlikæ lysti.[73]) ([74]Qwæl han[75]) þæt hionælagh siþæn.[76]) ([77]þæt ær laghlikæ lyst. ællr siþæn[78]) hiön[79]) wighþ æru. bote. sæx m*arkær*. ([80]taki twa markær[81]) kunung*ær*. ok[82]) twa[83]) biskup*ær*. ok twa malseghandi æn[84]) hionæ laghit[85]) dömis fast[86]) ([87]ok fullt. §. 3. ([88]Nu six um hormal[89]) hwar[90]) sum giör enfallt[91]) hor mæþ[92]) o skuldi[93]) kono. böte[94]) baþin[95]) ([96]sæx. m*arkær*. ([97]swa ([98]bötes ok före[99]) twæfallt hor. komb*ær* baþi[100]) samæn hordombær[1]) frænzæmis spiæl.[2]) ([3]guziwælagh spiæl.[4]) ([5]ok sifskap spiæl.[6]) þær[7]) bötes[8]) hwart um[9]) sik.[10]) Giw*ær* bonde husfru sinni sak[11]) fore[12]) hor. ([13]þa skal han[14]) til ([15]þæs manz a þingi[16]) talæ. sum han

---

69) KUX. &c. *hionalagh.*
70) CIKT. &c. om. *siþæn.* P. &c. *thala. sidhan hion saman wigdh ærw. Then thet sidan qwæl. och hionalagh fest* (26. &c. *fasth*) *dömes. böthe siex marker til træskiptis. malsægendhenom biscopenom och konunghenom. Huar som* &c.
71) H. &c. *han.* L. &c. *laghlika lyst war.*
72) IKT. &c. *lyste thet laghlika.*
73) U. &c. add. *for thöm.*
74) C. 73. &c. om. *Qwæl — lyst.* OQR. &c. *eller sidhan hion samman wighd ærw. Then thet sidhan qwæl oc* (R. 30. 97. *at*) *hionælagh samman* (QR. &c. *fast*) *dömis böte — malsighande.* ¶ *Nw sigx* &c.
75) IKTUX. &c. *nokor.*
76) IT. 38. *sen.*
77) HIKLTUX. &c. om. *þæt — siþæn.*
78) S. &c. om. *siþæn.*
79) C. &c. *hion.* U. &c. *thön.* IKTX. &c. *the.* CEFHIKLMSTU. &c. add. *samæn.* X. add. *samman kommin och.*
80) IKTU. &c. *twa konungenom. twa biscopenom. ok twa maalsighiandenom æn thet* (TU. &c. om. *thet*; K. &c. add. *sama*) *hionalagh* &c.
81) CEHS. &c. om. *markær.*
82) ELMX. &c. om. *ok.*
83) X. 31. &c. add. *mark.*
84) X. 38. add. *thet.*
85) EFHMSX. &c. *hionalagh.*
86) X. 38. &c. *stadugt.*
87) CFHIKLMSTUX. &c. om. *ok fullt.*
88) IKLPTUX. &c. om. *Nu — hormal.*
89) M. &c. *hoor.*
90) EM. &c. *Hwa,* et sic E. passim. F. *huo,* et sic, aut *hwâ, hoo, huem,* passim. L. &c. hic incipiunt novum cap.
91) 24. *enskylt.* 58. 59. &c. *ensamt.* T. *ensak*; male.
92) 58. 59. add. *gifto ok.* Male.
93) C. &c. *oskyldi.* 24. *ogiffte*; male.
94) CEHIKLMOPQUX. &c. *böten.*
95) HPX. &c. *bathe.* S. &c. om. h. v.
96) 60. *III mark, for twefalth hoor VI mark Komber* &c.
97) F. om. *swa bötes.*
98) S. &c. om. *bötes.* K. &c. *skal ok bötas fore* &c.
99) C. &c. *fore* v. *for.* S. &c. *om.*
100) H. &c. *badhen.* KUX. &c. *alt.*
1) HLOQRSUX. &c. add. *ok.*
2) HIM. &c. add. *ok.*
3) U. &c. *gudziuo spiæld.* FL. 26. 27. 93. om. *guziwæ lagh spiæl. ok sifskap spiæl.*
4) T. &c. om. *spiæl.*
5) CQRS. &c. om. *ok.* I. &c. om. *ok sifskap spiæl.*
6) 30. 39. &c. *syskona spieldh.* Ragv. *fraternitate seu sororitate.* Male.
7) I. &c. *thet.* 29. &c. *tha.*
8) S. &c. *böther.* U. &c. *böte.* T. *böthen.*
9) 64. 102. *för.*
10) KHPX. &c. add. *ok weris meth enonghum* (H. *enogom*; P. &c. *einghom* v. *enghom*) *edhe æn wærias* (P. &c. *wæria*) *skal.*
11) S. &c. add. *a tinghe.*
12) OPQR. &c. *om.*
13) E. *Han skal til* &c.
14) K. &c. *bondin.* P. &c. *hon*; male.
15) 48. 106. &c. *hennæ thalla aa tinghe som* &c.

hor[17]) witir. ([18]þær a[19]) han[20]) biuþæ lagh fore sik. ([21]ok wæriæ[22]) sik[23]) mæþ tiu mannæ eþe. fallz han[24]) at eþe.[25]) böte þre[26]) m*arkær*. ([27]ok konæ[28]) ([29]wæri ([30]wiþ ([31]lagh ok ne komin. ok wæri[32]) sik *mæþ* tiu mannum.[33]) ([34]fallz hun[35]) at eþe. þa[36]) böte þre m*arkær*. ok þæt[37]) þeræ gangi undir[38]) skript[39]) ([40]at eþe[41]) faldær.[42]) ok[43]) böte[44]) siængæ ran[45]) ([46]æptir þy[47]) ([48]sighiæs skal .i. giptæ malum.[49]) ([50]gitær þæn[51]) man[52]) eþ[53]) ([54]giört. ok gangit.[55]). þa[56]) ([57]wærin þön.[58]) baþin saklös.[59]) Nu[60]) giw*ær* husfrun[61]) bondæ sak. a þingi[62])

---

16) K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. *radzstuffwu.* 115. 116. add. *eller Râdhstuffu, för sittiandhe rätt.*
17) L. &c. *hordom.*
18) L. *oc han ma biudha* &c. H. &c. *hin ma biudha* &c.
19) P. &c. *ma.*
20) PU. &c. *hin.* 48. 106. &c. *hon*; male.
21) UX. &c. om. *ok wæriæ sik.* IKT. &c. *tiio manna edh* &c.
22) E. 62. &c. *wäri.*
23) L. 98. &c. om. *sik.*
24) CE. &c. om. *han.* 48. 77. 106. &c. *hon*; male.
25) OPQX. &c. add. *tha.*
26) 48. 106. 107. 108. *sæx.* 52. 76. 77. 110. *to.*
27) IK. &c. om. *ok.* F. 39. 46. 47. 77. 83. om. *ok — þre* markær. 48. (106. &c.) *Saa wariæ segh bonde med samæ lagom som hustrun eller böthe som ffor ær sacth Nw om the ffalla att eedhe sædan soredh æra, ganghe tha till skripth som aatth eedhe ffalder ok ööthe sæx mark Wærias* (106. sic; 48. *Nwrias*) *the badhen hustru ok bondhe ffor thwlka saak som ffor ar sakth warii tha saklös ok ganghe the badhen ii sin æktha sængh som thöm med rætthe böör Nw maa inghen* &c.
28) C. *konæn.*
29) KU. &c. om. *wæri — komin. ok.*
30) IT. &c. *ok til lagha komen* &c.
31) P. &c. *ney ok lagwæri sik* &c.
32) KU. &c. add. *ok.*
33) HIKLOPQRSTUX. &c. *manna edhe.*
34) ITU. &c. om. *fallz — markær. ok.*
35) C. &c. om. *hun.*
36) CEHKLMRS. &c. om. *þa.*
37) F. &c. *thenn.*
38) C. 54. om. *undir.*
39) FOPQRX. &c. add. *som.*
40) F. *feller warder, och* &c.
41) ITU. &c. *laghum.*
42) 44. *bryster.*
43) OPQR. &c. om. *ok.*
44) CFOPQRX. &c. add. *siþæn.* M. add. *for.*
45) Ragv. *pro violacione thori.*
46) X. 38. &c. om. *æptir þy.*
47) CHKLMPRX. &c. add. *sum.*
48) HKMRX. &c. *sigx ii* &c. L. 110. *skils. j* &c.
49) MR. &c. *giptobalkenom.* K. 20. (49. 63. 64.) 71. *giffiomala balkenom i niunda* (49. *.X.*) *capitulo* (sc. in codice Iuris urbici).
50) K. &c. *Gita thön edh* &c. P. &c. *githa thön badhen edh gangith. och giort tha wari saklöse.*
51) U. &c. om. *þæn.* S. *thet.*
52) U. &c. *mannen.*
53) EILSTU. &c. *edhin.*
54) HIKSTUX. &c. om. *giört. ok.*
55) X. *ganga.*
56) LQX. &c. om. *þa.*
57) L. 109. *wari saklös.*
58) CHR. &c. *þe.* FIKTUX. &c. om. h. v.
59) EK. &c. *saklösir* v. *-se.*
60) IPX. &c. om. *Nu.* HIKQRTUX. 20. 22—24. 28. 29. 32—34. 37. 38. 40. 49. 50. 52—54. 57—60. 62. 63. 66—68. 71. 73. 78. 80—86. 93. 96—103. 105. 109. 112. 113. 120. hic incipiunt novum cap.
61) CE. &c. *husfru.* HIKTUX. &c. add. *sinom.*
62) K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. *radzstuffwne.*

fore hor. ([63]þa a bondæ[64]) fæstæ henni tiu mannæ eþ. gitær han[65]) þæn[66]) ([67]eþ giört ok gangit.[68]) wærin[69]) ([70]saklös baþi[71]) ([72]man ok konæ. fallz man[73]) at eþe.[74]) böte þre *markær*.[75]) ([76]ok konæ[77]) ([78]wæri sik mæþ[79]) tiu ([80]mannæ eþe. fallz hun[81]) ([82]at eþe.[83]) böte þre *markær*. ([84]komæ baþi[85]) samæn. ([86]hordombær.[87]) guziwæ spiæll.[88]) frænzæmis spiæl. ([89]ok siffs skaps spiæl. ([90]þær bötis hwart um sik. ok wærs[91]) mæþ enungum[92]) eþe. æn[93]) wæriæs[94]) skal. ængin ma ok[95]) andrum[96]) ([97]sak fore hor giwæ. utæn ([98]husfru ælli[99]) bonde ([100]giwi sak[1]) ([2]sinæ mællum.[3]) ([4]utæn þe[5]) wærþin[6]) inni takin. ællr æru[7]) til[8]) twæggiæ mannæ witni. þeræ[9]) sum[10]) ([11]synt[12]) ([13]ok sett hawæ[14]) ([15]til gangu ok

---

63) E. *Bonden a fästa* &c.
64) H. &c. add. *ath.*
65) E. om. *han.*
66) CEHIKLOPQRSTUX. &c. om. *þæn.*
67) HIKLRTUX. &c. *edhen gangit* &c. C. *eþen fyllt wæri* &c.
68) M. &c. add. *tha.*
69) CHMPRU. &c. *wæri.*
70) 28. *saklöse.* EIKLOTUX. &c. *badhin saklös.*
71) A. *baþin* scriptum est, at *n* deletum. QS. &c. *badhen.*
72) I. 60. om. *man ok konæ.*
73) C. &c. om. *man.* P. &c. *han.* IKX. &c. *bonden.*
74) M. &c. add. *tha.*
75) 44. add. *huart thera.*
76) KU. &c. om. *ok.* 60. om. *ok — mannæ eþe.* 53. 70. 83. 87. 109. om. *ok — þre m*arkær. 31. 72. 88. 89. 94. 95. om. *ok — hwart um sik.* P. 25. 26. 27. 35. 39. 42. 44. 46. 47. 50. 55. 73. 103. 105. 112. om. *ok — wæriæs skal.*
77) I. *husfrun.* K. &c. add. *som horit witis.*
78) IT. *ware wid lagh komen, faldz* &c. U. &c. *gange oc lagh ffælz* &c.
79) X. add. *laghom.*
80) HK. &c. *mannum. fældz* &c.
81) C. 79. om. *hun.*
82) KX. &c. om. *at eþe.*
83) X. 38. add. *Tha.*
84) ILMSU. &c. *Comber.* KX. 20. 38. 52. 57—60. 63. 96. 98—102. 119. om. *komæ — wæriæs skal.*
85) H. &c. *bathen.* IU. &c. *alt.*
86) U. *frændsæmio hordom spiæld oc gudziuo spiæld thær böthes* &c. Male.
87) CFOMQRST. &c. add. *ok.*
88) S. &c. *gudziwalagh.* EFHLQ. &c. *gudsiwälagh spiäld.* IST. &c. add. *ok.*
89) HL. &c. om. *ok.* IT. Ragv. &c. om. *ok siffs skaps spiæl.* Cfr. not. 84. supra.
90) F. *tå böte* &c.
91) L. *wæri.*
92) LOQR. &c. *engom.* 22. 30. &c. *ingom.* Male.
93) L. &c. *vm.*
94) MOR. &c. *wæria.*
95) CEFHIKLMOPQRSTUX. &c. om. *ok.*
96) H. &c. add. *a thinge.*
97) R. &c. *hoor vita. vtan* &c.
98) K. &c. *bonden hwsfrunne eller hwsfrun bondanom vtan thy ens at horkarlen ok horkonan wardha badhen inne taghin eller ok at tweggia manna witne aru til som seet ok synt haffua* &c.
99) F. &c. *och.*
100) EHQS. &c. *giwin.* ILUX. &c. *gifua.* P. &c. om. *giwi sak.*
1) COQR. &c. om. *sak.*
2) OR. &c. *sin i mællæn* v. *mellum.*
3) E. *mällin*; et sic passim. IF. *mellen.* OPQTU. &c. *mællæn.* S. &c. *millan.*
4) E. 86. *Allä.* R. 97. *oc ath.* U. &c. *æller vardher man oc qwinna badhen jnne thakin* &c.
5) CEHLS. &c. *þön.*
6) ITX. &c. add. *badhen.*
7) OPQRS. &c. add. *oc.*
8) OQRX. &c. om. *til.*
9) IPTUX. &c. om. *þeræ.* FM. 37. *the.*

fragangu.[16]) þær[17]) ([18]ma biskups man[19]) fa antwingiæ[20]) lagh. ællr pænningæ.[21]) ([22]gitær þæn[23]) man[24]) lagh[25]) ([26]fore sic at[27]) gangit[28]) sum horit[29]) witis. þa[30]) wærin þön[31]) ([32]baþin saklös.[33]) ([34]ok[35]) witnis mæn[36]) ([37]saklösir. wærþær man bar ok[38]) takin[39]) ([40]mæþ slikum[41]) witnum sum[42]) ([43]sighiæs skal .i. giptæ malum.[44]) ([45]þa böte ([46]horbotenæ hwart[47]) þæræ.[48]) ([49]mæþ þrim markum. ([50]þem a biskup*ær*.[51]) §. 4. ([52]biskup*ær* ær ok[53]) domæri iwir okær. hwar sum ([54]okær

---

10) EU. om. *sum.*
11) U. &c. om. *synt ok.*
12) O. &c. add. *haffua.*
13) L. &c. om. *ok sett.*
14) 69. add. *thera.*
15) HS. &c. *tilgang ok fragang.* 109. *beggies theras omgång.*
16) KFLOQRTUX. &c. *frangango.* X. add. *thera.*
17) EX. 60. &c. *Tha.*
18) IKU. &c. *faar biscops lænsman. antigge* &c. T. *faar biscops lænsman pæninga fore æller lagh, gitther* &c.
19) M. om. *man.* HFLRX. &c. *lensman.*
20) CK. *antwiggiæ.* M. *antiggia.* L. *antyggia.* ES. *antigiä.* IQ. *antigge.* PRU. *antighe.* HO. *æntiga.* 29. *entigghia.* 22. *antikæ.* FX. *antingia.* 30. *antinga.* 25. *antinge.* 44. *æntingia.* 49. *antigen.* 52. *antingenn.* Et sic fere hi aliique passim.
21) K. *pening.*
22) 44. *oc witnismen warin saklöse æ huat heller fællis ella wers Biscoper* &c.
23) K. &c. om. *þæn.*
24) EH. &c. om. *man.*
25) 31. 73. &c. *eedh.*
26) HX. &c. om. *fore sic.*
27) CEFHIKLMOPQRSTUX. &c. om. *at.*
28) ITU. &c. *fanget.*
29) HPUX. &c. *hoor.*
30) S. &c. om. *þa.*
31) CF. &c. *þe.* HKLOSUX. &c. om. h. v.
32) X. 38. &c. *saklös, bade man och qwinna, och swa witnis män. Warder* &c.
33) HS. &c. add. *man ok kona.* U. add. *badhe man oc qwinna.* K. &c. add. *mannen ok quinnan swa.*
34) S. 70. 90. 91. 92. 109. om. *ok witnis mæn saklösir.*
35) EHITUX. &c. add. *swa.*
36) HO. &c. *witnis man.*
37) CFHMOPQR. &c. sic, vel *saklöse.* A. *saklösu.* EIKTU. &c. om. h. v.; cfr. nott. 32, 34. supra. L. &c. *thet sama.* 77. *sammaledes.* 48. 106. &c. *böthe III marker som orættelika oppa thet hionalagh witnath hafwer Nw wardher* &c.
38) IKOPQRTUX. &c. om. *ok.*
39) CEFHIKLMOPQRSTUX. &c. *a takin.*
40) L. om. *mæþ slikum witnum.*
41) IKT. &c. *tholikom.* U. &c. *tolkom.* X. 81. 96. *skäligom.*
42) S. &c. om. *sum.*
43) KLMX. &c. *sigx i* &c.
44) X. 38. &c. *Gipta balkenom.* R. &c. *erfda balkenom* (sc. in cod. Christoph.). R. (97.) add. rubr. litt. *c.º XVII.* K. 20. 49. 63. 71. (64. 115. 116.) add. *i nionde* (49. 115. 116. *tiyonde*) *capitulo* (sc. in cod. Iuris urbici).
45) ITU. &c. om. *þa.* 96. om. sequentia usque ad finem §. 5.
46) CEFMOPQRS. &c. sic. A. *horbötænæ.* L. &c. om. h. v. H. &c. *hwart thera III mark them* &c. ITUX. &c. *huart* (X. 57. &c. *hwar*) *thera .III.* marker *biscope.* K. &c. *hwart thera biscopenom som thær staar. Biscoper ær* &c.
47) F. &c. *huar.*
48) C. &c. *þeræ.*
49) OFPQR. &c. *III. marker.*
50) E. *biskupinum.* 73. 100. &c. *Biscopz egen saack* v. *eensack.*
51) F. add. *taga.*
52) 50. om. hanc §; hic vero inserit ea, quae textus habet in §. 7.
53) EIKLTUX. &c. om. *ok.*
54) IKTU. &c. *thet.* P. &c. *okrar böthe* &c.

giör[55]) böti biskupi sex m*arkær.* ([56]æn han wærþær[57]) sandær fore[58]) þy mali. §. 5. æ hwariæ handæ banzmal þæt[59]) ær. ok[60]) ær[61]) fore[62]) ræltær malseghande.[63]) ([64]þa skal[65]) ([66]biskup*ær* þæt letæ[67]) æptir[68]) sannæstu[69]) witnum. ([70]þöm han[71]) ([72]kan fa. ok æptir þy dömæ[73]) han sannæst[74]) hittir.[75]) Nu[76]) ([77]æru[78]) æi[79]) witni til. þa dömis fore þæn[80]) sakin giffs eþær[81]) æptir lanzlaghum. gitær ([82]han eþen gangit.[83]) ([84]friþi han. oc hans goz. faldær[85]) at eþæ. böte ([86]biskupi sex m*arkær.* ([87]ok brut sin. æptir lanzlaghum.[88]) ([89]takær þær ([90]aff en þriþiung kirkiæ.[91]) annæn malseghandi.[92]) þriþiæ hundærit.[93]) §. 6.

---

55) 87. 88. 89. add. *eller tager.* E. add. *ok warder sander fore thy mali.*
56) EHIKTU. &c. om. *æn — mali.* Cfr. not. 55. praeced.
57) C. add. *bar ok.* Male.
58) CFX. &c. *at.*
59) U. 59. om. *þæt.* EHIKLOPQRTUX. &c. add. *hälst.*
60) CHIKLTU. &c. om. *ok.*
61) OPQX. &c. add. *thær.*
62) R. &c. *till.* P. *aath.*
63) HI. &c. *malsæghiande* v. *maalsighiande*; et sic in sequentibus. 28. add. *medh skælom.*
64) E. *Thät skal biskuper leta* &c. HITU. &c. *thet scall letes efpter* &c.
65) S. om. *skal.*
66) K. &c. *bötas* (lege *letas*) *thet maal epte sannasta witnom thær man finna kan ok epter thy döme* &c.
67) L. &c. *wtleta.* P. 53. *witha.* M. add. *oc.*
68) OPQRX. &c. *medh.*
69) MX. &c. *sannastom.* HFIKLOPQRST. &c. *sannastæ.*
70) SUX. &c. om. *þöm.* H. &c. om. *þöm — fa.*
71) U. &c. *man.*
72) M. *ffaar, oc* &c.
73) HQR. &c. add. *som.*
74) H. &c. *rættist.*
75) O. &c. *weet.*
76) KX. &c. om. *Nu.*
77) Q. *wm ey æru witne* &c.
78) R. &c. *ær.* X. add. *och.*
79) CEFIKLOPQRSTUX. Ragv. &c. sic. A HM. 28. 29. 31. 36. 37. 105. om. *æi.* Cfr. cap. 16. §. 2.
80) L. &c. add. *som.*
81) M. *edha.*
82) E. *edhin giört ok gangit.*
83) KX. &c. add. *wari i.*
84) IFTU. &c. *ii.* (F. *vthi*) *fridhi. wari han* &c. P. &c. *han ær frels och* &c OQR. &c. *frælsæ sik oc sit godz.* HS. &c. *wære saklös. fældz han ath edhe* &c.
85) HFIKPSTUX. &c. *fældz.* HIKOPQRSTUX. &c. add. *han.*
86) FIMTU. &c. om. *biskupi.* K. 20. 49. 66. (67. 68.) 71. 80. *siex* marker *fore banzmalet biscopenom ok sidhan siin brut epter stadzens laghum* (67. 68. add. *eller landz lagen*) *konungenom malsæghandenom ok stadhenom.* (67. 68. add. *eller och hiärade*) *Hæffdar man hionalagh* &c.
87) X. *fore Bandzmalit: Och sidhan böte bruth sijn* &c.
88) 115. 116. add. *eller stadzens.* Cfr. not. 86. supra.
89) LHIMOQRS. &c. *taki.* T. *thaghen.* U. 32. 33. 34. 44. 54. 63. 64. (78.) *een loth konunghenom annan malsægandenom tridhia hundareno* (32. 44. &c. *heredhe*). X. 50. 57. 58. 59. *Konunge, Malsäghande och Hundareno* (50. *hæradena*).
90) IT. (87. 88.) *een lutt konungen. aff, annan* &c.
91) CE. &c. *kirkiæn.* H. 28. 29. 36. 37. 93. 104. *kononger*; cfr. nott. 89, 90. supra.
92) LPS. &c. add. *oc.*
93) RT. &c. *hærade.*

([94]hawær man hionælagh .i. ([95]kirkiu. ællr[96]) kirkiu garþi. ællr[97]) löskæ læghi.[98]) ok[99]) hawær biscups[100]) lænsman ([1]þær til twæggiæ mannæ[2]) witni.[3]) þa[4]) ([5]wæri sik ([6]þæn sum[7]) sakin giffs mæþ tiu[8]) mannæ eþe. gitær han[9]) eþen[10]) gangit.[11]) wærin ([12]baþin saklös Faldær[13]) ([14]han at eþe.[15]) böte[16]) þre *markær.* ([17]ok konæn ([18]wæri ([19]til laghæ komin. æn hun laghum[20]) orkær. falz hun[21]) böte þre. *m*arkær. §. 7. biskup*ær* a[22]) ranzakæ[23]) ([24]hwar sum ([25]kirkiæ ællr kirkiu garþær ær[26]) o skiær.[27]) ([28]hwar sum[29]) þöm o skiær[30]) giör. ([31]han ær sækær[32]) at sæx markum. ok ([33]haldi[34]) kost fore biskupi. þa[35]) han ([36]kirkiu

94) IKOPQRTUX. &c. *Hæfdar.* 35. om. hanc §. 73. om. quae in hoc cap. sequuntur.
95) C. &c. om. *kirkiu. ællr.*
96) HILMRSTU. &c. add. *ii.*
97) LPT. &c. add. *oc.* K. &c. add. *gör thær.*
98) FKU. &c. *lönskalege.*
99) EKLSU. &c. om. *ok.*
100) 31. 50. om. *biscups.*
1) KL. &c. om. *þær.* PST. &c. om. *þær til.*
2) F. add. *Eede eller.*
3) K. 49. 66. 67. 68. add. *tha böte III* marker. *aru eig witne til.* Cfr. not. 6. pag. 71.
4) HITU. &c. om. *þa.*
5) 80. *Böthe 3 marker: Och Quinna wäri sigh med tio manna Edhe, än hon orkar* &c. 44. *böte huart thera III marker ella wæri sik med X manna edhe ok warin badhin saklöss ¶ Item ægher biscoper ranzsaka* &c.
6) L. *han.* K. &c. om. *þæn — giffs.*
7) EFHILMOPQRSUX. &c. om. *sum.*
8) 26. 27. *twæggia.*
9) E. om. *han.*
10) L. 76. add. *giort oc.*
11) C. add. *sum sakin giffs.* MOPQRT. &c. add. *tha.*
12) PS. &c. *badhe.* IKTUX. &c. *saklös badhe man. ok quinna. falz* &c.
13) IFKOPQRSTUX. &c. *falz* v. *fælz.* P. 25. 26. 27. 39. 42. 46. 47. 55. add. *hon eller.* Cfr. not. 17. infra.
14) LSU. &c. om. *han.* C. om. *han at eþe.*
15) LMS. &c. add. *þa.*
16) LS. add. *han.* P. &c. add. *huart theræ.*
17) R. &c. om. *ok.* P. 25. 26. 27. 32. 39. 41. 42. 46. 47. 53. 55. 60. 62. 81. 96. 105. 109. om. *ok — markær.* Cfr. not. 13. supra.
18) IT. &c. *wæri sik med laghum æn hon orkar, falz ok hon* &c. X. 38. &c. *wäri sigh medh laghum, om hon gitter: Fälds hon* &c. K. &c. *wæri sik* meth *laghum tio manna æn hon orkar fælis hon* &c. U. &c. *væri sik* medh *laghum Gither hon sik ey vaarth böte* (33. &c. add. *oc*) *tre* marker. F. *wärie sigh medh lagom om honn orkar, Biscoper* &c.
19) CH. &c. *wiþ lagh ok ne komin.*
20) LS. &c. *lagh.*
21) LS. &c. add. *at laghum.* QORX. &c. add. *at ede.*
22) T. add. *oc.*
23) C. *skopæ.*
24) E. *än kirkiä* &c.
25) KITUX. &c. *kirkio eller kirkio gardh gör oskæran* (l. *oskæra*). 28. (29.) *kyrkio eller kyrkio gard oskærer Huar* &c.
26) C. 70. *æru.*
27) M. *oskærdher.* 115. 116. *oreen.* P. &c. add. *eller.*
28) K. &c. *then thet gör* &c. X. *Hwilkin thet gör, Wari saker* &c. I. *for thy. at han ær saker* &c. UT. *oc han ær saker* &c.
29) P. &c. om. *sum.*
30) LPQRS. &c. *oskæra.*
31) H. &c. *böte siex mark* &c.
32) EFI. &c. *saker.*
33) LS. &c. *a han kost halla fore* &c.
34) FEMOPQR. &c. add. *vppe.*
35) M. *æn.*
36) S. &c. *kirkiagard skæra wil ¶ Nw* &c.

skiærir.[37]) ællr kirkiu garþ.[38]) §. 8. ([39]Nu haw*ær*[40]) man þyþi lagh[41]) mæþ fæ nokro.[42]) oc[43]) hæfþær[44]) þæt[45]) sum kono.[46]) wærþær[47]) bar ok[48]) a takin. ([49]þa ([50]ma[51]) han[52]) ([53]bindæ. ok ([54]til þinx föræ.[55]) þæt skal malsegandin giöræ. sum[56]) fæt[57]) a.[58]) siþæn ([59]skulu[60]) tolff ([61]mæn ([62]næmpnæs a[63]) þinginu.[64]) þær[65]) ([66]þæt skulu witæ.[67]) hwat þær[68]) ær sant[69]) um. wæriæ þer þæn[70]) ([71]sum sakin giffs. ([72]þa böte[73]) þæn[74]) fiurætighi[75]) mark*ær*[76]) sum[77]) saklösæn bant ok bastaþi. fællæ þer ([78]han.[79]) þa aghær[80]) ([81]han[82]) liwændi .i. iorþ grawæs.[83]) ok[84]) swa þæt[85]) ([86]fæ sum[87]) han ([88]þe syund[89]) mæþ giörþi. ([90]þæt

---

37) L. 76. *skæra wil.*
38) 117. 118. add. *wites ogifft konu barnn haffua med gifftom manne, och hann dyll* &c., ex SML. KkB. 15.
39) K. &c. om. *Nu.* U. &c. *Holkin man tydhe lagh hafwer* medh *fæ som m*edh *andre quinno vardher* &c. 109. om. hanc §. 119. eam Latine versam habet.
40) 96. *häfdar.*
41) I. &c. *thydhalagh.* KLST. &c. *tydho lagh.* FPX. &c. *tidelagh.* 120. *samquem.*
42) IR. &c. om. *nokro.*
43) IKT. &c. om. *oc.*
44) LOPQR. &c. *hafuer.*
45) S. &c. om. *þæt.* Q. add. *fææ.*
46) CHM. 36. add. *nokræ.* 96. 98. &c. *annatt qwinfolk.*
47) IKTX. &c. add. *han.* LS. &c. add. *han þær mæþ.*
48) FIKOPQRSTUX. &c. om. *ok.*
49) CEH. &c. *han ma bindæ* &c. PQR. &c. *han ma man bindhæ* &c. LS. &c. *han ma basta. oc binda* &c. OF. &c. *han maa bindas* &c. U. *han scal bindha* &c. IT. &c. *han scal bindas* &c.
50) KX. &c. *skal han bindas* &c.
51) 28. add. *man.*
52) M. om. *han.*
53) 32. om. *bindæ. ok.*
54) K. 20. 49. 66. 71. 80. *a radzstwu.*
55) FIKOTUX. &c. *föras.* 115. 116. add. *eller til rådhstuffu.*
56) E. om. *sum.* FKX. &c. add. *thet.*
57) FHIKLOPQRSTUX. &c. *fææ.*
58) OHPQR. &c. *atte.*
59) X. 38. &c. *nempnis tolf män a Tinge* &c.
60) T. add. *the.*
61) 28. om. *mæn — skulu.*
62) H. 29. 36. 70. 104. om. *næmpnæs — skulu.*
63) LS. &c. *aff.*
64) IFMTUX. &c. *thinge.* K. 20. 49. 66. 71. 80. *radzstwu.* 115. 116. add. *eller rådhstuffu.*
65) KUX. &c. *som.* CFILMOPQRST. &c. *þe.*
66) P. &c. om. *þæt.* F. *der.* RS. &c. *sculu thet vita* &c. E. *witä skulu hwat* &c.
67) IU. &c. *witna.* 86. *leta.* 89. add. *och Ransaka.*
68) S. &c. *thet.*
69) E. *sannäst.*
70) CEHKOPQRTX. &c. *han.*
71) FIMOPQS. &c. om. *sum.* ER. &c. om. *sum sakin giffs.*
72) LS. &c. *wari saklös., oc then böte XL* &c. M. *wari saklös, fælla* &c.
73) R. &c. *gifui.*
74) COX. &c. *han.*
75) 57. 115. 116. *XII.* 48. 108. *IX.* 74. 60.
76) T. add. *pænninga.*
77) CEFHOPQR. &c. om. *sum.*
78) M. *then sakin giffs tha* &c.
79) LS. &c. add. *som saken giffs.*
80) CHL. *a.* IKPUX. &c. *scal.*
81) R. 33. om. *han.* K. 20. 49. 52. (63.) 64. 66. 67. 68. 71. 80. *badhe man ok fæ liffuandis i iordh græffuas wil malsæghanden* &c.
82) S. add. *oc.*
83) 45. 48. &c. *sætias.* 117. 118. add. *eller och brennas.*
84) U. om. *ok.*
85) L. &c. om. *þæt.*

aghær[91]) þæn[92]) göræ[93]) sum[94]) fæt[95]) atti. will malseghande hanum liff un-
næ.[96]) ([97]þa böte ([98]þæn sæx m*arkær.*[99]) þe[100]) giærning[1]) giörþi. ([2]til þræskip-
tis. ([3]takær æn[4]) lott biskup*ær*. annæn malseghandi.[5]) þriþiæ kunungær.[6]) ([7]Nu 16
giw*æ*r man aþrum sak[8]) fore þylikæ[9]) giærning.[10]) ([11]þa skal han ([12]hawæ til
twæggiæ mannæ witni. ([13]han a wæriæ sik mæþ atærtan[14]) mannæ eþe. ([15]gi-
tær han[16]) eþin[17]) gangit.[18]) wæri saklös. ([19]ok swa witnin.[20]) fallz[21]) at eþe. bö-
te sex[22]) m*arkær*. ([23]sum fyrr ær[24]) saght. til þræskiptis. ok[25]) biskup*ær* raþi
fore[26]) skript hans. Nu ([27]ær man ([28]ut lændis skriptaþ*æ*r[29]) beþis han[30])
breff[31]) aff biskupi. ok[32]) biuþær brefwæ fæ.[33]) ([34]þæt æru[35]) twe öræ r.[36]) will

---

86) P. &c. *han syndh* &c.
87) FIMOQRSX. &c. om. *sum.*
88) L. *mæþ syndena giorþe.*
89) C. &c. *synd.*
90) ITUX. 32—34. 38. 44. 50. 54. 57—60. 78. 93. om. *þæt — atti.* Cfr. not. 81. pag. 68.
91) H. *a.* ES. &c. *skal.*
92) CO. &c. *han.*
93) 75. add. *lathe.*
94) EOPQRS. &c. om. *sum.*
95) FHMOPQRS. &c. *fææ.*
96) LH. &c. *gifwa.*
97) P. *then böthe siex* &c.
98) K. &c. *biscopenom twa* marker. *twa konungenom ok twa malsæghandenom. Giffuer* &c. U. &c. *siæx* marker *twa biscope oc twa malsægandenom oc twa konunge* ¶ *Nw gifw*er &c.
99) CFL. &c. add. *sum.*
100) CEFHILMOPQRSTX. &c. om. *þe.*
1) CE. *giærþinæ.* FIHLOPQRSTX. &c. *gerningena.*
2) IT. &c. *twa. biscopenom. twa. maalsighiandenom ok. twa konungenom.*
3) FLHMOQRS. &c. *taki.* X. (78. &c.) *Twa Konunge, twa Biscope, och twa Malsäghande. Gifwer* &c. P. &c. *malsægendhenom konunghenom ok biscopenom. nw* &c.
4) C. &c. *en.*
5) LS. &c. add. *oc.*
6) 75. *herradet.*
7) 96. om. quae in hoc cap. sequuntur.
8) P. &c. *skuldh.*
9) HILPST. &c. *tholika.* FKRUX. &c. *tolka.* O. *tölika.* Q. &c. *tholiga.* 36. *tokka.* 74. &c. *sådane.* 108. *slika.*
10) OQ. &c. *gærninga.*
11) KHILTU. &c. *han skal* (U. &c. add. *thær*) *til* (HLT. &c. om. *til*) *haffua tweggia* &c.
12) COPQRX. &c. *þær til hawæ twæggiæ* &c.
13) EP. &c. *Hin.* IHKLTUX. &c. *ok hin wæri. sik* &c.
14) 31. *XIII.* 60. *X.* 82. 83. 86. 89. *tolff.*
15) K. &c. *forma han edhin ganga.* H. &c. om. *gitær — witnin.*
16) MFOPQR. &c. add. *then.*
17) C. *duls eþen.*
18) S. &c. add. *tha.*
19) 30. 35. 48. 60. 79. 106. 107. 108. om. *ok swa witnin.*
20) MOQR. &c. *witnit.* 31. 43. &c. *witnis mæn.*
21) FHKLOPQRTUX. &c. add. *han.*
22) M. 33. 34. 78. *fiuratighi.*
23) K. &c. om. *sum — saght.* ES. &c. om. *sum — præskiptis.* M. *fore liiff sit tiil træskiptis* &c.
24) OQR. &c. *war.*
25) K. &c. om. *ok.*
26) HISTU. &c. om. *fore.*
27) P. &c. *æn man ær wtlændhis* &c.
28) IU. &c. *bort.* KTX. &c. *bort aff lande skriptadher.* LHS. &c. *wt* scriptadher. 31. 36. &c. *oskriptadher*; male.
29) C. &c. sic. A. *skiptæ þær.* Cfr. not. 28. praeced. HIKLOPQRTUX. &c. add. *ok.* C. add. *k* (lapsu calami pro *ok*).
30) EHIKLMPTUX. &c. om. *han.*
31) Ragv. *literas testimoniales.*
32) C. add. *æn.*
33) 64. *breffua päningar.* 107. *breffue lön.* 28. &c. add. *fram.*

æi biskupær hanum breff fa[37]) innæn[38]) nat ok iamlængæ.[39]) böte[40]) fiuræti-ghi[41]) markær ([42]til þræskiptis. ([43]takær en lott kunungær.[44]) annæn malseghande.[45]) þriþiæ ([46]allir mæn. Nu[47]) binþær biskupær breff[48]) ok beþes brefwæ fæ.[49]) ([50]hin will æi ([51]ut giwæ innæn ([52]nat ok iæmlængæ.[53]) böte[54]) fiuræ-tighi markær. ([55]þær ær biskupær malseghandi. at[56])

.XVI.

¶ ([57]Nu gifwær biskups[58]) lænsman[59]) bondæ[60]) sak fore hælghudaghæ.[61]) brut. ællr[62]) sighær han giört hauæ[63]) aþæl wærknæþ[64]) ([65]um hælghæn dagh. ([66]ællr ok[67]) han hawær brutit sættæn[68]) fastudagh. ([69]ok skipaþæn[70]) ok[71])

34) IKPU. &c. *twa. öra* &c. 58. 59. *II peninga Vil* &c.
35) FX. &c. *ær.*
36) 81. add. *peninga.* P. &c. add. *och.*
37) 28. *fangha.* 48. 70. &c. *giifwa.*
38) C. &c. sic. A. *innæt.*
39) HIKTU. &c. *aar.* CL. &c. add. *þa.*
40) KL. &c. add. *biscoper.* 64. add. *konungenom.*
41) 81. *9.*
42) IKU. &c. om. *til præskiptis.* 64. om. *til — allir mæn.*
43) LFMOR. &c. *taki.* 26. 27. 70. om. *takær — mæn.* IPTUX. &c. *maalsighiandenom konungenom. ok allhom mannom* (P. &c. om. *mannom*). K. 20. 49. 66. 71. 80. *malsaghandenom konungenom ok stadhenom. Biudher* &c.
44) M. *kanunkana.* Male.
45) L. &c. add. *oc.*
46) O. &c. *allom mannom.* R. &c. *allom manne.* 43. *almænningen.* M. *hundarit.* 48. 52. &c. *hærædeth.* Q. loco h. v. habet lacunam.
47) KX. &c. om. *Nu.*
48) KPTX. &c. add. *wt.* 28. &c. add. *fram.*
49) IKT. &c. add. *ok.*
50) ELMOPQRU. &c. *Will hin äi* &c. CF. &c. *will han æi* &c.
51) CFHMOPQRST. &c. om. *ut.* I. 78. *aterlösa innan* &c. X. 38. &c. *lösa innan* &c.
52) 112. om. *nat ok.*
53) CE. &c. *iamlangæ.* HIKUX. &c. *aar.* IFKX. &c. add. *tha.*
54) X. 38. &c. add. *han.*
55) I. &c. *biscops ensak. Nv* &c. X. 38. &c. *Biscopenom. Gifwer* &c.
56) 30. add. *oc konwnger triding. och triding alle men som för var sakt.*
57) X. 38. &c. om. *Nu.* P. &c. *Um biscops lænsman* (26. 27. *ambetzman*) *giffuer bondha* &c. 64. om. hoc cap. una cum proxime sequente.
58) 112. om. *biskups.* 109. *Konungz.*
59) 59. *man.* 119. *offitiael.* Ragv. *praepositus seu officialis episcopi.* KX. &c. add. *nokrom.*
60) K. &c. *manne.*
61) IFKLPQRTUX. &c. *helgho dax* v. *helgha dagx.*
62) IKTUX. &c. om. *ællr.*
63) F. &c. *hafuer.*
64) P. &c. *adhall wærk.*
65) CEFIKLMOQRTUX. &c. *a hælghum dagh.* H. *a helgha dagh.* S. *a helghom daghom.*
66) 73. om. *ællr — skipaþæn.*
67) CEHSTX. &c. om. *ok.* CEIMOQT. &c. add. *at.* KUX. &c. add. *sigher at.*
68) KFMX. &c. *sattan.* 38. 56. &c. *rættan.*
69) KPX. &c. om. *ok skipaþæn.*
70) OQ. &c. *skrifuadhin.* R. *scriffnan.*
71) HIKLTUX. &c. om. *ok.*

æru[72]) þær[73]) ([74]twæggiæ mannæ witni[75]) til. þa[76]) ([77]ma han[78]) dyliæ mæþ tiu mannum.[79]) faldær[80]) ([81]at eþe[82]) ([83]böte[84]) þre *markær*. ([85]ok ([86]þö wæri[87]) witnin[88]) saklös.[89]) §. 1. Nu sighær[90]) biskups lænsman[91]) ([92]skriptæþæn man wæræ. .i. kirkiu gangin. þæn[93]) uti ati[94]) standæ. ællr[95]) at kiöt ([96].i. ([97]skript. ællr[98]) samwæru[99]) hafft[100]) *mæþ* ([1]banzættum manni.[2]) ællr[3]) mæþ wiþær skipli[4]) farit. ok[5]) æru[6]) til[7]) twæggiæ mannæ witni. ([8]til ([9]þera malæ nu æru upp[10]) at[11]) saghþ.[12]) þe witni aghu a þingi witnæs.[13]) þa[14]) wæri sik[15]) *mæþ*

72) F. &c. *ær.*
73) CHIKOTUX. &c. om. *þær.* 32. 58. 59. 60. *ey*; male.
74) 38. 50. &c. *tw witne.*
75) T. *edhe.*
76) LHITU. &c. *þet.*
77) K. &c. *dyli hin meth* &c.
78) CFMOPQRSX. &c. add. *þæt.*
79) LHU. &c. *manna edhe.*
80) IFKPTU. &c. *faldz* v. *fælz.* HFIKOPQRTUX. &c. add. *han.*
81) M. om. *at eþe.*
82) K. &c. add. *tha.*
83) ITU. &c. *wari saker. at threm markum* &c.
84) KX. &c. add. *biscope.*
85) 35. 58—60. 73. 96. 98—103. om. *ok — saklös.*
86) CM. *þo.* OQRS. &c. *tha.* L. 76. *æ.* HEIKPTUX. &c. *witnin wærin saklös* (E. *saklösir*).
87) CLOS. *wærin.*
88) C. om. *witnin.*
89) L. add. *æ hwat laghin fyllas. ælla fellas.* 117. 118. hic ex GotL. cap. 6. inserunt: *Tett är nu ty näst alla menn äga hälgadaga hollda, te som Biscoper haffuer hellga buditt* &c.; postea ex SML. KkB. 17. *Nu kann mann bärga om hälgadag* &c.; et denique ea, quae textus noster habet in cap. 14. §. 9.
90) C. ceterique omnes sic. A. om. *sighær.*
91) 57. 79. 85. *man.* 119. *offitiael.* Ragv. *prepositus episcopi.*
92) 30. 39. &c. *oskriptadher.* L. 31. om. *skriptæþæn man.* 57. *Screfftaman. warda* &c. K. &c. *at skriptadher man gik i kirkio then* &c.
93) OQRX. &c. add. *thær.* P. &c. add. *som.*
94) KP. &c. *skulde.*
95) IU. &c. add. *at han.* T. add. *oc at han.* X. 38. &c. add. *sigher, at han.* K. &c. add. *ok segher at han.*
96) L. &c. *tha han j scriptum war ælla* &c.
97) 60. *forbudh, ok om gangith medh bandz menniskoor eller fareth medh vitskipilsse eller troldom, værie sik* &c.
98) L. &c. add. *oc.* U. &c. add. *han.* I. 48. add *ok. at han.* X. 38. &c. add. *sigher, at han.* K. &c. add. *ok segher at han.*
99) ML. *samwærn.* 43. 63. *samwarn.* 73. *samwist.* 115. 116. *samhåldh.* P. *wmgangilse.* F. 104. add. *hafua.*
100) IKMTUX. &c. *hafde.* PS. &c. *haffuer.* R. add. *haffde.*
1) IFKLOPQRTUX. &c. *banzattum.* 57. *banlystan.* 28. *banz mannom eller* &c.
2) HOS. &c. *mannom.*
3) I. &c. add. *sigher at han hafuer.* K. &c. add. *ok segher at man eller quinna haffuer.*
4) LOQX. &c. *wiþskiple.* P. &c. *widskiffle.* EIKST. &c. *wiskipli.* CM. *wiþærskiplum.* RU. &c. *viskiplum.* 30. 31. &c. *vijdskippilse.* F. 34. &c. *wiskipelse.* M. add. *hafdhe.*
5) HIKLTU. &c. om. *ok.*
6) M. 73. *ær.* S. &c. add. *thær.* K. 20. 49. 52. 58. 59. 63. 66. 67. 68. 71. 80. 115. add. *eig*; cfr. not. 3. pag. 67.
7) CEMP. &c. om. *til.* O. 74. add. *medh.*
8) X. *i thera male* &c.; male. HLR. &c. om. *til — saghþ.* IKTU. &c. om. *til — witnæs.*
9) OFP. &c. *the mal.*
10) CFOPQX. &c. om. *upp.*
11) CEFMOPQSX. &c. om. *at.*
12) R. &c. add. *oc.*
13) 28. H. &c. *vitna.*

tiu[16]) mannum.[17]) ([18]faldær[19]) at eþe. böte þre m*arkær*. ([20]ok witnin[21]) wæri[22]) saklös ([23]fore allum mannum[24]) .i. ([25]þæssu mali. §. 2. ([26]hwarghin a[27]) ([28]biskups lænsman lagh ([29]ællr pænningæ.[30]) utæn[31]) han[32]) hawi rættæn malseghandæ fore sik. ællr[33]) twæggiæ mannæ witni.[34]) ([35]gitær bondin[36]) laghin[37]) fyllt.[38]) wærin þö[39]) witnin saklös. ([40].i. allum þem malum sum[41]) biskup*ær* ([42]a til kiæru.[43]) þa wæri[44]) e witnin saklös hwat laghin[45]) fyllæs ællr fællæs.[46])

.XVII.

¶ ([47]Nu bæriæs[48]) mæn ([49]um hælghæn dagh. ([50]swa at manhælghin[51]) skiærþæs.[52]) antwiggiæ m*æþ* ([53]drapum. æll*ær*[54]) ([55]fullum sarum. ([56]þa tak*ær*[57])

---

14) S. &c. *Ok.* HFL. &c. *ok hin.* F. add. *som Saken gifs.*
15) X. 38. 59. add. *bonde.*
16) 26. 27. *twa.*
17) IFHKLTUX. &c. *manna edhe.* OQ. &c. add. *i thesso male.* R. add. *.j. tessom malum som nu æru sagdt.*
18) IFKOTUX. &c. *falz.* CP., &c. om. *faldær — mannum.*
19) HFKORTUX. &c. add. *han.*
20) S. &c. om. *ok — mali.* 73. om. quae in hoc cap. sequuntur.
21) T. *withnismæn.*
22) EMOQR. &c. *warin.*
23) HIKLMTUX. &c. om. *fore — mali.*
24) OQR. &c. om. *mannum.*
25) R. &c. *tessom malum.*
26) 109. om. hanc §.
27) P. &c. *faar.* L. add. *biscoper ælla.*
28) Ragv. *preposito episcopi uel eius officiali.*
29) R. &c. om. *ællr pænningæ.*
30) A. Altera lineola secundi *n* errato est omissa.
31) K. &c. add. *at.*
32) CEFHIKLMOPQRSTUX. &c. sic. A. 33. 50. 84. 85. om. *han.*
33) L. &c. add. *oc.*
34) T. 30. add. *fore sik.*
35) S. &c. om. *gitær — saklös.*
36) X. 50. &c. *then som sakin gifs.*
37) FIKTUX. &c. *lagh.* OQ. &c. *laghum.* 37. *edhen.*
38) CEFHIKLMOPQRTUX. &c. *gangit.* IKTX. &c. add. *tha.*
39) LE. *po.* X. 44. &c. om. h. v. CH. &c. *pön.* QR. &c. *the.* OFP. &c. *tha.* IKTU. &c. *ee.*
40) CEFLMOPQRSX. &c. sic; cfr. nott. 41—44. infra. AHIKTU. &c. om. *i — saklös.*
41) E. 26. 27. om. *sum.* P. &c. *thær.*
42) LR. &c. *hafuer.* P. &c. *kære til. tha* &c.
43) MQ. &c. *kiæra.*
44) EMOQX. &c. *warin.*
45) S. &c. *lagh.*
46) S. &c. *ey.* P. *fyllæs ey.* 76. 77. 110. hic inserunt cap. *Huo som bryter hälga dagar — som lag segia, Bryther mader yule frid — :9:* (110. *tree*) *marcker*; ex VGL. II. KkB. 52, 51, secundum cod. M.
47) C. hoc cap. incipit ab iis, quae cod. A. in Add. 2. habet: *Gör en man flere* &c. PX. &c. om. *Nu.* Cfr. not. 57. pag. 70.
48) 70. *slås.*
49) X. 38. &c. *eller huggas a Hälghom dagh* &c.
50) 44. *komber thær saar vti thær taker* &c.
51) EFIKMPSTUX. &c. *manhälghdin.* L. *manhelghit.* 50. *högtiden.*
52) EL. *skardäs.* OPR. &c. *skiæris.* U. 54. *sarghas*; male. 43. &c. *skadhas*; male. Q. &c. *oskæris.*
53) OPQR. &c. *sarom eller* (R. &c. add. *medh*) *fullom drapom.* Male.
54) K. &c. add. *meth.*
55) MS. 36. *fulsærom.* H. &c. *fulzarom.*

biskup*ær* þre m*arkær*. gitær han wart[58]) sik. fore malseghandænum.[59]) þa wæri warþær fore biskupi. ([60]fallz han[61]) fore malseghandæ. þa böte biskupi[62]) ([63]sum fyrr war[64]) saght. bæriæ[65]) twer[66]) ([67]ællr þrir ([68]en man. ([69]ællr flere. ([70]um hælghændagh. ([71]þær ([72]bötes ([73]æi[74]) utæn enungæ[75]) bot[76]) ([77]fore. hwat þæt ær[78]) þriggiæ markæ[79]) sak.[80]) ællr sex.[81]) §. 1. ([82]hwar sum dræpær man ([83]vm 17
([84]syknæn dagh. böte kirkiunni[85]) þræ m*arkær*. ([86]dræpæ twæ[87]) ællr flere[88]) en man.[89]) vm syknæn dagh[90]) þa[91]) bötin allir[92]) þre m*arkær* biskupi.[93]) §. 2. ([94]Dræpær man annæn[95]) vm hælghændagh.[96]) böti biskupi sex m*arkær*. ([97]dræpæ[98]) flere[99]) en man[100]) ([1]vm hælghæn[2]) dagh. ([3]bötin allir biskupi[4]) sex

---

56) CEFLMOQRS. &c. sic (cfr. not. 57. sequentem). HP. &c. *thær tagher* &c. IKTU. &c. *ther taghe* &c. X. *Ther ägher Biscoper thre Marker fore tagha*. A. om. *þa — markær*.
57) O. &c. *ægher*. L. &c. add. *thær*.
58) A. Litterae quaedam hic additae at deletae sunt.
59) OHPQRS. &c. *malsæghande*.
60) O. 48. *falder*. IKTUX. &c. om. *fallz — saght*.
61) EFOS. &c. om. *han*.
62) COPQR. &c. om. *biskupi*. EHL. &c. add. *thre marker*.
63) EH. &c. om. *sum — saght*.
64) CFLOPQRS. &c. *ær*.
65) CEFHIKLMOPQRSTUX. &c. sic. A 72. 86. 104. *wæriæ*.
66) EL. &c. add. *män*.
67) EFLMS. &c. om. *ællr*. OPQR. &c. *en eller fleræ en* (P. &c. add. *man*) *om* &c. C. *en vm hælghæn dagh ællr flere. þær* &c.
68) EFHLMS. &c. *ällä fleri en man vm* (S. om. *vm*) &c. X. *eller flere en man a hälghom dagh* &c.
69) IKTU. &c. om. *ællr flere*.
70) IKUX. &c. *.a. helghom dagh*.
71) M. om. *þær bötes*.
72) 60. *böthe alla een booth* &c.
73) E. om. *æi utan*.
74) U. add. *fore*.
75) F. &c. *enoga*. H. *enega*. X. 73. *eena*. HS. &c. add. *biscops*.
76) 28. &c. add. *biscope*.
77) L. &c. *æ hwat* &c.
78) ELMS. &c. add. *hälder*.
79) L. *manna*. Male.
80) H. &c. *bot*.
81) E. add. *marker*. IUX. &c. add. *marcha*. KP. &c. add. *marka sak*.
82) K. &c. *Dræper man annan a söknom dagh* &c. 81. om. quae in hoc cap. sequuntur.
83) IKUX. &c. *.a. syknom dagh*.
84) OPQR. &c. *synnedagh*. Male.
85) T. om. *kirkiunni*. IKLUX. &c. *biscope*.
86) U. &c. om. *dræpæ — biskupi*. 73. om. sequentia, usque ad finem §. 2.
87) CEH. &c. *twer* v. *twe*. L. add. *mæn*. F. add. *tre*. C. add. *en*.
88) ELS. &c. *thrir*.
89) HOQ. &c. om. *man*.
90) T. om. *dagh*. OPQR. &c. *synnedagh*; male. A. Verba: *böte kirkiunni — syknæn dagh* errato bis sunt scripta.
91) EHIKLQSTX. &c. om. *þa*.
92) H. &c. add. *the*.
93) E. 43. &c. om. *biskupi*.
94) IT. &c. *Hwar som man dræper. vm* &c. U. &c. *Hwar som man dræper a helgom dagh* &c. 96. om. quae in hoc cap. sequuntur.
95) H. &c. om. *annæn*. L. &c. add. *man*. F. add. *och*.
96) S. &c. add. *tha*.
97) P. &c. om. *dræpæ — markær*. L. *Dræper een man twe ælla flere vm* &c.; male. T. *dræper en man æller flere, böthen* &c.; male.

markær. §. 3. Dræpær man faþur[5]) ællr[6]) moþor[7]) ([8]husfru[9]) ællr nokon innæn[10]) ([11]siængær alstær. böte biskupi[12]) sex markær.[13]) ([14]hwat þæt[15]) ([16]war giört ([17]um hælghæn dagh. ællr syknæn.[18]) §. 4. Dræpær man præst. ællr[19]) klærk ællr[20]) sarghær[21]) ([22]fullum sarum. vm ([23]syknæn dagh þa[24]) böte[25]) han[26]) kirkiunni[27]) sex markær[28]) fore hanz malit.[29]) ([30]ok þre markær fore manhælghþ[31]) hans. ([32]dræpær[33]) han[34]) vm hælghændagh.[35]) þa ökis ([36]þær til þre markær. §. 5. allir þær[37]) sik gitæ wartþ fore rættum[38]) malseghændæ. þær[39]) sein[40]) warþir.[41]) fore allum[42]) þem þær[43]) a talæ. ok. þær[44]) atin bot at[45]) ([46]æn han[47]) fiollis.[48])

---

98) KX. &c. add. *twe eller.*
99) U. &c. add. *æn.* Male.
100) EOU. &c. om. *man.*
1) IU. &c. om. *vm hælghæn dagh.* K. &c. *a helghom dagh.*
2) C. *hælghum.*
3) 69. *tå böthe huardera Biscop* &c. Male.
4) EFOQR. &c. om. *biskupi.*
5) L. 78. add. *sin.*
6) E. om. *ællr.*
7) I. &c. add. *sina.* QRX. &c. add. *eller.* K. &c. add. *eller sina.*
8) C. 32. om. *husfru.* H. &c. *eller nokon jnnan siængæ alster. eller husfru böte* &c.
9) E. add. *brodhur, systur.* 109. add. *eller barn.*
10) OQ. &c. *annan.* R. 92. *annor.* Male.
11) 46. *sænga bålstir*; male. M. 75. *sæng, böte* &c.
12) C. &c. om. *biskupi.*
13) KL. &c. add. *æ.*
14) CFMOPQR. &c. *æn þæt war giört vm hælghæn dagh. swa ok æn* (FOPQR. &c. *om*) *þæt var* (F. *warder*) *giört vm syknæn dagh.* (26. &c. *synnedagh*; male) *Dræpær* &c.
15) HLU. &c. add. *helder.*
16) EX. 69. *är giört.* S. &c. *giordes.* HIKLTU. &c. *görs.*
17) X. *a söknom dagh eller hälghom.*
18) T. &c. add. *dagh.*
19) R. &c. om. *ællr.* CIKSTX. &c. add. *annæn.*
20) OQ. &c. om. *ællr.*
21) F. &c. add. *medh.*
22) S. &c. om. *fullum sarum.* 80. *fulsära.* Ragv. *notabilibus wlneribus.*
23) OPQR. &c. *synnedagh.* Ragv. *die dominica.* Male.
24) HIKLTUX. &c. om. *þa.*
25) M. *böter.*
26) CHIKLOPQRTUX. &c. om. *han.*
27) LPX. &c. *biscope.*
28) S. 70. 90. 91. 92. add. *oc VI marker.* Male.
29) Ragv. *excommunicacionem.*
30) 109. om. quae in hoc cap. sequuntur.
31) KOU. &c. *manhelgh.* S. *manzhælgh.* Ragv. *ordinem.*
32) Q. *warder han dræpen vm* &c. 73. om. *dræpær — markær.*
33) IKLTUX. &c. add. *man.*
34) CEFMOPRS. &c. om. *han.* ITUX. &c. *klærk.* K. &c. *prest.*
35) C. *hælghum dagh.*
36) E. *thre marker til. Allir* &c. L. &c. *sak hanss medh threm markom.*
37) C. *þer.* E. *their.* HIKLMOPQRSUX. &c. *the.* T. &c. *the thær.* L. &c. add. *som.*
38) P. &c. om. *rættum.*
39) E. *Their.* C. &c. *þe.*
40) LPT. &c. *wari* v. *waren.* L. &c. add. *oc.* FMOPQRS. &c. add. *alle.*
41) U. add. *oc.*
42) Q. om. *allum.*
43) R. &c. add. *kunno.*
44) H. &c. *them som.*
45) L. &c. om. *at.* KOPQRX. &c. *i.*
46) L. &c. *vm.* R. &c. om. *æn han fiollis.*
47) C. *þæt.* Q. &c. *hon*; male. P. &c. add. *eller the.*

.XVIII.

¶ ([49]Nu ([50]kan kirkiu garþær niþri liggiæ. þa a biskups lænsman[51]) ([52]soknæ syn til næmpnæ. æru bar liþ[53]) a kirkiu garþi.[54]) ok witnær swa syn.[55]) þa botins[56]) þre *markær* fore hwart liþ[57]) ([58]til[59]) þry æru.[60]) swari[61]) hwar[62]) fore ([63]sik ([64]ok sitt liþ. ok sokn[65]) wæri saklös. ([66]Nu ([67]ær swinæ smughæ[68]) a kirkiu garþi. þær fæ ma[69]) in löpæ.[70]) ællr ær[71]) huwær[72]) aff fallin. ([73]ællr ær[74]) lokæ[75]) niþær fallin. ([76]þær ær þriggiæ öræ sak[77]) at.[78]) giældi[79]) þæn þæt[80]) ([81]til bær. ([82]ok sokn wæri saklös.[83]) §. 1. ([84]Nu stiæl bonde[85]) aff aþrum[86]) .i. ([87]kirkiu ællr .i.[88]) kirkiu garþi. ([89]þa ma þær[90]) hwar[91]) sin þiuff

---

48) IKOSTUX. &c. *feldcs.* F. 29. &c. *fællcs.* P. &c. *fellas.*
49) HIKQRTUX. 20. 22—24. 28. 29. 32—34. 36—38. 40. 43. 44. 49. 50. 52—54. 56—63. 66—68. 71. 73—75. 78. 80—85. 93. 96—105. 109. 112—114. 120. Ragv. connectunt hoc cap. cum antecedente. KPX. &c. om. *Nu.*
50) IKPX. &c. *ligger kirkiogardher nidhre tha* &c.
51) Ragv. *prepositus episcopi.*
52) 60. *sokne men til sigia ok syn næmpna Ligger ledh nidre paa kirkio gardh* &c.
53) CHILSU. &c. *barliþ.* 21. &c. *bar ledh.* 33. 57. &c. *farliit* v. *farlid*; male. 120. *hol.* 119. *offuen hul.* Ragv. *apertura.*
54) 37. 62. add. *thær fæ ma in löpa.*
55) K. &c. *sokna syyn.* F. *Synn,* errato mut. in *Sokn*; cfr. not. 65. infra.
56) EM. 23. *bötins.* FHILOQRSTUX. &c. *bötes.* C. &c. *böte.* KP. &c. *skal bötas.*
57) LFOPQR. &c. add. *thær.* 117. 118. add. *Ligger hann nider sönedag enn, annenn och tridie* &c., ex SML. KkB. 18.
58) S. &c. om. *til þry æru.*
59) I. &c. add. *thes.* KTUX. &c. add. *thes at.*
60) H. &c. add. *ok.*
61) 25. &c. *swærj.* Male.
62) T. &c. *hwart.* F. om. h. v.
63) K. &c. om. *sik ok.* Ragv. *sua rata cuius est illa pars rupta.*
64) P. &c. om. *ok sitt liþ.*
65) F. *Synn.* Male.
66) X. 38. &c. om. *Nu.* 33. 35. om. *Nu — saklös.*
67) M. &c. *æru swinasmughu.*
68) 72. 95. *Swijnahooll.* 120. *suinegab.*
69) 104. *kann.*
70) E. add. *giönum.*
71) M. &c. om. *ær.*
72) O. &c. *huffua.* Ragv. *coopertum.*
73) C. &c. om. *ællr — fallin.*
74) FMPS. &c. om. *ær.*
75) OPQR. &c. *klocka*; male. 104. *portlucka.* Ragv. *campana.*
76) HIKOPQRSTUX. &c. *thet.* E. om. *þær ær.*
77) IEKTUX. &c. *boot.*
78) FHIKPQSTUX. &c. om. *at.* QP. &c. add. *oc.* L. &c. add. *them.*
79) S. &c. *böthe.*
80) F. &c. *der.* KPX. &c. *som.* H. &c. add. *som thet.*
81) KOQRS. &c. *til bör.* IT. &c. *bar till.* LH. &c. *tiil hörer.* F. *till åger.* M. *lidh agher, oc sokn* &c.
82) S. &c. om. *ok — saklös.*
83) 43. add. *Hulkin man hæst æller annadh fææ lother a kirkiogard syælffwiliandis* &c., ex SML. KkB. 18.
84) HIKTX. &c. om. *Nu.* L. *Hwilken som af andrum stiæl. j* &c. 96. om. hanc §.
85) CIOPQRTU. &c. *man.* KX. &c. *nokor.*
86) S. &c. *akrum.* Male.
87) 49. 78. om. *kirkiu ællr .i.*
88) CEFHMOPQRSTX. &c. om. *.i.*
89) HIKLTUX. &c. *thær ma hwar* &c.
90) S. &c. om. *þær.*
91) E. add. *madher.* IKTU. &c. add. *man.*

takæ.[92]) ok þiufwær böte biskupi þre m*arkær* fore kirkiu ([93]friþ brutin.[94]) ([95]ok ([96]brut sin ([97]böte han[98]) æptir lanz laghum. æi a[99]) han[100]) ([1]þær friþ hawæ. þy at[2]) han bröt gen[3]) samu kirkiu.[4])

.XIX.

¶ ([5]Nu six um sakir.[6]) þe[7]) biskup*ær* a[8]) aff[9]) eþum takæ.[10]) æn[11]) þer ([12]atærganx wærþæ. fore ([13]ens manz eþ.[14]) a han[15]) þre m*arkær*.[16]) ([17]æru[18]) flere[19]) ([20].i. eþe.[21]) æn[22]) en. þa[23]) ([24]takær han sex m*arkær*. þre m*arkær*[25]) aff[26]) eþwiti.[27]) ok þre m*arkær*[28]) aff[29]) huwzmanni. Gangærs[30]) flere eþær iwir[31]) sama mal. ([32]ganx eþer.[33]) taxeþer.[34]) þingwitni.[35]) ok[36]) ([37]bryz ([38]þæt atær.

---

92) X. 58. 59. add. *och gripa.*
93) IKUX. &c. *fridhbrutt., ok* &c. H. &c. *frithen. ok* &c. OQ. &c. *brutit. oc* &c. PR. &c. *forbruteth. ok* &c.
94) F. 32. om. *brutin.* S. &c. add. *war.*
95) LM. &c. om. *ok brut sin.* T. om. *ok — han.*
96) OPQR. &c. om. *brut sin.* F. *Brutinn böte* &c. C. 35. *þiuffnæþ böte* &c. K. &c. *sidhan böte epter* &c. U. &c. *bruthen æpther* &c.
97) IS. &c. om. *böte han.*
98) P. &c. *tiuffuer.*
99) EL. &c. *ma.*
100) KLX. &c. *thiuffuer.*
1) L. &c. *kirkio fridh* &c.
2) HIP. &c. om. *at.*
3) IKTUX. &c. *mote.* LF. &c. *mot.* K. &c. add. *the.*
4) 117. 118. add. *Nuu kann tiuffuer stiäla i kyrckio gårde* &c.; vide SML. KkB. 14.
5) P. &c. *Hær.* S. &c. om. *Nu six.* ILTUX. &c. om. *Nu — wærþæ.*
6) K. &c. *saköra.*
7) CO. &c. om. *þe.* CHO. &c. add. *þær.*
8) C. om. *a.*
9) K. &c. om. *aff.*
10) MN. *hafua.*
11) K. &c. om. *æn.*
12) F. &c. *återgångne.* R. &c. *atherganga. fore* &c.
13) F. *Een sammann Eedh.*
14) EIKTUX. &c. *atergangx edh.* S. &c. add. *tha.*
15) EIKLTUX. &c. *biskuper.* E. 86. add. *taka.* P. &c. add. *haffua.*
16) FOQR. &c. add. *hafua.* X. 33. &c. add. *tagha.*
17) HL. &c. *fore flera manna edhe a han* (L. om. *a han*) *siæx* &c.
18) IKTUX. &c. add. *the.*
19) E. add. *män.*
20) IKTUX. &c. om. *.i. eþe.* OPQR. &c. *edha æn* &c.
21) N. add. *flere.*
22) C. add. *han.*
23) IT. &c. om. *þa.*
24) U. om. *takær han.* IKTX. &c. *taghe siex* &c. 33. 34. &c. *taki biscoper VI* &c.
25) KLOQSX. &c. om. *markær.*
26) K. &c. *fore.*
27) U. *edhanöte*; et sic in sequentibus passim. 54. *edhgængeno.* 32. *them som eedh wedhe.* Ragv. *eo qui rogatus juravit.*
28) KLSX. &c. om. *markær.*
29) U. &c. om. *aff.*
30) U. &c. *Gangher.*
31) CEFHIMNOPQRSTU. &c. sic. A. *wiþær.* KX. &c. *fore.* L. *jnne.* 28. &c. *om.* 35. *effter.* 92. &c. *å.*
32) 50. 56. Ragv. &c. om. *ganx eþer — pingwitni.*
33) IKTU. &c. add. *eller.* HL. &c. add. *ok.*
34) ITU. &c. add. *eller.* CHKL. &c. add. *ok.* Q. &c. add. *medh.*

þa giældin[39]) allir enungæ[40]) ([41]biskups bot. ([42]sex m*arkær*. aff huwzmanni-
num[43]) ([44]þre m*arkær*. ok þre m*arkær* aff[45]) eþwitinu.[46]) æn þær[47]) samæn
haldæ. Skiliæs þer at. þa[48]) böte hwar[49]) þeræ[50]) sex[51]) öræ.[52]) þær[53]) til eþ-
witi hawær[54]) fyllt[55]) þre ([56]m*arkær*.[57]) ([58]siþæn ([59]swa ([60]ær fyllt ([61]þre m*ar-
kær* aff eþwitinu.[62]) ok þre m*arkær* aff[63]) huwzmanni.[64]) Hawi ængin-wald[65])
([66]qwæliæ mer[67]) han. ællr hans eþuiti.[68]) Gitær eþwiti warþt sik fore huwz- 18
manni. þa[69]) böte huwzman sex m*arkær*. ([70]Hwar sum eþ gangær ok bryz
([71]þæn eþær[72]) atær. þa gangi ([73]botin[74]) in til huwzmanz .i. biskups sakinni.
ok huwzman gangi in[75]) til eþwitis.[76]) §. 1. hwar sum til þinx[77]) kombær.[78])
([79]sighær sik[80]) eþ hawæ ([81]giört ok gangit.[82]) ok will þær mæþ[83]) winnæ sin[84])

---

35) KFRUX. &c. *tingx witne*. N. *thiwgu witne*; male. TP. &c. *thinxuite*. 98. *tings eeder*. 62. *tiwffwithne*; male. C. add. *æptir*.
36) L. &c. om. *ok*.
37) KUX. &c. *brytas the edhe* (X. 38. &c. om. *edhe*) *ater*.
38) RS. &c. *thær*. N. om. *þæt atær*. L. &c. *then eþer ater* &c. F. *åter Eedh, tå* &c.
39) IKTUX. &c. add. *the*.
40) FU. &c. *enoga*. H. &c. *enæ*.
41) T. &c. *both biscope sæx* &c.
42) H. &c. om. *sex* m*arkær*.
43) C. &c. *huwzmanni*.
44) MN. &c. om. *þre* m*arkær*. Male.
45) O. &c. *for*.
46) U. *edhenom*. 26. 27. *affwithe*. Male. Ragv. *compurgatoribus*.
47) E. *their*. C. &c. *þe*.
48) ITU. &c. om. *þa*.
49) ST. &c. *hwart*.
50) L. om. *þeræ*.
51) 20. 36. 37. *thre*.
52) P. &c. *marker*. Male.
53) U. &c om. *þær*. N. *thre*; male.
54) F. *huar*. Male.
55) C. *fullt*.
56) N. om. m*arkær* — m*arkær*.
57) KX. &c. add. *ok howdzman thre marker*. U. &c. add. *oc sidhan aff hwodzmannenom andra tre* m*arker*.
58) CH. &c. om. *siþæn — eþwitinu*; male.
59) KU. &c. om. *swa — huwzmanni*. ITX. &c. *thre mark. æru swa* (X. 56. &c. om. *swa*) *fylta aff edhwite* &c.
60) OPQR. &c. *ærw fylte*.
61) S. &c. om. *þre — huwzmanni*.
62) A. Virgulam supra litt. *u* errato adposuit scriba, ut legi posset *eþwitimi*. RF. *edhuitneno*, et sic R. in sequentibus passim.
63) H. 36. om. *aff*.
64) C. *huwzmannum* (lege *huwzmanninum*). ITX. &c. add. *tha*.
65) CEFHIMNOPQRSTUX. &c. add. *at*.
66) L. *sidhan han at qwælia ælla* &c.
67) CIKNOPQRTUX. &c. *meræ*. 30. 89. *optarmer*. 60. *öfftere*.
68) Ragv. *testes. eius juratos. qui eum purgarunt*.
69) P. &c. om. *þa*.
70) MN. *Hwa*. 60. om. *Hwar — eþwitis*. 109. om. sequentia, usque ad finem §. 1.
71) IKSTUX. &c. *han. aater* &c.
72) F. om. *eþær*.
73) IKTU. &c. *in hofwzmanz boten .ii. biscops* (U. om. *biscops*) *sakena* &c.
74) MNS. &c. add. *ater*.
75) U. *æ*.
76) L. &c. add. *sins*. Ragv. *illum qui cum ipso falsum jurauit*.
77) K. 20. 49. 66. 67. 68. 71. 80. *radzstuffu*. 115. 116. add. *eller rådhstuffu*.
78) CHIKLMNOPQRSTUX. &c. add. *ok*.
79) F. 72. om. *sighær — gangit*.
80) IKTU. &c. om. *sik*.
81) MN. &c. *fylt*. KSX. &c. om. *giört ok*.
82) CEHILOPQRSTU. &c. *fyllt*.
83) S. &c. om. *mæþ*.
84) F. add. *trätte eller*.

delo broþor. ok dömis þæt[85]) o gilt.[86]) þa böte þre m*arkær*. ([87]æn æi ær[88]) eþwiti til. ([89]ær eþwiti til. ([90]þa böte eþuiti[91]) þre m*arkær*.[92]) ok þre m*arkær* huwzman. ok gangi undir skript.[93]) hwat hældær[94]) ([95]han ([96]sworit haw*æ*r ællr æi. §. 2. ([97]Gangær owormaghi eþ[98]) ([99]þæn minnæ[100]) ær æn[1]) fæmptæn ara.[2]) ællr ([3]skriptæþær man[4]) ([5]sum ([6]o læddær ær .i. kirkiu. ([7]þæn æþær[8]) ær o gildær.[9]) ([10]ok ([11]þær takær[12]) kirkiæn sex m*arkær*. §. 3. ([13]Gangær man twa eþæ vm[14]) en dagh.[15]) wæri þæn eþær[16]) o gildær þær[17]) siþær mer[18]) ([19]gangin war.[20]) ok[21]) ([22]takær þær kirkiæn sex m*arkær*. §. 4. ([23]Dömis[24]) eþær[25]) upp aff domæræ. ællr[26]) laghmanni. ok[27]) þryzkæs bonde wiþær.[28]) ok[29]) will[30]) hwarti ([31]wæþiæ ællr ([32]warþæ. ([33]ok æi domin[34]) standæ.[35]) ællr[36]) ræt göræ.

---

85) OQR. &c. *rætt.* Male.
86) U. *gilt.* Male.
87) F. om. *æn — ok þre m*arkær. ITU. &c. om. *æn — huwzman.* 119. *om han er ene, Siiger ther oc nogen at han haffuer sworet met hannom böde* &c.
88) P. &c. *ærw.*
89) CEHKLOPQRX. &c. sic. S. &c. *Ærw* &c. AMN. 74. 77. 110. om. *ær eþwiti til.* H. Haec verba omissa, in marg. add. scriba. 87. 86. 88. *Ähr ey eedhwythe till.* Cfr. not. 87. supra.
90) S. &c. *ok böthe tha thre m*arker, *oc ganghe* &c.
91) E. 95. &c. om. *eþuiti.*
92) N. om. *m*arkær.
93) HKX. &c. add. *ok both.* L. &c. add. *æ.*
94) CHIKSTUX. &c. om. *hældær.*
95) L. &c. *the suorit hafua* &c.
96) IKTU. &c. *swor* (U. 59. *swær*) *eller eigh.*
97) 35. om. hanc §. 96. om. sequentia, usque ad finem h. cap.
98) S. &c. om. *eþ.*
99) LMNX. &c. *sum.* OPQR. &c. *thær.* F. *minne ænn* &c.
100) KX. &c. *yngre.*
1) P. 43. om. *æn.*
2) P. &c. add. *gamal.*
3) EFNOPQRX. &c. *oskriptadher.* K. &c. *ganger skriptadher man edh then oledher* &c.
4) IUX. &c. add. *then.*
5) IX. &c. om. *sum.* N. *oleedher ij* &c.
6) C. &c. *o leddær.* X. 58. 59. *ey är ledder i* &c.
7) C. om. *þæn — o gildær.*
8) EH. &c. *edher.*
9) FE. &c. sic. A. *o kildær.*
10) C. *þær takær ok kirkiæn* &c.
11) IFMNOPQRSTUX. &c. *kirkian taghe* (M FNOQRS. &c. *taker*) *siex m*arker. L. &c. *böten alle biscope sex mark.*
12) HK. &c. *taghe.*
13) 33. 42. &c. om. hanc §.
14) X. 27. &c. om. *vm.*
15) L. &c. add. *tha.*
16) E. 60. om. *eþær.*
17) CEFHIKMNOQRSUX. &c. om. *þær.* LPT. &c. *som.*
18) CFHIOPQST. &c. *senærmer.* K. &c. *senne meer.* R. *senaren.* L. &c. *sennare.* MN. *snimar meer.*
19) H. &c. *gör.* X. 58. &c. *giks: Ther taghi Kirkian* &c.
20) E. 72. *är.* S. &c. *wardher.*
21) HX. &c. om. *ok.*
22) CFHIKTUX. &c. *taki.* L. *böten biscope siex mark.*
23) 35. om. hanc §.
24) P. add. *thær.*
25) MN. *edha.*
26) CHIKTU. &c. add. *aff.*
27) E. 73. &c. om. *ok.*
28) TU. &c. om. *wiþær.* MN. add. *thæt.*
29) EHIKLTUX. &c. om. *ok.*
30) P. add. *ey.*
31) T. &c. *wæria*; male. B. post lacunam (vide not. 49. pag. 55.) hic iterum incipit.
32) 38. 50. &c. om. *warþæ. ok æi.*

([37]kombær[38]) kirkiu[39]) formanz breff ([40]til hans. ok manær han[41]) ([42]ræt giöra. ([43]gen domæræ wæþiæ. ællr undi skript[44]) gangæ. wil han[45]) hw*a*rti[46]) giöræ.[47]) utæn gangær .i. kirkiu. siþæn hanum ([48]forbuþæt ær.[49]) ([50]ok giör[51]) mæssufald. þa[52]) böte ([53]þre m*arkær* fore fyrstæ[54]) mæssufald.[55]) swa ok[56]) fore annæt.[57]) ok ([58]swa[59]) fore þriþiæ. æi wærþær þe[60]) bot meræ[61]) þo at mæssu fall sein[62]) flere. ([63]þa æn[64]) han wæghir kirkiu ([65]ok ([66]köt atu. þa[67]) wæri saklös. §. 5. ([68]Dömir domæri nokon[69]) ([70]fallin. ok[71]) undir skript. ([72]ok takær kirkiæn[73]) þær aff[74]) pænningæ. ok[75]) dömir domæri. þæn samæ[76]) siþæn[77]) warþæn. ([78]ok annæn fallin[79]) fore[80]) samæ mal. þa skal kirkiæ[81]) þæm[82]) pæn-

---

33) L. &c. om. *ok.* N. *at.* IKTUX. &c. *eller domen* &c.
34) B. &c. sic. A. *dömin.*
35) 115. 116. add. *eller holla.*
36) KX. &c. add. *ok.*
37) BC. 100. om. *kombær — giöra.*
38) HL. &c. add. *thær.*
39) IHKLPSTUX. &c. *kirkionna.* E. *kirkiunni.*
40) H. &c. om. *til hans.*
41) OQR. &c. add. *til.* T. &c. add. *ther thil.* EFMN. &c. add. *at.* P. &c. add. *til. ath.*
42) L. &c. *antyggia geen domum. wæþia* &c.
43) KX. &c. *mote.* IPQ. &c. *tha* (PQ. &c. om. *tha*) *wedhie geen domara. eller vnde script gange.*
44) H. add. *ath.*
45) BCEFHIKLMNOPQRSTUX. &c. sic. A. add. *oc.*
46) E. *hwatte,* et sic passim. OQ. &c. *hwarke.* F. 57. &c. *huarkenn.* 78. *hwaske.* 87. *hwadzken.* 104. *huarskenn.* 93. *hwarkendellen.* 30. *jnte thera.*
47) L. *gange.* Male.
48) X. 34. &c. *är thet forbudhit.*
49) E. 90. *war.*
50) ITU. &c. om. *ok.* S. &c. om. *ok — þa.*
51) ITUX. &c. add. *han.*
52) HIKLTUX. &c. om. *þa.*
53) BC. *fore mæssu fall þæt fyrstæ þre markær. ok swa fore annæt* &c.
54) F. om. *fyrstæ.* EIKLSTUX. &c. *ett.*
55) IKQTUX. &c. om. *mæssufald.* O &c. *messo.*
56) EFHLMNPQSU. &c. om. *ok.*
57) O. &c. *andra.*
58) BCEFHLMNOQRSX. &c. om. *swa fore.*
59) K. &c. add. *ok.*
60) U. &c. *thön.*
61) BC. &c. *mere.* E. *meri.* 82. 83. *större.* 104. *högre.* MNOQR. &c. add. *æn.*
62) A. *seia* primum scriptum est. O. &c. *warin.* LQR. &c. *æru.* P. &c. *wardha.* 61. 71. 103. *ske.*
63) HKX. &c. *wæghir han kirkio* &c. 71. 110. om. *þa — saklös.* 109. om. quae in hoc cap. sequuntur.
64) S. &c. om. *æn.*
65) KT. &c. *eller.* 58. om. *ok köt atu.*
66) F. *kött at äta, tå* &c.
67) EHKLSX. &c. om. *þa.* U. *oc*; male.
68) 73. om. hanc §.
69) K. &c. add. *man.*
70) OQR. &c. om. *fallin. ok.*
71) MNX. &c. om. *ok.*
72) BC. *takær. ok kirkiæn* &c.
73) LS. &c. *biscopen.*
74) 33. 78. *fore.*
75) IKLTU. &c. om. *ok.*
76) RS. &c. om. *samæ.* KUX. &c. add. *man.* MN. add. *eedh.*
77) N. &c. om. *siþæn.* P. &c. add. *thær epter.*
78) U. &c. om. *ok annæn fallin.*
79) IKOPQRTX. &c. *faldnan.* 30. 43. *fæltan.* 86. *niderfellig.*
80) K. &c. add. *thet.*
81) BC. &c. *kirkiæn.* LS. &c. *biscoper.*
82) P. &c. *honom.* U. &c. *sama manne.* BC IKLOQRSTX. &c. add. *samæ.*

ningæ sinæ atær fa.[83]) sum warþær dömis.[84]) ok giwæ[85]) han[86]) liþugæn fore ([87]skript[88]) þe[89]) atær standær. ok[90]) taki[91]) ([92]pænningæ sinæ[93]) up[94]) aff[95]) þem[96]) þa[97]) fællis.[98]) ok domæri[99]) böte þre markær ([100]for domwillu sinæ.[1]) ([2]aff þem þrim markum takær[3]) biskupær twa markær.[4]) ok[5]) kunungær halff mark. ok halff mark þæn[6]) warþær domis.[7]) hawær[8]) laghman swa dömpt. þa[9]) böte han[10]) sex markær. ([11]aff þem ([12]sæx markum. takær[13]) biskupær fiuræ markær.[14]) ok[15]) enæ kunungær. ok enæ þæn ær[16]) ([17]warþær dömis[18])

.XX.

¶ Nu[19]) ([20]bryter klærkær ([21]wiþ lekman.[22]) ([23]hwariæ handæ sak[24]) þæt hælzt ær. þa[25]) a bonde[26]) kallæ klærk[27]) fore hans[28]) forman. þæn[29]) kirkiun-

---

83) L. &c. *gifua.*
84) HQ. &c. *dömdis.* U. &c. *dömdher*; male.
85) BCEFHST. &c. *giwi.* P. &c. *latha.*
86) L. &c. om. *han.*
87) B. &c. sic. A. *skipt.* K. &c. *the sama skript som ater staar.*
88) BCOQR. &c. add. *sinæ.*
89) IX. &c. om. *þe.* BCIPTUX. &c. add. *sum.* L. 77. add. *thær.*
90) KX. &c. add. *kirkian.* L. &c. add. *biscoper.*
91) FL. *taker.* QRU. &c. *taka.*
92) I. *ater. aff* &c.
93) PSU. &c. om. *sinæ.*
94) LOQRSU. &c. om. *up.* 28. 29. *vt.*
95) R. &c. om. *aff.* Male.
96) PUX. &c. add. *som.*
97) X. 58. 59. om. *þa.* OR. &c. add. *dömis oc.*
98) Q. *dömis.* HIKTX. &c. *dömis fallin.* U. &c. *dömas ffæller*; male.
99) BC. &c. *domærin.*
100) ITU. &c. om. *for domwillu sinæ.*
1) P. &c. om. *sinæ.*
2) I. *biscopenom twa. marker. konungenom ena halfua., ok halff mark them* &c. T. &c. *biscope twa mark konunghe halff mark, oc halff mark thöm* &c. KUX. &c. *twa biscopenom halff mark konungenom ok halff mark* (U. &c. om. *mark*) *thöm* &c.
3) LHP. &c. *taki.*
4) O. &c. om. *markær.*
5) EP. &c. om. *ok.*
6) BCKOTUX. &c. add. *sum.*
7) B. &c. *dömis.* QRX. &c. *dömdis.* U. &c. *domdher*; male.
8) BCEFHIKLMNOPQRSTUX. &c. sic. A. add. *ok.*
9) U. &c. om. *þa.*
10) HIKLNPTU. &c. om. *han.* 33. 34. 78. *lagman.*
11) MN. *thær aff taker* &c. L. *thær taker* &c. P. &c. *thær taki biscopen fyræ aff. ena* &c. IKT. &c. *biscopenom. fyra,* (T. &c. add. *marker*) *Ena konunge. ok ena. them* &c.
12) HUX. &c. om. *sæx markum.*
13) FHOU. &c. *taki.*
14) O. &c. om. *markær.*
15) EFMNU. &c. om. *ok.*
16) BCFHKMNOPQRSX. &c. om. *ær.* ILTU. &c. *som.*
17) U. &c. *vardh dömdh*; male.
18) OQRX &c. *dömpdis.* 117. 118. add. ea, quae SML. KkB. 16. et 17: pr. continent.
19) KPX. &c. om. *Nu.*
20) M. *bryta klærka.*
21) 56. 57. &c. *mothe lekmanne.*
22) B. &c. sic. M. 109. *leekmæn.* A. *lekmam.*
23) KU. &c. *hwat sak* &c.
24) O. &c. om. *sak.* C. *skal*; male.
25) B. &c. sic. A. *a.*
26) IKTUX. &c. *lekman.* 32. *lensman* (errato pro *lekman*; cfr. not. 34. pag. 81.) H. &c. add. *ath.*
27) L. &c. *han.*

næ dom hawær. Brytær[30]) lekman ([31]wiþ klærk. þa[32]) kiæri þæt a þingi.[33])
lekman[34]) ([35]a[36]) ([37]þe kiæru swaræ. antwiggiæ mæþ laghum. ællr[38]) laghæ bo- 19
tum. Bryta[39]) ok[40]) kirkiunnæ hion ([41]a ([42]annæt folk. ællær[43]) annæt folk
([44]til þeræ. þæt a undir[45]) lanzlagh[46]) standæ.[47]) ([48]hwat brutum[49]) þæt hælzt[50])
æru.[51]) ([52]Swa ok[53]) æn[54]) ([55]mæn delæ. wiþ ([56]kirkiu um[57]) iorþ. æ[58]) hwat
iorþ þæt hælzt ær. ([59]þa ([60]a þæt[61]) undir[62]) ([63]lanzlagh standæ. ok undir[64]) ku-
nunx dom ok lagmanz skilu.[65]) allæ[66]) staþi þær[67]) biskupær will. æi bondæ[68])
ræt gioræ. ([69]þær ([70]a bonde ([71]fore sin kununk[72]) komæ.[73]) ([74]allr iörþæ[75]) de-

---

28) TX. &c. *sin.* 76. add. *byskop och.* 77. 110. add. *Biscop, eller.*
29) PS. &c. *som.*
30) U. *Nw bryther.* OPQR. &c. add. *oc.*
31) KOX. &c. *mote klærke.*
32) HIKLTUX. &c. om. *þa.*
33) LF. &c. add. *oc.*
34) 32. *llensman.* Male. Cfr. not. 26. pag. 80.
35) IKLTU. &c. *swari the* (L. *therra*) *kæro antigge* (U. &c. *a tinghe*) &c. G. post lacunam (vide not. 67. pag. 41.) hic iterum incipit.
36) OP. &c. add. *til.*
37) E. 31. *theri*; et sic E. passim. F. *der Swara* &c.
38) K. &c. add. *meth.*
39) FHLPTX. &c. *Bryter.*
40) HIKLRTUX. &c. om. *ok.*
41) H. &c. *a moth.* F. &c. *mot.* X. *mote andro folke.*
42) L. *annars hion. ælla annars a them. þet* &c.
43) BCGHMOPQRS. &c. add. *ok.*
44) P. &c. *a*; male. F. &c. *moth them.*
45) A. *u* rec. man. mut. in *v.*
46) T. &c. *landzlaghom.*
47) L. (77.) add. *oc vnder konungx doom. æ.*
48) S. &c. om. *hwat — standæ.*
49) FH. &c. *brut.*
50) BE. &c. sic. A. *hælz.* C. *hælt.*
51) FGHOPQRX. &c. *ær.*
52) H. &c. om. *Swa — hælzt ær.*
53) R. &c. om. *ok.*
54) FKPQRTU. &c. *om.*
55) GEIKMOPQRTUX. &c. *man delir.*
56) L. *kirkior vm jordhar. æ hwat jordom þet helzt æru.*
57) A. *u* rec. man. mut. in *o.*
58) R. &c. *eller.* Male.
59) BCHILTX. &c. *þæt a undir* &c. U. &c. *thet ægher til landzlagh* &c. K. &c. *stande vnder konungx* &c.
60) F. *wari vnder landzlagh, och* &c.
61) GOQ. &c. om. *þæt.*
62) A. *u* rec. man. mut. in *v.* 93. add. *landz ting och.*
63) H. &c. *konungx dom standa ok vnder laghmandz* &c.
64) A. *u* rec. man. mut. in *v.* BC. om. *undir.*
65) M. &c. om. *skilu.* U. &c. *athskilu.* 33. 34. &c. *at skilnat.* 35. 104. *dom.*
66) B. &c. sic. A. *ællæ.*
67) M. om. *þær.* T. *thet.*
68) IKRTU. &c. om. *bondæ.*
69) BCFGHKLOPQRX. &c. *þa.* 60. *domföre sik bönder vndher synom konunge, Alla* &c.
70) ITU. &c. *æghe.* K. &c. *æghin bönder.*
71) T. *waldh fore konunghe koma.* IU. &c. *wald. at* (U. om. *at*) *koma fore sin konungh.* KX. &c. *wald at kæra sik fore* (X. 57. &c. add. *sinom*) *konunge.* H. &c. *thet fore sin konung kæra.*
72) B. &c. *konong.* L. add. *at.*
73) F. 35. *kæra.*
74) BCFGHIKLMPQRSTX. &c. *allær* v. *allæ* v. *alle.* E. *Allir*; male. O. &c. *eller*; male. U. &c. *Alla jorda delan.*
75) B. &c. *iorþæ.*

lur. ok[76]) allr[77]) iörþæ[78]) awærkæn. hwat ([78]þæt[79]) warþær[80]) klærkæ[81]) ællr lekmæn.[82]) þæt[83]) a æptir[84]) lanzlaghum[85]) at[86]) standæ.

.XXI.

¶ Allir aghu .i. guzfriþi wæræ.[87]) ok[88]) þeræ[89]) helghu kirkiu.[90]) þær[91]) guzlikamæ[92]) fylghiæ. ok[93]) þær æru .i. flok. ok[94]) .i.[95]) farunöte[96]) mæþ.[97]) hwar sum þæn friþ brytær. ([98]hwat ([99]þæt ær ([100]utæn ([1]kirkiu garþ ællr innæn.[2]) ([3]þæt ær swa gilt sum þæt wari giört.[4]) .i.[5]) kirkiu siælffri. ok[6]) þo[7]) hwart[8]) æptir sinum brutum. ([9]fa þer[10]) delæ. annær ([11]sighær sik[12]) .i. þem friþi[13]) skaþæ[14]) hawæ fangit.[15]) annær nekær.[16]) witin[17]) þæt tolff mæn.[18]) þer[19]) sum[20]) ([21]þe ([22]nempnæ baþir.[23]) þe[24]) tolff[25]) skulu wæræ aff samu sokn.[26]) §. 1. hwar

---

76) OR. &c. *eller.*
77) BCGHIKMPQSUX. &c. *allær* v. *allæ.* E. *allir*; male. FLORT. &c. om. h. v.
78) X. *the hälder warda klärke eller lekmanne* &c.
79) K. &c. add. *hælder.*
80) K. &c. *rörer.*
81) M. &c. *klærke.* 73. 96. &c. *prester.*
82) GHOT. &c. *lekman.* FM. *lekmanne.* F. add. *emellen.*
83) H. &c. *tha.*
84) IKTUX. &c. *til.* 31. &c. *wndi.*
85) IK. &c. *lanzlagha.* 90. 91. 92. *lagum.*
86) BCEFGHIKLMOPQRSTUX. &c. om. *at.*
87) NR. 93. *fara.*
88) B. &c. sic. A. *oþ.* IKTU. &c. add. *.ii.*
89) GFHIKLMNOPQSTX. &c. *þe.* U. 35. *thy.* E. *theri*; male. R. &c. om. h. v.
90) K. &c. add. *fridhi.*
91) EM. *Ther.* GFIKOPQRX. &c. *þe.* K. &c. add. *som.*
92) BC. add. *at.*
93) BCEFGHIKLMNOPQRSTUX. &c. sic. A. om. *ok.*
94) K. &c. *eller.*
95) EFGIKPQRSX. &c. om. *.i.*
96) L. &c. *fölghe.* 35. *færdhe.*
97) L. &c. om. *mæþ.*
98) P. &c. om. *hwat þæt ær.* K. &c. *antiggia i kirkiogardhe eller vtan kirkio gardh tha ær thet swa* &c.
99) L. *han ær heller vtan* &c.
100) GOPQR. &c. *ij kirkiu æller* (P. &c. *j*) *kirkiugarþe æller utæn kirkiugarþ. þæt* &c. X. 53. &c. *i Kirkiogarde eller vtan Kirkiogard, Thet* &c.
1) U. *kyrkio æller vthan kyrkiogarde thet* &c.
2) IT. &c. *.ii. kirkiogardhe.*
3) S. &c. *tha.* BCFKMN. &c. *þa ær þæt swa* &c.
4) GMNOQR. &c. om. *giört.*
5) L. &c. *jnnan.*
6) HIKLTUX. &c. om. *ok.*
7) OFS. &c. *tha.*
8) T. &c. *hwar.*
9) BCFGHOPQR. &c. *Nu fa* &c. KX. &c. *Nw sigher annar* (X. add. *sigh*) *haffua skadha fangit i thöm fridhi ok annar nekar* &c.
10) BCH. &c. add. *at.*
11) BCHI. 78. *six .j.* &c.
12) FGKLMNOPQSU. &c. om. *sik.*
13) 36. add. *stadhan.*
14) T. om. *skaþæ.*
15) BCEFGIKLOPQRTUX. &c. add. *ok.*
16) H. &c. *eigh.*
17) 39. 41. &c. *vithne.*
18) IT. 78. *nemdamen.*
19) FIKLPSTUX. &c. om. *þer.* O. &c. *them.*
20) EGOPQR. &c. om. *sum.*
21) MN. *them asæmber, the tolff* &c.
22) T. *badhe næmpt haffua, the* &c. BC. *tolff næmpnæ. þe tolff* &c.; male.

sum[27]) stiæls[28]) til. at[29]) takæ ([30]wars hærræ likamæ. siþæn hanum ([31]forbuþæt ær. böte[32]) biskupi ([33]þre *markær.*

.XXII.

¶ ([34]Jwir[35]) þe[36]) mal nu up tæliæs. þa[37]) aghu[38]) baþi næmpd raþæ.[39]) krunæ[40]) oc kirkiæ.[41]) Brytær man frip[42]) um[43]) ([44]sanctæ lawrinzæ[45]) dagh. ([46]dræpær man ællr sarghær[47]) sanctæ Erix dagh.[48]) ok[49]) ([50]waræ fru dagh þæn[51]) öffræ.[52]) ællr[53]) skiærþors dagh.[54]) til upsalæ[55]) farændi.[56]) ([57]þær wærændi. ([58]ok þæþæn farændi. ([59]þa böte ([60]tiughu *markær* ([61]krununni. ([62]ok

23) HF. &c. *badhen.* X. 103. *sielfwe.* R. 97. add. *til.* IKU. &c. add. *ok.*
24) U. &c. add. *samw.*
25) I. 78. om. *tolff.* L. &c. add. *men.*
26) E. *kirkiu sokn.*
27) O. om. *sum.*
28) F. &c. *stiæl sigh.*
29) GPQRS. &c. om. *at.*
30) BCFHIKSTUX. &c. *guz likamæ.*
31) IKTUX. &c. *ær thet forbudhet, böte* &c.
32) H. &c. add. *han.*
33) 43. 117. 118. *II* (117. 118. *tre*) *mark oc eno presthe syn presther* &c., ex SML. KkB. 20.
34) L. om. *Jwir — kirkiæ.* 77. 96. om. hoc cap.
35) KRU. &c. add. *al.*
36) E. *thön.* R. &c. om. h. v.
37) BCHIKTUX. &c. om. *þa.* NP. *thær.*
38) PSU. &c. *ægher.*
39) O. &c. om. *raþæ.*
40) 109. *konungh.*
41) 117. 118. hic inserunt eadem, quae 73. &c. infra addunt. Vide not. 70. pag. 84.
42) L. &c. om. *friþ.* 30. add. *til tolka samkwæmdher som æra.*
43) BC. om. *um.* L. &c. *a.*
44) 48. (106. 107. 108.) *synnædhagh julladag paskadhag pindzdagadag dyre warfrwdag tha ær than booth XX mark Ok sancte larnsedag Dræper man Ellr sarghær sancte Ericsz* (106. 107. *oluffz*; 108. *Eskils*) *dhagh skiære torszdag Helgelikomæ dag Helghe torsz dag* (106. 107. om. *Helghe torsz dag*) *Alla Aapostlla daghar kirkiomæsee dag Ok tha biskoper viigher kirkio tha böthe XX mark Hwær som tha fredh bryter Ok than fredher gangher in* &c.
45) KORTU. &c. *laurencij.* 72. 95. add. *Henricj.*
46) IU. &c. om. *dræpær — sarghær.* T. *æller a sancta* &c.
47) L. om. *sarghær*; male. BC. add. *ællr.* IKOSUX. &c. add. *vm.* GPQR. &c. add. *aa.*
48) 30. add. *j vpsalom och flere stadz j rijkeno.*
49) GHIKOPQRU. &c. om. *ok.* LSTX. &c. *ælla.* BCGOPQR. &c. add. *a.* IKMNTU. &c. add. *vm.*
50) 26. 27. (35. 56.) *dyra warfru dagh aa skærethorsdagh* &c. Ragv. *nativitatis marie.*
51) GOPQR. &c. om. *þæn.*
52) 76. 110. *öffuermer.* 30. 32. 54. 82. 83. *dyra*; cfr. nott. 44, 50. supra.
53) GOPQR. &c. add. *aa.* IKTUX. &c. add. *vm.*
54) GKOQRTUX. &c. *skiæræþorsdagh.*
55) 44. loco v. *upsalæ* habet litt. *N.* 30. add. *eller annor stadz.* 72. 95. add. *eller Åboo.*
56) HT. &c. add. *ok.* P. &c. add. *eller.*
57) P. &c. om. *þær.* 36. 37. &c. om. *þær — farændi.*
58) HKLSX. &c. *eller.* P. &c. *eller och.* U. 109. om. *ok þæþæn farændi.*
59) HL. &c. om. *þa.* S. 70. *thær bötis* &c. ITU. &c. *huilken then fridh bryter.* (T. om. *bryter*) *böte .XX.* &c.
60) 68. *40 mark Chronone för fred bruttet.*
61) 32. 60. *konunge.* GOPQR. &c. *kirkiunne ok tiughu markir kronunne fore* &c.

tinghu mar*kær* kirkiunni fore friþ brutit.[63]) ([64]Brytær nokor[65]) friþ ([66]vm fyrru[67]) ([68]mariu mæssu.[69]) i sictunum.[70]) ællr þa[71]) biskup*ær* wighir kirkiu.[72]) böte ([73]samulund.[74]) þæn friþær ([75]nu ær up taldær.[76]) gangær in. vm ([77]aptænsanx timæ[78]) ([79]a aptninum. ok utt um[80]) ([81]annæn dagh[82]) ([83]þa ([84]daghfulghit ær.[85]) §. 1. ([86]aghu[87]) baþi næmpd[88]) raþæ krunæ oc kirkiæ. ([89]æn eþsoret[90]) bryz .i. kirkiu ællr[91]) kirkiu garþi. ([92]hwat mæn[93]) hittis[94]) ([95]sattir. ællr o sat-

---

Ragv. item. 39. 47. 97. om. *krununni — markær*. 88. om. *krununni — kirkiunni.*

62) 66. 109. om. *ok — kirkiunni.*

63) FQRTU. &c. *fridzbrutit.*

64) B. &c. sic. A. *Brutær.* 30. om. *Brytær — samulund.* 43. *och rade halffue næmpnd konunx man oc biscops och halffue then saaken giffs the skulu och Lode wider wara lænsman konunx oc biscops och take vp booth som skylth ath ær hwar som man wardher aff kirkio draghin nödugher æller* &c.

65) T. add. *man.*

66) R. *oppa.* 44. om. *vm — ællr.* 119. *vor froe dag assumptionis vtj segtwne* &c. Ragv. *in Die assumpcionis Marie.*

67) GHLOPQRX. &c. *fyrræ.* F. &c. *förre.* IKTU. &c. *yfra*; male.

68) 26. 27. &c. *marmæssa.* 109. *Mormessa.* 32. 50. *warfrwe messe.* 57. *warffrw daghs messo.* 33. F. &c. *warfrw dagh.*

69) U. &c. add. *dagh.*

70) 73. 98. 100. 101. (99. 102. 103. 112. 113.) add. *eller om Mormesso i westerââss, eller i Strängnäs om pedersmesso, âth botwidi* (98. 100. 102. 103. *Botuida*) *kyrckio* (99. 101. 112. 113. *Bootkyrckio* pro *botwidi kyrckio*) *om S. botuidi dagh, J Eskilstuna om Eskilssmesso.* 117. 118. eadem, verbis paullum mutatis, in initio huius cap. inserunt. Cfr. not. 41. pag. 83.

71) IKTU. &c. *ther.* O. &c. add. *som.*

72) BCFGOPQRSX. &c. add. *þa.*

73) U. *samw lundhom.* GEOPQRX. &c. *samuleþ.* 26. 27. &c. *samwledz.* K. &c. *XL marker halff* (20. &c. *halfft*) *krono ok halfft kirkionne then fridher* &c.

74) X. add. *fyratighi Mark.* R. (97.) add. *Bryther ok nokor fridh .j. vesteraars om maaremesso. eller .j. Strengenæs om pædhers messo. Ath bothuidha kirkio. om sancte bothuidha dagh Æller .j. Eskilstunom om Eskils messo. tha böte som för ær sagt .XX. mark kirkione oc .XX. marc kronone.* Cfr. not. 70. supra.

75) P. &c. *som nw for sagdhes. gangher* &c.

76) L. &c. add. *han.*

77) 26. 27. 60. *otthesangs.* Male. Ragv. *primis vesperis et durat per sequentem diem vsque ad occasum solis.*

78) 58. 59. &c. *tid.*

79) PU. &c. *wm apthonen.*

80) IKNSTX. &c. om. *um.* BCU. &c. *a.* 33. 32. &c. *at.*

81) U. &c. *androm daghenom.*

82) IKTX. &c. *daghen.* 93. add. *om afftonen.*

83) X. 58. 59. *ath qwälde. Och ägha* &c.

84) 46. &c. *dagfiælath.* 80. *dagsatt.* 117. 118. *Dagsättat.* 120. *Solbiergt.* 119. *solen ganger til berge.* 115. 116. *daghen är satt.* 60. *tidher ærw vthe.* 48. 108. *dagher klar ok lius oppe ær*; male.

85) HIKLMNST. &c. add. *ok.* GOPQR. &c. add. *þa.* U. &c. add. *Oc thær.*

86) P. &c. *agher.* I. 78. *radhe badhe nempd. kirkia. ok krona. æn* &c.

87) MN. add. *the.*

88) FL. &c. add. *at.*

89) 73. om. *æn — a skildi.*

90) CEG. &c. *epsörit* v. *epzöre.*

91) IKLT. &c. add. *.ii.*

92) S. &c. *Hwar.* L. *Hittas men satte* &c. E. *til kirkio ällä fran farandi, Hwat män hittis satir ällär osatir: Än swa* &c.; male.

93) F. &c. *mann.*

94) BCGIKMOPQRSTUX. &c. *hittæs.* R. 22. add. *aat.*

95) BCEGHIKMOQTUX. &c. *satir ællr o satir.* F. &c. *Säter eller osâter.* S. &c. *sather ok skilias wsather*; male.

tir.[96]) ([97]ællr a[98]) kirkiu wæghi. ([99]til ([100]kirkiu ællr fran[1]) farændi. æn[2]) swa ær at þem fyrræ a[3]) skildi. ([4]hwar ok[5]) sum[6]) man wærþær nöþughær aff kirkiu ([7]draghin. ællr aff[8]) kirkiu garþi.[9]) hwat illgiærningis[10]) manni[11]) þæt hælzt ær. utæn[12]) han hawi brutit gen[13]) samu kirkiu. sum[14]) han ær. þa[15]) innæn[16]) staddær.[17]) þa takær[18]) ([19]krunæn tiughu m*arkær* ([20]fore friþbrutit.[21]) ok tiughu markær kirkiæn. æn giærþin[22]) ær ([23]lyus ok oppin bar. ([24]þa æn giærþin[25]) ær æi[26]) oppin bar. þa raþær[27]) halffri næmpd[28]) krunæ[29]) ok[30]) kirkiæ ([31]ok halfwi þæn þer fællæ wiliæ. fællis þæn[32]) sum[33]) sakin giffs. þa skiptis friþbrutit[34]) sum fyrr ær saght. ok[35]) allt at ænu[36]) sæx m*arkær* fore banz malit.[37]) ok ([38]sin kost takær[39]) biskupin[40]) æn[41]) ([42]skiæra skal. kirkiu ællr kirkiu

---

96) ITU. &c. add. *.ii. kirkio. eller* (TU. &c. add. *j*) *kirkiogardhe.*
97) HL. &c. om. *ællr.* K. &c. om. *ællr — a skildi.*
98) LN. &c. *j.*
99) ITU. &c. *tilfarande. eller fraan. æn* &c.
100) P. &c. *komandhe eller* &c. BC. *farændi kirkiu ællr fra. æn* &c.
1) GLOQRX. &c. add. *kirkiu.*
2) F. *vthann.* Male.
3) RFTUX. &c. *aat.*
4) P. &c. *huilikin man som nödugher wardher dragin* &c. U. Ultimo folio deperdito sequentia desunt.
5) HIKLMNRSTX. &c. om. *ok.*
6) FO. 74. om. *sum.*
7) BCS. &c. *ællr kirkiu garþi at* (S. &c. *wt*) *dræghin. hwat* &c.
8) EHILPTX. &c. om. *aff.*
9) L. &c. add. *æ.*
10) OQR. &c. *ogerningis.*
11) HNOTX. &c. *man.* F. 88. *männ.*
12) K. &c. add. *at.*
13) IKT. &c. *mote.* FX. &c. *mot.* L. &c. *widh.* GFMNOPQRX. &c. add. *þe.*
14) OQRS. &c. om. *sum.*
15) EIKSTX. &c. om. *þa.*
16) EIKST. &c. *i.* X. 58, 59. *vti.* FN. &c. *inne.*
17) C. *standær.* Male.
18) MIKNT. &c. *taki.* H. *taka.* O. &c. *agher.* HFLMNS. &c. add. *thær.*
19) IKTX. &c. *kirkian .XX.* marker *fore fridhbrutet, ok .XX.* marker *Cronan.* (93. *konungen*) *æn* &c.
20) BC. &c. om. *fore friþbrutit.* 88. om. *fore — markær.* S. &c. *oc XX* marker *kirkian för fridhbrutit, æn* &c.
21) GE. &c. sic. A. *friþbutit.* O. &c. *brutit.*
22) GFHIKLMNOPQRSTX. &c. *gærningin.*
23) F. &c. om. *lyus ok.*
24) H. om. *þa.* MNP. &c. om. *þa — oppin bar.* IKT. &c. *ær eigh gerningen* (T. add. *liuss oc*) *oppenbaar* &c. F. *Nu ær* &c. (ut I.)
25) FHIKLOQRSTX. &c. *gerningen.*
26) BCHLT. &c. add. *lius ok.*
27) BCFHIKNPRSTX. &c. *raþi.*
28) BCFHIKST. &c. sic. AE. add. *hwart.* L. &c. add. *hwar.* MN. &c. add. *hwart thera.* GOPQRX. &c. add. *hwar þeræ.*
29) B. &c. sic. A. *kunæ.*
30) F. 32. &c. add. *halfua.* Male.
31) BCIKTX. &c. sic. AEFGHLMNOPQRS. Ragv. &c. om. *ok — wiliæ.*
32) HS. &c. *han.*
33) FIL. &c. om. *sum.*
34) BCEFGHLORS. &c. *friþbrut.* H. &c. add. *hans.*
35) P. &c. add. *ææ.*
36) B. &c. *eno.*
37) Ragv. *excommunicacione.*
38) BCGOPQR. &c. *kost biskupi* &c. K. &c. *thær meth taghi biscopen sin kost æn* &c.
39) ITX. &c. *taghe.* F. add. *kirkie.*

gard. þa æn[43]) manhælghin[44]) ær skiærþ[45]) .i.[46]) kirkiu garþinum. ([47]þa bötes[48]) þæt[49]) æptir lanz laghum. ok[50]) þo[51]) sæx *markær* fore hanz malit. æn þæt ([52]ær giört .i. kirkiu ællr[53]) kirkiu garþi. §. 2. ([54]J næmpd þere[55]) ([56]þæssi orþ höræ til sum nu æru uptald.[57]) skal[58]) kununx læusman ok biskups[59]) baþi[60]) wiþ[61]) wæræ. ok æi[62]) annæt[63]) þeræ[64]) at enost.[65]) Ok[66]) raþi halfwi[67]) næmpd[68]) ([69]kronæ ok[70]) kirkiæ. ([71]ok halfwi næmpd[72]) raþi[73]) þæn[74]) þer fællæ wiliæ.[75]) ([76]Nu ær ([77]talt vm kirkiu balk. kristær ([78]ok kirkiæ wæri[79]) war hiælp, AmEn.[80])

---

40) L. 76. add. *aff them som gerningena giorde.*
41) IKX. &c. add. *han.*
42) 80. *skira.* QNOPR. &c. *skæras scal kirkia, eller kirkiogarder.*
43) K. &c. om. *æn.*
44) GEHIKPQTX. &c. *manhælgþin.* L. &c. *manhelghit.* S. *manzhelghen.*
45) EL. *skardädh.* F. *Skærdet.* G. *kiærþ*; male. OQR. &c. *giordh*; male. P. *skadath*; male. T. &c. *skær.*
46) 26. 27. add. *kyrkyo eller.*
47) EH. &c. *Thät bötis äptir* &c.
48) K. &c. *böte.*
49) ILT. &c. om. *þæt.* O. &c. *thær.*
50) T. 30. om. *ok.*
51) H. &c. om. *þo.* IKLTX. &c. *ee.*
52) L. om. *ær.* IKTX. &c. *görs .ii.* &c.
53) HKOS. &c. add. *ii.*
54) N. 60. om. *J.* ITX. &c. *Ok* (X. 38. &c. om. *Ok*) *wid thessa nempd nu ær optald* (T. *æru vpthaldha*) &c. K. &c. *Widh thessa nempnde nw æru vptalda* &c. 48. (106. 107. 108.) *Ok alle these artiklar bor allom sokna manom störkia ok halla medh kirkio ræth ok kronnæ lag ok theras kirkio herra ok hwærum lagha æmbitzmanom som the willia annsuara* (106. &c. sic. 48. *answa*) *for than hygsta Gudh*; om. cetera. 95. eadem infra add. post verba *fællæ wiliæ.*
55) P. &c. *tesse.* GFLMNOPQRS. &c. add. *sum.*
56) MNRS. &c. *thessin.* P. *tesson.* L. 76. *thessum malum höra* &c.
57) BC. *up saghþ.* H. &c. *sagdh.*
58) EL. &c. *skulo.* IKPX. &c. add. *badhe.*
59) K. &c. add. *lænsman.*
60) IKPX. &c. om. *baþi.* Cfr. not. 58. supra.
61) IKTX. &c. *næær.*
62) L. &c. om. *æi.* IKT. &c. *ee.* Male.
63) BCFGIKLMNOPSTX. &c. *annær.* HQ. &c. *annur.* R. *andre.*
64) BCGOPQR. &c. om. *þeræ.*
65) BCKLMNPQRST. &c. *enæst.* I. 29. *enest* H. &c. *enist.*
66) L. &c. om. *Ok.*
67) H. &c. om. *halfwi.*
68) O. &c. om. *næmpd.*
69) B. &c. sic. A. *konæ.* 73. 98—101. (102. 103.) *huar thera kyrckio och crono, Thå the skola wärias eller fällas*; om. cetera.
70) RO. &c. add. *halfue.* Male.
71) R. *tha the then fella eller wæria skola Nw ær sakt om kirkio ræth. gwdh göme oss alla slæth.*
72) BCEGHIKLMNOPQSTX. &c. om. *næmpd.*
73) BCGHIKLMNOQSTX. &c. om. *raþi.*
74) N. &c. *them.* Male.
75) KX. &c. add. *vm nokor sak.* Cfr. not. 54. supra.
76) IKNTX. &c. om. sequentia. P. om. *Nu — hiælp.*
77) BCLS. *taldær kirkiu balkær* &c.
78) M. Verba *oc kirkia* rubra lineola induxit rec. man.
79) S. 40. *warin.* L. *wardhe.*
80) EFGM. &c. om. *AmEn.* H. 33. rubris litt. add. *Finito libro sit laus et gloria christo.*

Hær byriæs kununx balkær. ([1]ok tæliæs. i hanum flokkær tolff.

.I. ¶ Huru kunungær a wæliæs ok takæs.

II ¶ vm Erix gatu.

III ¶ vm kununx wighilsi.

IIII ¶ vm[2]) o rættær hæmpdir.

V ¶ vm hæmsoknir.[3])

VI. ¶ vm quinnæ friþ.[4])

VII ¶ vm kirkiu friþ.[5])

VIII ¶ vm hamblæn.

IX ¶ vm eþsöris bötær.

X ¶ vm kununx leþung. ok skipuistir hans.[6])

XI ¶ vm ([7]roþæ ræt.

XII ¶ vm varþ hald.

Nv þorfwæ land kunung[8]) wæliæ. þa skulu þry folkland fyrstu[9]) kunung takæ. þæt ær tyundæ land ok[10]) attundæ land. ok fiæþrundæ land. vpplandæ

F. sub titulo: *Om Presta arfs skiptning* add. *Preste arff skall så skiptas* &c., ex VGL. II. KkB. 73, secundum cod. N. — 37. add. *Hwar man skal göra kirkione eth daxwerke til torn eller clockor eller andra bygningh nær honom til sigx eller böte biscope II öre Ey bör preste ridha soknabudh til quinno nær hon i barnsengh ligger wtan skal sik til förna* scripta *ok berætta widh kirkio Alle soknamen skula hielpa sinom soknaprest eth daxwerke wm höstin Alle sokna men skula föra sin tyond pa prestastompnen Alle sokna men skula bade rike ok fatike rydhia ok broa wægh then thær prestir skal til kirkio ridha Enkte mugha kirkio wærian* (sic) *byta eller sælia eller borthlæna aff kirkione pæningom wtan prestins minne Ok ey prestin wtan thera minne Engen ma ok banna sinom scriptafader vndir ban.* 45. sub titulo: *Jn Antiquis capitulum Sequens*, add. ex HelsL. KkB. 21. *Gangher bondhe aff garde. at rættom kirkio wægh* &c. 78. add. idem sub titulo: *Constitutio Regis Magni ladulås.* 119. idem add. sub titulo: *thette efftersk reffne Capittell er icke om sat paa latine Oc findes thet i thenn gamle logh.* 62. 76. 77. 110. idem sine titulo addunt. Ragv. 2. idem Latine add. sub titulo: *De immunitate Ecclesiastica.* 54. ex GotlL. cap. 6. add. *Thet ær nw thy næst, ath dagha egha mæn alla helgha halla* &c. (cfr. not. 89. pag. 71.)

1) E. *J hanum tälias Flukkar tolf.*
2) E. add. *Kunungx Edzöri ok.*
3) Pro *hemsoknir.* B. C. sic. E. *Hemsoknär.* F. *Hemsökningh.*
4) F. *Qwinnofridh.*
5) B. C. E. F. add. *oc þinx friþ.*
6) F. om. *hans.*
7) B. C. F. *roþsins* (F. *Rådsins*) *utskyldir.*
8) F. add. *wider, at.*
9) F. *först.*
10) E. F. om. *ok.*

laghman. ([11]a han wiþ upsalir. fyrst til kununx. dömæ þær næst hwar laghmaþær[12]) æptir aþrum. Suþærmannæ. östgiötæ. tyu hæræþæ. wæstgiötæ. næ-
21 rikiæ. ok[13]) wæstmannæ. þer aghu han til krunu. ok kununx dömis skiliæ. landum raþæ. ok[13]) riki styræ. lagh[14]) at[15]) styrkiæ. ok friþ[16]) haldæ. þa ær han dömbdær til upsælæ[17]) öþæ.

.II

¶ Nu a han erix gatu riþæ. þe aghu hanum fylghiæ. ok[18]) ([19]agu þe[20]) hanum gislæ sættiæ. ok eþæ swæriæ. ok han a þem lagh[21]) at[22]) giwæ. ok friþ at[23]) swæriæ. aff upsalum þa[24]) aghu þe hanum fylghiæ ok til strænginæs.[25]) þær aghu sudhærmæn wiþ takæ. ok hanum mæþ ([26]gruþum ok gislum[27]) til swintunæ fylghiæ. þær skulu östgiötær motæ[28]) hanum ([29]mæþ sinum[30]) gislum. ok fylghiæ hanum[31]) giönum land sitt. ok swa til miþiæn[32]) skogh a[33]) holæuiþ. þær skulu smalændingiær hanum[34]) mötæ. ok fylghiæ hanum til önæbækkiæ.[35]) þær aghu hanum wæstgiötær mötæ. mæþ gruþum[36]) ok gislum. ok fylghiæ hanum[37]) til romondæ boþæ. þær skulu hanum nærikiær mötæ. ok fylghiæ. hanum ([38]giönum land sitt. ok swa til upp hofwræ[39]) bro. þær skulu hanum wæstmæn ([40]mötæ ([41]mæþ gruþum ok gislum. ok fylghiæ hanum[42]) til östensbro. þær skulu hanum upplændingiær mötæ. ok fylghiæ hanum til upsalæ. þa

---

11) B. C. *wiþ upsalir. a han fyrst' til kununx dömis skiliæ. þær næst* &c.
12) B. C. E. F. sic. A. *laghum.*
13) B. C. om. *ok.*
14) C. *land.*
15) B. C. E. F. om. *at.*
16) B. C. add. *at.*
17) B. C. E. F. *upsalæ.*
18) E. om. *ok.*
19) E. F. om. *agu þe hanum.*
20) B. C. om. *þe.*
21) C. *dagh.* Male.
22) E. F. om. *at.*
23) E. om. *at.*
24) B. C. E. F. om. *þa.*
25) E. *Strängianäs.*
26) F. *grudh och gislann möta och följia honom genom land sith, Der skulo Östgöte* &c.
27) B. C. add. *mötæ ok.*
28) Pro *mötæ.* B. C. E. F. sic.
29) B. C. om. *mæþ sinum gislum.*
30) F. om. *sinum.*
31) E. om. *hanum.*
32) C. *miþæn.*
33) F. *och.* Male.
34) B. C. om. *hanum.*
35) E. F. *Ynabäkkia.* B. C. add. *bro.*
36) F. *grud.*
37) E. F. om. *hanum.* B. C. F. add. *swa.*
38) B. C. om. *giönum — swa.*
39) B. C. *upphowæ.* E. *Vphogha.* F. *vphogie.*
40) B. C. F. sie. A. om. *mötæ.* E. *mädh grudh ok fridh möta, Ok fylghiä* &c.
41) F. om. *mæþ — gislum.*
42) F. add. *genom land Sith.*

ær þæn[43]) kunungær til land ok[44]) rikis laghlikæ komin mæþ upsweum[45]) ok suþærmannum. giötum ok gutum. ok allum smalændingium. þa hawær han riþit rættæ erix gatu.

.III.

¶ þa[46]) a han aff ærki biskupi. ok lybiskupum.[47]) til krunu wighiæs .i. upsalæ kirkiu. siþæn ær han[48]) skyldughær kunungær wæræ[49]) ok krunu bæræ. þa aghær[50]) han upsalæ öþæ ok dulghæ drap. ok danæ[51]) arff. þa ma han þiænistumannum[52]) sinum læn giwæ. Værþær han goþær kunungær. þa lati guþ han længi liwæ.

IIII.

PEssin[53]) mal æru kununx eþsöri. ([54]þa han takæs skal. ok aldræ höxtu hærrænnæ .i. swæriki.[55]) þættæ[56]) ær þæt fyrstæ. hwar sum hæmpnis a annæn.[57]) ok annær giörþi giærþinæ.[58]) ([59]þa skal þæt hundæris næmpd witæ. hwat hældær han hæmpnis[60]) a annæn. ok annær giörþi giærþinæ.[58]) ællr annær skilnæþær[61]) kom þeræ mællum. §. 1. þættæ ær annæt.[62]) Hwar sum hæmpnis a gruþ ok[63]) gioræ sæt. swa ok ([64]hwar sum hæmpnis a giör lagh. ok gangin. ællr a laghæ til mæli. þæt a[65]) hundæris næmpd witæ. hwat ([66]þæt sæt[67]) war ællr æi

---

43) F. *thenne.*
44) C. add. *til.*
45) F. *Vpsalom.* Male.
46) B. C. *Nu.*
47) C. E. *lyþbiskupum.* F. *Lydbiscopi.*
48) B. C. add. *ok.*
49) A. Scalpro mutatum in *wara.*
50) B. C. *a.*
51) B. C. E. *danær.*
52) C. *þiænistum mannum.* Male.
53) B. C. sic. E. *Thässi.* A. *þæssu.* F. *Thessom.* A. B. C. hic incipiunt in nova linea, cum littera initiali grandiori pictaque.
54) B. C. om. *þa — skal.*
55) B. C. E. *sweriki.* F. *Swerige.*
56) B. C. F. *þæt.*
57) B. C. E. F. sic. A. *annæt.*
58) F. *gerningena.*
59) B. C. om. *þa — giærþinæ.*
60) E. F. *hämdis.*
61) E. *skiälnadher.*
62) E. add. *Edzöri.*
63) B. C. E. add. *a.*
64) E. *än madher hämnis* &c.
65) F. add. *och.*
66) E. *thär är sant vm.*
67) C. *sat.*

V.

¶ ([68]þættæ ær þæt[69]) þriþiæ.[70]) riþær man[71]) hem at andrum. ok giör ha-
22 num hem sokn.[72]) hwat sum[73]) þer æru en ællr fleræ. ok þæs wiliændis ha-
num skaþæ giöra ællr nokrum .i. hans garþi. þæt fyrstæ þer .i. garþ komæ sarghæ. sla til bloz. ællr[74]) drepæ. ællr bastæ ok bindæ. þæn saklös ær. ([75]þa hawæ þer allir brutit kununx eþsöræ.[76]) ok[77]) ær[78]) þær hwar huwzman fore sik. þer leggiæs allir biltughæ.[79]) ok þeræ bo til skiptis. Nu ([80]kan swa wæræ. at þer riþæ .i. garþ. ok ængin skaþæ gitæ giört. utæn brytæ hus hans. dylin[81]) mæþ eþe. atærtan mannæ. ællr bötin[82]) sæx *markær*. þy att[83]) þer ær hött *mæþ* litlu böt. Nu ([84]kan þæn fallæ sum fangit[85]) biuþær. þæt ær þæn sum[86]) hemsokn giör. wærþær han slæghin.[87]) sarghæþær. ællr[88]) dræpin innæn garþ ok grindæ[89]) stulpæ. liggi. o gildær. §. 1. Nu kan þæn sum æi ær bondæns hiönæ.[90]) sökiæ bondæns garþ. fore o winum sinum .i. þrangum. ([91]þa aghu hans arfwær æn han dræpin wærþær ællr sar bo skiptæ. ok bötær takæ. ok[92]) hin biþin[93]) .i. friþ sum[94]) iorþenæ .a.[95]) §. 2. Nu hittæs mæn sattir[96]) ([97].i. garþi. ok skiliæs o sattir.[98]) æn þo at giærningær[99]) komi þeræ mellum. ([100]þa ær ([1]æi kununx eþsöre brutit. ok æi hemsokn giör. utæn han[2]) aff[3]) gar-

68) F. habet verba: *Thetta ær Tridia* in fine cap. 4.
69) E. F. om. *þæt.*
70) E. add. *Edzörit.*
71) F. *mader.*
72) F. *hemsöknn,* et sic in sequentibus.
73) E. F. om. *sum.*
74) E. om. *ællr.*
75) E. *Their hawa allir* &c.
76) F. *Eedh.*
77) E. om. *ok.*
78) B. C. F. sic. E. post v. *þær* add. *är.* A. om. h. v.
79) B. C. *biltughir.*
80) E. *ridha the i gardi* &c.
81) B. C. F. *dyli.*
82) B. C. F. *böte.*
83) F. om. *att.*
84) E. *falder thän fang biudher.*
85) F. *fang.*
86) E. F. om. *sum.*
87) E. F. *slaghin.*
88) B. C om. *ællr.*
89) F. add. *stada eller.*
90) B. C. E. *hionæ.* F. *hionn.*
91) E. *Warder han dräpin ällä sar: Tha aghu hans ärwar bo skipta, Ok hin bidhin* &c.
92) F. om. *ok.*
93) Pro *biþi han.* F. *bidie.*
94) E. om. *sum.*
95) B. C. E. F. *atti.*
96) B. C. E. *satir.* F. *Säter.*
97) B. C. om. *.i. garþi.*
98) E. *osatir.* F. *osåthe.*
99) B. C. E. F. *giærþ.*
100) E. *Thät är äi hemsokn. Vtan* &c.
1) B. C. F. *þæt æi hemsokn utæn* &c.
2) F. om. *han.*
3) B. C. E. F. add. *þem.*

þi gangi. ok. ([4]i annæn. far sik wapn ok[5]) fylghi.[6]) gängær atær ([7]ok giör. til hans. fullæ giærþ. ([8]þa ær þæt hemsokn. §. 3. ([9]rindær man at garþi fore owinum sinum. skiutær til hans æHr kastær far þæn[10]) skaþæ. i garþinum ær staddær. þæt ær hemsokn. §. 4. ([11]Giörs landboæ hemsokn swa at eþsörit bryz. a hanum siælwm[12]) antwiggiæ mæþ sarum ællr drapum. ([13]þa a han baþi.[14]) bo skiptæ. ok. i friþ biþiæ. bryz eþsörit a annæn æn a[15]) landboæn[16]) siælfwæn. þa[17]) aghi þæn ([18]bo at skiptæ[19]) eþsörit ær brutit a. ok þæn biþi[20]) .i. friþ iörþinæ[21]) a.

.VI.

¶ ([22]þættæ ær þæt fiærþæ.[23]) takær man kunu mæþ wald.[24]) synis a syn. antwiggiæ a hænni. ællr a[25]) hanum. þe han giorþi henni. ællr hun hanum. ællr ær þæt[26]) swa. nær by ([27]ællr wægh. at ([28]höræ ma op ok a kallæn. warþær þæt laghlikæ skiærskotæt. þa a þæt hundæris næmpd witæ. hwat þær ær sant um. Takær man kunu mæþ wald. ([29]ok wærþær ([30]þær takin. ællr fangin a færski giærning. ok witnæ han[31]) tolff mæn þær til. ([32]þa a han undir swærþ dömæs. §. 1. Takær man kunu mæþ wald dræpær konæ han. .i. þy. 23
([33]ok swa witnæ tolff mæn. liggi o gildær. §. 2. Takær man kunu *mæþ* wald.[34]) rymir aff land[35]) *mæþ* hænni. wærþær han[36]) laghlikæ wnnin til walz giær-

4) F. om. *i annæn.*
5) B. C. sic. E. F. *ällä.* A. add. *ællr.*
6) F. *hielp.*
7) B. C. F. *til hans ok giör fullæ giærþ.*
8) B. C. E. *þæt ær hemsokn.*
9) F. *Rider mann åth gårde annars före* &c.
10) B. C. F. *han.*
11) B. C. om. *Giörs landboæ hemsokn.* Male.
12) F. om. *siælwm.*
13) E. *Han a badhi* &c.
14) A. v. *baþi* bis est scripta. F. *böter*; male.
15) E. om. *a.*
16) B. C. E. F. sic. A. *landbo. æn.*
17) E. *Tho.* Male.
18) E. F. *boskipt edzörit* &c.
19) B. C. add. *sum.*
20) E. *bidhin.* B. C. add. *han.*
21) B. C. E. F. *iorþinæ.*
22) F. habet verba: *Thetta — fierda* in fine cap. 5.
23) E. add. *Edzörit.*
24) E. add. *ok.*
25) E. F. om. *a.*
26) B. C. om. *þæt.*
27) B. C. *at höræ ma op ok akallæn ællr swa nær vægh. værþær* &c.
28) F. *höras må roop och* &c.
29) B. C. *wærþær bar ok a takin.*
30) F. *fångenn wider ferski* &c.
31) F. *så.*
32) E. *Han a vndi* &c.
33) B. C. om. *ok — mæn.*
34) B. C. add. *ok.*
35) E. F. *Landi.*
36) B. C. om. *han.*

ning. ([37]þa a han aldrigh friþ fa fyrr.[38]) æn kononnæ ([39]giptæ man. biþær fore hanum

.VII.

¶ Sítær man a[40]) kirkiu wægh. ([41]ællr ([42]a. þingwægh fore aþrum. dræpær. sarghær. ællr bloþwiti slar. han hawær brutit kununx eþsöre. kombær æi drap ællr[43]) sar ([44]ællr bloþwiti þeræ mællum. þa ær hött *mæþ* ængu bött. Skil þem a kirkiu wægh. ællr a[45]) þinx wægh. ok[46]) æi aff langri[47]) awnd. utæn aff[48]) braþum giærningum. ([49]þet ær æi kununx eþsöre. §. 1. Faræ mæn fra[50]) kirkiu ællr þingi. ([51]faræ til ([52]sin vin. ællær pænninx öls. ællr annæn staþ. ok æi genstæ[53]) hem. ([54]sez fore þem forsæti. ok fa skaþæ. þær ær æi kirkiu friþær. ok æi þinx friþær brutin

VIII

¶ Takær man annæn.[55]) leþir til stox.[56]) hoggær aff hændær ællr fötær. þæt[57]) ær kununx eþsöre.[58]) utæn þæt komi .i. wapnæ skipti. Giör konæ ællr owormaghi. ([59]þylikæ giærning bötin *mæþ* laghæ botum. æi ma konæ ællr owormaghi friþ flyæ.[60])

IX

¶ þæssi mal wi[61]) hawm nu upp talt. þæ[62]) æru kununx eþsöre. ok al-

---

37) E. *Han a aldri* &c.
38) E. *fyrra*, et sic passim.
39) C. om. *giptæ*. F. *fästemanne*. Male.
40) E. *i*.
41) B. C. om. *ællr a. þingwægh*.
42) E. F. *thingxwägh*, om. *a*.
43) E. F. om. *ællr*.
44) B. C. om. *ællr bloþwiti*.
45) E. F. om. *a*.
46) F. om. *ok*.
47) B. C. *langi*. F. *lång*.
48) F. om. *aff*.
49) F. *Ther ær ey brutit konungz Edzöre*.
50) B. C. E. F. *fran*, et sic passim.
51) E. *ok til* &c.
52) F. om. *sin vin. ællær*.
53) F. *gensten*.
54) E. *Säts*. F. *Settes der förſåti före them*. B. C. *giörs þem forsæti*.
55) B. C. om. *annæn*.
56) F. *stok eller Steenn*.
57) F. *Ther*.
58) B. C. F. add. *brutit*.
59) E. F. *thylikar* (F. *tolka*) *giärningar*. B. C. *swa. böten* &c.
60) C. hic in marg. add. ea, quae cod. A. in Add. 3. habet: *hwa sum husær* &c. Cfr. not. 3. pag. 94.
61) B. C. E. *wir*.
62) B. C. F. *þe*. E. *Thön*.

dræ[63]) höxto hærrænnæ .j. sweriki. hwar[64]) sum þær brytær a mot. han ha-
wær[65]) fore giört allu þy[66]) han a. owæn a iorþinni. swa mangir sum þer æru.
ok swa[67]) lanzwist. ok biltughir læggiæs. um[68]) allt rikit. ok aldrigh fyr .j. friþ
komæ. æn þæn biþær fore hanum. sum han bröt til. Nu ma ængin annærs
fore göræ. æi faþir sons. ([69]ok æi son faþurs. ok[70]) æi broþor[71]) broþors. ællr
ængin annærs fore göræ. skiptis aldræ[72]) lotær fyrst brot[73]) aff.[74]) saklösir æru.
ok taki hw*a*r sin lot sum han a .j. bono. Siþæn haus lotær sum brutlikær[75])
ær. skiptis .j. þry.[76]) én lot takær malseghandæ. annæn kunung*æ*r.[77]) þriþiæ
allir mæn.[77]) þaghær þæn[78]) biþær fore hanum ([79]sum han haw*æ*r brutit til.
ællr þæs[80]) arfwi. þa a kunung*æ*r hanum friþ giwæ. ok han[81]) lösi sik j. friþ.
wiþ[82]) kunung. mæþ fiurætighi markum. §. 1. þa þæssi næmpd skal næmp-
næs. þa skulu þer baþir[83]) wiþ wæræ. ok ia wiþær[84]) sighiæ ([85]þæn ([86]til kiæ-
rir. ok þæn sakin giffs. ok þer ([87].j. þa næmpd at næmpnæs sum þe baþir
ia[88]) sighiæ wiþ. Hwilikin sum[89]) þe tolff wæriæ mæþ sinum eþe. han ær 24
warþær. ([90]hwilikin sum[91]) þe tolff[92]) fællæ. han ær fældær[93]) sum fyr ær[94])
saght. §. 2. æ hwar mæn hittæs sattir.[95]) ok skiliæs o sattir[96]) þær ær æi eþ-
söre brutit. §. 3. hwa[97]) sum þæn man husær ok[98]) hemær sum[99]) biltugh*æ*r[100])

---

63) B. C. E. F. sic. A. *andræ.* Cfr. cap. 4: pr.
64) E. *E hwar.*
65) F. *hafui.*
66) B. C. E. add. *sum.*
67) E. om. *swa.*
68) F. *öfuer.*
69) F. om. *ok.* E. *ällä sun* &c.
70) E. F. om. *ok.*
71) B. C. F. *broþer.* E. *brodhir.*
72) B. C. E. F. add. *þeræ.*
73) B. C. F. *bort.* E. om. h. v.
74) B. C. add. *sum.* F. add. *the som.*
75) F. *brutzlicher.*
76) F. *trem luttom.*
77) F. add. *och.*
78) B. C. F. *han.*
79) E. *ällär hans arwi sum han hawer brutit til: Tha* &c.
80) F. *hans.*
81) B. C. om. *han.*
82) F. *medh.*
83) E. *badhin.*
84) E. om. *wiþær.*
85) B. C. *sum saman delæ. hwilikin* &c.
86) F. *Som åkärer.*
87) E. *män skulu nämnas i tha nämd, sum* &c. F. *tå i nempnas* &c.
88) E. F. sic. A. *a.* Cfr. not. 85. supra.
89) E. F. om. *sum.*
90) E. *Ok thän fälder sum the fälla. Ä hwar* &c.
91) F. om. *sum.*
92) B. C. F. om. *tolff.*
93) B. *fallin.*
94) B. C. add. *ok.*
95) B. C. E. *satir.* F. *Såthe.*
96) B. C. E. *o satir.* F. *osåthe.*
97) B. C. E. *hwar,* et sic passim.
98) E. *ällär.*
99) B. C. F. om. *sum.*
100) E. *biltughä.*

ær laghþær ok sworin. enæ nat. böte þre m*arkær*. hysir[1]) han flere nætær. þa[2]) böte fiurætighi m*arkær*. ællr wæri sik mæþ þrætylftum eþe.[3]) Hwa sum ([4]biltughæn man hysir ællr hemær innæn þæn dagh[5]) hanum ær laghdhær. ([6]til þæs han rymæ skal. wæri saklös.

.X.

NV[7]) biuþær kunung*ær* liþ ok leþung utt. biuþær[8]) utt roþ ok reþ.[9]) þa skal næmpnæ hampn ok stampn.[10]) ([11]ok styriman. ok hasætæ[12]) allæ. ok han skal[13]) biuþæs a kyndilþingum.[14]) ok stæþiæs a liþstæmpnum. vm allr[15]) kununx utt giærþir.[16]) skal buþ fiughurtan natum fyrr komæ ([17]æn þæt ut giörs. §. 1. þæt ær laghæ leþung*ær* ([18]fiugh*ur* skip aff hundæri. hwariu. will kunungær siælwær[19]) utrikis faræ. ællr hærr sin ut sendæ. raþi siælw*ær* huru længi han will uti wæræ. ([20]ok æpti þy w*æ*rþær han leþung ut biuþæ. han will siælfw*ær* uti wæræ. þættæ buþ ær. j fyrstu skipwist. sitær han qwær. ok will æi sialfwær ut faræ. ([21]ok æi hærr sin ([22]utrikis sændæ. þa ær laghæ

---

1) B. C. *husær*.
2) B. C. E. F. om. *þa*.
3) Huc pertinent ea, quae in Add. 3. leguntur, quaeque cod. C. supra inserit. Cfr. not. 60. pag. 92.
4) B. C. *þæn man husær* &c. E. *thän man biltughä är laghder hysir* &c.
5) B. C. add. *sum*.
6) F. *att hann* &c.
7) A. hic incipit in nova linea, cum litt. init. grandiori pictaque. — Hoc caput, mendis magis minusve corruptum, invenitur in multis Iuris communis Magnaeani, et quibusdam etiam Christophoriani codicibus, calci libri de iure regio plerumque adnexum. Horum codicum plurimi quoque habent librum de iure ecclesiastico ex codice Uplandico; nonnulli ex codice Sudermannico vel Ostrogotico mutuati sunt talem librum; ceteri nullum habent. Ex iis, qui librum de iure ecclesiastico ex codice Uplandico habent, hic nominasse sufficiat codd. G. H. (in quibus hoc cap. rec. man. est additum) I. L. O. P. Q. R. 26. 27. 28. 29. 31. 34. 54. 80. Ragv. Sequentia duo capp. 11. et 12. simul habent H. L. P. 31. — H. I. &c. om. *Nv — liþstæmpnum.*
8) G. L. O. P. Q. R. &c. sic. A. B. C. E. F. *biuz*.
9) B. C. F. *ræt*. E. *räth*.
10) Ragv. *naues*.
11) F. *Styramänn och Assethe* &c.
12) E. F. G. L. &c. *assäta*. Q. O. R. &c. *asæta*.
13) B. C. *a*.
14) 28. 29. 54. &c. *kynhdilmæsso tyngom*. Ragv. *placitis que circa tempus purificacionis fiunt*.
15) B. *allær*. E. *allir*. F. *all*.
16) B. C. E. F. add. *þa*.
17) F. om. *æn þæt ut giörs*.
18) Ragv. *victualia pro IIII nauibus*.
19) B. C. om. *siælwær*.
20) B. C. om. *ok — uti wæræ*.
21) I. 26. 27. 34. &c. *vtan sender sin her. vthrikes tha* &c. Ragv. *sed preficit loco sui alium*. Male. Lund. depravatam hanc lectionem textui iuris Uplandici obtrudit (cfr. Praef.).
22) E. F. *vtsända*.

leþungær. attæ pund. ok attæ spæn .j. hampnu hwariæ.[23]) j[24]) fyrsto skipwist. .j. tyundæ landi. ([25]ok attundæ landi. æptir upsalæ spanni[26]) .j. fiæþrundæ landi æptir enækiöpunx[27]) spanni. j andri skipwist.[28]) aghu wæræ sex. pund. ok sex spæn. twa skipwistir skulu mæþ pænningum ut gioræs fiurætighi *m*arkær[29]) .j. hwart skip. ([30]þæssæ skipwistir skulu iwir[31]) all þry folkland at[32]) gangæ. slikt aff marklan[33]) iorþær sum aff wighum manni. ([34]vm þry skip. þæt fiærþæ[35]) skal gioræs utt aff[36]) mantali. aff bondum ok bondæ sunum. leghu drængium. ok löskæ mannum. þæn kallæs[37]) moghande man. sum tiughu aræ ær. han skal .j. allum utskyldum standæ. þær til kunungær han undæn takær.[38]) §. 2. Nu skal skipwist utgioræs. ok .j. kununx wistæhus föræs. Nu[39]) skal maþær wæræ fore hampnu[40]) hwarri. ok en fore attungi hwarium. slikin[41]) attonx mæn wiliæ takæ. æi skal han wæræ fatökæri. en[42]) þæn ([43]niu markæ 25
kost a. ok[44]) æi witwillingær ællr owormaghi. ok þo en[45]) vm ar hwart. ok lænsmaþær fore hundari[46]) allu. ællr hans wist vmbuþ. hwilikin þeræ þæt latær. böte. þre *markær*. enæ ([47]þöm lenit[48]) haw*ær*. andræ hundærinu. þriþiæ tekiu manninum.[49]) allir[50]) aghu[51]) skipwist ok[52]) spannæ malæ[53]) ok andræ utgiærþir giöræ[54]) sum böndær æru. wæri þæn bonde sum skipwist ok spannæ malæ[55]) örk*æ*r[56]) giöræ.[57]) þæn æi orkær þæt.[58]) wæri han leghudrængær. ok

---

23) E. *hwari.*
24) B. C. E. F. *at.*
25) A. *æptir upsalæ spanni. ok attundæ landi.* scriptum est; at iustum verborum ordinem adpositis signis indicavit scriba.
26) E. add. *Ok.*
27) E. *Enikiöpunx.*
28) B. C. *skipwistinni.* F. add. *til.*
29) B. C. E. F. sic. A. *marþær.*
30) B. C. *þe skulu* &c.
31) B. C. E. sic. F. *öfuer.* A. *wir.*
32) B. C. F. om. *at.*
33) B. C. E. F. *markland.*
34) F. om. *vm þry skip.*
35) E. add. *skip.*
36) E. *at.* F. *effter.*
37) B. C. add. *wæræ.*
38) C. hic inserit ea, quae cod. A. in Addit. 4. continet: *Hawi ængin takiu man* &c. Cfr. not. 82. pag. 96.
39) B. C. *þa.*
40) C. *hampn.*
41) B. C. E. *slikæn.*
42) B. C. E. F. *æn.*
43) F. *æhr nio marker att kosta, och* &c.
44) B. C. om. *ok.*
45) E. *madher.*
46) E. add. *hwariu,' ällär.*
47) I. &c. *hanom som han hafuer hundaret aff, andra* &c.
48) B. C. E. F. *lænit.* 27. 80. *hwndhareth.*
49) B. C. E. *tækiu manninum.* F. *teckiomannom.*
50) B. C. E. F. sic. A. *ællr.*
51) B. C. E. F. add. *þer.*
52) F. om. *ok.*
53) E. F. *spannamal.*
54) B. C. E. F. sic. A. om. *giöræ.*
55) F. *Spannamåll.*
56) B. C. E. F. *orkær.*

giöri utt.[59]) fiuræ örtoghær. um arit. Nu komæ þær[60]) mæþ kununx[61]) utgiærþum fore kununx ([62]wistæ hus. þær a attunx maþær fore standæ. ok hampnu mæn allir. will æi bondæn[63]) ræt gioræ. fore ræţtæn stæmpnudagh þrim daghum fyrræ. æn skipwistin skal utgangæ. þa ([64]aghu hampnæmæn[65]) hem til hans gangæ. ok mætæ twa pænningæ utt[66]) fore en aff hanum. ok swa kunungi fulnæþ fa. Swa ær ok vm spannæ malæ. korn span ok malt span. ([67]ok swa vm attærgiæld.[68]) þæt æru þrætighi markær. æ hwar utgiærþir skulu. aff mantali ([69]utgiöræs. þær skal ([70]hundæri alt aff[71]) mantali iæmföræs. §. 3. Nu skal kunungær hawæ fiughur nöt. aff hundari hwariu. fetæ ko. ællr komykit nöt. hwar fiærþungær sitt nöt.[72]) sex böndær. ett faar. hwar bonde fiughur fang hö.[73]) ællr fiuræ pænningæ. hwar bonde. ett höns. ær[74]) æi höns til. þa æru twe um lamb ett. ællr kiþ. ællr gris fore ett[75]) höns. ok enæ gas foræ þry höns. þæn æi hawær höns. §. 4. Nu kæræ[76]) tækiumæn.[77]) sighiæ[78]) sik æi fullær utgiærþir fangit hawæ. attonx maþær sighær sik fullt hawæ ut giwit. aff attungi sinum. ok swa sannæ hampnu mæn. mæþ hanum. fylli þæt mæþ attæ attunx mannum. ok lensmanni ([79]sinum. ok wæri siþæn saklös. æi ma attungær lagh fore sik biuþæ. ok æi fiærþungær. ællr halfft hundæri. aldræ sizst ([80]allt hundæri. ma aldrigh[81]) lagh fore kununx utgiærþir giwæ.[82]) §. 5. Nu aghu böndær fulnæþ fore kirkiu iorþ[83]) gioræ. fore swa mykit kirkiu bol ær. þæt ær markland[84]) iorþær.[85]) undir hundæris kirkiu.[86]) hwariæ.[87]) ok halff

---

57) F. *vtgöra.* B. C. add. *ok andræ utgiærþir.*
58) B. C. add. *giöræ.*
59) E. om. *utt.*
60) B. C. *þer.* E. F. *the.*
61) E. F. om. *kununx.*
62) F. *hwss, Eller wisthws, Ther* &c.
63) B. C. *bonde.*
64) F. om. *aghu — ok.*
65) E. *hamnumän.*
66) B. C. E. om. *utt.*
67) B. C. *swa ok.*
68) B. *ættærgiæld.* F. *ættegieldt.* Q. R. *atergærd.* 28. *ætthagærdh.*
69) F. *göras, Tå skall* &c.
70) E. *alt hundarit af* &c.
71) B. C. *at.*
72) B. C. add. *ok.*
73) E. *hös.*
74) E. *Äru.*
75) E. om. *ett.*
76) B. C. *kiærir.* E. *kiäri.*
77) B. E. *tækiuman.* B. C. add. *ok.*
78) B. C. E. F. *sighær.*
79) F. *och wari Saklöss.*
80) B. C. E. *helt.* F. *må helt hundare lagh* &c.
81) E. om. *aldrigh.*
82) C. *giöræ.* Huc pertinent ea, quae Add. 4. continet, quaeque cod. C. supra inserit. Cfr. not. 38. pag. 95.
83) B. C. om. *iorþ.*
84) E. *marka land.*
85) F. *Jordh.*

mark[88]) vndir tolfftæ kirkiu.[89]) hawær kirkiæn meræ frælst. standi þæt fore bondænum ok wæri saklös. §. 6. ([90]Sitiæ landboær quærrir[91]) þe[92]) rætlikæ 26
aghu ut göræ. ællr þiænistu mæn. ællr andri böndær.[93]) þe ær[94]) böndær kunnu æi ræt aff fa. þo at þer kræfwin þæt fore garþi hans.[95]) þa aghi[96]) kunungær wald at ([97]latæ takæ aff garþi þeræ hwat han will fore þe ([98]utgiærþ. ok saköri mæþ. þæt ær[99]) þrir örær. fore witinæ.[100]) ok þre m*arkær* fore hampnunæ. §. 7. Sitær attungær qwær. sækær at fæm markum. fiærþungær at tiu markum. halfft hundæri ([1]tiughu markær. allt hundæri ([2]fiurætighi markær. ok ([3]æ skipwistinæ mæþ fullæ. þe bot liggær[4]) til kununx borþ. æ hwar kunungær far fullt. þa wæri ([5]bonde saklös. §. 8. ([6]æ hwat utskyld[7]) þæt hælzt ær.[8]) hwat þæt ær skipwist.[9]) spannæ mali. attærgiæld[10]) nöt. far. höns. hö. þa skal lænsman. ællr hans buþ fore wæræ. ok[11]) attunx mæn. þer skulu æi[12]) bort faræ fyrr æn tækiu mæn hawæ fullt fangit. þer skulu vitæ hwar sum ([13]uttgiör. ællr hwar sum qwær sitær. ([14]þæn ([15]a saklös wæræ þer wæriæ. þæn ær ok fallin þe fællæ. §. 9. Fællis fiærþungær fore nöt. böte þre m*arkær*. swa ok ([16]æn annær fællis. böte þre m*arkær*.[17]) þem taki tækiu man.[18]) Fællis

---

86) R. &c. *hæradhes kirkio.* Ragv. *ecclesia residentiali.*
87) E. F. om. *hwariæ.*
88) E. add. *iordar.*
89) Ragv. *annexa.*
90) F. *Sitter Landbo quar* &c.
91) E. *quärrin.*
92) B. C. add. *sum.*
93) F. om. *böndær.*
94) F. om. *ær.* B. C. *sum.*
95) E. *thera.*
96) F. *æger.*
97) B. C. *takæ fore hanum hwat* &c.
98) B. C. *utgiærþir.* F. *Saköre och vtgierd, och är Sachöre 3 öre* &c.
99) B. C. E. *æru.*
100) *witit* legendum videtur. H. I. sic. 26. &c. *withe.*
1) B. C. F. G. H. I. L. O. P. Q. R. &c. sic. A. *tiu.* E. *at tiughu markum.*
2) E. *at fiurätighi markum.*
3) B. C. F. *skipwistinæ fullæ. þe* &c.
4) F. *ligge.*
5) B. C. *böndær saklösir.*
6) B. C. E. F. sic. A. *a wat.*
7) B. C. E. *utskyldum.* F. *vtskylder.*
8) E. *äru.*
9) B. C. add. *ællr.*
10) B. *ættærgiæld.* E. *ättägiäld.* F. *ættegierdt.*
11) E. F. add. *atta.*
12) E. F. *äkki.*
13) F. *vtgiort hafuer, och huar* &c.
14) E. *Wari thän saklös the wäria, Ok thän fallin* &c.
15) B. C. *ær warþær þer* &c. F. *wari Saklöss thenn the* &c.
16) F. *om annat feller.* Male.
17) E. *öra.* Male.
18) C. F. *tækiumæn.*

man[19]) fore far ett. böte þre öræ.[20]) ([21]þem taki[22]) ok tækiu man. Fællis fore höns ællr hö. giældi[23]) twa pænningæ fore en. þettæ skal allt ut sökiæs.[24]) sighær tækiu man þæt wæræ o gillt. sum[25]) hanum föris. fari[26]) hem ([27]at saklöso. ok hæmpti annæt bætræ. æi ([28]mughu kirkiu wæriændær næmpnæs fore kununx utgiærþir. §. 10. Nu kunnu kununx utgiærþir. æi .j.[29]) rættum ([30]stæmpnudagh komæ. þa ([31]ær þæt forfall fore. ett ([32]ær þæt[33]) þe æi buþ fingu. Annæt at þer ([34]sent buþ fingu. þriþiæ at þer ([35]illt wæþær fingu.[36]) swa at försl spiltis æn þer hanæ utförþin. þæt skal lænsman fyllæ. ok attæ[37]) attunx mæn. mæþ ([38]eþe sinum. §. 11. Sitær allt hundæri[39]) qwært.[40]) söki folklanz hærræ mæþ tolff folklanz mannum. utt fiurætighi *markær*. ok skipuistinæ mæþ. swa ([41]gangi kununx utgiærþir fram. guþ giwi hanum ([42]at gott gaghn.

.XI.

Þ Ettæ[43]) æru roþsins utskyldir. attæ. *markær* smörs. hwarr þæn sitt æghit[44]) bröþ ætær. ok örtugh pæningæ[45]) aff hwarium bondæ fore þinglamæ. ok tiu
27 *markær*[46]) at ættærgiældi.[47]) aff hwariu skiplaghi.[48]) ([49]Sæx lifspund[50]) humblæ aff hwariu skiplaghi. ok[51]) mark[52]) aff hwari ar. æn þe hemæ sitiæ. fore leþungs lamæ. Faræ þe iuir haff mæþ leþungi[53]) sinum. wærin þa liþughir

19) F. om. *man*.
20) E. *mark*. Male.
21) F. *thet taker teckiemänn*.
22) B. C. E. sic. A. *taþi*.
23) F. *geldes*.
24) B. C. F. *ut takæs*.
25) F. om. *sum*.
26) E. add. *bondin*.
27) B. C. *ok hæmpti annæt bætræ at saklöso*.
28) E. *ma kirkiu wäriandi*.
29) B. C. *a*.
30) F. *tidt vtgiöres, Tå ære thesse förfall* &c.
31) E. *äru lagha forfal* &c.
32) F. om. *ær þæt*.
33) B. C. F. add. *at*.
34) B. C. F. om. *sent — þer*.
35) G. H. I. O. Q. R. &c. *eldz. vaþa*. Ragv. *incendium*. Male.
36) E. *hafdo*.
37) E. F. om. *attæ*.
38) B. C. *hanum. sitær* &c.
39) C. E. *hundarit*.
40) B. C. add. *þa*.
41) E. F. *ganger Kunungx vtgiärd* &c.
42) F. *aff ty gott och gagnn*.
43) A. B. hic incipiunt in nova linea, cum litt. init. grandiori pictaque. — Cfr. not. 7. pag. 94.
44) B. C. E. F. *eghit*.
45) B. C. E. F. sic. A. *pæmingæ*.
46) B. C. om. *markær*.
47) E. *ättagiäld*. C. *attærgiældi*. F. *æthogiældh*.
48) E. add. *Ok*.
49) B. C. om. *Sæx — skiplaghi*.
50) F. *lispund*. P. *skippund*.
51) E. add. *ena*.
52) L. P. 31. add. *humbla*. Male.
53) F. *konunge*.

fore leþungslamæ. æi wærin[54]) þeræ utgiærþir flere. §. 1. Nu ær skip utt .j. leþung gangit. ok ([55].j. warþ. ok .j.[56]) waku kumit. stiæl þær man aff aþrum.[57]) ællr[58]) rænir. ællr brytær iwir lanzlagh hwat sak þæt hælzt ær. þæt a wæræ halfwu dyrræ[59]) at botum æn þæt hemæ giörs. ok halw læghræ[60]) at eþum ok witnum. Nu wærþær þæn sandær at giærning. þa ([61]bötes sak .j. þre þriþiungæ. takær en lot styriman. annæn[62]) malseghandin.[63]) þriþiæ[64]) hassætær[65]) allir. wærþær þær[66]) man dræpin ællr huggin[67]) fullum sarum. þær aghær kunungær fiurætighi markær fore ([68]friþ brut sin. Nu kan þættæ sætæs.[69]) fyrr æn þer hem komæ. ok kan siþæn þæt mal delæs. þa a ([70]han þæt witæ. sæt ok böt mæþ styrimanni sinum. ok hassætum[71]) sæx. wærþær þæt æi sæt. fyrr æn þer hem komæ. standi þa fore mæþ lanzlaghum. ællr[72]) laghæ botum. §. 2. kastær man annæn mæþ wiliæ. wærki uttbyrþis. ok[73]) ær[74]) til[75]) twæggiæ mannæ witni. böte þre m*arkær* fore þæt borþ til lanz wet. ok sæx m*arkær* fore þæt borþ til[76]) haffs[77]) wet. giörs þæt mæþ waþæ. wæri saklöst.[78]) §. 3. Giör styriman ([79]aþrum a sighling. böte atær skaþæ ok mæþ þre m*arkær*. §. 4. ([80]Rænir man hampn aff aþrum. böte þre. mark*ær*. giör hanum meræ skaþæ. ([81]giældi atær fullum giældum. Allir[82]) aghæ[83]) hampn fore kunungi rymæ. ok swa fore biskupi. ok iarli. ([84]ællr fore formanni þeræ[85]) sum kunung*æ*r hawær fore sik.

---

54) F. *warda.*
55) B. C. F. H. L. P. 31. *utæn warþ oc waku* &c.
56) E. om. *.j.*
57) F. add. *manne.*
58) E. om. *ællr.*
59) F. *mera.*
60) F. *mindre.*
61) F. *böte Saak i tredunge, taki* &c.
62) C. om. *annæn.*
63) B. C. *malseghandi.*
64) E. add. *luth.*
65) E. F. *assäta.* L. P. 31. *assætær.*
66) B. C. E. F. L. P. 31. sic. A. H. *þæn.*
67) E. *sarghader.*
68) B. C. *friþbrutit. Nu* &c.
69) B. C. F. *sættæs.*
70) F. *der wetha Sætt* &c.
71) E. F. H. L. P. *assätum.* 31. *at sætthum.*
72) E. *ok.*
73) E. om. *ok.*
74) B. C. F. *æru.*
75) F. om. *til.*
76) B. C. om. *til.*
77) E. *hafsins.*
78) B. C. F. *saklös.*
79) E. *a sighlingh swa: Böti* &c. Male.
80) B. C. F. om. *Rænir — markær.*
81) B. C. *böte atær mæþ fullum* &c.
82) E. add. *män.*
83) B. C. E. *aghu.*
84) F. *alle förmanne* &c.
85) B. C. *þem.*

.XII.

¶ Nu[86]) takær styriman warþ fore bryggiu sinæ. wærþær[87]) skorin .j. warþi. ([88]bote. sex. oræ. kan[89]) siþæn[90]) skaþi .j. skipi wærþæ. utæn aff sio. ællr innæn aff landi. böte warþmaþær[91]) skaþæ atær. ok mæþ þre m*arkær*[92]) æn þæn wærþær æi fangin sum skaþæ[93]) giörþi. þæn böte ([94]ok þre. m*arkær* ([95]warþ fællir. sum styriman til warþs næmpnir. ok. skaþæn atær. sum fyrr ær saght. §. 1. Nu[96]) ([97]wæntir man hærr a land sitt. þa wiliæ þe warþ utt sættiæ. til landgiömo[98]) sinnær.[99]) byæ warþ. strandæ warþ. ok bötæ warþ. fællir[100]) man[1]) bya warþ. ([2]ællr wærþær skorin .j. þæm warþi. böte þre öræ.
28 þæt ær byæmannæ ensak.[3]) Fællir man strandæ warþ. ællr[4]) ([5]skorin wærþ*æ*r. þreæ markær bot at. takær enæ kunungær. aþræ skiplaghit. ok[6]) þriþiu takær han[7]) .j. warþi skiær. warþær æi skorin. ok fællir ([8]þön warþ þa takær þæn[9]) enæ mark. sum .j. warþhaldum[10]) ær. mæþ hanum. Nu fællir man botes warþ ællr skorin wærþær ([11].j. þem warþi. sæx mark*æ*r bot at. þæt ær kununx ensak. Nu kan skaþi komæ. giönum þæssæ warþæ. nu æru upsaghþir.[12]) þa ([13]ær þæt wizorþ þæs sum[14]) warþin hald*æ*r witæ[15]) þæt mæþ[16]) twem mannum þær han hörþo. at[17]) han laghlikæ öpti. þry hær op. orkær han æi ([18]þön witni. þa böte fiurætighi m*arkær* æn þær hæriæs ok brænnis.

---

86) Cfr. not. 7. pag. 94.
87) E. add. *nokor.*
88) B. C. E. F. *böte. VI öræ.*
89) F. *kommer.* Male.
90) B. C. om. *siþæn.*
91) F. *wårdnader.* Male.
92) F. add. *Nu.*
93) B. C. E. F. *scaþæn.*
94) B. C. *þre* markær *sum warþ fællir. þæn sum* &c.
95) F. *Feller thenn wårdh som — nempner, böthe Skadann* &c.
96) C. hic incipit novum caput, nota numerali *.XII.*, pariter ac praecedens, signatum.
97) E. *wänta män härr i land* &c.
98) B. C. E. F. sic. A. *landgiomö.*
99) E. *sinni.*
100) B. C. E. F. H. L. P. 31. sic. A. add. *oc.*
1) F. om. *man.*
2) F. om. *ællr wærþær.* B. C. om. *ællr — Fællir man.*
3) F. *Saak.*
4) B. C. add. *.j. þem varþi.*
5) F. *Skorne wardt, böte 3 mark, Taki* &c.
6) B. C. om. *ok.*
7) E. *thän.* B. C. add. *sum.*
8) F. *då.* E. *tho: Tha* &c.
9) B. C. *han.*
10) B. C. F. *warþhaldinu.* E. *wardhäldinu.*
11) F. *them warder 6* &c. Male.
12) B. C. *upsaghir.* F. *vptalde.*
13) F. *æger thenn widzord der wården* &c.
14) E. om. *sum.*
15) B. C. *witi.*
16) B. C. E. F. sic. A. *mæl.*
17) E. F. *tha.*
18) F. *them.* B. C. *þöm witnum.* E. *them witni fyllä: Böte* &c.

giörs ængin skaþi[19]) wæri saklös. ængin ma ok[20]) annæn .j. warþ fore sik sættiæ. utæn han swari sakum. fore þæn[21]) han fore sik sætær. swa sum han siælfwær swara skuldi æn han .j. warþi brytæ[22]) kunni.[23]) Böndær oc bolfasti[24]) mæn aghu[25]) .j. warþ næmpnæs. æi ma konæ .j. warþ[26]) sætiæs. ok ([27]æi löskæ ([28]man. qwæls ([29]man fore böte warþ aff kununx manni siþæn. þa taki witni aff þöm. siþæn[30]) til kom. wærr han þæn.[31]) wæri saklös. Falz han. böte sum fyrr ær saght. strandæ warþær a haldæs til[32]) sol ær up gangin. siþæn a[33]) han laghlikæ til sighiæ. þöm næst hanum skal warþ haldæ. mæþ twæggiæ mannæ witnum. ok siþæn gangi[34]) warþær sum buþ kaffli. §. 2. þættæ æru forfald þeræ[35]) wardh skulu haldæ. Liggær han .j. sot. ællr sarum. ællær hawær döþæn warþnæþ fore durum. ællr ær kallaþær aff kunungi. ællr ær[36]) eldær höghri æn hawæ þorff. ællr ær a fiæti feæ[37]) sins. þæssi forfall nu æru[38]) saghþ. skal han witæ mæþ twem mannum. ([39]ok siælwær han þriþi. ([40]ok wæri ([41]siþæn saklös. Falz at witnum þa böte bot æptir þy.[42]) fyrr ær saght. ([43]hwariæ bot æptir sinum[44]) brutum. Swa lyktæs kununx balkær at[45]) roþæ ræt. kunungær aff[46]) hympnum[47]) giömi os allæ slæt. Amen.[48])

---

19) B. C. E. F. add. *þa.*
20) E. om. *ok.*
21) E. add. *sum.*
22) B. C. add. *at.*
23) E. *kundi.*
24) C. *bofastir.*
25) B. C. *skulu.*
26) B. C. add. *at.*
27) F. *löske mann aff Böte wårdt, Quæls thenn aff Konungz manne sedenn för wårdt, Tå tagi* &c.
28) B. C. *mæn. Nu kan man aff böte warþ qwæliæs. quæls aff kononx manni fore warþ. þa taki* &c.
29) E. *thän fori bötisward.*
30) B. C. om. *siþæn.*
31) B. C. add. *man.*
32) B. C. add. *þæs.*
33) B. C. *skal.*
34) E. add. *swa.*
35) B. C. add. *sum.*
36) F. *hafuer.*
37) B. C. E. F. *feær.*
38) B. C. add. *upp.*
39) F. *sielfuer tredie* &c.
40) B. C. om. *ok — saklös.*
41) F. *Saklöss, Fäls hann åt witnom, Tå böte effter* &c.
42) B. C. add. *sum.*
43) B. C. om. *hwariæ — brutum.*
44) F. om. *sinum.*
45) E. F. *ok.* Male.
46) B. C. *.j.*
47) E. *himnum.* F. *himmelen.*
48) E. F. om. *Amen.* F. In duobus foliis sequuntur adnotationes *Aff Södermanna och Wesmanna lagen*; et postea tabula consanguinitatis cum inscriptione: *Thenne Slechtlinie till fierde ledh ær fulkomlig effter lagsens meningh så well i Brystarff, som i side arff ock Baakarff vtdragenn.*

¶ Hær byriæs ærfþæ balk*æ*r. ok tæliæs[1]) .j. hanum flokkær fæm ok tiughu.

29 .I. ¶ Huru man skal laghlikæ kono fæstæ.
II ¶ vm bryllöps giærþir[2])
III ¶ vm giptæmal.[3])
IIII ¶ vm morghongiæff.[4])
V ¶ Huru konæ forw*æ*rk*æ*r morghon giæff[5]) sinæ
VI ¶ Huru[6]) man wærþær .j. horsiæng dræpin.
VII ¶ vm þe giptur[7]) barnæ goz ær[8]) fore.[9])
VIII ¶ vm hemfylghir.[10])
IX ¶ vm giæff*æ*r[11]) ok köp innæn siæng*æ*r alstær.[12])
X ¶ vm skipti þ*æ*r hion skiliæs barnlös.
XI ¶ vm bryst arff.
XII ¶ vm skuld arff.[13])
XIII. ¶ vm kollær arff.
XIIII ¶ ([14]vm bak arff.
XV ¶ vm iæmpnæþæ arff.
XVI ¶ vm niþær arff.
XVII. ¶ vm ofsinnis arff.
XVIII ¶ vm skiöt arff.[15])
XIX. ¶ vm þrælæ[16]) arff
XX ¶ vm rantaknæ kunu barns[17]) arff.
XXI ¶ vm biltughæ[18]) mans arff.

---

1) B. *tæliæ.*
2) F. add. *och Förninga Fæ.*
3) E. *Giftarmal.*
4) E. *Morghingiäf.* F. *Morgongåfuo.*
5) E. *Morghingiäf.* D. *morghon giff.* F. *Morgongåfuo.*
6) F. *Om.*
7) E. add. *är.*
8) F. add. *inne.*
9) C. add. *aldær*, quod pertinet ad v. *siængær* infra. Cfr. not. 12.
10) B. C. E. *hemfylghþir.* F. *Hemfölgdh.*
11) B. C. E. *giæwær.* D. *giæf.* F. *gåfuor.*
12) B. *aldær.* C. hic om. h. v., supra perperam additam. Vide not. 9.
13) B. C. E. F. *skyld arff.*
14) F. Ordo sequentium quatuor titulorum est turbatus; at textus capitum iustum servant ordinem.
15) E. *Sköts arf.*
16) E. *Thräls.* F. *dela*; male.
17) D. *barna.*
18) D. *biltughu.* F. *Biltogh.*

XXII ¶ vm lighris[19]) böter.[20])
XXIII ¶ Huru barn skal faþur witæ.
XXIIII ¶ Huru frillu barn ærfwis.[21])
XXV ¶ vm giæld æptir döþæn.[22])

ERffþæ[23]) balkær byriæs at[24]) giptæ malum.[25]) þy at æ kumbær. æn.[26]) aff twem. maþær aff manni[27]) hwar aff andrum. ængin tu komæ[28]) swa samæn. at æi munu[29]) skiliæs[30]) vm siþir. en liþær fra. ok annær[31]) æpti liwær. aff siængær alstri byriæs allt[32]) arff.[33])

MAþær[34]) skal kunu biþiæ. ok æi[35]) mæþ waldi takæ. han skal faþur hænnær ok næstu frændær[36]) hittæ. ok þeræ goþ wiliæ letæ. Nu kan hanum wæl swaræs. þa a faþir wald fæstnæþæ fæ takæ. ær æi faþir til.[37]) þa ær moþir.[38]) ær æi moþær til.[39]) þa ær broþir.[38]) ær æi broþir til.[37]) þa ær systir.[38]) æn hun gipt ær. æi ma mö. mö giptæ. ær æi systir til. þa ær faþur faþir til.[40]) ær æi faþur faþir[41]) til. þa ær ([42]faþur moþir til. ær æi[43]) faþur moþer[44]) til.[39]) þa ær moþor faþir.[45]) þa ær moþær moþer til.[46]) ([47]ær æi moþor mo-

19) D. *lighirs.*
20) F. *both.*
21) D. *arwæs.* E. *ärwas.*
22) F. add. *man.*
23) D. Hic prologus rubris litteris est exaratus; litt. init. *E* vero nigra est. F. hic in marg. habet not. num. 1; capp. 1. et 2. vero in unum confundit, nota 2 signatum.
24) F. *aff.*
25) E. *Giftarmalum.*
26) B. C. D. E. F. *en.*
27) D. add. *ok.*
28) B. C. add. *oc.*
29) D. *mun.*
30) E. add. *at.*
31) D. *annor.*
32) D. F. *al.*
33) D. Miniator otiosus hic addidit iocularia quaedam, quae, forte ab ipso scriba, nigris lineis sunt inducta. Cfr. Praef.
34) B. C. Litt. num. Æ hic in marg. est posita.
35) D. om. *æi.* Male.
36) B. C. add. *at.* E. add. *hännär.*
37) F. om. *til.*
38) B. C. add. *til.*
39) E. om. *til.*
40) D. E. om. *til.*
41) B. C. D. *han.*
42) D. *moþur faþir. ær øy han till. þa ær faþur moþer. ær øy hun till. þa ær moþur moþur* (sic) *til* &c.
43) B. C. F. sic. E. *igh.* A. *æ.*
44) B. C. *hun.* A. v. *moþer* bis est scripta, at posteriori loco lineolis inducta.
45) B. C. add. *til.* E. F. add. *til: Är äi modhorfadhir til.*
46) E. F. om. *til.*
47) B. C. *þa ær faþur broþer til. þa ær moþor broþer til. þa ær faþur systir til. þa*

þer.[48]) þa ær faþur broþer til.[49]) ær æi faþur broþær.[48]) þa ær faþur systir.[50]) þa ær moþor broþer. ær æi moþor broþir[48]) þa ær moþor systir til.[51]) ær æi moþor systir til.[52]) þa æru syzllungær. ok bryllungær ([53]til. baþi iamnær[54]) a fæþærni ok[55]) möþærni. þa skal[56]) fæþærni fæstænæ.[57]) fæ takæ. ([58]ok æi möþærni. ær nærmer[59]) a[60]) möþærni æn fæþærni. þa a möþærni fæstnæþæ fæ takæ. ([61]Hwar sum annæn rænir fæstning. böte þre *markær*. taki þem þæn ræntær ær fæstningæ malæ. Hwar sum giptir mö. utæn rætz giptæ manz orloff.[62]) böte fiurætighi *markær*. æller witi loff aff rættum giftæ manni. mæþ atærtan mannæ æþe.[63]) **§. 1.** Nu ær fæstningæ fæ[64]) takit. þa skal han fæstæ mæþ attæ mannum. ([65]þa skulu þer fastær at wæræ. fiuri aff ([66]kononnæ halfwm.[67]) ok fiuri aff manzins halfwm. þa æ[68]) fæstingæ[69]) fæ baþi laghlikæ borit. ok wiþ takit. Hwar sum fæstningæ[70]) fæ bær a fæstingæ[71]) fæ. böte ([72]þre *markær*. ællr ([73]dyli mæþ tiu[74]) ([75]mannæ eþe. at han æi wisti. at fæstningæ fæ war fyrr borit. Nu kan mö siælff wiþ fæstnæþæ[76]) fæ takæ. þa böte þæn[77]) botænæ[78]) sum[79]) fæstningæ fæ bar utæn þeræ goþwiliæ.[80]) þær[81]) ([82]næstu frændær waru. **§. 2.** hwilikin mö man takær. mot faþurs wiliæ ællr moþor. æn þer liwæ. hwat hun takær han til ([83]aþalmanz ællr löskæ læghis. þa wæri mi-

---

ær moþor systir til. ær·æi hun til. þa æru bröllungær oc syzlungær baþi &c.

48) F. add. *till.*

49) D. F. om. *til.*

50) D. F. add. *ær æy faþur syster* (F. add. *till*). E. add. *til: Är igh fadhursystir til.*

51) F. om. *til.*

52) E. om. *til.*

53) E. *Är badhe* &c.

54) C. D. *iæmpnir.*

55) D. add. *a.*

56) D. *sculu.* E. *a.*

57) B. *fæstnæþæ.* C. *fastnæþæ.* E. F. *fästninga.*

58) E. om. *ok æi möþærni.* F. om. *ok — takæ.*

59) D. *nærmi.* E. *nämer.*

60) B. C. om. *a.*

61) F. *Huilkenn annane* (sic) *ræner* &c.

62) E. F. *lof.*

63) B. C. D. E. F. *eþe.*

64) B. C. om. *fæ.*

65) B. C. E. *þer skulu fastær* &c.

66) B. C. *manzins halfw oc fiuri aff kononnæ. þa* &c.

67) D. E. sic. A. *halswm.*

68) B. C. D. E. F. *ær.*

69) B. C. D. E. F. *fæstningæ.*

70) E. *fästnadha.*

71) B. C. D. F. *fæstningæ.* E. *fästnadha.*

72) E. *mädh thrim markum: Ällä swäri mädh* &c.

73) F. *Swärie med tjo mannom, at* &c.

74) D. *XII.*

75) B. C. E. *mannum at* &c.

76) B. C. D. F. *fæstningæ.*

77) B. C. *han.*

78) B. C. D. F. *botenæ.* E. *both.*

79) B. C. F. om. *sum.*

80) B. C. F. *wiliæ.*

81) B. C. om. *þær.*

82) F. *neste woro.*

83) F. *Adelsmann eller lönskaläge.*

skannæ konæ faþurs ok moþor. ok ([84]ænxi annærs frændæ. ællr giptæ manz[85]) will faþir ok[86]) moþer forlatæ henni sak sinæ. þa taki hun fullæn ærfþæ lot.[87]) Nu delis þær[88]) um. hwat hænni war ([89]þæt forlatit ællr æi. þa skulu þæt tolff mæn witæ.[90]) §. 3. Nu kan þæm manni hughær wændæs. ([91]ællr kono ([92]ok wiliæ æi þa fæstning haldæ. hawi[93]) þæn[94]) forgiört förningum.[95]) ok fæstningæ[96]) fæ. ok mæþ þrim markum.[97]) Nu ær likt þeræ mal bæggiæ. at[98]) hun will æi þa fæstning haldæ. þa lati hun ([99]atær fæstnæþæ[100]) fæ. ok förningæ. ok mæþ þre m*a*rkær. §. 4. ([1]Fæstir man kono.[2]) ær wiþær faþir[3]) ællær frænd*æ*r þer[4]) næstu. ær æi kona siælff a fæstningæ stæmpnu. ællr ær[5]) æi til wiz komin. ællr aldærs. aghi wald mæþ frændum sinum ne gen[6]) sighiæ. ok þæn man fæst haffþi. andrum. böte þre m*arkær* til þræskiptis. Nu ær konæ siælff a fæstningæ stæmpnu. ([7]skilis þy enæst þeræ fæstning. at biskupær will. han a skoþæ þæ[8]) forfall sum þeræ mællum ær.[9])

.II.

¶ ([10]Nu raþær man til bryllöps .j. bryllöps[11]) timæ. þa[12]) sankær han ([13]bruþframmu. ok bruþmannum[14]) sinum. sendir[15]) gen kono þeræ.[16]) sum hans 31

84) F. *inga andra frenda* &c.
85) B. C. *gips manz.* Male.
86) B. C. E. *ællr.*
87) F. *arfuelut.* B. C. add. *up.*
88) D. *hær.*
89) B. C. *þær.* E. *the sak forlatin, állär igh: Thät skulu tolf* &c.
90) E. hic inserit ea, quae textus noster in §. 4. h. cap. continet: *Fästir madher kunu* &c. Cfr. not. 1. infra.
91) D. *ok wil æy* &c.
92) F. *wele ey the festningh* &c.
93) B. C. add. *þa.*
94) F. add. *ey hålla will.*
95) D. *förningæ.*
96) B. C. E. *fæstnæþæ.*
97) B. C. add. *sum æi will* (C. om. *will*) *fæstning haldæ.*
98) F. om. *at.* E. *ok.*
99) F. *honom.* B. C. *hans fæstnæþæ fæ atær. oc* &c.
100) E. F. *fästninga.*
1) E. supra inserit ea, quae haec §. continet. Vide not. 90.
2) B. C. add. *oc.*
3) B. C. E. add. *ællr moþer.*
4) D. *þær.* E. *the.*
5) F. *och.*
6) B. C. F. om. *gen.*
7) E. *Skils thy enist* &c.
8) B. C. D. F. *þe.* E. *thera.*
9) E. *äru.*
10) F. connectit hoc cap. cum praecedenti. Cfr. not. 23. pag. 103.
11) E. *brudhlöpis.*
12) B. C. om. *þa.*
13) B. C. *bruþmannum ok bruþframmu oc sændir* &c. E. *brudhmannum ok brudh-*

ær fæsti konæ. nu syns hun[17]) hanum fæstikonæ hans. Nu[18]) ([19]riþær han annæn timæ. ok beþes fæstikono sinæ. ok syns hanum sum fyrræ. ([20]þa sændir han ok[21]) þriþiæ timæ[22]) æptir. ok syns hanum[23]) sum fyrræ. þa böte kononnæ[24]) giptæ man.[25]) þre *markær* köpgildær. ([26]þa þreskiptæs ok þre *markær* kargildær[27]) taki bonden fore kost sin. ænkiæ aghær siælff giptu sinni raþæ. Nu ær fæstikonæ ([28]hanum synd.[29]) .j. þrim bryllöps[30]) timum .j. iæmlangæ enum. sanki þa[31]) frændæ flok sin. ok taki þa[32]) fæsti kono sinæ. ok hete[33]) þe[34]) konæ laghtakin. ok æi rantakin. hwar[35]) hanæ rænir aff hanum. siþæn[36]) böte fiurætighi markær. §. 1. Nu kan allt wæl wæræ. bruþmæn gen bruþ komæ. ok bruþframmæ. þer skulu .j. friþi þit komæ. ok swa[37]) þær wæræ. ok[38]) þæþæn faræ.[39]) ([40]misfyrmis þöm nokot a þem wægh. þa a[41]) faþir ok[42]) frændær þær æptir sökiæ. Nu dör bruþ a wægh uti.[43]) ([44]atær lik til byær. oc mæþfylghþ[45]) hænnær. Dör bruþkome[46]) a wægh uti. ([47]atær lik til byær ok mæþfylghþ hans. Nu kombær bruþ hem til bondæ sins. þa ([48]ær hun .j. warþnæþ bondæ sins komin. kan husbondænum[49]) ællr husfrunni. ([50]ællær barnum þeræ nokot gioræs. ællr andrum hionum þeræ. þa ær bonde ok[51]) hus-

---

frammo sinne, Sändir swa gän fästekuno sinne. Nu syns &c.

14) B. C. E. sic (vide not. 13. praeced.) F. *brudamannom.* A. D. *buþmannum.*

15) F. add. *to.*

16) Pro *þere.* B. C. F. sic. D. *þera*; male.

17) B. C. E. F. om. *hun.*

18) B. C. E. *þa.*

19) D. *riþæ han æn annan* &c.

20) B. C. om. *þa — fyrræ.*

21) E. F. om. *ok.* D. *a.*

22) F. *sinne.*

23) D. add. *æn þa.* F. add. *tå.*

24) B. C. E. F. om. *kononnæ.*

25) E. *giftämannin.*

26) B. C. F. *til præsciptis.* D. om. *þa — kargildær.*

27) B. C. E. F. *karlgildær.*

28) F. om. *hanum.* B. C. *hans sund hanum .i.* &c.

29) E. *sund.* Cfr. not. 28. praeced.

30) D. *bryllups.* E. *brudhlöpis.*

31) C. om. *þa.*

32) B. C. F. om. *þa.*

33) E. F. add. *tha.*

34) E. om. *þe.*

35) B. C. F. add. *sum.*

36) B. C. E. om. *siþæn.*

37) E. om. *swa.*

38) F. add. *så.*

39) B. C. E. F. sic. A. D. add. *ok.*

40) D. *mysfyrmær þem nokor a* &c.

41) E. *agher.*

42) B. C. add. *næstu.*

43) D. add. *þa skal.*

44) F. *tå æger lijk till Byar föras och* &c.

45) D. *mæþfylghir.*

46) B. C. *bruþgomi.* E. F. *brudhgume.* D. *bruþk* (sic).

47) D. *þa scal lik atær till byær föræ ok* &c.

48) F. *æger honn i wernat Bonda' sins komme.* Male.

49) F. *bondanom.*

50) B. C. om. *ællær — gioræs.*

51) E. F. om. *ok.*

fru. ok barn þeræ ([52]all .j. hundræþæ giældum æn þe dræpin wærþæ. ok .i.[53]) fiuratighi ([54]markum. æn þer sar wærþæ. reþo hion. ok all annur hion bondæns. liggi[55]) .j. twæ botæ.[56]) ([57]baþi .j. drapum ok sarum.[58])

.III.

¶ Nu æstir[59]) man liuþ. ok beþes giptæ mal.[60]) aff skyldum mannum. þa a þæn giptæ malum raþæ. sum skyldæstær ær. han a kono manni giptæ til ([61]heþær ok til[62]) husfru. ok til siæng halfræ.[63]) til lasæ ok[64]) nyklæ. ok til laghæ þriþiunx ([65].i. allu han a[66]) .j. lösörum. ok han afflæ fa. ([67]utæn gull ok hemæ hion.[68]) ok til allæn þæn ræt. ær[69]) uplænzk[70]) lagh æru. ok hin hælghi erikær kunungær gaff .j. nampn faþurs. ok[71]) sons. ok þæs hælghæ andæ. **§. 1.** Nu ærfwir bonde ællr husfru. frændær sinæ. ærfwir baþi iorþ. ok lösoræ.[72]) þa aghi[73]) lösöræ baþin. ok iorþ aghi[74]) þæt þeræ sum ærfwir.

IIII.

¶ Hindræ dax um morghin. þa[75]) aghær bonde husfru sinæ heþræ. ok hænni morghon giæff[76]) giæwæ.[77]) giwær han .j. egnum.[78]) ([79]þa skal han giwæ mæþ fastum ok fullum skiælum. swa mykit han will. swa mykit sum morghon giæff ær. swa mykit ma husfru bondæ sinum ater giwæ. mæþ fastum 32

52) D. *allir i hundræþæ* markæ *giældum* &c.
53) E. om. *.i.*
54) E. F. *marka gialdum, än* &c.
55) B. *liggin.* B. C. add. *all.*
56) B. C. E. F. *twæböte.* D. *twa botum.*
57) B. C. om. *baþi — sarum.* D. *æn þe dræpin warþæ. ællær saar warþæ.*
58) F. hic add. *Nw Eskir man liudh*; at postea in nova linea incipit cap. 3.
59) F. *esker.*
60) E. *giftarmal.*
61) E. *hedhers ok husfrudömis, til lasa ok nykla, til halwra siäng ok til lagha thridiungx* &c.
62) F. om. *til.*
63) F. add. *och.*
64) D. add. *til.*
65) B. C. sic. A. D. E. F. *ok til alz* (D. *halfs*) *þæs han* &c.
66) F. om. *a.*
67) F. om. *utæn — hemæ hion.*
68) E. *hemo hion.* D. add. *hans.*
69) B. C. om. *ær.* D. F. *þær.*
70) F. *Vplandz.*
71) F. om. *ok.*
72) B. C. D. E. F. *lösöræ.*
73) B. C. E. F. *aghin.*
74) D. *agha.* B. C. om. h. v.
75) B. C. om. *þa.*
76) E. *morghingiäf.* F. *morgongåfuo.* Et sic in sequentibus. B. C. add. *at.*
77) B. C. D. E. F. *giwæ.*
78) F. *æghum.*
79) E. *Thät a giwas* &c.

ok fullum skiælum. ok wæri swa ([80]full þön[81]) giæff. sum þe bonde hænni gaff. þæssæ giæff nu ær saght.[82]) þa[83]) mughu þe[84]) giwæ hwat þær[85]) æru rikæri. ællr fatökæri.[86]) ([87]husfrum sinum. swa mughu[88]) ok husfrur[89]) ([90]þöm ater ([91].j. gen giwæ.[92]) wæri ok þæt lagha giæff.

.V.

¶ Nu kan konæ hor göræ.[93]) wærþær laghlikæ til wnnin. þa hawær hun foregiört morghon giæff.[94]) oc allu þy sum[95]) hun war gipt. ok giwin til. kombær giælskap*ær* mællum giptz manz ok ogiptæ[96]) kono.[97]) wænis þæt til[98]) þeræ. þa standi fore mæþ atærtan mannæ eþe. faldær[99]) at eþe. böte. sæx *markær* til þræskiptis.

.VI.

¶ Gangær annærs manz konæ a bulstær ok[100]) bleo[1]) .j. annæræ kunu siæng. wærþ*ær*[2]) bar ok a takin. þa skal ([3]hanæ til þinx föræ. fællæ[4]) ([5]tolff mæn kononæ sum fangin ær. þa fællis hun til fiurætighi markæ. hawær hun æi pænningæ. til.[6]) þa böte[7]) lokkæ[8]) sinæ. ok[9]) örun.[10]) ok ([11]næsær. ok hete æ horstakkæ. §. 1. takær konæ aþræ .j. siæng. mæþ bondæ sinum. ok mæþ

---

80) B. C. *gild.* E. *fult ok fast, sum the giäf bonde gaf husfru sinni. Thässä* &c. F. *fast denne gieff, som Bonda* &c.
81) B. C. D. *þe.*
82) B. C. E. *saghþ.*
83) B. C. om. *þa.*
84) F. om. *þe.*
85) B. C. *þer.* D. F. *þe.* E. *their.*
86) B. C. E. add. *böndær.*
87) D. *husfrunnæ sinnu.* Male.
88) D. *maghæ.*
89) B. C. add. *þeræ.*
90) E. *bondom sinum igän* &c.
91) F. om. *.j. gen.*
92) B. C. add. *ok.*
93) D. add. *ok.*
94) B. C. E. add. *sinni.*
95) B. C. F. om. *sum.*
96) B. C. *giptæ.* Male.
97) B. C. D. F. add. *oc.*
98) F. add. *them, eller.*
99) B. C. *falz.*
100) D. *ællær.*
1) F. *blöyo.*
2) B. C. E. add. *þær.*
3) F. *honn till tingz föras.*
4) C. om. *fællæ.*
5) E. *hona tolf män, Tha fällis* &c.
6) B. C. add. *at bötæ.*
7) E. *miste.*
8) B. C. D. E. F. sic. A. *loklæ.*
9) F. om. *ok.*
10) E. add. *sin.*
11) F. *næsa sina, och hete horstaka.*

([12]þöm samu witnum. ([13]ok slar hanæ þær .j. hæl. ok fællæ hanæ tolff mæn. liggi o gild. §. 2. Nu kan man annæn takæ .j. siæng mæþ kunu sinni. ok slar han.[14]) þær .i. hæl. ællr baþin þöm. þa skal han þem[15]) samæn fiætræ. ([16]döþ ok quik. ællr baþin döþ. ok swa til þinx föræ.[17]) þæt skulu[18]) tolff mæn witæ. hwat þær[19]) ær sant um. fællæs þe[20]) sum dræpin æru. liggin[21]) o gild. Fællis þæn sum drap.[22]) fællis[23]) til morþgiældæ.[24]) §. 3. wrækær bonde bort husfru sinæ laghtaknæ. ok takær .j. staþ andræ. ok .j. siæng. mæþ sik læggær. þa rænir han husfru[25]) lasæ. ok nyklæ. kiærir[26]) þæt[27]) hun.[28]) ok frændær hænnær.[29]) þæt hun[30]) hawær borit stol a. stol. ok rænti hinnær[31]) lasæ ok nyklæ. þæt kallær[32]) utskutstolæ.[33]) þær[34]) ær fiurætighi m*arkæ*[35]) bot at.[36]) ([37]þa þræskiptæs

.VII.

¶ ([38]Nu giptis konæ .j. karls bo. giptis til laghæ þriþiunx. giptis karl .j. kono bo. giptis til twæggiæ lotæ. §. 1. Nu gangær hun[39]) a giptu aþræ. ok barns[40]) hænnær[41]) fæþærni ([42]ær meþ hænna. innæ þa skal. ([43]för barna. fæ-

---

12) F. *twem sanna witnom* &c.
13) E. *slar hona i häl thär samu städh, Bär swa witne bolster ok blöia, ok fällä* &c.
14) B. C. *hanæ.*
15) E. add. *badhin.*
16) B. C. *döt oc quict.*
17) E. add. *Bulster ok blöia skulu thär witne bära.*
18) E. F. add. *ok.*
19) C. *þæt.*
20) B. C. E. *þön.*
21) B. C. add. *baþin.*
22) B. C. F. add. *þa.*
23) B. C. add. *han.*
24) E. F. *mordgiäld.*
25) F. add. *sine.*
26) D. E. *kære.*
27) B. C. D. E. F. sic. A. *hæt.*
28) E. *husfrun.*
29) F. *sine.*
30) F. *hann.* Male.
31) B. C. *hanæ.* E. *hännar.* F. *henne.*
32) F. *kallas.*
33) B. C. *utskutzstolæ.* E. *vtskutstol.* F. *Vrskutz stola.*
34) D. *þæt.* F. *Tå.*
35) A. B. C. D. *m*arkær quoque legi potest. E. *marker.* F. *mark.*
36) F. om. *at.* B. C. add. *oc.*
37) D. F. *till præskiftis.*
38) C. hoc cap. incipit ab iis, quae cod. A. in Add. 6. continet: *Hwar sum — hun ær til.* Cfr. not. 91. pag. 111.
39) E. *kuna.*
40) F. *Barne.*
41) D. F. om. *hænnær.*
42) A. Verba: *ær — fæþærnæ* omissa, in marg. add. rec. man. saec. XIV vel XV. B. C. D. E. F. eadem habet. Cfr. not. 43. sequentem.
43) E. *fyrst barnanä* &c. B. C. *fyrst barns hænnær fæþærni* &c.

33 þærnæ undæn. skiptæs. ok taki ([44]þer ([45]fyrstunni twa löti aff lösorum.[46]) ok siþæn giptis mannin til twæggiæ lötæ .j. þriþiung hænnær. æru ok þreær giptur wæri lagh samu. hawi aldrigh ængin wald at giptæs .j. barnæ fæþærni. Giptis konæ .j. karls bo. ok æru þær barn fore. þa skal ok[47]) vndæn skiptæs þeræ goz.[48]) sum fyrr[49]) æ[50]) saght. ok giptis aldrigh konæ .j. barnænnæ[51]) möþærni. ([52]fyrr æn þæt ær undæn skipt. Skiptis þæt undæn. ([53]sum þe aghu fyrr. wiliæ. þön bolagh læggiæ.[54]) ([55]þa hawin ([56]þær barnin wald til ællr þeræ frændær bolagh læggiæ mæþ ([57]feþær þeræ. ællr moþor. mæþ bolax fastum. þær[58]) skulu tolff wæræ. §. 2. Nu ær maþær twægiptær. ok ær[59]) fyrr undæn skipt. þa takær bonden halfft. wiþær twa kunur. æru þar[60]) þreær. æi far ([61]han þy meræ. ok taki slikt giptæ sum giptæ. ær konæ ([62]twægipt. ok ær[63]) fyrr undæn skipt. þa takær hun þriþiung wiþ twa mæn. æru þe ok[64]) þrir. æi far hun þy meræ. ok taki[65]) slict giptæ sum giptæ. §. 3. Nu kan baþi faþir ok moþer döþ wæræ. raþin[66]) fore barnæ goz frændær þer næstu[67]) annær[68]) aff[69]) fæþærni. ok annær aff[69]) möþærni. ([70]þæn næsti mæþ[71]) skyldæstu witnum. kunnu þer mællum sin delæ. þa giffs þem witz orþ. barnæ[72]) goz at raþæ sum bætær kan. ok bætær will. æ[73]) til þæs[74]) barn til wiz komæ.

---

44) E. *thär.* B. C. *thæt fyrstunni twa lötenæ* &c.
45) F. *först twå luttena* &c.
46) B. C. E. F. *lösörum.* D. *lööru*m (sic).
47) B. C. om. *ok.*
48) B. C. *lotær.* F. *möderne.*
49) E. *fyrri.*
50) B. C. D. E. F. *ær.*
51) E. *barnä.*
52) B. C. F. om. *fyrr — skipt.*
53) B. C. F. om. *sum þe aghu.*
54) D. add. *mæþ fæþær þeræ*; at haec lineola sunt inducta.
55) B. C. *mæþ fæþær ællr moþor. þa giöri þæt mæþ bolax fastum. þer skulu* &c.
56) D. *þæt.* F. *Barnenn wåldh eller* &c.
57) E. *fadhur älla modhor, än the wilia, mädh bolax fastum* &c.
58) B. C. E. *þer.* F. *the.*
59) Adde *æi.*
60) B. C. *þa.* D. F. *þe.* E. *thär.*
61) F. *ty the mera.*
62) F. *tweggia gipter, och för* &c.
63) Adde *æi.*
64) B. C. F. om. *ok.*
65) E. F. add. *thär.*
66) B. C. E. F. add. *þa.*
67) F. *næst æro.*
68) B. C. sic. A. D. F. om. *annær*; A. vero hic habet v. *än* (pro *en*) rec. man. saec. XVI vel XVII in marg. additam. E. *en.*
69) B. C. D. *a.*
70) B. C. om. *þæn næsti.*
71) E. add. *adhrum.*
72) F. om. *barnæ.*
73) F. om. *æ.*
74) D. *þe.*

([75]Nu liwær antwiggiæ faþir ellr moþer. raþi þa þæt þeræ fore barni. ok barnæ goz. sum længær liwær ok en aff ([76]hwarri halwnni sum skuldæstær ær. þer skulu raþæ æ til þæs barn til wiz kombær. Dör bonde ([77]fran husfru sinni. ([78]æru barn æptir. raþi husfru fore ([79]barni ok fæþærni[80]) til hun giptis ([81]atær. siþæn hun giptis. raþin þa fæþærnis frændær þer[82]) næstu. fore barni.[83]) ok barnæ goz. ok[84]) æ hwar[85]) barnæ goz hawær handæ mællum. hwat þæt ær faþir. ællr moþer. ællr frændær. ([86]þæn a hwart ar ([87]rættæ ræknìng aff þy goz[88]) giöræ. före[89]) næstu[90]) frændum.[91])

.VIII.

¶ Nu giptir bonde son sin ællr dottor[92]) giwær[93]) mæþ hænni[94]) ([95]iorþ ok[96]) lösoræ.[97]) hawi þæt swa længi sum faþir ok moþer. sighiæ ia wiþ. ok æi længær. þy at ængin ma annæn quikkæn ærfwæ. æi barn ællr barnæ barn. hwarti faþir ællr moþer.[98]) ok[99]) ængin annær ([100]skyldær man. utæn giwi
hwar[1]) andrum atær[2]) mæþ tiu[3]) mannæ eþe. bristær[4]) at eþe. ([5]böte þre mar- 34
kær. ok[6]) utt[7]) þæt aff hanum kræffs. §. 1. Nu giptir[8]) man son sin. ællr dot-

---

75) A. Verba *Nu — til wiz kombær* lineis sunt inducta; at incertum est an hoc ab ipso scriba sit factum. B. C. D. F. haec om.; E. vero habet.
76) Lege *andri.* E. *adhre halwini, sum skyldaster är: The aghu radha* &c.
77) B. C. F. *oc* (F. om. *oc*) *liwær husfru æptir raþi* &c.
78) D. *ok æru þær barn* &c.
79) B. C. *barnæ fæþærni.*
80) B. C. E. F. add. *þær.*
81) B. C. *siþæn hun giptis atær raþin* &c. F. *Sedenn honn giffter ær, rådhe* &c. D. om. *atær — giptis.*
82) D. *þær.*
83) B. C. *barnum.*
84) B. C. D. om. *ok.*
85) B. C. add. *sum.*
86) E. F. *Han.* B. C. *þa a han hwart ar rækning* &c.
87) F. *rettann rekenskap.*
88) D. *goze.* F. om. h. v.
89) B. C. D. E. *fore.*
90) C. E. F. *næstum.*
91) Huc pertinent ea, quae Add. 6. continet, quaeque cod. C. in princ. huius cap. habet. Cfr. not. 38. pag. 109.
92) E. add. *sinä.*
93) B. C. add. *mæþfylghþ.* E. add. *fylghd.* F. add. *fölge.*
94) B. C. *þem.*
95) F. *lössöre Jordh eller huadt thet helst ær, hafui* &c.
96) D. *ællær.*
97) B. C. D. E. F. *lösöræ.*
98) B. C. F. *broþir.*
99) B. C. *ællr.*
100) D. *skyldæman.*
1) F. add. *annan.* Male.
2) B. C. F. *ut.*
3) D. *XX.* Male.
4) B. C. *faldær.*
5) D. om. *böte þre.*
6) B. C. add. *giwi.*
7) F. om. *utt.*
8) F. *giffuer.* Male.

tor.[9]) ok giwær mæþ fylghþ mæþ.[10]) baþi a[11]) fæþærni ok moþærni.[12]) Dör siþæn faþir ællr moþær. kræfiæ sizkini[13]) siþæn[14]) æptir lott sinum. bæri þa atær giptinæ til skipt mæþ swornum eþe. ok taki þær hwart[15]) þeræ lott sin. systir ok broþir.[16]) æpti byrþ sinni. kan son ællr dotter skiptæ bort lott sin. ællr ([17]andru kost forhæfþæ.[18]) þa skal[19]) siþæn gipt til skipt gangæ. þa standi þæt[20]) .j. þes lott sum fangit hawær. ær[21]) fore giört ær[22]) .j. giptinni. ok[23]) taki follæn[24]) skiptis lot. ær meræ giptin æn skiptin. ok hawær han[25]) forhæfþæt[26]) giptinæ. þa giældi han[27]) atær aff sinu[28]) swa mykit[29]) .j. skiptæ lotin bristær

.IX.

¶ ([30]Nu a bonde wald at[31]) giwæ husfru[32]) sinni til þriggiæ markæ. utæn morghon giæff. swa ma ok husfru giwæ bondæ sinum. ok allt at enu. morghon giæff atær. æn hun[33]) swa will. Nu aghær[34]) faþir ok moþer wald at[35]) giwæ barni sinu.[36]) til þriggiæ markæ. æn swa mykit ær atær. at hwar son far þre m*arkær*. ok[37]) dottir tolff öræ. ær æi[38]) swa mykit til. þa gangi gieff.[39]) til skiptis. §. 1. allt þæt bondin ([40]ok husfrun kiöpæ samæn. baþi .j. iorþ ok lösörum. þæt[41]) kallær[42]) siængæ köp. aghi husfrun þriþiung. ok bonden twæ-

9) E. add. *sinä.*
10) F. om. *mæþ.* B. C. add. *þem.*
11) F. *aff.*
12) B. C. D. E. F. *möþærni.*
13) D. F. *syskini.* E. *sydskini.*
14) B. C. om. *siþæn.*
15) B. C. E. F. *hwar.*
16) B. C. add. *hwart.*
17) E. *annur kost.* F. *annorlunda.*
18) E. F. *afhända.* B. C. *affhændæ sik.*
19) E. *a.*
20) B. C. E. F. sic. A. D. *þær.*
21) D. sic. A. B. C. E. F. *ok.*
22) F. add. *innene* (pro *innen*).
23) B. C. *þa.*
24) B. C. D. E. F. *fullæn.*
25) F. *hone* (forte pro *hon*). Male.
26) E. *forhägdat.*
27) B. C. om. *han.* F. *hona.*
28) D. *sinni.* Male.
29) D. add. *sum.*
30) D. connectit hoc cap. cum antecedenti. C. incipit hoc cap. ab iis, quae cod. A. in Add. 5. continet: *Giwær man — atær at giwit.* Cfr. not. 80. pag. 114.
31) F. om. *at.*
32) D. *hustru,* et sic in seqq. passim.
33) F. *hann.* Male.
34) F. *ægha.* D. *hafwr.*
35) F. om. *at.*
36) F. add. *och.*
37) F. add. *huar.*
38) B. C. add. *oc.*
39) E. add. *ater.*
40) D. om. *ok husfrun.*
41) F. om. *þæt.*
42) E. F. *kalläs.*

lötinæ.[43]) aff bolköpinu.[44]) Liutæ[45]) þe[46]) swa[47]) sæliæ sum kiöpæ. gangi þa a husfrunæ lot þriþiungær. ok twe lotir[48]) a bonden.

.X.

¶ Nu kunnu hiön[49]) barnlös skiliæs at.[50]) Dör man fyrr æn konæ. taki hwart þeræ siæng æptir annæt. mæþ allu þy þær til hörir.[51]) bulstær ok linlak.[52]) hoffþæ dynu ok aklæþi. Liwær konæ æptir bondæ sin. aghi[53]) kirkiu klæþi sin. þe bæztu. hældær æn þe wærstu. þæt[54]) a wæræ stænizæ.[55]) kiurtil ok[56]) iwirklæþi.[57]) huwþdukær. æi ok þy meræ. at meræ til ær.[58]) Liwær bonde æptir husfru.[59]) sinæ. aghi fyrst hæst. þæn ([60]bæstær ær. ok wapn[61]) fræls. þe han ma wæl til wighis mæþ faræ. ([62]æn swa til ær. ok kirkiu klæþi sin. æi ok[63]) þy meræ. at meræ til æri.[64]) æn[65]) nu ær saght. Dör bonde ok liwær husfrun.[66]) þa gangi hæstær ([67]ok saþul ok wapn[68]) hans til skiptis. ok husfrun ([69]hawi kirkiu klæþi sin. ok siæng sinæ[70]) utæn skipti. ([71]ok hint 35
gangi allt til skiptis baþi þæt bonde ok husfru attu .j. lösörum. ([72]Liwær bondæ æptir husfru sinæ. þa aghi bonde hæst ok saþul sin.[73]) ok[74]) wapn sin. ([75]ok sæng[76]) utæn skipti. ok hint allt annæt gangi til skiptis þön[77]) attu .j.

43) B. C. E. F. *twa löti.*
44) E. F. *boköpinu.*
45) F. add. *tå.*
46) B. C. E. *þön.*
47) B. C. D. E. F. sic. A. *þa.*
48) B. C. D. *lötir.* E. *luttir.*
49) B. C. D. E. F. *hion.*
50) B. C. om. *at.*
51) B. C. add. *mæþ.*
52) F. *linlakan.*
53) F. add. *e.*
54) F. *der.*
55) B. C. add. *oc.*
56) E. om. *ok.*
57) F. add. *och.*
58) B. C. *æri.* E. *se.*
59) F. *kona.*
60) D. *bæst.* B. C. E. F. *bæzstæ. oc* &c.
61) B. C. add. *sin.*
62) B. C. *ækki oc þy* &c.
63) F. om. *ok.*
64) B. C. E. *se.* D. *æru.* F. *ær.*
65) F. *som.*
66) B. C. E. *husfru.* F. add. *effter.*
67) F. om. *ok.* B. C. *hans ok saþul til skiptis* &c.
68) D. *wakn.*
69) B. C. *aghi siæng sinæ* &c.
70) E. om. *sinæ.*
71) B. C. om. *ok — utæn skipti.*
72) E. om. *Liwær — lösörum.*
73) D. om. *sin.*
74) F. om. *ok.*
75) D. F. sic (cfr. not. 76. seq.) A. Verba *ok sæng* omissa in marg. add. man. ut videtur rec. Cfr. nott. 71, 72. supra.
76) F. add. *sine.*
77) F. *thet.* B. C. F. add. *baþin.*

lösörum. swa[78]) .j. hindræ dax giæff sum j. andrum bom.[79]) hwat hældær bonde dör ællr husfru.[80]) **§. 1.** Dör bonde[81]) ær[82]) æi barn æptir. ([83]ok þæn kombær til garþz.[84]) arffwi wil skiptæ. ok allu raþæ. sitær hun wiþ swar. ok sighær þæt sant ær. jæk[85]) war mæþ bondæ minum. skiæmbær æn[86]) skuldi. ok wit[87]) wildum ([88]baþin. wæntir iæk þæt[89]) iæk ær æi at meru kumin. æn ([90]skipt rættri. þaghær iæk ([91]hawær lot min aff rætti skipt. fangit. hus ok inuiþur. ok kiöp okur[92]) bæggiæ. þa will iæk sighiæ þik til lasæ ok[93]) nyklæ. Dör bonde ær barn æncti. kombær þæn til garþs[94]) arffwi will skiptæ ok[95]) raþæ.[96]) swaræer husfrun[97]) fore sitær. jæk ær mæþ barni. ok byrþi bondæ mins. þa a[98]) þæt goþz[99]) synæs ([100]ok seæs. ok .j. iæmpnæþæ hændær at[1]) sættiæs. ok þo raþi husfrun. fore[2]) föþo sinni. ok ([3]liggi þa stæmpnudaghær fore husfrunni[4]) manæþæ stæmpnæ. þæt æru manæþæ[5]) siu. Föþis þæt barn ([6]ok .j. hem kombær[7]) siu manæþum[8]) siþæn bonden ær döþær. taki þæt barn arff ok orff þæt kallr[9]) skyndæþæ manæþæ.[10]) Föþis þæt barn ok .j. hem kombær[11]) attæ manæþum. æptir ([12]þæt bonden döþær ær. taki þæt barn. arff ok orff. þæt kallær[13]) ytighiæ manæþ. Föþis þæt[14]) barn, ok .j. hem kombær niu

---

78) B. C. *ok.*
79) D. *boum.* E. *thingum*; male.
80) Huc pertinent ea, quae in Add. 5. leguntur, quaeque cod. C. in princ. cap. 9. perperam inserit. Cfr. not. 30. pag. 112.
81) B. C. F. add. *ok.*
82) F. *ære.*
83) E. *Komber thän til* &c.
84) F. add. *som,*
85) C. D. E. *iak*; F. *Jagh*; et sic C. D. passim, E. F. vero ubique.
86) B. C. add. *iæk.*
87) F. *wij.*
88) B. C. *baþi. wænti* &c.
89) E. *at.* B. C. F. add. *at.*
90) F. *åt Skipte rätten.*
91) F. *arfflott min af* &c.
92) E. *vkkur.* F. *vtur*; male.
93) D. add. *till.*
94) F. add. *som.*
95) E. add. *allu.*
96) B. C. F. add. *þa.*
97) D. add. *swa.* F. add. *Som.*
98) F. *må.*
99) D. *gozit.*
100) D. om. *ok seæs.*
1) B. C. E. F. om. *at.*
2) B. C. F. om. *fore.*
3) B. C. *læggi þa stæmpnudagh fore husfrunæ manæþæ stæmpnu.*
4) E. *hänni.*
5) B. C. *manæþær.*
6) F. *i them Sium* (sic) *månadom* &c.
7) B. C. add. *a.* E. add. *i.*
8) B. C. add. *æptir.*
9) B. C. *kallær.* D. *kallær.* E. *kaller.* F. *kalle.*
10) B. C. E. F. *manæþ.*
11) B. C. add. *.i.*
12) E. *bondin dödhan, Taki* &c.
13) E. F. *kallä.*
14) F. om. *þæt.* D. *þær.*

manæþum. æptir ([15]þæt bonden döþær ær. taki þæt[16]) arff ok orff. þæt kallr[17]) laghæ manæþ.[18]) Föþis þæt barn ok .j. hem kombær tiu manæþum æptir ([12]þæt bonden döþær ær. taki þæt barn arff ok orff. þæt kallær[19]) senæþæ manæþ.[18]) Föþis ([20]ok þy sennæ. þa ma æi horbarn arfwi skiptæ. ok fylli siþæn husfrun. atær[21]) hwat hun hawær fore giört aff ([22]þy goþz.[23]) Nu ([24]six hun mæþ barni hawæ warit. ok þæt ([25]fore koms. þa a hun þæt witæ mæþ ([26]twæggiæ quinnæ witnum. ok tiu mannæ eþe. §. 2. ([27]Nu delæ mæn um brullöps[28]) kost. annær sighær[29]) waræ mere at gangin. ok annær minni. þa hele[30]) atær swa mykin kost. sum han wiþ kennis. ok tiu mannæ eþ mæþ[31]) at ([32]æi war kosten mere.

.XI. 36

Dör[33]) bonde ok liwær barn æptir. þa ([34]ærfwir barn faþur sin. ok swa moþor sum faþur. æ hwat þæt ær[35]) son ællr dottær. ([36]ær baþi æptir son ok dotter. þa takær[37]) systir þriþiung wiþ broþor. ([38]æru twa systær[39]) ok æn[40]) broþær. þa takæ[41]) þar[42]) ([43]halft wiþ broþor. æ swa mang syzkini[44]) æru. þa takær[45]) ([46]æ systir halw minnæ æn broþer. Liwæ[47]) barn æptir broþor.[48])

---

15) E. om. *þæt — ær.*
16) B. C. E. F. add. *barn.*
17) B. C. D. *kallær.* E. *kallä.* F. *kallas.*
18) B. C. *manæþæ.*
19) F. *kallas.*
20) B. C. *barn.* F. *thet och senare* &c.
21) F. om. *atær.*
22) F. *godzett, Nu* &c.
23) D. *goze,* C. *goþ.*
24) B. C. F. *sighær hun sik mæþ* &c.
25) F. *förfoors. Tå må honn thet witna medh* &c.
26) B. C. *twem quinnum oc* &c.
27) Quae haec §. continet, ea errato, ut videtur, hic inserta, pertinent ad cap. 8.
28) B. C. *bryllöps.* D. F. *bryllups.* E. *brudlöpis.*
29) B. C. E. F. add. *kost.*
30) B. C. *fylli.*
31) F. om. *mæþ.*
32) E. *thän kosten war äi meri.*
33) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque.
34) E. *ärwi barn fadhur, Ok* &c.
35) B. C. add. *hældær.*
36) B. C. om. *ær — dotter.*
37) F. *tagi.*
38) B. C. om. *æru — wiþ broþor.*
39) D. *systræ.* F. *systrar.*
40) D. E. F. *een.*
41) D. F. *taki.* E. *take.*
42) D. E. *þer.* F. *the.*
43) F. *halfftenn med brodren Ehuru många* &c.
44) D. E. *syskin.* B. C. F. add. *þe.*
45) B. C. D. E. sic. A. *taþær.* F. om. h. v.
46) F. *en syster halftenn mindre* &c.
47) D. *Lifwr.*
48) D. F. add. *þa.*

taki slikt broþor barn.[49] sum broþer. ok slikt systur barn[49]) sum systir. ([50]Swa ærfwis allt til fæmptæ manz. þær hwart[51]) föþis fram aff andru. æ mæn[52]) ètt ([53]syzkini liwær. þaghær[54]) syzkini æru all[55]) döþ þa takær slict systur barn. sum broþor barn. Nu dör bonde ok ær[56]) æi barn æptir.[57]) æru[58]) barnæ barn til. taki þön[59]) arff ok orff. æru[60]) æi barnæ barn til. ([61]ok hawæ þön[62]) barnæ barn. barn æptir sik.[63]) ([64]taki þön arff ok orff. ok hwarti[65]) faþir ællr moþer. systir ællr broþir. æn þö[66]) at þe til sein. Nu kan son ællr dotter ærfæ faþur sin.[67]) liwær annærs sizkins[68]) aff komæ. þa taki þæt fullæn sin lot. broþors[69]) lot. æn[70]) han[71]) aff broþor ut[72]) komin ær.[73]) systur lot. æn han aff systur föddær[74]) ær. allt[75]) innæn fæmptæ man.[76]) æi ma. fæmpti man ([77]arff takæ. þæssi[78]) arff nu æru upp tald. ([79]þem kallr[80]) bryst arff. kombær aldrigh bak arff. ællr nokor annur arff. þær innæn.[81]) mæn[82]) nokot liwær aff bryst arffwi. §. 1. Nu sighiæ frændær barnsins barn wæræ döt föt. þa sighær þan[83]) wiþ swar sitær. at barn ær[84]) quict föt. ok[85]) ([86]þæt barn þa miolk aff moþor spinæ.[87]) synis[88]) a horn ok[89]) har. þær bær en[90]) konæ twæggiæ mannæ witni. þær kombær moþer at maghær arffwi barni sinu. §. 2. Nu dör

---

49) D. add. *aff arfwi.*
50) B. C. om. *Swa ærfwis.*
51) F. *huar.*
52) D. F. *mæþæn.*
53) E. *liwer af sydskinum: Thaghar* &c.
54) F. *Tå.*
55) D. om. *all.*
56) F. *ära.*
57) B. C. add. *þa.*
58) F. *ær.*
59) F. *thet.*
60) B. C. F. *ær.*
61) D. *þa hafwi þæn barn. barna barn æfter sik. ok taki* &c. Male.
62) B. C. *þer.* E. *tho.* F. *dogh.*
63) E. F. add. *Tha.*
64) E. *takin the arf* &c.
65) E. *hwarke.*
66) B. C. E. *þo.* F. *dogh.*
67) B. C. add. *ællr moþor sinæ.*
68) B. C. *siskinis.* E. *sydskinis.* D. *syskina.* F. *Syskones.*
69) B. C. *broþor.*
70) F. *om,* et sic passim.
71) D. om. *han.*
72) F. om. *ut.*
73) B. C. E. F. add. *oc.*
74) D. *wt födder.* B. C. *ut komin.*
75) D. *æller.* Male.
76) D. *manz.*
77) E. *arwe skipta ällä taka.*
78) B. C. *þæssin.*
79) C. B. F. *þön kallæs* &c.
80) D. *kallær.* E. *kallä.*
81) E. add. *Ä.*
82) B. C. F. *mæþæn.*
83) B. C. D. E. *þæn.* F. *honn.*
84) E. F. *war.*
85) D. om. *ok.*
86) E. om. *þæt barn.* F. *drogh tå miölk* &c.
87) E. F. add. *ok.*
88) B. C. E. F. *syntis.* B. C. add. *þær.*
89) B. C. *a.* Male.
90) F. om. *en.*

bonde.[91]) liwær barn æptir. kombær ærfwingi til þinx ok liuþ beþes.[92]) jæk
hawær faþur min ærft. ok wil iæk lott min witæ. skiæræ ok skiptæ.[93]) fæþær-
ni minu raþæ. ([94]þa swaræ r broþær hans. wit[95]) attum faþur giömin. ok go-
þæn. þæn baþi konni afflæ ok giömæ. þæt ær okart[96]) raþ. at wit[97]) baþir aff-
lum.[98]) ok baþir[99]) giömum. þy at samæn ær bröþræ[100]) bo bæzst. Ne sighær
hin. iæk will skiæræ. ok skiptæ.[1]) lot min witæ. ok fæþærni minu raþæ. giffs
þa hanum wizorþ. til rættæ laghæ skipt.[2]) aghu þer æi[3]) .j. flerum byum æn[4])
enum. þa taki ynxtæ syzkini[5]) næst solo. ok siþæn[6]) æ[7]) swa[8]) hwart[9]) sum[10]) 37
gamalt ær til. ok[11]) ælztæ fiærst. Nu aghu þer .j. flerum byum.[12]) þa skulu
fæþærnis frændær ok möþærnis skiptæ hwarium sin lot. sum þe iæmpnæst
kunnu. þær aghu möþærnis frændær lot skiæræ. ok fæþærni a skiöti haldæ.
ok möþærnis frændær lot vp takæ. ([13]klandær þæt nokot syzkini siþæn fore
andru. þa aghu þæt syzlungær ok brollungær[14]) vitæ atærtan þer sum boskip-
tis fastær waru. hwat a[15]) hwars þeræ lot kom.[16]) æru æi þer til. þa taki
([17]þöm niþum[18]) æru næstir. ok kyni[19]) kunnæstir. ok siþæn ma sizkini a an-
næt syzkini fastæ bindæ.[20]) ok æi fyrræ. hawær son ællr dotter, ærfft æptir[21])
faþur sin.[22]) þæt goþz. þa[23]) ([24]fyllin syzlungær ok bryllungær[25]) boskiptis eþ.
at hwar ræþ fullum sinum, lot. ok siþæn[26]) witi þa faþir fang. ok sun fæþær-

---

91) B. C. D. E. add. *oc.*
92) F. add. *Och Sæger.*
93) B. C. E. F. add. *oc.*
94) B. C. F. *swaræ r þa.*
95) F. *wij.*
96) F. *och gott.*
97) D. F. *wi.*
98) E. add. *saman.*
99) D. om. *baþir.*
100) F. *brödrom.*
1) B. C. F. add. *oc.*
2) F. add. *bedes.*
3) B. C. F. om. *æi.* Male. F. add. *ægn.*
4) F. add. *i.*
5) D. *syskin.*
6) B. C. D. E. F. sic. A. add. *ok.*
7) F. om. *æ.*
8) D. E. om. *swa.*
9) D. add. *æ.*
10) B. C. F. add. *þæt.*
11) B. C. add. *þæt.*
12) B. C. add. *æn enum.*
13) F. *kann thet — andra quælia, Tå* &c.
14) B. *bröllungær.* C. *bröllugær.* D. *brötlungær.* E. F. *bryllungar.*
15) F. *på.*
16) B. C. add. *bröllungær oc syzlungær skulu þær .i. wæræ.*
17) F. *thenn nidium ær næster och kyni kunnester.*
18) E. *nidhiom.*
19) E. *kyniom.* B. C. add. *æru.*
20) C. *biuþæ.* Male.
21) B. C. om. *æptir.*
22) F. supra lineam add. *för.* Male.
23) B. C. om. *þa.*
24) F. *fyller Syslunge och Bryllunge* &c.
25) D. *bryþlingær.*
26) Quaedam hoc loco sine dubio sunt omissa; in sequentibus nempe sermo est de ca-

ni mæþ atærtan mannæ eþe. at o klutræþu. ok o klandæþu. Nu sighær han[27]) wæræ klandæt .j. faþurs daghum. þa witi[28]) þæt tolff mæn. hwat þæt .j. faþurs daghum klandæt war ællr[29]) æi. war þæt .j. faþurs daghum klandæt. þa bindi son fastæ a rættæn eghandæ. war þæt goz[30]) æi .j. faþurs daghum klandæt. þa witi mæþ[31]) ([32]fæþærnis witu.[33]) sum fyr ær saght. æ huru mang sizkini æru .i. bo samæn. krankæs bo þeræ. ællr bætræs. gangi a aldræ þeræ lot. æ mæn[34]) þe o skipt hawæ. ([35]sinæ mællum.

.XII.

¶ ([36]Nu six um skyld arff. ær döþ faþir ok moþir. ok liwæ sizkini[37]) æptir swa mang þer æru. Dör siþæn ett aff þem.[38]) þ*æ*r[39]) kombær broþir ([40]at ([41]arfwi bröþ*æ*r[42]) sinum. æn[43]) æi ær systyr til. æll*æ*r systir æptir systur sinæ.[44]) æn æi[45]) ær broþer til. ær baþi æptir broþir ok[46]) systir. þa takær[47]) broþær broþor lot. ok systir systur lott. ok swa ærfwir allt þæt aff bröþ*æ*r[48]) ær komit sum broþir. ok swa þæn aff systur kom[49]) sum systir. allt[50]) til fæmptæ manz. ([51]æ mæn nokot sizkini liw*æ*r æi ma fæmpti man arff takæ. ok taki systir .j. um egnum[52]) æptir þy þæt giældær .j. bolbynum. mæþ fastæ witnum. ([53]þem sum skyldæsti æru. æru bolbyær flere. æn bröþær æru. þa[54]) taki[55]) systir sin lot .j. bolbynum. þær skils siængær ald*æ*r sum sizkini æru

---

su a supra proposito plane diverso, quod scilicet fundus hereditarius ab extraneo vindicatur.
27) D. add. *hafwi* (pro *hafwæ*).
28) B. C. *witin.*
29) D. add. *ok.*
30) B. C. E. om. *goz.*
31) D. *þæt.*
32) F. *fadhers witnom som* &c.
33) B. C. add. *sinni.*
34) B. C. D. F. *mæþæn.*
35) F. *sigh emellann.*
36) C. hoc cap. incipit ab iis, quae cod. A. in Add. 7. continet: *Allæ staþi — byrþ sinni.*
37) E. *sydskin.*
38) B. C. F. add. *sizskinum.*
39) B. C. *þa.*
40) F. *till at ärfua broder sinn.*
41) E. *arf brodhors, än* &c.
42) D. *broþors.* Male.
43) B. C. E. F. sic. A. D. om. *æn.*
44) E. om. *sinæ.*
45) D. om. *æi.* Male.
46) F. *eller.* Male.
47) D. F. *taki.*
48) C. D. F. *broþær.* E. *brodhor.*
49) B. C. *ær komin.*
50) D. *aller.* Male. F. add. *inn.*
51) F. *emædann.*
52) F. *vmæghom.*
53) E. *thera skyldästir* &c.
54) F. *der.*
55) B. C. add. *oc.*

flere. æn ett. ærfwi ok[56]) aldrigh kollær koll. fyrr æn ([57]annær ær aldær döþær.[58])

.XIII.

¶ Nu ær döt faþir ok moþær. ok liwæ barn æptir. ([59]æru barn æptir. ba- 38
þi ([60]sundær kolli ok samkolli. Nu dör ett aff samkolli. ærfwi þa samkolli þre löti. ok sundær kolli[61]) fiærþung. hwat þæt ær systir. ællr broþer. æ[62]) hwat þær[63]) æru flere ællr færri .j. ([64]kollinum. þe fa æi meræ æn fiærþung. ok þo .j. ([65]um egnum. æptir þy þæt giæld*æ*r .j. bolbynum. ok fullt ær[66]) gen fullu. æru kollær twe. ær ok[67]) allt döt æptir ([68]annæn. þa ærwi kollær koll. ok engin annær man ællr konæ.

.XIIII.

¶ Dör barn. ok liwær æptir faþir ællr moþer. ok ær annæt þeræ döt. þa ærfwi halft faþir ællr moþer. ok halft samsizkini. Dör enungæ[69]) barn. þa ærwi twa löti faþir ællr moþer. ok þriþiung sundær kolli. ær æi samsizkini[70]) til. ællr sund*æ*r kolli. þa ærfwi allt faþir ællr[71]) moþer. ok giwi ([72]ængum ut aff.

.XV.

¶ Delæs[73]) wiþær baþi[74]) faþur[75]) faþir ok moþor faþir. ([76]taki halft hwart.[77])

---

56) B. C. D. om. *ok.*
57) F. *alt ær döder.*
58) B. C. D. E. add. *aldrigh oc siængær aldær annæn* (D. E. om. *annæn*) *fyrr æn annær* (D. *annat*) *ær aldær döþær.* A. Manus, ut videtur, paullo rec. in marg. addidit: *aldre. ok. sængar aldir för. æn annar. ær aldir döir.*
59) B. C. F. om. *æru barn æptir.*
60) B. C. D. E. F. *sundær kollæ* (D. *synderkulla*) *ok samkollæ.*
61) D. F. *synderkulli,* et sic D. in seqq.
62) B. C. om. *æ.*
63) B. C. *þer.* E. F. *the.*
64) B. C. *sundærkollinum. þa fa þer æi þy meræ æn fiærþungin* &c.
65) F. *vmäghom, Effter thet gæller* &c.
66) E. om. *ær.*
67) B. C. E. om. *ok.*
68) F. *annat, Tå ærfuer* &c.
69) B. C. *engæ.* F. *Enda.*
70) E. *sydskine.*
71) F. *och.*
72) D. *ænctæ vp aff.* Male. F. *der aff inte vth.*
73) F. *Nw delas.*
74) E. om. *baþi.*
75) B. C. *faþurs.*
76) B. C. om. *taki — moþor moþer.*
77) F. *huar.* D. add. *þeræ.*

delæs wiþær faþur moþer. ok moþor[78]) moþer. þar[79]) æru[80]) iæmpn ærwæ. Delæs wiþær faþur faþir ok moþor moþer. ællr moþor faþir. ok faþur moþer. þe æru all ([81]iæmpn ærwæ. æ hwar sum delæs wiþær a[82]) fæþærni. ok[83]) möþærni[84]) baþi iæm nær.[85]) þær[86]) taki halfft hwart.[87]) æru æi baþi iæmpnær. þa taki þæn arff[88]) næst ær borin. ok giwi æncti utt aff. §. 1. Nu[89]) dör man ok[90]) liwær æpti faþir. ok moþir. hawær þen man goz fangit mæþ ([91]affling ællr giptu sinni. Dör han barnlös. ærwi þa twa löti faþir. ok moþer þriþiung.

.XVI.

¶ ([92]Delæ mæn um niþær[93]) arff. þa ([94]takær þæn arff. sum niþum[95]) ær næstær. ok kyni[96]) kunnæstær.[97]) ok byrþi sik til mæþ atærtan mannæ eþe. ok giwi ænkti utt aff. Nu delæs[98]) ([99]faþur faþir. ok ([100]faþurs broþir. taki faþur faþir arff. ok hin gangi fra. Delæs wiþær faþur broþer. ok faþur moþer. ([1]taki faþir moþir. arff[2]) hin gange fraa. Delæs wiþær faþir. broþir. ok. moþir. faþir ([3]ællr moþor moþer. þa takær[4]) ([5]moþor faþir arff. ok hin gangi[6]) fra. swa

---

78) D. om. *moþor.*
79) B. C. F. *þe.* D. *þær.* E. *Ther.*
80) B. C. add. *all.*
81) B. *.i. iæmpn arfwi.* C. *.i. iæmpnu arfwi.* F. *Sam arfue.*
82) F. *af.*
83) D. add. *a.*
84) E. F. add. *ok äru.*
85) F. *Jempne.*
86) D. *bær.* Male.
87) D. *hwar.* D. F. add. *þeræ.*
88) B. C. add. *sum.* E. add. *thär.*
89) B. C. om. *Nu.*
90) E. om. *ok.*
91) B. C. om. *affling ællr.*
92) E. *Nv dela.* F. *Nw delar man* &c.
93) E. *nidiar.* F. *nidia.*
94) F. *æger hann arff* &c.
95) E. F. *nidiom.*
96) B. C. add. *ær.*
97) B. C. E. F. sic. A. *kunnær.* D. *kumiær,* at *r* deletum, et *ster* supra lineam man. ut videtur rec. additum.
98) E. F. add. *widher.*
99) B. C. D. om. *faþur faþir — taki faþir moþir. arff hin gange fraa. Delæs.* In D. vero hoc loco alia quaedam antea fuerunt scripta.
100) E. F. *fadhurbrodher.*
1) A. Verbis: *taki — moþir. faþir* omissis, et sequentibus: *ællr moþor moþer — gangi fra* lineis inductis, haec in marg. add. man. ut videtur rec. Cfr. not. 99. supra.
2) E. F. add. *ok.*
3) A. Verba: *ællr — gangi fra* lineolis inducta, iterum, una cum praecedentibus, in marg. sunt addita. Cfr. not. 1. supra.
4) A. In marg. (vide not. 3. praeced.) *taki.* F. item.
5) D. *moþor moþer arf ok hini gangæ fran.* Male.
6) E. *gangin.* Male.

standær moþor moþer .j. arfwi. sum moþor faþir. ær þæt[7]) faþur faþir ællr faþur moþer. wæri lagh samu. §. 1. Nu delæs wiþer faþir ællr moþer. wiþ broþor barn. ællr systur barn. þa ærfwi ([8]faþærni ællr möþærni. ok. hin gangi[9]) fra. swa frampt[10]) æncti liwær aff bondæns barnum ællr[11]) husfrunnær. liwær nokot aff þem. þa giwi þem[12]) halfft utt. sum fyrr ær saght. æn þe æru samkollæ. æru þer sunderkollæ.[13]) taki þriþiung. ok ærwi swa sonæ-barn. sum 39
son. ok swa dottor barn. sum dotter. allt[14]) til fæmptæ manz sum aff þöm föþis. §. 2. Nu wærþær konæ hær takin. mæþ affling bondæ sins. hun skal þæt lysæ fore haptum ok skiparum sinum. kan atær komæ barn. ok ([15]haptær. ok bæræ haptir[16]) witni. þa aghi[17]) kirkiunnæ[18]) forman.[19]) utt letæ þæt.[20]) mæþ tolff mannum þöm ælzstu .j. þe byghþ æru. hwat þæt barn a.[21]) arff takæ ællr[22]) æi. §. 3. wærþær man siukær a skipum uti. næmpnir rættæn ærwingiæ. dör þæn man. taki þæn[23]) arff ([24]ok orff sum boþæ karlær witni beræ

.XVII.

¶ Nu six um[25]) offsinnis arff. Sæz allt .j. bat samæn[26]) man ok konæ. ok barn[27]) mæþ þöm.[28]) wet ængin hwar fyrst dör. ællr ([29]lænxt liwær. ([30]gangi þær fæþærni til fæþærnis.[31]) ok möþærni til möþærnis.[31]) Sættiæs all .j. slæ-

---

7) B. C. D. E. F. add. *oc.*
8) B. C. E. *fæþærni.* D. *fæþarni.* F. *fader och moder, och hin* &c.
9) D. E. *gangin.*
10) A. Litt. *f* bis est scripta, scilicet in fine prioris et initio sequentis lineae. B. C. add. *at.* D. add. *sum.*
11) B. C. D. *oc.*
12) B. C. F. sic. E. *thöm.* D. *þem* v. *þen.* A. *þön.*
13) B. C. D. add. *þa.*
14) F. add. *inn.*
15) D. *hapstær. ok bara hapstær* &c. Male.
16) B. C. *hafptær.* E. *hapta.* F. *haptes.*
17) B. C. *a.* D. *aghær.* E. *aghu.* F. *må.*
18) D. *quinænæ.* Male.
19) E. *formän.*
20) F. om. *þæt.*
21) B. C. D. E. *aghær.*
22) D. add. *ok.*
23) D. add. *man.*
24) F. om. *ok orff.*
25) F. add. *nidia eller.*
26) F. om. *sämæn.*
27) F. add. *thera.*
28) F. add. *druncknа alla.*
29) F. *senast, gånge* &c.
30) B. C. D. *þær gangær.*
31) F. add. *arff.*

þæ[32]) bonde ok[33]) husfru.[34]) akæ ([35]all .j. enæ wak. wet ængin hwar lænxt liwær. ællr fyrst dör. gangi ok[36]) þær fæþærni til fæþærnis. ok möþærni til möþærnis. þæt kallr[37]) ofsinnis arff. ([38]Brindær allt inni. bonde. barn.[39]) ok husfru. wet ængin hwilikin[40]) fyrst dör. ([41]gangi ok þær fæþærni. til fæþærnis. ok moþærni[42]) til möþærnis. Gangær her[43]) a land dræpær ok brænnir. wet ængin hwar lænxt ([44]liwær. gangi swa þæt arff sum fyrr ær saght. ([45]swa ok æn mæn .i. striþ döæ. wet ængin hwar fyrst dör.[46]) ([47]ællr længst liwær wæri lagh samu sum fyrr ær saght. § 1. Hwar sum þæn dræpær. han ærwæ atti. han ær skildær wiþ arff. ok böte bot[48]) mæþ hundræþæ[49]) markum[50]) ok fiurætighi. utæn þæt se mæþ waþæ til komit. tolff mæn skulu[51]) þæt witæ. hwat hældær[52]) han til arffs drap ællr eigh.

.XVIII.

Nv[53]) six um skiötsætu barn. afflær man barn .i. löskæ lægbi.[54]) ok. takær[55]) man siþæn[56]) þa kono til laghgiptæ husfru.[57]) þa takær þæt barn arff[58]) ok orff sum annæt aþælkono barn. æn þo at ([59]konæ ællr man[60]) hawi þæs[61]) .j. mællum. a andru[62]) giptu gangit. Fæstir man kono siukær ællr helbryghþu. mæþ fastum[63]) ok fullum skiælum. þa[64]) han hawær fyrr til frillu hafft.[65]) ok

---

32) B. C. D. add. *samæn.*
33) F. om. *ok.*
34) B. C. D. F. add. *oc barn oc.* E. add. *ok barn mädh thöm.*
35) F. *i wakenne, weth* &c.
36) D. om. *ok.*
37) B. C. D. E. *kallær.* F. *kallas.*
38) E. *Brinna all inni.*
39) B. C. D. om. *barn.*
40) B. C. D. *hwar.* F. *ho.*
41) F. *wari samma lagh, Gånger här* &c.
42) B. C. D. E. *möþærni.*
43) D. F. *hær.* B. C. E. *hærr.*
44) F. *lefde, gånge så om thett* &c.
45) F. om. *swa — saght.*
46) D. *döþæ.*
47) B. C. D. om. *ællr længst liwær.*
48) C. *lot.* Male.
49) B. C. D. F. *hundræþum.*
50) B. C. om. *markum.*
51) B. C. E. *aghu.* D. *aghæ.* F. *ægha.*
52) D. om. *hældær.*
53) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque.
54) F. *lönskaläge.*
55) C. om. *takær.*
56) B. C. D. om. *siþæn.*
57) B. add. *þa takær man þa kono til laghgiptæ husfru*; at scalprum his verbis adhibitum fuit, ut delerentur. C. om. haec.
58) B. C. D. E. F. sic. A. om. *arff.*
59) F. *moder hafuer* &c.
60) B. C. D. E. *maþær.*
61) B. C. D. *þæssi.*
62) B. C. *aþræ.* E. F. *andrä.*
63) C. *fæstum.*
64) F. *thenn.*
65) B. C. D. *hawæt.*

barn mæþ hafft.[66]) hawær[67]) hanæ swa fest. sum nu ær saght. þa wæri[68]) barn.[69]) aþælkono barn. æ hwat bonden liwær. ællr han[70]) ær döþær. afflæs ok[71]) barn .j. fæstum.[72]) taki þæt barn arff. ok orff. Delis þæt ok ([73]sighær 40
hanæ æi laghlikæ festæ wæræ. þa fylli hun mæþ attæ fastum. fiurum ([74]aff mannæ[75]) halw.[76]) ok fiurum aff[77]) quinnæ[78]) halw.[79]) þer aghu[80]) swæriæ. at þer þa wiþ waru.[81]) han hanæ laghlikæ fæsti

.XIX.

¶ Nu takær o fræls man o frælsæ kono. fæstir[82]) ok wighis wiþ hanæ. ([83]ok. ([84]afflær barn mæþ hænni. þet barn a[85]) frælst[86]) wæræ. Nu takær fræls man o frælsæ kono. mæþ lagh ok lanz ræt. ok mæþ[87]) eghændæ wiliæ. afflæ þön[88]) barn samæn. þæt barn a[89]) frælst wæræ. ok swa konæn[90]) ok allt þæt aff hænni föþis. siþæn. Takær o fræls man frælsæ kono. mæþ lagh ok lanz ræt. gangær ([91]awgh ([92]or ett[93]) sinni. fa þön barn samæn. þær gangi[94]) barn a bætri halw.[95])

.XX.

¶ Nu wærþær konæ wald takin. ok wærþær .j. þy sinni hawændi mæþ

---

66) B. C. *hawæt.* B. C. D. add. *oc.* F. add. *Tå han.*
67) B. C. D. E. add. *han.*
68) B. C. D. add. *þæt.*
69) F. om. *barn.*
70) D. F. om. *han.*
71) B. C. D. E. F. om. *ok.*
72) F. add. *tå.*
73) B. C. *sighiæ kunu æi* &c. E. *six hun äi* &c. D. F. *sighæ* (F. *sägs*) *æy kona laghlikæ fæst wæræ.*
74) D. E. *a.* F. *med mannom halff, och fijra med quinnom halff.* Male.
75) B. C. D. *manz.* E. *mansins.*
76) E. *alwm.* D. *wæghnæ.*
77) B. C. D. E. *a.*
78) E. *kununnä.*
79) E. *alwm.* D. *halfþæ*; male.
80) B. C. D. add. *swa.*
81) D. add. *þa.* F. add. *när.*
82) E. *fästis.* B. C. D. om. h. v.
83) D. om. *ok — hænni.*
84) E. *aflä barn saman: Thät* &c.
85) F. add. *ey.*
86) E. *ofrälst.* Cfr. not. 85. praeced.
87) E. add. *räts.*
88) F. *the.*
89) F. *må.*
90) B. C. D. E. F. *konæ.*
91) F. *aff hug weth och Sinne, få the Barnn* &c. Male.
92) C. *oræt sinni.* Male.
93) Pro *ætt.* B. D. E. sic.
94) B. C. D. *gangær.* F. add. *tå.*
95) D. *alw.*

barni. ok wærþær man[96]) ([97]laghwnnin til. mæþ tolff mannum. þa[98]) taki þæt barn arff ok orff. æ hwar ([99]þy kan arff til fallæ.

.XXI.

¶ Nu-wærþær man biltughær[100]) laghþær.[1]) rymir aff land[2]) ok husfru. hans mæþ hanum. afflæ barn ([3]mæn þön[4]) biltugh[5]) æru. þæt barn. a æi arff takæ. Nu[6]) kan þæt barn afflæs inlændis. ok föþis[7]) utlændis. ([8]þæt barn ma[9]) æi arff takæ. Nu kan man barn afflæ mæn[10]) han biltughær ([11]utlændis ær. ok föþis inlændis. ([12]taki þæt barn arff ok orff. §. 1. Nu[13]) wærþær man biltughær. ok rymir[14]) ([15]land. ok husfru hans sitær[16]) quær æptir hanum. kombær han atær. ok afflær barn. mæþ hænni. fyrr æn han friþ far. æi ma þæt barn arff takæ. þæt barn[17]) hetær rishofþe. §. 2. Nu kan biltughum manni fallæ arff til handæ. hwat arwi[18]) þæt hælzst ær. wæri han[19]) skildær wiþ arff. ok þe ærfwin sum[20]) næst æru. Kan han friþ fa. ok faldær hanum siþæn arff ([21]til. þa ma han arff takæ. ok æncti ([22]aff þy fyrra. til fiöll. þa han biltughær war.

XXII.

Nv[23]) six vm lighris bötær. wæri slict lighri o fræls manz. ok o frælsæ ko-

96) E. *mannin.*
97) B. C. D. *laghlikæ til wnnin mæþ* &c.
98) E. om. *þa.*
99) F. *thet samma Barnn kann* &c.
100) E. *biltughä.*
1) C. *laghær.* B. C. D. add. *ok.*
2) B. C. D. E. F. *landi.*
3) F. *samman, meden hann biltoger ær, thet barnn må ey* &c.
4) B. C. D. *þe.*
5) E. *biltughir.*
6) E. om. *Nu.*
7) B. C. D. E. *föþæs.*
8) E. *Äi ma ok thät barn arf taka. Aflar madher barn vtländis män han biltugher är* &c.
9) F. *æger.*
10) B. C. *mæþ.* D. F. *mæþæn.*
11) B. C. D. *ær utlændis oc* &c.
12) D. *þæt barn a arf taki* (pro *takæ*) *ok orf.*
13) E. om. *Nu.*
14) B. C. D. add. *aff.*
15) F. *och hustrunn Sitter* &c.
16) B. C. add. *oc.*
17) B. C. D. om. *barn.*
18) B. C. D. E. F. *arff.*
19) E. om. *han.*
20) E. om. *sum.*
21) D. om. *til — arff.*
22) D. *þy förrræ* (sic) *fiol* &c.
23) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior rubraque.

no. swa[24]) sum fræls mans. ok frælsæ kono. Nu latær mö lighræ sik. aff mö-iæf aldri.[25]) halff fæmpti m*a*rk. bot at. Latær ([26]lighræ sik annæn[27]) timæ. ok[28]) annæn man. at m*arkær* þreær. latær sik lighræ þriþiæ timæ.[29]) þriþiæ man.[25]) tolff öræ bot at. latær lighræ sik ([30]optæri fa[31]) bot ængæ. Nu latær ænkiæ lighræ sik. þre m*arkær* bot at.[32]) latær lighræ sik[33]) annæn timæ ([34]at tolff öræ. ([35]latær lighræ sik ([36]þriþiæ timæ. þær ær bot ængin. at. at þæssu 41
lighri ær bot ængun[37]) meræ. æn nu ær saght.[38]) §. 1. Takı[39]) moþer lighris bot. ok hun föþi[40]) barn fram um þry ar. ær barn þeræ mællum. þa taki barn[41]) lighris bötær.[42]) §. 2. Nu ma æi lighris bot bötæs. utæn barn witni bæri. ok han wærþi[43]) laghlikæ til wnnin. ællr[44]) han siælw*æ*r ([45]wiþ gangi

.XXIII.

¶ Nu dyl faþir barn. ok ([46]konæ hanum barn witir. þa skal konæ sik tolff mæn fa. ok þæn[47]) sum[48]) barnit[49]) witis andræ tolff. ok swa til þinx faræ. þær a[50]) hwart[51]) þeræ en man næmpnæ. þe twe næmpnin sæx mæn.[52]) þe sæx[53]) aghu þær[54]) mæþ grannum ok nagrannum[55]) ranzakæ. hwat um þæt mal ær sannæst. gangi[56]) siþæn[57]) þe sæx til þeræ tolff. ær[58]) þe hældær wiliæ. Gangær[59]) þer til þeræ tolff ær[60]) kono fylghiæ. þa aghu þer man til

---

24) D. om. *swa.*
25) F. add. *wari.*
26) D. Folio abscisso, sequentia desunt usque ad verba: *þo bæggia þeræ,* cap. 23: 2.
27) A. *annæt* primum fuit scriptum.
28) F. *af.*
29) B. C. add. *ok.* F. add. *af.*
30) E. *fiärdä tima, ällär optari: Bot ängin at. Nu* &c.
31) F. add. *då.*
32) F. om. *at.*
33) B. C. om. *sik.*
34) B. C. *tolff öræ bot at.*
35) F. *tridie time ær* &c.
36) B. C. *optæri fa bot ængæ. at þæssu* &c.
37) B. C. E. *ængin.* F. *inga.*
38) B. C. *upsaghþ.*
39) E. *Taker.* F. *Tager.* B. C. *taki.*
40) F. *föder.*
41) F. add. *theras.*
42) B. C. F. *lighris bot.*
43) B. C. F. *wærþær.*
44) E. F. add. *ok.*
45) F. *kennes.*
46) E. *modher hanum witir* &c.
47) F. *thet.*
48) E. F. om. *sum.*
49) B. C. *barn.*
50) F. *må.*
51) B. E. sic. F. *huar.* A. *hwat.* C. *hwrat* (sic).
52) F. om. *mæn.*
53) B. C. add. *mæn.*
54) B. C. E. F. *þæt.*
55) E. add. *wita ok.*
56) E. *Gangin.*
57) B. C. E. F. sic. A. *siþæ.*
58) B. C. E. F. om. *ær.*
59) B. C. F. *gangæ.* E. *Gangen.*
60) F. om. *ær.*

barnæ faþurs witæ. taki þa barn lighris bot. ok þre *markær* fæþærni sitt. ok þre *markær* fore at[61]) han barn dulde. þe[62]) sæx markær skulu wæræ kiöpgildær. þöm taki barnit[63]) aghær[64]) .j. hwarti karl ællr kunung*ær*. Gang*ær* man wiþ barni. þa[65]) böte lighris bot. ([66]ok þre *markær* fore fæþærni sitt. Nu wæriæ þær[67]) atærtan þæn ([68]fore ær[69]) barn witis. þa ær þæt[70]) barn[71]) faþur löst[72]) þa a biskups lænsman þem fore biskup[73]) komæ. ([74]þa lati biskup*ær* þæt mal ranzakæ. hwat þær ær sant um. ok standi þæt mal. a biskups dome. hwat þe skulu utlændis gangæ ællr æi. **§. 1.** Nu dör konæ .j. barn sott. þa kræffær barn æpti fæþær.[75]) sinum. ok faþir nækær.[76]) þa skal hwart[77]) þeræ mæþ tolff mannum[78]) til þinx komæ.[79]) faþir ok barn. ([80]þer a hwart[77]) þeræ en man næmpnæ.[81]) þe twe skulu sæx mæn[82]) næmpnæ. þe sex. aghu þæt[83]) ranzakæ. hwat ([84]þær ær sannæst um. þæt mal. Fællæ þer ([85]þæn man. þa taki ([86]moþer lighris bot ok þre *markær* barnit[87]) æptir faþur sin döþæn. ok swa æptir moþor sinæ döþæ. æ hwat aþall kono barn ær til ællr æi. **§. 2.** Nu skal ([88]frillu barn[89]) föþæ faþir ællr moþer. þæt þeræ æmpni hawær bætri. siþæn þæt ær aff spinæ want. ok þær til föþe moþer barn fram. Nu gitær hwarti þeræ barnit[90]) haldit. þa þiggi þæt barn. sik föþu. ok liggi ([91]þo

---

61) F. *thet.*
62) E. *Tha.*
63) F. add. *och der.*
64) E. add. *thär.*
65) E. om. *þa.*
66) B. C. *þre* markær *ok þre* markær *barnsins fæþærni. Nu* &c.
67) B. C. *þer.* E. *the.*
68) B. C. F. *sum barnit* &c.
69) E. om. *ær.*
70) F. om. *þæt.*
71) F. *Barnit.* B. C. om. h. v.
72) C. *faþurslöst.*
73) E. add. *stämna ok.*
74) B. C. E. om. *þa.* F. *låtha, och ransaka Biscoper thet måll huat* &c.
75) C. F. *faþær.* E. *fadhor.*
76) B. C. E. F. *nekær.*
77) E. F. *hwar.*
78) A. Lineolam superfluam hic addidit scriba, ut legi posset *mannunn.*
79) F. *fara.*
80) B. C. *þær.* E. *Thär.* F. *thera, huar* &c.
81) E. F. add. *ok.*
82) E. om. *mæn.* B. C. add. *at.*
83) E. om. *þæt.* F. *der vm.*
84) E. F. *sannäst är vm* &c.
85) B. C. *han þa taki moþer. þre markær lighris bot. oc þre* &c.
86) F. *barn moders lägres boot.*
87) F. om. *barnit.*
88) F. *Fader och moder föda frillo barnn, thet ämpne* &c.
89) B. C. add. *at.*
90) B. C. E. F. *barn.*
91) D. post lacunam (vide not. 26. pag. 125.) hic iterum incipit.

bæggiæ þeræ warþnæþær a. ([92]æ þær til at[93]) siu ar æru uti. fore allum waþæ. §. 3. Nu leghis barni fostær moþer. ok þæt barn ([94]fore dærfwæs. aff wanröct. þa raþi biskup*ær* hwar fastæ skal[95]) þæt barn atær.[96]) ok fostær moþer böte[97]) waþæ bot 42

.XXIIII.

¶ Nu kan[98]) frillu barni pænning*æ*r wæxæ. ok faldær þæt[99]) fran. ok[100]) æru pænningær æptir. ([1]ok liwær æpti faþir ok[2]) moþer. taki halfft hwart.[3]) ær annæt þeræ æptir. ærwi[4]) ([5]allt samæn. ok giwi æncti[6]) utt.[7]) ær hwarti æptir faþir ællr moþer.[8]) gangi swa þæt arff. sum all annur arff. ([9]frillu barn ma ærwæs swa[10]) sum all annur.[11]) ([12]æi ma ok þæt meræ[13]) ærfwæ. æn nu ær saght. §. 1. afflær man barn .j. hordom .j.[14]) frænzæmis spiæl. ællr[15]) guziwæ lagh spiæl.[16]) þæt barn se[17]) skilt wiþ[18]) arff. §. 2. Nu kan nokot[19]) þæt klandæs .j. ærffþ[20]) ær kumit. klandæs þæt fore enum. þa klandis[21]) fore allum. hwat[22]) hældær þe skulu þæt haldæ[23]) ællr[24]) utt giwæ. ok wærin. arfwær[25]) þæt mæþ lanzlaghum. ællr utt giwin.

---

92) F. om. *æ — waþæ.*
93) B. C. D. E. om. *at.*
94) B. C. D. E. F. *fordærwæs.*
95) E. add. *atir.*
96) B. C. D. sic. A. F. om. *atær.* Cfr. not. 95. praeced.
97) B. C. D. add. *siu markær.*
98) E. *konnu.*
99) F. add. *barnn.*
100) E. om. *ok.*
1) E. *liwer fadhir* &c.
2) D. *æller.* Male.
3) F. add. *thera.*
4) D. *hafwi.*
5) F. *alz, och intet der aff vtgiffs. Ær* &c.
6) B. C. D. E. *ængum.*
7) B. C. D. add. *aff.*
8) B. C. D. add. *þa.*
9) B. C. D. E. F. sic (cfr. nott. 10, 11. sequentes). A. om. *frillu barn — annur*; rec. man. in marg. add. *friullo* (sic) *barn ma æruæs sum all annor*; at litt. *ma* et *an*, in extrema folii ora scriptae, sunt abscissae.
10) D. F. om. *swa.*
11) D. add. *arf.* E. F. add. *barn.*
12) B. C. D. *oc æi ma þæt* &c.
13) B. C. D. E. F. sic. A. add. *ær.*
14) B. C. D. E. om. *.j.*
15) E. om. *ællr.*
16) E. F. add. *ällä sifskaps spiäll.*
17) F. *ær.* E. add. *ä.*
18) F. add. *all.*
19) F. om. *nokot.*
20) F. *Arff.*
21) D. F. add. *þæt.* E. add. *thät ok.*
22) D. E. F. sic. B. C. *hwart* v. *hwat.* A. *hwart.*
23) F. *beholla.*
24) E. add. *ok.*
25) B. C. D. E. *arfwæni.* F. *Arfuingen.*

.XXV.

¶ Dör[26]) man.[27]) æru giæld æptir. þa giældis[28]) giæld aff bo hans o skiptu. ok[29]) ([30]arwær skiptin þy[31]) atær ær. ær æi goz meræ[32]) æn ([33]giældit ær. þa giældis giæld[34]) aff þy samæ. winz[35]) æi goz til ([36]fuldræ giældæ. þa ær want pænningæ takæ þær[37]) ængi ([38]til æru. ok arwær wærin saklösir. ok ængin hawi wald ængu arfwi[39]) skiptæ. fyrr æn giæld guldin æru. þe han giældæ atti. winz[35]) æi goz til fuldræ giældæ. þa falli[40]) aff allum giældum slict aff mark sum[41]) mark. §. 1. Nu kræwær man giæld annæn ok ær þæt ([42]halff mark. ællr ([43]halff mark minnæ. þær a ([44]til talæs a þrim þingum. ok a fiærþæ þinginu.[45]) ([46]þa ([47]dömi domærin hans[48]) nam[49]) at takæ fore þæt giæld. ok ([50]haldi þæt þær til han þæt atær lösir. Nu dyl han giæld[51]) þæt sum minnæ ær. æn ([52]halff mark. þa dyli mæþ twem mannum. ([53]ok siælwær han þriþi. Nu sighær han þæt guldit wæræ. hawi[54]) þær til tweggiæ manna witni. alt þæt[55]) ([56]halff mark ær meræ. laghþingis þæt sum allr[57]) andræ sakir. Nu kræwær han[58]) meræ[59]) æn ([60]halff mark. ok minnæ æn sæx markær. wæri sik mæþ tiu mannæ eþe. Sighær han þæt guldit hawæ[61]) witi þæt[62]) mæþ twem

26) E. *Nv dör.*
27) F. add. *ock.*
28) E. *gäldins.*
29) C. om. *ok.*
30) F. *arfuinge Skipte.* D. *ærwin siþæn þæt ater ær.*
31) B. C. F. *þæt.*
32) B. C. D. E. F. add. *til.*
33) D. *giældin æru.*
34) B. C. D. om. *giæld.*
35) F. *Findz.*
36) F. *Tå ær ondt Penninga* &c.
37) D. F. *sum.*
38) F. *æro, och arfuinger* &c.
39) B. C. D. add. *at.*
40) D. F. *fællæ.*
41) B. C. D. E. F. add. *aff.*
42) E. *thrir örar, ällä thrim örum minna.*
43) D. om. *halff mark.*
44) F. *åtalas.*
45) B. C. D. *þingi.*
46) F. *dömes af domare* &c.
47) E. *nämni domarin säx män hem til bondans, the thät giäld kräwin: Wil han igh tha rätt giöra, Tha ökis sak hans til halw mera: Takin tha bot the säx, sum af thingi äru hem nämdir. Nu dyl* &c.
48) D. *han.*
49) C. *man.* Male.
50) B. C. D. *haldæ þær til at han* &c.
51) B. C. F. *giældit.* D. *giældin.*
52) E. *thrir örar, Dyli* &c.
53) F. *sielfuer tridi.*
54) F. *hafuer.*
55) B. C. D. add. *sum.*
56) E. *thrim örum är* &c. F. *ær mera ænn halff mark.*
57) B. C. D. E. *allær.* F. *alla.*
58) B. C. D. *man.*
59) B. C. D. E. F. add. *giæld.*
60) E. *thre öra, ok minna* &c.
61) B. C. D. E. F. *wæræ.*
62) B. C. D. om. *þæt.*

([63]wiþær wæru mannum. ([64]ok siælwær han þriþi. Nu kræwær han sæx m*ar*-
kær. ællr meræ ([65]æn sæx m*arkær*.[66]) ok minnæ æn fiurætighi m*arkær*.[66]) dyl
han. dyli mæþ atærtan[67]) mannum.[68]) sighær han guldit wæræ. witi[69]) mæþ
fæm wiþær wæru mannum. ok siælwær han[70]) siætti. Nu kræwær han fiuræ-
tighi m*a*rk*æ*r. ællr meræ. witi[71]) þæt giæld[72]) guldit[73]) mæþ atærtan mannum.
ællr dyli mæþ þrætylptum eþe. standi[74]) þylik[75]) lagh fore allum ([76]wænslæ
malum. Nu ær taldær ærfþæ balkær. swa lati guþ os skiptæ arff. at[77]) wir 43
([78]þiænum hymiriki.[79]) þæt ær war[80]) þarff. ([81]amen amen amen.

Hær byriæs[1]) manhælghis balkær. ok tæliæs .j. hanum flokkær ([2]fiuri. ok fæmtighi.

.I. ¶ vm ([3]þe drap ær fæ kan göræ

II. ¶ æn owormaghi ællr galin man[4]) dræp*ær* man.

III. ¶ vm ([5]bakwaþæ drap.

IIII ¶ vm drap aff handlösum waþæ.

V ¶ ([6]vm handwærkæt[7]) drap mæþ waþæ.

VI ¶ vm[8]) a fallz drap.

---

63) D. *mannum sum þær wiþerwaru. ok* &c.
64) B. C. om. *ok*. E. F. om. *ok — þriþi.*
65) F. om. *æn sæx m*arkær.
66) E. om. *m*arkær.
67) C. *atær*. Male.
68) B. C. D. F. *mannæ eþe.*
69) B. C. D. add. *þæt.*
70) F. om. *han.*
71) F. *witne.*
72) B. C. D. E. F. om. *giæld.*
73) F. add. *wara.*
74) E. *Standin.*
75) F. *tolka.*
76) D. *wænslu malum*; om. sequentia.
77) E. om. *at.*
78) F. *i Christo få himmelrike* &c,
79) E. *himiriki.*
80) F. *wårt.*
81) B. C. F. v. *amæn* semel tantum habent. E. om. h. v. F. Quinque folia proxime sequentia continent adnotationes ex iure Sudermannico et Vestmannico.

1) F. *begynnas.*
2) F. *femtio fijre.*
3) F. *thet dråp fæ* &c.
4) E. om. *man.*
5) F. *Hackwåda,* om. *drap.* Male.
6) B. C. om. hunc titulum; quo numeri sequentium titulorum turbati sunt, usque ad XLI, quem in duos dividunt hi codices. Cfr. not. 38. pag. 131.
7) E. *Handwärka.* F. *handa werka.*
8) E. add. *Affals ok.*

---

9) B. C. F. *dulghæ.*
10) F. *danaarff.*
11) Legendum videtur *giæstæ*, vel *æn giæstir dræpæs.*
12) F. *lichteran.* Male.
13) B. C. E. *lekmanz.* F. *lekman.*
14) A. *XII* scriptum est.
15) F. *dråp på oyer.*
16) F. *Tucka boot.*
17) B. C. E. om. hunc titulum, qui indicat talem rubricam in antiquiori codice quem secutus est A, supra cap. 21. fuisse scriptam.
18) A. v. *Rubrica* caeruleis litteris est scripta. F. om. h. v.
19) B. C. E. F. *giör.*
20) E. *manni sar.*
21) F. om. *.i.*
22) B. C. E. *lækirs.*

XXIX. ¶ vm sar .j. ([23]hemfriþi. ([24]ok kirkiu friþ ok þinx friþ
XXX ¶ vm höxtu sar.
.XXXI. ¶ vm morþ ok ran.[25])
XXXII ¶ æn[26]) skaþæ maþær. manz[27]) wærþær ræntær aff hanum.
XXXIII ¶ vm handraghit ran.
XXXIIII ¶ vm lotran.[28])
XXXV ¶ vm[29]) pænnix[30]) bot .i. þiuffnæþi
XXXVI ¶ vm þriggiæ öræ bot .i. þiuffnæþi.
XXXVII ¶ ([31]vm þriggiæ markæ sak .i. þiuffnæþi.
XXXVIII ¶ vm liffs giæld .i. þiuffnæþi.
XXXIX ¶ Vm[32]) man slæppi[33]) þiuffi. ok huru[34]) þiuffær[35]) laghwinnæs. 44
XL. ¶ vm wænslæ[36]) sak .i. þiuffnæþi
XLI ¶ Huru[37]) þiuffær giwær bondæ sak fore band ([38]ok æn[39]) stiæl .i. hælghum timæ.
XLII. ¶ vm owormaghæ þiuffnæþ
XLIII ¶ vm þiuffnæþæ clandæn.
XLIIII ¶ vm lezn. ok leznæ fall.
XLV ¶ vm forfall .i. lezn.
XLVI ¶ vm runþiuff
XLVII ¶ vm ranzækæn[40]) .i. þiuffnæþi
XLVIII ¶ vm wiþærtaku þiuff ok bodræt
XLIX ¶ vm agnæ bak[41]) ok ([42]skafl þiuff. ok æn konæ stiæl.[43])

---

23) B. C. *kirkiufriþi ok hemfriþi ok þinxfriþi.*
24) E. F. *Kirkiufridhi ok Thingxfridhi.*
25) F. *roff.*
26) E. F. *Vm.*
27) F. *annars.*
28) F. add. titulum: *Om Finder.* Male.
29) F. om. *vm.*
30) B. C. E. F. *pæninx.*
31) F. habet hunc titulum post titulum cap. 39. *Om man Slepper* &c.; at textus capitum iustum ordinem servat.
32) B. C. *æn.*
33) B. C. E. F. *slæppir.*
34) B. C. om. *huru.*
35) B. C. E. F. add. *skal.*
36) E. *Wänslo.*
37) B. C. *æn.* F. *Om.*
38) B. C. *XLI* ¶ *æn man* (C. *ma*) *stiæl* &c. Cfr. not. 6. pag. 129.
39) E. F. add. *han.* Cfr. not. 38. praeced.
40) B. C. *ranzakæn.* E. F. *Ransakan.*
41) E. *Agnabaker.* Male.
42) F. *Skoghtiuff*; om. *ok* — *stiæl.*
43) B. C. E. sic. A. om. *stiæl.*

L ¶ vm kirkiu þiuff
LI ¶ ([44]æn man takær þiuff annærs manz
LII. ¶ vm wæghæ fyndir. ok lysningær
LIII ¶ ([45]Hittir man fæ manz ællr hemæ hion.[46])
LIIII ¶ ([47]vm watn fyndir.

Nv kan fæ man[48]) dræpæ. hwariæ hændæ[49]) fæ þæt hælzt ær. þa skal han framsældum fylghiæ. ok orunæ bot[50]) mæþ biuþæ. þæt ær[51]) tolff öræ karlgildir. mæþ[52]) tolff ([53]pæntri ortogh[54]) a hundæris þingum þrim. ok folklanz þingum twem. will ærwingi wiþ botom takæ. wæri þæn[55]) saklös sum[56]) botenæ[57]) fyllir. will han æi ([58]wiþ botum[59]) takæ. þa skal han a[60]) þriþiæ folklanz þingi banæn lösæn latæ. ok bot .j. takæ hændær sættiæ. ok wæri siþæn saklös. §. 1. Föþir man diur[61]) hemæ ællr fughlæ. ([62]kan þæt skaþæ giöræ. warþi swa fore þy sum fore allu[63]) aþru fæ sinu .j. allum sakum. §. 2. Nu sighær[64]) sin hawær mist.[65]) þu hawær æi framsældum fylghit.[66]) fylli þa þæn wiþ swar sitær mæþ domaræ sinum. ok[67]) þingwitnum. þrim. at han hawær laghlikæ banænum[68]) fylght. fyllir han swa wæri saklös. fallz[69]) han. fallis[70]) ([71]til fiurætighi markæ. §. 3. Dör ([72]banin .j. tilbuþinu oc ær þæt fæ.

---

44) F. *Tager man tiuff* &c.; habet hunc titulum post proxime sequentem; textum vero capitis praecedenti cap. 50. adnectit.
45) B. C. *æn man hittir fæ* &c.
46) E. *Hemuhion.*
47) F. *Hitter man waant* (sic) *finder.*
48) F. add. *skada eller.*
49) B. C. E. F. *handæ.*
50) E. *Orunbot.*
51) B. C. *æru.*
52) E. *ok.*
53) *pæntum ortoghum* legendum videtur.
54) B. C. E. *örtogh.*
55) F. *tå.*
56) E. om. *sum.*
57) B. C. add. *biuþær ok.*
58) E. F. om. *wiþ botum takæ.*
59) B. C. om. *botum.*
60) F. om. *a.*
61) B. C. E. F. sic. A. *duw.*
62) B. C. om. *kan — göræ.*
63) B. C. F. om. *allu.*
64) B. C. E. F. add. *þæn.*
65) B. C. *latit.*
66) B. C. E. F. *fylght.*
67) F. *å.* Male.
68) F. *Banamann.* Male.
69) C. F. *fællz.*
70) C. E. F. *fællis.*
71) B. C. F. *at .XL. markum.*
72) B. C. E. sic. F. *hann i tilbudino* &c. A. *mannin .j. tilbuþum. ok ær þæt fylghi* &c.

fylghi swa ([73]döþu sum quiku. til ens þinx. ok læggi þær niþær. ok wæri saklös. quæls han siþæn fore banæn. ok sighær han fyrræ hawæ banæn dræpit. dyli *mæþ* twæggiæ mannæ eþe. ok siælwær han þriþi. ællr giöri swa goþæn döþæn banæ sum quikæn. æptir[74]) mæzmannæ orþum.

.II.

¶ Dræpær owormaghi man ([75]þæn minnæ ær æn fæmptæn aræ. hwariulund[76]) han dræpær han. wæri þæt waþæ bot. ([77]hwariu lund þæt til kom. Dyls drapit witnis þa til mæþ sæx mannum.[78]) nu sighær annær owormaghæ 45
wæræ. ok annær æi. witni[79]) þæt tolff mæn.[80]) þæt ær owormaghi minnæ ær[81]) æn fæmptæn aræ. §. 1. wærþær man aff witæ.[82]) han a lysæ[83]) fore grannum. ok soknæmannum. ok fore hundæris ([84]þingi enu. ok frændær hawin han .j. hæptum.[85]) kan þæn man or hæptum komæ. dræpær man. ællr brænnir by. liggi þær by .j. waþæ giældum[86]) siu markum. æi ær ([87]þe bot meræ. þo at baþi brinni[88]) by ok bonde. kan han[89]) man dræpæ ællr sarghæ. ([90]wæri allt .j. waþæ botum. sar .j. þrim örum. döz drap .j. siu markum. swa skal[91]) hans ærwingi baþi takæ ok. giældæ fore han. ær[92]) æi lysningæ witni til. sum nu ær saght. þa wæri giærning hans .j. wiliæ wærkum. baþi þæt ([93]han giör. ok swa þæt hanum giörs.

.III.

¶ Nu huggær man at manni. wærþær annær ([94]fore. far aff banæ. ællr

---

73) B. C. *döþum sum quikum.*
74) B. C. add. *twæggiæ.*
75) F. *mindre ænn* &c.
76) B. C. E. F. *hwariæ lund.*
77) B. C. E. F. om. *hwariu lund þæt til kom.*
78) B. C. E. F. sic. A. add. *ok.*
79) B. C. *witin.* F. *withi.*
80) B. C. add. *hwat þæt ær owormaghi ællr æi.*
81) F. om. *ær.*
82) E. *awita.* F. *åwitha.*
83) F. *lyses.*
84) F. *tingeno, och* &c.
85) B. C. *haptum.* F. *hafftom.*
86) F. *wâdabotum.*
87) E. *thön bot meri* &c. B. C. *bot þy mere at* &c.
88) B. C. E. F. *brindær.*
89) F. *then.*
90) E. om. *wæri.* B. C. *liggi allt .i. waþæ giældum.*
91) F. *skole.*
92) E. *Äru.*
93) B. C. *hanum giörs ok swa þæt han giör.*
94) F. *förestadder, och får* &c.

huggær twa mæn sændær .j. huggi eno. annæn atær ok annæn fram. wæri þæt .j. waþæ wærkum.[95]) atær giörs. ok þæt .j. wiliæ wærkum. sum[96]) fram giörs .j. sarum.

IIII

¶ Nu wærþær man dræpin .j. bakwaþæ æll*ær*[97]) handlösom waþa. þa ær þæt waþi[98]) baþir sighiæ waþæ wæræ .j. sarum. Nu skiutær man ([99]spiuti. ællr kastær stene. iwir hus. ok ser æi hwar[100]) niþær kombær. ællr kombær fyrr niþær æn[1]) skaþin giörs. ([2]stionkkær aff stene ællr stokki. ællr aff nokro andru. þæt ær allt handlös waþi .j. þæmmæ[3]) twem waþum. þa ma waþi fullæs.[4]) utæn malseghanda þak.[5])

.V.

¶ Giör man siælffskot .j. skoghæ.[6]) stræng ællr stappu. ællr grawær. han skal[7]) lysæ fore grannum ok soknæ mannum. Far nokor siþæn skaþæ[8]) aff. liggi han .j. waþæ giældum. siu markum. Lysir han æi. ok ær[9]) æi twæggiæ mannæ witni til. liggi þa .j. halwm giældum.[10]) fore glömsku sinæ. §. 1. allir[11]) ([12]waþæ eþær aghu gangæs. .j. laghþingum. hawi ok ængin lænsman wald at queliæ þæn eþ. han a æi bot .j.[13]) æn eþræn fallz

.VI.

¶ Kliwær man .j. træ mæþ bön skipæræ. faldær niþær ok far aff banæ.

---

95) B. C. om. *wærkum.*
96) B. C. F. om. *sum.*
97) B. C. E. add. *.i.*
98) B. C. F. add. *sum.*
99) F. *Spiut eller kastar stenar* &c.
100) F. add. *thet.*
1) F. om. *æn.*
2) F. *stencker å stenar eller stocker, eller af nokra handa, thet* &c.
3) F. *thenne.*
4) B. C. E. F. *fyllæs.*
5) B. C. E. sic. F. *tacka.* A. *bak.*
6) B. C. E. *skoghi.*
7) F. add. *thet.*
8) B. C. om. *skaþæ.*
9) B. C. E. F. *æru.*
10) B. C. add. *tiughu markum.*
11) B. C. E. sic. A. F. *ællr.*
12) F. *wådha Eedh æger gångas å lagtingom* &c.
13) F. om. *.j.*

liggi .j. halwm giældum tiughu markum. kliwær man .j. træ fore kiætis skyld.
faldær ([14]niþær. ok[15]) far aff banæ. liggi o gildær. Nu sighær ([16]arfwin han[17])
mæþ bön upkliwin wæræ. ok hin nekær sum baþ. dyli mæþ atærtan mannæ
eþe. Fallz han[18]) at[19]) eþe. böte tiughu *markær*. ([20]sum fyrr ær saght. Nu
faldær þæn man. niþær. ok far þæn man[21]) skaþæ ([22]niþri standær. wæri 46
þæt[23]) o gilt.[24]) ([25]afald þe æru böt. ok aff fald æi. utæn aff sæghl træ enu.
§. 1. Nu faldær hus a man. far aff banæ. han ær gildær *mæþ*[26]) waþæ giæl-
dum *mar*kum siu. Liggær wiþæ kastær .j. garþi. faldær a man. ok far aff
banæ. han ær gildær at[27]) waþæ giældum. markum siu. ær brundær .j. garþi.
han skal ([28]byliæ ok um hyliæ. faldær man .j. ok far aff banæ. ([29]han ær gil-
dær. at waþæ giældum. markum. siu. aghu brun flere. giældi[30]) þæn fællir.
ok æi þæn[31]) byggir. **§. 2.** will man rættæ sten ællr stuþ.[32]) faldær a man.[33])
far aff banæ. ([34]gildær mæþ waþæ giældum. markum siu. giældi þæt[35]) þæn
giængis[36]) biþær. vpdræt skipæ. ællr[37]) utskut skipæ. wærþær man fore lun-
num ællr borþe. far aff banæ. ([38]gildær *mæþ* waþæ giældum. markum siu.
§. 3. til þæssæ waþæ wærkæ skal bot bötæ.[39]) ok ængin eþær fylghiæ. **§. 4.**
Takær man[40]) annærs þræl[41]) lani. gangæ baþir .j. skogh samæn. huggæ ba-
þir træ samæn.[42]) far þræl banæ aff. giælde bonden[43]) þrel atær. meþ siu
markum. Fa baþir banæ aff. liggin baþir ogildir. ([44]huggæ twe mæn[45]) træ

---

14) B. Sequentia desunt, usque ad verba: *fatökæri. wærþær han fangin* &c., cap. 15: 1. huius libri.
15) C. E. om. *ok*.
16) C. *arwi hans han* &c. F. *Arffuinga hans medh* &c.
17) E. *hanum*. Male.
18) C. E. om. *han*.
19) F. om. *at*.
20) E. om. *sum — saght*.
21) E. F. om. *man*.
22) F. *aff vnder står* &c.
23) C. om. *þæt*.
24) C. E. F. sic. A. *o gild*.
25) C. *aff fall þe æru aff ængu böt vtæn* &c.
26) C. sic. A. E. om. *mæþ*. F. *åt*.
27) F. *i*.
28) C. *dyliæ*. Male. F. *bylias och omhylias*.
29) F. *gieldes åter wådabotom Siw markom*.
30) F. add. *tå*.
31) F. add. *som*.
32) F. *stöd*.
33) C. F. add. *ok*.
34) F. *wari gilder åt wåda gieldom* &c.
35) E. F. om. *þæt*.
36) F. *gånger*. Male.
37) C. E. F. *ok*.
38) F. *gieldes åter medh* &c.
39) F. *bötes*.
40) C. E. F. *bonde*.
41) F. add. *till*.
42) E. add. *Faldher thät, ok*.
43) C. F. *bonde*.
44) C. om. *huggæ — ogildir*.
45) F. om. *mæn*.

ett. fa baþir banæ aff. liggi[46]) baþir ogildir. Far annær banæ aff. giældi þa annær annæn atær. mæþ siu markum. §. 5. æ hwat o frælst folk giör. ællr ([47]liutær. þa wæri swa gilt[48]) .j. botum sum allir frælsir. utæn ([49]bonden ællr husfrun. ællr börn[50]) þæræ[51]) kunnu[52]) hanum nokot gioræ. ([53]hw*a*t þæt ær hældær .j. drapum. ællær sarum. wæri allt[54]) o gilt .j.[55]) ([56]alli bot

.VII.

¶ Sitær man .j. satu. wil diur skiutæ. wærþær man fore.[57]) liggi han .j. waþæ[58]) botum. siu markum. §. 1. j. þæssum malum nu ([59]ær saght. þa ([60]a han biuþæ waþæ eþ. ok waþæ bot. han a fæstæ eþ. atærtan mannæ. ok bot siu m*arkær*.[61]) han skal takæ hawæ baþi fore eþ[62]) ok[63]) fore[64]) bot. Fa bot takum .j. hændær. han skal biuþæ[65]) a grafwæ[66]) bakkæ[67]) a hundæris þingum. þrim. ok folklanz þingum twem.[68]) hwar sum[69]) biuþær ([70]friþi han ok hans goz. §. 2. Dræpær faþir ællr moþer barn sitt mæþ waþæ. liwæ þön hiön[71]) baþin. kiærir annæt þeræ til þæs sum[72]) dræpit hawær. þa fylli waþe[73]) eþ ok waþæ bot.[74]) ok quæli þæt ængin[75]) höghræ. hwarti til laghæ. ællr botæ.[76]) §. 3. æ hwar sum man skal tilbuþi[77]) fylghiæ .j. waþænum. Faldær[78]) at tilbuþi.[79]) þa kombær waþi .j. wiliæ wærk. §. 4. Dör konæ .j. barn sott. þe[80])

46) E. F. *Liggin.*
47) C. *þy giörs. þa* &c.
48) C. *frælst.* Male.
49) C. *bonde ællr husfru.*
50) E. F. *barn.*
51) C. E. F. *peræ.*
52) C. *kunni.* F. *kunde.*
53) F. om. *hwat — sarum.*
54) C. F. om. *allt.*
55) F. *åt.*
56) C. E. F. *allum botum.*
57) F. add. *stadder.*
58) C. E. sic. F. *wåda.* A. *wæþæ.*
59) C. E. *æru saghþ. þa* (E. om. *þa*) *skal biuþæ* &c.
60) F. *skall biudhas* &c.
61) F. *marka.*
62) E. *edhe.*
63) C. add. *swa.*
64) E. F. om. *fore.*
65) C. add. *bot.*
66) E. *grawar.*
67) C. add. *ok.*
68) E. add. *wadha edh, ok wadha both.*
69) C. E. F. add. *swa.*
70) F. *i fridi wari hann* &c.
71) C. E. F. *hion.*
72) E. *är.*
73) C. *waþæ.* E. F. *wadha.*
74) E. *wadha böter.*
75) E. add. *sidhän.*
76) C. *laghæbotæ.*
77) C. *tilbuþi nu* (lege *tilbuþinu*).
78) E. add. *han.*
79) C. E. *tilbuþinu.*
80) E. *thön.*

.j. ([81]löskæ læghi liggær. siu markær waþæ bot at.[82]) ok skal ængu tilbuþi fyl- 47
ghiæ.

.VIII.

¶ ([83]Wærþær man wæghin ok[84]) slæghin[85]) .j. gatum. ok[86]) j.[87]) hiörþlötum[88]) öknum. ællr almæningium kirkiu mællum. ællr kiöpungæ. han ær gildær at tiughum fiurum. þæt hetir dulghæ drap. þæt a hundæri giældæ. e. hwar þæt liggær. ([89]utæn tomptæ ra. ærræt lik ok undæt. þær[90]) a hundæri banæ finnæ innæn nat. ok iæmlængæ.[91]) ællr botum uppi haldæ. hittis bani. ok a þingi wiþ kiænnis.[92]) þa a ærwingi[93]) aff[94]) banæ sak. at[95]) sökiæ. ok bötær aff hanum kræfiæ. liggær lik[96]) innæn tomptæ ra. ærræt ok undæt. þær a hundæri banæ[97]) finnæ. innæn[98]) nat ok iæmplængæ.[91]) ællr botum[99]) uppi haldæ. e. hwar lik hittis. ærræt ok undæt innæn tomptæ ra. utæn hus. ællr .j. o læstum husum. þær a hundæri banæ finnæ. ællr botum uppi haldæ. Hittis .j. læstum husum. þæt[100]) ær morþgiæld hundræþæ m*arkær* ok fiurætighi. hwar sum æi synis a liki handæ wærk. þær a ængin bot fore drap kræffiæ.[1]) ok æ[2]) hwar sum man wet drapæræn mæþ sannu. þær[3]) wæri[4]) hundæri saklöst. **§. 1.** Nu kan þæn man utrikis föddær wæræ. sum dræpin ær.[5]) kombær ærfwingi hans[6]) mæþ brewm. ok[7]) skiælum. þæn a arff takæ. ok böter kræffiæ.

---

81) F. *lönskeläge ligger, wari Siw* &c.
82) C. om. *at.*
83) C. hoc cap. incipit ab iis, quae cod. A. in Add. 8. continet: *Dulghæ drap — ællr æi.* F. *Nw warder.*
84) F. *eller.*
85) E. F. *slaghin.*
86) C. *ællr.*
87) E. F. om. *j.*
88) C. E. *hiorþlötum.* F. *Jordlöttum*; add. *i.*
89) C. om. *utæn tomptæ ra.*
90) C. F. *þa.*
91) C. E. *iamlangæ.*
92) E. F. *widher ganger.*
93) F. add. *hans.*
94) E. F. *a.*
95) E. om. *at.*
96) C. E. F. sic. A. *sik.*
97) F. *bananamann* (lege *banamann*).
98) C. E. F. sic. A. *innæt.*
99) F. *boot.*
100) F. *der.*
1) F. *kräffues.*
2) C. om. *æ.*
3) C. *þa.*
4) E. add. *ä.*
5) C. E. *war.*
6) C. E. F. add. *innæn nat ok iæmlangæ.*
7) F. add. *fullom.*

kombær han[8]) æi innæn nat ok iamlangæ. þa a[9]) kunungær arff hans takæ. æn han lekman ær. ok biskupær. æn han ær klærkær. Syns ([10]kununx manni seæ þæt[11]) ok synæ siþæn. æi kan ærfwingi[12]) komæ sum nu ær saght. böte þæn[13]) þre m*arkær*[14]) arfwit hawær handæ mællum. Förir han þæt undæn bort.[15]) böte. sæx m*arkær*. ok fore[16]) goþit[17]) atær undir[18]) iæmpnæþæ hændær.[19]) meþ swornum eþe tiu mannæ. Dör ok[20]) inrikis föddær[21]) man. kombær æi arfwi hans. innæn þriggiæ aræ fræst.[22]) skiptis þa arff hans. til klostræ[23]) ok kirknæ[24]) fore sial hans.

IX.

¶ Nu dræpæs giæstir at bondæ. dræpær giæst*ær* giæst. wærþær banin
([25]funnin. han a botum. uppi haldæ. þæn a æptir banæ letæ. sin hawær latit.
ok bonden[26]) wæri saklös. §. 1. Nu mötes[27]) twe mæn. dræpær[28]) hwar an-
næn. liggi þær man gen manni. fore ærwingium bæggiæ þeræ. ok ærwingiær
böten kunungi hwar þeræ þrættan markær. ok attæ örtoghær. ok swa hundæ-
rinu. §. 2. Nu dræpær man annæn. komb*æ*r han til þinx. ok wiþær drap kiæn-
48 nis. þa a malseghande wald hwat han will hældær hæmpnæ. ællr wiþ botum
takæ. ([29]will ærfwingi[30]) wiþ botum takæ. þa a han ([31]fiurætighi markær fore
lot[32]) sin hawæ. kunungær þrættan markær. ok attæ örtoghær. swa[33]) ok hun-

---

8) F. om. *han.*
9) E. *agher.*
10) E. F. sic. A. *kununxi.* C. *hanum seæ* &c.
11) E. add. *godz.*
12) E. *arwin.* F. *arfuit*; male.
13) F. *hann.*
14) C. add. *sum.*
15) C. om. *bort.*
16) C. E. F. *före.*
17) F. *godzet.*
18) C. F. *.i.*
19) C. om. *hændær.*
20) C. E. om. *ok.*
21) C. *borin.*
22) C. F. *frist.* E. *frest.*
23) C. F. *klostær.*
24) F. *kyrkio.*
25) F. *fångenn, hann agher boot* &c.
26) C. *bonde.*
27) E. *mötas.*
28) C. *huggær.*
29) F. om. *will — takæ.*
30) C. *han.*
31) Legendum videtur: *þrættan markær ok attæ örtoghær fore* &c.
32) Ihre (*Gloss.* II. 44.) credit pro *lot* legendum esse *lat*; quod si verum esset, pro *sin* quoque legendum foret *sit*; at talis emendatio minime necessaria mihi videtur.
33) C. add. *a.*

dæri. Swa a þæssi bot ut bötes.[34]) ([35]æn swa til ær. ok þe bot. ([36]a sporgiæld hetæ. §. 3. Nu wærþær man dræpin. ok dyls drapit.[37]) þa a þæn wald sin hawær latit. næmpnæ slikin til banæ han siælwær will. nækær[38]) ([39]þæn þæt kan witæs. þa a þæn wald sin hawær latit. bindæ han wiþær mæþ sæx mannum. þem þær wiþ[40]) waru. ok a saghu. ær[41]) æi witni til. þa[42]) dyli mæþ prætylptum eþe. Fællæ þer han sum sakin witis.[43]) þa giælde þæn man atær mæþ laghæ botum. æ[44]) hwat hældær ([45]at witnin fællæ han. ællr han faldær at laghum. wærs þæn ([46]man fore drapit wæri saklös. ([47]ok æi ma ærwingi flerum þæt drap witæ. hittis æi draparin þa giældi hundæri sum fyrr ær saght. §. 4. Nu kunnu twe ællr[48]) þrir ællr flere. ett[49]) drap giöræ. kænnis en wiþær. þa ([50]a þæn sak sik kiænnir. hawær han æi pænningæ til at bötæ.[51]) giældi þa liff fore liff. ok hawær[52]) þæn walld sin hawær latit þæn til haldbanæ næmpnæ han sialwær will. þæt aghu ok[53]) þe sæx ([54]sum drapit witnæþu. at witæ hwat han ær sandær. at þy mali ællr æi. Fællæ þer han falli[55]) til tiu markæ. þem ([56]tiu markær taki rættær malseghande. æi wærþær ok botin[57]) þy mere. at flere .j. flokki ([58]sein. ([59]allir ok þer sum þer[60]) sæx þær til witæ. þer aghu undir[61]) skript gangæ. ok æi til fæ botæ. utæn sandbani. ok haldbani. þe aghu bot bötæ sum nu ær saght

.X.

¶ Nu kiænnis manni likran. wærþær bar ok a takin. böte. sæx m*arkær.*

---

34) C. E. *vt bötæs.*
35) E. om. *æn — ær.*
36) F. *heter Sporgiældh. Nw* &c.
37) E. F. *thät drap.*
38) C. E. F. *nekær.*
39) F. *hann som thet withes* &c.
40) F. *när.*
41) C. E. F. *æru.*
42) E. F. om. *þa.*
43) C. *giffs.*
44) F. om. *æ.*
45) E. om. *at.* C. *han at witnum faldær. ællr* &c. F. *hann felles af witnom eller hann warder feller åt lagom.*
46) C. *drapit witis wæri* &c.
47) F. *Ey måge Arfuinge* &c.
48) F. om. *ællr.*
49) E. om. *ett.*
50) F. *ær thenn Saker sigh* &c.
51) F. add. *med.*
52) F. *hafui.*
53) E. om. *ok.*
54) C. *mæn witæ sum drap witnaþu. hwat han* &c.
55) F. *felles.*
56) E. F. om. *tiu markær.*
57) C. *bot.*
58) F. *ære, Alla the som the Sex till wita* &c.
59) C. *ællir aghu þer sum þe sæx til witnæ. þa aghu þe vndir skript gangæ.*
60) E. *tha.*
61) F. *till.*

wærþær æncti .j. handum takit.[62]) dyli mæþ atærtan mannum.[63]) brister at eþe. böte ([64]bot sum fyrr ær saght. §. 1. Nu will man wiþ botum takæ. æptir sin dræpnæn. draparin will ok giærnæ giældæ. winz[65]) æi fæ til fuldræ fiuratighi markæ þa bristi fore allum þem[66]) þær a[67]) bot[68]) takæ swa mykit fore hwarium. sum boten ær til. Hwar sum man dræpær. ok rymir undæn. ok ([69]ærfwingiær wiliæ wiþ botum takæ. sökis þa bo hans mæþ domum ok. skiælum. Nu skal[70]) þæn biuþæ sum giærþ hawær giört. bot æptir brutum sinum. giæld
49 æptir wighis walli. han a[71]) biuþæ a hundæris þingum. ([72]þrim. ok folklanz þingum twem. will malsegande wiþ botum takæ. þa fæsti. ok giældi æptir. will han æptir hæmpdum letæ. fæsti þa hundæri ok længsmanni bot æptir brutum sinum. Nu will han æi fæstæ. ællr ræt gioræ.[73]) sökis þa han til laghæ. ællr laghæ botæ. §. 2. Nu huggæs twe mæn. annær wærþær sar. ok annær dræpin. þær ær drap gilt. ok sar o gilt. §. 3. all sporgiæld ok dulghæ drap[74]) skulu þræskiptæs.

.XI.

NV[75]) six vm twebotæ.[76]) Giör man forsæti[77]) fore andrum .j. husæ skiuli. gardhæ skiuli. grindæ skiuli. skogha skiuli. öya skiuli. ællr utnæsæ.[78]) kombær þær man a[79]) gangændi. akænde. riþænde. ællr[80]) roænde. Faldær þæn fore ær. liggi han[81]) .j. sporgiældum. tiughum[82]) fiurum. Faldær þæn til kombær. liggi han[83]) .j. twæbotæ[76]) tiughum attæ. Nu sighær annær. forsæti giört wæ-

---

62) C. E. F. sic. A. add. *þy*.
63) C. *mannæ eþe*.
64) C. om. *bot*. E. *säx marker. Nu* &c.
65) F. *findz*.
66) F. E. sic. A. *þen*. C. om. h. v.
67) E. F. om. *a*.
68) C. E. F. add. *fore*.
69) E. F. *ärwinge wil* &c.
70) E. *a*.
71) F. om. *a*.
72) F. *twem, och trem folcklandztingom, wil* &c.
73) F. *biude*. E. add. *ällä biudha*.
74) C. add. *þer*.
75) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque.
76) C. E. F. *twæböte*.
77) F. *försät*, et sic infra.
78) F. *vthnäs*.
79) F. om. *a*.
80) C. om. *ællr*.
81) E. om. *han*.
82) E. F. *tighiom*; et sic in sequentibus.
83) E. F. om. *han*.

ræ. ok annær æi.[84]) ([85]þa aghu þæt tolff mæn witæ ([86]hwat forsæti giört war ællær æi. æi ma ([87]forsæti kallæ þæt æi kombær drap .j. **§. 1.** Fylghir man laghum. ok leznum. gangær þær gen wigh ok wærn. faldær þæn[88]) fore ær. liggi han .j. sporgiældum. tiughum fiurum. Faldær þæn til kombær. liggi[89]) .j. twæ böte tiughum attæ.[90]) æi wærþær þe[91]) bot höghri.[92]) **§. 2.** ær annær swa ungær. ok annær swa gamæl. at han ær æi för full folkwapn[93]) bæræ. skorin aff skyldum ok utgiærþum. wærþær þæn dræpin.[94]) gildær *mæþ*[95]) twæböte tiughum attæ. **§. 3.** Kunungær biuþær leþung utt. skip liggær .j. læghi. lyptingær tiældæþær[96]) skiöldæi[97]) a stampni. wærþær þær[98]) man dræpin fore borþe ok bryggiu sporþe. liggi .j. twæböte tiughum attæ. **§. 4.** J. þæssum malum. nu æru upp tald. þa skal swa baþi ([99]sanbanæ. ok haldbanæ wiþ bindæ[100]) sum fyrr ær saght. um annur drap. **§. 5.** Swa a twæböte skiptæs. at malseghande. taki[1]) fiurætighi m*arkær*. ok fiurætighi m*arkær* ([2]þræskiptæs. takær kunungær en lot. annæn ([3]rættær malseghande. þriþiæ hundærit. **§. 6.** Nu dræpær konæ man. liggi han .j. sporgiældum.[4]) Dræpær man[5]) kono. liggi hon .j. twæböte.[6]) ([7]skiptis þæt sum annur twæböte. Nu six þön konæ mæþ barni wæræ. sum dræpin war.[8]) hawi þa barns ærfwingi[9]) þæn næsti wizorþ. at witæ þæt mæþ sæx mannum. ok sæx konum. at hun mæþ barni war. þa

---

84) F. *nekar.*
85) E. *Thät aghu tolf* &c.
86) E. om. *hwat — æi.*
87) F. *thet försätt heta der ey* &c.
88) F. add. *der.*
89) C. add. *han.*
90) C. E. F. add. *Fylghir man laghkallæþu þingi æptir laghböte* (E. *laghbeti*) *sokn.* (F. *lagaböter sökis*) *þær fore ær rættær malseghandi. ok rættær dombær. gangær gen wigh ok wærn. faldær þæn* (F. add. *som*) *fore ær liggi* (E. *Ligger*) *.i. sporgialdum .XL.* markum. (E. F. *tighium fiurum*) *faldær þæn til kombær. liggi* (E. *Ligger*) *.i. twæböte* (F. *twebotum*) *tiughu* (lege *tiughum*; E. F. *tighium*) *attæ.*
91) E. *thön.*
92) F. *mera.*
93) F. *wapnn.*
94) F. add. *wari.*
95) E. F. *at.*
96) F. add. *och.*
97) C. E. *skioldær.*
98) E. F. *then.*
99) C. *sandbani ok haldbani wiþær bindæs* &c.
100) F. *widerbindes.*
1) F. *tager.*
2) F. *gånge till treskiptes, tagi* &c.
3) C. *malseghandi ok þriþiæ* &c.
4) E. add. *tighium fiurum.*
5) E. *mander.*
6) E. add. *ok.*
7) F. om. *skiptis — twæböte.*
8) F. *wardt.*
9) C. *arffwi.*

hun dræpin at[10]) warþ.[11]) ok bötes þæt[12]) mæþ atærtan markum. ([13]þa præskiptæs. taki en lot malsegande. annæn kunungær.[14]) þriþiæ. hundærit. §. 7. Nu kan heþit barn dræpæs[15]) þær wærþær æi bot höghri. æn fiurætighi markær.

.XII.

Nv[16]) six um hundræþæ gield. wærþær owormaghi dræpin mæþ harms hændi.[17]) þæn minnæ ær æn siu aræ. han ær gildær. ([18]mæþ hundræþum.[19]) ok fiurum tiughum. §. 1. Nu wærþær man hemdræpin[20]) han ær gildær. ([21]at hundræþum ok fiurum tiughum. wærþær man[22]) dræpin innæn fiuræ tomptæ ra. sum allir byæmæn[23]) aghu. ([24]nokor aff þem sum þær a hus ok hem. ællr[25]) innæn sæxtighi fampnæ fran tomptæ ranni.[26]) han ær gildær at hundræþum. ok ([27]tiughum fiurum. E hwar man bawær hus ok hem. þa hawi .e.[28]) friþ. sæxtighi fampnæ fran husum sinum. wærþær man[29]) dræpin innæn þæt mærki. nu ær saght. wæri gildær at hundræþum. ok[30]) ([31]tiughum fiurum. ær ok þy fiærmer, liggi þa[32]) .j. sporgiældum.[33]) þænnæ[34]) friþ aghu[35]) bonde ok[30]) husfru ok þeræ börn.[36]) ok allir þe ([37]þær aghu bo samæn. utæn þeræ giæst hion. leghu hion. ok[30]) hemæ hion.[38]) þe liggin .j. twæböte. §. 2. Nu wærþær man dræpin .j. kirkiu. ællr[39]) kirkiu garþi. ællr[40]) innæn sæxtighi

---

10) C. E. F. om. *at.*
11) C. E. *war.*
12) C. om. *þæt.*
13) F. *Tå gånge the till treskiptes.*
14) F. add. *och.*
15) C. *dræpit wærþæ.*
16) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque. E. om. *Nv — gield.*
17) F. *hender.*
18) F. *åt 140 markom, Nu* &c.
19) C. E. add. *markum.*
20) C. *dræpin hemæ.*
21) C. *mæþ hundraþum. ok XL. wærþær* &c.
22) C. add. *hemæ.*
23) C. F. om. *byæmæn.*
24) C. *hus ok hem nokor aff þem. ællr innæn* &c.
25) F. add. *och.*
26) C. *tomptæ ra.*
27) C. *.XL. æ hwær man* &c.
28) F. *och.*
29) E. F. *han.*
30) F. om. *ok.*
31) C. *.XL.. ær* &c.
32) C. om. *þa.*
33) C. add. *.XL.. markum.*
34) F. *Samma.*
35) C. *a.* F. *ægher.*
36) C. E. F. *barn.*
37) C. *.i. bo aghu samæn* &c.
38) E. *hemuhion.*
39) C. add. *.i.*
40) F. add. *och.*

fampnæ nær kirkiu garþinum. wæri þa gildær at hundræþum. ok[41]) ([42]tiughum
fiurum. §. 3. Nu kunnu mæn til þinx komæ. hittæs sattir[43]) ok skiliæs o sæt-
tir.[44]) a rættum þinxstaþ ok gamblum. wærþær þær man wæghin ([45]ok slæ-
ghin. liggi ([46]þæn man .j. hundræþum. ok[41]) ([47]tiughum fiurum. ær þæt[48])
utæn þinxstaþ. liggi .j. sporgiældum. §. 4. Giptis son fra fæþær[49]) sinum.
kombær faþir til sons hem. wærþær[50]) þær wæghin ok slæghin. liggi .j. spor-
giældum. kombær son hem til faþurs sins.[51]) ([52]þa ær han hemæ wærþær þær
([53]wæghin ([54]ok slægin. gildær mæþ hundræþum. ok ([55]tiughum fiurum. Giptir
bonde son sin. til kiöpstaþær.[56]) farr faþir hans[57]) mæþ sækki ok suþi. gangæ
baþir a torgh kiöpæ sinnær[58]) letæ. wærþæ þær[59]) wæghnir. ok[60]) slæghnir.
hawæ baþir en wighwal swa nær garþi. at takæ ma mæþ ([61]ask ok ændæ[62])
ok öxæ skapti. þær ær hwar þera gildær at[63]) hundræþum ok ([64]fiurum tiu-
ghum. ær þæt þy fiærmær. liggi þa[65]) faþir .j. hundræþum. ([66]ok fiurætighi. 51
ok son hans .j. sporgiældum. §. 5. Bor smiþær a landi wærþær han[67]) dræ-
pin mællum garz ok smiþiu. ok standær smiþiæ swa nær garþi. at ([68]han ka-
stær hakæ ok hambri aff garþi. ok[69]) til smiþiu. wærþær[70]) þær dræpin.[71])
liggi þa[72]) .j. hundræþum. ok[69]) ([73]tiughum fiurum. ær han þy fiærmær. liggi
.j. sporgiældum. §. 6. Nu riþær man at wæghi.[74]) hittir lik ærræt ok undæt.

---

41) F. om. *ok.*
42) C. *.XL. Nu* &c.
43) E. *satir.* F. *Säthe.*
44) C. *osattir.* E. *osatir.* F. *osâthe.*
45) C. om. *ok slæghin.* F. *eller slaginn.*
46) C. E. om. *þæn man.*
47) C. *.XL. ær* &c.
48) F. om. *þæt.*
49) E. F. *fadhir.*
50) C. add. *han.*
51) E. om. *sins.*
52) C. om. *þa — hemæ.* F. *hann ær hema.*
53) F. *slagenn, wari gilder åt hundradom* &c.
54) C. om. *ok slægin.*
55) C. *.XL. giptir* &c.
56) E. F. *kiöpungx.*
57) E. om. *hans.*
58) E. *sinna.*
59) C. sic. E. F. *ther.* A. *þæ.*
60) F. *eller.*
61) E. *aske ok hände ok yxasköpte* &c.
62) F. *höteder.*
63) E. *mädh.*
64) C. *XL. ær ok þy* &c.
65) C. om. *þa.* E. F. *thär.*
66) E. F. *tighium fiurum, Ok sun* &c.
67) E. F. om. *han.*
68) C. *kasta ma mæþ akæ* (sic) *ok hambri mællum garþz ok smiþiu.*
69) F. om. *ok.*
70) C. E. F. add. *han.*
71) C. add. *mællum.*
72) C. E. F. om. *þa.*
73) C. *XL. ær* &c.
74) E. *wäghum.*

han a atær wændæ ok lysæ .j. by þem þær næst[75]) ær. ær oran fore hanum ([76].j. þem by. lysi .j. by andrum. ær ([77]ok þær oran. lysi .j. by þriþiæ. standi swa .j. þem by ([78]sum .j.[79]) fyrstæ. ok sighi. jæk hawær fynd hitt. liggær lik a wighwalli. ærræt ok undæt. ok wet ængin manz banæ. ([80]Swaræ þe sum fore æru. hwar ær likæri[81]) manz banæ. æn þu.[82]) Ne[83]) sighær han. jæk ær æi manz bani. Synis bloþ .j. ([84]spiuz fali undi öxæ ölum. synis spiæl a klæþum. ællr oddær wiþ und. han ær likær manz banæ Dyl han giærning. þa aghu tolff mæn han antwiggiæ wæriæ ællr fællæ. wæriæ þer han. wæri saklös. fællæ þer han. böte hundræþæ markær ok fiurætighi. §. 7. Nu wærþær man siukær a skipum[85]) uti. þer aghu ([86]byrr at biþæ ok manz at giömæ. ([87]at liþær sott att manni. æn aghu þe byrr at biþæ. ok manz at giömæ. ([88]en sighær þæn man döþæn wæræ. ok annær quikæn. æn[89]) aghu þer byrr at biþæ. ok manz at giömæ. e[90]) til þæs allir sighiæ þæn man döþæn wæræ. ok ængin quikæn. föri[91]) han[92]) siþæn[93]) .j. ö ubygdæ. ([94]læggiæ mællum stens ok torfwo. bort sighlæ þe. til komæ andri. löpæ upp .j. ö. obygdæ skæmptæ sik. ok wæþær skoþæ. höræ ([95]þe at rymbær .j. iorþo. til seæ þer. fa mal aff manni. wet ([96]næmpnæ stamboæ ok styriman. ok hassætæ.[97]) þer ([98]aghu man a land föræ. han a siælwær böter fore sik kræffiæ. han ær gildær at[99]) hundræþum ok ([100]fiurum tiughum. §. 8. Nu kan kunungær gislæ hawæ. wærþær han ([1]wæghin ok slæghin ([2]gildær mæþ hundræþæ markum ok fiurætighi. §. 9. Nu

---

75) E. *näster.*
76) F. om. *.j. þem by.*
77) C. *oran .i. þem by. lysi* &c.
78) F. om. *sum .j. fyrstæ.*
79) E. om. *.j.*
80) E. *Nu swara the fori* &c.
81) C. add. *til.*
82) F. add. *ær.*
83) E. *Näi.* F. *Nu*; male.
84) C. *spiutfali. vndæ a öxæ ölum.*
85) C. F. *skipi.*
86) F. *by bidhe.* Male.
87) C. F. om. *at — giömæ.*
88) C. F. *Nu* (F. *ænn*) *sighær annær þæn* &c.
89) C. *þa.*
90) C. om. *e.*
91) Pro *föræ.* C. E. F. *fören.*
92) F. om. *han.*
93) C. om. *siþæn.*
94) F. om. *læggiæ — obygdæ.*
95) E. *thär rymber* &c. F. *tå åt rimber* &c.
96) E. *badhe nämna stamnboa, styriman ok assäta alla: Ther* &c.
97) F. *Asseta.*
98) F. *äger mann å land föres.*
99) E. F. *mädh.*
100) C. *.XL. Nu* &c.
1) C. *dræpin gildær mæþ hundræþum ok .XL. Nu* &c.
2) F. *wari gilder åt hundradom tijom och fiurom, Swenner* &c.

faræ skattmæn kununx giönum land wærþæ þe wæghnir. ok slæghnir. gildir mæþ hundræþum. ([3]ok .XL. Swenær sum þem fylghiæ. wærþæ þe wæghnir ok[4]) slæghnir. liggin .j. lanz laghum. §. 10. standær laghmaþær[5]) a[6]) laghskilu rættri. wærþær ([7]þær wæghin ok slæghin.[8]) gildær at hundræþum. ok tiu- 52
ghum fiurum.

.XIII.

¶ Nu ([9]far bonde dræpæ husfru sinæ. wildi raþæ hænni. ok æi dræpæ hanæ. þæt aghu tolff mæn witæ. hwat[10]) þæt war giört mæþ wiliæ wærk[11]) at hun banæ fik. ællr han wildi raþæ hænni. ok æi dræpæ hanæ. ([12]swæriæ þer swa[13]) at han æi drap hanæ mæþ wiliæ. wæri þa[14]) sækær at laghæ botum. Fællæ þer han. gangi þa bonde til stæghls. fore giærþ sinæ. ok þo aghu þe han fyrræ til þinx föræ. ok dom til takæ fyrr æn þæt giörs. ok liggi o gildær fore allum mannum. wiliæ frændær[15]) hanum liff unnæ. þa skal han utlændis at[16]) skript innæ.[17]) inlændis bot bötæ. ok[18]) þæt ær[19]) hundræþæ m*arkær* ok fiurætighi. ([20]Gangi baþi .j. karl ok kunung*ær*. §. 1. Dræpær husfru sin bondæ wæri[21]) lagh samu. witin[22]) ok þæt tolff mæn. hwat þæt war giört mæþ wiliæ[23]) ællr ([24]æi. Fællis hun at[25]) wiliæ wærki. dömis þa hun mæþ stenum[26]) tyrfæs. §. 2. Nu dræpær[27]) hwarti[28]) þeræ annæt. ok ær þo annæt þe-

3) E. *markum ok tighium fiurum. Swänar* &c.
4) F. *eller.*
5) F. *lagmann.*
6) E. *i.*
7) C. *han dræpin gildær at hundræþum ok .XL.*
8) F. add. *wari.*
9) F. *kan bonde råda hustrw sine hårdeliga, så at honn får bana aff, Thet ägo* &c.
10) C. E. F. add. *hældær.*
11) C. E. *wiliæ wærki.*
12) C. om. *swæriæ — wiliæ.*
13) E. om. *swa.*
14) C. F. om. *þa.*
15) C. E. add. *hænnær.*
16) C. E. F. om. *at.*
17) F. *taga.* C. E. F. add. *ok.*
18) C. E. F. om. *ok.*
19) E. *äru.*
20) E. *Ganger thär i badhe karl* &c.
21) E. *Warin.*
22) F. *witne.*
23) C. add. *wærki.*
24) F. *medh wåda, Felles* &c.
25) C. *mæþ.* E. *til.*
26) E. add. *i häll.*
27) C. F. *drap.*
28) F. *intet.*

ræ dræpit. ok banin kan fangin wærþæ. gangær banin wiþ giærninginni.[29]) ok husfrun ællr bonden[30]) wiþ raþinu. ([31]wæri baþi fegh. maþrin ([32]upp a stæghl ok konæn undi gryt.[33]) Nu gangær ([34]viþ man. ok konæ dyl. ok fællæ hanæ tolff mæn. þa giældin baþi[35]) ([36]liff sitt. fore. §. 3. Dræpær ([37]bonde husfru sinæ. ællr husfru man sin. wærþæ laghlikæ til wnnir.[38]) gangi undir döþ. sum nu[39]) ær saght. §. 4. Nu kan ([40]faþir ællr moþer barn sitt dræpæ ællr barn faþur[41]) ællr moþor sinæ. ællær[42]) broþer broþor sin.[43]) ([44]systir systur sinæ. þæssi giæld æru all .j. hundræþum ok ([45]tiughum. fiurum.

.XIIII

¶ Hundræþæ giæld aghu swa skiptæs. takær[46]) malsegande fæm. markær ok sæxtighi. kununx lænsman. fæmtæn markær.[47]) til kununx borþ þrætighi markær. ([48]ok þrætighi markær[49]) folklandinu. halfft þem[50]) ær[51]) folklandinu raþær. ok halfft folklanz mannum. ok[52]) slikt hundæri sum hundæri. Nu ær saght um hundræþæ giæld ok fiurætighi ([53]wærþæ ok ængin giæld höghri.

.XV

NV[54]) six vm þön mal.[55]) baþi gangær hals ok goz fore. hwar sum awghæn skiold föræær. gen allwaldughum kononge. ællr gen hanz[56]) riki.[57]) han ær siælf-

---

29) C. sic. E. F. *giärdine.* A. *giærningum.*
30) C. *bonde.*
31) E. *Warin badhin* &c.
32) C. E. F. *vndir stæghl.*
33) E. *griuth.*
34) C. F. *man wiþ.* E. *madher widher.*
35) C. E. F. *baþin.*
36) F. *lifuet före.*
37) C. *husfru bondæ sin. ællr bonde husfru sinæ. wærþæ* &c.
38) C. *wnin.* F. *wunnenn.*
39) E. F. *fyrr.*
40) C. *bonde ællr husfru barn* &c.
41) C. F. add. *sin.*
42) E. om. *ællær.*
43) C. add. *broþer systur sinæ. systir broþor sin.* F. add. *eller Broder Syster sinn, Syster broder sinn, eller.*
44) E. *ällä systur sina, systir brodhur sin ällä systur sina: Thässin* &c.
45) C. *XL.* (pro *tiughum. fiurum.*)
46) F. *tagi.*
47) E. add. *Ok.*
48) A. Loco verborum: *ok þrætighi markær* alia quaedam antea fuerunt scripta.
49) E. add. *til.*
50) E. F. *thän.*
51) C. F. om. *ær.*
52) C. om. *ok.*
53) C. *wærþi ængin* &c.
54) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque.
55) F. add. *som.*
56) C. *han.* Male.
57) C. E. F. add. *þær.*

fær föddær innæn han hawær[58]) fore giört hals. æn han fangin wærþær. ok þær til iorþ ok goz hans undir krununæ. hwat han fangin wærþær. ællr æi. Nu wærþær han æi fangin. ok witis þo[59]) ([60]vm þylikt[61]) mal. þa skulu sæx mæn aff kununx raþ næmpnæ tolff mæn. þe tolff aghu han[62]) wæriæ ællr fællæ. wæriæ þer han. wæri saklös. fællæ þer han. giældi baþi liff ok goz. §. 1. þættæ ær annæt mal swa bötis. hwilikin man. sin rættæn[63]) hærræ dræpær, hwat han ær hældær[64]) ([65]fatökæri hærræ ællr rikæri.[66]) wærþær han fangin wiþ[67]) samu[68]) giærning. þa skal han ([69]til ([70]þinx föræs. ok vndi stæghl dömæs. ok iorþ ok goz hans[71]) ([72]præskiptæs. takær en lot kunungær. annæn malseghande. þriþiæ hundæri.[73]) Nu kan bondæ[74]) leghudrængær ([75]ællr brytiæ. ællr þeræ leghu kona. ællær þræl þeræ. ællr ambat.[76]) bondæn ællr brytiæn. ællr þeræ husfrur. ællr barn þeræ dræpæ. ([77]taki þa þylikin[78]) ræt. ([79]nu ær upp taldær.[80]) Nu kan manni ællr kono[81]) witæs at þer hawæ hærræ sin dræpit.[82]) þæn dyl sum sakin giffs. þæt[83]) aghu tolff mæn wæriæ. ællr fællæ. wæriæ þe han. wæri saklös Fællæ þer han. standi ([84]þylikin dom. nu ær ([85]upp taldær 53

.XVI.

¶ Dræpær[86]) præstær bondæ. ællr[87]) ([88]annær klærkær. þa taki biskupær

58) F. *hafui.*
59) E. add. *hanum.*
60) F. *för tolka måll.*
61) E. *thylikit.*
62) C. add. *antwiggiæ.*
63) E. F. *rätta.*
64) C. om. *hældær.*
65) C. *rikæri hærræ ællr fatökæri. wærþær* &c. B. verbis *fatökæri. wærþær* &c. post lacunam (vide not. 14. pag. 135.) iterum incipit.
66) E. add. *ok.*
67) E. F. *mädh.*
68) B. *sannæ.* C. *samæ.*
69) B. C. *undir stæghl dömæs. oc fyrræ til þinx foræs. oc iorþ* &c.
70) F. *stegel dömes å tinge, och Jordh* &c.
71) E. add. *til.*
72) B. C. *præskiptis.* F. *till treskiptes gånga, Tagi* &c.
73) B. C. E. *hundærit.*
74) E. *bondans.*
75) E. *bryttia, leghukuna, thräl ällär amboth, Bondan, bryttian, thera husfrur* &c.
76) B. F. *ambut.*
77) E. *Takin thylikin* &c.
78) F. *tolkinn.*
79) B. C. *sum nu ær saght. Nu* &c.
80) F. *vptaldt.*
81) F. add. *tolkenn Saak.*
82) F. add. *och.*
83) F. *Thenn.*
84) F. *tolkenn rätt som för ær Sagt.*
85) B. C. *saght.*
86) F. *Nw dræper.*
87) E. add. *ok.*
88) B. C. E. sic. A. F. *annæn klærk.*

kununx rættin. Dræpær bonde præst. ællr annæn klærk. þa taki[89]) kunungær kununx rættin. ([90]aff bondænum þem samæ. §. 1. Nu kan bonde wærþæ dræpin ok ([91]arffwi hans ær æi inlændis. kiærir þær[92]) nokor æptir. ok wærs þæt fore hanum. kan þæn atær komæ sum rættær ærfwingi ær. ok ær[93]) fyrræ wart. kiærir[94]) ærfwingi siþæn æptir[95]) wari swa wart fore hanum. ok allum andrum sum fore þem fyrræ æptir kiærþi. §. 2. Dræpær man annæn. ok dör þæn[96]) fyrræ sum drapit giörþi. æn ([97]laghfyllt wærþær a han. þa standær[98]) þrætylptær eþær fore arfwænum[99]) hans. bristær at eþe.[100]) sækær at sporgiældum. ([1]ok æi fore morþgiældum. æn þo at til morþgiældæ brutit wari.[2]) Nu wærþær þæn man laghwnnin til drapsins. fyr æn han dör. þa aghu ærfwingiær[3]) ærfwæ swa lett sum liufft. ok giældis aff þy goz sum drapærin atti. ok ([4]wæri siþæn saklös. allt þæt[5]) bötæs skal fore faþursins[6]) giærningær.[7]) þær han hawær brutit. ællr[8]) fore[9]) moþor brut. þær hun bröt .j. sinum daghum. þa giældis[10]) æ brutin aff þæs[11]) lott sum bröt. æru æi pænningær til. þa ær
54 þær ([12]want bötær[13]) kræffiæ. æncti ær til. §. 3. Nu kan biltughær[14]) man dræpæ man. mæn[15]) han biltughær ær. ællr annur brut brytæ. böte æptir[16]) lanslaghum.[17]) siþæn han .j. friþ kombær kan han dræpin wærþæ. ([18]þæt ær o gilt

.XVII.

¶ Nu will man witæ drap sætt ok bött. kiærir malseghande æptir botum.

---

89) E. *taker.*
90) E. om. *aff — samæ.*
91) F. *arfuinge hans ære* &c.
92) B. *þæt* scriptum est, at *r* ab ipso scriba, ut videtur, supra lineam additum. C. *þæt.*
93) E. *war.*
94) B. C. E. F. sic. A. *kiærit.*
95) B. C. om. *æptir.*
96) F. *hann.* B. C. add. *siþæn.*
97) F. *lagfölgdt ær, å hann.*
98) B. C. *standi.* F. *stånda* (pro *stånde*).
99) B. C. *arwm.* F. *Arfuingom.*
100) F. add. *wari.*
1) B. C. om. *ok — morþgiældum.*
2) F. *warder.*
3) E. add. *hans.*
4) E. *warin sidhän saklösir.*
5) B. C. add. *sum.*
6) B. C. E. F. *faþurs* (E. *fadhur*) *sins.*
7) F. *gerningh.*
8) F. add. *och.*
9) E. om. *fore.*
10) E. *giäldins.*
11) F. *thenn dödes.*
12) F. *ondt böter taga som inga æro till.*
13) E. add. *taka ällä.*
14) E. *biltugha.*
15) B. C. F. *mæþæn.*
16) F. om. *æptir.*
17) E. F. *laghabotum.* B. C. add. *oc laghæ botum.*
18) F. *wari ogiller.*

ællr[19]) kunungær. ællr hundæri. hwilikit[20]) þeræ[21]) hælzt æptir kiærir. ([22]hin sighær þe bot guldit hawæ.[23]) aghu tolff mæn witæ. hwat þæt guldit ær.[24]) ællr æi. §. 1. kombær man til þinx oc gangær wiþ sak sinni. þe[25]) han a döþ fore liutæ. þa[26]) skulu tolff mæn[27]) witæ. hwat han wiþ þe sak gik ællr æi. þe[28]) tolff[29]) a[30]) lænsman næmpnæ. æ[31]) hw*a*t sak þæt helzt ær. þær[32]) man hawær wiþ gangit ok gangær[33]) a liff manz.[34]) þa swærin þe tolff mæn.[35]) at han wiþ ([36]þe giærning gik. fyrr æn dombær ([37]a han gangi.

.XVIII.

¶ Wærþær[38]) man .j. öyom dræpin. þær andræ öyær æru utæn fore. þær a þæt[39]) skiplagh banæ finnæ sum ([40]ön liggær til. innæn nat ok iæmlangæ. ællr botum uppi haldæ. hwat þe[41]) lik æru flere. ællr færri. bötis ([42]æ mæþ enni bot. ([43]æi a bot höghri wæræ. æn fiurætighi markær.

.XIX.

¶ Bær konæ forgiærningær manni wærþær bar ok[44]) a takin. ([45]þa skal ([46]hanæ takæ ok .j. fiætur sættiæ. ok swa til þinx föræ. ok þe[47]) samu forgiærningær mæþ hænni. ([48]þæt skulu tolff mæn witæ. hwat ([49]hun haffþi þe

---

19) F. om. *ællr.*
20) B. C. F. *hwilikin.*
21) B. C. add. *þær.*
22) F. *och hann sæger the boot guldin wara, Tå ægha thet 12 männ* &c.
23) B. C. add. *þa.*
24) B. C. *war.*
25) E. *theri.*
26) E. *Thät.*
27) C. F. add. *þæt.*
28) B. C. E. *þem.*
29) E. add. *män.*
30) F. *och.* Male.
31) B. C. E. F. sic. A. *a.*
32) F. *denn.*
33) E. add. *thät.*
34) B. C. E. *hans.*
35) B. C. E. om. *mæn.*
36) F. *gerningenn.*
37) F. *öfuer honom gångenn war.*
38) B. C. E. F. *Nu wærþær.*
39) B. C. om. *þæt.*
40) F. *öyer ligge* &c.
41) F. om. *þe.*
42) B. C. *mæþ enungæ botum.*
43) E. *The both ma äi höghri* &c.
44) F. om. *ok.*
45) E. *Hona skal taka* &c.
46) F. *honn tagas och i fietur settias, och — föras* &c.
47) E. om. *þe.*
48) E. *Tolf män skulu wita* &c.
49) B. C. E. *hældær hun hawær þe* &c. F. *heller honn the förgerninga giorde eller Ey, Wärie the* &c.

forgiærningær giört ællr æi. ællr hwat hun ær bar ok a takin[50]) ællr æi. wæriæ þer hanæ. wæri saklös. fællæ þer hanæ. fællis til fiurætighi ([51]m*arkæ*. þe bot ([52]þræskiptis. takær en lot kunungær. annæn malseghande. þriþiæ hundærit. hawær nokor þær döþ aff[53]) lutit. ok kiæris siþæn. witin ok[54]) þæt tolff mæn. skieræ[55]) þe hanæ. wæri saklös falls hun. þa a hun .j. bali brinnæ.[56]) ok ([57]ærfwingiær hænnær takin[58]) goz æptir hanæ. ([59]will malsegande hænni liff unnæ. þa bötes[60]) hundræþæ markum. ok fiurætighi.[61]) skiptæs[62]) swa þe[63]) giæld sum all annur hundræþæ[64]) giæld. æn þo at[65]) hun wærs[66]) fore forgiærningum[67]) þa wæri bonden saklös fore fiæturin. **§. 1.** Dræpær man annæn. ok annær takær draparæn hem til sin. haldær han[68]) a[69]) mot ærfwingiæ wiliæ enæ nat .j. husi sinu.[70]) mæþ witi sinu. haldi þæn[71]) fullum botum. uppi. ællr fae draparæn rættum ærfwingium .j. hand.[72]) **§. 2.** Skiufwær[73]) man annæn .j. eld mæþ waþæ aff husi. ællr[74]) or træ. ællr ok[75]) .j. watn. liutær aff döþ. ællr far[76]) annæn skaþæ. liggi[77]) allt .j. waþæ botum.[78]) þæt ær waþi baþir sighiæ waþæ[79]) wæræ. þær skal ok[80]) waþæ eþ ([81]biuþæ. ok waþæ bot bötæ. Faldær han at[82]) tilbuþinu. wæri þa waþi .j. wiliæ wærkum. Nu skiutær man annæn mæþ viliæ wærki .j. eld. watn. ællr swa[83]) sum fyrr ær saght. liutær[84]) aff döþ. ællr[85]) skaþæ. þa[86]) witnis til[87]) mæþ witnum. hwart æptir

---

50) B. C. add. *þær mæþ*.
51) E. *marker til threskiptis*.
52) F. *æga till treskiptis gånga, Tagi* &c.
53) E. add. *fangit ällär*.
54) B. C. om. *ok*.
55) F. *wärie*.
56) F. *bremas* (lege *brennas*).
57) E. *ärwingi taki* &c. F. *arfua hennes taga hennes godz, Will* &c.
58) B. C. *takæ*.
59) E. *Wilia malsäghanda* &c.
60) B. C. E. F. add. *mæþ*.
61) E. F. *tighiom fiurum*.
62) B. C. E. *skiptis*.
63) E. *thön*.
64) F. om. *hundræþæ*. Male.
65) F. om. *at*.
66) B. C. E. F. *wæris*.
67) F. *gerningenn*.
68) B. C. om. *han*.
69) F. om. *a*.
70) E. add. *ok*.
71) E. *han*.
72) F. *hender*.
73) B. C. F. *skiutær*.
74) E. om. *ællr*.
75) B. C. om. *ok*. E. *vt*.
76) B. C. E. add. *aff*.
77) E. F. add. *thät*.
78) B. C. *waþæ giældum*.
79) B. C. om. *waþæ*.
80) E. om. *ok*.
81) F. *biudes, och wåda boot bötes*.
82) F. om. *at*.
83) E. F. om. *swa*.
84) F. add. *der*.
85) B. C. E. F. add. *annæn*.
86) E. om. *þa*.
87) B. C. *þæt*.

sinum brutum. ([88]hwat þæt ær sar. ællr drap. ok bötes hwart æptir sinum brutum. ær[89]) æi witni til. þa[90]) wæri sik mæþ lanzlaghum. Faldær[91]) at laghum böte mæþ lagha botum. §. 3. æ hwar ([92]mæn wærþæ sannir fore morþe. giældin liff sitt fore. æ[93]) huru mangir þer æru. hælzt. ok wærþæ laghlikæ til witnæþir. ok þe aghu fyrræ laghlikæ dömæs.

.XX.

Nv[94]) tæls[95]) um þokkæ bot.[96]) wærþ*æ*r kununx man dræpin. þær ær fiurætighi m*arkær* þokkæ bot at. wærþær yærls man dræpin. ællr biskups.[97]) tolff m*arkær* þokkæ bot at.[98]) wærþær kununx ([99]raþmanz þiænistuman dræpin. ællr ok andræ riddæræ.[100]) sæx m*arkær* þokkæ bot at. þænni þokki kombær æi .j.[1]) utæn .j. drapum. han a takæ hærræ þæs sum dræpin ær. j. hundræþæ giældum.[2]) æru æi þokkæ bötær.[3])

.XXI.

Nv[4]) talas[5]) um saræmal. Giör fæ manni[6]) bloþlæti. æ[7]) hwat fæ þæt hælzt ær.[8]) örtogh karlgild boten[9]) at.[10]) ([11]ær þæt fullsæri. þa ær öre karlgildær. bot at. Bonden ([12]a þem lækir fa. sum skaþæn fik biuþær han æi lækirin.[13]) þa

---

88) B. C. F. om. *hwat — brutum.*
89) B. C. E. F. *æru.*
90) E. om. *þa.*
91) B. C. F. *fallz.*
92) F. *mann warder.*
93) B. C. om. *æ.*
94) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque. E. om. *Nv — þokkæ bot.*
95) F. *talas.*
96) B. C. *þokkæ bötær.*
97) F. add. *der ær.*
98) E. add. *än.*
99) B. C. E. *razmanz.* F. *resendes männ dräpinn, eller och af andre ridderes tienniste männ dräpne Sex marka Tocke åt;* male.
100) B. C. add. *þiænistumæn wærþæ dræpnir.*
1) B. C. E. F. om. *.j.*
2) F. add. *der.*
3) E. F. add. *innan.*
4) A. B. C. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pietaeque. E. om. *Nu — saræmal.*
5) B. C. *six.*
6) F. om. *manni.*
7) B. C. E. om. *æ.* F. *eller.*
8) F. add. *wari.*
9) B. C. F. *bot.*
10) F. om. *at.*
11) B. C. F. om. *ær — bot at.*
12) E. *thän fäit a, skal thäm läkir* &c.
13) E. *läkir.* B. C. E. F. add. *til.*

æru[14]) sæx öræ kiöpgildir laghslitit. þöm ([15]taki malseganden.[16]) Nu ær lastær ok lyti innæn komit. böt[17]) mæþ öre karlgildum. aff owitænum.

.XXII.

¶ Nu slar owormaghi ([18]man til bloz. wæri böt[19]) mæþ þrim örum. ok fullsæri[20]) mæþ sæx örum. hwat[21]) hældær þæt ær .j. hofþi.[22]) ællr huldi. e[23]) hwat þæt ær hældær[24]) .j. friþi ællr friþæ mællum. ([25]ællr hwat þæt ær mæþ waþæ[26]) ællr wiliæ. Nu skal han hanum lækir biuþæ. fællir han þæt buþ. þa ær laghslitit sæx öræ.[27]) Nu will wæriændin[28]) ([29]owormaghæns wæriæ han. dyl[30]) antwiggiæ bloþlæti ællr fullsæri. hawær han twæggiæ mannæ witni ([31]til. siælwær han þriþi. gangi fram mæþ þöm witnum. æru æi witni til. þa[32]) wæri sik mæþ lanzlaghum

.XXIII.

¶ Nu kan witændi man annæn til bloz sla *mæþ* waþæ. ([33]ok æi mæþ[34])
wiliæ. þa ær bloþsars waþi. .j. huldi ([35]böt mæþ öre karlgildum. bloþsars wa-
þi .j. hofþe.[36]) ([37]böt mæþ örtoghum niu. ([38]ok fullsæris waþi .j. huldi. böt
56 mæþ örtoghom niu. ok[39]) fullsæris waþi .j. hofþe. böt[40]) mæþ sæx örum. §. 1.
huggær[41]) man fingær aff manni. ællr[42]) nokon liþ aff fingrinum.[43]) öre karl-

---

14) F. *ær.*
15) B. C. *takær malseghandi.*
16) E. F. add. *siälwer.*
17) E. F. *Both.*
18) E. *manni sar, ällär slar til blodz* &c.
19) F. *boot.*
20) F. *fulsåret.*
21) A. Litt. *h* omiss. supra lineam add. man. forte rec.
22) B. C. *höfþi.*
23) F. om. *e.*
24) B. C. om. *hældær.*
25) B. C. *ok e hwat þæt ær waþi ællr wili. þa skal hanum* &c.
26) E. add. *giört.*
27) B. C. *örær.*
28) B. C. *wæriændi.*
29) F. *öfuermagi wäria, hann till* (lege *dyll*) *antwike* &c.
30) B. C. add. *han.*
31) E. F. *ok siälwer* &c.
32) E. om. *þa.*
33) B. C. om. *ok — wiliæ.*
34) F. om. *mæþ.*
35) B. C. F. *öre karlgildær bot at. bloþsars* &c.
36) B. C. *höfþi.* F. *hofuudet.* Et sic in sequentibus.
37) F. *boot åt ortugum* &c.
38) E. om. *ok.* B. C. F. om. *ok — niu.*
39) B. C. E. om. *ok.*
40) F. *boot.*
41) F. hic male incipit cap. 24.
42) F. add. *ock.*
43) A. Litt. *m* deleta est. E. *fingrinu.* B. C. add. *hwarium.* F. *fingrom*; add. *wari.*

gildær bot at. swa ok fore annæn ok þriþiæ. Huggær[44]) þumulfingær aff[45]) wæri swa gildær sum all hin annur .j. waþænum. huggær man hand aff aþrum. ([46]at sæx öræ waþæ bot.[47]) ([48]huggær man fot aff manni.[49]) ([50]at sæx öræ waþæ bot. huggær man næsær[51]) aff manni. at sæxöræ waþæ bot. ([52]huggær man öræ aff manni.[53]) at sæx öræ waþæ bot. stingær man öghæ ut aff[54]) manni. at sæx öræ waþæ bot. §. 2. þæt ær waþi baþir sighiæ waþæ[55]) wæræ. ok[56]) hwarghin ællr utæn .j. handlösum waþæ. handlös waþi[57]) ma fyllæs utæn malsegandæ wiliæ.[58]) han skal til biuþæ at[59]) rinnændæ bloþi. ok riuþændæ[60]) sari.[61]) waþæ eþ twæggiæ mannæ ok siælwær han[62]) þriþi. ok .j.[63]) fullsæri tiu mannæ eþ. ([64]þa eþæ a han a þingi ([65]gangæ. ok til biuþæ fyrræ fore grannum. hans. ok soknæ mannum. hwar sum swa fyllir ([66]friþi ([67]han. ok hans goz. Faldær at tilbuþinu. wæri þa waþi .j. wiliæ wærkum. Nu kiærir þæn skaþæ hafwær fangit. ok sighær æi[68]) waþæ wæræ fylght. þær sum handlös waþi ær .j. komin. witi[69]) þæt mæþ twem mannum.[70]) ([71]siælwær han[72]) þriþi. þær sum þriggiæ öræ sak ær. þær sum sæx öræ sak ær. ællr meræ .j. waþænum. witi þæt mæþ sinum takæ. ok þingwitnis mannum twem.[73]) siælwær han[72]) þriþi.[74]) §. 3. Nu kan þæn man giærning dyliæ. sum sakin giffs.

---

44) B. C. add. *man.* F. add. *hann.*
45) B. C. add. *manni.*
46) E. *Säx öra wadha bot at. Hogger* &c.
47) F. *lytes booth.*
48) B. C. om. *huggær man fot aff manni. at sæx öræ waþæ bot.*
49) F. *androm.*
50) E. *näsar ällär öra, stinger vt ögha a manni, Säx öra wadha bot at hwario. Thät är wadhi* &c.
51) F. *næsa.*
52) B. C. om. *huggær man öræ aff manni. at sæx öræ waþæ bot.*
53) F. *annan.*
54) B. C. E. F. *a.*
55) C. F. om. *waþæ.*
56) E. add. *tho.*
57) F. *wåda Eed.*
58) B. C. *þak.*
59) E. *a.*
60) F. *rinnande.*
61) B. C. *fari.* Male.
62) F. om. *han.*
63) B. C. om. *.j.*
64) F. om. *þa eþæ.*
65) B. C. E. F. *biuþæ. oc* (E. add. *tho*) *fyrræ* &c. Male.
66) F. *i fridi see han* &c.
67) B. C. *hans goz oc swa han. faldær* &c.
68) B. C. om. *æi.* Male.
69) F. *witne.*
70) B. C. F. add. *oc.*
71) E. *thär sum thriggia öra sak är, ok siälwer han thridi: Thär sum säx* &c.
72) F. om. *han.*
73) B. C. E. add. *oc.*
74) B. C. E. F. sic. A. *þiþi.*

ær þæt bloþlæti. dyli mæþ tiu mannæ eþe. æn æi æru witni til. bristær at eþe. þa wæri þæt wiliæ wærk. ær[75]) fullsæri. þa a þæn wizorþ wærr ær haldin. witæ[76]) han til. mæþ sæx mannum. þöm þær wiþ waru. ok a saghu. böte siþæn fullæ saræ böter. §. 4. þa[77]) man biuþær waþæ bot. biuþi baþi lin. ok lækiærs[78]) giæff. ok hawi fæ .j. takæ[79]) handum. biuþær han æi lækirin. þa ær þæt[80]) laghslitit halff fæmpti m*ark*. takær[81]) kunungær tolff öræ. ([82]ok tolff öræ hundærit. ok malseghande tolff öræ.

.XXIIII.

¶ Bloþsar[83]) .j. huldi wiliæ wærk þrir öræ ([84]bot at. bloþsar .j. hofþe wiliæ wærk[85]) sæx öræ. ([86]fullsæri .j. huldi.[87]) þre m*arkær* friþæ mællum .j. friþi. halw dyrræ. Fullsæri[88]) .j. hofþe. sæx m*arkær* friþæ mællum .j. friþi. halw dyrræ.[89]) Giönum laghæt[90]) sar.[91]) undir twár. at m*á*rkær sæx. friþæ mællum .j. friþi halw dyrræ. ([92]ben brutit sar ær blat utæn. ok brutit innæn.
57 skiutær skarfwm samæn. at m*arkær* sæx friþæ mællum .j. friþi. halw dyrræ. §. 1. Huggær man fingær aff manni.[93]) at þre m*arkær* friþæ mællum .j. friþi halw dyrræ. ok þre m*arkær* fore[94]) læstis botænæ. ([95]huggær aff tu fingær ællr þry. ok[96]) ær læstis boten þy[97]) samæ. æi ær ok saræbotin þy mere. Huggær[98]) aff all fiughur[99]) fingær. ællr nokon[100]) liþ aff([1]fingrinum hwærium. þre[2]) m*arkær* bot at.[3]) friþæ mællum .j. friþi halw dyrræ. ok sæx m*arkær* at lyti-

75) B. C. E. F. add. *þæt.*
76) F. *witna.*
77) B. C. *þaghær.* E. *Tho*; male.
78) B. C. E. *lækirs.* F. *lækies.*
79) F. *tagandes.*
80) B. C. om. *þæt.*
81) F. *Der af tagi.*
82) B. C. F. *malseghande tolff öræ. ok tolff öræ hundæri.*
83) F. connectit hoc cap. cum §§. 1—4. cap. praeced. Cfr. not. 41. pag. 152.
84) F. om. *bot at.*
85) E. om. *wiliæ wærk.*
86) F. om. *fullsæri — dyrræ.*
87) E. add. *wilia wärk.*
88) C. om. *Fullsæri.*
89) F. *dyrare*, et sic infra.
90) E. *Giönum laght.*
91) B. C. add. *at.*
92) B. C. om. *ben brutit — sæx friþæ mællum .j. friþi. halw dyrræ.*
93) E. add. *ällär nokon lidh af fingurinum.*
94) B. C. om. *fore.*
95) B. C. om. *huggær — samæ.*
96) F. *tå.*
97) E. *the.* F. *thenn.*
98) B. C. add. *man.*
99) F. om. *fiughur.*
100) B. C. E. F. sic. A. *nokron.*
1) B. C. E. F. *fingrinu* (E. F. *fingri*) *hwariu.*
2) E. F. *Thriggia.*
3) F. om. *at.*

nu. wærþær þumulfingær aff huggin. ([4]han ær swa gildær sum halff hand. baþi .j. sarum ok[5]) lyti. ([6]Huggær man hand aff aþrum. at *markær* sæx. friþæ mællum .j. friþi halw dyrræ. ([7]Huggær man fot aff manni. at sæx *markær* friþæ mællum .j. friþi. halw dyrræ. Huggær man næsær[8]) aff manni. at *markær* sæx. friþæ mællum .j. friþi halw dyrræ.[9]) öghæ ok öræ[10]) .j. samu botum. fore hand. fot. næsær.[8]) öghæ. öræ. hwa[11]) þæt mistir. þa ær[12]) læstis bot[13]) tolff *markær.* ok saræ bot sum fyrr ær saght. Huggær man fot aff manni. swa at han ær æi för[14]) gangæ mæþ. ællr hand swa at han ([15]far æi burghiz mæþ.[16]) öghæ swa at han far æi ([17]set mæþ. ([18]ok sitær þo quært. giældi þa[19]) fullæ læstis bot.[20]) Gitær[21]) mæþ hand burghiz. mæþ öghæ sett. mæþ fote gangit. þa giældi ([22]halwæ læstis[23]) bot. þæt æru[24]) sæx markær. §. 2. Takær man ben or sari. þa a lækir[25]) vitæ mæþ ens sins eþe. siu ben. ok öræ karlgildær[26]) bot at hwariu bene. böte[27]) hwart um sik. benlösning[28]) ok sar. §. 3. Huggær man annæn. .j. anliti[29]) sitt.[30]) far ([31]lyti aff. wæxir[32]) aff fore dagh ok iæmlængæ.[33]) wæri saklös fore lytinu. wæxir[34]) æi aff fore dagh. ok iæmlængæ.[35]) þa wæri böt[36]) mæþ tolff örum[37]) kiöpgildum.

.XXV.

¶ Giör man annæn saræn. han skal warþæ öpnum sarum til dax ok iam-

---

4) F. *wari så* &c.
5) F. add. *i.*
6) B. C. om. *Huggær man hand aff aþrum. at* markær *sæx. friþæ mællum .j. friþi halw dyrræ.*
7) E. *Föter, näsar, ögha ok öra, the äru i sama botum sum hand: Hwar thät mistir* &c.
8) F. *näsa.*
9) F. *mere.*
10) F. add. *wari.*
11) B. C. E. *hwar.* F. *huem.*
12) F. add. *thet.*
13) B. C. *læstis boten.*
14) E. add. *at.*
15) F. *ær ey föör bærges, Eller ögha* &c.
16) E. add. *Allär.*
17) F. *See, och* &c.
18) B. C. *ok æi mæþ fote* &c. Male.
19) F. *dogh.*
20) E. F. *lästis böter.*
21) F. add. *hann.*
22) B. C. *halfwær læstis bötær.*
23) B. E. F. sic. C. *lastis.* A. *lıæstis.*
24) F. *ær.*
25) B. C. E. *lækirin.*
26) B. C. E. F. sic. A. *kargild ær.*
27) B. C. *bötes.*
28) B. C. E. F. sic. A. *benlösnung.*
29) B. C. *ænliti.*
30) E. add. *ok.*
31) F. *der lythe och wexter aff* &c. Male.
32) B. C. *wax.*
33) B. C. E. *iamlangæ.* E. add. *Tha.*
34) E. F. sic. B. C. *wæx.* A. *wæxit.*
35) B. C. E. *iamlangæ.*
36) F. *boot.*
37) F. add. *karlgildom, eller.* Male.

langæ. hwar sum takær saræ botenæ innæn dagh[38]) ok iæmlangæ. han hawær fore takit ([39]giældi sinu .j. dözdrapinu. ok[40]) allæ öræ böter. ok allr[41]) læstis böter. ok allt þæt .j. friþinum. ökis. þæt a[42]) malseghandin enzamin. §. 1. Huggær man annæn[43]) fullum sarum. ok dyl siþæn giærninginæ.[44]) þa a ([45]han wald þær[46]) skaþæn hawær fangit. hwat han will hældær witnæ. ællr wiþ laghum takæ.

.XXVI.

¶ Gripær[47]) han[48]) til witnæ. ok will hin fore bindæ. ([49]þa skal han bindæ han wiþ[50]) mæþ sæx mannum. þem þær wiþ[51]) waru. ok a saghu. ([52]þæt han þe giærþ at[53]) giörþi. Fyllir han swa .j. laghþingum. þa giælde hin bo-
58 tenæ. æptir brutum sinum. sum til sakinnæ ær bundin. gripær[54]) til witnæ. ok latær seæ witni sin. ok faldær ([55]siþæn. þa wæri ([56]þæn saklös. ær sakin giffs. witær han hanum sakinæ. ok ær[57]) æi witni til. þa wæri sik mæþ lanzlaghum. þæt ær atærtan mannæ eþær.

.XXVII.

¶ ([58]Nu ([59]hawær man annæn saræn giört. þa a han hanum laghæ lækir fa. han a biuþæ hanum þre. laghæ lækiræ.[60]) þæt ær lagha lækir. helæt[61]) hawær[62]) iarn huggit sar. ben brut .j. sarum. hulsæri.[63]) giönum laghæt[64]) sar.[65])

---

38) B. C. *nat.*
39) B. C. *giældinu .i. dözdrapum. allær* (C. *ællr*) *öræ bötær. oc allt þæt* &c.
40) E. F. om. *ok.*
41) E. *alla.* F. *alle.*
42) E. *agher.*
43) F. *manne.*
44) F. *gerninger sine.*
45) E. *thän wald skadhan* &c.
46) F. *som.*
47) F. *Nw griper.*
48) B. C. *man.*
49) E. *Han skal binda* &c.
50) F. om. *wiþ.*
51) B. C. F. om. *wiþ.*
52) B. C. *at han þe giærning giörþi.* E. *tha han the giärd giorde.*
53) F. om. *at.*
54) E. add. *han.* F. add. *mann.*
55) B. C. *at witnum þa wæri* &c.
56) F. *han saklös ther Sakenn* &c.
57) E. F. *äru.*
58) B. C. *þaghær man hawær annæn* &c.
59) F. *tå man gör annan såran, tå* &c.
60) C. F. *lækiæræ.*
61) A. Litt. *æ* deleta est. E. *helt.* F. *hæltt.*
62) F. *hafua.*
63) B. C. E. F. add. *aff hug.*
64) E. F. *giönumlaght.*
65) E. add. *ok.*

([66]undir twar. hwar sum þæn lækir far. ([67]han wær laghslitit. fore malseghandanum.[68]) ok æi fore ([69]kunungi. ok æi fore hundæri. falz han. þa ær[70]) laghslitit. tolff öræ[71]) malseghandæ.[72]) tolff öræ kunungi. ok tolff öræ allum mannum.

XXVIII.

¶ Slar man ([73]pust annæn. ællr mæþ stang ællr sten.[74]) ok synis æi a komæ.[75]) wærþær[76]) þæt giört fore kirkiu sokn.[77]) fore.[78]) öldrykki.[79]) a torghe. ([80]at baztuw. ællr a þingi. ([81]þa skulu þæt sæx mæn witæ þe þær[82]) waru. ok a saghu. wæriæ þe han. wæri saklös. Fallz han. falli[83]) til þriggiæ markæ. ([84]þa þræskiptæs. at samu witnum wæri ([85]bloþlæti sum pustær. ok þo bötes hwart[86]) æptir sinum witnum.[87]) §. 1. Slar man tan or[88]) andrum. ([89]at markær þreæ. ([90].v. andræ at m*arkær* þreær. v.[91]) þriþiu at m*arkær* þreæ. þa niu m*arkær* þræskiptæs. ok allt at enu skal bonden hawæ þre m*arkær* til ensak. sinnær fore skaþæ sin. æi wærþær saköre mere. en[92]) niu m*arkær.* ok æi læstis bot[93]) mere. en[92]) þre. m*arkær.* þo at[94]) allær utgangin. ([95]Nu six um fiurætighi ([96]markæ bot .j. sarum.

---

66) B. C. om. *undir twar.*
67) B. C. E. F. *þa wær han laghslitit* &c.
68) B. C. *malseghanda.*
69) E. *kununginum ok hundarino.*
70) C. add. *han.* Male.
71) B. *örær.* C. *orær.*
72) B. C. add. *oc.*
73) F. *annan med stångh* &c.
74) B. C. E. *stene.*
75) E. *akoman.*
76) B. C. *war.*
77) B. C. add. *ællr.*
78) E. om. *fore.*
79) F. *öldryckio.*
80) F. *i badstuge.*
81) E. *Thät skulu säx* &c.
82) F. add. *när.*
83) B. *fallis þa.* C. *fællis þa.* F. *wari fallenn.*
84) B. C. *þær.* F. *till treskiptes, å samma* &c.
85) B. C. *pustær sum bloþlæti.*
86) B. C. add. *um sik. oc.*
87) B. C. E. F. *brotum.*
88) E. *v,* et sic passim.
89) F. *wari boot 3 mark, och så för andra och tridie, the njo mark gånga till treskiptis, och alt åth ene saak, bondens skall hann hafua tre marker, för Skada sinn, Ey warde the Saköre* &c.
90) B. C. *or.* E. *Swa fori andra ok thridiu: Tha niu* &c.
91) B. C. *or.*
92) B. C. E. F. *æn.*
93) E. *lästis böter.*
94) E. add. *tänder.*
95) E. habet verba *Nv — sarum* in principio sequentis capitis. F. om. haec.
96) B. C. *markær .i. sarum.*

.XXIX.

Værþær[97]) man sar .j. hemfriþi sinum. fullum sarum. ællr[98]) at kirkiu. ([99]ællr
.j. kirkiu friþi. ællr a þingi. þær[100]) satir[1]) komæ samæn. ok skiliæs o sattir.[2])
þær ær fiurætighi markæ bot at.[3]) ok æ læstis botenæ fullæ. hwariæ æptir ([4]sin
brut. ([5]þæt skal ok fyllæ mæþ sæx mannum. þöm þær wiþ[6]) waru. ok a[7])
saghu. hwar sum sar ær fiurætighi markær. þær ær bloþlæti sæx markær. ok
skal til[8]) witnæs mæþ sæx mannum. §. 1. Nu far man[9]) sar ett. tu. þry. ællr
flere. giör þæt allt en man. ok swa wiþ kiænnis. þa a þæn sak sik kiænnir.
han a.[10]) a þingi wiþ gangæ. ok brut sin fæstæ. ok þo ([11]æi meræ æn saræ
bot enæ. Huggæ twe ([12]mæn en. ællr þrir. ællr huru mangir þer æru. ok
bindæ sæx mæn flere wiþ sarin[13]) æn en. ok fyllir lækirin fullsærin. böte þa
59 hwar sinæ saræ bot .j. þrim[14]) sarum. æi wærþæn ok bot þy mere at sar sein
flere. §. 2. Nu mötes[15]) twe mæn. huggær hwar annæn. fa baþir fullsæri. wærin baþi[16]) sar gild. hwart æptir sinni a komo. ær læst[17]) .j. sarum. bötis hwart
um sik. §. 3. ([18]konæ ær[19]) halw höghri æn maþær. baþi .j. drapum ok sarum. utæn þær[20]) sum waþi ær. ællr[21]) bloþlæti.[22]) utæn þær[23]) hundræþæ
markæ giæld æru.[24]) ([25]allt þær til saræ boten kombær .j.[26]) fiurætighi markær. ([27]siþæn æru þön iæmpn at botum. baþi man ok konæ. §. 4. æ þær[28])

97) A. B. C. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pictaeque. F. *Nw warder.*
98) E. om. *ællr.*
99) E. om. *ællr.* B. C. om. *ællr .j. kirkiu friþi.*
100) E. *the.* Male.
1) B. C. *sattir.*
2) B. C. E. *o satir.* F. *osåthe.*
3) E. add. *hwario.*
4) B. C. E. *sinum brutum.*
5) F. *The skall och fylles* &c.
6) E. om. *wiþ.*
7) F. om. *a.*
8) E. om. *til.*
9) B. C. om. *man.*
10) E. *agher.*
11) E. F. *äkki mera böta än* &c.
12) E. *en, thrir* &c. F. *eller tre männ Eenn, eller huru* &c.
13) F. *Såret.*
14) E. *them.* Male.
15) B. C. E. *mötæs.*
16) E. *badhin.*
17) E. *läste.*
18) F. *Wari kona halfua* &c.
19) E. add. *ä.*
20) B. C. *þæt.*
21) F. *och ey.* Male.
22) E. add. *ok.*
23) B. C. *þæt.*
24) F. *ær.*
25) B. C. om. *allt — markær.*
26) E. F. *til.*
27) F. om. *siþæn — markæ.*
28) B. C. add. *sum.*

sar kombær til fiurætighi markæ. þa hawi aldrigh[29]) ængin[30]) wald at[31]) sökiæ flere sar. æn ett. hawær han flere sar. ([32]æn ett. ([33]wærin ogild

.XXX.

¶ ([34]Nu six um höxto sar. Læggær man annæn ([35]a iorþ niþær. ok snöpir han sum ([36]fæ nokot. kombær han ællr hans buþ.[37]) kiærir þæt[38]) a þingi. ok þæn dyl[39]) sakin giffs tolff mæn[40]) skulu han[41]) wæriæ ([42]ællr fællæ. wæriæ þær[43]) han wæri saklös. fællæ þer han.[44]) giældi huwzman hændær sinær baþær. ok hwar þæn þær til halp. andræ hand sinæ. þer sum þe[45]) tolff mæn wiþ bindæ mæþ eþe sinum. ællr lösi[46]) sik baþi[47]) huwzman. ok þer þær[48]) til hulpu swa sum malseghandin will takit hawæ. §. 1. Læggær man annæn niþær ok stingær ut öghæ hans. annæt ællr baþi. þæt skulu .XII. mæn witæ sum fyrr ær saght. wæriæ þer han. wæri saklös. Fellæ þe han. giældi ögha. fore[49]) öghæ. ok hwar þæn þær til halp. ([50]sum tolff mæn ([51]fællæ. giældi hand sinæ andræ. §. 2. Nu læggær man annæn niþær ok skiærr or[52]) tungu hans. þæt skulu tolff mæn witæ. weriæ þer han. wæri saklös. ([53]ok allir þe sum þe[54]) tolff mæn[55]) wæriæ. þe[54]) wærin warþir. ok þe fældir sum þe fællæ. ok huwzman hawi fore giört tungu sinni. ok hwar þæn sum[56]) ([57]hanum til halp andræ hand sinæ. §. 3. Nu kan þæn fangin[58]) wærþæ. liff sit hawær fore wær-

---

29) B. C. om. *aldrigh.*
30) E. *äghandin.* Male.
31) B. C. E. F. sic. A. *a.*
32) E. F. om. *æn ett.*
33) F. *wari ogildt.*
34) E. om. *Nu — höxto sar.*
35) E. *at.* B. C. om. *a iorþ.*
36) F. *annat fææ, kommer* &c.
37) B. C. F. add. *ok.*
38) F. add. *måll.*
39) B. C. add. *sum.*
40) F. add. *The.*
41) B. C. add. *antwiggiæ.*
42) B. C. E. F. sic. A. om. *ællr fællæ. wæriæ.*
43) B. C. E. *þer.* F. *the.*
44) B. C. add. *þa.*
45) E. F. om. *þe.*
46) B. C. E. *lösin.*
47) E. *badhin.*
48) C. om. *þær.* E. *sum.*
49) F. *mot.*
50) B. C. *hand sinæ aþræ. sum tolff mæn witnæ þær til. Nu* &c.
51) E. F. *til wita,* (F. *witna*) *Giäldi* &c.
52) E. *v.*
53) E. *Allir ok ther sum* &c. B. C. *fællæ þer han. þa hawi huwþz man foregiört* &c.
54) F. om. *þe.*
55) E. om. *mæn.*
56) B. C. F. om. *sum.*
57) B. C. E. F. *þær til* &c.
58) B. C. add. *at.*

kæt.[59]) mæþ sarum. ællr drapum. þa skal han[60]) til þinx ([61]föræ ok a þy samæ þingi a han[62]) wæriæs. ællr fællæs. wærþær han æi fangin. þa skal han lysæ[63]) a þrim þingum. ([64]þylikæ giærning. ok a fiærþæ þingi. ([65]skal þe næmpd næmpnæ[66]) sum fyrr ær saght. ok hun skal þa[67]) han antwiggiæ wæriæ. ællr fællæ. wiliæ þer hwarti gioræ. þa böte þæn þre *markær*[68]) aff gangær. ok takis annær .j. ([69]samæ staþin. §. 4. Takæ twe mæn[70]) en. læggiæ[71]) niþær til iorþær. sla ([72].v. tændær. twa. ællr þreær. þæt aghu tolff mæn witæ wæriæ þer þem wærin warþir. ([73]fællæ þer þem. giældi huwzman tan fore tan. ok hand sinæ aþræ. ([74]ok hwar þæn þær til halp hand sinæ aþræ. §. 5. Nu giffs manni sak. fore sar. aghi ængin[75]) wald at[76]) fyllæ þem ([77]til hans utæn at öpnum sarum. Fyllir han[78]) æi swa. þa ([79]aghi þæn wizorþ sik will wæriæ. gangi lagh sin .j.[80]) laghþingum.[81]) fallz han[82]) at laghum. böte þa[83]) bot æptir brutum. hwariæ sak æptir sinum fallum.

.XXXI.

¶ Nu liggær man a skoghe ([84]ællr skipi. ællr ([85]ok annær staþ. ok[86]) lær sik ([87]þær til myrþæ ællr renæ. myrþir ok rænir. wærþær gripin[88]) .j.[89]) þöm giærningum. ([90]þa skal ok[91]) han til þinx föræ.[92]) þær skulu tolff mæn at[93])

---

59) B. C. *foregiört.*
60) B. C. om. *han.*
61) F. *föras, å ty samma æger hann* &c.
62) B. C. add. *antwiggiæ.*
63) F. *lyses.*
64) F. *tolka gerninga.*
65) F. *tå Skall nempdt* &c.
66) B. C. E. F. *næmpnæs.*
67) B. C. om. *þa.*
68) F. add. *som.*
69) B. C. *þæn samæ staþ.*
70) B. C. om. *mæn.*
71) F. *leggian.*
72) B. C. *or tan twa* &c.
73) E. *Fällas the, Giäldi* &c.
74) F. om. *ok — aþræ.*
75) B. C. add. *ok.*
76) F. om. *at.*
77) B. C. om. *til hans.*
78) B. C. om. *han.*
79) F. *æger hann widzordh* &c.
80) F. *å.*
81) E. *lagha thingium.* F. *lagha tingom.*
82) B. C. E. F. om. *han.*
83) E. om. *þa.*
84) E. *skipi ällär annar stadh* &c.
85) F. *annorstädz, och läther sigh der till at myrde och röfua, och warder* &c.
86) B. C. E. om. *ok.*
87) E. *til at myrda* &c.
88) B. C. *fangin.*
89) E. *mädh.*
90) E. *Han skal til* &c.
91) B. C. F. om. *ok.*
92) F. *föras.*
93) B. C. E. F. om. *at.*

næmpnæs. sum han skulu[94]) wæriæ ællr fællæ. wærs han. wæri saklös. ok þæn böte fiurætighi mark*ær*. saklösæn quæl. ok han bastæþi ællr[95]) bant. stokkæþi. ællr .j. fiætur sætti. Fællis þæn[96]) ran[97]) ællr morþ witis. þa skal morþæri a stæghl.[98]) ok ransman[99]) undir swærþ. Giör man annæn saræn. ok rænir[100]) han siþæn. þæt[1]) skulu allt enungæ witni wæræ. ok hw*a*rt æptir sinum brutum. bötes.[2]) þæt skulu sæx mæn antwiggiæ wæriæ ællr fællæ. **§. 1.** Dræpær man annæn[3]) ællr[4]) huggær. aff hand ællr limi aþræ. orkær æi bot.[5]) ællr will æi bötæ. ællr ([6]ok borghæn[7]) til fuldræ botæ. giældi þa liff ([8]gen lifwi. ok[9]) lim gen[10]) limi. siþæn laghfyllt ær a[11]) han. giældi ok ængin þæn liff fore liff. ællr lim gen[12]) limi. sum botum orkær ællr[13]) borghæn til fuldræ botæ

.XXXII.

¶ ([14]Rænir man drapæræ aff aþrum. þiuff ællr þæn aff hug hawær giört. þa fylli þæn ræntær ær ranswærk. til þæs[15]) rænti. mæþ sæx mannum. þem þær waru ok a saghu. ok hin böte fiurætighi m*arkær*. ok brut þe han giörþi. ællr andwarþi mannin rættum malseghandæ.[16]) æru æi witni til. þa[17]) wæri sik mæþ þrætylptum eþe. Faldær at eþe böte sum fyrr ær saght. ok lati þo[18]) hwarti liff ællr limi. **§. 1.** Huggær man annæn fullsæri .j. huwþ. ællær huld. wærþær laghlikæ til wnnin. mæþ sannum witnum. orkær æi böter[19]) ællr bor-

94) B. C. add. *antwiggiæ.*
95) E. om. *ællr.* B. C. F. *ok.*
96) B. C. add. *ær.* F. add. *ther.*
97) F. *rooff.*
98) F. add. *ghå.*
99) F. *Roffzmann.*
100) F. *röfuar.*
1) F. *Der.*
2) B. C. *bötæs.* E. *bötas.*
3) F. *manne.*
4) E. om. *ællr.*
5) B. C. *botum.*
6) B. C. om. *ok.* E. *orkar igh borghan* &c.
7) E. F. add. *fori sik.*
8) F. *moot.* B. C. *fore liff.*
9) B. C. E. om. *ok.*
10) F. *mot.*
11) B. C. om. *a.* Male.
12) F. *före.*
13) E. add. *ok.*
14) C. hoc cap. incipit ab iis, quae cod. A. in Add. 9. habet: *Rænir man — til wizorþæ komin.* F. *Röfuer.*
15) B. C. add. *sum.* F. add. *ær.*
16) E. add. *i handum.*
17) E. om. *þa.*
18) E. om. *þo.*
19) E. *botum.*

ghæn til fullæ[20]) botæ. gangi in til bondæns fore brut ([21]sin. ar fore mark hwariæ. ([22]Nu six um handraghit ran.

.XXXIII.

Rænir[23]) man aff aþrum pænningæ[24]) twa ællr þre. dyli mæþ ens sins eþe. ællr twa pænningæ fore en giældi. Giffs[25]) hanum sak at han hawær meræ rænt.[26]) æn fiuræ pænningæ. ok minnæ æn halff mark. þa ([27]skulu sæx mæn
61 han[28]) til witnæ. þe þær[29]) waru ok a saghu. þe aghu ([30]ok witæ huru mykit ranit ([31]ær. þæssi witni skulu swa um minnæ ran[32]) gangæ[33]) sum um ([34]meræ. ok æptir þy skal bot utt gangæ. sum ranit[35]) ær til. witnæ þe ranit[36]) minnæ æn halff mark ok meræ æn fiuræ pænningæ. ([37]þa ær atærgildi feær ok þre m*arkær* boten. witnæ þer ([38]ranit meræ æn ([39]halff mark. ([37]þa ær atærgildi feær. ok[40]) sæx m*arkær* boten.[41]) witnæ þer ranit[36]) til tiu[42]) markæ ællr meræ atærgildi feær. ok fiurætighi mark*ær* bot[43]) at. §. 1. hwilikin andrum ([44]kiænnir ran. ok ær[45]) æi witni til. þa ær wæriændi til wizorþ[46]) komin. witis hanum minnæ ran.[47]) æn ([48]til sæx markæ þær[49]) ær tiu mannæ

---

20) B. C. E. *fuldræ.*
21) C. *sinær fore* &c. Male.
22) E. F. om. *Nu — ran.* B. C. haec habent in principio sequentis capitis.
23) A. B. hoc cap. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pictaeque. Cfr. not. 22. praeced. F. *Nw röffuer.*
24) B. C. *pæning.* E. add. *en.*
25) B. C. *giff.* Male.
26) F. *röffuet.*
27) B. C. *skal han til witnæs mæþ þem mannum þær wiþ waru* &c.
28) F. add. *der.*
29) F. add. *när.*
30) F. *wetha huad röfuat ær, eller huru myckit thet ær, Thesse* &c.
31) E. *war, Ok thässi* &c.
32) F. *roff.*
33) E. *gangas.*
34) F. *större, och der effter Skall* &c.
35) F. *röfuat.*
36) F. *roffuet.*
37) E. om. *þa ær.*
38) F. *röffuet wara meer ænn till halff* &c.
39) A. Litt. *h* bis est scripta, nempe in fine prioris et initio sequentis lineae. E. *til half marker.*
40) F. om. *ok.*
41) E. add. *at.*
42) B. *.XL.* scriptum, at *L* deletum. Man. forte paullo rec. in inferiori marg. addidit: *witnæ þer ranit til .X.* markæ *atærgildi feær ok mæþ .XL.* markær. *swa ok æn þæt ær meræ*; at haec fere deleta sunt.
43) E. *botin.*
44) F. *wither rooff, och* &c.
45) B. C. E. *æru.*
46) B. C. *wizorþæ.*
47) F. *roff.*
48) B. C. F. *.VI.* markær.
49) B. C. *þa.*

eþer fore. ær[50]) þæt sæx m*arkær* ællr meræ. ok minnæ æn fiurætighi markær. þæt[51]) ær atærtan mannæ eþ*ær*.[52]) ær þæt fiurætighi mark*ær* ællr meræ. ([53]þa gangis þær þrætylptær eþ*ær* fore. ([54]Nu six um lot ran.

.XXXIIII.

Allæ staþi[55]) þær[56]) lotær ok kaffli skal[57]) skiptæ[58]) swa sum ([59]ær þær barn skiptir[60]) wiþ faþur. sin. ællr wiþ[61]) moþor sinæ.[62]) ællr[63]) barn ([64]sinæ mællum ællr hion kunnu barnlös[65]) skiliæs.[66]) ællr ([67]hwarn annæn staþ. þær man skal mæþ lot ok kafflæ skiptæ. halz þæt. ok giffs æi utt. þær ær atærgildi feær. ok[68]) sæx markær bot at.[69]) fore ranit.[70]) æi wærþær þe bot höghri.[71]) ([72]Nu six um þiuffnæþ

.XXXV.

Styæl[73]) man pænningæ twa. ællr þre. þæt ma han wæriæ mæþ ens sins eþe. ællr böte pænning mæþ pænningi.

.XXXVI.

¶ Styæl man meræ æn fiuræ pænningæ. ok minnæ æn halff[74]) öre.[75]) wærþær þær fangin mæþ. ok ær[76]) til twæggiæ mannæ witni. þa ma han ([77]ba-

---

50) E. *Aru.*
51) B. C. *þa.* F. *der.*
52) B. C. add. *fore.*
53) E. *Gangis thretylfter* &c.
54) E. F. om. *Nu — lot ran.*
55) A. B. C. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pictaeque. F. *Allestædz.*
56) B. C. add. *sum.*
57) B. C. add. *at.*
58) F. *skifftes.*
59) E. om. *ær.* B. C. om. *ær þær.*
60) B. C. *skiptæ.*
61) B. C. E. om. *wiþ.*
62) E. F. om. *sinæ.*
63) E. om. *ællr.*
64) B. C. *skiptæ sin i. mællum* &c.
65) E. *badhin.* Male.
66) F. add. *åth.*
67) B. C. *hwar staþ* &c. F. *huar helst annorstädz der* &c.
68) B. C. add. *mæþ.*
69) B. C. E. om. *at.*
70) F. *roffuet.*
71) F. *mera.*
72) E. F. om. *Nu — þiuffnæþ.*
73) A. B. C. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pictaeque.
74) E. F. sic. B. C. *halfwæn.* A. *haff.*
75) E. add. *ok.*
76) F. *äro.*
77) F. *bastas, bindas och till tingz föras, der skall fylles* &c.

stæ ok bindæ. ok swa til þinx föræ. þær skal fyllæ twæggiæ mannæ witni ([78]a han. Fyllæs[79]) þön[80]) witni. þa ær han sandær at þe giærning. þa a han[81]) wald um huþ hans. ællr þriggiæ öræ giæld.[82]) fore brut hans. þæt aghær[83]) enzamin malseghande.

.XXXVII.

¶ Nu styæl man meræ æn halff öre. ok minnæ æn halff mark. þa ma han ([84]bastæ ok bindæ. ok swa til þinx föræ. þær[85]) skal þiuffwær frammi wæræ. ok atær fang ok twæggiæ mannæ witni mæþ. ([86]þer aghu swæriæ ([87]witni a han siþæn a malseghandi wald. hwat han will hældær takæ þre m*arkær* til þræskiptis. ællr örun aff hanum skiæræ.[88]) æi ma han baþi limi ok böter takæ.
62 §. 1. ([89]will malseghande þiuff[90]) lösæn latæ. þa lati han[91]) lösæn a þingi. ([92]siþæn witni æru[93]) fyllt a han. ok bonde wæri saklös. ok kununx man giömi þiuff æn han will.

.XXXVIII.

¶ Takær man þiuff mæþ fulli þyffpt halff mark ællr halff mark meræ. tok han þæn man[94]) mæþ twæggiæ manna witnum. bindær han ok bastær.[95]) ok til þinx ([96]före. þa skal han sialwær swæriæ. at þe atær fang[97]) frammi liggiæ. æru hans skiær ok hemul. hini twe skulu swæriæ at han sandær þiuffær. ær. ([98]ok þer þa wiþ waru. han tokx m*æþ* þöm þiuffnæþi. ok siþæn mughu þe han a galghæ ællr[99]) gren latæ. ok þær upp hængiæ. will mals-

---

78) F. om. *a han.*
79) B. C. E. F. sic. A. *Fællæs.*
80) B. C. *þe.*
81) E. *malsäghandin.*
82) B. C. F. *bot.*
83) E. *aghi.* F. *tagi.*
84) F. *bastas bindas, och till tingz föras.*
85) C. *þa.*
86) E. *Thär aghu swärias* &c.
87) F. *och witne* (pro *witna*) *å* &c.
88) F. add. *låtha.*
89) Quae haec §. continet, ea in cap. 39. inserenda fuissent. Cfr. not. 10. pag. 165.
90) B. C. *han.*
91) B. C. *þiuff.*
92) B. C. om. *siþæn — han.*
93) F. *ær.*
94) E. om. *man.*
95) B. C. *fastær.* Male.
96) B. C. *förer. han skal sialfwær* &c.
97) E. add. *sum.*
98) F. *the der när woro, tå han togz widh thenn tiuffnader* &c.
99) E. F. *ok.*

eghande böter fore han takæ. þa gangi þe bot til þræskiptis. ok lösi þiuffwær sik wiþ ([100]bondæ. ([1]ok hwarn lott sum han wiþ kombær.

.XXXIX.

¶ Slippær[2]) þiufwær siþæn han ær ([3]laghlikæ wnnin til þiuffnæþær. þa böte bonden þre *markær.* ok þiuff sin taki[4]) man æ hwar han ([5]kan han fa. utæn[6]) kirkiu friþ. ([7]æi a[8]) þiufwær hemfriþ hawæ. þæn fyrræ war laghbundin[9]) til sak sinnær.[10]) §. 1. æi ma[11]) optæri en þiuff sak bötes[12]) æn en timæ. hwat þæt ær mere þiuffnæþær ællr minni. §. 2. Nu far man þiuff sin *mæþ* sannum[13]) witnum. hwat þæt ær mere þiuffnæþær ællr minni. þa a han til[14]) þinx föræs. þæs fyrstæ þær ær næst. ([15]æptir at han tok han. a rættæn[16]) þinxstaþ. ok rættum þinx dagh. þær a dombær a[17]) han gangæ. æptir brutum hans. ok siþæn wæri bonden qualæ lös fore þiuff sin. ok witin[18]) þæt þrir þinx mæn. huru goþær þiuffnæþrin ær sum stulin war. §. 3. Nu hawær man þiuff[19]) takit mæþ fullum witnum. ok slippær siþæn[20]) lös. fyrr æn ([21]laghfylght war hanum a hundæris þingi. Nu will þiuffær bondæ sak giwæ. mæn[22]) han ær til wizorþæ komin. þa[23]) aghi aldrigh han wald bondæ at[24]) qualiæ fyrr æn[25]) hawær sik sialfwæn wart

.XL.

¶ Nu ær þiufwær til laghæ komin. ok fyllir ([26]han þem. þa wæri han[27])

---

100) B. C. om. *bondæ. ok.*
1) F. *huarialunda som* &c.
2) E. F. *Släpper.*
3) B. C. E. F. *laghwnin til* &c.
4) F. *tager.*
5) B. C. *far han. utæn* &c.
6) E. add. *i.*
7) F. *Ty ægher ey Tiuff* &c.
8) E. *ma.*
9) B. C. F. *laghwnin.*
10) E. *sinni.* — Huc pertinent ea, quae in fine cap. 37. leguntur. Cfr. not. 89. pag. 164.
11) B. C. add. *oc.*
12) B. C. *bötæs.* E. *bötas.*
13) C. *sammu.* Male.
14) B. C. E. F. add. *hundæris.*
15) F. *der effter hann togh* &c.
16) Lege *rættum.*
17) F. *öfuer.*
18) F. *witne.*
19) B. C. add. *sin.*
20) F. *honom.*
21) F. *hann lagfölgdt ær, å* &c. B. C. *laghfyllt war a han a hundæris þingum.*
22) F. *mädann.*
23) E. om. *þa.*
24) E. om. *at.*
25) B. C. E. F. add. *han.*
26) F. *denn, Tå* &c.
27) E. om. *han.*

saklös ([28]fore þe sak. fallz[29]) at eþe[30]) böte bot æptir þy ([31]sum þyffpt ær til. ær þyfpt til halff mark. ællr ([32]halff mark meræ. þa ær atærtan mannæ eþær fore hanum. Fallz[33]) at eþe böte attæ m*arkær* ok lati[34]) hwarti liff ællr limi ([35].j. þæssu mali. fore wænslæ sak.[36]) ær minnæ æn halff mark. ok meræ æn halwær öre gangis[37]) þær tiu mannæ eþær fore. ællr ([38]þriggiæ markæ bot til þræskiptis. ær þæt minnæ æn halwær öre. ok meræ æn fiuri pænningær. þa[39]) dyli ([40]þæt mæþ[41]) þrim mannum. ællr böte þre öræ. ær[42]) þæt fiuri
63 pænning*ær*. ællr minnæ.[43]) þa witi[44]) mæþ ens sins eþe. ([45]Nu ær þæn saklös sum[46]) þiuffnæþær witis

.XLI.

¶ Nu[47]) giwær han bondæ sak. ok. sighir han[48]) sik bundit hawæ. þa standi fore bondæ wizorþ. þrætylfftæ[49]) eþær. Fallz[50]) at eþe böte fiurætighi mar*kær*. komb*ær* ([51]bundin man til þinx. þa giffs manni sak fore band ([52]þa dyl han. þæt skulu tolff mæn witæ. wæriæ þer han. wæri warþær. Fællæ þer han. böte fiurætighi m*arkær* fore þæt han saklösæn bant. ok waldförþi.[53]) §. 1. Kombær man til þinx mæþ þiufwi sinum. þa swæri a fyrstæ þingi. hwat þæt ær .j. fastu. ællr utæn fastu. ær þæt sykn daghær ællr hælæghær. utæn fra kiæræ[54]) sunnu dagh. ok til þæs siu nætær æru uti æptir paschæ dagh.[55])

---

28) B. C. om. *fore þe sak.*
29) B. C. *faldær.* F. add. *hann.*
30) F. add. *tå.*
31) F. *tiuffnat ær till, ær tiuffnat till halff* &c.
32) F. om. *halff mark.* E. *mera än half mark, Tha* &c.
33) B. C. *faldær.*
34) B. C. add. *þo.*
35) B. C. om. *.j. þæssu mali.*
36) E. *wänslusak.*
37) F. *gånge.*
38) B. C. *böte þre* markær *til þræskiptis.*
39) E. om. *þa.*
40) B. C. *mæþ twem mannum sialwær han þriþi ællr* &c.
41) F. om. *mæþ.*
42) B. C. *æru.*
43) F. *mere.* Male.
44) F. add. *thet.*
45) Verba: *Nu — witis* pertinent, ni fallor, ad initium sequentis capitis.
46) B. C. F. om. *sum.*
47) Cfr. not. 45. supra.
48) B. C. om. *han.*
49) B. C. E. *prætylptær.* F. *tretolffter.*
50) B. C. *faldær.*
51) B. C. *man bundin.*
52) F. *och hann dyll, tå Skole thet 12 mænn* &c.
53) E. add. *Komber ängin thän sum kiärir, Tha wari saklös.*
54) E. *kiäru.*
55) F. om. *dagh.*

utæn han stiæli ([56].j. þæmmæ friþ. stiæl han .j.[57]) þæssum[58]) friþ. þa laghwinnis til sak sinnær.[59]) swa .j. þem[60]) friþ sum utæn. ok taki þa[61]) þiuffs rætt. hawi domæri ængti wald at[62]) dwæliæ dom sin. iwir fyrstæ þing. æn han þiuff dömæ skal. æn atærfang. ok atærfanx witni til[63]) æru.

.XLII.

¶ Stiæl[64]) owormaghi fullæn þiuffnæþ. ællr minnæ. þa wærþi[65]) þæt fiærþungær aff moghændæ manz bot. hwat þæt ær minni þyfpt[66]) ællr mere. æi ma owormaghi liff fore styld[67]) ællr drap latæ.

.XLIII.

¶ Nu klandær man sit .J. hwat staþ þæt hælzt ær. hwat þæt ær hældær[68]) döt ællr quict. þa a þæn man wizorþ sum[69]) handæ mællum hawær. han a wald til hemföþo æn[70]) quict ær. til hemgiærþ æn[70]) dött ær. til lans til[71]) læghu.[72]) til ([73]lysning. ællr[74]) wæþ sætning.[75]) til skiptis ællr[74]) kiöps. Nu gripær man til hemföþo. ællr hemgiærþ. hwar þæt klandæs[76]) hælzt. allt þæt minnæ ær æn halff mark. ([77]hw*a*t þæt[78]) ær dött ællr quict. þa wæri þæt mæþ twem mannum. ([79]ok siælwær han þriþi. ær þat[80]) minnæ æn fiuri pænningær. ([81]ællr ok[82]) fiuri pænning*æ*r[83]) witi þæt mæþ ens sins eþe. Nu klandær man til halff mark. ællr meræ ([84]æn halff mark. þa a han[85]) wizorþ wæriæ

56) E. F. *innan thän fridh.*
57) F. *innan.*
58) B. C. *þæmmæ.* F. *thenn.*
59) E. F. *sinne.*
60) B. C. E. *þæmmæ.* F. *denne.*
61) E. om. *þa.*
62) B. C. E. F. sic. A. *a.*
63) B. C. *frammi.*
64) B. C. *Nu stiæl.*
65) B. C. *ær.* E. F. *wari.*
66) B. C. F. *þiuffnæþær.*
67) F. *Tiuffnat.*
68) F. om. *hældær.*
69) F. om. *sum.*
70) F. add. *thett.*
71) E. *ällär.*
72) B. C. E. F. *legho.*
73) B. C. om. *lysning. ællr.*
74) F. *till.*
75) B. C. E. F. sic. A. *mæþ sætning.*
76) B. C. add. *kan.*
77) F. om. *hwat — quict. þa.*
78) B. C. E. add. *hældær.*
79) F. *sielfuer tridie* &c.
80) B. C. E. F. *þæt.*
81) B. C. *þa witi* &c.
82) F. add. *fulle.*
83) F. add. *tå.*
84) B. C. om. *æn halff mark.*
85) C. *þæn.*

þæt.[86]) hwat þæt ær hældær dött ællr quict. mæþ fæm mannum. ok[87]) siælwær han sætti. §. 1. Nu gripær han til lysning. ([88]ællr wæþsætning til[89]) lans ællr giff.[90]) standi samæ lezn fore giæff. sum fore andrum fangum. ([91]Swa ær[92]) ok lagh um lan. ær þæt minnæ æn halff mark. þa[93]) witi þæt mæþ twæm mannum. ok[87]) siælfwær han þriþi. ([94]ær þæt ([95]mæræ æn halff mark. ællr halff mark. witi þa[96]) mæþ fæm mannum. ([97]ok siælfwær han siætti. ([98]Nu
64 gripær han til wæþsætning. til[99]) lans ællr[100]) leghu. ær þæt minnæ æn halff
mark.[1]) witi þæt *mæþ* twem mannum. ([2]ok siælfwær han þriþi. ær þæt halff mark ællr meræ. witi þæt ([3]mæþ fæm mannum. ok siælfwær han siætti. baþi .j. wæþsætning lani ok[4]) legho. Swa frampt at ([5]þæn æi wiþ kiænnis. at swa ær ut fangit. þa bindis swa þær[6]) wiþ sum nu ær saght. gangær þæn[7]) wiþ sum utt fik. þa taki þæn atær at eþlöso.

XLIIII.

¶ Nu klandær man sitt. ([8]ællr handzamær. hwat ([9]þingi sum þæt hælzt ær. quict ællr dött. Gripær han til leznæ[10]) ok[11]) will leþæ sik[12]) aff handum. mæþ kiöp ællr skipti. þa skal þæt .j. tak sættiæs.[13]) at eþlöso. siþæn skal han lezn fylghiæ. ([14]Gitær han lett[15]) sær aff handum. wæri saklös. gitær han æi

---

86) B. C. om. *þæt.*
87) F. om. *ok.*
88) E. om. *ællr wæþsætning.*
89) F. *eller.*
90) B. C. E. F. *giæff.*
91) Quae de commodato hic dicuntur: *Swa — han siætti*, ea superflua sunt, cum in postea sequentibus: *Nu gripær han til wæþsætning* &c. quoque statuatur de commodato. Lund. v. *lan* temere mutavit in *lysning.*
92) B. C. *æru.*
93) F. *Sä.*
94) F. *der thet mere ær ænn half mark, withi* &c.
95) B. C. *halff mark ællr meræ. æn halfmark. witi* &c.
96) B. C. E. F. *þæt.*
97) F. *sielfuer siette.*
98) B. C. om. *Nu — siætti.*
99) E. om. *til.*
100) F. add. *till.*
1) E. add. *Tha.*
2) F. *sielfuer tridie.*
3) F. *sielfuer sietthe* &c.
4) E. add. *i.*
5) B. C. *þe æi wiþ kiænnæs.* F. *der icke wederkennes.*
6) B. C. om. *þær.*
7) B. C. *han.*
8) E. *ok handsämar.*
9) E. F. *thing thät* &c.
10) B. C. *lezn.* E. *ledsn.*
11) E. om. *ok.*
12) E. *sär.*
13) B. C. *sættiæ.*
14) C. om. *Gitær — saklös.*
15) F, *sætt,* Male.

([16]lett sær aff handum. þa falli fyrsti skuli til fiurætighi m*arkæ*. æn þæt ær halff mark. ([17]ællr meræ sum a hænt war. mæþ hanum. nu ær þæt minnæ æn halff mark.[18]) böte sum fyrr ær saght. Nu leþir[19]) hwart[20]) til annærs til siættæ manz. þær stæz[21]) lezn. þa aghær han[22]) wald at[23]) wæriæ þæt sik til hemföþo. ællr hem giærþ. ok til lysning at[24]) takæ. ok til aldærhefþ sinnær. æi ma þæt hwarti atær ællr fram leþæ Fallz[25]) at þöm wizorþum[26]) nu ([27]ær saght. þa böte[28]) æptir atær fangum. ær þæt halff mark ællr[29]) meræ þa böte attæ mark*ær*. hwilikin skuli swa wær sik. wæri saklös. §. 1. Nu biuþer man[30]) dul gen lezn. þa swæri þæn til sins sum klandær. mæþ twem mannum.[31]) ok taki þæt[32]) atær. ok hin bindi mæþ witnum. in.[33]) hwariun[34]) witni æptir sinum atær fangum. ok dulin dömæs niþær. ok bot aff þem witni ([35]bindæs in til. orkær han æi witnum[36]) in bindæ. þa böte siælfw*ær* botenæ. Mæþ þæmmæ[37]) witnum skal lezn gangæ. allt þæt minnæ ær æn halff mark. ok meræ æn halfw*ær* öre. þæt skal mæþ twem mannum inbindæs. þær ær þre m*arkær* bot at. ær þæt[38]) minnæ æn halfw*ær* öre. ok meræ æn fiuri pænningær. ([39]þa skal han witæ mæþ twem mannum. ([40]ok siælfwær han þriþi. ([41]þön bot ær þrir öræр. ær þæt halff mark. ællr ([42]halff mark meræ þa skal han wiþ bindæs mæþ fæm mannum. ok siælfwær han siætti. ok þær ær attæ mark*ær* leznæ

---

16) E. om. *lett — handum.*
17) F. *och mere Som för ær Sagt, och afhendt war* &c. Male.
18) B. C. add. *þa.*
19) B. C. E. F. add. *þæt.*
20) B. C. E. *hwarr.*
21) F. *står.*
22) E. *thän.*
23) F. om. *at.*
24) B. C. F. sic. E. om. *at.* A. *ok.*
25) B. C. E. F. add. *han.*
26) F. add. *som.*
27) E. *äru saghd.*
28) A. Litt. *bö* in fine paginae scriptae, in initio sequentis errato sunt repetitae.
29) B. C. F. sic. A. om. *ællr.* E. add. *half mark.*
30) B. C. *han.*
31) B. C. add. *ok sialfwær han þriþi.*
32) B. C. *sitt.*
33) F. *i.* Male.
34) A. *hwarium* scriptum est, at ultimam lineolam litterae *m* delevit scriba, antequam sequentem v. *witni* addidit. F. *huarione.* E. *hwarium.*
35) F. *binder till.*
36) E. *witnin.*
37) B. C. *þæssum.* F. *denne.*
38) C. *þær.*
39) E. *Thät a han* &c.
40) F. *sielfuer tredie.*
41) B. C. *þær ær þri öræ bot at. ær þæt* &c.
42) F. om. *halff mark.*

fallit.[43]) E hwilikin[44]) sum[45]) faldær aff þöm sæx utæn þæn fyrsti. þa böte han[46]) attæ m*arkær* fore þiuffnæt.[47]) æn þær[48]) ær fuldær þiuffnæþær. leþis nokot til o fræls manz. þa wæri bonde han. ællr böte fore han swa[49]) sum fore frælsæn man. ællr giwi malseghandæ. þrælin[50]) utt fore giærþ sinæ. §. 2. Nu gripær man til fangæ. næmpnir þæn til fangæ[51]) þær[52]) æi bor innæn land.[53]) ok laghsaghu. þa sætis ([54].j. tak. þæt[55]) ([56]klandæt ær. ok þæn[57]) leti æptir hemulz manni sinum sum klandæs fore.[58]) ([59]komi hanum fram .j. þrim wikum. æn ([60]ær æi forfall fore hanum. ællr taki bonde sit atær. ok hin böte þre. m*arkær* sum handæ mællum haffþi[61]) fore leznu fallit[62])

.XLV.

¶ Gripær man til hemuls mansz innæn hundæris. þa skal han hanum fram komæ .j.[63]) sæx natum. hundæræ mællum niu nætær. folklandæ[64]) mællum fiughærtan nætær. laghsaghu mællum. þre wikur. þær[65]) skal hemulz man ([66]fram kömæ. ok ([67]han a .j.[68]) hemult[69]) standæ. ([70]komb*ær* han fram ok .j. hemult[69]) standær. þa warþi baþi leþu ok liufw. §. 1. Nu kan hemulzman forfald fa. þæt ær ett. at han liggær .j. sott. ællr sarum. annæt forfall.[71]) æn han ær .j. riksins[72]) þiænistu. ællr ([73]han ær ([74].j. sins hærræ syslu. þriþiæ

---

43) B. C. E. F. sic. A. *leznæ fallir.*
44) B. C. add. *skuli.*
45) E. F. om. *sum.*
46) E. om. *han.*
47) B. C. *þiuffnæþ.* E. *tyfnadhin.*
48) B. C. E. F. *þæt.*
49) F. om. *swa.*
50) B. C. *þræl.*
51) E. *fangamans.*
52) F. *thenn.* C. *ær.* E. *sum.*
53) E. *lands.*
54) E. *thät kland i tak, ok* &c.
55) B. C. add. *sum.*
56) F. *klandres, och* &c.
57) B. C. E. F. *hin.*
58) B. C. add. *ok.*
59) F. *kommer hann honom* &c.
60) B. C. F. *æi ær forfall* &c. E. *äi äru lagha forfal* &c.
61) F. *hafuer.*
62) B. C. F. *leznæfallit.*
63) B. C. *innæn.*
64) B. C. *folklandændæ.* Male.
65) F. *Thå.*
66) E. F. *framkoma.* B. C. *fore standæ. ok* &c.
67) E. om. *han a.*
68) F. om. *.j.*
69) E. *hemuld.*
70) F. om. *kombær — standær.*
71) B. C. E. om. *forfall.*
72) B. C. *rikisins.*
73) E. om. *han ær.*
74) B. C. om. *.j. — han ær.*

(75er þæt. at han ær a76) fiæti feær sins. (77fiærþæ þæt78) han hawær döþæn warþnæþ fore dorum.79) ællr ær eldær höghri æn hawæ þorff. (80fæmptæ þæt81) han utlændis (82at sighldær ær. þa a þæt (83.j. quærstaþu. standæ. þær til han (84ær komin aff forfallum. sinum. ok witi þa85) mæþ twem mannum. forfall sin.

.XLVI.

¶ Giwæ86) ærfwingiær sak æptir87) döþæn.88) ok dræpnæn nu89) ær han90) til sum swaræer. ok wiþ drap kiænnis þa sighær han sik runþiuff91) hawæ dræpit. ok sighær92) at han kunni93) æi þiuff sin fa. utæn han drapi94) han. þa nækæ95) hini æptir sinum kiæræ.96) sighiæ han saklösæn dræpin wæræ. (97þa skulu tolff mæn han antwiggiæ98) wæriæ. ællr fællæ. wæriæ þer (99han ær100) sakin giffs. wæri saklös. fællæ þer han. fællis1) til sporgiældæ.

.XLVII.

¶ Nu (2will man ranzakæ æptir goz sinu. þiuff stolno. (3þa skal han .j. garþ gangæ mæþ sæx mannum. tryggum ok bolfastum.4) siælfwær wæri5) han siundi. (6attundi wæri lænsman. ællr domæri. þe skulu (7ranzakæn beþæs. þe mughu at o wæþiæþu ranzakæ. æn þöm swa baþum8) a sæmbær. hittis9) .j.

---

75) F. *ær.* E. om. *er þæt.*
76) E. F. *i.*
77) B. C. *ællr han hawær* &c.
78) E. F. *at.*
79) F. add. *sinom.*
80) B. C. *ællr ær han utt lændis sighldær. þa* &c.
81) F. *at.*
82) F. om. *at.* E. *sighlir. Thät a i* &c.
83) F. *quart i Stadenn stånde* &c.
84) B. C. *atær kombær aff* &c.
85) B. C. *þæt.* F. *dogh.*
86) F. *Nw gifue.*
87) E. F. add. *man.*
88) B. C. add. *man.*
89) B. C. *ok.*
90) B. C. E. F. *þæn.*
91) F. *Eenn tiuff.* Male.
92) B. C. add. *han.*
93) E. *konde.* F. *kunde.*
94) C. *dræpi.* F. *drap.*
95) B. C. E. F. *nekæ.*
96) B. C. F. add. *ok.*
97) B. C. *þæt skulu tolff mæn antwiggiæ* &c. E. *Tolf män skulu han anatigia* &c.
98) F. *å tinge.*
99) E. *thän sakin* &c.
100) F. *som.*
1) B. C. *falli.*
2) B. C. *wiliæ mæn.*
3) E. *Han skal i* &c.
4) E. F. add. *ok.*
5) B. C. E. om. *wæri.*
6) F. *och lænsmannen åttende eller* &c.
7) F. *ransaka, och bedas* &c. Male.
8) B. C. om. *baþum.*
9) F. add. *thet.*

hans læstum husum. þa[10]) leþi sik aff handum. hittis .j. hans o læstum husum. standi[11]) lagh[12]) fore hanum. sum fore aþrum wænslæ malum. §. 1. Nu will han æi ranzakæ latæ at o wæþiæþu. wæþi[13]) þa baþir ([14]þrim markum. ok ([15]taki til tak. þa skal han upp læsæ ok ([16]hin skal lat sitt næmpnæ. ok mærki
66 þæs sighiæ. siþæn skulu þri mæn ingangæ. þer skulu lösgiurþir ok[17]) iwin axlæþær[18]) ingangæ.[19]) ok fyrræ letæs. at þer æi bondæ a byrþ bærin.[20]) Hittis .j. o læstum husum. hans. standi wizorþ fore hanum. Hittis .j. hans læstum husum. ær windöghæ a wægg. opit[21]) owæn ællr niþæn. swa at þylict[22]) þing matti ([23]ingangæ. sum[24]) þer æptir letæ. þa standi fore bondænum. wizorþ. hittis .j. hans læstum husum. ok ær æi opit sum nu[25]) ær saght. þa aghær æi bonden[26]) wizorþ. böte þa ok þiufwær hette.[27]) Ok[28]) þa ma[29]) han ([30]bindæ ok til þinx föræ. ok atær fang a[31]) han fyllæ. mæþ sæx mannum.[32]) sum[33]) a þiuff. ok taki siþæn þiuffs ræt. Hittis hwarti .j. læstum husum.[34]) ællr o læstum. taki þa bonde wæþ[35]) fæ sitt.[36]) ok wæri saklös. §. 2. Nu will han æi wæþiæ ællr upp læsæ. þa slain ([37]þer dyrr upp. sum til æru kompnir. hittis þa þæt[38]) .j. hans læstum husum. hawi þa[39]) ængin wizorþ. utæn böti.[40]) ok þiuffwær heti. hittis æi .j. hans læstum husum. ællr o læstum. þa böten þe[41]) þre m*arkær* fore þæt.[42]) at[43]) þe hans hus brutu. Standær han gen

---

10) B. C. F. om. *þa*.
11) E. *Standen*.
12) F. om. *lagh*.
13) E. *Wädhia*.
14) B. C. om. *þrim markum*.
15) B. C. E. F. *tak til takæ*.
16) F. *hine Skole låthe sigh nempne och merkie thess the efter lethe, Sedan Skola the männ ingånga, och före lethes* &c. Male.
17) B. C. E. sic. A. add. *æn*.
18) A. *uvin axlæþær* quoque legi potest.
19) E. *wara*.
20) E. *giörin*.
21) F. om. *opit*.
22) F. *tolkit*.
23) E. *in giönum ganga sum* &c.
24) B. C. F. om. *sum*.
25) F. *för*.
26) B. C. F. *bonde*.
27) B. C. E. F. *hete*.
28) E. om. *Ok*.
29) C. om. *ma*.
30) F. *bindes och till tingz föras*.
31) F. *æger*. Male.
32) B. Verbis *mæþ sæx mannum* bis scriptis, at altero loco lineolis inductis, sequens v. *sum* errato quoque inducta est.
33) C. om. *sum*. Cfr. not. 32. praeced.
34) F. add. *hans*.
35) F. *widh*. Male.
36) B. C. add. *atær*.
37) F. *thenn dör vp the till komma, hittes thet* &c.
38) B. C. om. *þæt*.
39) B. C. om. *þa*.
40) C. *bonde*. Male.
41) C. om. *þe*.
42) B. C. om. *þæt*.
43) F. om. *at*.

mæþ[44]) wigh ok wærn. þa wæri þæt[45]) .j. ([46]enböte sum fore ær. ok þæn[47]) .j. twæböte sum[48]) til kombær. baþi .j. drapum ok sarum §. 3. Nu will man ranzakæ .j. garþ annærs æptir goz sinu. þiuffstolno. ok ær æi bonden hemæ. ok[49]) ær þo husffru[50]) hans[51]) hemæ. hawi swa ([52]wald þa ranzakæ sum þa[53]) bonde hemæ wari. kan þæn bonde o giptær wæræ ok hawær fore sik brytiæ ællr deghiu. broþor. ællr barn. wæri lagh samu. §. 4. klandæs nokot þæt aff bondæns[54]) kono[55]) kiöpt ær. þa[56]) giöri þæn[57]) sik. orþiuffwæ ([58]kiöpt haw*æ*r mæþ kiöpwitnum.[59]) ok hawi fore kiöpt pænningum sinum. allt þ*æ*t han kiöpir aff hænni meræ æn fiuræ pænningæ kiöp. ([60]ok mæþ þre m*arkær*. §. 5. Nu stiæl man ok .j. andru lanzskapi. fangin wærþær. ok kiænnis siælwær wiþ sinæ giærning.[61]) orkær malseghande han þær laghlikæ til winnæ[62]) sum han far han.[63]) taki þær þiuffs rætt. orkær han[64]) æi. þa föri han þitt[65]) han ([66]giærning giörþi. ok þær a han laghwinnæs.[67]) ([68]upp a rætt sin. §. 6. Sitær hussætis folk .j. garþinum.[69]) ællr þæt[70]) hus hawær legħt. þa warþi þæn husum. ok allu þy þær .j. kombær. þæn hus nykil ([71]hawær. E hwar sum hus a. þa warþi þæn husum. fore þypti[72]) sum nyklæ bær.[73]) allt þæt[74]) undir bondæns ([75]las kombær. ællr .J. hans garþ. þa aghu baþi þysptinæ bötæ. 67
([76]bonden ok husffrun. tax þæt utæn bondæns garþ. þa giældi þæn bot sum stal. ok þe wærin saklös[77]) .j. bo æru mæþ hanum.

---

44) C. om. *mæþ*. Male.
45) B. C. *þæn*.
46) F. *ene boot honom görs som förre ær, och thet i tweböte them görs som tilkomme* &c.
47) E. *thät*.
48) E. om. *sum*.
49) E. F. om. *ok*.
50) C. E. *husfrun*.
51) E. om. *hans*.
52) B. C. *þa wald at ranzakæ* &c.
53) B. C. E. F. om. *þa*.
54) B. C. E. F. sic. A. *bondæs*.
55) F. *hustru*.
56) E. om. *þa*.
57) F. *hann*.
58) B. C. om. *kiöpt hawær*.
59) E. add. *sinum*.
60) B. C. *þa böte þre* markær.
61) F. *gierd*.
62) F. *tilbinda*.
63) B. C. F. add. *þa*.
64) E. om. *han*.
65) E. add. *sum*.
66) F. *giærd*. B. C. *giörþe þe giærþ. ok* &c.
67) B. C. *laghlikæ winnæs*.
68) F. *på rätt sinn*.
69) B. C. *garþi*.
70) B. C. F. add. *folk*.
71) B. C. *bær. æ hwar hus* &c.
72) F. *tiuffnat*.
73) E. add. *Ok*.
74) F. add. *som*.
75) B. C. *garþ ællr hans las kombær. þa* &c.
76) B. C. *bonde ok husfru*.
77) B. C. *saklösir*. E. *saklöse*. B. C. add. *sum*.

.XLVIII.

¶ Nu giffs manni sak fore wiþærtaku þypti. sum annær stal.[78]) ok tax[79]) þön[80]) .j. hans husum. ok læggær æncti dul a. ok. gangær wiþ. at þæt þær inni ær. standi þa tiu mannæ eþær fore bondænum. at han æi wisti at þæt stolit war. wærs[81]) at eþe se[82]) warþær. fallz han[83]) böte þre m*arkær*. Dyl han. böte þa[84]) ok þiuff*æ*r hete æn þæt mæþ ranzakæn[85]) utt tax. ok standi æ wæþning fore allum ranzakum.[86]) §. 1. Nu kiænnir man bodræt manni. wæri sik mæþ atærtan mannæ eþe. ællr böte sæx mark*æ*r.

.XLIX.

¶ Nappær man ax aff akri.[87]) wærþær bar. ok a takin. böte. þre. öræ Nu tak*æ*r man allt samæn. ax ok span. böte þre m*arkær*. Tak*æ*r ([88]man bundin tu ællr þry. böte þre m*arkær*.[89]) Tak*æ*r man skyl allæn. böte attæ mar-k*æ*r.[90]) bindi swa þæn ([91]þiuff. sum allæ andræ.[92]) Stiæl man korn aff akri. meræ æn skyl. ok witnæs þyfspt[93]) til halff mark. ællr meræ. þa ær bot fiuræ-tighi mark*æ*r. ællr misti liff sitt. æptir atærfangum. ok han hete agnæ bakær.[94]) §. 1. Stiæl man rofwor. ærtir. bönur.[95]) nytær.[96]) aldin. ok[97]) wærþær bar ok[98]) a takin. laghwinnis til sak sinnær. swa ([99]þær sum fore annæn þiuffnæþ. ok[100]) gangi bot æptir þy.[1]) sum atærfang æru. ok witni fyllæs. bindi sin þiuff swa þær sum at ([2]aþri þyfspt. ([3]þæn sum stiæl[4]) §. 2. hwar[5]) staþ þær konæ stiæl.

---

78) F. *stullit hafuer.*
79) B. C. *tox.*
80) B. C. E. F. *þo.*
81) B. F. add. *han.*
82) F. *wari.*
83) F. add. *åth Eeder.*
84) F. om. *þa.*
85) B. C. *ranzak.*
86) B. C. E. F. add. *æn han willæi uplæsæ.*
87) B. C. add. *annærs.*
88) F. *band ett, tu* &c.
89) F. add. *Ey ær botene ty meer.*
90) E. add. *Ok.*
91) F. *till Tiufft som* &c.
92) E. add. *tiuwa.*
93) F. *tiufuer.*
94) B. C. *agnæ barkær.* Male.
95) B. C. om. *bönur.*
96) B. C. E. F. add. *ællr.*
97) B. C. E. om. *ok.*
98) F. om. *ok.*
99) F. *före thet som* &c.
100) E. om. *ok.*
1) F. om. *þy.*
2) B. C. *aþru þyffpti.*
3) E. om. *þæn sum stiæl.*
4) F. *staal.*
5) E. *Hwarn.*

fylghi swa[6]) þem þiuffnæþ[7]) sum allum andrum. ok konæ taki slik giæld sum man.[8]) þær til a liff gangær. gangær dombær a liff hænnær. þa skal ([9]hanæ .j. iorþ grawæ. æi ma ([10]kono stæghlæ.[11]) ællr hængiæ.[12])

.L.

¶ Stiæl man .j. kirkiu ællr[13]) kirkiu garþi. aff andrum. ællr aff samu kirkiu. ([14]ællr brytær.[15]) wærþær ([16]þær bar ok a takin hawi æi þær mere friþ. æn annær staþ. þær han mæþ þiuffnæþ[17]) takin wærþær. ok[18]) laghbindis wiþ sak sinæ. ok taki þiuffs ræt. sum han skyldæt[19]) hawær. hwariæ sak æptir sinum brutum.

.LI.

¶ Nu[20]) takær man annærs manz þiuff. takær baþi samæn[21]) þiuff ok þyfpti.[22]) kombær þæn æptir sum[23]) ([24]stolit ær aff. ok beþis báþi þiuff ok þyfpti.[22]) þa a þæn[25]) fiærþung sum þiuffin tok. aff allu þy sum han tok. aff þiuffinum. hwat þæt ær meræ ællr minnæ. ok bonden taki sin þiuff atær[26]) gen. ok allt þæt meræ ær æn laghæ lösn. ([27]fiærþungin aff þyfptinu.[28]) þæt ær la- 68
ghæ lösn. §. 1. Nu sigh*æ*r man sik nokot aff þyuffi hawæ takit. ok þiuffwær ær borto. kombær hin[29]) æptir sum a. taki sitt atær utæn lösn. ok swæri til sins mæþ twem mannum. fyrræ.[30]) ([31]ok taki swa sitt atær. ok hin giöri sik

---

6) B. C. om. *swa.*
7) B. C. E. *þiuffnæþi.*
8) B. C. *maþær.* E. *mander.*
9) F. *honn i Jordh græfuas.*
10) B. C. sic. A. E. *konæ.* F. *kona steglas eller hengias.*
11) B. C. E. sic. A. *stæghæ.*
12) E. add. *a gren.*
13) B. C. add. *.i.*
14) B. C. om. *ællr brytær.*
15) E. add. *kirkiu.*
16) B. C. E. om. *þær.* F. *hann med tiufnat fången, Tå lagbindes så widh saak &c.*
17) E. *tiufnadhi.*
18) E. om. *ok.*
19) F. *förtient.*
20) F. connectit hoc cap. cum praecedenti.
21) F. add. *både.*
22) F. *tiufnat.*
23) E. om. *sum.*
24) F. *stollinn ær, och &c.*
25) B. C. *han.*
26) F. om. *atær.* B. C. F. add. *.i.*
27) B. C. om. *fiærþungin — lösn.*
28) E. F. *tiuftini.*
29) F. *hann.*
30) F. om. *fyrræ.*
31) B. C. E. om. *ok — atær.*

orþiuffwæ mæþ lysningæ witnum.[32]) sum handæ mællum haw*æ*r §. 2. kombær man til þinx o bundin.[33]) gangær wiþ[34]) fullum þiuffnæþ. bindi[35]) han wiþ tolff mæn. þe þær[36]) ahörþu. ok taki siþæn þiuffs ræt. hwar[37]) æptir ([38]sinum brutum.

.LII.

Fyndir[39]) aghu næst[40]) þiuffnæþi standæ. ([41]þy at þiuffw*æ*r hittæ giærna. swa sum klokkærin[42]) hitti kalkin. Hwar sum fynd hittir a wægh uti.[43]) hwat fynd þæt hælzt ær. han a ([44]lysæ a wægh uti fore wæghfarændæ mannum: þöm hanum fylghiæ. ællr mötæ. æru æi þe til. þa lysi .j. ([45]by. þöm ([46]næst ær. ær oran .j. þöm by. þa[47]) lysi .j.[48]) andrum.[49]) ællr[50]) þriþiæ. lysi[51]) fore hundæris þingi eno. ællr fore[52]) kirkiu[53]) sokn sinni. fari swa lankt[54]) mæþ fynd sum lysning ær fore. ok a han lysæ fore folklanz þingi. fynd þe[55]) han hitt hawær. §. 1. kombær þæn[56]) mist hawær. fyrr æn lyst ær.[57]) sighær til ([58]mærki ok[59]) iartækn. þa swæri til sins mæþ twem mannum. ([60]ok siælfwær han þriþi. ok taki swa[61]) atær utæn lösn. §. 2. Nu kan þæn man. lysningæ witni hawæ. ([62]sum ([63]hitt haw*æ*r. þa swæri ([64]hin til sins sum ([65]tapæt ha-

---

32) F. add. *sinom.*
33) B. C. om. *o bundin.* E. F. add. *ok.*
34) F. *medh.* Male.
35) B. C. E. *bindin.*
36) F. add. *wider wåro och.*
37) B. C. *hwart.* E. om. h. v.
38) F. *Sinn rätt eller brutom.*
39) A. B. C. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pictaeque.
40) F. add. *effter.*
41) F. *förty at Tiuff hitter* &c.
42) C. B. E. F. sic. A. *klokþærin.*
43) F. om. *uti.*
44) F. *lysatt före* &c.
45) F. *näste By, ähr orann* &c.
46) E. *nästa: Är oran* &c.
47) E. om. *þa.*
48) B. C. add. *by.*
49) E. F. sic. B. C. *aþrum.* A. *andum.*
50) E. *ok.*
51) E. add. *ok.*
52) B. C. om. *fore.*
53) F. om. *kirkiu.*
54) E. *langt,* et sic in sequentibus.
55) F. *thet.*
56) E. add. *sum.*
57) B. C. add. *ok.*
58) B. C. *mark ok iarþtekn.*
59) F. add. *Sann.*
60) F. *sielfuer tredie.*
61) B. C. om. *swa.* B. C. E. F. add. *sitt.*
62) F. *at hann lagliga lyst hafuer, tå Swärie* &c.
63) E. *liust hawer ok hitt: Tha* &c.
64) B. C. *til sins þæn sum* &c.
65) F. *tappade med twem witnom sielfuer tredie* &c.

wær. mæþ twem mannum.[66]) siælwær han þriþi. ok taki sitt atær. ok þæn ([67]aghi pænning aff ortogh[68]) hwarri. ([69]aff fynd. æptir þy sum mæz mæn sighiæ.[70]) hwat[71]) fynd[72]) þæt hælzt[73]) ær. wærri ællr bætri. Griþær man til lysningæ witnæ. ok fallz at þöm. þa[74]) böte ok þiuffwær hete hwariæ bot. æptir sinum brutum.

.LIII.

¶ Nu hittir man fæ manz. hwat[75]) fæ þæt hælzt ær. kombær þæn æptir sum ([76]mist haw*æ*r. ok[77]) sighær til mærki.[78]) ok san[79]) iærtekn. ok swær til sins mæþ twem mannum. ok[80]) siælfw*æ*r han[81]) þriþi.[82]) taki þæn hwarn attundæ pænning sum hitti. §. 1. Nu[83]) ([84]hittir man hæst manz[85]) tamæn. ællr[86]) skiut manz tampt. ([87]ællr oxæ tamæn. ællr ko.[88]) far. ællr geit.[89]) ællr þæt sum nytiæ fæ ær. þær a han til sins[90]) swæriæ. mæþ twem mannum. ([91]ok siælfw*æ*r han þriþi. ok taki siþæn[92]) sitt atær. utæn lösn. ok hin giöri sik orþiuffwæ. mæþ lysningæ witnum[93]) sum hitti. Hwar sum yrkir mæþ nokro fæ. ([94]þær bonden a. þy[95]) han hitt haw*æ*r. böte þre m*arkæ*r. hwat[96]) han saþlær ællr silær æn þæt ær æi laghlikæ lyst fyrræ.[97]) §. 2. Nu[98]) hittir man hemæ 69
hion[99]) manz. hawi þriþiung aff fynd. ([100]Nu six um watn fyndir.

---

66) B. C. E. add. *ok.*
67) F. *som hitte, æger taga Penningh* &c.
68) B. C. E. *örtogh.*
69) B. C. *sum fynd hitti. æptir* &c. E. *i fynd sum hitte, äpte thy mätzmän* &c.
70) B. C. E. F. add. *e.*
71) C. *hwar.* Male.
72) B. C. F. om. *fynd.*
73) F. om. *hælzt.*
74) E. om. *þa.*
75) F. *ehwatt.*
76) F. *miste, och* &c.
77) E. om. *ok.*
78) B. C. E. F. sic. A. *mærþi.*
79) F. om. *san.*
80) F. om. *ok.*
81) E. F. om. *han.*
82) B. C. add. *ok.* E. add. *Thär.* F. add. *tä.*
83) F. hic incipit novum cap.
84) F. *hittes hæst mans tammer, eller Skiut, eller oxe, koo* &c.
85) B. C. *man.* Male.
86) E. om. *ællr.*
87) E. *vxa ällä ko, far, get ällä hwat nyttia fä thät hälst är, Thär* &c.
88) B. C. om. *ko.*
89) B. C. E. F. *get.*
90) B. C. add. *at.*
91) F. *sielfuer tridie.*
92) E. om. *siþæn.* F. *sä.*
93) F. add. *sinom.*
94) B. C. *þy sum bonden* &c. E. om. *þær bonden a.*
95) B. C. add. *sum.*
96) F. add. *heller.*
97) F. *tilförenne.*
98) E. om. *Nu.*
99) E. *hemuhion.* F. *heem hionn.*

.LIIII.

¶ Nu[1]) hittir man fynd ([2]innæn almannæ leþ. hwat fynd þæt hælzt æn. þa[3]) aghi þær aff hwarn attundæ pænning. hittir man fynd .j. skiærium uti. utæn[4]) almannæ leþ. þa hawi þæn þriþiung ([5]sum fynd hitti. ([6]e hw*a*r man qwæffs æptir.[7]) þa[8]) aghi[9]) ([10]halfft aff fynd. §. 1. e hwat ([11]man hittir döt æl-l*æ*r quiet. ok haw*æ*r han fynd lyst fyrræ. þa ([12]fae eghandanum[13]) swa gott atær sum ([14]þæt þa war han þæt hitti. ællr dyli mæþ eþe hwart æptir ([15]si-nu lati. ([16]at han þæt[17]) æi þy misti at han gallt hans at. Faldær at eþe þa giælde hanum swa gott atær sum han æptir kræfw*æ*r.[18]) §. 2. Allæ staþi[19]) þær man fynd hittir. þær skal han giöræ sik orþiuffwæ fyrst[20]) mæþ lysnin-gæ witnum. ok siþæn swæri þæn til sins. ([21]sum ([22]mist haw*æ*r. mæþ twem mannum. ([23]ok siælfw*æ*r han þriþi. ok taki swa sitt atær[24]) §. 3. ([25]Alle þe[26]) goz hiælpæ undæn eld. ællr[27]) sio. ([28]ok fore hærr.[29]) ([30]wæri man swa myklu bætri. ok taki[31]) swa mykit aff þy goz. sum eghanden will hanum[32]) unnæ. Nu ([33]æru tald manhælghis mal. Guþ giömi os baþi[34]) liff ok sial. Amen.[35])

---

100) E. F. om. *Nu — watn fyndir.* B. C. haec habent in principio cap. 54.
1) Cfr. not. 100. praeced. F. connectit hoc cap. cum praecedenti (cfr. not. 83. pag. 177.).
2) F. *i almenne ledh ehuat find thet ær* &c.
3) E. om. *þa.*
4) E. add. *alla.*
5) E. om. *sum.* B. C. *aff fynd sum hitti.*
6) F. *Ehuad mann kuæffz* (mut. in *kræffz*) &c. Male.
7) B. C. add. *fynd.*
8) E. om. *þa.*
9) F. *hafue.*
10) B. C. F. *halffwæ fynd.*
11) F. *thet är dödt* &c.
12) F. *fånges honom så* &c.
13) B. C. *eghandæ.*
14) F. om. *þæt þa war.*
15) F. *sinom lotte.* Male.
16) B. C. E. F. sic. A. *þæt* (pro *at han*).
17) F. om. *þæt.*
18) B. C. E. F. sic. A. *þræfwær.*
19) F. *Alla stedz.*
20) F. om. *fyrst.*
21) B. C. om. *sum nist hawær.*
22) F. *miste medh* &c.
23) F. *sielfuer tredie.*
24) B. add. *utæn lösn*; at haec verba lineolis induxit scriba. C. haec om.
25) B. C. *allir* (C. *ællir*) *goz at hialpæ* &c.
26) F. *æge.*
27) B. C. F. add. *or.* E. add. *v.*
28) E. F. *ällär.* B. C. om. *ok — bætri.*
29) F. add. *och.*
30) E. *Warin män.*
31) E. *takin.*
32) E. *thäm.*
33) B. C. *ær tald um manhælghis mal.*
34) F. add. *till.*
35) E. F. om. *Amen.* F. Sequuntur, in quatuor foliis, adnotationes *Aff Södermanne ock Wessmanne lagen.*

¶ Hær byriæs iorþæ balkær. ok tæliæs .J. hanum. flokkær þrir ok tiughu.

I. ¶ Huru iorþ skal laghbiuþæs
II ¶ æn byrþæ[1]) mæn delæ um iorþæ[2]) kiöp.
III. ¶ vm iorþæ kiöp innæn siængær
IIII ¶ vm iorþæ fastæ.
V ¶ vm træþis lön.
VI ¶ æn twe bindæ fang a en.[3])
VII ¶ vm atærkiöps fastæ
VIII ¶ vm iorþæ skipti
IX ¶ vm iorþæ wæþsætning.
X ¶ Huru man skal iorþ landbom[4]) byggiæ
XI ¶ vm affraþ.
XII ¶ Huru ([5]landbom skal aff iorþ sighiæ
XIII ¶ vm iorþæ giptur.
XIIII ¶ Huru landboe ma .j. skogh akæ.
XV. ¶ huru[6]) eghande ok landboe vm iorþ delæ.
XVI ¶ vm bolax fæ.
XVII ¶ vm inlax fæ.
XVIII ¶ vm iorþæ delor
XIX ¶ vm fyrning
XX ¶ vm iorþæ lösn[7])
XXI ¶ huru faþir a barnum iorþ fore föþo[8]) biuþæ
XXII ¶ æn man six aff iorþæ delu fyrr[9]) hun lyctæþ ær. 70
XXIII[10]) ¶ vm o rættæn fastæ[11]) eþ ok fyrning.

---

1) B. C. om. *byrþæ*.
2) B. C. *byrþæ*.
3) F. *ett*. Male.
4) B. C. E. *landboum*.
5) E. *Landboum*. F. *landboen Skall Jordh áther seya*. Male.
6) F. *Om*.
7) *iorþæ lezn* legendum videtur.
8) F. add. *sine*.
9) E. F. add. *än*.
10) A. Litteras numerales hoc loco omisit miniator.
11) F. *fæfasta*. Male.

.I.

LAtær man iorþ falæ gamblæ byrþ sinæ. þe iorþ skal byrþæ manni[12]) biuþæ fore grannum[13]) ok ([14]kirkiu sokn. will æi byrþæ man þe[15]) iorþ kiöpæ. han[16]) skal biuþæ fore hundæris þingi eno. byrþæ manni. will byrþæ man wiþ ([17]kiænnæs.[18]) dömæs iorþ .j. byrþ. will æi byrþæ man wiþ giwæs.[19]) ([20]þa skal han biuþæ a hundæris þingi aþru. byrþæ manni. will æi byrþæ man. wiþ giwæs. ok æi[21]) iorþ til sin kiöpæ. ([22]han skal biuþæ a hundæris þingi þriþiæ.[23]) byrþæ manni. will[24]) æi byrþæ man[25]) wiþ giwæs.[26]) kiöpi þa þæn sum[27]) siuþ haw*æ*r dyupæstæn. ok giwæ will wærþ. ok pænningæ hwitæ.[28]) þa dömis hanum þæt swa fast ok fullt sum fastæ fæþærni. ok aldæ oþæl. Nu kombær man ok biuþær ([29]wærþ fore byrþ sinæ. innæn þre þinxdaghæ. ([30]þa swaræer han sum sæliæ will. willt þu giwæ sum annær biuþær ([31].j. slikum wærþörum sum iæk þorff. þa lat*æ*r iæk þik[32]) iorþ .j. byrþ kiöpæ. Ne[33]) sighær hin iæk will giwæ wærþ ok pænningæ. dömis þa iorþ .j. byrþ.[34]) ok pænningær .j. takæ hændær. æn han will æi wiþ takæ. sum iorþ will sæliæ. ([35]þa skal han giwæ enæ mark. skiærþt silfw*æ*r fore örtogh hwariæ. sum gangær aff[36]) korn ok pænningær. ok æi meræ. ællr ([37]pænningæ æptir þy sum mark silffs ma brænnæ aff. ok þriþiunginum minnæ fore þe örtogh sum snöþir pænningær gangæ aff. ok siþæn hwariæ iorþ sum hun ær wærþ[38]) til. Nu will

---

12) B. C. F. *byrþæ mannum.*
13) F. *mannom.* Male.
14) B. C. *soknæ mannum. wiliæ* (C. *wil*) *æi byrþæ* (adde *mæn*) *þe* &c.
15) F. *tå.*
16) B. C. *þa.*
17) B. C. *giwæs. ok þa dömes* &c. Male.
18) F. add. *tå.*
19) E. add. *ok äi iord til sin köpa.*
20) B. C. E. F. *han skal biuþæ* &c.
21) F. om. *æi.*
22) F. *tå Skall hann biuda* &c.
23) E. *thridiu.*
24) F. add. *tå.*
25) E. add. *än tho.*
26) B. C. add. *ok æi iorþ til sin kiöpæ.*
27) E. om. *sum.*
28) E. *redhu.*
29) B. C. om. *wærþ fore byrþ.*
30) E. *Thän swarar sum* &c.
31) B. C. *slikæ wærþöræ* &c.
32) B. C. sic. E. *tik.* F. *tigh.* A. *lik.*
33) E. F. *Näi.* C. *Nu*; male.
34) B. C. add. *at kiöpæ.*
35) B. C. *han skal giwæ* &c.
36) B. C. add. *baþi.*
37) F. *och Penninger som mark silf må brennas aff.*
38) F. om. *wærþ.*

han[39]) æi wiþ giwæs. ok[40]) iorþ til sin kiöpæ. a fiærþæ þingi.[41]) ællr nokor byrþæman. ([42]þa kiöpi han[43]) sum wærþ will fore giwæ ok þo hwart örtöghæ[44]) land sum nu[45]) ær saght. §. 1. Nu sighær hin sum iorþ[46]) kiöpt hawær. iorþ wæræ laghbuþnæ[47]) byrþæmannum. ok[48]) hin nekær.[49]) þa skulu þæt tolff mæn witæ.[50]) hwat þe iorþ war laghbuþin ællr æi. witnæ þe at iorþ war laghbuþin. þa dömis hanum kiöp sitt fast ok fullt. ([51]wiliæ þe swa[52]) swæriæ. at iorþ war æi laghbuþin. ællr[53]) hört þæt[54]) at byrþæmanni war buþit .j. laghþingum. wærþ fore byrþ sinæ. ok æru pæningær[55]) .j. takæ handum. þa dömis iorþ .j. byrþ atær.[56])

.II.

¶ Delæ mæn um iorþ ok byrþ. sighær annær[57]) þættæ[58]) ær byrþæ lotær min. ok æi þin. ær annær manni nærmær. ok annær manni[59]) fiærmær. þa dömis hanum iorþ at kiöpæ. sum ([60]manni ær nærmær. Delæ æn[61]) mæn[62]) um iorþ ok byrþ. æru baþir byrþæmæn. þa wæri þæn næst[63]) ([64]kiöpi. sum 71
næst[63]) ær arfwi. æn ærfwæ skuldi. æn han biuþær til .j. laghþingum. ([65]biuþær ([66]han æi .j. laghþingum. ok witnæ swa tolff mæn. þa hawi þæn iorþ sum kiöpir. Delæ mæn vm iorþ. ok byrþ. æru baþir iæmpnir.[67]) þa skulu[68]) baþir byrþ kiöpæ. ok baþir æptir wærþ[69]) letæ. §. 1. Nu sighær man sik byr-

---

39) B. C. *man.*
40) B. C. add. *æi.*
41) B. C. *þinginu.*
42) F. *som tå köpe och thenn som* &c. Male.
43) B. C. E. *þæn.*
44) B. C. *örtoghæ.* E. *örtugh.* F. *ortugh.*
45) C. om. *nu.* F. *för.*
46) B. C. E. F. om. *iorþ.*
47) F. *lagliga budna.*
48) B. C. om. *ok.*
49) F. *Siger ney.*
50) E. F. *swäria.*
51) E. *Swäria the at iordin* &c.
52) B. C. om. *swa.*
53) Adde: *at þe æi hawæ.*
54) B. C. om. *þæt.*
55) B. C. E. F. sic. A. *pæmingær.*
56) C. hic add. quae cod. A. in Add. 10. habet: *Wæri aldrigh — gambli byrþ.*
57) C. *annæt.* F. om. h. v.
58) F. *thet.*
59) E. om. *manni.*
60) B. C. *nærmer ær. Delæ* &c.
61) B. C. E. om. *æn.*
62) F. *mere.* Male.
63) E. *näster.*
64) F. *at köpa, Som näst ær at ærfua, ænn ærfuas skulle* &c.
65) B. C. F. om. *biuþær — laghþingum.* Male.
66) E. *äi til, ok witna* &c.
67) B. *iæmpnær.* E. *iamnär.*
68) B. C. add. *þer.*
69) B. C. E. F. *wærþi.*

þæman wæræ. ok will þær mæþ iorþ kiöpæ. byrþi sik þær til mæþ frændum sinum. ([70]ok atærtan mannæ eþe. ok wæri swa nær iorþ at[71]) kiöpæ sum han orkær sik byrþæ til. §. 2. Nu hawær man æn[72]) iorþ falæ. sæl han. hanæ laghlikæ bort. ([73]klutræs hun siþæn ok klandæs. hawæ hanæ[74]) tolff mæn[75]) wart sum fyrr ær saght. at hun war laghlikæ upp[76]) buþin. ok swa kiöpt. wærs þæt swa fore hanum. sum a kiærir. þa wærs þæt ([77]ok fore allum. þem þær siþæn a beþæs. §. 3. sæl man fæþærni sitt. ([78]ællær oc.[79]) skiptir .i. enum staþ. ok kiöpir .i. aþrum. þæt ær fæþærnis iorþ ok æi afflingæ iorþ. §. 4. allæ[80]) afflingæ iorþ hun a æi byrþæmannum biuþæs. þæn iorþ hawær afflæt. han hawi wald aff hænni giöræ hwat han will giwæ ællr sæliæ.[81]) hwem han will. ok sum han gitær dyræst. utæn iorþ se mæþ arff til komin. ællr hawær man byrþ kiöpt. aff byrþæmanni.[82]) hun a atær biuþæs rættum byrþæmannum.

III.

¶ Giptis[83]) son fra fæþær[84]) sinum. hanum kunnu pænningær ([85]wæxæ. ([86]fæþær kunnu pænningær færæs.[87]) þa a han wald ok wizorþ fram fore all annur[88]) siskini sin. kiöpæ aff fæþær[89]) sinum til þriggiæ markæ ([90]ok æi meræ. utæn ([91]all siskini hans wiliæ. þær skulu fastær at wæræ syzlungær ok bröllungær. ok þa dömis þæt fast ok fullt. §. 1. Broþir ma kiöpæ aff bröþær[92]) sinum. ok[93]) systir aff systur sinni. ok allt innæn siæng ok ([94]sizkinæ

70) B. C. om. *ok — eþe.*
71) E. F. om. *at.*
72) F. *en.*
73) F. *klandes honn sedann, hafua* &c.
74) B. C. add. *laghlikæ.*
75) E. add. *laghlika.* B. C. add. *at.*
76) B. C. E. *utt.*
77) F. *sedann för allom androm der* &c.
78) B. C. E. F. sic (cfr. not. 79. sequentem). A. om. *ællær — aþrum. þæt.*
79) E. F. om. *oc.*
80) B. C. F. *all.*
81) E. add. *sik til siälar tharwa, ok säli.* Mak.
82) E. *byrdmanni.*
83) F. *Nw giptes.*
84) C. E. F. *faþær.*
85) B. C. om. *wæxæ — pænningær.*
86) E. *fadher.* F. om. *fæþær — færæs.*
87) B. C. *færræs.*
88) F. om. *annur.*
89) E. F. *fadhur.*
90) F. om. *ok — wiliæ.*
91) E. *sydskini wilin.*
92) C. *broþær.* E. *brodhor.* F. *broder.*
93) E. om. *ok.*
94) F. *Syskene må köpa af huar andra* &c.

aldær. ma kiöpæ hwart aff andru. til þriggiæ markæ.[95]) þær skulu ([96]syzlungær ok bröllungær fastær at wæræ.

.IIII.

¶ Kiöpir man eghu[97]) aff manni. ær þæt markæ kiöp ællr minnæ. þær skulu tolff fastær at wæræ. kiöpir man meræ æn markæ kiöp. ok[98]) minnæ æn twæggiæ.[99]) þær[100]) skulu sæxtau fastær at wæræ. kiöpir man til þriggiæ markæ iorþ. ællr meræ. þær skulu fiuri fastær ok tiughu at wæræ. allt þæt man[1]) kiöpir iorþ aff andrum. þa[2]) skulu fastær giwæs a hundæris þingi.[3]) ællr a folklanz þingi. ællr[4]) ([5]at kirkiu. ([6]fore soknæmannum. ællr at affkiænnu þin- 72
gi. §. 1. hwar man kiöpir iorþ aff andrum.[7]) J. hwilikum by þæt hælzt ær. þa skal han kiöpæ at pænningæ tali. ok[8]) örtoghæ ok. öræ. ok hawi swa .j. akri ok æng. sum han haw*æ*r .j. tompt. ok wæri ængin affnæmpning aff bynum. hwarti a landi ællr watni. utæn han hawi þæt m*æþ* ra[9]) ok rör. §. 2. kiöpir man iorþ aff andrum. warþi þæn iorþ sum sældi. ok hin hemuli wærþ sum kiöpti. klutræs[10]) nokot .j. þy kiöpi. þa skal fangæman fram komæ. gitær þæn[11]) fullt[12]) hemulæt sum sældi. standi kiöp þæs sum kiöpt haw*æ*r. kombær æi fangæ man hans[13]) fram. ællr kombær fram. ok gitær æi hemulæt. þa gangi hwar til sins. ok hin böte þre. m*a*rkær sum o hemult sældi. §. 3. Nu kiöpir man iorþ aff manni. hwat han ær lekær ællr lærþær. þa bitæ[14]) fastær a

---

95) B. add. *ok æi meræ*; at haec verba lineolis induxit scriba. C. haec om.
96) F. *och fasta åt wara som för ær Sagt.*
97) B. C. E. *egn.*
98) B. C. E. sic. A. F. *ællr.*
99) Lege *þriggiæ*; nisi pro *þriggiæ* mox infra legendum sit *twæggiæ*. Cfr. ViþB. 13: 2. Attamen idem mendum occurrit cap. 15: pr. h. libri.
100) B. C. E. F. sic. A. *þæt.*
1) E. *mander.*
2) F. *der.*
3) F. *tingom.*
4) E. om. *ællr.*
5) B. C. *fore kirkiu sokn. ællr affkiænnu þingi.*
6) F. om. *fore — affkiænnu.*
7) E. add. *ok.*
8) F. om. *ok.*
9) E. *rar.*
10) F. *klandes.*
11) B. C. F. *han.*
12) B. C. om. *fullt.*
13) E. F. om. *hans.*
14) F. *binde.*

rættum[15]) eghandæ. ok þæn[16]) kombær[17]) ængu duli[18]) fore.[19]) sum rættær eghande ær. ([20]allt þæt han bindær fastæ a annæn æn rættæn eghandæ. ær þæt minnæ æn halffs öris[21]) kiöp. ok þriggiæ markæ. standi fore mæþ eþe. tiu mannæ. at han aldrigh skipti. allr[22]) sældi ær þæt halffs öris kiöp ok þriggiæ markæ.[23]) standi fore mæþ[24]) eþe atærtan mannæ. Gitær ([25]han duls eþen gangit. þa wæri saklös. baþi fore wærþi ok saköri. Faldær han. at duls eþinum. þa fylli fastæ a han. æptir wærþi sinu. sum kiöpti. ok han böti ([26]þa saköri. þær[27]) o hemult sældi. ær awærkæt. þa böte han[28]) awærkæn sum ([29]sælt hawær. ær æncti awærkæt. þa böte þre. markær fore giærsalu sinæ. §. 4. hawi[30]) ængin syslu man wald at sæliæ hærræ iorþ. utæn han fai ([31]þem hærræns opit[32]) breff til[33]) sum þe[34]) iorþ[35]) kiöpir. at þe iorþ ær hanum hemul. §. 5. kiöpir man iorþ aff witwillingi.[36]) ([37]ællr aff galnum[38]) manni. ællr[39]) owormaghæ. þöm sum minnæ ær æn fæmptæn aræ. ængin þeræ ma iorþ sæliæ. utæn næstu[40]) frændæ wiliæ. Nu þorff witwillingær ællr owormaghi. föþo wiþ. þa skulu næstu frændær sæliæ iorþ. ællr lösöræ andræ.[41]) þa skal ([42]han sum iorþ kiöpir takæ fastæ aff rættum eghandæ. ok aff næstum[43]) frændum. þeræ.[44])
73 klutræs[45]) þæt[46]) siþæn bindi þa fastæ a rættæn eghandæ. ok a næstu frændær hans. fore witwilling ok owormaghæ aghu frændær baþi swaræ ok sökiæ. §. 6. Nu kan man löpæ fran kono sinni. ællr konæ fra manni sinum. ællr man farr

---

15) E. *rättan.*
16) F. *der.*
17) B. C. *komi.*
18) C. *dul.*
19) B. C. E. *wiþ.*
20) B. C. om. *allt — sældi.*
21) F. add. *wärdt eller.*
22) E. *ällä.* F. *eller.*
23) B. C. add. *þa.*
24) A. Verba: *eþe. tiu mannæ — standi fore* errato iterum sunt scripta.
25) E. *dulsedh gangit, Wari* &c.
26) E. *sakörin thär* &c. B. C. *saköre sum o hemult at sældi.*
27) F. *som.*
28) E. F. *thän.*
29) E. *saldi: År* &c.
30) E. add. *ok.*
31) E. *härrans opit bref til them sum* &c.
32) F. om. *opit.*
33) B. C. om. *til.*
34) B. C. E. F. om. *þe.*
35) B. C. *iorþinæ.*
36) F. *witwillingom.*
37) E. om. *ællr aff.* B. C. om. *ællr — manni.*
38) E. *gamblum.*
39) B. C. E. add. *aff.*
40) E. *nästa.*
41) E. add. *them til födhu.*
42) E. *thän iord* &c.
43) B. *næstu.*
44) E. *hans.*
45) F. *klandes.*
46) B. C. om. *þæt.*

pilægrims[47]) færþ. þa þorffæ[48]) börn föþo wiþ ok þæt sum hemæ sitær. þa hawi þæn wald at sæliæ hwat han will .j. lösörum. ællr .j.[49]) eghum.[50]) standi þæt swa[51]) fast ok fullt sum konæn giör. sum þæt bonden giör[52]) .j. þæssu mali. ok[53]) gangi[54]) twe löti a bondæns lot. ok þriþiungin[55]) a husfrunnær. ([56]e mæn hiönælaghit[57]) ær. þa haldær siængæ kiöpit samæn. hwat þe hældær lyutæ[58]) sæliæ ællr kiöpæ. §. 7. Nu will man fastæ a iorþ bindæ. hwat hældær bondæn a hænni bor. ællr ([59]han hawær hanæ landbom byght. þa hawær han wald[60]) wisæ .j. by. slikæn han will ær æi a wisning til. þa bitæ[61]) fastær .j. bol bondæ. hawær han .j. flerum akrum .j. by. aghi wald ok wizorþ wisæ .j. þæn akær han bor æi a. ær æi awisning til þa bitæ[62]) fastær .j. bol bondæ ok a rættum eghandæ. ([63]hawi þæn[64]) æncti dul fore sum rættær æghandi ær.[65]) hwar til awisning gripær þa fylli hanum iorþ æptir markæ tali.[66]) æptir þy[67]) han hawær wærþ takit.

.V.

¶ Kiöpir man bol undæn bondæ. ællr skiptir. will eghande siælwær a byggiæ. þa skal han löna[68]) hanum træþis lön. ær halff[69]) træt. þa[70]) giwi halff lön. ær twætræt. þa[70]) giwi örtogh aff örtogh. jllt ær wiþ eghandæn[71]) delæ. ær gipt o annæþ. giældi han[72]) giffpt atær sum tok. fa þer at delæ. giwi atær gipt. ællr witi guldit[73]) sum lagh sighiæ. §. 1. allir fastæ[74]) til iorþ skulu

47) E. F. *pelägrims.*
48) B. C. *þurfw.* E. *torwo.*
49) E. om. *.j.*
50) B. C. E. *eghnum.*
51) F. *före.*
52) B. C. *giörþi.*
53) B. C. om. *ok.*
54) E. *gangin.*
55) B. C. *þriþiungær.*
56) F. *Emädenn.*
57) B. C. E. F. *hionælaghit.*
58) F. om. *lyutæ.*
59) E. *är hon landboum byghd.*
60) B. C. add. *at.*
61) F. *binda.*
62) F. *böte.* Male.
63) B. C. om. *hawi — ær.*
64) F. *der.*
65) E. add. *i thässu mali.* B. C. add. *æ.*
66) E. add. *ok.*
67) B. C. add. *sum.*
68) E. *giwa.*
69) F. *halfft.*
70) E. om. *þa.*
71) E. F. add. *at.*
72) B. C. E. F. *þæn.*
73) F. add. *wara.*
74) B. C. E. *fastær.* E. add. *sum.*

giwæs. þær[75]) kiöp fastær[76]) æru. þer skulu a. þingi. ællr at kirkiu giwæs ok takæs.

.VI.

¶ ([77]Bindæ twer fang a en. hwat þæt ær kiöp ællr skipti. þa giffs þæs fastum wizorþ. ([78]ær fyrræ kiöpti. ([79]þæn kræfwi ([80]wærþ sitt atær ([81]sum sennæ kiöpti. ok hin böte. þre m*arkær* fore giærsalu sinæ. witni[82]) þæt tolff mæn. hwilikin þeræ fyrræ kiöpti. §. 1. ([83]æn bindæ twe fang a en.[84]) bor[85]) hwarghin a. ([86]haw*ær* ok hwarghin ([87]hæfþ a iorþo. hawi þa þæn iorþ sum fangæman mæþ standær. ok hin bindi fastæ æptir wærþi sinu. ok þæn böte
74 þre m*arkær* sum[88]) twem ett sældi fore giærsalu sinæ. §. 2. æn bindæ twer fang a en. ok haw*ær* hwarghin hæfþ a. ok fangæ man. dyl bæggiæ þeræ kiöp. þa bindin fastæ ([89]a rættæn eghandæ. ok raþi halfwi iorþ hwar. ok halfw wærþi hwar. ([90]ok[91]) halfwæ bot hwar þeræ. æru þer flere sum ([92]fastæ bindæ. wæri[93]) lagh samu. §. 3. æn[94]) bindæ twe fang[95]) a. en. annær ([96]six hawæ kiöp fastæ. ok annær skiptis fastæ ok haw*ær* hwarghin hæfþ a iorþinni.[97]) þær giffs skiptis fastum wald ok wizorþ. þ*ær* bindi þæn kiöpfastæ æptir wærþi sinu. ok hin böte þre m*arkær*[98])

---

75) E. *ther.*
76) C. *köp fastir.*
77) C. incipit hoc cap. ab iis, quae cod. A. in Add. 11. habet: *Um iorþæ delor annær hawær — mæþ standæ.*
78) E. *sum hawer ok häfdar. Hawer landboa, Radhi thän eghn är häfd hawer a: Thän kräwi* &c.
79) F. *witinn thet 12 männ, huilkenn förre köpte, thenn köpte senere tagi han wärd sith åter, och 3 mark före giersælo sine, withi thet 12 männ huilkenn förre köpte, Æn binde* &c. (§. 2.)
80) B. C. *æptir wærþi sinu sum* &c.
81) E. *senär kiöpte.*
82) B. E. *witin.* C. *witi.*
83) F. om. hanc §.
84) E. add. *ok.*
85) B. C. add. *oc.*
86) E. *ok hwarghin hawer häfd a iord.*
87) B. C. *a. hawi* &c. Male.
88) B. C. om. *sum.*
89) B. C. E. F. sic. A. *atærtæn* (pro *a rættæn*).
90) B. C. om. *ok — þeræ.*
91) E. add. *giäldi.* Male.
92) B. C. *fang bindæ a en. wæri* &c.
93) E. *Warin.*
94) F. *Nu ænn.*
95) F. *fasta.*
96) F. *sæger sigh hafua köpt fasta* &c. Male.
97) B. C. E. F. sic. A. *iorþ inni.*
98) B. C. E. F. add. *fore giærsalu sinæ.*

.VII.

¶ Nu sighær ([99]sik man atærkiöps fastæ hawæ. ([100]þæt skulu tolff mæn witæ. hwat hældær atærkiöps ([1]fastær waru a þingi giffnir ællr æi. witnæ þe[2]) tolff swa. at atærkiöps fastær a þingi giffnir waru. þa[3]) fylli atærkiöps fastæ. ok þæn hawi iorþ sum atærkiöpti. swæriæ þe tolff swa. at aldrigh ([4]waru atærkiöps fastær. a þingi giffnir. ællr at kirkiu þa böte þre m*arkær* fore wiþærkiænnunæ.[5]) hwilikin domæri[6]) atærkiöps fastæ dömir fram utæn' tolff mæn.[7]) hafwin fyrræ sworit. þa[8]) böte han[9]) þre m*arkær*. ok eþrin[10]) wæri o gildær. hwar sum eþ gangær domælöst. ok skiælælöst. wæri ogildær. ok domærin wæri saklös. §. 1. æ hwar sum[11]) bonden[12]) skiptir ællr sæl ([13]iorþ husfru sinnær. þ*æ*r aghu fastær bindæs baþi a bondæ ok husfru. §. 2. Nu kiöpir man iorþ aff aþrum. dör þæn siþæn sum sældi. ([14]þa bitæ fastær a ærfwingiæ þæs sum sældi. þy at þær ær son .j. ([15]faþurs staþ. ok broþer .j. broþors[16]) staþ. ok ærffwi[17]) hwar þæn annæn ærfwir.[18]) swa leþ[19]) sum liufft .j. þæssu mali.

VIII

¶ ([20]Nu six um iorþæ skipti. Skiptæ mæn egnum wighir[21]) ok wælförir wiþ lekman. ællr klærk. fullt gen fullu. ok lict[22]) gen liku. þæt a standæ fast ok fullt. æ hwar man skiptir iorþ. þa[23]) wæri þæt byrþ hans. han .j. skipti

---

99) B. C. E. F. *man sik.*
100) E. *Tolf män skulu wita hwat ther a thingi gifnir waru ällär äi.*
1) F. *fasta war å tingi gifuinn* &c.
2) E. om. *þe.*
3) E. om. *þa.*
4) F. *war återköps faste å tinge gifuinn* &c.
5) B. C. *wiþænnu* (lege *wiþkænnu*) *sinæ.*
6) B. C. add. *ær.*
7) B. C. om. *mæn.*
8) E. om. *þa.*
9) B. C. E. om. *han.*
10) F. *domenn.*
11) B. C. E. F. om. *sum.*
12) B. C. F. *bonde.*
13) F. *medh hustru sine* &c. Male.
14) B. C. sic. A. F. *klandæs siþæn þe iorþ aff ærfwingium. þæs* &c. E. *Klandas — säldi,* ut A; postea vero add. *Tha bita fastar a ärwingiä thäss sum säldi*; quae verba quoque in A, forte ex E, illo loco in marg. add. rec. man. saec. XVII. Legendum forsan est: *klandæs siþæn þe iorþ. þa bitæ fastær* &c.
15) B. C. *faþurstaþ.*
16) B. C. *broþor.*
17) F. *ærfuer.* E. om. h. v.
18) C. *ærfwi.* E. add. *tha ärwi.*
19) B. C. *lept.* E. *lett.* F. *leet.*
20) E. om. *Nu — iorþæ skipti.*
21) C. *wigghin.* Male.
22) F. add. *ær.*
23) E. om. *þa.*

far. Nu giör man baþi kiöp ok skipti. ær[24]) kiöp minnæ. þær[25]) giffs skiptis fastum wald ok wizorþ. ær kiöp meræ ok skipti minnæ. þa dömis iorþ .j. byrþ ok giffs kiöpfastum[26]) wald ok wizorþ. §. 1. Nu skiptir man[27]) wiþ witwilling. ællr owormaghæ. ([28]þa mughu þer æncti skipti gioræ. utæn ([29]næstu frændær[30]) raþ. ællr moþor. ællr faþurs. skiptir faþir owormaghæ möþærni. ællær[31]) moþer owormaghæ fæþærni. ællr andri frændær. skiptæ barnæ goz ok owormaghæ þa skipti[32]) til bætræ ok æi til wærræ. ær æi swa skipt. þa hawi han ok[33]) wald til sins atærgangæ. þa han wærþær moghande man.[34]) §. 2. Nu skiptir man egnum.[35]) til kiöppstaþæ.[36]) takær garþ .j. kiöpstaþi fore iorþ a landi ællr[37]) at[38]) han[39]) takær tompt .j. kiöpstaþi. takær fullt .j. kiöpstaþi at[40]) markæ tali sum iorþin giældær þa dömis þæt fast ok fullt. Gioræ þer baþi köp ok skipti. ([41]gangi þön[42]) kiöp ok skipti sum all annur.[43]) §. 3. allæ staþi bitæ[44]) fastær a rættum eghandæ utæn ([45]hær.[46]) ([47]æn man bindær fastæ a owormaghæ ([48]ællr ([49]a witwilling. utæn fastær bindins[50]) baþi a þem. ok þeræ frændær. æi ma a[51]) fangæ fastæ bindæ.[52]) ok æi a biltughæn man.[53]) siþæn han biltughær[54]) sworin[55]) ær.

.IX.

¶ Sætær man iorþ andrum. fore korn. ællr[56]) pænningæ. ællr andræ wærþ-

---

24) B. C. E. F. add. *skipti meræ oc.*
25) B. C. E. F. *þa.*
26) B. C. *skiptis fastum.* Male.
27) B. C. add. *iorþom.*
28) F. om. *þa — ok owormaghæ.*
29) E. *fadhurs radh, modhor ällä nästu frända. Skiptir* &c.
30) B. C. E. *frændæ.*
31) E. om. *ællær.*
32) E. *skiptin.*
33) B. C. E. F. om. *ok.*
34) F. om. *man.*
35) E. *eghn.* F. *ægur.*
36) B. C. *köpstaþær.* F. *köpstadi.*
37) B. C. F. add. *ok.*
38) E. F. om. *at.*
39) E. om. *han.*
40) F. *efter.*
41) E. *Tha gangin thön sum all annur kiöp ok skipti. Alla* &c.
42) B. C. F. *þe.*
43) B. C. F. add. *köp oc skipti.*
44) F. *binde.*
45) B. C. *þær man* &c.
46) F. add. *Nu.*
47) F. *ænn mann binder* mut. in *æy måå bindes.*
48) E. *ok witwilling.*
49) F. *wetuillinga* &c.
50) B. C. F. *bindis.*
51) C. *aff.* Male.
52) F. *bindes.*
53) F. om. *man.*
54) E. *biltugha.*
55) F. *wordenn.*
56) E. om. *ællr.*

öræ. hwat hældær han takær þæt til sæþ ællr föþo. ællr til hwars[57]) han þæt takær. ([58]þa skal han hawæ stæmpnudagh til martens mæssu fore allum þem iorþum. ([59]wæþ sættær æru. Gitær han þæt[60]) atærlöst. ællr frændær hans fore sanctæ[61]) martæns dagh.[62]) þa hawi þæn iorþ sum atærlösir[63]) lösir æi atær fore þen dagh. þa aghi þæn iorþ. sum hun wæþsætt warþ.[64]) §. 1. allær þe[65]) iorþir[66]) utsættiæs. þa[67]) aghu[68]) a þingi ællr ([69]at kirkiu fore soknæmannum ut sættiæs. ok þær atærlösæs. mæþ fastum. swa sum ([70]hun utsættis.[71]) Nu sighær hin[72]) sik mæþ fastum hawæ atærlöst. ([73]þæt skulu tolff mæn witæ. hwat hældær þæt war mæþ fastum atærlöst. ællr æi. ([74]swæriæ þer[75]) at þæt war mæþ fastum atærlöst þa wæri[76]) atærkiöps[77]) fastær gildir. swæriæ þer at[78]) æi war[79]) atærlöst. hawi þa þæn iorþ sum hun wæþsætt warþ.[80]) ok þæn böte þre *markær*[81]) til atærkiöps fastæ grep. §. 2. Nu gripær annær til aþælkiöps[82]) fastæ. ok ([83]hin sighær hawæ[84]) utgiwit wæþiæ fastæ. ([85]þa aghu tolff mæn ([86]þæt witæ. hwat þæt hældær waru wæþiæ fastær. ællr ([87]aþælkiöps fastær. ok dömis aldrigh aþælkiöps[82]) fastær fram. fyrr æn tolff mæn hawæ fore gangit. ok fyrræ[88]) sworit hwat ([89]sant ær. §. 3. hwa sum kiöpir iorþ aff andrum. ællr mæþ ([90]skipti far. ællr[91]) wæþsætning. fore affrazdaghæ. þa hawi þæn affraþ sum iorþinæ[92]) hawær fangit. §. 4. allæ þe iorþ man ha-

57) F. *huat.*
58) E. *Han skal hawa* &c.
59) E. *vtsättar.*
60) F. *thenn.* E. *the iord.*
61) B. C. F. om. *sanctæ.*
62) B. C. *mæssu.*
63) E. F. *lösir.*
64) B. C. E. *war.*
65) E. *tha.*
66) B. C. F. add. *sum.*
67) B. C. *þe.*
68) F. add. *the.*
69) C. *a.* Male. F. *före kyrkio och Sochnamannom* &c.
70) E. *thar vtsattus.*
71) F. *Sattes.*
72) B. C. E. F. sic. A. *hun.*
73) E. *Tolf män skulu witna, hwat* &c.
74) B. C. om. *swæriæ — gildir.*
75) F. add. *thet.*
76) E. F. *warin.*
77) F. *återlöst.* Male.
78) B. C. add. *þæt.*
79) B. C. E. add. *mæþ fastum.*
80) B. C. E. F. *war.*
81) F. add. *som.*
82) B. C. *atærköps*; male. E. *allkiöps.*
83) E. F. sic. A. *hun.* B. C. *annær. six hawæ* &c.
84) F. *wara.*
85) E. *Tolf män aghu wita* &c.
86) F. *wetha, huat der heller woro wædie eller* &c.
87) E. *allkiöps fastar. Dömas ok aldre.* &c.
88) B. C. E. F. om. *fyrræ.*
89) F. *der ær Sant om, Ho som* &c.
90) B. C. *wæþsætning far. fore* &c.
91) F. add. *medh.*
92) B. C. E. F. *iorþ.*

76 wær ([93]o klutræþæ ok. o klandæþæ innæn þry. ar. hwat þæt ær[93]) kiöp ællr skipti. ([94]ok ([95]witnæ swa tolff mæn. hawi ængin wald a þe iorþ talæ.[96]) swa længi hawær o quald standit. utæn man[97]) se utlændis. ællr ([98]han fangin ær. ællr ([99]ok han se owormaghi. §. 5. æ hwar twe delæ um iorþ enæ. þa[100]) aghi[1]) þæn[2]) sæþ sum[3]) iorþinæ[4]) windær. æn hun sain ær. ([5]Nu six huru man skal iorþ landbom byggiæ.

.X

Attæ[6]) ar ær[7]) giptæ stæmpnæ. ok a niundæ[8]) skal gipt ([9]giwæ. gipt skal giwæs swa[10]) sum[11]) baþum a sæmbær. iorþeghandæ. ok landboæ. ([12]ok swa affraþ. rætti affrazdaghær æru um fastugang. giældær[13]) han[14]) affraþ fyrræ[15]) wæri saklös. Giwær han[16]) æi awræþ[17]) ut at[18]) rættum affrazdagh giældi þa[19]) örtogh aff örtogh. ([20]at awitinu. e. þær til. at[21]) örin warþær fuldær. sitær han quærr. vm öre allæn. ællr um meræ. þa[22]) böte þre öræ. fore hwart arit. ([23]ok wæri þæt bondæns ensak. hawi siþæn eghanden[24]) wald at sökiæ landboæ baþi til affraþæ ok awitæ. ok ([25]siþæn raþi eghanden iorþ sinni. ok landboe hawi foregiört allu[26]) ærwþi sinu. utæn[27]) husum enum.

---

93) F. *haft oklandrede* &c.
94) F. *thett stånda fast, och withi thet 12* &c.
95) E. *wita thät tolf* &c.
96) F. add. *som.*
97) B. C. *han.*
98) E. *fangin, Ällä madher se owermaghi ällä witwillinger. Hwar twe* &c.
99) B. C. om. *ok.* F. om. *ok han se.*
100) E. om. *þa.*
1) F. *æger.* B. C. *hawi.*
2) C. *han.*
3) E. om. *sum.*
4) B. C. E. F. *iorþ.*
5) E. om. *Nu — byggiæ.* B. C. F. haec habent in principio sequentis capitis.
6) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque. Cfr. not. 5. praeced.
7) E. *äru.*
8) E. add. *ari.*
9) F. om. *giwæ. gipt skal.*
10) E. om. *swa.*
11) F. add. *them.*
12) E. *Swa gifs ok afradh.*
13) B. C. F. *giwær.*
14) B. C. *man.*
15) B. C. E. F. add. *utt.*
16) E. *man.*
17) B. C. *affræþ.* E. F. *afradh.*
18) B. C. F. *a.*
19) F. om. *þa.*
20) F. om. *at awitinu.*
21) B. C. E. F. om. *at.*
22) E. om. *þa.*
23) E. *Thät är bondans ensak.*
24) B. C. *eghandi.*
25) E. *radhi sälwer iord sinni: Landboe* &c.
26) E. om. *allu.*
27) B. C. add. *.i.*

.XI.

¶ Will[28]) man witæ affræþ guldit. witi guldit[29]) mæþ eþe tweggiæ mannæ ([30]bolfastæ. ok siælffær han[31]) þriþi hwat þæt ær ([32]minnæ ællr meræ. ok hwat han bor a iorþinni. ællr ær aff hænni farin. æi wærþær eþren ok[33]) þy[34]) höghre. §. 1. Delæ þe um gipt giwi atær ællr witi guldit[35]) mæþ twem bolfastum mannum. hawi landboe æncti wald at haldæ iorþ længær æn iorþeghandin[36]) will. æn hanum ær laghlikæ aff saght.[37]) aff þe iorþ.

.XII.

¶ Nu will landboe iorþ atær sighiæ. ([38]þa skal han eghandæ til sighiæ. um rættæn affraz dagh fore[39]) grannum. ok[40]) þingi þy næst ær til iorþ sinnær. ok hawi þa[41]) forsaght[42]) gipt sinni ok træþis æriu sinni.[43]) ok giældi affræþ þæt arit han sait[44]) hawær. Nu sighær han siþærmer atær. æn ([45]at rættum affrazdagh. þa warþi[46]) landboen eghandanum[47]) fullt affraþ aff þy ari. ok allt þæt ([48]þær ([49]a utgiöræs aff ([50]þe iorþ til olaffs mæssu. böte ok landboe garþæfald. æn þön[51]) kunnu þær .j. komæ. Nu sighær landboe bondæ til iorþ sinnær. um sumar at otræddu. sighi þa til fore olaffs mæssu. ok a þingi.[52]) þa[53]) fae eghanden[54]) sik annæn landboæ. sighær han æi ([55]eghandænum til fore olaffs mæssu. þa giwi landboe bondænum træþis lön. ok giwi eghandanum fullt affraþ aff þy han sat[56]) hawær. Nu ([57]fa þe at[58]) delæ. annær 77

28) F. *Nw will.*
29) E. *thät.* F. add. *wara.*
30) F. *the bolfaste ære och* &c.
31) E. F. om. *han.*
32) E. *mera afradh ällä minna; hwat* &c.
33) B. C. F. om. *ok.*
34) F. *thess.*
35) F. add. *wara.*
36) B. C. *iorþeghandi.*
37) F. *affläg at.*
38) E. *Han skal äghanda* &c.
39) E. add. *sinum.*
40) F. *å.*
41) B. C. om. *þa.*
42) B. C. *foresaght.* E. *forsaghat.*
43) E. om. *sinni.*
44) B. C. F. *sat.*
45) F. *å.* B. C. *um rættæn* &c.
46) F. *gifue.*
47) B. C. *eghandæ.*
48) E. *vtgiöras skal af theri iord* &c.
49) F. *affgörs aff* &c.
50) B. C. om. *þe iorþ.*
51) F. *the.*
52) F. add. *och.*
53) E. om. *þa.*
54) B. C. *eghande.*
55) E. *swa til, Tha giwi bondanum* &c.
56) E. *sait.*
57) E. *dela the, annär* &c.
58) F. om. *at.*

sighær sik laghsaghæt hawæ iorþ atær. ok annær nekær.[59]) þa witi landboen[60]) ([61]þæt mæþ twem ([62]mannum. baþum bolfastum. þöm a þingi waru. ([63]þa. ok siælwær han þriþi. §. 1. Nu sæmbær æi a bondæ ok landboæ þa ([64].a. han hanum aff sighiæ fore grannum. ok nagrannum. ok fore affraz[65]) daghæ. will han æi ([66]æn þa. aff eghandans iorþ rymæ. þa forbiuþi hanum ([67]aff iorþ sinni a þingi. kombær siþæn hin mæþ bygningæ witnum. sum landboe will wæræ. ok hawær[68]) eghandi fyrr forbuþæt.[69]) ok standær frammi a þingi mæþ sinum forbuz witnum. ok æru swa. þinx witni[70]) til. þa dömis þær forbuz witni fram. ok bygningæ witni niþær.[71]) æi skulu ok flere giptur[72]) giwæs. æn en .j. enni ([73]giptæ stempnu. æ mæn sami man a[74]) iorþ.

.XIII.

¶ Giptir man iorþ. ok dör þæn iorþ ([75]hawær giptæt innæn giptæ stæmpnu. þa[76]) standi giffpt hans[77]) fore arwm hans. þær til giptæ stæmpnæ ær uti. §. 1. ([78]æ hwar eghanden takær iorþ aff landboæ nöþgum. þa giwi landboi eghandænum.[79]) twa örtoghær aff örtugh hwarri. ok æncti korn. §. 2. hwar sum iorþ giptir fyrr æn andrum ær laghlikæ aff saght. þa böte þæn[80]) þre *markær* sum[81]) undir giffpt gaff. §. 3. Nu will man siælwær a eghu[82]) sinni byggiæ.[83]) förir þit stuþ ok stulpæ. þa a han hanum træþis lön giwæ. ([84]ær halff

---

59) B. C. F. sic. A. *neþær.* E. *sigher äi.*
60) B. C. om. *landboen.*
61) E. *mädh twem mannum bolfastum, ok siälwer han thridi, them tha a thingi waru han laghlika tilsaghdi. Nu sämber* &c.
62) B. C. *bolfastum mannum. þem* &c.
63) B. C. om. *þa.* F. *och åhörde att hann Jordh åter sade, Nu* &c.
64) E. *skal han firi afradz dagha hanum afsighia fori grannum ok nagrannum: Wil han* &c.
65) B. C. sic. E. F. *afradz.* A. *affrax.*
66) B. C. om. *æn þa.*
67) F. *Jordh sine* &c.
68) E. add. *tho.*
69) B. C. F. *forbuþit.*
70) C. *þinxwiti.*
71) F. add. *och.*
72) E. F. *giptir.*
73) F. *giptomanne, emedann* &c. Male.
74) E. add. *the.*
75) F. *ær giptat, innann stempno* &c.
76) E. om. *þa.*
77) B. C. om. *hans.*
78) E. *Taker äghanden iord* &c.
79) E. *hanum.*
80) B. F. *han.*
81) B. C. om. *sum.*
82) E. *eghn.* B. C. *iorþ.*
83) B. C. E. F. add. *oc.*
84) B. C. *sum fyrr ær saght. ær gipt* &c.

træt. þa[85]) giwi halff lön. ær twæ træt. þa[85]) giwi örtogh aff örtogh. illt ær wiþ eghanden delæ. ær gipt[86]) o annæþ. giwi þæn ([87]sum tok gipt atær. ællr witi þæt[88]) guldit.[89]) ængin iorþ eghande hawi wald[90]) takæ iorþ aff landboæ. fyrr æn han hawær giptinæ atær gifwit. swa mykit ([91]o annæt ær. ([92]ok træþis lön giwi þæn[93]) træþi nytiær æn træt ær. §. 4. Nu will eghande[94]) siælwær a iorþ sinni byggiæ. hawær landboe hus[95]) a.[96]) ær fæþærni hans. ællr hawær han þæt mæþ kiöp ællr skipti fangit. þa rymi aff husin[97]) fore dagh ok iamlangæ. ællr hawi loff ok[98]) legho fore sik. ællr hawæ[99]) hus[100]) forestandit sik. þön þær[1]) quær æru. ok bot ængin at. §. 5. Bygningæ witni aghu witæ huru mykit bygt ær. ok hawi ængin wald[2]) bindæ taku skiæl a annæn meræ æn ett ar.

.XIIII.

¶ Aghær man minnæ æn öre .j. by ok bolstaþi. þa skal landboe[3]) akæ .j.[4]) 78
skogh mæþ enum öki.[5]) aghær ([6]man minnæ æn halfwæn öre. þa hawi kiælkæ dræt .j. skoghi. hawær man æncti .j. by. þa hawi[7]) æncti .j. skoghinum. §. 1. Nu hawær[8]) man öre .j. by. ællr meræ. þa ma baþi ([9]eghanden. ok landboin .j. skogh akæ. mæþ swa mangum ökium. þe wiliæ. þykkir andrum grannum. at þe göræ offhog a skoghinum. þa giffs þöm wald ok wizorþ. ær[10]) skoghin wil skiptæ.

---

85) E. om. *þa.*
86) F. om. *gipt.*
87) B. C. E. *gipt atær sum tok. ællr* &c.
88) B. C. om. *þæt.*
89) B. C. add. *sum lagh sighiæ.* E. add. *sum fyrr är saght.*
90) B. C. E. add. *at.*
91) C. *ok annær ær.* Male.
92) E. om. *ok — træt ær.*
93) B. C. add. *sum.*
94) B. C. E. F. *eghandin.*
95) B. C. add. *þær.*
96) F. om. *a.* E. add. *ok.*
97) F. *hws sin.*
98) B. C. *ællr.* F. *at*; male.
99) E. *hawin.*
100) B. C. *husin.*
1) E. om. *þær.*
2) B. C. E. add. *at.*
3) B. C. E. *landboen.*
4) F. *åt.*
5) B. C. E. F. add. *a han halwæn öre.* (F. add. *tå*) *aki .i. skogh mæþ halfwm öki.*
6) E. *minna i by än halwan* &c.
7) B. add. *oc.*
8) E. *agher.*
9) B. C. *landboe ok eghande.*
10) B. C. F. *þær.*

.XV.

¶ Kræwær[11]) eghandin[12]) affræþ aff iorþ sinni. ([13]þa swarær landboin[14]) ok sighær at[15]) han hawær[16]) mæþ fastum ok fullum skiælum[17]) aff eghandænum fangit. þa skal han til þinx faræ. mæþ fastum sinum. ær þæt markæ köp ællr minnæ. ([18]þa komi mæþ sæx fastum. til þinx. ær þæt meræ æn markæ kiöp. ok minnæ æn twæggiæ[19]) ([20]markæ kiöp. þa komi[21]) ([22]til þinx mæþ tiu fastum. ær þæt[23]) þriggiæ markæ kiöp. ællr meræ. þa[24]) komi til þinx mæþ atærtan mannum.[25]) Siþæn[26]) þe fastær æru til þinx komnir. ([27]swa sum nu ær saght. þa skal hwar þeræ en man næmpnæ iorþeghande. ok landboe.[28]) þe twer skulu þæt[29]) swæriæ. at þer wiliæ sæx sanindæ mæn næmpnæ. þe sæx skulu ranzækæ.[30]) hwat hældær[31]) iorþin[32]) ær sæld. ællr æi. fyllæ þer sæx fastæ eþen mæþ landboænum. þa aghi landboin[33]) iorþinæ. gangæ þe[34]) fra hanum. þa hawi þæn iorþ ær[35]) fyrræ atti. ([36]ok hin böte þre *markær* sik þæt kiændi han æi atti. ok affraþ mæþ. æn þe[37]) ([38]æru æi guldin. æru þe[37]) ok[39]) guldin. þa[40]) böte þre *markær*. §. 1. Nu kræfwær man affraþ sitt. landboin[41]) gripær til fyrning.[42]) sighær faþur fore sik at[43]) hawæ. ællr andræ frændær.[44]) eghandin sighær sitt[45]) wæræ fornt ok gamalt. ([46]þa aghu þer baþir fyrning fæstæ. ok hwar þeræ ([47]mæþ tolff mannum. til þinx komæ. þær skal hwar þeræ en

---

11) E. *Nv kräwer.*
12) B. C. *eghande.*
13) E. *Landboin swarar ok sigher* &c.
14) B. C. *landboe.*
15) B. C. F. *þæt.*
16) B. C. add. *þæt.*
17) E. add. *the iord.*
18) B. C. om. *þa — minnæ.*
19) Cfr. not. 99. pag. 183.
20) B. C. E. om. *markæ kiöp.*
21) B. C. E. sic. F. *komma.* A. *þomi.*
22) E. om. *til þinx.*
23) E. add. *ok.*
24) B. C. E. om. *þa.*
25) E. *fastum.*
26) F. add. *at.*
27) E. om. *swa — saght.*
28) F. add. *och.*
29) E. om. *þæt.*
30) B. C. *ranzakæ.* E. F. *ransaka.*
31) B. C. om. *hældær.*
32) F. *the Jordh.*
33) B. C. *landboe.* E. *han.*
34) E. add. *säx.*
35) E. F. om. *ær.*
36) B. C. om. *ok — atti.*
37) E. *thön.*
38) B. C. *oguldin æru. æru þe* &c.
39) B. C. E. om. *ok.*
40) E. om. *þa.*
41) B. C. *landboe.*
42) E. add. *ok.*
43) F. om. *at.* Male.
44) B. C. add. *sinæ.* F. add. *och.*
45) B. C. E. F. sic. A. *sik.*
46) E. *Thär aghu badhi* &c.
47) B. C. om. *mæþ — hwar þeræ.*

man næmpnæ. þe twe skulu þæt[48]) swæriæ. at þe wiliæ sæx sanindæ mæn næmpnæ til ([49]hwilikæ tolff ær þe[50]) wiliæ gangæ. standi þæt fast ok fullt ([51]þe ([52]giöræ. ok þæn þeræ böte fullt fornæmi. at fyrning faldær. hwart æptir ([53]sinni awærkæn. §. 2. Nu kombær by .j. delu. þær landboe .j. byggir. þær[54]) skal han iorþeghandæ til sighiæ. iorþeghandi a þær baþi swaræ ok sökiæ.[55]) klandæs iorþ fore landboænum. þa skal iorþeghande[56]) iorþ antwiggiæ wæriæ. ællr ut giwæ. §. 3. æ hwar man gripær til fangæ. manz. þa skal he- 79
mulz man fram komæ .j. laghþingum. ællær laghæ[57]) forfalz witni hans. ok siþæn standi malit.[58]) .j. quærr staþu. til þæs swarændi kombær. §. 4. Nu kan landboe awærkæn ællr garþæ fald giöræ. ællr ok annæt .j. lagh mannæ at[59]) brytæ. þa warþi[60]) siælwær brutum sinum. §. 5. Hawær man egn[61]) .j. by annærs.[62]) will æi sialffwær faræ ællr andrum byggiæ. þa skulu byæmæn ([63]til þinx faræ. ok ([64]a þingi[65]) eghandæ[66]) til sighiæ hwat hældær[67]) han þær ær ællr æi. will han[68]) þa[69]) hwarti siælffær giærþæ. ællr andrum byggiæ.[70]) þa taki til[71]) dom a samæ[72]) ([73]þingi. ok slain ænginæ. ok giærþi garþænæ. kombær garþæ fall a.[74]) þa giældi[75]) þæn garþæ fall sum ænginæ[76]) slar. ok þæn giöri utgiærþ[77]) sum iorþ[78]) a. §. 6. æ huru mang bygningæ witni gangæ a rættæn eghandæ. ([79]þa gangi æncti gen. ok þo hawi þæn iorþ sum eghandi mæþ standær. Ok allir þer taku skiæl gitæ inbundit. þer takin gipt sinæ atær

48) E. om. *þæt.*
49) F. *huilkenn the tolff wilie* &c. Male.
50) E. add. *säx.*
51) B. C. F. om. *þe giöræ.*
52) E. *atirtan swaria: Ok thän* &c.
53) C. *sinum awærkum.*
54) B. C. *þa.*
55) E. add. *Än.*
56) E. add. *the.*
57) B. C. om. *laghæ.*
58) F. *thett måll.*
59) B. C. F. om. *at.*
60) B. C. F. *swari.*
61) F. *ægor.*
62) E. add. *mans.*
63) B. C. om. *til — ok.*
64) E. om. *a þingi.*
65) B. C. F. sic. A. om. *þingi.* Cfr. not. 64. praeced.
66) F. *ægha the.* Male.
67) B. C. om. *hældær.*
68) F. om. *han.*
69) B. C. om. *þa.*
70) B. *bryggiæ.* Male.
71) E. om. *til.*
72) E. *samu.*
73) B. C. *sla ænginæ* &c.
74) B. C. *.i.*
75) B. C. *böte.*
76) E. *äng.*
77) B. C. E. *utgiærþir.*
78) B. C. *iorþinæ.*
79) B. C. *þær gangr* (C. *gangær*) &c.

fore þy at[80]) mot bygningæ witnum. ællr[81]) loffs witnum. ællr lanz witnum. þær[82]) gangær ængin eþær a mot. ([83]Nu six huru mæn skulu bolagh læggiæ.

.XVI.

Læggiæ[84]) mæn bolagh samæn. þæt a samæn læggiæs mæþ tolff bolax fastum. ([85]þæt skulu witæ. huru þæt samæn kom. ok[86]) huru længi þæt ([87]skuldi samæn liggiæ. ökis þæt.[88]) ökis fore baþum.[89]) ([90]krankæs þæt. ([91]krankis ok fore baþum.[89]) §. 1. Nu ær bolax stæmpnæ uti. þa wiliæ þer bo skiptæ. nu kiænnir annær sik meræ. ok andrum minnæ. ([92]þæt skulu bolax fastær witæ. huru þæt war samæn laght. ok æptir þy[93]) þer witnæ. þa a[94]) þæt skiptæs. Haldær[95]) þa annær fore andrum. ok will æi utgiwæ. þa swærin bolax fastær. ok þæn[96]) böte þre m*arkær* sum[97]) off haldit giör. siþæn swa ær skipt æptir bolax fastæ eþe. §. 2. Nu delæ þer um bolax fastænæ. sighær annær þöm æi wæræ bolax fastæ. sum annær sighær. þa komi hwar þeræ til þinx mæþ sæx mannum. þær a hwar þeræ en man næmpnæ. ([98]þe twe aghu[99]) sæx mæn næmpnæ. gangin þe sæx.[100]) mæþ hwarium[1]) þe hældær wiliæ. ([2]ok swærin *mæþ*[3]) tolff mannum ok[4]) þæt wæri ([5]gilt ok fullt. ær[6]) þe tolff[7]) giöræ. ok skiptis æptir þy þe tolff fyllt[8]) hawæ. §. 3. Nu will man bolagh riwæ. in-

---

80) F. om. *at.* B. C. add. *a.*
81) E. F. om. *ællr.*
82) B. C. om. *þær.*
83) E. F. om. *Nu — læggiæ.* B. C. haec habent in principio sequentis capitis.
84) A. hic incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque. Cfr. not. 83. praeced. F. *Nw legge.*
85) B. C. *þer.* E. *The.* F. *der skola the wetha* &c.
86) B. C. *ællr.*
87) F. *Skall liggia.*
88) B. C. add. *þa.*
89) B. C. add. *þem.*
90) F. *kränckes thet, kränckes och* &c.
91) B. C. E. *þa krankis fore* &c.
92) E. *Bólagx fastar skulu wita* &c.
93) B. C. add. *sum.*
94) B. C. E. *aghær.* F. *ægher.*
95) E. *Än halder.*
96) B. C. F. *han.*
97) E. om. *sum.*
98) B. C. om. *þe — næmpnæ.*
99) F. add. *huar.* Male.
100) F. add. *männ.*
1) B. C. *hwilikum.*
2) B. C. om. *ok — mannum.*
3) F. om. *mæþ.*
4) E. om. *ok.*
5) B. C. om. *gilt ok.*
6) E. F. om. *ær.*
7) E. om. *tolff.*
8) F. *Suorit.*

næn stæmpnudagh.[9]) ([10]þa böte þæn[11]) þre *markær* bolagh ([12]rywæ will. aff sinu enskyldu.[13]) ok hawi þa[14]) hw*ar* ([15]sitt æptir bolax fastæ[16]) witnum.

.XVII.

¶ ([17]Vm inlax fæ. æn annær læggær pæningæ. ællr aþræ kosti in til annærs. ok ær þæt minnæ æn til sæx m*arkæ*. þa[18]) læggi þæt in mæþ twæggiæ mannæ.[19]) witnum. ær þæt meræ æn til[20]) sæx markæ. þa[21]) wæri þæt[22]) a sæx mannæ witnum.[23]) baþi þa þæt ([24]inlæx ok uttax.[25]) dyl han. þa[26]) dyli *mæþ* eþe hwarium æptir þy hanum sakin giffs. stiæls ([27]þæt ællr brind*ær* ællr waldtax ([28]bæggiæ þeræ samæn. þa wæri þæt o gilt. ær æi swa þa fae hanum sitt atær.

.XVIII.

¶ ([29]Delæ twe[30]) um iorþ enæ[31]) sighiæ. baþir fang wæræ. þa aghu þe fangæ mæn sinæ fram latæ komæ. ok þer aghu .i. hemult[32]) at[33]) standæ. ok þæn hawi iorþ sum[34]) fangæ mæn gitæ. hemulæ[35]) giört. ok þæn gangi at*ær* til sins wærþz[36]) ohemult war .i. hænd*ær* sætt. ok þæn böte þre m*arkær*[37]) ohemult sældi. §. 1. æn[38]) delæ twe um ([39]iorþ enæ. grip*ær* annær[40]) til fangæ. ok an-

---

9) F. *bolagzstempno.*
10) E. *Böte thre marker af sinu* &c.
11) B. *han.*
12) F. *rifuer, af* &c.
13) B. C. E. F. add. *ok rywi siþæn.*
14) B. C. E. F. om. *þa.*
15) A. Folio deperdito, sequentia desunt usque ad verba *utæn land ok,* cap. 20: pr.; in his igitur cod. B. secutus sum. Cfr. not. 68. pag. 199.
16) F. om. *fastæ.*
17) Cfr. not. 15. supra. E. F. *Lägger man* (F. add. *Jnlags fæ,*) *päninga* &c.
18) E. om. *þa.*
19) E. F. add. *witu:* (F. *witnom*) *Ok hin fae thät* (F. add. *åter*) *vt mädh tweggiä manna.*
20) F. om. *til.*
21) E. om. *þa.*
22) C. E. om. *þæt.*
23) E. *witu.*
24) F. *intags eller vdtags.*
25) C. *vtlæx.*
26) E. om. *þa.*
27) E. *inlagx fä, brinder* &c.
28) F. *fölgies begges there ått, tå* &c.
29) Cfr. not. 15. supra. F. *Nw dela.*
30) E. F. add. *män.*
31) E. add. *ok.*
32) E. *hemuld,* et sic in sequentibus. F. *hemold.*
33) E. F. om. *at.*
34) E. om. *sum.*
35) F. *hemolt.*
36) F. add. *som.*
37) E. add. *sum.*
38) F. *Nu.*
39) C. *iorþenæ* (pro *iorþ enæ*).
40) F. *annat.*

nær til fæþærnis. þa skal ([41]han fangæmanni fram komæ. gitær han iorþ hemulæt. þa hawi þæn iorþ sum fangit hawær. gitær han[42]) æi þa wæri mæþ fæþærnis witu sinni atærtan mannæ eþe.

.XIX.

¶ ([43]Delæ twer[44]) um iorþ enæ. sighiæ baþir fæþærni sitt wæræ. ællr hawær oc[45]) ([46]annær ærfft æptir frændær sinæ. þa skulu þer baþir fyrning fæstæ. ok hwar þeræ mæþ tolff mannum til þinx komæ. þær a hwar þeræ en man næmpnæ. ([47]kiærændi oc swarændi. þe twe aghu þæt swæriæ. at þer wiliæ[48]) sæx sanindæ mæn næmpnæ. þe sæx aghu sanind um þæt mal letæ.[49]) til þeræ tolff ær[50]) þe .VI. gangæ. þe atærtan aghu swa[51]) swæriæ. at han haffþi þæt oklutræt oc oklandæt.[52]) þæt[53]) fyrræ atti. oc þæn ær mæþ rættu at komin nu wiþ kiænnis. e hwar sum fyrning skal a iorþ gangæs. þa aghu þer[54]) baþir til hundæris þinx komæ þit[55]) iorþin liggær. hwar þeræ mæþ tolff mannum. þær skulu ([56]sæx mæn næmpnæs sum fyrning skulu fyllæ. oc þæn böte awærkæn ([57]at fyrning faldær hwariæ æptir þy hun ær til.

.XX.

¶ ([58]Æn delæ twe um iorþ enæ. gripær annær[59]) til fæþærnis. oc annær til fangæ.[60]) þa kunnu fangæ mæn mangi wæræ. sum hwar hawær aff andrum fangit. klandæs þe iorþ. leþe[61]) hwarr til annærs. ok kiænnis[62]) hwarr wiþ wærþ sitt. oc[63]) þæn böte þre markær ([64]at ohemulu[65]) faldær. ær fangæ man in-

---

41) E. F. *fangaman framkoma.*
42) E. om. *han.*
43) Cfr. not. 15. pag. 197.
44) E. add. *män.*
45) E. om. *oc.*
46) F. *annat thera ærffd eff* (lege *aff*) *frender* &c.
47) E. om. *kiærændi oc swarændi.*
48) E. F. om. *wiliæ.*
49) F. *vthleta.*
50) F. *äge.* Male.
51) F. *thet.*
52) E. F. add. *sum.*
53) F. om. *þæt.*
54) E. om. *þer.*
55) F. *der.*
56) E. F. *ther säx män nämna* &c.
57) E. F. *sum at* (F. *å*) *fyrning fals, hwaria* &c.
58) Cfr. not. 15. pag. 197. F. *Nw.*
59) F. add. *thera.*
60) F. *fångamann.*
61) E. F. add. *tha.*
62) F. add. *tå.*
63) E. om. *oc.*
64) F. *som ohemolt sålde, Ær* &c.
65) C. *o hemulæ.* E. *hemuld.*

næn land ok laghsaghu ([66]þa a han fram komæ .i.[67]) þrim laghþingum. ær han inrikis ok utæn land ok[68]) laghsaghu. þa skal han komæ[69]) innæn niu 80
wikur.[70]) Nu kan han utrikis wæræ .j. hærræ þiænist. ællr[71]) pilægrims færþ farin. ællr *mæþ* kiöpskatti[72]) sinum sighldær.[73]) þa skal þe[74]) delæ .j. quærstaþu[75]) standæ. ok affskyld[76]) aff þere iorþ .j. takæ hændær[77]) sættiæs. þær til eghande atær komb*æ*r. ok innæn þe niu wikur æptir þæt[78]) han ær atær komin. þa[79]) a han .j. hemult[77]) standæ. Bristær þöm ok[80]) hemulz man sum fangit haw*æ*r. þa böte aw*æ*rkæn. þæn[81]) iorþ hawær farit. ok kræwi wærþ aff þem[81]) hanum o hemult .j. hændær sætti.[82]) §. 1. Nu kan fangæman inrikis wær*æ*. þa ær þæt hans forfall. at han liggær .j. sott. ællr sarum. ællr han ær .j. sins hærræ þiænist. ællr[83]) a fiæti feær sins. ællr han[84]) haw*æ*r döþæn warþnæþ fore dorum. ællr ær[85]) eldær höghri. æn hawæ þorff.[86]) ællr ([87]ær hærr a landi. ællr han se .j. utt roþ[88]) næmpndær. fore þæssum forfallum nu æru saghþ. þa a delæ .j. quærstaþu standæ. þær[89]) til hemulz man wiþ komb*æ*r. ok j. þrim laghþingum a han .j. hemult standæ. ok þo[90]) skulu forfallz witni ([91]tweggiæ mannæ. frammi wæræ ([92].j. laghþingum[93]) ok swæriæ at han æi komit gat fore þæssum forfallum. þylik[94]) forfald standi[95]) fore allum andrum malum. §. 2. hwar sum þa[96]) iorþ sæl. han gitær æi hemulæt.[97]) böte þre

66) E. *Han a framkoma.*
67) F. *innan.*
68) Hactenus, loco folii in cod. A. deperditi, secutus sum B. Cfr. not. 15. pag. 197.
69) E. *framkoma.* F. *förekomma.*
70) B. C. add. *fram.*
71) B. C. add. *ær.*
72) F. *köpenskapi.*
73) C. *sighildær.*
74) E. *thön.*
75) C. *kiærstaþu.* Male.
76) B. C. E. sic. A. *affkyld.* F. *vtskyld.*
77) B. C. add. *at.*
78) F. om. *þæt.*
79) B. C. om. *þa.*
80) B. C. E. om. *ok.* F. *åt.*
81) B. C. add. *sum.*
82) C. hic inserit ea, quae cod. A. in Add. 12. habet: *Will æi — .i. laghþingum.*
83) B. C. add. *ær.*
84) E. om. *han.*
85) F. om. *ær.*
86) B. C. E. F. add. *um samæ dagh han hemulæ skuldi.*
87) B. C. E. F. *hærr se a* &c.
88) F. *vtrop.* Male. B. C. add. *at.*
89) B. C. om. *þær.*
90) B. C. *þön.* Male.
91) F. *hans tweggia manna förekomma, och Swerie, at hann ey komma gatt* &c.
92) B. C. om. *.j. laghþingum.*
93) E. *lagha thingum.*
94) F. *tolka.*
95) B. C. E. *standin.*
96) B. C. *þe.* F. *then.*
97) B. C. E. *hemulæ giört.*

markær fore giærsalu.[98]) ok awærkæn mæþ æn ([99]hun ær awærkæþ. swa at þær a bot fore bötes[100])

.XXI.

¶ Nu kan man ællr kono. aldær ællr sott hændæ. ([1]þa a[2]) þæn[3]) barn hans ([4]föþæ ok uppi haldæ til döþræ[5]) daghæ. hwat þer aghu meræ ællr minnæ. ([6]ok hawær[7]) þæn iorþ minni æn han gitær sik siælfwæn haldit ([8]ok föt aff. þa will han þöm iorþ latæ[9]) sum han[10]) föþir til döþræ daghæ. hawær þæn barn æptir sik. ett. tu. ællr flere. ([11]þa a han iorþ sinæ barnum a þingi biuþæ. wiliæ barn[12]) wiþ takæ. þa aghu þer[13]) han föþæ halfft annæt ar. fore örtogh land hwart. þær sum[14]) örtogh[15]) giældær enæ mark. skiærþt[16]) silfwær. þær sum örtogh[15]) giældær þriþiunginum minnæ. þær a han föþo kost at[17]) hawæ ett ar. ælztæ barn a han fyrst föþæ ok uppi haldæ. ([18]ok siþæn[19]) hwart[20]) æptir þy þæt ær gamalt til. hwart barn a faþur ok moþor uppi haldæ. þær til swa mykit ær up[21]) nöt. sum þæt[22]) atti æptir han ([23]takæ. ællr ærfwæ. æn han[24]) döþær wari. systir systur lott. ok broþær broþor lott. will æi ett barn wiþ takæ. ok ær swa þinx witni[25]) til. ok föþir[26]) annæt syzskini han fram[27])
81 siþæn. þa taki þæt fyrst fullt fore kost sin æn þo at æi se[28]) meræ til. ær

---

98) F. *gierdsalo.* B. C. add. *sinæ.*
99) E. *awärkat är swa* &c.
100) B. C. E. *bötæs.*
1) E. *Them aghu barn thera födha* &c.
2) F. *æga.*
3) B. C. F. *þem.*
4) B. C. *föþu uppi haldæ* &c.
5) A. Litt. *r* omiss. supra lineam add. man. forte rec.
6) E. *Än agher man iord minna* &c.
7) B. C. F. *aghær.*
8) B. C. om. *ok föt.*
9) B. C. *sælia.*
10) F. *honom.*
11) E. *Han a iord* &c.
12) F. *the.*
13) E. *thön.*
14) B. C. E. F. om. *sum.*
15) E. *örtughland.*
16) B. C. E. F. *skiært.*
17) E. F. om. *at.*
18) F. *der till så myckit ær vpnöt som thet ätte efter honom arfue, och Sedann huart efter ty thet ær gammalt till, Syster Systers lott* &c.
19) E. add. *e.*
20) B. C. add. *barn.*
21) B. C. om. *up.*
22) B. C. *han.*
23) B. C. om. *takæ. ællr.*
24) C. om. *han.*
25) E. *thingwitni.*
26) F. add. *Så.*
27) A. v. *fram* errato bis est scripta, scilicet in fine prioris, et initio sequentis folii. B. C. E. F. om. h. v.
28) B. C. *ær.*

meræ til. þa taki hwart sin lott fullæn up.[29]) æptir han döþæn. Samu lagh æru[30]) um frændær æn æi æru barn til. ([31]sum nu ([32]æru saghþ. þæn ([33]a næst waeræ han at föþæ. sum ([34]arfwi ær næst.[35]) æn han döþær wari. Nu sighær annær.[36]) íæk[37]) böþ swa[38]) min kost til sum þu[39]) þin. ([40]standi þa[41]) þæt a tolff þingwitnis mannum. ([42]raþi ok halfwi næmpd hwar þeræ. wærin ærfwingiær skyldughir at[43]) föþæ faþur ællr moþor. æn þöm ([44]fatöct hændir ællr aldær. æ hwat han pænningæ til hawær ællr æi. æn þe örkæ.[45]) Hwilikin son ællr dottær. faþur wrækær[46]) ællr moþor. böte þre *markær* ([47]um ar hwart. þem aghi rættær malseghande. Nu kan han fyrr döa. æn þæt ær upp nöt han fore sik fæsti. þa a þæn kostin[48]) hiölt[49]) swa mykit aff[50]) takæ. sum han kostæt hawær. ok ([51]hint gangi til skiptis þær iwir löffs[52]) ær aff þy han atti.

.XXII.

¶ Nu delæ byær twe um iorþ enæ. þa sighær sik æn[53]) granni aff þe delu þæn iorþeghande ær .j. þem by. þæt a han a þingi gioræ. fyrr æn wæþiæs til. tappær ([54]þæn by delu. þa wæri þæn[55]) saklös sik. ([56]hawær aff at[57]) saght. windær þæn by[58]) delo. þa wæri þæn uti lyctær haþi aff iorþ ok bot

29) F. om. *up.*
30) F. *wari.*
31) E. om. *sum — saghþ.*
32) B. C. F. *ær saght.*
33) E. *är näster han* &c.
34) F. *näst ær at ærfua, ænn* &c.
35) E. *näster.*
36) F. *annat thera.*
37) B. C. sic. E. *iak.* F. *Jagh.* A. *iæþ.*
38) B. C. om. *swa.*
39) B. C. E. F. sic. A. om. *þu.*
40) E. *Witin thät tolf thingwitnis män* &c.
41) B. C. om. *þa.*
42) B. C. E. F. *oc raþi* (E. *radhin*) *halffwi* &c.
43) E. om. *at.*
44) F. *fattigdom eller ålder kann henda, Ehuat the Peninga* (sic) *til hafua* &c.
45) B. C. E. F. *orkæ.*
46) B. C. E. F. sic. A. *wærkær.* E. add. *bort.*
47) F. *för huart åhr, thet wari faders och moders Een saak. Nu* &c.
48) B. C. F. *kost.*
49) F. *vppchölt.*
50) B. C. E. F. add. *iorþ.*
51) F. *thet öfuer ær af ty hann åtte gånge till Skiptis.*
52) B. C. E. *iwir löps.*
53) B. C. E. F. *en.*
54) B. C. F. sic (B. *byæ* scriptum est, at *æ* deletum). A. E. *han byæ delu.* Forte legendum est: *þæn byæ delæ.*
55) F. *hann.*
56) B. C. *sialfwær aff saghþi.*
57) E. F. om. *at.*
58) B. C. F. sic. A. E. *byæ.* Cfr. not. 54. supra.

sik siælfwær aff saghþi. wæþiær han. fyrst. ok sighær sik siþæn aff þe delo. fyrr æn þe[59]) delæ land[60]) takær. þa böte þre markær. ok wæri skildær wiþ[61]) delo. hwat hun[62]) windær ællr tappær.

.XXIII.

¶ Fæstir man fastæ eþ ok will gangæ fyrning ællr fæstir fyrning. ok will gangæ fastæ eþ. ællr fæstir fastæ eþ. ællr fyrning a örtogh enæ. ok will gangæ a twa. þæt skulu tolff mæn witæ fyrr æn eþren swærs. Nu ær taldær iorþæ balkær. iorþ mun[63]) ængin skortæ. allir fa þer iorþ. aff iorþ æru komnir. Guþ lati os swa til iorþ[64]) ([65]þra. at wi[66]) mattum[67]) himiriki fa. Amen.[68])

Hær byriæs kiöpmalæ balkær. ok tæliæs .J. hanum. flokkær ælliuw.[1])

.I. ¶ vm ([2]flærþæ kiöp .j. gulli ok silffri
II ¶ vm flærþæ kiöp aff köpmannum ok torgh köp
.III. ¶ æn man sæl kristnæn man.
IIII ¶ vm ([3]kiöp þe ær[4]) husfru[5]) ma gioræ.
.V. ¶ vm hæstæ köp ok skipti ok[6]) fræstmark[7])
82 VI ¶ vm legho a hæst ællr[8]) aþræ[9]) kosti.
VII. ¶ vm wæþsætning
VIII ¶ vm borghæn.

---

59) B. C. om. *þe.*
60) F. *enda.*
61) B. C. F. add. *þe.*
62) E. *hin.* F. *hann.*
63) F. *må.*
64) B. C. add. *at.*
65) F. *åter ghå At* &c.
66) B. C. E. *wir.*
67) F. *mågom.* B. C. E. F. add. *allir.*
68) E. F. om. *Amen.* F. add. adnotationes *Aff Wessmanne Lagenn,* unum folium complentes.

1) E. *älliwo.* F. *Elleffue.*
2) F. *flærd i köp guld eller sylfuer.*
3) B. C. *þe köp.*
4) B. C. E. F. om. *ær.*
5) F. *kona.*
6) F. add. *om.*
7) B. F. *frestmark.*
8) E. *ok.*
9) B. C. E. sic. F. *andra.* A. *akræ.*

IX ¶ vm giæstning. ok rættæræ.
X ¶ vm gengiærþ[10]) .j. lenum.[11]) ok skiutæ giærþ
XI. ¶ vm giæstning fatökræ mannæ.

.I.

KJöpir man gull ællr silffær. hwat þæt ær giört ællr ogiört. aff þem æi ær gullsmiþær. ællr silfsmiþær. ([12]þa skal han hawæ þær til[13]) tweggiæ mannæ witni. bolfastæ. æn þæt ær minnæ wærþt. æn halff mark. komb*ær* þæn ær[14]) kiöpt haw*ær* ok sigh*ær* þu haw*ær* mik[15]) flærþ sælt.[16]) ([17]gang*ær* þæ̃n wiþær sum sældi. þa giwi hanum wærþ sitt atær sum ([18]kiöpt haw*ær*. ok dyli þæt[19]) mæþ tiu mannæ eþe. at han æi wisti. at þær war fals .j. þy kiöpi. faldær[20]) han[21]) at eþe. böte þre m*arkær* fore ([22]at han fals sældi. Nu dyl han. at han þæt aldrigh sældi. ær þæt[23]) minnæ wærþt æn sæx m*arkær*.[24]) þa[25]) dyli mæþ ([26]tiu mannæ eþe. fallz han[27]) at eþe. böte þre m*arkær* fore falsit.[28]) ([29]ok[30]) atær wærþit. ær þæt meræ æn sæx mark*ær* ok ([31]læggær han dul a. þa[32]) dyli mæþ atærtan mannæ eþe. faldær[33]) at eþe. þa[34]) giældi[35]) atær wærþit.[36]) ok þre m*arkær* fore falsit.[28]) hwat þæt ær meræ kiöp.[37]) ællr minnæ. §. 1.

---

10) E. F. *Gengiärder.*
11) B. C. E. *lænum.*
12) E. *Han skal thär widher hawa twäggiä* &c.
13) F. *wider.*
14) B. C. *sum.* F. *der.*
15) C. *mæk.*
16) B. C. *salt.*
17) A. Verba: *gangær — sældi* bis sunt scripta, at priori loco linea inducta.
18) B. C. *köpte oc* &c.
19) B. C. E. F. om. *þæt.*
20) F. *Fæls.*
21) B. C. om. *han.*
22) F. *thet.* B. C. *falsit. Nu* &c.
23) F. add. *tå.*
24) E. *marka.*
25) B. C. om. *þa.*
26) B. *tiu mannæ eþe ær faldær at* &c. scriptum est, at verba *tiu mannæ* lineolis induxit scriba; quod tamen errato factum est; v. *ær* vero delenda fuisset. C. Verbis *tiu mannæ* omissis, *tolff mannæ* supra lineam addidit scriba; ut adeo scriptum sit: *tolff mannæ eþe. ær faldær at* &c.
27) E. om. *han.*
28) F. *fals sith.*
29) B. C. om. *ok atær wærþit.*
30) E. add. *giwi.*
31) F. *dyll hann, tå* &c.
32) B. C. E. om. *þa.*
33) F. *Fels hann.*
34) E. om. *þa.*
35) F. *gifue.*
36) A. Litt. *wær* bis sunt scriptae, scilicet in fine prioris et initio sequentis paginae.
37) B. C. om. *kiöp.*

Nu sæl gulsmiþær ællr silfsmiþær bondæ[38]) ([39]þæt fals ær. antwiggiæ .j. gulgiærning ællr silfgiærning. ællr ok[40]) j. hwat giærning þæt hælzt ær. ([41]þa skal þæt til stæþiu leþæ.[42]) wærþær þæt skiærþt.[43]) þa[44]) hawi þæn[45]) gull ok[46]) silff[47]) þæt kiöpti. ok hin hawi wærþ sum sældi. ok wæri saklös. Nu[48]) wærþær[49]) þæt æi skiærþt. þa giwi atær wærþ. ok mæþ sæx mark*œ*r. ok þæn hawi flærþ sinæ[50]) sum sældi. Dyl han. ok will æi wiþ takæ. witni[51]) ([52]þa han[53]) in til hans mæþ twem mannum. sum kiöpt haw*œ*r. ok siælfw*œ*r han þriþi. ([54]æn þæt ær minnæ wærþt æn halff mark sum kiöpt ær. ok hin komi ([55]ængum dulum fore.[56]) §. 2. Nu will man gull ællr silff[57]) göræ latæ. þa[58]) skal[59]) han[60]) smiþi[61]) fa. *mœþ* twæggiæ mannæ witnum.[62]) ([63]þæt skal han skiærþt[64]) utt fa. ok skiærþt atær takæ. Nu sigh*œ*r annær þe giærning skiæræ wæræ. ok annær o skiæræ. þa[65]) næmpni twa mæn hwar þeræ. þer skulu þæt[66]) seæ ok skuþæ. hwat þæt ær skiærþt ællr æi. witnæ þær[67]) ([68]þæt skiærþt ([69]wæræ. þa wæri smiþær saklös. ok taki upp leghu sinæ. ([70]þa æn þer fællæ
83 han. þa böte ([71]þyffpt æptir latinu ok hete þiuffær æptir

.II.

¶ Kiöpir man wax ([72]ællr salt ær þæt bleko blandæt. ællr sand blandæt.

---

38) F. om. *bondæ.*
39) E. *fals, antwiggia* &c.
40) B. C. F. om. *ok.*
41) E. *Thät skal til* &c.
42) F. *ledes, och.*
43) B. C. E. F. *skiært,* et sic infra. F. add. *funnit.*
44) E. om. *þa.*
45) F. *hann.*
46) B. C. F. *ællr.*
47) E. *silwer.*
48) B. C. om. *Nu.*
49) F. *fins.*
50) B. C. *sin.*
51) E. F. *Witi.*
52) E. *thän sum köpt hawer in til hans medh twem mannum ok siälwer* &c.
53) B. C. om. *han.*
54) B. C. E. F. sic. A. *ær þæt minnæ* &c.
55) B. C. F. *ængu duli.*
56) C. om. *fore.* B. C. add. *sum sældi.*
57) E. *silwer.*
58) E. F. *Thät.*
59) E. *a.*
60) B. C. add. *þæt.*
61) F. add. *Skiert in.*
62) E. *witu.*
63) F. *och Skiert återtaka med samma witnom, Nw* &c.
64) B. C. E. sic (*skiært*). A. *skiæpt.*
65) E. om. *þa.*
66) E. om. *þæt.*
67) B. C. E. *þer.* F. *the.*
68) B. C. *at þæt skiært ær. þa* &c.
69) E. om. *wæræ. þa.*
70) F. *Nu.* E. *Fälla the han* &c.
71) C. *þiup æptær latenæ* &c. Malc.
72) E. *salt blekublandat ällä sandblandat, rökilse, smör, är smör vtan* &c.

ællr rökilsi. kiöpir man smör aff andrum. ær smör utæn ok flærþ innæn. kiöpir man[73]) flot. ællr talgh. ok[74]) e. hwar ær[75]) man sighær[76]) flærþ wæræ[77]) ([78]saldæ. ællr kiöptæ. þa næmpni hwar þeræ twa mæn. þer[79]) skulu witæ. hwat þæt war[80]) flærþ. ællr æi. ([81]witæ þe han saklösæn sum flærþ witis wæri saklös. fællæ þer han. þa[82]) böte þre. *markær*. fore flærþinæ.[83]) swa ok allæ staþi. þær flærþ hittis[84]) .j. köpum. ok[85]) taki þæn flærþ atær sum sældi. ok þæn ([86]atær wærþ[87]) sum kiöpti. §. 1. kiöpir man klæþi. aff manni. ær klæþi upp mælt. ok pænningær breder.[88]) wærþær han fyrræ[89]) ([90]war wiþ. æn han aff þem by farr. at klæþit ær[91]) wærræ. æn ([92]swa sum han þæt kiöpti fore. þa fae hanum klæþi sitt atær. ok þæn[93]) gangi atær til wærþs[94]) sins.[95]) ok hin standi fore mæþ tiu mannæ eþe. at han æi wisti þæt[96]) han flærþ sældi. Faldær[97]) han[98]) at eþe. böte þre *markær*. §. 2. Nu giör man kiöp a torghe. hwat ([99]han hældær[100]) kiöpir döt. ællr quict. Nu klandæs þæt kiop.[1]) wætt[2]) ængin fangæ man sin. þæn sum[3]) klandæt ær fore. þa swæri hin til sins. *mæþ* ([4]twæggiæ mannæ witnum.[5]) ok hin bindi torghkiöp sitt.[6]) *mæþ* kiöpwitnum bolfastum.[7]) ok giöri sik orþiuffæ. ok siþæn taki hin sitt atær sum[8]) klandæt hawær. ok þæn[9]) lete æptir wærþi. sinu. sum kiöpt[10]) hawær.

---

73) F. om. *man.*
74) B. C. F. om. *ok.*
75) B. C. E. F. om. *ær.*
76) F. *seer.* Male.
77) F. om. *wæræ.*
78) C. *sældi ællr kiöpti.*
79) A. Loco v. *þer* aliud vocabulum antea fuit scriptum.
80) F. *ær.*
81) B. C. *witnæ.* F. *wärie the honom Som* &c.
82) E. om. *þa.*
83) B. C. F. *flærþ sinæ.*
84) B. C. *hittæs.*
85) B. C. *þa.*
86) E. *wärd sitt ater sum* &c.
87) F. add. *sith.*
88) B. C. E. F. *bredder.*
89) C. *foræ.*
90) F. *warse, ænn hann af bynom faar* &c.
91) C. *war.*
92) F. om. *swa.* B. C. om. *swa sum.*
93) E. om. *þæn.* F. *hin.*
94) C. F. *wærþ.*
95) B. C. add. *sum köpti.*
96) B. C. *at.*
97) F. *Fels.*
98) B. C. E. om. *han.*
99) C. *ællr han köpir* &c.
100) E. om. *hældær.*
1) B. E. F. *kiöp.* C. *kop.*
2) B. C. *wett.* E. F. *wet.*
3) F. om. *sum.*
4) B. C. *twem mannum. ok sialwær þriþi. ok hin* &c.
5) F. *Eede.*
6) B. C. *sin.*
7) B. C. add. *mannum.*
8) E. F. om. *sum.*
9) C. om. *þæn.*
10) C. *kiöp.* Male.

.III.

¶ Hawi ængin kristin[11]) wald kristnæn[12]) at sæliæ. þy at ([13]kristær war sældær. ok þa lösti kristær[14]) allæ kristnæ.[15]) Nu kan man frælsæn sæliæ. wærþær han giöddær ok goþ*œr* giör. þa böte þæn fiurætighi mark*œr* þær[16]) frælsæn sældi. Nu sæl kristin[17]) man kristnæn. ok ær þo hans þræll. þa wærþær ([18]þæn fræls sum saldær ær mæþ ([19]þe salu. ok hin taki wærþ sitt atær sum kiöpte. ok ær ængin bot at. ok wæri aldrigh[20]) o fræls siþæn. §. 1. Nu kan þæn man klandæþær wærþæ sum fyrr war þræll. ok bort ær latin. aff eghandans garþi.[21]) ([22]giffs þem wald ok wizorþ. ([23]þær sik will giöþæ. göþe attung mæþ twem mannum[24]) fiærþung *mœþ* fiurum. halffwæn *mœþ* attæ. allæn *mœþ* siæxtan. þæt[25]) skulu þer fyllæ a þingi wiþ toko. *mœþ* swa mangum nu ær saght. Swa aghu þer att swæriæ. at rættær eghande utgaff. ok þer a þingi
84 wiþ toko. §. 2. ær þræll ællr ambat[26]) utt fra bondæ komin. wæxæ þem pænningær til.[27]) ok will bonde siþæn[28]) atær kallæ. þa aghi han wald at giöþæ sik. sum fyrr ær saght. §. 3. hawi ængin wald at giwæ sik til giæff þræls. ok[29]) ængin ma ok annæn til giæff þræls takæ

.IIII.

¶ Kiöpir man nokot. aff bondæns husfru. ([30]þa ma hun sæliæ til fiuræ pænningæ. ok æi meræ. ([31]ok æncti hiön.[32]) æll*œr* barn bondæns. ma nokot kiöp[33])

11) E. add. *madher.*
12) B. *kristæn.*
13) B. C. E. F. *þa kristær war* (F. *wardt*) *saldær. þa lösti* &c.
14) F. *hann.*
15) C. *kristnu.*
16) B. C. om. *þær.* F. *som.*
17) C. om. *kristin.*
18) F. *hann frelst som* &c.
19) C. *sælu ok* &c.
20) C. *ængin.*
21) B. C. add. *þa.*
22) E. *Them gifs wald* &c.
23) F. *the sigh göde wele.*
24) B. C. add. *ok.*
25) F. *thetta.*
26) B. C. E. F. *ambut.* C. add. *ok.*
27) B. C. om. *til.*
28) B. C. E. F. sic. A. *siþær.*
29) E. om. *ok.*
30) E. *Hun ma sälia* &c.
31) F. *antingen honn eller hennes barn må nogot köp göra, eller thera hionn, ho som* &c. Male.
32) B. C. E. *hion.*
33) B. C. add. *at.*

giöræ. hwar sum meræ köp giör wiþ[34]) þöm. ællr skipti. han[35]) böte þre *markær.* utæn þæt kiöp se giört a torghe. æ skulu torgh kiöp gild wæræ.

.V.

¶ Skiptir man hæstum. innæn hundæris.[36]) þre nætær[37]) fræstmark[38]) fore. ([39]hittir a. last fore fræstmark. hawi swa[40]) hwar sum ([41]fyrræ atti. hittir æi a[42]) last fore fræstmark. ([43]hawi[44]) sum fangit hawær. innæn hundæris. hundæræ mællum. fæm nætær. folklandæ mællum. fiughurtan nætær. §. 1. kiöpir man hæst ([45]aff manni. skiut. ællr oxæ. þær ær fræstmark fore. sum fyrr ær saght. ([46]hittir a last fore fræstmark. taki hwar sitt atær. hittir æi ([47]a last. fore fræstmark. standi kiöp þeræ. §. 2. Nu kiöpir man ko aff aþrum.[48]) ællr[49]) o tamæn hæst. ællr[49]) skiut. ([50]ællr otamæn oxa. ællr hwat annæt quict fæ þæt hælzt[51]) ær þa warþi þæt obrict.[52]) ok oklandæt.[53]) ok standi kiöp þera[54]) fast ok fullt. §. 3. æ hwat kiöpörum[55]) man kiöpir hælzt aff manni.[56]) ([57]þa skulu þær köpwitni til[58]) wæræ. twe mæn ([59]bolfastir æn þæt ær minnæ æn halff mark. ær þæt[60]) meræ æn halff mark. wærin fæm mæn wiþær ok standi kiöp þeræ[61]) fast ok fullt. §. 4. far man hæst aff hirþmanni. ællr ([62]aff wæghfarandæ manni. mæþ kiöp[63]) ællr skipti. ok *mæþ* kiöpwitnum. þær ær ængin frestmark[64]) fore. æn þær komæ æptru fötær. sum[65]) fyrræ waru fræmbru. fore

34) E. F. *mädh.*
35) B. C. E. om. *han.*
36) B. C. E. add. *þær ær.*
37) F. add. *der ær.*
38) B. C. F. *frestmark*, et sic in sequentibus.
39) Verba: *hittir — fangit hawær*, hic inepte intrusa, infra post verba *fiughurtan nætær* addenda fuissent. F. om. *hittir — atti.*
40) B. C. E. *þæt.*
41) A. Loco verborum: *fyrræ — a* alia quaedam antea fuerunt scripta.
42) E. F. om. *a.*
43) B. C. *þa hawi þæt hwarr sum* &c.
44) E. add. *swa hwar.* F. add. *thet huar.*
45) E. *skiut ällär vxa af adhrum, Thär* &c.
46) B. C. om. *hittir — þeræ.*
47) F. om. *a.* E. om. *a — fræstmark.*
48) B. C. E. F. *manni.*
49) E. om. *ællr.*
50) E. om. *ællr otamæn.* B. C. om. *ællr otamæn oxa.*
51) B. C. om. *hælzt.*
52) B. C. *oklutræt.*
53) F. *klandratt.* Male.
54) B. C. *þæs.* F. *thet.*
55) F. om. *kiöpörum.*
56) F. *annan.*
57) E. *Thär skulu kiöpwitni* &c.
58) E. om. *til.* B. C. *wiþ.*
59) F. *som bolfasta æra, ænn* &c.
60) E. add. *ok.*
61) B. C. *þæs.*
62) F. *wægfarende mannom* &c.
63) E. *kiöpi.*
64) E. *frästmarka.*
65) E. om. *sum.*

torghkiöpi liggiæ[66]) ængin frestmark. §. 5. hwar sum brighþ sæl ællr[67]) skiptir. brighþ[68]) giwær ællr giældær. han a obrighþu[69]) warþæ. hwar sum andrum sætær brighþ[70]) .j. hændær. böte þre *markær*. brighþ[70]) kallær[71]) þæt ohemult ær

.VI.

¶ Nu[72]) leghir man hæst aff manni. ællr[73]) skiut. oxæ. ællr hwat þingi[74]) þæt wæræ kan. þa skal han þæt o spilt atær fa. Spillis þæt þa[75]) standi fore *mæþ* tiu mannæ eþe at þæt aldrigh spiltis[76]) aff hans handæ wærkum. ok fae hanum leghu .j. hændær. ([77]faldær han[78]) at eþe. giældi atær bondænum.[79]) sitt swa got. sum han þæt tok. Nu gripær han til lans. sum leght haffþi.[80]) þa giffs þær[81]) lanswitnum. wizorþ. lan a leænde hem bæræs.[82])

.VII.

Sætær[83]) man wæþ manni.[84]) hwat þæt ær minni lösöre. ællr mere. þa[75]) giöri þæt *mæþ* tweggiæ mannæ witnum bolfastæ.[85]) Nu kunnu þe[86]) wæþ brinnæ fyrr æn stæmpnudaghær ær uti. brindær bæggiæ þeræ. hawi[87]) baþir skaþæ. Nu kan þæt stiælæs. ællr wald takæs. þa. skal þæn[88]) til kirkiu faræ. ok ([89]lysæ ([90]æptir[91]) þy wæþsætt war. ær æi bæggiæ þeræ stolit. þa[92]) fae

---

66) E. F. *ligger.*
67) F. *och.*
68) B. C. om. *brighþ.*
69) C. *obyrþughær.* Male.
70) C. *byrþ.* Male.
71) F. *kallas.*
72) E. om. *Nu.*
73) E. om. *ællr.*
74) F. *tingh.*
75) E. om. *þa.*
76) B. C. E. F. sic. A. *skiptis.*
77) F. *å, Feldz hann* &c.
78) B. C. E. om. *han.*
79) B. C. *bondæ.*
80) B. C. *hawær.*
81) B. C. om. *þær.*
82) B. C. *hem faræ.*
83) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque.
84) E. om. *manni.*
85) E. F. *bolfastum.* Male.
86) E. *thön.*
87) E. *Hawin.*
88) B. C. F. *han.*
89) C. *lysi.* F. *efter lysa före Sochna mannom, både efter sine, och efter ty wædsatt war, Ær ey* &c.
90) B. C. *fore soknæ mannum. baþi æpti þy sum wæþsæt war. ok swa æptir sinu. ær æi* &c.
91) E. add. *sinu ok.*
92) E. om. *þa.*

bondænum[93]) sitt atær. ær bæggiæ ([94]þeræ stolit. wæri þa o gilt. Nu ær stæmnudaghær þeræ uti. fore wæþium.[95]) ok lösis æi atær. ([96]þa skal han wæþ atær biuþæ. a þingi eno.[97]) andro. ok þriþiæ. will han[98]) þa wæþ[99]) atær lösæ. þa[92]) hawi þær wald til. will han æi. þa skulu wæþ mætæ twe mæn. æru þe[100]) bætri æn giældit. þa giwi eghandæ til swa mykit ([1]sum þæt ær. meræ[2]) wært. ([3]ær[4]) wæþ minnæ wært ([5]æn giældit ær.[6]) þa fylli þæn[7]) til[8]) sum giældæ skuldi.

.VIII.

¶ Borghær man pænningæ fore annæn. þa giældi þæt ([9]samæ utt han ([10]borghæt hawær. ællr dyli *mæþ* eþe. hwarium æptir þy sum[11]) þæt ær mykit til.[12]) sum[13]) ([14]han borghæt hawær. Faldær at eþe. þa[15]) giældi ([16]ut. þæt han ([17]borghæt hawær. hwat þæt ær minnæ ællr[18]) meræ Nu kan þem[19]) a[20]) skiliæ. sighær annær meræ borghæt wæræ. ok annær minnæ. giældi þa þæn[21]) ut *mæþ* eþe. at han æi meræ borghþi.[22]) æn nu[23]) ær fram laght. **§. 1.** Nu sighær annær. þu hawær ([24]man borghæt. ok annær pænningæ. þa fae þæn man fram sum[25]) borghæt hawær. ok wæri saklös. kombær æi mannin fram.

---

93) B. C. *bondæ.*
94) E. *stulit, Wari ogilt.*
95) E. add. *ok pantum.*
96) E. *Han skal wädh* &c.
97) B. C. add. *oc.*
98) E. *hin.*
99) B. C. add. *sin.* E. F. add. *sitt.*
100) E. *wädhin.*
1) F. *wädh bätter ær, ær och wädh* &c.
2) B. C. add. *at.*
3) B. C. E. F. sic (cfr. not. 4. sequentem). A. om. *ær — wært.*
4) E. F. add. *ok.*
5) B. C. om. *æn giældit ær.*
6) E. om. *ær.*
7) F. *hann.*
8) E. om. *til.*
9) F. om. *samæ utt.*
10) B. C. E. *borghæþi. ællr* &c.
11) F. om. *sum.*
12) B. C. om. *til.*
13) B. C. E. om. *sum.*
14) F. *borgat ær, Faller* &c.
15) E. om. *þa.*
16) B. C. *þæt samæ han* &c.
17) E. *borghadi. Nu* &c.
18) C. *heldær.*
19) C. *þæn.* Male.
20) E. F. *at.*
21) F. *hann.*
22) B. C. E. F. *borghæþi.*
23) F. om. *nu.*
24) Legendum videtur: *pænningæ borghæt. ok annær man.*
25) F. om. *sum.*

þa giældi þæn giæld. ællr[26]) ok manzins sak. sum borghæt hawær. ællr wæri sik mæþ tiu mannæ eþe. ær a þingi borghæt ([27]witi þæt tolff mæn. ([28]hwat borghæt ær. ællr æi. ær æi a þingi borghæt. þa standi a[29]) sinum wizorþum.

.IX.

Þæssi[30]) lagh gaff os[31]) konong magnus. nærwærændi flæstum þem bæstu .j. hans raþ waru. ok mangum andrum goþum mannum at ængin ([32]wæghfarændi man. taki *mæþ* wald. ([33]ællr giæsti a nokon ([34]man. ok ængin ær wæghfarandæ manni skyldugh*ær* kost uppi haldæ. utæn fore ([35]fullæ pænningæ. utæn han siælffær wili. wæghfarændæ[36]) skulu rættæræ hittæ. rættæri skal[37]) þem wisæ. hwar þe skulu kost sin takæ.[38]) fore fullæ pæningæ. ok siælfw*ær* *mæþ*[39]) fylghiæ. will ([40]han hwarti giwæ ællr sæliæ sum han wærþ*ær* til rættær.[41]) þa böte þre m*arkær*. ok giæstrin[42]) fylghi rættæræn̄um atær. oc[43]) han skal hanum kost fa fore fullæ pæningæ. will ok rættæri hanum æi sæliæ. ([44]ok æi rætlikæ rættæ. þa böte sæx m*arkær*. aff þem tak*ær* kunung*ær* þriþiung[45]) annæn malseghandi[46]) þriþiæ hundærit. §. 1. Nu kan nokor skilnæþ*ær*[47]) wærþæ[48]) mællum ([49]bondæns oc giæstins sum han ([50]wærþ*ær* til rætt*ær*. ællr ([51]giæstins oc rættæræns. þa skal þæt næmpd witæ aff ([52]þæs fiærþunghs hun-

---

26) B. C. om. *ællr.*
27) B. C. E. *witin.* F. om. *witi — borghæt.*
28) E. om. *hwat — ællr æi.*
29) F. *åt.*
30) A. B. C. incipiunt in nova linea; litt. initt. grandiores pictaeque.
31) B. C. add. *þæn goþe.*
32) F. om. *wæghfarændi — ængin.*
33) B. C. *aff bondænum. ok ængin* &c.
34) E. *mädh wald, Ok ängin* &c.
35) E. *päninga, ok vtan* &c.
36) B. C. E. F. add. *mæn.*
37) F. *skola.*
38) A. Pro *takæ* antea *hittæ,* ut videtur, fuit scriptum.
39) B. C. add. *at.*
40) E. F. *thän.* A. Folio deperdito, sequentia desunt, usque ad verba *haldær hans hærræ,* §. 3. h. cap. (cfr. not. 90. pag. 212.) In his igitur secutus sum cod. B.
41) C. *rættæþær.*
42) C. F. *giæstær.*
43) E. om. *oc.*
44) E. F. *ällär ok rättlika* &c.
45) E. F. sic. B. C. om. *þriþiung.*
46) C. F. add. *ok.*
47) E. *skiälnadher.*
48) C. *wæræ.*
49) Lege: *giæstins oc bondæns sum* &c.
50) F. *war till rättader.*
51) E. *ok mällin rättarans ok giästins, Thät skal nämd wita af fiärdungi thäss hundaris the han* &c.
52) F. *Fierdungh af hundari, the hann* &c.

dæri. þær han lysti fore at han æi reþskap fik. hwat þær[53]) ær sant um[54]) þæt mal. oc liggi[55]) slik brut fore sum fyrr[56]) ([57]ær saght up[58]) ([59]a hwem þe tolff næmpnæ. §. 2. Nu kombær giæstær til rættæræ. ([60]han a rættæ twa mæn, ok twa hæstæ til bondæ hwars. oc ([61]skal han rættæ han fram a leþ sinæ oc æi atær. æi ma lankt mællum rættæræ wæræ. ([62]þa a bonde sæliæ giæsti korn oc hö. oc kost þæn han wiþ þorff. æptir þy sum gangær oc giældær .i. þem köpstaþi þær næst ær. will oc nokor latæ sik þær til at sittiæ a wægh fore wæghfarændæ mannum.[63]) oc sæliæ þöm þa[64]) þer wiþ þorffwæ.[65]) þa sæli ([66]swa sum þer wiþ komæ. §. 3. Ok gaff þæn goþe kunung magnus þættæ[67]) .i. warn rætt. at ([68]hwiliki sik þær til latæ bondum o friþ giöræ. ællr goz þeræ ([69]mæþ wald aff þem takæ. at böndær mughu han fangæ utæn[70]) slagh oc bardaghæ. oc swa fore konong föræ. oc þo mæþ þöm skiælum. at giör han ræt oc böter brut sin. þæt æru XL. *markær*. innæn sæx wikur ([71]þær æptir. giör han æi ([72]þæt. þa skal þem til sighiæ sum kununx syslu hawær handæ mællum. han a mæþ bondom þæn man fore konong föræ. þæn[73]) ær oc sækær[74]) at þrim markum sum[75]) buþ[76]) fik. oc æi wildi ([77]þitt komæ þa. þer þæn ([78]man fangæ skuldu. sum valzgiærning til bondæns giörþi. wærþær þæn man æi fangin a færski giærning. ok wærþær þo takin wær hundæris næmpd han ([79]wæri ([80]saklös. oc þæn böte tolff *markær* sum saklösæn tok. oc[81]) þa[82])

---

53) C. *þæt.*
54) E. F. sic. B. C. om. *um.*
55) E. F. *liggin.*
56) C. *for.*
57) E. *äru saghd.*
58) C. *vm.*
59) E. F. sic. B. C. *hwem þe tolff næmpnæs.*
60) F. *Tå æger hann retta* &c.
61) E. F. *han skal rätta* &c.
62) E. *Bonden a sälia* &c.
63) F. *manne.*
64) E. *thät.*
65) E. F. *thorwo.*
66) E. *them sum han widh komber.* F. *thet som wid komma.*
67) E. om. *þættæ.*
68) E. *hwilikin sik wil thär til* &c.
69) E. *them mädh wald aftaka.*
70) C. E. F. sic. B. *utæ.*
71) E. F. om. *þær æptir.*
72) E. F. *rätt i* (F. *innann*) *säx wikum, Tha skal them tilsighia* (F. *tilsigies*) *kunungx* &c.
73) E. add. *madher.*
74) E. F. *saker.*
75) E. om. *sum.*
76) E. F. *budhskap.*
77) E. F. *tilkuma,* (F. *komma*) *tha thän man fanga* (F. *fångas*) *skuldi.*
78) C. *mangæ* (pro *man fangæ*).
79) F. *tå wari hann Saker åt 12* &c.
80) E. *thän saker til tolf marka* &c.
81) E. om. *oc.*
82) F. *the.*

þræskiptæs. Nu kombær han undæn. þa skal hanum[83]) dagh ([84]fore læggiæ
sæx wikur. kombær han atær innæn sæx wikur[85]) oc gör ræt fore sik. wæri
saklös. Nu kombær han æi atær innæn sæx wikur. þa a næmpd[86]) fællæ han.
ok siþæn skal han land[87]) rymæ. Nu kan þæt nokors hærræ manz swen wæ-
86 ræ.[88]) þe giærning giörþi. ok haldær[89]) hans hærræ[90]) han fæmptæn daghæ.
quærræn. æptir þæt kununx breff ær komit. þa ær þæn[91]) hærræ[92]) sakær til
fiurætighi markæ. Dyl hærræn ok sighær sik hwarti han hawæ husæt ællr
hemæt. siþæn han þe giærning giörþi. dyli mæþ ens sins eþe. hwilikin man
annæn haldær. æptir þylikæ[93]) giærning. jwir fæmptæn daghæ.[94]) sum fyrr ær
saght. hwat hældær kununx breff ær æptir komit ællr æi. þa böte fiurætighi
markær. ællr wæri sik *mæþ* þrætylptum eþe. §. 4. Nu wil bonde hwarti gi-
wæ ællr sæliæ. wæghfarændæ manni. þa ma giæstær mæþ twæggiæ mannæ
witnum. pæningæ .j. takæ hændær sætiæ. swa mangæ sum[95]) þæt ær wærþt.
([96]þær han sik til föþo takær. ok taki siþæn þarfwir sinær. §. 5. kununx gar-
þær ([97]ok biskups garþær. riddæræ garþær. ok þeræ mannæ garþær. *mæþ* örs
þiænæ. þær ma æi rættæs upp a. §. 6. Nu kan manni witæs walzgiærning. þo
at han þær æi war. þa skal ([98]han þæt swæriæ *mæþ* tolff mannum ([99]þöm þæt
wistu. hwar han war þa. ok giöri[100]) sik þær mæþ saklösæn. ællr böte sum
fyrr ær saght

.X.

¶ Nu ma ængin hærræ gængiærþ[1]) biuþæ a læn sitt. ok ængin lænsman.

---

83) C. *han.* E. F. om. h. v.
84) F. *förelegges.*
85) E. *wikna dagh.*
86) E. F. *nämdin.*
87) E. *landit.*
88) E. F. add. *sum.*
89) C. *hældær.*
90) Hactenus, loco folii in cod. A. deficientis, secutus sum B. Cfr. not. 40. pag. 210.
91) E. om. *þæn.* F. *hans.*
92) B. C. E. *hærræn.*
93) F. *tolka.*
94) F. *nätter.*
95) F. om. *sum.*
96) F. *thet.* B. C. *han til föþo* &c.
97) E. *biskups, riddara ok thera* &c.
98) F. *thenn swärie* &c.
99) E. F. *sum.* A. Loco verborum *þöm þæt* alia quaedam, ut videtur, antea fuerunt scripta.
100) C. *giöræ.*
1) B. C. E. F. *gengiærþ.*

hwarti a böndær. ællr a[2]) landboæ. will hærræ. ællr lænsman. þing *maþ* bondum hawæ. þa[3]) haldi siælfw*æ*r ([4]kost sin. §. 1. Nu ma ængin laghman a bondæ kost riþæ. þa han skal þing hawæ. utæn nokor bonde[5]) will hanum biuþæ hem til sin. §. 2. ængin hærræ ællr lænsman ma sinæ hæstæ .j. hundæri latæ rinnæ. swa at bönd*æ*r skulu þem föþæ. utæn han[6]) hawi foregiört hæstænæ. ok þem taki kunung*æ*r. §. 3. ængin ma ok skiut takæ. utæn þæs[7]) goþwiliæ þæt[8]) a. utæn han hawi konunx opit breff. ællr þæt se hanum lænt. ællr leghu salt. haw*æ*r han æi bondæns loff. ællr goþwiliæ. þa ma bonde þæn[9]) takæ. ok þiuffs ræt hanum giöræ. ok[10]) þylikum[11]) witnum[12]) wiþ bindæ. sum annæn þiuff.

.XI.

¶ Nu kan wanfört folk ællr[13]) fatöct. föres[14]) byæ mællum. ællr bondæ mællum.[15]) þa ær hwar bonde skyldugh*æ*r[16]) þy enæ nat uppi haldæ. slikin timæ dax þæt komæ kan. þa ma þæt ængin samu nat. fran sik wrækæ. kan þ*æ*t hiön[17]) wrækæs.[18]) ok liutær aff döþ. ællr annæn skaþæ. ([19]þa skulu þæt tolff mæn witæ aff samæ fiærþungi. ok raþi halfwi næmpd hwar þeræ[20]) kiærænde. ok swarændi. wæriæ þer ([21]þæn sakin giffs. wæri saklös. Fællæ þer han. ([22]þa ([23]falli til waþæ botæ.[24]) J. hwat skaþæ þæt hælzt[25]) kan wærþæ.[26]) ([27]ok þ*æ*r 87
skal ([28]ængin buþi fylghiæ. Guþ ma þem æi glömæ þ*æ*r giærnæ will fatö-

2) B. C. E. F. om. *a.*
3) B. C. om. *þa.*
4) F. *kostenn, Nu* &c.
5) E. om. *bonde.*
6) F. om. *han.*
7) E. *äghandans.*
8) F. *som.*
9) B. C. E. *han.*
10) B. C. E. F. add. *maþ.*
11) F. *tolkom.*
12) B. C. add. *han.*
13) F. *ock.*
14) B. C. E. *föræs.*
15) B. C. om. *mællum.*
16) A. Pro *y* primum scriptum est *u.*
17) B. C. E. F. *hion.*
18) E. add. *vt.*
19) E. *Thät skulu tolf* &c.
20) B. C. om. *peræ.*
21) B. C. *han sum sakin* &c.
22) B. C. E. *fallis* (E. *Fällis*) *til* &c.
23) F. *felles till wåda boot, ehuad* &c.
24) B. C. *waþæ giældæ.*
25) B. C. F. add. *ær ællær.*
26) E. *wara.*
27) B. C. om. *ok — fylghiæ.*
28) E. *ängu.* F. *inga boti*; male.

kæn[29]) husæ.[30]) ok hemæ. kristær war giæstær mæþ mannum .j. iorþriki.[31]) han giwi os ([32]fore giæstning himiriki. Amen.[33])

Hær byriæs wiþærbo[1]) balkær. ok tæliæs .j. hanum flokkær niu ok tiughu.

I ¶ Huru by skal til[2]) iamföræs[3])

.II. ¶ huru by skal[4]) tomptum læggiæs ok husum byggiæs

III ¶ huru man skal sa. ok akræ sundær brytæ.

IIII. ¶ ([5]vm diki mællum akræ

V ¶ vm skaþæ[6]) þæn man far aff dikum.

VI ¶ vm garþæ ok garþæ fall.

VII ¶ vm inwrak.

VIII. ¶ vm skoghæ skipan.

IX ¶ vm byrghsl.[7]) a æng ok akær ok torfskyrþir[8])

X ¶ vm wærnæ ruff.

XI ¶ vm leghu ruff.

XII ¶ ([9]vm awærkæn granni[10]) wiþ grannæ.

XIII[11]) ¶ vm awærkæn bolstaþæ mællum.

XIIII ¶ vm skoghæ awærkæn.[12])

XV. ¶ vm skiöghning ok gildri.

.XVI. ¶ vm awærkæn a fiskwatn.[13])

XVII ¶ vm ([14]byær a nyt ok bolstaþæ skiæl.

---

29) B. C. *þæn fatökæ.*
30) E. *hysa.*
31) E. *Jorderiki.*
32) F. *gestningh J himmelriki.*
33) E. F. om. *Amen.*
1) E. *Widherboa.*
2) E. om. *til.*
3) B. *iæmföres.* E. *iänföras.* F. add. *komma.*
4) F. add. *effter.*
5) F. ponit hunc titulum post titulum in textu proxime sequentem.
6) A. *skakæ* primum scriptum est.
7) C. *byrghil.* Male.
8) E. F. *Torfskyrd.*
9) C. om. hunc titulum.
10) E. *granna.*
11) C. hic in novo folio iterum incipit ab *I*, et in sequentibus titulis pergit usque ad *XVII.*
12) C. *wærkæn.* Male.
13) B. C. E. *fiski watnum.* E. add. *ok Afärd.*
14) E. om. *byær a nyt ok.*

XVIII ¶ vm ra ok rör. ok rabrut.[15])
XIX ¶ vm hiörþlötir[16]) ok skoghæ[17]) byæ mællum.
XX. ¶ vm almænningiæ.
XXI ¶ vm nyær uppgiærþir.
XXII. ¶ vm mylnur. ok watntæppur.[18])
XXIII ¶ vm broær ok skaþæ .i. brom.[19])
.XXIIII. ¶ vm waþæ eld.
XXV ¶ vm kaxnæ wargh
XXVI. ¶ vm feær nyt annærs olowændis
XXVII ¶ vm ([20]bokumbæl ([21]ok annur mark.
XXVIII ¶ vm skaþæ[22]) þ*æ*n fæ giör fæ ok laghgiæld.[23])
XXIX ¶ vm skaþæ þ*æ*n man giör fæ.

¶ ([24]Land skulu m*æþ* laghum byggiæs. ok æi m*æþ* walz wærkum. þy at þa standæ land wæl[25]) laghum fylghis.

UJliæ bönd*æ*r by[26]) aff nyu byggiæ. ællr ligg*æ*r han .j. hambri.[27]) ok .j.[28]) forni skipt þa skal hwar ([29]sinæ træþu[30]) sa. ok[31]) siþæn gangi ny skipt a. Farr nokor gamblæ skipt siþæn ny ær a komin. bötis[32]) þa aw*æ*rkæn hwart æptir sinum brutum. þa komb*æ*r fiærþung*æ*r fiærþungi til skiptis. ok halw*æ*r by halwm. þa[33]) ær by til iamföris komin. þær læggiæs vm fiuri tomptæ ra. 88

---

15) E. *Rarbruth.* B. C. F. add. *oc hwilikin bolstæþæ skiæl skulu wæræ.*
16) B. C. E. *hiorþ lötir.* F. *Jordlöter.*
17) F. *Skogh.*
18) A. *watutæppur* quoque legi potest. B. E. F. sic.
19) E. *broum.*
20) E. *Boskumbel ok annur märki.*
21) F. om. *ok annur mark.*
22) B. C. E. F. sic. A. *staþæ.*
23) E. F. *Laghagiäld.*
24) E. om. *Land — fylghis*; at haec verba praefationi intrudit. Vide not. 16. pag. 6.
25) F. add. *tå.*
26) A. *þy* scriptum est, at scalpro emendatum.
27) B. C. E. F. sic. A. *lambri.*
28) E. om. *.j.*
29) B. C. *sitt træþi.*
30) F. *træde.*
31) E. om. *ok.*
32) B. C. *böte.*
33) B. C. E. sic. F. *Tå.* A. *þæ.*

ok fiurir farwæx ra. þa ær þæn by tæbundin.[34]) þæn wæghær a wæræ tiu[35]) alnæ breþær. æn[36]) skils almannæ weghær til by hwars. ok annær fra.[37]) þy[38]) at eno[39]) flere at byæ mæn siælfwir wiliæ. hawi swa þæn by farwægh[40]) fore minnæ liggær. sum hin[41]) fore meræ liggær. æi mughu[42]) allir en þrænggiæ. Nu wiliæ böndær gatu. giönum by læggiæ. þæt mughu þer ([43]at saklöso göræ. æn þöm swa siælwm a sæmbær. hwa sum almannæ wægh atær tæppir. ællr ([44]*mæþ* brom niþær fællir.[45]) utæn han hawi annæn[46]) æmgoþæn.[47]) ok witnær swa syn.[48]) þa böte han[49]) þre *markær.* hawi þæn wald[50]) by aghær. læggiæ wægh. hwat[51]) han will ([52]innæn wærn. ællr utæn. iæmgildæn[53]). sum þæn fyrræ war. ([54]æn þo at muni o genne[55]) se. §. 1. tompt a byriæs[56]) æptir byæmali. æptir pæninx land. ok örtoghæ[57]) land. öris land[58]) ok markland.[59]) þær a hwar sin lot upp takæ. sum han ([60].j. by aghær. ok raþi hwar sinum lot. hwat han[61]) aghær minnæ ællr meræ. ængin ma andrum sitt fortakæ.[62]) utæn han laghæ botum wiþ hæti. §. 2. ængin ma ok by til iæmföres[63]) delæ. þæn minnæ a æn en[64]) fiærþung[65]) .j. bynum. þæn a ok[66]) lighri raþæ.[67]) sum[68]) mæst .j. by aghær.[69]) hawi ængin wald at rywæ þæn by[70]) .j. rættri solskipt. liggær utæn ([71]allæ iorþeghandæ wiliæ.

---

34) F. *gathebundenn.*
35) B. C. F. *tolff.*
36) Pro *en.* B. E. sic. F. *Nu.*
37) B. C. F. add. *by.*
38) F. om. *þy.*
39) E. *enust.*
40) B. C. add. *sum.*
41) F. om. *hin.*]
42) C. *maghu.*
43) F. *saklöss.*
44) E. F. *ok mädh broum* &c.
45) C. *fallit*; male. B. C. add. *ok witnær swa syn.*
46) E. F. add. *fori thän.*
47) E. F. *iämgodhan.* B. C. add. *fore.*
48) F. *före.* Male.
49) E. *thän.*
50) B. C. E. F. add. *sum.*
51) F. *huar.*
52) B. C. *hældær innæn wærnær* &c.
53) B. C. *æmgildæn.*
54) B. C. om. *æn — se.*
55) E. *ogenna.*
56) B. C. *brytæs.*
57) E. F. *örtugh.*
58) B. C. om. *öris land.*
59) E. F. *marka land.*
60) B. C. *a .i. bynum. oc* &c. F. *æger i By åker, och* &c.
61) E. *madher.*
62) B. C. *fore takæ.*
63) B. C. add. *komæ ællr* &c.
64) B. C. E. F. om. *en.*
65) B. C. *fiærþungin.*
66) B. C. E. F. om. *ok.*
67) B. C. E. F. sic. A. add. *mæst.*
68) E. F. om. *sum.*
69) B. C. *a.*
70) F. add. *som.*
71) B. C. *allir iorþeghandær wiliæ.*

.II.

¶ Nu wiliæ böndær hus a tompt sinæ sættiæ.[72]) byggir han swa nær. aþrum. at han hawær æi stuþæ rum. ok stulpæ a tompt ([73]sinni siælfs. þa taki upp ok rymi. ok böte fore[74]) sæx *markær* ([75]til præskiptis hawær han bygningæ witni ællr[76]) loffs[77]) witni standi þæt fore hanum. orkær han hwarti. taki upp ok rymi. ok böte sæx *markær*. ([78]sum fyrr ær saght. **§. 1.** Nu kan biærgh .j. tompt liggiæ. nytir þæt brytæ. ællr brænnæ. husæ ællr hæfþæ. ([79]þæt ær halfft .j. mali. ok halfft or.[80]) nytir[81]) æi ([82]brytæ ællr brænnæ. husæ ællr hæfþæ þa ær þæt[83]) allt or mali. ær bækkær .j. tompt nytir han byliæ ællr[84]) um byliæ. þa ær halfft ([85].j. mali. ok halfft or mali. nytir han[86]) hwarti þa ær allt or mali. Nu skal giöþning aff by[87]) læggiæ.[88]) þa[89]) han ær til laghæ læghis komin. ok til rættræ[90]) solskipt ([91]þa skulu þer giöþning skiptæ sum mæn före[92]) .j. tompt hawæ. þe giöþning[93]) a han wiþ þæs tompt læggiæ sum 89
men före hawær .j. tompt. **§. 2.** husær man alt samæn. tompt ok farwægh. swa at farwæghær hawær menföre aff þe bygning.[94]) þa skal syn aff[95]) þingi til næmpnæs. ([96]þe syn a halwæ hwar[97]) raþæ. kiærændi[98]) ok swarændi. wær syn han[99]) til kiæris. han[100]) se[1]) warþær.[2]) fællir hun[3]) han.[4]) taki upp ok rymi. ok böte sax *markær*. husær[5]) allt samæn tompt. ok swinæ wall. ok wit-

---

72) B. C. *föræ.*
73) B. C. E. F. *sialfs sins.*
74) B. C. E. F. om. *fore.*
75) B. C. *þa præskiptæs.*
76) B. C. om. *ællr.*
77) B. C. F. sic. E. *lufs.* A. *loff.*
78) E. om. *sum — saght.*
79) B. C. om. *þæt ær.*
80) B. C. E. F. add. *mali.*
81) B. C. add. *þæt.*
82) E. *swa, Tha* &c.
83) B. C. om. *þæt.*
84) B. C. *oc.*
85) B. C. *or mali. oc halfft .i. nytir* &c.
86) E. F. om. *han.*
87) C. *by.*
88) F. *legges.*
89) B. C. *þaghær.*
90) B. C. *rættæ.* E. *rättri.*
91) B. C. *þer skulu giöþning* &c.
92) B. C. E. F. *menföre.*
93) B. C. add. *þa.*
94) B. C. E. F. sic. A. *bytning.*
95) B. C. E. *a.*
96) E. *Theri syn a halwi* &c.
97) B. C. add. *þeræ.*
98) F. *åkärande.*
99) B. C. E. F. *þæn.*
100) B. C. E. F. om. *han.*
1) B. C. F. *wæri.*
2) B. C. *saklös.*
3) E. *syn.*
4) B. C. add. *þa.*
5) B. C. add. *man.*

nær swa syn. ([6]rymi aff. ok böte sæx mark*ær*. þ*ær* a ok[7]) hwar þeræ[8]) halwi syn raþæ. wær syn han wæri saklös. §. 3. tompt a til gatu rinnæ. ok æi gatu menföre giöræ. liggær gatæ giönum by. þa kan en bonde. aghæ tompt[9]) bæggiæ ([10]wægnæ gatu. Nu gitær han æi ([11]tompt sinæ byght utæn han hanæ samæn komi.[12]) þa ma han intakæ farwægh ok tompt ([13]annæn wægh til farwæx utgiwæ. swa at iæmpt[14]) ær gen liku. ok byggi siþæn þæn wæghin gatu[15]) han siælfwær will. §. 4. ([16]hwa sum byggir a swinæ walli. byggi swa mykit hanum. bær til .j. byæbruti. haw*ær* han meræ at[17]) byght. taki upp ok rymi. ok böte þre m*arkær*. ([18]æi wærþær þe bot mere. §. 5. Nu stand*ær* by .j. iæmföre ok rættri solskipt. ([19]þa a han standæ þry ar. ok þre daghæ fore allum þem hus aghu.[20]) a tompt annærs manz. sum han hawær .J. þe iæmförslu fangit. gitær han husin aff fört. innæn þry ar. ok þre daghæ wæri saklös. Förir æi aff þa hawi loff ællr legho fore sik. ællr hawæ[21]) hus[22]) fore standit[23]) sik. ok wæri bot ængin at. §. 6. Nu ær by til iæmföris komin. ok til[24]) rættræ solskipt. þa ær tompt akærs moþer. þa skal akær æptir tompt læggiæ.[25]) ok ændækarli giöþning giwæ. fiæt fra fuglæ ren. tu fran gangu ren. ok þry fran almannæ wægh. sum liggær mællum kirkiu ok kiöpungæ.[26]) akær[27]) a æng[28]) til sighiæ. ængtegh*ær* skoghteghe. skoghtegh*ær* rörteghe. rörtegh*ær* a watn ut. watn a warpum skiptæ. þær sum æi gitæ stenær lighæt swa at seæ ma. skili þ*ær*[29]) stang ællr stokkær rörteghæ[30]) sundær.

---

6) B. C. *taki upp ok rymi oc böte* &c.
7) B. C. om. *ok*.
8) F. om. *þeræ*.
9) F. add. *å*.
10) B. C. *wæghæ um gatu*.
11) B. C. *hanæ byght* &c.
12) B. C. F. *kombær*.
13) F. *till annan farwægh* &c.
14) B. C. F. *lict*.
15) F. add. *som*.
16) B. C. om. *hwa — swinæ walli*.
17) B. C. E. F. om. *at*.
18) B. C. E. om. *æi — mere*.
19) B. C. E. F. *han a standæ* &c.
20) B. C. *hawæ*.
21) E. F. *hawi*.
22) B. C. *husin*.
23) B. *forstandit*.
24) F. om. *til*.
25) F. *legges*.
26) B. C. E. F. sic. A. *kiöpöungæ*.
27) B. C. E. sic. F. *åker*. A. *ækær*.
28) E. *ängi*. Male.
29) F. *thet*.
30) F. *iordtegha*. Male.

.III.

¶ Nu six huru böndær skulu by sin sa. þe skulu akær æpti tompt brytæ. ok deldæ ra niþær sættiæ. þa[31]) kan almannæ wæghær giönum giærþi liggiæ. liggær akær ([32]siþu langær mæþ wægh fram. þa a wæghær wæræ tiu alnæ bræþær.[33]) ok[34]) þriggiæ fiætæ hwar[35]) wægh wiþ almannæ wægh. ([36]liggiæ utæn byæmal. Siþæn brytis akær æpti tompt. ær gangu ren. þa skal tu fiæt 90
([37]fran læggiæ. ([38]ær fuglæ ren. þa skal[39]) ett fiæt fran læggiæ. Liggær akær fram *mæþ* garþi. ællr diki. þa skal tu fiæt til giöþning læggiæ.[40])

.IIII.

¶ Liggær diki mællum garþæ. ok akærs. ok liggær akær upp *mæþ* diki. þa[41]) diki utæn byæmal wæræ. ok diki a siu fiætæ[42]) brett wæræ. ok twæggiæ fiætæ[43]) giöþning[44]) a[45]) til ([46]dikiæ læggiæs.[47]) §. 1. Nu þorfwæ mæn diki wiþær akræ mællum. gangi þa halfft diki a ([48]akær hwars þeræ. þær a ængin giöþning fore giwæ.[49]) Nu ([50]kan deld en ællr twa mötæs. ok baþær ut a[51]) diki rinnæ. þær a hwar fore sinum akri[52]) grawæ Nu læggær en granni balk atær.[53]) böte[54]) þre öræ. ([55]læggær atær annæn. böte þre öræ. ([56]swa ok fore þriþiæ. læggær atær vm giærþi allæ.[57]) böte þre m*arkær*. öræ böter þa[58]) aghu grannær[59]) skiptæ. ok þre. markær[60]) þræskiptæs[61])

---

31) B. C. *Nu.*
32) B. C. E. sic. F. *Sidolångz.* A. *siþæn langær.*
33) B. C. E. F. *breþær.*
34) C. B. E. F. sic. A. *op.*
35) B. C. E. *hwarn.*
36) B. C. *liggi þæt utæn bymal.*
37) F. om. *fran — tu fiæt.*
38) C. om. *ær — læggiæ.*
39) E. *a.*
40) F. *leggies.*
41) Pro *þa a.* B. C. E. sic. F. *Tå æger.*
42) F. *föta.*
43) E. F. *fota.*
44) B. C. E. F. sic. A. *giöþnin.*
45) B. C. om. *a.*
46) B. C. E. *dikis læggiæ.*
47) F. *ligge.*
48) B. C. *hwars þeræ lot. þær* &c.
49) F. *gifuas.*
50) Legendum videtur: *kunnu deldir twa* &c.
51) E. F. *at.*
52) B. C. E. sic. F. *åker.* A. *aki.*
53) B. C. E. F. add. *fore sinum akri.*
54) F. add. *före.*
55) E. *Swa fori annän ok tridhiä.*
56) B. C. *oc swa fore* &c.
57) Lege *allt.*
58) B. C. E. F. om. *þa.*
59) B. C. add. *at.*
60) B. C. E. F. add. *aghu.*
61) F. *till treskiptes gånga.*

.V.

¶ Faldær .j. diki[62]) folk. ællr fæ liutær döþ aff. þær liggær[63]) folk .j. waþæ botum. ok ængu byþi[64]) fylghiæ. ok fæ liggi .j. laghgiældum.[65]) giældi þæn þæt atær[66]) sum balkin atti.[67]) atær la. Nu kan folk ællr fæ skaþæ aff diki fa. ok ([68]æi döþ aff[69]) liutæ. þæt hawær ogilt wærit. §. 1. Nu læggær man diki giönum giærþi sitt. ([70]mötæ annærs byær akræer ællr ængiær ællr hiörþwaldær.[71]) ællr annur byæ land. wiliæ þer æi ([72]watni bort löpæ. þær bolstaþ aghu. þa giældi[73]) þem[74]) skaþæ atær. sum skaþæ liutær æptir fiuræ mæzmannæ[75]) orþum. hwat þæt waru[76]) akræer[77]) ællr ængiær. ok böte þre. markær til þræskiptis. Dör .j. folk ællr fæ. ([78]liggi folk .j. waþæ botum. ok fæ .j. laghgiældum.[79]) §. 2. Nu kan fæ ællr folk fallæ .j. þæt diki. ængin ær ([80]balkær j. liutær aff[81]) döþ. ællr far skaþæ[82]) aff. ([83]þæt a ogilt wæræ

.VI.

¶ ([84]Nu six um[85]) garþæ fall. ([86]a ([87]bonde en by allæn. ællr hawær ryzl ællr[88]) urfiæld. hwat þæt ær akær. ællr æng. warþi sialfwær garþi[89]) sinum. kan fæ ([90].j. komæ. wæri ogilt. utæn þæt se o tamæ fæ. kombær o tamæ fæ .j.[91]) þær bötis skaþi atær. ok ænci garþæ fall. §. 1. far[92]) bonde .j. giærþi.

---

62) B. C. *dik.*
63) B. C. *liggi.*
64) E. *budhi.* B. C. *tilbuþi.* F. *boti*; male.
65) E. F. *lagha giäldum.*
66) B. C. om. *atær.*
67) B. C. *a.*
68) B. C. *liutær æi döþ aff. þæt* &c.
69) F. om. *aff.*
70) B. C. *möter annærs byær akri. ællr ængium* &c.
71) B. C. *hiorþwaldær.* E. F. *hiordwaller.*
72) F. *watn låte bortlöpa.*
73) E. *Giäldin.*
74) E. sic. A. B. C. F. *þæn.*
75) F. *manna.*
76) B. C. *æru.* F. *war.*
77) C. *akær.*
78) B. C. *giældis sum fyrr ær saght. Nu* &c.
79) E. F. *lagha giäldum.*
80) B. C. *atærlæghu* (C. *atærlaghu*) *balkær. þæt* &c.
81) E. F. om. *aff.*
82) E. F. sic. A. *skæþæ.*
83) F. *wari thet ogilt.*
84) E. om. *Nu — garþæ fall.*
85) B. C. add. *garþæ. oc.*
86) E. *Agher en bonde by* &c.
87) C. B. *en bonde enzamin by. ællr hawær ruzl. ællr ruþu. hwat* &c.
88) F. om. *ællr.*
89) E. *gardum.*
90) E. *inkoma.*
91) F. om. *.j.*
92) F. *Nw faar.*

mæþ sæþæ spanni sinum. ([93]þa skulu allir grannær fyrr ([94]swin tæpt hawæ.
æn sæþis spandær ut bæris.[95]) Nu fællæ sumir. ok wiliæ æi[96]) ([97]swin[98]) tæp-
pæ. þa ([99]skulu wærnælaghær a kallæs. ok þær til syn hawæ. liggær siþæn ett
liþ niþri.[100]) þre. öræ bot at. swa fore annæt[1]) ok ([2]swa fore þriþiæ. ([3]taki þe
bot ([4]wærnæ laghær sialfwir. þaghær harfwæt ær innæn þe wærn. þa skulu
garþær wighir ok wælförir wæræ. Nu kan en garþær niþri liggiæ þa skulu
grannær lænsmanni til sighiæ. lænsman skal[5]) garþæ syn til næmpnæ. a. þin- 91
gi ([6]skal þön syn næmpnæs. ok þæn ma syn at[7]) wæþiæ löso[8]) næmpnæ. sum
til kiærir. Nu kombær syn. ok ser þæt ([9]synir hun[10]) swa at barliþæ[11]) ær.
ok æi hawær tæpt wærit. þa a synin[12]) garþæ fallit swæriæ. ok grannæni siælf-
wir byæ mali raþæ. ok böte þæn þre. *markær* garþæ fallit ([13]til hörir fore ett
liþ. ([14]ok ([15]þre *markær* fore annæt. ok ([16]swa fore þriþiæ. æi wærþær þe bot
höghri. æn niu *markær.* þo[17]) at baþi liggi niþri vm akær ok æng. Nu kan
swinæsmughæ a garþi wæræ. ok witnær swa syn. þa böte þre öræ. fore enæ.
ok[18]) swa fore andræ ok þriþiu. ær þæt grisæ smughæ. þa böte fiuræ pænin-
gæ. ([19]ok þe bot takin siælfwir wærnælaghær. witnæ synæmæn swa. at gar-
þær brutin ær antwiggiæ aff folk ællr fæ. giærþi upp ok wæri saklös. Nu
([20]kunnu synæmæn garþ wiliæ fællæ. þa sighær þæn garþin a. iæk gik fra
garþi minum wighum. ok wælförum. witi þæt mæþ twem bolfastum mannum

---

93) E. *Allir grannar skulu swin sin fyrra täpt hawa* &c.
94) B. C. *swintæpt hawæ. fyrr æn sæþæ spandær ut bæris.*
95) C. hic perperam intrudit ea, quae cod. A. in Add. 13. habet: *Hwar sin garþ — vm broær.* Cfr. not. 22. pag. 222.
96) F. add. *före.*
97) C. *swintæppæ.*
98) E. add. *sin.*
99) E. F. *skal wärnalagh a kallas* (F. *tillkallas*).
100) F. add. *wari.*
1) E. add. *lidh.*
2) B. C. E. F. om. *swa fore.*
3) E. *Tha both taker wärnalaghit siälft.*
4) F. *wärnelagi sielf, Tå harfuet.* &c.
5) B. C. *a.*
6) E. om. *skal — næmpnæs.*
7) B. C. E. F. om. *at.*
8) F. *Sakelöso.* Male.
9) B. C. *synis þem þæt swa* &c.
10) F. add. *thet.*
11) E. *barlika*; male. F. *barlidh.*
12) B. C. E. F. *syn.*
13) F. *tilbindes, böte öre före* &c.
14) B. C. *þre* markær. *swa fore annæt* &c.
15) E. *swa fori* &c.
16) B. C. E. om. *swa fore.*
17) B. C. *þön.* Male.
18) E. om. *ok.*
19) E. *Tha both hawin siälwir* &c.
20) E. *wilia synamän gard fälla.*

([21]ok sialffwær han þriþi.[22]) kombær fæ .j. giærþi[23]) manz. giönum þæn garþ. nu ær saght. giör skaþæ a hö. ællr korn.[24]) þa skal korn ([25]mote korn giældæ.[26]) ok hö gen[27]) hö æptir mæzmannæ orþum. ok giældi halfwæn skaþæ. þæn garþin atti. ([28]ok halffwæn þæn fæ atti. Nu kan man æi þæn skaþæ mætæ. ([29]ællr wirþæ. þa giældi atær *mæþ* laghskillingi.[30]) fiuræ pæningæ fore ett nöt. ok[31]) swa fore annæt. ok þriþiæ. ([32]ok fiuræ pæningæ fore ett swin. swa fore annæt. ok ([33]swa fore þriþiæ. ok[34]) swa fore far ok get. ok[34]) twa pæningæ fore gas enæ. ok[31]) swa fore andræ ok þriþiu þæssi bot ([35]nu ær saghþ ma æi höghri wæræ.[36]) þo at fæ se fleræ. utæn skaþi ma mætæs ok wirþæs. kan ([37]skaþi mætæs. þa giældis atær sum fyrr ær saght. ok siþæn wæri[38]) bondin[39]) saklös. §. 2. Nu hællir man garþ niþær. wærþær bar ok[40]) a takin ær[41]) til twæggiæ mannæ witni. ([42]þre öræ bot at. brytær man garþ niþær. wærþær bar ok a takin.[43]) ær[44]) til twæggiæ mannæ witni. ([45]þre m*arkær* bot at. fore en garþ. ok[46]) swa fore annæn. ok þriþiæ. æi wærþær þe bot mere. brænnir man garþ annærs *mæþ* waþæ. ([47]sæx öræ bot at. ok giærþi vp garþ[48]) swa goþæn sum[49]) han fyrræ war. hwat garþæni waru[50]) flere ællr færri. ok dyli *mæþ* tiu[51]) mannæ eþe. at þæt war *mæþ* waþæ. ok æi *mæþ* wiliæ. fald*ær* at eþe. böte þre m*arkær* ([52]fore en garþ.[53]) swa fore annæn ok þriþiæ. ([54]Brænnir

21) F. *sielfuer tridie.*
22) Huc pertinent ea, quae in Add. 13. leguntur, quaeque cod. C. supra perperam inserit. Cfr. not. 95. pag. 221.
23) A. Loco v. *giærþi* aliud quoddam vocabulum antea scriptum fuisse videtur.
24) E. *korne.*
25) B. C. *gen korni giældæ. hö* &c.
26) F. *gieldas.*
27) F. *mot.*
28) C. B. E. F. sic. A. om. *ok — atti.*
29) F. om. *ællr wirþæ.*
30) E. *lagha skillingi.*
31) E. F. om. *ok.*
32) E. om. *ok.* B. C. om. *ok — þriþiæ.*
33) E. F. om. *swa fore.*
34) E. om. *ok.*
35) F. om. *nu ær saghþ.*
36) F. add. *ænn.*
37) B. C. *man skaþæ mætæ.*
38) B. C. E. F. *se.*
39) B. C. *bonde.*
40) F. om. *ok.*
41) E. *äru.*
42) F. *bötre* (sic) *3 öre. Bryter* &c.
43) F. add. *och.*
44) E. F. *äru.*
45) F. *Böte 3 marker, för* &c.
46) E. F. om. *ok.*
47) F. *böte 6 öre, och* &c.
48) B. C. *garþin.*
49) E. om. *sum.*
50) B. C. *æru.*
51) F. *6.*
52) F. om. *fore en garþ.*
53) B. C. add. *oc.*
54) B. C. om. *Brænnir — þriþiæ.*

maþ wiliæ wærk. böte þre *markær* fore en garþ. ok swa fore annæn ok þri-
þiæ. Nu huggær man upp garþ annærs. ok[55]) förir hem til sin. ok[56]) wær- 92
þær þær[57]) ([58]bar ok a takin. þa taki aff hanum öxe hans. ællr klæþi maþ
twæggiæ mannæ witnum. ok hin[59]) böte þre *markær* fore en garþ. ok[60]) swa
fore annæn ok þriþiæ. æi wærþær þe[61]) bot mere. Nu fa þe at[62]) delæ. þæn
sighær stolit wæræ. ællr rænt ([63]aff sik. sum mist hawær. þa giffs þöm[64]) wiz-
orþ afftæct giörþi. witi þæt[65]) maþ twem mannum. ok hin böte brut sin.[66])
garþ up hiögg.[67]) sum fyrr ær saght. Nu takær man stang aff garþi. annærs
([68]manz. ok ær til twæggiæ mannæ witni. ([69]öre bot at. fore enæ stang. swa
fore andræ. ok þriþiu. ([70]æi ær þe[71]) bot mere. §. 3. Manæþ æpti paschær
skal giært um ængiær wæræ. ællr bötins[72]) garþæ fall sum fyrr ær saght. sa-
mu lagh ([73]æru at ængium sum akrum. æn ([74]garþæ fall kunnu .j.[75]) komæ.
§. 4. Nu hældær man a annærs tegh ællr tyuþrær.[76]) wærþær bar ok[77]) a. ta-
kin. ([78]baþi þæn hældær. ok þæt sum hældæt ær. ok ær til twæggiæ mannæ
witni. þre *markær* bot at. Nu kan æi þæn fangin wærþæ. sum tyuþræt ha-
wær. ok takær þo hæst hans maþ tiuþri. ællr hældu .j. æng sinni. ællr akri
sinum.[79]) þa[80]) standi þæn fore sum[81]) hæstin a. ællr hwat fæ þæt hælzt ær.
maþ tiu mannæ eþe. at han æi a hans hældæþi. ([82]ællr tyuþræþi. fallz[83]) at

---

55) F. om. *ok*.
56) E. om. *ok*.
57) B. C. E. F. om. *þær*.
58) F. *widertakenn, Tå* &c.
59) B. C. F. om. *hin*.
60) F. om. *ok*.
61) E. *thön*.
62) F. om. *at*.
63) B. C. om. *aff sik*.
64) B. C. add. *wald oc*.
65) B. C. om. *þæt*.
66) F. add. *som*.
67) B. C. *hiog*. F. *högg*.
68) B. C. *ok til twæggiæ* &c.
69) F. *böte öre för ena stångh, 2 öre för andra* &c.
70) B. C. om. *æi — mere*.
71) E. *thön*.
72) F. *böte*.
73) F. *wari om ængiom* &c.
74) B. C. *þær kunnu garþæ fall .i. komæ*.
75) F. om. *.j.*
76) B. C. E. F. sic. A. *tyuþræt*.
77) F. om. *ok*.
78) F. *Böte thenn hælder och så thet som heldet ær, ænn till æro tweggia manna witne, tre marker, Nw kann* &c. Male.
79) B. C. E. F. om. *sinum*.
80) B. C. om. *þa*.
81) E. om. *sum*.
82) E. om. *ællr tyuþræþi*.
83) F. add. *hann*.

eþe. böte þre *markær.* ([84]gitær han[85]) eþen gangit. lösi þa[86]) atær *mæþ* lagh-skillingi[87])

.VII.

¶ Nu kan fæ intakæs or akrum ællr ængium ([88]þa ma hæsti ællr skiuti inriþæ.[89]) ok æi spillæ ællr sprængiæ. oxæ[90]) skal[91]) inwrækæ.[92]) ok æi illæ handlæ.[93]) ællr dræpæ. ællr or[94]) skipaþum skoghi. ([95]skal man fæ inwrækæ. ok æi illæ handlæ.[93]) hwat fæ þæt hælzt ær. Nu kan han[96]) fæ sla wærr.[97]) æn ([98]hans wili ær. ok liutær döþ aff. þa standi fore *mæþ* tiu mannæ eþe. at han wildi inwrækæ[99]) ok æi dræpæ. ok giældi atær söþ[100]) *mæþ* laghgiældum.[1]) ok hawi þæn fæ. sum fyrræ atti. faldær at eþe. giældi atær[2]) quict gen[3]) döþo. swa got sum hint[4]) war. æptir twæggiæ mæzmannæ[5]) eþe.[6]) §. 1. Nu haw*ær* man fæ inwrækit. ok[7]) þæn komb*ær* æptir sinu.[8]) sum a. ok biuþ*ær* rætt fore fæ sitt.[9]) hin will æi utgiwæ sum handæ mællum hawær. þa[10]) taki þæn mæþ sik. sum utt kræffw*ær* twa bolfastæ mæn. ok sæti bondænum skiælæ wæþ *mæþ*[11]) witnum fore fæ sitt. will han æi[12]) þa wiþ takæ. þa sæti andrum manni. *mæþ* þeræ samu twæggiæ mannæ[13]) witnum. sum han þær *mæþ* sik haw*ær.* will han[14]) æi siþæn þæt fæ utgiwæ. ok hald*ær*[15]) inni um

---

84) F. om. *gitær — gangit.*
85) E. om. *han.*
86) E. om. *þa.*
87) E. F. *lagha skillingi.*
88) Verba *þa — dræpæ* hic inepte sunt intrusa. Antecedentibus connectenda sunt ea, quae postea sequuntur: *ællr or skipaþum skoghi.* (adde *þa*) *skal man fæ* &c.
89) F. *inrides.*
90) B. C. E. F. add. *ællr ko.*
91) F. add. *mann.*
92) B. C. E. F. sic. A. *intakæ.*
93) E. *haldna.* F. *hanna.*
94) F. *å.*
95) F. *ey skall man fæ inwræka och ille hanna* &c. Male.
96) E. *man.*
97) F. *werre.*
98) F. *hann wille, och* &c.
99) F. *wræka.*
100) F. om. *söþ.* B. C. *fæ.*
1) E. F. *lagha giäldum.*
2) E. *tha.*
3) F. *mot.*
4) B. C. add. *fyrræ.*
5) E. *manna.*
6) F. *ordom.*
7) E. om. *ok.*
8) B. C. E. F. om. *sinu.*
9) F. add. *och.*
10) E. om. *þa.*
11) B. C. om. *mæþ,* sed add. *peræ.* F. add. *trem.*
12) E. F. add. *än.*
13) A. Pro *man* antea scriptum fuit *wit.* E. om. *mannæ.*
14) B. C. om. *han.*
15) F. add. *thet.*

nat, ænæ.[16]) fylli þæn offhalz[17]) witni sum fæt[18]) a. ok hin þa[19]) böte þre *mar-* 93
kær. ok kan nokot[20]) aff þy fæ döæ. þa giældi atær quict gen döþo. swa gott sum hint. fyrræ[21]) war. æpte ([22]mæzmannæ orþum. ok mæþ þre mark*ær*. §. 2. Nu ær fæ intakit. ok[23]) hin will æi æpti komæ. sum fæit[24]) a. þa a þæn lysæ fore grannum ok bygdæmannum. sum[25]) fæ haw*ær* intakit. will ([26]æi hæld*ær*[27]) þa komæ æn fyrræ. þa læggi[28]) hans warþnæþ a. kan þæt fæ siþæn döæ.[29]) wælti utt fore dyrr. ok liggi ogilt. Nu fa þer at[30]) delæ. sigh*ær* hin.[31]) þu tokt mitt fæ in. ok laghþi[32]) lön a. þa witi þæn[33]) mæþ twem bolfastum mannum. sum in tok. at han tok þæt .j. akrum. ællr ængium ællr[34]) skipaþum skoghi. ok þæt ær laghlikæ lyst fore grannum. ær æi swa lyst. þa giælde atær fæ.[35]) æn þæt nokon skaþæ haw*ær* fangit. ok þre m*arkær* fore[36]) at ([37]þæt war o rætlikæ[38]) intakit. §. 3. Nu sigh*ær* annær wæræ a hiorþwalli intakit. ok annær sigh*ær*[39]) .j. akrum ([40]ællr ængium. ællr .j. skipaþum skoghi. witi þæt m*æþ* twem mannum sum wiþ waru. ok a saghu. at han þæt innæn wærnæ[41]) tok. orkær[42]) æi witnum. andwarþi atær fæ. swa gott sum þæt war. ok mæþ þre m*arkær*. §. 4. aghær man o tampt fæ. þæt sum garþ[43]) brytær. ællr iwir[44]) flöghir.[45]) ok far man skaþæ aff þy fæ. antwiggiæ .j.[46]) akær ællr æng sinni.[47]) þa[48]) giældi þæn[49]) skaþæ atær sum fæt[50]) a. §. 5. Nu

---

16) B. C. E. F. add. *þa.*
17) F. *vphåldz.*
18) E. *fäit.*
19) B. C. E. F. om. *þa.*
20) C. *nokor.*
21) B. C. om. *fyrræ.*
22) B. C. *twæggiæ mæzmannæ eþe. ok* &c.
23) E. om. *ok.*
24) B. C. om. *fæit.*
25) E. *thär.*
26) B. C. *hin æi æn þa komæ hældær æn fyrræ.*
27) E. F. add. *hin.*
28) F. *ligge.*
29) B. C. F. add. *þa.*
30) F. om. *at.*
31) B. C. *annær.* F. *fä ægandenn.*
32) F. add. *der.*
33) F. om. *þæn.* B. C. *han.* B. C. F. add. *þæt.*
34) B. C. add. *or.* E. F. add. *i.*
35) B. C. add. *swa gott sum þæt war.*
36) F. add. *thet.*
37) B. C. *han þæt o rætlikæ tok. Nu* &c.
38) F. *oredeliga.*
39) B. C. om. *sighær.*
40) F. *ængiom eller Skipadom* &c.
41) B. C. E. F. *wærn.*
42) B. C. add. *han.*
43) B. C. *garþæ.*
44) B. C. add. *at.*
45) F. *flyger.*
46) B. C. *a.*
47) B. C. E. F. om. *sinni.*
48) E. F. om. *þa.*
49) F. add. *the.*
50) E. *fäit.*

hænger fæ a garþi dött. hittis þæn or wildi wrækæ. ok æi dræpæ. þa standi fore mæþ eþe tiu mannæ. at han wildi or wrækæ. ok æi dræpæ. ok gialdi atær fæ mæþ laghgiældum.[51]) hittis æi þæn swa hawar wrækit. þa liggi fæ ogilt. §. 6. Nu kan man wrækæ hiorþ sinæ .i. akær ællr æng. annærs manz. takar þæn[52]) allt samæn[53]) hiorþ ok hirþæ sum akær ællr[54]) æng .a. mæþ twæggiæ mannæ witnum. þa böte þre *markær*. þær[55]) ær hiorþ sum tiu howoþ æru. §. 7. hwar sum ænir ællr stiæl inwrak aff manni[56]) fyrr æn þæt ær laghlikæ atær löst. ok ær[57]) þær til twæggiæ mannæ witni þa[58]) böte þre *markær*.

.VIII.

¶ Nu will man skipæ swin a skogh sin. þæt[59]) skal skipæ[60]) æptir örum. ok örtoghum. swa hwar sum ([61]han ær æghandi til, Nu löpæ swin skoghæ mællum[62]) lösi atær mæþ laghskillingi.[63]) þrim sinnum. ([64]kunnu[65]) þiklær löpæ. þa gangin[66]) til aldin stæmpnu. ok siþæn takin aldin karlær þæt bæztæ swin. ok skiptin sinæ mællum. ok ([67]hawi. ok wæl niuti. fargaltær[68]) a. utæn wæræ. ok þy ma han ([69]at saklöso mællum skoghæ löpæ.

.IX.

¶ Nu wiliæ böndær akri sinum byrghiæ. þa kunnu hion hans siuk wærþæ. ællr bort löpæ. þa skal hwar wærnælaghi hanum ett daxwærki hialpæ.
94 ok siþæn þa[70]) ær lagh hulpit. þe[71]) daxwærki skal han hawæ fyrr ([72]æn no-

51) E. *lagha gäldum.* F. *lagom gieldom*; male.
52) B. C. om. *þæn.* F. *der.*
53) F. *både.*
54) B. C. sic. E. F. *ok.* A. *on.*
55) E. F. *Thät.*
56) F. *androm.*
57) E. *äru.*
58) B. C. om. *þa.*
59) E. *Han.*
60) F. *skiptas.*
61) F. *Jordägande ær till.*
62) B. C. add. *þa.*
63) E. F. *lagha skillingi.*
64) F. *komma offtare löpandes, tå* &c.
65) B. C. add. *swin.*
66) E. *gangi.*
67) E. *hawin ok wäl nytin.*
68) B. C. *Fargaldær.*
69) B. C. *saklöst mællum* &c.
70) B. C. E. F. om. *þa.*
71) B. C. E. F. *þæt.*
72) F. *nokor aff wernelagha i wärid* (sic) *åker.*

kor wærnælaghi .j. wærn akær. §. 1. Nu ([73]kan man þorfwæ korn. sitt in akæ. þa skal han vadæn skiæræ aff annærs manz akri. ok .j. bundin[74]) bindæ ok ax vadæn[75]) hæmptæ. ok siþæn at saklöso iwir akæ. swa ([76]skal han at ængium hæþi sla ok vadæn ræffsæ. ([77]ok ([78]aki siþæn at saklöso iwir. giör han æi swa þa[79]) böte sum fyrr ær saght. ændæ karl a farliþi warþæ. þy sum .j. ængium liggær. ([80]ællr .j. giærþi. ok æi flerum. §. 2. ([81]Nu six um torffskyrþir. ængin ma torff skiæræ .j.[82]) annærs teghe. allt þæt byæmal ær a komit. þær ær hwarti loff ællr laghæ fore. Liggær þæt utæn byæmal þa skiæri[83]) ([84]hwar sum han will at saklöso. renær ok diki aghi[85]) hwar æptir ([86]eghu sinni. .j. byæ mali sinu. §. 3. hawær man atær læghu iorþ innæn by.[87]) ok kombær korn a atær læghu iorþ.[88]) aff annærs manz sæþ. þa skiæri æi meræ æn han .a. j. rættu bymali.[89]) ok haldi þær ængæ wærn. um ([90]þæt a annærs manz iorþ kombær. aff hans sæþ sum saþi. Skiær han. ok aff förir. þa[91]) böte laghæ bötær.

X.

¶ Allir skulu wærn[92]) haldæ. iwir æng. til offro[93]) mariu mæssu.[94]) iwir akær til þæs grind frys .j. wagh rakkæ. utæn han sa[95]) halfwæn öre. ællr minnæ þa byrghi han sinu. þa andri wærnælaghær[96]) byrghiæ[97]) sinu. Gitær han æi swa at[98]) burghit. þa haldi hanum laghæ wærn. um þre daghæ. ok siþæn mughu grannær at saklöso wærn upp latæ. §. 1. Nu liggær urfiældær .j. ([99]bya

---

73) F. *torff mann korτn* &c.
74) F. *Bandom.*
75) B. C. add. *at.*
76) B. C. *oc at ænggium* &c.
77) E. om. *ok — iwir.*
78) B. C. *siþæn at saklöso iwir akæ. giörr* &c.
79) E. om. *þa.*
80) E. *ok.* B. C. om. *ællr .j. giærþi.*
81) E. om. *Nu — torffskyrþir.*
82) B. C. *a.*
83) B. C. add. *ok.*
84) F. *huem Som will* &c.
85) B. C. add. *oc.*
86) B. C. om. *eghu sinni. .j.*
87) E. *bya.*
88) E. om. *iorþ.*
89) E. F. *byamali.*
90) B. C. om. *þæt — saþi.*
91) F. om. *þa.*
92) E. add. *hawa ok.*
93) B. C. F. *öffro.* E. *yfro.*
94) F. *Marmesso.*
95) E. *sai.*
96) B. C. *mæn.*
97) B. *byriæ.*
98) B. C. E. F. om. *at.*
99) B. C. *by oc bolstaþi.*

bolstaþi. hwat þæt ær .j. akrum ællr[100]) ængium. ællr .j.[1]) skipaþum[2]) skoghum.[3]) liggær han[4]) æi til öræ ællr[5]) örtoghæ. ([6]þær a æi laghæ wærn um haldæ.[7]) ([8]liggær han til öræ ok örtoghæ. ([9]ok ær[10]) meræ æn halfwær öre. þær skal laghæ wærn um haldæ.[11]) ok æi æn minnæ ær. §. 2. Hwar sum andrum giör wærnæ ruff. annur[12]) kost æn nu ær saght.[13]) böte þre *markær.* hwar sum wærnælaghær bindæ[14]) sik til. at byrghiæ[15]) hö. ællr korne[16]) annærs manz. ok[17]) korn .j. dys sættiæ. ok[18]) hö .j. stak. ok garþ um sættiæ. þa hawi eghande æncti wald at[19]) latæ þæt længær uti standæ. þöm til skaþæ burghis[20]) hawæ.

.XI.

¶ ([21]Nu six um leghu ruff leghir bonde man ællr konu. gangæ a mat ok malæ[22]) *mæþ* bondæ.[23]) ællr takær aff bondæ fæsti pæning. skils han[24]) siþæn wiþ bondæ ([25]fore stæmpnudagh. þa[26]) giældi atær bondæ[27]) fæsti pæningæ.[28]) ok swa myklæ. leghu. sum[29]) bonde hanum fæst haffþi. ok swa[30]) legho konæ þæt samæ.[31]) wrækær bonde sitt legho hion. bort. man ællr kono. fore rættæn
95 stæmpnu dagh. utæn sak. giwi[32]) legho hioni swa mykit han þy fæsti. ok ([33]le-

---

100) E. om. *ællr.*
1) B. C. F. om. *.j.*
2) B. C. E. F. sic. A. *skipaþu.*
3) B. C. F. *skoghe.*
4) F. om. *han.*
5) B. C. F. *oc.*
6) F. om. *þær — örtoghæ.*
7) B. C. E. *haldæs.*
8) C. om. *liggær — örtoghæ,* quaeque in B. postea sequuntur: *þær — haldæs* (vide not. 9. sequentem).
9) B. *þær a laghæ wærn um haldæs æn han ær meræ æn halfwær öre. oc æi* &c. C. *æn han ær* &c. ut B. Cfr. not. 8. praeced.
10) F. *ey.*
11) E. *haldas.*
12) B. C. *aþru.*
13) F. add. *tå.*
14) E. *binda.*
15) B. C. *byriæ.*
16) B. C. F. *korn.*
17) B. C. E. om. *ok.*
18) E. *ällä.*
19) F. om. *at.*
20) B. C. *burghisz.* F. *byrget.*
21) E. om. *Nu — leghu ruff.*
22) F. *måll.*
23) E. F. *hanum.*
24) E. om. *han.*
25) B. C. *fyrr æn stæmpnudaghær ær uti. giældi* &c.
26) B. C. E. F. om. *þa.*
27) E. om. *bondæ.*
28) F. *fæstepenningh.* B. C. add. *sinæ.*
29) E. F. om. *sum.*
30) B. C. om. *swa.*
31) E. add. *Än.*
32) B. add. *þa.* C. add. *swa.*
33) E. *thät fae* &c.

ghu hion fa sik leghu. hwar þæt gitær. ([34]ok wæræ lystir ([35]at saklöso. þæt ([36]skulu grannær witæ. hwar skilnæþi waldær.[37]) ([38]ællr hwat skilnæþi þeræ mællum kom. §. 1. Nu kunnu leghohion siuk at[39]) wærþæ. ([40]ællr daxwærki niþær fællæ. bristi swa mykit .j. leghu.[41]) sum .j. daxwærkum bristær. §. 2. Leghu stæmpnur aghu twar um ar hwart wæræ. fran þingizdaghum ok[42]) til martens mæssu. ok fran[43]) martæns mæssu. ok[42]) til þikizdaghæ.[44]) §. 3. Nu biuþs manni leghæ ællr kono. ok þe[45]) wiliæ æi wiþ takæ. þa aghu þön[46]) siu nætær liþugh[47]) gangæ. ok siþæn wiþ leghu takæ.[48]) ([49]þa giældi[50]). þæn þre mar*kær* þem hysir.[51]) æn swa ær[52]) witni til. at þer wiliæ æi wiþ leghu takæ. ok ær þöm leghæ buþin.

.XII.

¶ ([53]Nu six um awærkæn. ([54]æn granni aw*æ*rkær[55]) grannæ. Skiær man a annæn .j. deld enni. ([56]ællr slar æng .j. deld enni. þær ([57]ær atærgildi. korn gen[58]) korni. ok[59]) hö gen[58]) hö. ok ængin eþ*æ*r mæþ. ([60]aw*æ*rkær han[61]) .j. annæri deld. þær ([57]ær atærgildi ok tiu mannæ eþær. at han wild*æ*r for .j. byæmali.[62]) Aw*æ*rkær han j. þriþiu deld. ([63]þær ær atærgildi. ok þre. mar-k*æ*r. bot at.[64]) æn þæt ær ([65]affört ok undir þak ok þræggiæ komit. ær æi

---

34) F. om. *ok wæræ lystir.*
35) B. C. om. *at saklöso.*
36) B. C. F. *witi grannær hwar* &c.
37) F. *wålte.*
38) E. *ok hwat skilnadher* &c.
39) B. C. E. F. om. *at.*
40) F. *och dagzwerke för bondanom nider-legs, Briste* &c.
41) F. add. *thera.*
42) F. om. *ok.*
43) A. *a* additum at deletum est.
44) B. C. E. *pingiz daghæ.* F. *Pingzdaga.*
45) E. *thön.*
46) F. *the.*
47) E. *lidughi.* F. *leduge.*
48) F. add. *will ey widh legho taka.*
49) B. C. *ok þæn giældi þre* &c. E. *Wilia thön äi än tha widher leghu taka, Tha giäldi thän thre marker them hysir ällär hemar, än swa äru witni til.* (XII.) *Skiär madher* &c.
50) F. *böte.*
51) A. Pro *y* primum scriptum est *u.* B. C. add. *oc hemær.*
52) F. *ære.*
53) E. om. *Nu — grannæ.*
54) B. C. *granni wiþ grannæ. skiær* &c.
55) F. add. *före.*
56) A. Loco verborum *ællr — ær* alia quaedam antea fuerunt scripta.
57) F. *äger återgeldes.*
58) F. *mot.*
59) E. om. *ok.*
60) F. *Åwerkann i* &c.
61) E. om. *han.*
62) B. C. *bymali.*
63) B. C. om. *þær ær.*
64) F. om. *at.*
65) B. C. om. *affört ok.*

affört. þa[66]) hawi fore farit ærfwþi sinu. ok ængin bot at. ærr han. wrangt. ok skiærr han[67]) rætt. ællr hwarium lundum han awærkær manz[68]) iorþ. ok förer ænti aff. þa wæri saklös fore botinni.[69]) ok giældi korn. gen[70]) korni. ok hö gen[70]) hö. Förir ([71]han aff. þa böte sum fyrr ær saght. §. 1. Rinder hiul iwir aker. mans o skorin. ællr ax ohæmpt.[72]) ællr æng o slæghnæ.[73]) ællr o ræffæþæ ([74]wærþær bar ok a takin. ([75]þa ær þær[76]) þrir öræ[77]) fore[78]) hiul. swa ok[79]) fore annæt.[80]) fore wagn[81]) allæn þre *markær*. þær standær hwarti leff ællr leghæ fore. §. 2. Nu wærþær han[82]) bar ok a takin. *mæþ* twæggiæ mannæ witnum. þa[83]) taki aff hanum repp[84]) ællr reþe[85]) hans. dyl han. þa[83]) bindi han wiþ *mæþ* samu witnum. twem mannum sum wiþ waru. ok a[86]) saghu. ok sialwær han þriþi. ok giældi bot utt.[87]) sum fyrr ær saght.

.XIII.

¶ ([88]Nu six um awærkæn bolstaþæ mællum. Nu[89]) giör en granni upp
giærþ a annærs bolstaþ. ællr[90]) twær ællr flere. ællr ok allir grannær .j. by-
96 num æru. antwiggiæ a akær ællr æng. ællr ok til roffnæ[91]) ryþiu. þa böte þre
markær um ar ett. ([92]Nu witir han hanum æn[93]) um[94]) ar annæt. dyli þa[95])
mæþ tiu ([96]mannæ eþe. ællr böte þre *markær*. Nu witir han hanum awær-
kæn um tu ar. dyli *mæþ* atærtan mannum. ([97]fallz at eþe. böte sæx *markær*.

---

66) F. om. *þa.*
67) F. om. *han.*
68) F. *annars.*
69) F. *böterne.*
70) F. *mot.*
71) E. *af, böte* &c.
72) F. *ovphempt.*
73) E. F. *oslaghna.*
74) F. *och warder bar åtakinn.*
75) E. *Both trir örar* &c. F. *böte 3 öre* &c.
76) B. C. om. *þær.*
77) B. *örær.*
78) E. add. *ett.*
79) F. om. *ok.*
80) E. add. *ok tridhiä.*
81) B. C. *wagh.* Male.
82) B. C. *man.*
83) E. om. *þa.*
84) B. C. E. F. *rep.*
85) F. *redo.*
86) F. om. *a.*
87) B. C. E. F. om. *utt.*
88) E. F. om. *Nu — mællum.*
89) B. C. om. *Nu.*
90) B. C. E. om. *ællr.*
91) E. F. *rofwa.*
92) Legendum videtur: *ællr dyli mæþ tiu mannæ eþe. Nu witir han hanum awærkæn* &c. Cfr. §. 2. h. cap.
93) B. C. F. om. *æn.*
94) E. om. *um.*
95) B. C. om. *þa.*
96) E. F. *mannum: Allä* &c.
97) B. C. *ællr böte* &c.

Gitær han (98eþ giört ok gangit. þa böte þe awærkæn. sum han war bar ok a. takin99) mæþ. ok fore þöm wæri han100) saklös sum han eþen giörþi. §. 1. Nu liggiæ twe byær (1um wærn enæ ællr flere. Nu awærkær bolstaþær bolstaþi. antwiggiæ .j. akær ællr æng. skiærr han iwir byæ skiæl. ællr slær. ok förir æi undir þak.2) ok3) præggiæ. þa. hawi fore giört ærwþi sinu. ok dyli mæþ tiu mannæ eþe. at han æi wisti sik. wrænet hawæ farit. Förir han in undir þak. ok præggiæ. þa giælde korn gen4) korni. ok hö gen4) hö. swa at han5) hawær fullt gen fullu mæþ6) furæ mæz mannæ eþe. (7e. mæn þæn8) nokot hawær innæn samu wærn. ok tiu mannæ eþ. at han for wildær. Faldær han9) at eþenum.10) þa11) böte awærkæn þæn awærkæn12) giörþi. hawær han allt infört. undir þak ok præggiæ. þa böte hwariæ awærkæn æptir þy hun ær til. æi wærþær boten mere. æn þre markær um ar.13) þo at han awærki baþi .j.14) akær ok æng. utæn han awærkær15) til öræ ok örtoghæ. §. 2. Nu six um öræ awærkæn. ok örtoghæ. awærkær man16) manni minnæ. æn (17til ennæ markæ kiöp .J. akri hans. þær ær sæx öræ bot at. æ18) hwat han hawær þæt længær hawæt.19) ællr skiæmbær. æi wærþær þe bot mere. þo at baþi se awærkæt20) .j. akær ok æng. ok þe21) bot a22) malseghandin23) sialfwær. Awærkær man manni til markæ kiöps .j. akri eaum. ællr baþi .j. akær ok æng. þær ær þriggiæ markæ bot at. wæri swa længi sum24) þæt (25ma wærit hawæ. æi wærþær þe bot höghri. Awærkær man manni meræ æn markæ

---

98) F. *eden gånget, tå böte åwerkann* &c.
99) B. C. E. F. sic. A. add. *a.*
100) E. om. *han.*
1) E. *ällä fleri vm wärn ena, nu* &c.
2) E. *täkkiu.*
3) B. C. E. *ællr.*
4) F. *mot.*
5) B. C. *hwar.*
6) F. *efter.*
7) F. *Emedann.*
8) E. F. *han.*
9) B. C. E. om. *han.*
10) B. C. F. *eþe.*
11) E. om. *þa.*
12) E. *hana.*
13) F. *året.*
14) F. om. *.j.* B. C. *a.*
15) B. C. E. *awærki.*
16) B. C. add. *fore.*
17) B. C. om. *til ennæ.*
18) B. C. om. *æ.*
19) E. F. *haft.*
20) F. *åwerkann.*
21) E. *tha.*
22) F. *tagi.*
23) B. C. *malseghande.*
24) E. F. om. *sum.*
25) F. *warit hafuer.*

kiöp. ok minnæ æn þriggiæ. þær bötes þre[26]) *markær* um ar. ok[27]) þre markær um annæt. ok þre *markær*[28]) um þriþiæ. will han wæriæ vm ett ar. wæri *mæþ* tiu mannum. ([29]will han wæriæ um tu[30]) ar. wæri *mæþ* atærtan. ([31]mannæ eþe. ok böte ([32]þe awærkæn han wærþær bar ok a takin. Awærkær man manni til þriggiæ markæ köp.[33]) wærþær ([34]bar ok a takin. böte sæx *markær*. kiænnis[35]) manni[36]) awærkæn um tu ar. wæri sik *mæþ* atærtan mannæ eþe. fallz[37]) at eþe. böte ([38]tolff *markær*. witær[35]) hanum awærkæn um þry ar dyli ([39]*mæþ* atærtan mannæ eþe. fallz[37]) at eþe. böte ([40]fullt fornæmi atærtan markær.[41])

.XIIII.

97 ¶ ([42]Nu six um skoghæ awærkæn. huggær man döþwiþæ las .j. skoghi annærs manz. wærþær bar ok a takin. böte ([43]örtoghær niu. Swa fore annæt.[44]) ok ([45]swa fore þriþiæ. huggær fiærþæ lass.[46]) böte þre *markær* ([47]æn han warþær bar ok a takin. §. 1. Huggær man tymbær[48]) a[49]) annærs skoghe. ([50]huggær lass ett. böte þre öræ. swa fore annæt. ok þriþiæ. huggær fiærþæ.[51]) böte þre *markær*. §. 2. Nu löpir man næffwær .j. ([52]skoghi annærs manz takær manz[53]) byrþi enæ. böte þre öræ. swa fore andræ ok[54]) þriþiu. takær fiærþu

---

26) A. Litt. *þ* lapsu calami est deformata, ut h. v. legi posset *kre*.
27) E. om. *ok*.
28) B. C. om. *markær*.
29) E. *Wäri tu ar mädh atertan mannum, ok böte thät han warder* &c.
30) B. C. *annæt*.
31) B. C. *mannum. oc* &c.
32) F. *thet han warder baar åtagenn*.
33) B. C. E. F. sic. A. *pöp*.
34) F. *och bar åtaginn*.
35) F. *Withes*.
36) B. C. *hanum*.
37) F. *Faller*.
38) E. om. *tolff — böte*.
39) B. C. *oc mæþ atærtan mannum. falz* &c.
40) F. om. *fullt fornæmi*.
41) B. C. E. F. add. *æi wærþær þe bot mere* (F. *högre*).
42) E. F. om. *Nu — skoghæ awærkæn*.
43) B. C. *þre öræ. swa* &c.
44) E. add. *lass*.
45) B. C. E. om. *swa fore*.
46) B. C. E. om. *lass*.
47) F. om. *æn — þre markær*.
48) B. C. E. *timbær*.
49) B. C. E. *.i*.
50) E. *Böte tre öra fori ett lass, swa* &c.
51) B. C. add. *lass*.
52) B. C. *annærs skoghi, takær* &c.
53) F. *mann*.
54) F. add. *så före*.

böte þre *markær.* akær ([55]han til. ællr *mæþ* hæsti. leþir byrþi bort. ællr ror til. böte þre *markær.* §. 3. Nu huggær man löffstak.[56]) ællr[57]) slar[58]) höstak. ællr löpir[58]) næffræ ([59]bunkæ. ok latær quært .j. skoghi at[60]) standæ. hawi fore giört ærwþi[61]) sinu. ok ængin bot at. Förir han[62]) bort. ok wærþær bar ok a takin. böte þre *markær.* kombær a gatu ok skriþændæ mæþ. standi fore *mæþ* tiu mannæ eþe. faldær at eþe böte þre *markær.* §. 4. Nu huggær man ok[63]) manz byrþi. *mæþ* ra[64]) hasl .j. skoghe annærs manz. ([65]öre bot at. swa fore andræ ok þriþiu. huggær lass ællr[66]) bazfarm.[67]) ([68]sæx öræ bot at. swa fore annæt[69]) ok þriþiæ. allær[70]) öræ[71]) böter takær[72]) malseghandin[73]) sialwær. Huggær man fiærþæ lass. aff ra[64]) hasl. ([74]þre *markær* bot at. §. 5. Hugger man ek axuls dighræ .j. skoghi annærs mans. ([75]öre bot at. swa fore andræ ok þriþiu.[76]) æi wærþær þe bot mere. §. 6. Huggær man apald[77]) .j. skoghi annærs manz. ær[78]) minnæ æn bæru træ. böte þre öræ. swa fore andræ ok þriþiu. huggær fiærþu. giælde[79]) fullær[80]) þre *markær.* Nu huggær man apald[77]) þe sum[81]) bæru træ[82]) ([83]ær. sæx öræ bot at. swa fore andræ ok þriþiu. huggær man[84]) fiærþu. böte þre *markær.* §. 7. Nu takær man annæn. .j. skoghi sinum. han ma takæ aff hanum. öxe hans ællr klæþi. *mæþ* twæggiæ mannæ witnum.

---

55) E. *til, ledhir mädh häste byrd bort* &c. F. *mann hann till eller leder till med hesti Byrde* &c.
56) B. C. *löfkast.*
57) E. om. *ællr.*
58) B. C. add. *man.*
59) F. *och i buncka legger, och låter* &c.
60) B. C. E. F. om. *at.*
61) F. *arbete.*
62) B. C. E. om. *han.*
63) B. C. E. F. om. *ok.*
64) E. *rai.*
65) F. *böte 3 öre, Så* &c.
66) E. add. *ok.*
67) E. *batsfarin.* Male. F. *båtzfarnn.*
68) F. *wari boot 6 öre, Så* &c.
69) B. C. *annæn.*
70) B. sic. C. E. *allir.* F. *Alla.* A. *ællr.*
71) E. *öris.*
72) B. C. E. sic. F. *thagi.* A. om. h. v.
73) B. C. *malseghande.*
74) E. F. *Böte tre marker.*
75) F. *böte en öre, Så* &c.
76) B. C. E. F. add. *huggr* (F. add. *man*) *lass ællr bazsfarm* (C. sic; E. *batsfarin*; F. *båtzfarnn*; B. *barm*; F. add. *wari*) *þre* markær *bot at.* (E. add. *ok*) *swa fore annæt* (E. F. *annän*) *ok þriþiæ.*
77) E. *apuld.*
78) B. C. add. *þæt.*
79) F. *böte.*
80) E. F. om. *fullær.*
81) B. C. E. F. om. *sum.*
82) A. Pro *t* antea scriptum fuit *þ.*
83) F. *ære, wari Sex* &c.
84) E. om. *man.*

ok[85]) komi ængu duli wiþær. sum barr[86]) ok[87]) a takin war.[88]) utæn han hawi loff. ællr legho fore sik. ([89]fyllir han loff ællr legho. fore sik. þa taki atær klæþi sin. ok wærin baþir saklösir. Delæ[90]) þe baþir. sighær han sik wæræ ræntæn. ællr.[91]) j sialfs sins skoghi takin wæræ. ([92]ællr annær staþ[93]) hwar þæt ær. þa[94]) standi ([95]þæt a þæs wizorþum.[96]) afftæktinæ giörþi. æn han hawær twæggiæ mannæ witni til. þeræ[97]) þær waru ok a[98]) saghu. will han bindæ loffs witni a han. bindi þöm *mæþ* twem bolfastum mannum. §. 8. Nu löpir
98 man ek ok aldu. wærþær bar ok a takin ær[99]) twæggiæ mannæ witni til. þa[100]) böte þre *markær* ([1]fore enæ ek. ok ([2]swa fore andræ ok þriþiu. han ma bindæ[3]) ok huzstrukæ.[4]) æn han æi botum orkær. ok þo skal han a þingi laghlikæ wiþ bindæs. Nu kombær han *mæþ* barki bort undæn. klandæs siþæn a gatum. j. garþum. ællr[5]) husum. æ hwar þæt hælzt ær. ok[6]) ær han[7]) stamppæþær. ([8]þa standi wizorþ[9]) fore hanum. ær han[10]) æi stamppæþær þa taki *mæþ* sik sæx mæn bolfastæ. han sum barkin klandær. ok leþe han til stox. Swæriæ þer[11]) sæx swa. at þæn barkær ær aff samu[12]) træ. þa böte þre. *markær* fore enæ ek. ok[13]) ([14]swa fore andræ ok þriþiu. þe sæx mæn aghu witæ. huru mangær löptær æru. æi wærþær boten höghre. æn niu markær. §. 9. Nu huggær man ek ok aldu .j. annærs skoghi. wærþær bar ok a takin. böte þre *markær*.[15]) swa fore andræ ok þriþiu. Nu klandæs þön ek a[16]) gatu[17]) uti.

---

85) B. C. add. *hin.* E. add. *thän.*
86) B. C. E. F. *bar.*
87) F. om. *ok.*
88) B. C. *ær.*
89) E. *Giter han fyllt luf ok leghu* &c.
90) F. *Nw dela.*
91) E. *ok.*
92) E. om. *ællr — ær.*
93) F. *annarstädz.*
94) B. C. E. om. *þa.*
95) F. *å hans widzord* &c.
96) B. C. add. *ær.*
97) F. *the.*
98) F. om. *a.*
99) F. *æro.*
100) B. C. om. *þa.*
1) B. C. om. *fore — orkær.*
2) E. F. *andra, swa fori tridhio ek:* (F. om. *ek*) *Han* &c.
3) F. *bindas.*
4) E. *hudhstryka.* F. *hudstrykas.*
5) B. C. add. *.i.*
6) B. C. om. *ok.*
7) E. om. *han.*
8) F. om. *þa — stamppæþær.*
9) B. C. sic. E. *witzord.* A. *wiþzorþ.*
10) B. C. om. *han.*
11) F. *tå.*
12) B. C. F. *samæ.*
13) E. om. *ok.*
14) F. *för andra, och så före tridio.*
15) B. C. add. *fore enæ ek.*
16) F. *i.*
17) E. *gatum.*

ællær .j. garþi annærs manz. þa skal þæn sum kland*ær*. *mæþ* þriggiæ markæ wæþning ek[18]) til stubbæ leþæ. ok ([19]þæn sum kland*ær*. a mæþ sik hawæ. sæx bolfastæ mæn. Sökir allt samæn stukk*ær* ok stubbi. ([20]ok swæriæ þer. sæx mæn[21]) swa. at stokkær ær aff samæ stubbæ. þa böte þre m*arkær* fore enæ ek. ok swa fore andræ ok þriþiu. æi wærþ*ær* þe bot mere. þo at þe[22]) wærin[23]) flere. Nu sigh*ær* han sik. þe ek huggit hawæ. j. annærs manz skoghi. ællr .j. sinum siælfs.[24]) ællr .j. almæningi. ([25]þa aghu þer baþir wæþiæ .j. sama garþi. ([26]sum stokk*ær* liggiæ. þeþæn skal syn. næmpnæ[27]) tolff mæn. raþi halwi syn. hwar þera. Nu will þæn æi wæþiæ sum klandes[28]) fore. þa taki þæn sum kland*ær* sæx bolfastæ mæn. ok leþi ([29]stok til stubbæ. sökir samæn stokk*ær* ok stubbi. ([30]þa böte bot sum fyrr ær saght. þe sæx aghu ok[31]) witæ æn wæþning laghlikæ buþin ær. ællr hwilikin þeræ wæþning fællir.[32]) wæþiæs æi. þa böte bot.[33]) fore offhoggit. ok wæri saklös. fore wæþning. haw*ær* han loff ællr leghu fore sik. standi ([34]þæt fore hanum. m*æþ* twæggiæ mannæ eþe.

§. 10. Hugg*ær* man fiærþung aff byæ skoghe. böte[35]) atær m*æþ* tiu markum. hugg*ær* man[36]) halfwæn. böte ([37]tiughu m*arkær*. hugg*ær* allæn. böte ([38]m*æþ* fiurætighi markum. fore barkæ löpo. ællr[39]) skoghæ brænnu. þær standi[40]) hwarti loff ællr leghæ fore. Hux fiærþung*ær* aff skoghe allr[41]) hælffning*ær*.[42]) ællr 99
ald*ær*. þ*ær* stand*ær* æi loff. ællr leghæ fore. §. 11. þæt ma[43]) aldu kallæ[44]) sum[45]) aldin bær. wæri allt en bot um eki. hwat þæt[46]) hæld*ær* hux. ællr[47])

18) F. *och.* Male.
19) E. *hawi mädh sik* &c.
20) B. C. om. *ok — stubbæ.*
21) E. om. *mæn.*
22) F. *Eek.*
23) B. C. *sein.*
24) B. C. F. om. *siælfs.*
25) E. *The aghu badhi* &c.
26) E. *stukkar liggia, ok tädhan* &c.
27) F. *nempnes.*
28) B. C. *klandæs.* F. *klandas.* E. *klandis.*
29) F. *till stock och stubbe.*
30) E. *Böti sum* &c.
31) E. om. *ok.*
32) F. *fylli.* Male.
33) E. om. *bot.*
34) B. C. *twæggiæ mannæ eþær fore hanum. huggær* &c.
35) F. *bygge.* Male.
36) B. C. E. F. om. *man.*
37) E. *atir mädh tiughu markum: Hugger man allan* &c.
38) F. om. *mæþ.* B. C. E. *XL. m*arkær.
39) E. *ok.*
40) B. C. E. *standær.*
41) Pro *ællr.* B. C. F. sic. E. om. h. v.
42) B. C. *halwær.*
43) B. C. F. add. *ok.* E. add. *ek ok.*
44) F. *kallas.*
45) B. C. F. sic. E. om. *sum.* A. *su.*
46) F. *thenn.*
47) E. om. *ællr.*

barkæs ællr brænnis. §. 12. Nu ma ængin eghandi. ek huggæ. hwarti flere[48]) ællr færi.[49]) utæn aldræ eghandæ[50]) loff. sum .j. þem by aghu. ællr han hæti wiþ laghæ botum. sum fyrr ær saght. stand*æ*r ek innæn ([51]akær. mali manz. ællr[52]) ængiæteghe. ællr ær skogh*æ*r tegh skiptær. þa ma at saklöso. hwarr ek[53]) huggæ[54]) ællr hwilikit[55]) annæt træ. han sialw*æ*r will. §. 13. Nu wiliæ mæn skoghi skiptæ. ok sumir[56]) eghand*æ*r[57]) wiliæ[58]) o skipt hawæ. þa giffs þöm wald ok wizorþ sum[59]) skiptæ will. ok by mal[60]) ([61]will a bæræ

.XV.

¶ Nu ma ængin .j.[62]) annærs skogh m*æþ* gildri gangæ. utæn æptir biorn. ok ræff. ok wargh. þem[63]) ma hwarr saklöst[64]) dræpæ. Giör[65]) man gildri wærþær bar ok a takin. ([66]æru til twæggiæ mannæ witni. þa[67]) böte þre öræ. æru æi witni til. þa[67]) standi fore m*æþ* tiu mannæ eþe. ([68]fald*æ*r at eþe. þa[69]) böte sum fyrr ær saght. §. 1. Nu ma ængin gangæ .j. skogh annærs manz. ællr[70]) ([71]sin siælfs. æptir ykornum[72]) fore hælghunæ mæssu. gangær han[73]) fyrr. ok[74]) wærþ*æ*r bar ok[75]) a takin ([76]aff grannum. ællr nagrannum. ok[77]) æru[78]) til twæggiæ mannæ witni. tak*æ*r allt samæn[79]) ([80]man ok gildri. þa böte þre m*arkær*. wærþ*æ*r æi bar ok[75]) a takin. þa[81]) standi fore m*æþ* tiu mannæ eþe.

48) E. add. *eka.*
49) B. C. *færri.*
50) B. C. *iorþeghandæ.*
51) E. *akramali.*
52) E. om. *ællr.* B. C. E. F. add. *a.*
53) B. C. E. sic. A. F. *ok.*
54) B. C. E. add. *a.* (E. *i*) *sinum tegh.* F. add. *i honom teegh* (mut. in *Eeek*).
55) F. om. *hwilikit.*
56) F. *somblige.*
57) B. C. om. *eghandær.*
58) F. add. *ey.* Male.
59) E. om. *sum.*
60) B. C. E. F. *byæmal.*
61) F. *wilie bäre.* E. *bäträ.* (XV.) *Nv* &c.; male.
62) E. *a.*
63) B. C. E. sic. F. *thenn.* A. *þe.*
64) E. F. *saklös.*
65) F. *Bär.* B. C. add. *oc.*
66) B. C. E. *ær.* F. *medh tweggia* &c.
67) E. om. *þa.*
68) E. *ällä böte* &c.
69) B. C. om. *þa.*
70) E. add. *ok.*
71) B. C. *sialffs sins.* E. F. *siälfsins.*
72) E. *ikornum.* F. *Ekornom.*
73) E. om. *han.*
74) B. C. E. om. *ok.*
75) F. om. *ok.*
76) B. C. om. *aff — nagrannum.*
77) E. om. *ok.*
78) B. C. E. F. *ær.*
79) E. add. *badhi.*
80) B. Sequentia desunt.
81) E. om. *þa.*

.XVI.

¶ ([82]Nu six um a færþ a watni uti. giör man wærkæ a bolstaþ annærs manz.[83]) þa[84]) hawi fore giört ærwþi sinu. ok böte þre m*arkær*. Nu læggær man mærþræ[85]) .j. annærs mans wærkæ. ællr sænkkir mærþræ[86]) niþær .j. annærs[87]) watn. Læggær næt ællr farr *mæþ* elde. ok lystru utæn fisklek. ællr *mæþ* hwariæ handæ fiskning[88]) þer faræ. ok ær[89]) til twæggiæ mannæ witni. þa[84]) böte han[90]) þre öræ. Farr man[91]) mæþ fisktolum[92]) .i. annærs manz[93]) fiskiwatn .i. fisklekum. ([94]þa böte þre m*arkær*. *mæþ* hwariæ handæ fiskning þ*æt* hælzt ær. **§. 1.** Drægh*ær* man not .i. annærs manz[95]) fiski watnum.[96]) hwat þæt ær .j. fisklekum. ællr utæn. þa taki þæn notinæ sum fiskwatn[97]) a. *mæþ* twæggiæ mannæ witnum. ok þæn böte þre m*arkær* sum[98]) o lowandis for .i. annærs fiskiwatn.[99]) ork*ær* han lowi[100]) ællr legho.[1]) ([2]wærin baþir saklösir. orkær[3]) æi. böte sum fyrr ær saght. Dyl han. at han æi takin war. a hans[4]) goz. sum æptir kærir. þa fylli þæn[5]) witni[6]) til hans sum afftæctinæ giörþi.[7]) *mæþ* twem mannum. sum þ*æ*r waru. ok a saghu. at han tok han a sinu goz. ok siþæn böte han[8]) þre m*arkær*. Delæ[9]) þer ok sigh*ær* han þe afftæct aff sik wæræ ræntæ ællr stolnæ. ([10]þæn sum latit haw*ær*. þa hawi þæn wizorþ afftæct giörþi. witæ[11]) *mæþ* twem mannum. hwat þæt war rætlikæ takit ællr æi. Nu ork*ær* han æi þöm witnum. þa wæri[12]) saklös. þæn afftæct giörr war.

---

82) E. F. om. *Nu — uti.*
83) C. E. om. *manz.*
84) E. om. *þa.*
85) F. *miærda.* E. add. *nidher.*
86) F. *miærde.*
87) E. add. *mans.*
88) E. add. *thät hälst är.*
89) F. *ära.*
90) C. E. om. *han.*
91) E. F. *han.*
92) C. E. F. *fiskitolum.*
93) C. om. *manz.*
94) E. *mädh hwaria handa fiskning thät hälst är, Tha böte tre marker. Dragher* &c.
95) E. om. *manz.*
96) C. E. *fiski watni.*
97) E. F. *fiskiwatn.*
98) E. om. *sum.*
99) C. *fiskwatn.*
100) C. *loffs witnum.*
1) F. add. *för sigh.*
2) E. *Wari saklös.*
3) F. add. *hann.*
4) E. *thäss.*
5) E. om. *þæn.*
6) E. F. add. *in.*
7) C. *giörþinæ.* Male.
8) E. om. *han.*
9) F. *Nu dela.*
10) E. om. *þæn — hawær.*
11) C. add. *þæt.*
12) F. add. *thenn.*

ok hin böte ransbot o rætlikæ aff andrum tok. ok þylik[13]) ransbot. ær æi[14]) mere æn þre *markær*. Fore allær þe sakir. sum[15]) man[16]) wærþær æi barr[17]) ok[18]) a takin. ok ([19]æi ær witnis. mal.[20]) þöm ([21]skil iæk allum lagh[22]) fore sik. hwart æptir sinum brutum. §. 2. Nu delæ twe um fiskwatn.[23]) ([24]sighær annær sik aghæ mere lott .i. watni.[25]) ok hawær minnæ aff fiskum. Nu will iæk lott min witæ. aff wassum[26]) ok wærkum. þa giffs þöm[27]) wizorþ sum[28]) skiptæ will. han skal beþæs ([29]skipt fore grannum sinum. ([30]ok lot[31]) fore soknæ mannum. ([32]syn han hanum rættæ skipt. ok farr siþæn lot hans. o skiptæn. þa[33]) böte þre *markær*. farr han ok siþæn skipt. ær o lowandis. þa böte hwart æptir ([34]sinni awærkæn. §. 3. Nu liggiæ sund ællr strömær innæn.[35]) ([36]byæ bolstaþæ.[37]) þær aghu allir[38]) wærkæ[39]) byggiæ sum iorþeghand*æ*r æru. ([40]æn þer wiliæ. ok þo[41]) byggi hwar ([42]æptir þy[43]) sum han a .i. ([44]byæmalum. ok .j. tomptum. §. 4. hwar sum spillir not fore andrum manni.[45]) huggær swa sund*æ*r at hun ær ængu nyt.[46]) þa böte atær skaþæn. ok mæþ þre *markær*. spillir man nætium. ællr[47]) mærþrum.[48]) ællr hwariæ handæ[49]) fisktolum.[50]) ([51]þæt hælzt æru. þa böte ([52]at*æ*r skaþæn. ok m*æþ* þre öræ.

---

13) F. *tolkenn.*
14) E. *äkki.*
15) C. E. om. *sum.*
16) C. E. F. sic. A. *mæn.*
17) C. E. F. *bar.*
18) F. om. *ok.*
19) C. *æru æi witnis mæn til. þem* &c. F. *ær ey witne till, eller nempdt, the æge lagh före sigh gånga, huar effter* &c.
20) E. add. *til.*
21) E. *skils allum* &c.
22) C. *lanzlagh.*
23) C. E. F. *fiskiwatn.*
24) F. om. *sighær — watni.*
25) C. *sio.*
26) C. *watnum.*
27) C. add. *wald. ok.*
28) E. om. *sum.*
29) C. *skipti.* E. *skipta lutt sin fori grannum ok soknamannum.*
30) F. *å lott sinn, och före* &c. Male.
31) C. add. *sin.*
32) C. *siþæn a han hanum rættæ skipt göræ. ok farr han siþæn* &c.
33) C. om. *þa.*
34) C. *sinum awærkum.*
35) C. E. F. sic. A. add. *ællr utæn.*
36) F. *By och bolstade.*
37) C. *bolstaþ.*
38) E. add. *the.*
39) C. *wærkær.*
40) E. om. *æn þer wiliæ.*
41) C. om. *þo.*
42) F. om. *æptir þy.*
43) C. E. sic. A. *by.*
44) E. F. *byamalinu ok* (F. add. *i*) *tomptine.* C. *bynum. hwar* &c.
45) E. om. *manni.*
46) F. *nyttigh.*
47) E. om. *ællr.*
48) F. *miærdom.*
49) C. E. F. sic. A. *handræ.*
50) C. E. F. *fiskitolum.*
51) F. om. *þæt hælzt æru.*
52) C. F. *þre öræ. ok skaþæn mæþ.*

.XVII.

Nv[53]) six um byæ skiæl ok bolstaþæ a nit. allir[54]) byær aghu wæræ mæþ ra ok rör. um laghþir. Liggær ra ok rör byæ mællum. wæri ([55]þæt wærit hawær. ær æi ra ok rör til. ok[56]) æru gamblir garþær ok fornir byæ mællum. giffs ok[57]) þöm[58]) wizorþ. Liggær a byæ mællum. swa[59]) at roæ ma. mæþ twæaræþum[60]) bati. giffs ok þöm wald ok wizorþ. ([61]æn æi ær ra ok rör til. ok æi hwarium bækki. Nu liggiæ byæ twe siþu langir.[62]) wiþ sund ællr sio. þa hawi halfwæn sio hwar.[63]) Liggær flotholmbær[64]) .j. sundi. hawi þæn flotholm. han[65]) gitær fæst wiþ land sitt.[66]) Liggær landfastær[67]) holmbær .j. sio. liggær andru landi nærmær æn andru. þa hawi þæn aff watni meræ. sum aff holmi[68]) hawær minnæ ændæs bolstaþær a[69]) sio. han a æi meræ .j. sio. æn 101
han ma kastæ mæþ steni. þa han standær a landi. §. 1. Nu delæ mæn um ra ok rör. ([70]six annær hawæ krok ra.[71]) ok annær rættæ ra. þær skal syn til[72]) næmpnæs. raþi halfwi syn hwar þeræ. kiærændi ok swarændi. Giffs ([73]krokraum wald ok wizorþ. æptir synæ mannæ witnum. §. 2. Delæ[74]) samæn bygdi byæ twe. um ra ok rör. aghi hwarghin wald undir annæn gangæ. æi .j.[75]) tomptæ ra. ok æi .j.[75]) farwæx ra.[76]) leti æptir raum andrum. Delæs[77]) samæn bygdær by. ok öþis by. ([78]hawær öþis by ra ok rör.[79]) ([80]liggi til þæs by þæt

---

53) A. incipit in nova linea; litt. init. grandior pictaque. E. F. om. *Nu — a nit.*
54) C. *ællr.*
55) F. *der warit hafuer, æro ey* &c.
56) C. *þa.*
57) E. om. *ok.*
58) C. *þæn.* C. E. F. add. *wald ok.*
59) C. add. *breþ.*
60) C. E. F. sic. A. *twa aræ þum.*
61) C. om. *æn — bækki.* F. *Nu ær ey rå* &c.; male.
62) F. *sido långs.*
63) F. add. *By.*
64) C. E. F. sic. A. *flothombær.*
65) F. *Som.*
66) C. E. F. add. *ok haldi fore ærwþi sitt.*
67) C. *landfæstær.*
68) F. *watne.* Male.
69) E. *i.*
70) C. E. F. *sighær. annær sik hawæ* &c.
71) E. *krokrar.*
72) C. add. *at.*
73) C. *þær krok ra wald* &c.
74) F. *Nw dela.*
75) F. *å.*
76) F. add. *vthann.*
77) C. E. F. *delæ.*
78) C. *hawi öþis by wald ok wizorþ æn han hawær ra ok rör til. þa aghu mæn* &c.
79) A. Rec. man. saec. XVII, forte ex impresso codice, in marg. add. *tå gifs honom witzord til rå och rör.* Cfr. not. 80. sequentem. F. add. *Tå gifs ödesby widzordh till rå och rör.*
80) Verba; *liggi — æn æi ær ra ok rör til* sine dubio in marg. antiquioris codicis fue-

fyrræ la. æn æi ær ra ok rör til. ær æi[81]) ra ok rör til. þa aghu mæn sik byrþæ til. *mæþ* ([82]atærtan[83]) sinum ([84]skyldum mannum. til öræ ok örtoghæ. ok hawi þæn mæst .j.[85]) by. sum mæst ma. byrþæ. ([86]Nu kunnu flere sik. i þæn[87]) by byrþæ. liggi ([88]þa þæn by. swa myklu höghri. at byæ bruti. sum flere hawæ sik innæn byrþæt. §. 3. Nu[89]) ligg*æ*r ur fiældær .j. by. ok bolstaþi bondæ. ær raum ruddær.[90]) dykum[91]) skorin. renum laghþ*æ*r. giærþ*æ*r utæn. ok giærþ*æ*r owæn. giffs þ*æ*r urfiældi wald ok wizorþ hwat han ligg*æ*r .j. akrum ællr ængium. skoghum ællr kiærrum. hiörþlötum.[92]) ællr almæningium. æru æi þylik[93]) skiæl. til urfiælz.[94]) nu æru saghþ. gangi þa atær urfiæld*æ*r .j.[95]) rættæ byskipt.[96]) Nu kiænnir annær sik skogh ([97].j. annærs bolstaþj. haw*æ*r han ra[98]) ok rör. til. sum wiþ skogh kiænnis hawi han[99]) wizorþ. sum til annærs urfiælz. haw*æ*r[100]) æi ra[98]) ok rör til. þa gangi atær .j. rættæ byskipt. §. 4. Delæ[1]) samæn byær twe um ra ok rör. þer aghu baþir til hundaris þinx komæ. ([2]kiærændi ok swarændi. ok wæþiæ baþir þrim markum. undir hundaris syn. ([3]til ra ok rör. ok swa tak. til takæ. Siþæn aghu þer baþir syn a þingi næmpnæ. sæx mæn hwar peræ. þe tolff aghu letæ[4]) hwar þeræ sannæri hafw*æ*r. Siþæn þe hawæ þæt synt. ok sett. þa aghu þer a hundaris þingi witnæ. ([5]hwat ([6]sant ær um þæt mal. ok wæþning ([7]æptir witnum sinum biuþæ. undir folklanz syn. wiliæ þe wæþiæ sum wiþ þem delæ. þæs

---

runt adnotata; his vero textui intrusis, verba postea sequentia: *ær æi ra ok rör til* sunt addita, ut interruptus sermonis nexus aliquatenus restitueretur; quod si ita sit, v. *æi* posteriori loco est delenda. E. *Tha gifs hanum witzord til ra ok rör: Är äi ra ok rör til, Tha liggi til thäss by thät fyrra la: Ok tha aghu* &c.

81) Vox *æi* delenda videtur. Cfr. not. 80. praeced.

82) E. *aterskyldum mannum* &c. Male.

83) C. add. *mannum.*

84) F. *Skyldmannom.*

85) F. *af.*

86) C. om. *Nu — byrþæ.*

87) E. *them.*

88) E. *thär by* &c.

89) F. om. *Nu.*

90) E. F. *rydder.*

91) C. E. F. *dikum.*

92) C. E. *hiorþlötum.* F. *Jordlöttom.*

93) F. *tolkinn.*

94) F. add. *som.*

95) C. *til.*

96) F. om. *byskipt.*

97) F. *och annars bolstada.* Male.

98) E. *rar.*

99) E. om. *han.*

100) C. add. *han.*

1) F. *Nw dele.*

2) E. om. *kiærændi ok swarændi.*

3) C. om. *til — rör.*

4) F. *vthleta.*

5) C. om. *hwat sant ær.*

6) E. *thär är sant vm* &c.

7) E. F. *sina biudha äpte witnum vndi* &c.

aghu þe wald.[8]) wæþning a wæræ tiu *markær* .j. tiundæ landi. ok[9]) attæ markær .j. attundæ landi.[10]) fæm *markær* .j. fiæþrundæ landi. þa folklanz syn skal a komæ. Nu ær folklanz syn. a komin. witnær hun mæþ hundæris syn. þa aghu æn þe wald sum[11]) wiþ þöm delæ. sinum fiurætighi markum. undir 102
kunung[12]) wæþiæ. ([13]witnæ ([14]þa þe a mot. þa ma hundæris syn[15]) undir kunung wæþiæ. þæt a gilt wæra[16]) kununx syn giör. wiliæ þer[17]) æi a[18]) mot hundæris syn wæþiæ. ok ær swa þinx witni[19]) til. þa ma hundæris syn swæriæ. ok þæt wæri gilt. ok fullt hun giör. komb*æ*r þæt undir folklanz syn[20]) *mæþ* wæþning. ok þor[21]) æi siþ*æ*n *mæþ* folklanz syn wæþiæ. þa swæri folklanz syn. ok wæri þæt gilt. ([22]ok fullt hun giör. Dömis ok aldrigh syn. a syn swornæ.[23]) æn hun ær laghlikæ dömpd. ok laghlikæ[24]) gangin. Nu ær hundæris syn a komin. til ra[25]) ok rör. þa biuþæ[26]) þer a hundæris[27]) þingi wæþ æptir witnum sinum. wæþiæ siþæn undir folklanz syn. þa agh*æ*r[28]) folklanz syn. hundæris syn. fore sik hawæ. witnær hundæris syn.[29]) at siþæn æru ra ok rör upp kastæþi[30]) siþæn þer[31]) þöm þær saghu. ([32]þa a[33]) hundæris syn swæriæ æptir þy. þe þær saghu. ok æi[34]) mughu flere synir a[35]) þæt mal komæ. ok læggins þær ra ok rör[36]) þer fyrræ laghu. Nu delæ mæn. um ra ok rör. ok komb*æ*r þær syn a. ok ogildæs[37]) annærs þeræ ra. ællr ær[38]) æi ra

---

8) E. add. *Tha.*
9) E. F. om. *ok.*
10) C. add. *ok.*
11) C. om. *sum.*
12) F. *konungz syn.*
13) C. om. *witnæ — wæþiæ.*
14) E. F. *the ok tha a moth* (F. *emot*) &c.
15) E. add. *ok.*
16) F. add. *som.*
17) C. om. *þer.*
18) E. F. om. *a.*
19) E. *thingwitne.*
20) A. Loco v. *syn* antea scriptum fuit *þing.*
21) F. *torff.* Male.
22) F. *thet honn gör.*
23) C. om. *swornæ.* Male.
24) C. E. om. *laghlikæ.*
25) E. *rar.*
26) C. *biuþi.*
27) C. E. F. om. *hundæris.*
28) E. *a.*
29) C. add. *swa.*
30) C. *vp kastæþ.* E. *vpkastadha.*
31) C. sic. E. F. *the.* A. *þem.*
32) C. om. *þa — saghu.*
33) E. *agher.*
34) A. *æ* primum scriptum est; ab ipso scriba emendatum. C. om. *æi.*
35) C. *at.*
36) F. add. *der.*
37) C. F. *o gildær.*
38) C. E. F. add. *ok.*

til. þa böte þæn sæx markær. ([39]aik ra ok rör hiændi. þær han sei[40]) hafþi.
æi wænþær ([41]ok bot þy mere. at[42]) flere ogild wærþin. hwat þer æru flere
rör.[43]) ællr færi.[44]) Allæ staþi þær mæn delæ um ra ok rör. þær skal a þin-
gi wæþiæs til syn ok sannind.[45]) ([46]ok syn til næmpnæ. ok halfwæ syn a
hwar þeræ ([47]raþæ ([48]ok næmpnæ. sum samæn delæ. §. 5. Nu wiliæ mæn bol-
staþ[49]) mæþ garþi skilliæ. þær samæn komæ tu giærþi sain. ællr o sain. ællr
ær ok annæt[50]) ([51]sait. ok annæt osait. þær a hwar by halwm garþi warþæ.
Nu komæ samæn ([52]akrær ok ængiær. annærs[53]) byær. ([54]þær a[55]) halwm gar-
þi hwar by warþæ. komæ samæn ængiær twæggiæ byæ. ([56]þa haldi ([57]halwm
garþi. hwar by. Nu mötir hiorþwaldær akrum ællr ængium. annærs byær.
haldi þa[58]) þæn[59]) garþi[60]) uppi sum akræ ællr ængiær a. ok þæn wæri[61]) sak-
lös sum hiörþwal[62]) a. Mötir skoghær akrum. ællr ængium. annærs byær.
wæri lagh samu. mötes[63]) hiorþwaldær[64]) twe. hwarr aff sinum by. þo at an-
nær hiorþwaldær[65]) se minni æn annær. þa ma[66]) klöff um klöff gangæ. ok
hwarghin fore andrum in takæ utæn annær bolstaþær wili sialfwær um sik
giærþæ. Mötes[67]) byær twe. hawær annær hiorþlöt[68]) ok annær ængæ. þa
103 leghi ([69]þæn fore sinni[70]) hiorþ ([71]swa sum han wiþ kombær. ok þem a sæm-
bær þæn ([72]ængæ aghær hiorþ löt. e hwar garþær liggær bolstaþæ[73]) mællum.

---

39) F. *thenn sigh till rå* &c.
40) F. *ingenn.*
41) C. F. *þe bot mere: þo* (F. om. *þo*) *at þer flere* &c.
42) E. add. *the.*
43) C. om. *rör.*
44) C. *færri.* E. *fårrin.*
45) E. *sanninda.* F. *samtingh*; male.
46) C. om. *ok — næmpnæ.*
47) E. F. om. *raþæ ok.*
48) C. om. *ok næmpnæ.*
49) E. F. *bolstadhi.*
50) C. F. add. *þeræ.*
51) C. *sat ok annæt o sät.*
52) C. *akær ok æng.*
53) E. add. *mans ok annars.*
54) F. om. *þær — warþæ.*
55) E. add. *ok.*
56) E. *Halde ok halwan gard* &c.
57) C. E. F. *halwæn garþ.*
58) C. om. *þa.*
59) F. add. *åker eller.* Male.
60) C. E. *garþum.*
61) E. *siti.*
62) C. E. F. *hiorþwald.*
63) C. E. *mötæs.*
64) E. *hiordwallar.*
65) E. om. *hiorþwaldær.*
66) C. add. *þær.*
67) E. *Mötäs.* C. *Nu mötæs.*
68) C. E. F. sic. A. *hiorþwald.*
69) E. *hin änga hawer hiordlöth fori sinni — asämber. E hwar* &c.
70) C. *sinæ.*
71) F. *som ingen Jord loot hafuer, som hann wider kommer, och them båden åsember, Ehuar* &c.
72) C. *sum ængæ hiorþ löt a e hwar garþær liggiæ* &c.
73) C. E. F. sic. A. *bolfastæþæ.*

(74þer skulu ræt mællum ra ok rör gangæ. hittis[75]) æi ra ok rör.[76]) þa giffs garþum wizorþ. Nu giærþir bolstaþær[77]) garþ a annan. ællr of man giærþir (78a annæn garþ. ok witnær swa syni. þön þe haþir næmpt hawæ. taki upp garþ ok böte þre *markær*. Nu han urfiældær a garþ ut liggiæ. (79þa a þæn garþi warþæ. urfiæld a. swa lanct han rækkir. liggær han til öræ. ok örtoghæ. þa skal han garþ hawæ. æptir byæmali. þæn urfiældær sum liggær til öræ. ok örtoghæ. han a .i. allum utgiærþum standæ.[80]) hwarr æptir þy han ær til.

.XVIII.

¶ Nu six hwilikin bolstaþæ skiæl skulu wæræ. þær[81]) ær rör (82sum fæm stenær æru. fiuri utæn. ok en .j. miþiu. fiuri stenær ok þri stenær. mughu[83]) rör[84]) heta. æi mughu færi[85]) stenær bolstaþæ skiæl hetæ. Fæm stenær skulu .j. hwarium tomptæ ra liggiæ .j. farwæx ra mughu þrir stenær liggiæ. swa ok .j. urfiælz ra. J. akræ skiptum ok teghæ skiptum.[86]) þær (87ma twa stenæ ra kallæ (88stakæ ok sten. (89ok ben mæþ. ma ok[90]) ra kallæ. stakæ ok sten. ma ra kallæ. ben ok sten ma ra kallæ. enum stene giffs ængin wizorþ. Nu kan æi ra. ællr[91]) rör til wæræ. ællr ok[92]) garþær wæri[93]) þa bolstaþæ skiæl .j. miþium aum. ællr sundum. §. 1. Giör man ra ok rör a bolstaþ annærs. ællr brytær hans ra. ok rör. wærþær bar. (94ok a takin. æru til sæx mannæ witni. þa ma han (95bindæ ok til þinx føræ. ok þeræ sæx mannæ witni[96]) a han

---

74) E. *han agher ä rätt* &c.
75) C. E. *hittis.*
76) E. add. *til.*
77) F. *bolfaster.* Male.
78) C. E. F. *garþ a annæn.* (E. add. *man*) *ok* &c.
79) E. *Thän a gardi* &c.
80) E. add. *E.*
81) E. *Thät.*
82) C. E. F. sic. A. *fum fæn.*
83) F. add. *ey.* Male.
84) C. *bolstaþæ skiæl.*
85) F. *fijra.* Male.
86) E. om. *skiptum.*
87) F. *måge twå stena rå kallas.*
88) C. om. *stakæ — stakæ ok sten. ma ra kallæ.*
89) F. om. *ok — enum stene.*
90) E. om. *ok.*
91) E. *ok.*
92) E. F. om. *ok.* C. *æi.*
93) E. *Warin.*
94) F. *åtagin, och äre* &c.
95) C. *bastæ ok bindæ. ok swa til* &c. F. *Bindes och till tingz föras.*
96) F. add. *tå.*

fyllæ. sum þær waru. ok a[97]) saghu. Hawi malseghandi wald hwat han will ([98]hældær liff hans takæ. ok upp hængiæ.[99]) ællr lösi[100]) sik wiþ[1]) hwarn lot. sum[2]) han wiþ komb*ær* Nu kan han sialffw*ær* undæn komæ. ok wærþæ klæþi aff hanum takin.[3]) ællr æru til twæggiæ mannæ witni. þa wæri sik mæþ atærtan mannæ eþe. Faldær at eþe. böte atærtan mark*ær*. Nu ær æi afftækt til. ællr witui. wæri sik þa m*æþ* atærtan mannum.[4]) ællr böte sæx m*arkær*. ok þ*æ*r læggins ra[5]) niþ*æ*r sum þer[6]) fyrræ laghu. m*æþ* domum ok skiælum.

§. 2. Nu ma ængin bolstaþæ[7]) ra upp takæ. ællr niþær sættiæ. utæn allir iorþeghandær þ*æ*r wiþær sein.[8]) sum .j. by aghu. ok dombær se a þingi til gif-
104 win. Hwar han[9]) niþær lægg*æ*r utæn þæssi skiæl nu æru[10]) saghþ. böte þre m*arkær*. ællr dyli m*æþ* tiu mannum. Læghs[11]) tomptæ ra niþ*ær*. þ*æ*r[12]) skulu allir iorþeghandær wiþ[13]) wæræ. æi þorff þær dom[14]) a þingi til takæ. Nu kan þæn tomptæ ra. quæliæ sum[15]) minnæ a. æn halffwæn by. hawi han[16]) æncti wald þær til.

.XIX.

¶ Ligg*æ*r[17]) löt byæmællum. ær ra ok rör til. wæri þæt wærit haw*ær*. ær æi rör ok ra til.[18]) hawi halwæ löt hwar by. Ligg*æ*r döþwiþæ skoghær byæmællum. ær ra ok rör[19]) til. wæri þæt ([20]wærit haw*æ*r ær æi ([21]ra ok rör til. hawi halffwæn skogh hwar by. Ligg*æ*r[22]) wærnkallæþer skogh*æ*r byæmæl-

---

97) F. om. *a.*
98) E. om. *hældær.* F. *honom vphengie låta, eller* &c.
99) E. add. *ällär äi.*
100) A. *lösir* primum scriptum fuisse videtur. E. add. *rabrytarin.*
1) F. *medh.*
2) A. Loco v. *sum* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.
3) F. *takit.*
4) F. *manna Eede.*
5) C. *rör.*
6) F. om. *þer.*
7) E. F. *bolstadz.*
8) F. *æro.*
9) E. *ra.*
10) C. add. *vp.*
11) C. *læggær han.*
12) C. *þa.*
13) F. *när.*
14) F. *doma.*
15) C. om. *sum.*
16) C. E. om. *han.*
17) F. *Nw ligger.*
18) E. add. *tha.*
19) E. *rö,* et sic in sequentibus passim. Mafe.
20) C. *want ær. ær æi* &c.
21) E. om. *ra — til.*
22) C. *Nu liggær.*

lum. ær[23]) ra ok rör til. wæri þæt ([24]want. ær. ær æi ([25]ra ok rör til. þa a han at[25]) skiptæs til öræ ok örtoghæ.

XX.

¶ ([26]Nu six um almæningiæ. liggær almæningær ([27]byæ mællum. ællr bolstaþæ. ([28]ær ra ok rör til. wæri þæt wærit hawær. ær æi ra ok[29]) rör til. þa taki[30]) hwar by halffwæn almæning. Liggiæ ok[31]) vm en[32]) almæning flere byær. ([33]ok ([34]ær æi ([35]skiæl byæ mællum. taki slict by sum by. hwat han liggær fore meræ. ællr[36]) minnæ. ([37]liggær almæningær hundæræ mællum. ællr folklandæ. ær æi[38]) ra ok rör til.[39]) ([40]hawi halffwæn almænning hwart. liggær almæningær hundæræ mællum. ær ra ok rör til wæri þæt ([41]want ær. ær æi ra ok rör til. skipti wæwildræt þeræ mællum .j. þry sundær. twa löti warskoghær.[42]) ok þriþiung almæningær. liggær almæningær hundæræ mællum. ællr folklandæ hawi halffwæn almæning hwart. **§. 1.** Farr man. .j. almæning. ryþær ok rymir swa nær warskoghe. þæt[43]) han þorff utwægh ([44]a warskogh. han skal hawæ utwægh. tiu alnæ hwar[45]) wægh utt fra by sinum. a warskogh mannæ. **§. 2.** Farr man .j. ökn. ok almæning. ryþær ok rymir. bort farr han.[46]) til[47]) kombær annær .j. nær ruddu.[48]) brötir nær brötto. barkær ok blikær.[49])

---

23) F. *æro.*
24) E. F. *warit hawer: Är* &c.
25) C. E. F. om. *at.*
26) C. E. F. om. *Nu — almæningiæ.*
27) F. *mellan by ock bolstada.*
28) C. om. *ær — hawær.*
29) F. *eller.*
30) C. E. F. sic. A. add. *ok.*
31) C. E. om. *ok.* F. *der.*
32) E. om. *en.*
33) C. *wæri lagh samu. æn æi ær ra ok rör til. taki* &c.
34) E. *äru äi bya skiäl mällum, Tha taki* &c.
35) F. *Bya skæl mellom.*
36) F. add. *före.*
37) Quae de communibus silvis in sequentibus statuuntur, ea inter se repugnare, manifestum est. Verba: *liggær — þriþiung almæningær* sine dubio ex duabus diversis adnotationibus in margine antiquiorum codicum factis, in textum sunt translata; quae vero postea sequuntur: *liggær almæningær hundæræ mællum. ællr folklandæ hawi halffwæn almæning hwart*, ea, ni fallor, continent primitivam sanctionem.
38) C. F. v. *æi* deleta est. Cfr. not. 39. sequentem.
39) F. add. *wari thet warit hafuer, ær ey rå och rör till.*
40) C. om. *hawi — ær ra ok rör til.*
41) E. F. *warit hawer: Är* &c.
42) C. sic. A. E. *warskogh.* F. *huar Skogh*; male.
43) E. F. *at.*
44) C. *aff warskoghi.*
45) C. E. *hwarn.*
46) C. E. add. *ok.*
47) F. *och.*
48) E. *närryddu.*
49) F. *blekar.*

kombær um garþi ok wærn. vpp kombær þæn *þær*[50]) fyrræ ruddi. ([51]ok sighær. hwi kom[52]) þu .j. ruþu minæ. Ne[53]) sighær han. þæt ær ruþæ min. ok æi þin. iæk hawær barkæt ok blikæt. Giffs þa þöm wald ok wizorþ. þær haghi[54]) haffwær um hwærfft. ok a bor. ok þæn hawi fore gangit[55]) ærffwþi sinu.[56]) sum fyrræ ruddi. §. 3. ænccti hundæri. ællr. bolstaþær[57]) ma. annærs almæning faræ. ællr fikiæ hwarti .j. skoghum ællr watnum. utæn han[58]) hawi loff. ællr leghu fore sik. hwar sum almæning farr ællr[59]) fikir. haldi[60]) han brom[61]) uppi. swa lankt han farr a almæning. ællr böte *mæþ*[62]) laghæ botum. Liggær almæningær o ruddær. ællr. o broæþær. þa aghær allt hundæri ryþiæ ok broæ. ællr böte laghæ böter. ([63]hwart æptir sinum brutum Hwa sum almæning will faræ. han skal a hundæris þingi loff til takæ.

.XXI.

¶ ([64]Nu six um nyær uppgiærþir. Giör man uppgiærþ[65]) innæn wærnær[66]) til akærs þæt utæn liggær brut ok byæ mal. þæt a han sa um[67]) þry ar. ok þry ar[68]) J træþi hawæ. ok siþæn til skiptis bæræ. haffwær han[69]) þær iwir. ok fyllis a han forbuþ. böte þre m*arkær*. Giör han uppgiærþ til ængiæ. þöm skal han sla. ok aff takæ um þry ar. ok siþæn til skiptis bæræ. hæffþær han[70]) þær iwir. at[71]) ok fyllis forbuþ a han. böte þre. m*arkær*. §. 1. Giör man uppgiærþ[72]) til akærs. utæn wærnær.[73]) han a þæt sa. ok aff takæ. um sæx ar[74]) ([75].j. træþi hawæ. ok siþæn til skiptis bæræ. æn æi ær awisning til. ær

---

50) C. E. F. om. *þær.*
51) E. F. om. *ok sighær.*
52) C. *kompt.* E. *komt.*
53) E. F. *Näi.*
54) C. *aghi.* Male.
55) F. *förfarit.*
56) C. om. *sinu.*
57) F. *Bolfaster.* Male.
58) C. E. F. add. *hæti wiþ laghæ botum. ællr.*
59) F. *och.*
60) C. E. *warþi.* Male.
61) E. F. *broum.*
62) F. om. *mæþ.*
63) E. om. *hwart — brutum.*
64) E. F. om. *Nu — uppgiærþir.*
65) E. F. *vpgiärdir.*
66) C. F. *wærnæ.*
67) F. *som.* Male.
68) C. om. *ar.*
69) E. om. *han.*
70) E. F. om. *han.*
71) C. E. F. om. *at.*
72) E. *vpgiärdir.*
73) E. F. *wärn.*
74) E. F. add. *ok säx ar ma han.* Recte.
75) C. om. *.j. træþi hawæ.*

awisning til. þa hawi þæt fore fastæ fæþærni.[76]) ok aldæ oþal. þær til han ryþær gen ruddu. ok brytær gen brutnu. ([77]þaghær han ryþær gen ruddu. ok brytær gen brutnu. þa skiptin baþir illu sum goþo. Giör man uppgiærþ til ængiæ utæn wærnær. þæt[78]) ma han sla um sæx ar. ok siþæn til skiptis bæræ. æn æi ær awisning til. ær awisning til.[79]) ryþi gen ruddu. ok skiptin swa illu sum goþo.

.XXII.

¶ ([80]Nu six vm mylnu staþi. ok watn tæppur. Nu kan mylnu staþær bolstaþæ mællum liggiæ. hawi halffwæn mylnu staþ. hwar bolstaþær. swa lankt sum[81]) hans byæland til[82]) rækkir. Nu liggær mylnu staþær innæn by. ok bolstaþ. han skal brytæ til öræ ok örtoghæ. taki swa hwar sin lott þær aff. sum han aghær[83]) .j. tompt. ok .j. akrum ok[84]) ængium. Nu kunnu mylnu staþir ([85]innæn bolstaþi liggiæ. twe ællr þrir. þa ma[86]) þem til marklandæ brytæ. ([87]þa hawær hwarr wald sin mylnustaþ at[88]) byggiæ ællr[89]) niþær[90]) fællæ. §. 1. Nu ma ængin andrum mylnustaþ til skaþæ byggiæ æi[91]) owæn ([92]swa at han watn tæppir. swa[93]) at þæt gangær[94]) upp a akær. ællr æng. ok æi swa niþæn fore. at þæt[95]) quæffwær fore hanum. sum offwæn byggir. Nu ([96]fa þer at[97]) delæ. sighær annær[98]) swa. byght[99]) wæræ. at spilt ær akær. ok[100]) æng fore hanum. ([1]þa skal þær syn til næmpnæ.[2]) tolff mæn. Ok[3]) ra-

---

76) C. add. *sitt.*
77) C. om. *þaghær — brutnu.* F. om. *þaghær — þa.*
78) F. *Der.*
79) C. E. F. add. *þa.*
80) E. F. om. *Nu — watn tæppur.* C. hoc cap. perperam incipit ab iis, quae A. in Add. 14. continet, quaeque ad cap. 24. infra pertinent: *Vm waþæ eþ. taki — skaþæn fingu.*
81) C. om. *sum.*
82) E. F. om. *til.*
83) C. *hawær.*
84) F. add. *i.*
85) C. sic. A. E. F. *mællum bolstaþæ.*
86) F. add. *man.*
87) E. *Hawi tha hwar* &c.
88) C. om. *at.*
89) E. F. add. *ok.*
90) C. om. *niþær.*
91) C. *æ.* Male.
92) F. *at watn gånger* &c.
93) E. om. *swa.*
94) C. *gangi.*
95) C. om. *þæt.*
96) E. *dela the, sigher* &c.
97) F. om. *at.*
98) F. add. *at.*
99) C. E. F. sic. A. *bygd.*
100) C. *ællr.*
1) C. E. *þær skal syn* &c.
2) F. *nempnes.*
3) C. F. om. *Ok.*

106 þi halffwi syn. hwarr þeræ. Swæriæ þe tolff swa, at þe bygning ængin skaþæ giör. þa ma hans bygning ([4]at saklöso standæ. Swær syn swa. at þe bygning ([5]giör skaþæ. antwiggiæ a akær ællr æng, þa skal þe bygning upp kastæ.[6]) ok þæn böte sæx *markær* hanæ bygdi. Nu stæmmis þe quærn. utæn ær byghþ. swa at þön gitær æi gangit owæn ær til. ok witnær swa syn. taki upp ok rymi. ok böte sæx *markær*. Samu lagh ([7]ær um wærkæ. sum um mylnu dammæ. ængin ma andrum til skaþæ byggiæ. ok ængin[8]) andrum sitt ([9]fore takæ. utæn han hæti wiþær ([10]slikum samu[11]) botum. nu ær saght um mylnu dammæ. §. 2. kan folk ællr fæ. ([12]fa skaþæ aff wæþær quærn ællr watn quærn.[13]) ællr[14]) mylnu dammi. ællr .J.[15]) wærkum.[16]) hwat skaþæ þæt hælzt ær, þæt a ogilt wæræ. §. 3. liggær sund byæ mællum.[17]) hundæræ ællr folklandæ. ([18]þæt sund a wæræ tiu alnæ brett. aldræ mannæ leþ. Batæ leþ fæm alnæ sum æi ær almannæ leþ. hwar sum meræ tæppir. böte sæx *markær*.

.XXIII.

¶ ([19]Nu six um broær.[20]) þorffwæ[21]) byamæn[22]) sialffwir broær[23]) wiþ. andrær æn þöm sum[24]) almannæ wægh til höræ. þa will en byggiæ. ok annær fællæ. þa giffs þöm. wald ok wizorþ sum[25]) byggiæ will. ok þæn böte þre öræ. sum[24]) bro niþær fællir. ok byggi siþæn. allir aghu þer bro[26]) byggiæ. sum[25]) bro wiþ þorfwæ. ([27]ok hinir sein[28]) saklösir sum æi þorfwæ bro wiþ. Nu liggær bro byæ mællum ællr bolstaþæ.[29]) þorfwæ þer bro baþir byggiæ.

---

4) C. *saklöst.* E. F. *saklös.*
5) F. *ey ær saklöss, antingenn* &c.
6) F. *opkastas.*
7) Pro *æru um.* C. E. sic. F. *wari om* &c.
8) E. add. *ma.*
9) E. *fortaka, forvtan han* &c.
10) F. *samma botum Som nu* &c. E. *säx markum. Kan folk* &c.
11) C. *samæ.*
12) C. E. F. sic. A. om. *fa skaþæ.*
13) E. F. *watuqwärn.*
14) E. om. *ællr.* C. E. F. add. *.i.*
15) E. om. *.J.*
16) C. *quærnum.* Male.
17) C. add. *ællr.*
18) E. *Ledsund a* &c.
19) E. om. *Nu — broær.*
20) C. F. add. *ok skaþæ .i. brom.*
21) E. *Thorw.*
22) A. *bymæn* primum scriptum est.
23) C. *bro.*
24) E. om. *sum.*
25) E. F. om. *sum.*
26) F. *broa.*
27) E. *The sein saklösir äi thorw* &c.
28) F. *wari.*
29) C. add. *þa.*

fællir en ok annær byggir. þa[30]) böte þæn þre öræ. sum fællir. ok byggi siþæn. ([31]þe bot aghu sialfwir malseghand*ær* skiptæ. Nu þorf bro til kirkiu.[32]) kiöpunx. ællr þinx. ær hun all ([33]niþær fæld. þa ær hun gild at þrim markum. til þreskiptis. hwat hun ligg*ær* .j. bolstaþ[34]) ællr bolstaþæ mællum. ær bro halff owigh[35]) tolff öræ bot at. ær broin[36]) skipt. ok wet hwarr sin lott. ok ligg*ær* manz lotær ofór.[37]) böte þre öræ. Nu[38]) ligg*ær* bro folklandæ mællum. ær all o wigh ([39]sæx m*arkær* bot at. ær halff o wigh. ([40]at þre m*arkær*. þer aghu bro sum land ok lötir[41]) aghu. allir byæmæn aghu bro at byggiæ. ok æi enkæ man.[42]) §. 1. Nu kan bro bort gangæ. *mæþ* offsinnis watn. ællr eld. ok ær þy[43]) o för. æ hwar sum[44]) liggær hælzt bolstaþæ mællum. ællr .j. bolstaþi. hundæræ mællum. ællr folklandæ. þær aghu þer færiu ællr flotæ haldæ. þ*ær* til bro[45]) ær byghdþ. þe[46]) bro a byggiæs innæn þre stæmpnudaghæ. en[47]) fore hælghæ þorsdagh. ok[48]) siu nætær mællum. hwars stæmpnudax. ællr böte ræt broæ fall. æptir synæ mannæ[49]) witnum. wærr syn han.[50]) wæri saklös. Nu ligg*ær* bro ([51]þe sum offsinni ma æi at komæ. þe aghu .j. allum timum. gild*ær* wæræ. Nu kan æn[52]) þe bro ogild wæræ. þa a lænsman til þinx faræ. ok biuþæ þe bro upp gioræ.[53]) þa liggær[54]) fore þem. siu natæ stæmpnudagh*ær*. ok[55]) .i.[56]) þöm siu natum. þa[57]) skulu þer þa[58]) bro[59]) 107

30) E. om. *þa.*
31) E. *Skiptin siälwir malsäghanda theri both. Nu* &c.
32) C. F. add. *ællr.*
33) C. *o för. gild* &c.
34) C. E. *bolstaþi.*
35) F. add. *wari.*
36) C. *bro.*
37) F. *oferdigh.*
38) E. om. *Nu.*
39) F. *böte 6 marker, ær* &c.
40) C. E. F. *þre* markær *bot at. þer* &c.
41) E. F. *löth.*
42) C. E. *mæn.*
43) C. E. F. sic. A. *by.*
44) C. E. F. *hun.*
45) C. *bron.* E. *broin.*
46) C. om. *þe.* E. *Thön.*
47) E. F. *E.* Male.
48) C. add. *siþæn.*
49) C. om. *mannæ.* Male.
50) F. om. *han.*
51) A. Verbis *þe sum* bis scriptis, priori loco puncta sunt subiecta. E. *thön ofsinni* &c.
52) C. E. om. *æn.*
53) C. F. *vpp byggiæ.*
54) F. *ligge.*
55) E. om. *ok.*
56) C. E. F. sic. A. om. *.i.*
57) E. F. om. *þa.*
58) C. E. F. om. *þa.*
59) C. add. *vpp.*

byggiæ. ællr böte[60]) æptir lanzlaghum. §. 2. allæ þe broær sum[61]) ([62].j. almannæ wæghum liggiæ. kirkiu ([63]wæghi ællr kiöpunx. ([64]þinxwæghær. karls wæghær. ællr kununx. þa ær kunungær þær malseghandi at.[65]) far nokor skaþæ aff bro. þa wæri þæn[66]) malseghande[67]) sum skaþæ far aff broni.[68]) §. 3. Nu aghi[69]) ængin wald wægh ællr bro aff staþ föræ.[70]) utæn han witi annæt iæm gilt fore wæræ. §. 4. Nu kan wæghær ællr bro bolstaþæ mællum. liggiæ ællr grind hawi halfwæn wægh. ok[71]) halfwæ bro. ok halfwæ grind hwar by. §. 5. ([72]Stokholms bro. öræsuns[73]) bro ([74]östens bro. ok þilæsunz bro. þöm byggiæ flere hundæri. wæri ok fore þöm bot mere. æn fore annur broæ fall. ([75]Liggær manz lotær o broæþær. þre öræ bot at. Liggær en bolstaþæ lotær o broæþær. böte han þre *markær.* æi wærþær botin þy mere. utæn attunx lotær liggi o broæþær. liggær han o broæþær. þær ær fæm *markær* bot at. liggær fiærþungær o broæþær. böte *mæþ* tiu markum. halfft hundæri. tiughu *markær.* allt hundæri fiurætighi *markær.* andræ broær ([76]liggiæ .j. laghæ botum. sum fyr ær saght. §. 6. Nu kan folk .j. bro skaþæ liutæ. ok dör þær aff. ([77]þa liggær þæn .j. waþæ giældum. ok ængu buþi[78]) fylghiæ. Nu kan þem[79]) ben ællr armbær bristæ. liggi allt .j. waþæ giældum.[80]) Nu brytær hæstær sik. .j. bro. far döþ aff.[81]) gildær at sæx örum. skiut ([82]halff mark. oxe halff mark. ko[83]) ok[84]) quighændi tiu örtoghær. all laghgiæld[85]) karlgild. Swin[86]) far.[87]) get.

60) F. add. *laga botum.*
61) E. om. *sum.*
62) C. *almannæ wægh höræ til. kirkiu mællum. ællr köpungæ. þinx wægh. ællr karls. ællr kununx* &c.
63) E. *wäghum, kiöpungx, thingx, karls wäghum ällä Kunungx, ok är laghliust fori, Tha är* &c.
64) F. *och tingz wäger, eller karls eller* &c.
65) C. F. add. *æn lagh lyst ær fore.*
66) F. *hann.*
67) A. Litt. *s* omiss. supra lineam add. scriba.
68) C. *bro.*
69) F. *æger.*
70) C. add. *ok .i. annæn.*
71) E. om. *ok.*
72) F. om. hanc §.
73) C. E. *öræsunds.*
74) C. om. *östens bro.*
75) C. *fore en manz lot þri öræ. fore en bolstaþæ lot þre* markær. *liggær attungær o broæþær. fæm* markær *bot at. fiærþungær aff hundari .X.* markær. *halfft hundæri* &c.
76) C. *liggin .i. laghgiældum sum* &c.
77) E. *Liggi i wadha giäldum* &c.
78) C. om. *buþi.* F. *bruti*; male.
79) C. *þæn.*
80) C. *waþæ botum.*
81) F. add. *wari.*
82) E. om. *halff mark.*
83) E. C. F. sic (C. *quo*). A. om. *ko.* Cfr. cap. 28. §. 1.
84) E. om. *ok.*
85) E. add. *the äru.*
86) C. add. *ok.*
87) C. E. F. sic. A. *fæ.* C. add. *ok.*

([88]bukk*æ*r. fore[89]) örtogh. æn þæt ær wintær gamælt. ær þæt twæggiæ wintræ.[90]) þa ær[91]) twæggiæ örtoghæ bot at. ær þæt þriggiæ wintræ.[92]) öre[93]) bot at. æi wærþær þe bot mere. sumar tenlung*æ*r. fiuræ peningæ. Nu kan þættæ fæ fa[94]) skaþæ ok æi ([95]döþ aff liutæ. wæri þæt fiærþung*æ*r aff þem laghgiældum.[96]) nu æru upp saghþ. ([97]Nu six um waþæ eld

.XXIIII.

¶ ([98]Nu kunnu drængiær .j. laþu þryskiæ.[99]) ok wærþær[100]) eldær höghre 108
æn hawæ þorff. þæn þer hawæ inborit. brindær upp baþi korn ok laþæ. þa a þæn waþæ eþ biuþæ atærtan mannæ. ok waþæ bot siu m*arkær*.[1]) bristær at eþe. böte fiurætighi m*arkær*. ær bonde ællr bondæns son þa[2]) .j. laþu inni. ([3]þæt ær o gilt. baþi .j. eþum ok[4]) botum. Samu lagh æru[5]) um stufw eld. ok stekæræ hus. §. 1. bær man eld husæ mællum æll*æ*r garþæ. ([6]þ*æ*r a hwar handæ w*æ*rkum sinum. warþæ. wærþ*æ*r þæn eld*æ*r höghri æn hawæ þorff. brænnir[7]) upp hus ett. ([8]sæx öræ waþæ bot.[9]) ok tiu mannæ eþ.[10]) bristær at eþe. böte sæx m*arkær*. brind*æ*r garþær ald*æ*r. ællr flere garþær. ællr ok aldær by.[11]) siu m*arkær* waþæ bot. ok atærtan mannæ eþ.[12]) fald*æ*r at eþe. böti fiurætighi m*arkær*. æi wærþær ok[13]) þy[14]) bot mere.[15]) þo[16]) at baþi ([17]brin-

---

88) F. *tre örtuger, æn thet* &c. Male.
89) E. om. *fore*.
90) C. F. add. *gamalt*.
91) E. add. *thär*.
92) C. E. add. *gamalt*. F. add. *gamalt, der ær*.
93) E. *tre öra*.
94) C. *fæ*. Male.
95) F. *döör aff, wari der fierdunger aff laga gieldom, som nu ær Sagt*.
96) E. *laghagiäldum*.
97) E. F. om. *Nu — waþæ eld*. C. om. *Nu six*; verba *Vm waþæ eld* vero habet in principio sequentis cap.
98) Cfr. not. 97. praeced.
99) C. *priskæ*. E. *tryska*.
100) E. F. add. *thär*.
1) E. *marka*.
2) C. om. *þa*.
3) C. E. F. *þa ær þæt o gilt* &c.
4) C. add. *swa .i.*
5) F. *wari*.
6) E. *Hwar a handawärkum* &c.
7) C. *brindær*.
8) F. *wari 6 öre åt wåda boot*.
9) E. add. *at*.
10) E. *edher*.
11) E. *byr*. F. add. *wari boot*.
12) C. E. *eþær*.
13) C. F. om. *ok*.
14) C. *þe*.
15) F. add. *æn*.
16) E. om. *þo*.
17) C. E. F. *brindær barn ok bonde*.

ni. by ok[18]) bonde.[19]) §. 2. Bær man eld til skoghs.[20]) will brænnæ ryzl. ok[21]) ruþu. farr þæn eldær wiþæri æn hawæ þorff. han skal at grannum kallæ. Gitær han[22]) hulppit. wæri saklös. Gitær[23]) æi hulppit. ([24]han skal fylghiæ tilbuþi þæn[25]) a ([26]biuþæ at brinnændæ brandi. ok rykændæ röki. biuþi[27]) ([28].j. lagh þingum. ([29]hundæris þingum þrim ok[30]) folklanz þingum twem.[31]) ([32]hawi fæ .j. takæ handum. gitær han þy buþi fylght. þa[33]) wæri saklös.[34]) waþæ eþ atærtan mannæ.[35]) gitær han eþ[36]) gangit. þa ær waþæ[37]) bot siu *markær*. fallz at eþe böte fiurætighi *markær*. Fore ([38]all brændæn skogh. æn han falz at ([39]eþinum. ok tilbuþinu. allt þæt aff enongæ[40]) elde gang*ær*. þ*ær* ær enongæ bot at. brindær halw*ær* skoghær. ([41]böt *mæþ* tiughu markum. brind*ær* fiærþung*ær*. ([42]böt *mæþ* tiu markum. ær þy minnæ .j. döþwiþæ skoghi. böt[43]) *mæþ* þrim markum. Hwar staþ þær minnæ ær brænt æn fiærþung*ær*. þ*ær* ær sæx öræ waþæ bot. ok tiu mannæ waþæ eþær.[44]) §. 3. swa skal man waþæ ([45]fylghiæ. allum þöm[46]) nu ([47]æru uppsaghþir. þ*ær* skal ([48]wæræ fæ .j. takæ handum. ok eþ biuþæ .j.[49]) þrim hundæris þingum. ok twem folklanz þingum. ok þæn a .i. friþ dömæs sum.[50]) fullt biuþær.[51]) Nu sigh*ær* annær æi waþæ eþ buþin wæræ. þa fylli þæn[52]) sakin giffs. *mæþ* domæræ sinum. ok

18) A. v. *ok* bis est scripta.
19) Huc pertinent ea, quae in Add. 14. leguntur, quaeque C. in principio cap. 22. huius libri habet (vide not. 80. pag. 247.).
20) F. add. *och.*
21) C. *ællr.*
22) E. om. *han.*
23) F. add. *hann.*
24) F. *tå skall hann fylgie* &c.
25) C. *han.*
26) F. *binda å brinnande* &c. Male.
27) C. *biuþæ.* F. *binda.* E. om. h. v.
28) E. F. *a laghtingum, a hundaris thingum* &c.
29) C. om. *hundæris þingum.* Male.
30) F. om. *ok.*
31) E. add. *wadha edh ok wadha both.*
32) Verba *hawi — saklös* hoc loco inepte inserta, post verba *siu markær* addenda fuissent.
33) C. E. F. om. *þa.*
34) E. add. *Biudhi.*
35) F. add. *Eede.*
36) C. *eþem* (lege *eþen*). E. *edhin.*
37) C. om. *waþæ.*
38) F. *albrendann.*
39) C. om. *eþinum. ok.*
40) E. F. *enungum,*
41) F. *wari boot åt 20 marker.*
42) F. *boot åt tijo* &c.
43) F. *boot.*
44) C. F. *waþæ eþ.*
45) F. *fylle i allom* &c.
46) E. add. *wadha.*
47) C. F. *ær vp saght.* E. *är vpsagder.*
48) F. *wåda fæ i takom* (sic) *handom setties* &c.
49) C. *a.* E. add. *laghtingum, ok a*; male.
50) E. om. *sum.* C. *swa.*
51) F. *binder.* Male.
52) C. add. *sum.*

takum twem. ok ([53]þingwitnis mannum þrim. hwar sum swa fyllir.[54]) ([55]friþi han. ok hans goz. Gitær æi swa fylt. wæri þa[56]) waþi .j. wiliæ wærkum. §. 4. Giw*æ*r man aþrum wænslæ sak.[57]) at han hawær brænt fore hanum. ([58]wærþ*æ*r æi bar ok[59]) a takin. ællr gangær æi sialfw*æ*r wiþ. þa standi wizorþ fore hanum. allæ staþi höghis swa eþær. sum[60]) bot ok ökis hwart æptir 109
andru.

.XXV.

¶ ([61]Nu six um kaxnæ wargh. Gang*æ*r man *mæþ* brand.[62]) ællr eld före.[63]) ok ([64]will brænnæ annærs manz quærnæ hus.[65]) tax han *mæþ* blasændæ munni. ok brinnændæ[66]) brandi. ok[67]) æru[68]) til sæx mannæ witni. ([69]þa ([70]bindi han. ok til þinx före. ok fylli a han. sæx mannæ witni. þeræ þær waru. ok a saghu. siþæn han ær laghlikæ til wnnin. þa byggi upp quærn swa goþæ. sum[71]) hun fyrræ war. *mæþ* tolff mannæ witnum. þem[72]) sum[73]) þa[74]) quærn ([75]fyrræ saghu. æn hun brænd war. ok ([76]sæx mark*æ*r ([77]*mæþ* at botinni. §. 1. Nu bær man eld.[78]) will brænnæ baþi by ok bondæ. brænnir ([79]upp hus ett. ællr flere. ællr ok garþ allæn. ællr. by. wærþær takin *mæþ* ([80]blasændæ munni. ok brinnændæ brandi. þa ma han ([81]bindæ. ok til þinx föræ. siþæn skulu tolff mæn swæriæ. þæt sannæst ær. um þæt mal. wæriæ þer han. fore þy ma-

---

53) F. *tingzmannom witnom trem.*
54) E. F. add. *ok fylghir.*
55) F. *i fridi wari hann och hans gårdh.*
56) E. om. *þa.*
57) E. F. *wänslusak.*
58) C. om. *wærþær — hanum.*
59) F. om. *ok.*
60) C. add. *sak. ok.*
61) E. om. *Nu — kaxnæ wargh.*
62) C. *brandi.*
63) E. *eld fori.*
64) C. F. *brænnir annærs* &c.
65) E. *qwärnhus.*
66) F. *rykende.*
67) E. om. *ok.*
68) C. *ær.*
69) C. om. *þa — til wnnin.*
70) F. *skall hann bindas och til tingsföras, och fylles* &c.
71) E. om. *sum.*
72) E. F. om. *þem.*
73) C. om. *sum.*
74) E. *the.*
75) C. *saghu fyrr æn* &c.
76) E. *böte säx marker. Nu* &c.
77) C. *bot Nu* &c.
78) C. F. add. *ok.*
79) C. *ett hus. ællr* &c.
80) C. *brinnændi brandi. ok rykandæ röki. þa* &c.
81) F. *bindas och till tingz föras, Sedann ägo 12 Swærie* &c.

li. þa[82]) böte þæn[83]) fiurætighi markær sum[84]) saklösæn bant. ok bastaþi. fællæ þe han. þa[85]) böte allt þæt han a.[86]) taki en lot kunungær. annæn malseghandi.[87]) þriþiæ hundærit. ok e ([88]bondænum fyrst atærgildi fore lat sitt. ok witi siælfwær ([89]latt sitt huru mykit[90]) þæt ær.[91]) winz[92]) æi meræ at. þa a[93]) e bonden[94]) fullt fore sitt fyrst hawæ. ok þæn skal ([95].j. bali brinnæ sum brænt hawær fore bondænum. ær ok ængin skaþi giör. þa ær[96]) hött mæþ ængu böt

.XXVI.

¶ ([97]Nu six um feær nyt.[98]) Molkær konæ far. ællr get ([99]manz. wærþær bar ok a takin. ([100]ær til twæggiæ mannæ witni. þa böte þre öræ. Molkær ko manz. wærþær bar ([1]ok a takin. ([2]ær til twæggiæ mannæ witni. böte þre markær.

.XXVII.

¶ Læggær man mærki a mærki annærs.[3]) hwat þingi[4]) þæt hælzt ær. ([5]döþu ællr quiku. böte þæn[6]) þre markær. ællr dyli mæþ tiu ([7]mannum. allt þæt bætræ ær æn halwær öre. ([8]þæt ær þriggiæ markæ bot.[9]) ær þæt halfwær öre ællr minnæ. ([10]þre öræ bot at. §. 1. Delæ twe um ett mærki. ok[11]) hawæ baþir ett bolsmærki. ([12]þa a þæn wæriæ handæmællum hawær. Delæ[13]) æn

82) E. om. *þa.*
83) F. *hann.*
84) E. om. *sum.*
85) C. om. *þa.*
86) C. E. F. add. *til præskiptis.*
87) F. add. *och.*
88) F. *æger bondenn först fult hafua för lååt sit* &c.
89) E. om. *latt sitt.*
90) A. *myþit* primum scriptum est.
91) C. *war.*
92) F. *Fins.*
93) E. *aghi.*
94) C. *bonde.*
95) F. *vti Båle brennas.*
96) E. add. *thär.*
97) E. F. om. *Nu — feær nyt.*
98) C. add. *annærs olowændis.*
99) F. *annars olofuandes, warder* &c.
100) C. sic. E. *äru.* A. om. h. v. F. *medh tweggia manna witnom.*
1) F. *åtaginn, eller ær* &c.
2) E. *äru.* C. om. *ær — witni.*
3) E. add. *mans.*
4) F. *tingh.* C. om. h. v.
5) F. *dött eller quickt.*
6) C. E. om. *þæn.*
7) E. *manna edhi. Alt thät sum bätra* &c.
8) C. E. *þær.* F. om. *þæt — halfwær öre.*
9) C. add. *at.*
10) E. *triggia.* F. *böte 3 öre, Dela* &c.
11) C. om. *ok.*
12) C. om. *þa — bolsmærki.*
13) F. *Nu dela.*

twe um ett mærki.[14]) hawæ baþir likt[15]) mærki. ok annær hawær bolsmærki. giffs þa þem wald. ok wizorþ sitt at wæriæ. sum bolsmærki[16]) hawær.

.XXVIII.

¶ ([17]Nu six um skaþæ þæn fæ giör fæ.[18]) sarghær fæ annæt fæ. hwat fæ þæt hælzt ær. swa at þæt liutær æi döþ aff þæt ([19]hawær o gilt wærit. utæn þæssi mal. bitær hæstær hæst. skiut skiut. ([20]ællr hæstær skiut.[21]) ([22]stangær oxe hæst. ællr skiut. ællr[23]) hæstær ællr skiut slar[24]) oxæ. ællr hwat fæ þæt 110
hælzt ær. ok spillir annærs yrknæþæ[25]) fæ. ok liutær æi döþ aff. ok þo swa. at þæt ær æi fört at[26]) þolæ saþul ællr silæ. þa skal han fa hanum silæ fyllir[27]) ([28]um ny. ok niþær. ællr en öre karlgildæn. §. 1. Nu dræpær hæstær hæst. skiut skiut. oxe. oxæ. ko ko. ([29]þe sum baþi[30]) fæ æru iæmlik .j. laghgiældum. þa aghi[31]) baþir þæt quict ær. ok baþir þæt dott[32]) ær. Nu kan wærræ fæ dræpæ þæt bætræ ær.[33]) ællr bætræ fæ. wærræ dræpæ.[34]) ok ær æi ([35]a lict ([36]ok þylikt til. þa liggi fæ .j. laghgiældum.[37]) hwart æptir sinu wærþi. þættæ æru laghgiæld.[38]) hæstær fore sæx öræ. hwat han ær bætri ællr wærri. skiut[39]) ([40]halff mark. oxe[39]) halff mark. ko ok[41]) quighændi[39]) tiu örtoghær. ([42]Far. ([43]ok swin. get. hwart fore örtogh. æn þæt ær iæmlangæ gamalt. ær

---

14) E. F. om. *mærki.*
15) F. *like.*
16) F. *bolmerkie.*
17) E. F. om. *Nu — giör fæ.*
18) C. add. *ok laghgiæld.*
19) F. *är ogilt, vtan* &c.
20) E. F. om. *ællr hæstær skiut.*
21) C. E. F. add. *ællr skiut hæst.*
22) A. *ællr hæstær ællr skiut slar oxæ. stangær oxe hæst. ællr skiut.* scriptum est, at iustum ordinem verborum adpositis signis indicavit scriba. C. om. *stangær oxe hæst. ællr skiut.*
23) E. om. *ællr.*
24) E. F. *sla.*
25) E. *örknadha.* F. *orknada.*
26) F. om. *at.*
27) F. *Selafylle.*
28) C. *at ny ok niþum.*
29) E. F. *thär.* C. om. *þe — laghgiældum.*
30) F. om. *baþi.*
31) E. *aghin.*
32) C. E. F. *döt.*
33) E. F. om. *ær.*
34) E. om. *dræpæ.*
35) F. *Jemlikt, tå ligge* &c.
36) C. om. *ok þylikt.* E. *til thylikt, Tha* &c.
37) E. F. *laghagiäldum.*
38) F. *laga gieldh.*
39) C. add. *fore.*
40) E. om. *halff mark.*
41) F. om. *ok.*
42) C. *swin ok get. fore örtogh ok far. æn þæt* (adde *ær*) *iæmplangæ* &c.
43) F. *Swinn och geeth* &c. E. *geth swin fori* &c.

þæt twæggiæ iæmlangæ gamalt.[44]) þæt[45]) ær[46]) twæggiæ örtoghæ bot.[47]) ([48]öre. æn þæt ær. þriggiæ iæmlangæ.[49]) Sumar tenlung*æ*r fore fiuræ pæningæ. hwat han ær wærri ællr bætri. fore gas samu leþ.[50]) §. 2. Nu kunnu hund*æ*r ([51]manz bitæ ([52]annærs ([53]manz fæ. e hwat fæ þæt hælzt ær. ok liutær æi döþ aff. þæt ær saklöst. utæn yrknæþæ[54]) fæ. þæt giældis atær[55]) sum fyrr ær saght. Dör þæt. þa[56]) giældi[57]) quikt gen döþo. æptir mæzmannæ orþum.[58]) ok hawi ([59]dött þæn quikt giw*æ*r fore dött.

.XXIX.

¶ Nu sargh*æ*r man manz[60]) fæ. m*æþ* waþæ ællr wiliæ, swa at þæt ([61]far æi lyti aff. þa giældi atær m*æþ* ([62]laghæ skillingi fiurum pæningum. Nu kan fæ ([63]lyti aff fa. ok æi döþ. þa wæri þæt[64]) fiærþungær. aff laghgiældum.[65]) §. 1. Nu slar man annærs fæ mæþ harms hændi. til döz. hwat fæ þæt ma[66]) hælzt wæræ. þa giældi atær fæ. swa got sum þæt liwændi war. ([67]ok mæþ[68]) ([69]þre m*arkær.* æpti twæggiæ ([70]mæzmannæ eþe. ok hwarr þeræ næmpni en man. kiærændi ok swarændi. ok[71]) fore allt þæt bætræ ær. æn halffw*æ*r öre. ok allt þæt minnæ giæld*æ*r. æn halfwæn öre. ([72]atær gildi. fææ
r. ok mæþ þre öræ. Dyl þæn giærning[73]) giörþi. þa hawi hin til twæggiæ mannæ witni. ok þæn komi ængu duli fore[74]) giærning giörþi. æn þær ær[75]) mannæ handæ

44) C. E. om. *gamalt.*
45) E. *thär.* C. F. *þa.*
46) C. add. *þær.*
47) F. add. *åth.* C. add. *at. ok.*
48) E. *Är thät triggia iamlanga, öri both at: Sumartenlunger* &c.
49) C. *wintræ gamalt.*
50) F. *sammuledz.*
51) E. *annars mans bita mans fä.*
52) C. om. *annærs manz.*
53) F. *fææ, huat* &c.
54) E. *örknadha.* F. *orknade.*
55) C. om. *atær.*
56) E. om. *þa.*
57) C. add. *atær.*
58) C. *eþe.*
59) C. *þæn döt ær quikt fore giwær.* F. *hann thet döde som quikt gifuer mot dödt.*
60) F. om. *manz.*
61) C. *liutær æi döþ aff. giældi* &c. E. *warder äi liuth af* &c.
62) C. *laghskillingi.*
63) C. *skaþæ aff fæ liutæ. ok* &c. Male.
64) F. om. *þæt.*
65) E. F. *laghagiäldum.*
66) C. *kan.*
67) Verba *ok* — *m*arkær post verba *ok swarændi* sequi debuissent.
68) F. *å.*
69) C. E. F. sic. A. om. *þre m*arkær.
70) E. *manna mätzedhi.*
71) E. om. *ok.*
72) F. *gelde åter fææ* &c.
73) C. add. *at.*
74) E. F. add. *sum.*
75) C. add. *ok.*

wærk .a. synis æi handæ wærk .a.[76]) þa a han hwarti eþ. ællr bot[77]) aff.[78]) Grip*ær* han til witnæ ok fald*ær* at witnum. þa wæri þæn[79]) saklös sum[80]) sakin witis. Dræp*ær* man katt manz. ællr stiæl. ([81]at öre kiöpgild*ær*. dræp*ær*[82]) hund manz ællr stiæl. ([83]at þrir öræ karlgildir. §. 2. ængin ma annærs fæ takæ ællr til nokræ nyt hawæ. æi ankosti hans. hw*a*rti quikkæ ællr döþæ. utæn han hawi loff ællr legho fore sik. ællr han[84]) taki ok[85]) þiuffs rætt. fore samu sak. Nu lyktæs wiþærbo[86]) balk*ær*. Swa at hwar[87]) liti at þy han rættlikæ a. Hwarr skal at sinum lott ok laghum hyggiæ.[88]) Nu ær talt huru hw*a*rr skal wiþ annæn byggiæ.[89]) III

¶. Hær[1]) byriæs þingmalæ balk*ær*. ok tæliæs .j. hanum flokkær fiughærtan.[2])

I. ¶ vm domæræ ok buþkafflæ

II ¶ vm þing nær. ællr hwar þ*æ*t wæræ skal.

III. ¶ Huru maþær giwær manni sak.

IIII ¶ vm þinghs falld[3]) ok twætalur.[4])

V ¶ huru lagh skulu fæstæs ok gangæs.

VI ¶ huru eþær ([5]standæ ællr atær gangæ.

VII ¶ huru man skal sökiæ annæn.

VIII ¶ huru man skal mætæ fore andrum.

IX. ¶ vm witnis mal.

---

76) F. om. *.a.*
77) C. E. F. add. *þær.*
78) E. *fori.*
79) F. *hann.*
80) C. *ær.*
81) F. *böte ett öre, Dræper* &c.
82) C. E. F. add. *man.*
83) E. om. *at.* F. *böte 3 öre karlgille.*
84) E. om. *han.*
85) C. E. om. *ok.*
86) E. *Widherboa.*
87) C. E. F. sic. A. *hwart.*
88) C. *byggiæ.* Male.
89) C. add. *Guþ lati os .i. þæssi wæræld boæ swa. at wir mattum hymiriki fa. amen.*
1) F. solum titulum *Tingzmåla Balcker* habet.
2) C. E. *fiughurtæn.*
3) E. *Thingfall.*
4) F. *twetalu.*
5) E. F. *stander ällär* (F. *och*) *ater ganger.*

X ¶ vm domæ ok wæþning.
XI. ¶ Huru konæ ma swæriæ ok witni bæræ.
XII ¶ vm eþæ takæ. feær takæ. ok[6]) wæþiæ takæ
XIII ¶ Huru ([7]sum skil lanz lagh. ok roþæ ræt.
XIIII ¶ vm friþi[8]) .i. soknum.[9])

Nv ([10]skulu domæræ takæs. þa skal lænsman upp standæ ok tolff mæn næmpnæ. aff[11]) hundæri. þe tolff[12]) aghu twa mæn. til domæræ næmpnæ. konongær a þöm dom .i. hændær sættiæ. þe domæræ aghu þing sökiæ .J.[13]) hwarium þinxdagh. en skal þinxstaþær wæræ .i. hundæri[14]) hwariu. Hwarn siundæ dagh ma lænsman. þing hawæ. a rættum þinxstaþ ([15]þy at eno[16]) flerum sinnum. at kununx buþ kan komæ. æi ma lænsman buþkafflæ upp skiæræ. utæn buþskapær[17]) komi aff kununx alwm.[18]) ællr læns hærræ wili þing hawæ. §. 1. Nu skiærr lænsman buþkafla. up mote[19]) kununx brefwi. ællr buþi. sin[20]) buþkafflæ .i. hwarn fiærþung. þæn buþkaffli. a fram faræ. ok æi atær. æi skal ænkkiæ buþkafflæ bæræ. utæn hun hawi son ældri æn fæmptæn aræ. ok æi þorppæ karl sum .i. skoghom bor. hampnæmæn[21]) aghu hanum ([22]buþ fa. slik þe hawæ. aff kunungi fangit. kombær buþkaffli östæn .i. by. gangi utt wæstæn. kombær sunnæn. gangi utt norþæn or by. allir aghu buþkafflæ bæræ. böndær ok landboær. ok allir þer æi þiænæ frælst. Nu sa þer at[23]) delæ. sighær annær buþkafflæ .i. by komin wæræ. ok annær æi. hawi[24]) þæn[25]) wizorþ buþkafflæ will fram witæ. mæþ twæggiæ mannæ witnum. ok[26]) sialfwær han þri-

6) C. om. *ok.*
7) E. *skil at Landslagh* &c.
8) C. F. *friþ.*
9) F. *Sokn.*
10) F. *skall domare.*
11) C. E. F. sic. A. *at.*
12) F. add. *männ.*
13) E. *a.*
14) F. *härade.*
15) F. *och änn flerom sinnom, æn konungz* &c.
16) E. *enust.*
17) F. *bud.*
18) C. *halwm.*
19) F. E. *emot.*
20) F. *Sender.*
21) E. *Hamnumän.*
22) F. *vndfå.* Male.
23) F. om. *at.*
24) C. F. add. *þa.*
25) E. add. *wald ok.*
26) F. om. *ok.*

þi. ([27]gangi swa þæn eþ .i. laghþingum. Höte[28]) witnum .i. þingi. lati seæ[29])
.i. aþru. swæri .i. þriþiu. hwarr sum buþkafflæ willir. ællr fællir. swa at æi[30])
kombær þing[31]) mot kununx buþi. böte þre *markær.* hwarr sum fællir. ællr 112
willir buþkafflæ a mot læns hærræ. böte þre öræ. Far[32]) lænsman. þing.
wærin þa böndær saklösir. þær ær þing[33]) sæxtæn mæn æru. utæn domæræ
ok lænsman.[34]) ok[35]) twe aff attungi hwarium. sittiæ þer quærri.[36]) ok komæ
æi. giældi[37]) allir þre *markær.* þe[38]) þingfall gioræ.[39]) hwat þæt ær[40]) attungær ællr fiærþungær. far lænsman sæxtan mæn. wærin allir saklösir. æn þe æru innæn hundæris mæn. Sitær nokor quærr. um þæt buþ. þa biuþz. böte ([41]swa sum fyrmer[42]) six .i. bokinni.

.II.

¶ þing a lænsman hwarghin stæmpnæ. utæn a rættæn þingstaþ. Sighær[43]) lænsman sik hawæ kununx breff. ællr buþ. ok biuþær þing. ællr[44]) skiærr upp buþkafflæ. ok hawær hwarti. böte þre *markær.* ællr wæri sik *mæþ* tiu mannæ eþe. þær han bor. faldær at eþe. taki enæ mark folklanz hærræ. andræ þe ær[45]) qualdir æru. þriþiu þæn[46]) lænit hawær. iwir samu böndær **§. 1.** Nu ær þing samæn komit. a rættum þinx staþ. þær ([47]skal domæri a þingi wæræ. ær ok[48]) annær þær.[49]) wærin baþir saklösir. ær hwarghin þær. bötin baþir þre *markær.* ællr witin forfall sin. hwar þeræ mæþ twem mannum. ok sialfwær han þriþi. hwilikin þeræ æi gitær forfallz eþ[50]) fyllt. böte þre *mar-*

---

27) E. *Gangis thän edher* &c.
28) F. *hote.*
29) F. *stå.* Male.
30) C. *æ.* Male.
31) C. E. add. *a.*
32) F. *Försumar.* Male.
33) C. E. F. add. *sum.*
34) E. *länsmän.*
35) C. F. om. *ok.*
36) C. *quærrir.*
37) C. E. *giældin.*
38) F. om. *þe.*
39) C. *giörþo.*
40) C. E. F. add. *hældær.*
41) C. *sum fyrr six* &c.
42) F. *sermere.* Male.
43) C. *siþær.* Male.
44) F. *och.*
45) E. om. *ær.* C. *sum.* F. *ey.* Male.
46) F. add. *der.*
47) C. E. *skulu domæræ.*
48) C. om. *ok.*
49) F. *tå.*
50) E. *forfals edha.*

kær. ([51]aff þe bot takær kunungær þriþiung. annæn hundæri.[52]) þriþiæ[53]) malseghande. wæri þæn malseghande sum malit winder. Nu sighær bonde domæræ æi hawæ a þingi wærit. domæri[54]) sighær sik þær wærit hafwæ. witin þæt tolff mæn. þe a þingi waru. ([55]Nu ær domæri a þingi. ok will æi dömæ. witin ok[56]) þæt tolff mæn. þer a þingi waru. fællæ þe domæræn. ([57]þa böte domærin þre *markær.* ([58]ok skiptis sum fyrr ær saght. raþi[59]) halfwi næmpd hwar þeræ sum wiþær delæs. will annær næmpnæ. ok annær æi. þa ær[60]) þæn fallin. æi will næmpnæ. æru annæn wægh flere. þa ær þæn warþær. flere fylghiæ. þe næmpd ma aldrigh atær brytæs. e hwar næmpd næmpnis. þa næmpnis[61]) þe mæn ([62].i. ær baþir sighiæ ia wiþ. ær samæn delæ.[63])

.III.

¶ Nu kombær man til þinx. ok gifwær andrum sak. hwat sak þæt hælzt ær. þa ær æi han[64]) a þingi swaræ skal. þa kiærir han a þingi[65]) aþru.[66]) æi kombær þæn swaræ skal.[67]) æn kombær han til þinx þriþiæ. Nu kan swarændi til þinx komæ. standi a wizorþum slikum han til[68]) gripær. kombær han[69]) æi a þriþiæ[70]) þingi. þa a[71]) lænsman[72]) þing hem[73]) til by[74]) hans kallæ. will han ([75]æn þa swaræ. hawi wizorþ sum fyrræ a[76]) þy fyrstæ. Nu þryzkæs han. sum fyrræ. þa a domæri[77]) a samu[78]) þingi. mæt .i. garþ hans dömæ.

---

51) E. *Taki ena kunungin, andra hundarit, tridhiu* &c.
52) C. E. *hundærit.*
53) A. Litt. *þri* bis sunt scriptae, nempe in fine prioris, et initio seqúentis paginae.
54) F. *Annar.*
55) E. om. *Nu — waru.*
56) C. F. om. *ok.*
57) E. *böte han tre* &c.
58) C. *til præskiptis sum* &c.
59) C. add. *ok.*
60) F. *wari.*
61) C. *næmpni.*
62) E. *thär i badhi sighia ia widher sum widh delas.* F. *som både* &c. ut E.
63) C. *delæs.*
64) C. E. F. *þæn.*
65) C. E. F. om. *þingi.*
66) F. add. *och.*
67) E. add. *än tho.*
68) C. E. F. sic. A. om. *til.*
69) C. E. om. *han.*
70) C. E. *þriþiu.*
71) E. F. *ma.*
72) F. *allemann.*
73) C. E. F. sic. A. *þem.*
74) F. om. *by.*
75) F. om. *æn.* E. *äntho swara*; male.
76) F. *at.*
77) C. E. *domærin.*
78) C. F. *samæ.*

([79]hwart mæt æptir sinni sak. Siþæn standi þæt[80]) mæt. æn þry lagh þing. þem[81]) til wizorþæ sik will wæriæ. Nu will han æi[82]) æn þa sik wæriæ. *mæþ* laghum ællr laghæ botum. ([83]a senæstu þinginu. ökis þa sak hans. ([84]*mæþ* sæx markum. æn tolff mæn fællæ han. fore lyctæ ran. ([85]þer þe baþir næmpnæ. æi wærþ*æ*r þe[86]) sak höghri utæn dombrut fylghi. Giör han rætt æptir mætorþinu[87]) wæri saklös. fore. lyktæranit. will han æi rætt gioræ. æptir mætorþe[88]) giældi þa fullt lyktæran. ællr wæris *mæþ* tolff næmpdæ mannæ eþe. ([89]at han æi lyktæ ran giörþi. komi aldrigh lyktæ ran .i. minnæ æn[90]) þre m*arkær*. ok[91]) .i. sokn ok æi .i. giæld. §. 1. giffs manni sak.[92]) hwat sak þ*æ*t hælzt ær. Dör bonde fyrr æn þæt komb*æ*r til laghæ ællr laghæ botæ. æru þingwitni til. tolff mannæ. at þæt mal war kiært .i. faþurs daghum. hawi ærfwingi[93]) wald at[94]) wæriæ sik. *mæþ* samu wizorþum. sum faþir hafþi fore hanum. kiæris þæt æi .i. faþurs daghum. ok bæræ swa tolff mæn witni. aghi þa arfwi[95]) wald[96]) gripæ til slikræ wizorþæ.. ([97]han sialffw*æ*r will. 113

.IIII.

¶ Sigh*æ*r lænsman sik.[98]) þinx fall[99]) wæræ giört. ([100]þa nekæ bönd*æ*r. witin þæt tolff mæn. raþi halfwi næmpd hwar þeræ. §. 1. æi ma lænsman twæ talu ællr off talu bötæ. utæn han se sialffw*æ*r malseghande. at[1]) malinu. aff siælfsins[2]) wæghnæ. ok æi aff kununx. §. 2. ([3]Nu wilium wir sighiæ um twætalur. komb*æ*r man til þinx ok kiærir a annæn. tali a[4]) fyrstæ þingi hwat[5]) han[6]) will.

---

79) C. E. F. sic. A. om. *hwart mæt.*
80) F. *the.*
81) C. *hem.* Male.
82) F. om. *æi.* Male.
83) C. om. *a senæstu þinginu.*
84) C. *til sæx m*arkæ.
85) F. om. *þer — lyktæranit.*
86) E. *thön.*
87) C. sic. E. *mätzordinu.* A. *mætorþi. nu.* C. add. *þa.*
88) C. *mætorþinu.* E. *mätzordinu.*
89) C. om. *at — giörþi.*
90) C. add. *.i.*
91) C. add. *æi.* Male.
92) C. E. add. *wæri.*
93) C. *ærwingiær.*
94) E. om. *at.*
95) F. *arfua.*
96) F. om. *wald.* C. add. *at.*
97) F. *the wilia.*
98) C. F. om. *sik.*
99) C. *þingfald.* E. *thingfall.*
100) C. *ok böndær nekæ. witi* &c.
1) F. *å.*
2) C. *sialffs sins.*
3) E. om. *Nu — sighiæ.*
4) F. *åt.*
5) E. add. *sum.*
6) C. add. *siælwær.*

kombær han til þinx annærs. ok kiærir ([7]a han. þa a[8]) han *mæþ* staddi talu komæ[9]) hænni til laghæ. ællr laghæ botæ.[10]) Nu kiænnis hanum twætalæ. wæriæ han tolff mæn. wæri saklös.[11]) fællæ þer han. böte þre *markær* til præskiptis. Siþæn skal han. *mæþ* samu talu. sum han hafþi. a þy fyrstæ þingi. wæriæ sik ællr fællæ. hwat þæt ær[12]) til talande ællr swarændi. wæri[13]) lagh samu.

.V.

¶ Gifwær[14]) man manni sak. a þingi um þæt mal[15]) laghæ mal ær. biuþær þæn lagh fore sik. sum[16]) swaræ skal.[17]) hin will æi wiþær[18]) takæ. læggi þa niþær ok taki ([19]til tak a þy þingi. þer æru baþir wiþ.[20]) fylli þæn eþ .i. lagh þingum. ællr wæri fallin. §. 1. Tiu mannæ eþær.[21]) ok atærtan mannæ ([22]eþær aghu gangæs .i. þrim laghþingum. eno. eþ[21]) fæstæ. andru til sighiæ. þriþiu gangæ. æn æi ær fastæ. ællr forhælgh[23]) fore. ([24]ær fastæ ællr forhælghþ[25]) fore.[26]) gangi a þöm næstæ þinxdagh.[27]) Nu æru genfastur fiurær. en gen iulum. annur gen[28]) paschum. þriþi gen miþsumær. Fiærþi gen mikials[29]) mæssu. Fæstir man eþ fore fastu.[30]) swa at han haw*æ*r æi þinxdagh. fore sik. sighi til
114 a[31]) næstæ[32]) þinx dagh. þær æptir þa eþ sört[33]) ær. ok gangi a. aþrum. §. 2. ([34]þrætylfftær eþær ([35]a fæstæs mæþ þrim takum. gangis han[36]) innæn nat ok

---

7) C. E. F. om. *a han.*
8) C. *skal.*
9) E. add. *ok koma.*
10) F. add. *komma.*
11) C. *wærþær.*
12) C. E. F. add. *hældær.*
13) E. *warin.*
14) F. *Nw gifuer.*
15) C. add. *ær.*
16) C. *ær.*
17) F. add. *och.*
18) C. add. *laghum.*
19) E. *taka til a* &c.
20) F. add. *och.*
21) E. *edha.*
22) F. om. *eþær.* E. *edha, the aghu* &c.
23) C. E. *forhælghþ.* F. *helgd.*
24) C. E. F. sic. A. om. *ær — fore.*
25) F. *helgh.*
26) E. add. *Tha.*
27) F. add. *der effter.* C. add. *þær ær æptir. Swa a tiltalændæ wactæ sin laghþing sum swarændi.* Cfr. Add. 15.
28) E. F. *at.*
29) C. F. *mikial.*
30) C. E. F. add. *ællr .i. fastu.*
31) C. add. *þem.*
32) E. F. *nästum.*
33) F. *Eedsworit.*
34) A. Loco verborum: *prætylfftær — takum* antea scriptum fuit: *gangis han innæn nat ok iæmlangæ. gitær.*
35) C. E. F. *fæstis mæþ* &c.
36) C. om. *han.*

iæmlangæ. gitær æi eþ ([37]gangit swa sum nu ær saght. þa böte bonden bot.[38]) quæls eþær fore hanum. fylli þæt[39]) takær[40]) mæþ[41]) þrim ([42]þingwitnis mannum. fore hwarri tylptini. ok wæri þæt las[43]) fore þrætylfptum eþe. §. 3. ([44]kombær man til þinx mæþ eþwiti sinu. gitær han[45]) gangit eþ sin. fore solæ sætær. ([46]wæri saklös. kan siþæn quæliæs. witi þæt *mæþ* takæ sinum. ok þingwitnum[47]) æptir. §. 4. Fæstæs lagh bondæ ok[48]) lænsmanni. Nu giwæ þe baþir upp þön[49]) lagh. quæls þæn eþær siþæn. witi han giffnæn[50]) *mæþ* tolff mannum þöm.[51]) a þingi waru. slikt se giffwin eþ*æ*r sum gangin. §. 5. ([52]Nu ([53]wiliæ mæn þing hawæ. vm war ællr an. um rættæn þinxdagh. þa a þeræ þinxdagh*æ*r[54]) wæræ .i. anfriþ ok warfriþ.[55]) þæt skal wæræ a rættum þinxstaþ[56]) §. 6. kunnu lagh fæstæs lænsmanni. ællr bondæ. fæsti a enum þinxdagh.[57]) sighi til a aþrum.[58]) gangi a þöm þinxdagh sum næst[59]) ær þöm þinxdagh[57]) sum[60]) han til laghæ saghþi. ær forhælgh[61]) a. þöm dagh. gangi þa a þöm þinxdagh þær ([62]æptir næst komb*æ*r. hwar sum[63]) eþ gitær gangit .i. rættum laghþingum.[64]) ([65]friþi han. ok hans goz Faldær at eþe. falli[66]) at fæbotum. hwart æptir sinum brutum. a rættum þinxdag. ok a[67]) rættum þinxstaþ.[68]) þa[69]) aghu[70]) eþ*æ*r gangæs. ok æi[71]) affkiænnu[72]) þingum.[73]) §. 7. Nu haw*æ*r

---

37) C. *sin gangit sum* &c.
38) C. om. *bot.*
39) F. *tå.*
40) E. *ater.* Male.
41) F. add. *honom.* C. add. *hanum. ok.*
42) E. F. *thingwitnum fori* &c.
43) F. *lagh.* Male.
44) C. E. F. sic. A. om. *kombær — sinu.*
45) C. E. F. om. *han.*
46) C. om. *wæri saklös.*
47) E. add. *sinum.*
48) C. *ællr.*
49) F. *the.*
50) F. add. *wara.*
51) F. om. *þöm.*
52) Verba *Nu — rættum þinxstaþ* hic male inserta, ad cap. 14 pertinere videntur.
53) F. *will mann.*
54) C. E. F. sic. A. *þinxdagh.*
55) E. add. *ok.*
56) C. E. F. sic. A. *þinxdagh.*
57) E. om. *þinxdagh.*
58) F. add. *och.*
59) E. F. *näster.*
60) C. E. om. *sum.*
61) C. E. *forhælghþ.*
62) C. *næst æptir kombær.* E. *näster är ok äpte komber.*
63) C. add. *sin.*
64) E. F. *laghatingum.*
65) F. *i fridi se han* &c.
66) F. *falder.*
67) C. om. *a.*
68) C. F. *þinxdagh.* Male.
69) C. E. F. om. *þa.*
70) F. add. *alla.*
71) C. E. F. add. *.i.*
72) Pro *a affkiænnu.*
73) E. F. *thingi.*

domæri[74]) wranct dompt.[75]) ok skil laghman þæt atær. ok skil[76]) a þæt mal rætt lanz lagh. þa skal þæn eþær standæ sum sworin[77]) ær. þær til þæt mal ær utt rönt. wind*æ*r þæn siþæn. fyrr[78]) haw*æ*r sworit. þa standi eþær hans fastær ok fuldær. tappær han ([79]þe delu. þa gangi atær eþ*æ*r hans. baþi undir bot ok skript.

.VI.

¶ Qwæl[80]) man eþ gioræn ok gangin. fylli þæt fyrst[81]) m*æþ* takæ sinum. ok þingwitnum æptir. komb*æ*r nokor til þinx ok sigh*æ*r sik hawæ eþ giört.[82]) ok tax eþ æptir ok[83]) þingwitni. bryz þæn eþær atær.[84]) gangi undir skript. ok bott. hwat han swor ællr æi.[85]) ([86]ok wæri kunung*æ*r þær domæri iwir. Gang*æ*r man eþ domæ löst[87]) ok skiælælöst. þæn eþær a atær gangæ. §. 1. Fæstir man eþ hundæræ mællum ællr folklandæ. sighi hanum til m*æþ* takæ sinum. ok wæri sik bonden. þ*æ*r han bor. will han meræ quæliæ. wæri sik innæn hundæris mæþ þingwitnum sinum. falz[88]) han. taki þæn saköre sum malseghandæ[89]) haw*æ*r. söki þæt malseghande m*æþ* sinu[90]) hundæri. ok domæræ sinum. Haw*æ*r bonde bryttiæ. ællr bolax man innæn hundæris. soki[91]) þær ok
115 til laghæ sighi. swa ok innæn lanz ok laghsaghu. Giwær man[92]) sak aff laghsaghu. andri. wærs ([93]han. wæris hemæ fore hundæri sinu. ok sighi til fore folklande ([94]Falz han. böte þær lænsmanni sum[95]) han bor. ok. æ malseghandæ hwaþæn[96]) han ær.

---

74) C. add. *ok.*
75) C. *dömp* (sic). E. F. *dömdt.*
76) E. *dömir.*
77) C. *surin.*
78) E. *fyrst.*
79) C. om. *þe delu.*
80) F. *Nw quæl.*
81) F. *fast.* Male.
82) E. add. *ok fyllt.*
83) F. om. *ok.* Male.
84) C. add. *þa.*
85) F. om. *æi.*
86) E. *Kununger wari thär* &c.
87) C. *domlöst.*
88) F. *faller.*
89) F. add. *rät.* Male.
90) E. om. *sinu.*
91) C. E. F. *söki.*
92) E. add. *manni.*
93) F. om. *han. wæris.*
94) F. om. *Falz han.*
95) E. om. *sum.* F. *der.*
96) E. *hwar.*

VII.

¶ Nu ma ængin lænsman bondæ[97]) sökiæ. utæn han hawi rættæn malseghandæ fore sik. þa[98]) a han hanum fyrst sin rætt utt mætæ. ok siþæn baþi karli ok kunungi. Nu sigh*œ*r malseghandi. sik æncte rætt fangit hafwæ.[99]) kiænnis wiþ baþi karl ok kunung*œ*r. þær komb*œ*r þæn[100]) lykt wiþær sum sakin ær giwin. E hwar sum[1]) twe luti[2]) kiænnæs wiþ takit. ok enum o takit. þær komb*œ*r lykt fore.[3]) haw*œ*r en takit. ok twe o takit. þær komb*œ*r æi lykt wiþær. Nu sigh*œ*r bonde sik söktæn wæræ. utæn malseghandæ. nu gangær[4]) malseghande undæn lænsmanni.[5]) þæt aghu tolff mæn witæ. hwat ([6]malseghande war fore þy mali ællr æi. Sökir man sokn. ær þær[7]) fore rættær malseghande. gangær hun atær. giældi malseghande ransbotenæ. ok hwar fae þæt atær. han takit haw*œ*r. §. 1. hwar sum lænsman[8]) ællr þiænistuman brytær[9]) .i. lagh wiþ bondæ. söki swa han. sum bonde[10]) bondæ. Nu kan þæn man æi wiliæ bondæ ræt gioræ .i. laghþingum æptir domæræns dome. fari þa undir ([11]land ok ([12]laghman. will æi æptir laghmanz skilu rætt gioræ. þa wæþi wiþ[13]) laghman. undir kunung. ællr söki æptir laghmanz skilu. §. 2. Hwarr sum mætt[14]) wrækær fra garþi sinum. hæti wiþær þrim markum. æn tolff mæn. fællæ han. Hwar sum mætær fore bondænum.[15]) o rætlikæ. böte þre m*arkœr* æn þo at ænci ([16]bort takis. §. 3. Nu brytær þæn[17]) wiþ bondæ ænci haw*œ*r wiþ hetæ.[18]) bonde a talæ til hans. a[19]) þingi.[20]) andru. ok þriþiæ. komb*œ*r han a þing.

---

97) E. *nokon.*
98) C. *ok.*
99) E. add. *ok.*
100) C. F. *han.*
1) C. E. om. *sum.*
2) C. *lötir.* E. *luttir.*
3) C. *wiþær.*
4) C. *gar.*
5) E. *länsmans.*
6) E. *han malsäghande wari fori malino* &c.
7) C. om. *þær.*
8) C. *lænsmæn.*
9) C. *brytæ.*
10) C. om. *bonde.* E. add. *sökir.*
11) C. *laghmanz skilu. will* &c.
12) E. *laghmans skilu: Wil han äi* &c.
13) F. *mot.*
14) C. *mæt.* E. *mäth.*
15) F. *Bondom.*
16) C. *se bort takit.*
17) C. F. *han.*
18) C. E. *hætæ.*
19) E. add. *eno.*
20) C. add. *enu ok.*

ok biuþær rætt fore sik. stande wizorþ fore hanum. kombær han[21]) æi a fiærþæ þingi.[22]) þa ær þæn[23]) fallin[24]) sik sialfwær fællir. hwariæ bot æptir sinum[25]) brutum. ær han æi[26]) bolfastær. þa ([27]laghþingi þær sum giærningin ær giör. Siþæn han ær swa fældær. þa gangi han[28]) ([29]in til bondæns. ar fore mark hwariæ. sum han sækær ær at. ([30]æ fyrstunni. ok siþæn til kununx. ok wæri saklös fore hundærinu.[31]) kan han bort löpæ mæþæn han inni ær. *mæþ* bondænum.[32]) þa wæri sækær at þrim markum. swa opt[33]) han giör þæt. ok wæri ([34]þy længær ([35]ett ar *mæþ* bondænum. löpær þæn man bort.[36]) brutlikær ær. ([37]þa kan bonden[38]) han wiliæ atær takæ. ok kombær a komæ a þæn
116 man. þa[39]) wæri þæt[40]) allt ogilt. utæn .i. drapum. Döz drap[41]) liggi .i. tiughu markum. til præskiptis. ok taki sin skaþæ man. hwar[42]) han far han. at saklösu. will æi bonde[43]) han takæ. þa taki lænsman han. ([44]wæri bonden saklös. fore kununx manni. æn han[45]) bort löpær. mæþæn han ær inni *mæþ* bondænum. æ hwat þöm manni giörs. ællr han ([46]giöræ ([47]far. wæri .i. fræls manz botum. §. 4. Sökir man sokn. *mæþ*[48]) domum ok skiælum. sæx markær ællr minnæ ([49]æn sæx *markær*. ([50]Gangær þæt atær. þa[51]) böte sæx *markær*. ok witi[52]) fæ lat sitt. *mæþ* twem mannum. ok sialfwær han þriþi. þæn sitt hawær latit. Sökir man meræ æn sæx *markær*. ok minnæ æn fiurætighi *markær*. witi fæ lat sitt. *mæþ* fæm mannum. ok sialfwær han sætti. Gangær þæt atær.

---

21) C. om. *han*.
22) C. E. *þinginu*.
23) F. *hann*.
24) E. F. *fälder*.
25) F. om. *sinum*.
26) C. om. *æi*. Male.
27) F. *lagsökie hann der* &c.
28) E. om. *han*.
29) F. *till arfuodes först till Bondans* &c.
30) F. om. *æ fyrstunni*.
31) C. E. sic. F. *hundarit*. A. *hundærum*.
32) C. *bondæ*.
33) F. *offta*.
34) E. *thäss länger eno ari* &c.
35) F. *åt arfuode hos bondanom*.
36) F. add. *Som*.
37) E. *bonden kan hanum ater taka*.
38) C. *bonde*.
39) E. om. *þa*.
40) C. E. F. om. *þæt*.
41) E. add. *hans*.
42) E. add. *sum*.
43) C. *bonden*.
44) C. *ok bonden wæri saklös*.
45) E. *madher*.
46) F. *gör, wari* &c.
47) E. *fa i dödzdrapum, Wari alt i* &c. Male.
48) F. add. *bondom*.
49) E. om. *æn sæx markær*.
50) C. om. *Gangær* — *markær. ok*.
51) E. om. *þa*.
52) F. om. *witi*.

þa[53]) giældi mark *mæþ* mark atær.[54]) ok ængæ ransbot mæþ.[55]) allæ ransbötær[56]) ([57]præskiptæs. swa ok æn han sökir til fiurætighi[58]) markæ. þa[59]) witi fæ lat sitt[60]) *mæþ* tolff mannum. swa ok æn þæt wærþær allt takit. ([61]þa witi[62]) ([63]fæ latit *mæþ* tolff mannum. þæn sitt haw*æ*r latit. hwat þæt ær minnæ ællr meræ. ok böte þær fiurætighi markær fore. ok gangi ([64]swa þa eþæ ([65].i. laghþingum sum allæ andræ.[66]) ok[67]) þe bot ([68]præskiptis. swa skulu þe tolff swæriæ at swa mykit var þæs lat ([69]sum skaþæn haw*æ*r fangit *mæþ* sannu. §. 5. J. allum soknum[70]) þa böte ængin[71]) bot. utæn þæn ([72]huwzmand*æ*r ær. at malinu.[73]) ok[74]) laghwnnin ær til. æi[75]) bötes ok meræ fore en[76]) brut æn en bot. ([77]utæn kununx eþzöri brytis. §. 6. Nu kan ([78]bolfastær man .J. lagh brytæ. ok will sialfw*æ*r undæn flyæ. wæri[79]) hwat sak þæt hælzt ær. will han sialfwær rætt gioræ.[80]) wæri saklös. will han æi. þa ([81]laghbindi han rættær malseghande. wiþ sak sinæ. ok söki til fullæ[82]) brutæ. *mæþ* domæræ sinum. ok hundæri sinu. ok[83]) taki hwar þær sin lott.[84]) sum han[85]) .i. sakinni a.

.VIII.

¶ Nu wærþær man laghfæld*æ*r. fore brut sin.[86]) lænsman will han sökiæ.

---

53) F. om. *þa.*
54) F. om. *atær.*
55) F. add. *allo.*
56) F. add. *æga.*
57) E. *tha treskiptas. Sökir madher til* &c.
58) A. Pro *g* primum scriptum est *h.*
59) E. om. *þa.*
60) F. om. *sitt.*
61) E. *Witi thän sitt hawer mist fälatit mädh tolf mannum, hwat* &c.
62) C. F. add. *ok.*
63) C. *fælat sitt mæþ* &c.
64) F. *och så der edhe åth lagtinge* &c.
65) E. *a laghtingi.*
66) E. add. *edha.*
67) C. om. *ok.*
68) F. *gånge till treskiptes, Så skole och the* &c.
69) C. *mæþ sannu sum skaþæn fik .i. allum* &c.
70) F. *Sakom.*
71) A. *ængit* primum est scriptum.
72) C. *huwz man.* E. *howdzmadher.* F. *hafuer thenn man lagwunnen ær åt tymåle, Ey bötes* &c.
73) C. sic. E. *mali.* A. *malum.*
74) C. *ællr.*
75) E. *Äkki.*
76) F. om. *en.*
77) C. om. *utæn — brytis.*
78) C. E. F. *þæn man .i.* (F. om. *.i.*) *lagh brytæ sum bolfastær ær. ok* &c.
79) F. om. *wæri.*
80) C. add. *þa.*
81) C. *laghwinni han til sak sinnær sum rættær malseghande ær. ok söki* &c. F. *lagbiude in till hans som* &c. ut C.
82) E. *fuldra.*
83) E. F. om. *ok.*
84) C. add. *vp.*
85) F. om. *han.*
86) E. F. add. *ok.*

mæþ þingi. þa skal ([87]han þing til by[88]) hans[89]) kallæ. ok mæzmæn .i. garþ hans ([90]næmpnæ. þæt æru tolff mæn. Hwarti lænsman ællr domæræ[91]) skulu .i. garþ gangæ. ok ængu mæti raþæ. hwilikin þeræ .i. garþ gangær. böte þre. markær. þer[92]) skulu mætæ lösöræ ok gangænz[93]) fæ. winz[94]) æi þæt til. þa skal mætæ[95]) korn. ok hö.[96]) ([97]winz æi þæt til. þa skal hus hans mætæ. winz[94]) æi þæt til. þa. skal ([98]mætæ um eghnir hans. winz æi þæt til. þa bitær ok[99]) mæt .i. bol bondæ. þær læggiæs þrir stæmpnudaghær fore.[100]) ok þre wikur .i. hwarium stæmpnudagh lösir bonde ællr frændær hans atær[1]) innæn þa þre
117 stæmpnudaghæ. wæri þeræ. Lösir hwarti bonde ællær frændær.[2]) hawi þa þæn iorþ[3]) hun[4]) mætin[5]) war. **§. 1.** ([6]e swa ([7]þikklæ sum bonde sökis. swa þikklæ[8]) skiptis husfrunnæ lotær[9]) fran[10]) baþi .i. iorþ ok lösörum. bötes[11]) ok[12]) aldrigh fore þe[13]) brut. meræ[14]) aff konunnæ goz. wærkær husfru. ok fællis bonde hænnær.[15]) at laghum. ællr wærþær hun mæþ witnum. wiþ[16]) bundin.[17]) bötes aff hænnæ goz. **§. 2.** Nu sighær bonde sik off söktæn wæræ. hawi[18]) þær mæz mæn wald at witæ mæþ eþe sinum. at þer æi meræ mætit hawæ. æn brutin waru til. hwar þæt atær takær.[19]) laghlikæ mætit[20]) ær.[21]) ællr laghlikæ guldit[22]) ær.[23]) böte sæx markær. ok hete þe[24]) bot lyktæ ran. **§. 3.** hawær bonde tyund. ællr

---

87) C. om. *han þing*.
88) E. *bya*.
89) E. F. om. *hans*.
90) F. *thet är* &c.
91) E. *domari*.
92) E. add. *tolf män*.
93) C. *ganx*. F. *gångende*.
94) F. *Fins*.
95) F. *mätas*.
96) C. add. *hans*.
97) F. om. *winz — mætæ*.
98) F. *mätas omæghur hans, recker ey the åt, tå mäti i Boll bondans*.
99) E. om. *ok*.
100) F. om. *fore*.
1) F. om. *atær*.
2) C. add. *hans*.
3) C. E. add. *sum*.
4) F. *honom*.
5) E. F. *mätit*. Male.
6) C. *ok þiklæ* &c.
7) F. *offta*. E. *opt bondin* &c.
8) F. *offta*.
9) C. om. *lotær*. E. add. *bort*.
10) F. add. *bondans*.
11) F. *böte*.
12) C. E. F. om. *ok*.
13) F. om. *þe*.
14) E. om. *meræ*.
15) F. om. *hænnær*.
16) E. om. *wiþ*. F. *til*.
17) C. E. F. add. *þa*.
18) E. *Hawin*.
19) C. F. add. *sum*. E. add. *är*.
20) F. *vtmät*.
21) E. *war*.
22) F. *gieldgullit*.
23) C. om. *ær*.
24) E. *thön*.

affræþ inni *mæþ* sik. þæt skal utæn mæt[25]) waeræ. Aghu flere .i. bo. ællr ær[26]) inlax fæ. ællr bolax fæ. *mæþ* witnum samæn komit. allt skiptis þæt undæn mæti. §. 4. Nu kan bonde læsæ fæ .i. husum inni. þa þæt mætit ær. ællr þa þæt mætæs skal.[27]) þa mætin mæz mæn husit þær ([28]fæit ([29]standær inni .i. ok slain siþæn dyrr upp. ok mætin fæ siþæn[30]) æpti brutum bondæns. §. 5. ([31]Nu kan ([32]man til þinx komæ. þæn kiærir a rættum þinxdagh. ok rættum[33]) þinxstaþ. ([34]þæn ær ok þær sum[35]) swaræ skal. þa a domæri wald at dwæliæ dom sin. til[36]) næstæ þinxdagh. þær æptir kombær. Far han æi swarr. fyrræ æn bemæ fore garþi. bondæns. þa aghi æn domæri wald at dwæliæ dom sin til[36]) næstæ þinxdagh. æn han will. ([37]will han æn þa bætær sik um huxæ. þa a han dömæ. um *þæn* þinxdagh þær ær næst. ([38]ok þa a domæri dömæ. hw*a*t þær[39]) talæs. a þæt mal ællr æi. ok sik saklösæn gioræ. §. 6. ([40]e hwar man skal sökiæs fore brut sin. hwat ([41]þer æru minni brut.[42]) ællr mere. þa aghu mæz mæn .j. garþ gangæ. ok mætæ hwarium swa mykit sum[43]) han .j. sak a. ok malseghandens lot[44]) latæ quærræn wæræ. þær til han will sin lott hawæ.

.IX.

¶ ([45]þættæ ær vm witnis mal. um all þe mal[46]) witni höræ til. hawi þæn[47]) wald æptir sinu kiærir. hwat han will hældær witnæ. ællr wiþ laghum takæ. wæri[48]) hwat þæt[49]) æru höghri witni ællr læghri. Grip*ær* man til witnæ ok næmpnir witni a fyrstæ[50]) þingi. lati seæ a andru. swæri .j.[51])

25) E. *mädh.* Male.
26) C. F. om. *ær.*
27) C. *skuldi.*
28) C. *fæ.* F. *thet fæ inne ær, och Slå* &c.
29) E. *innan stander i, ok* &c.
30) E. om. *siþæn.*
31) F. om. hanc §.
32) E. *thän man til tingx koma sum kiärir* &c.
33) C. E. sic. A. *rættæn.*
34) C. *ær þæn ok þær* &c.
35) E. om. *sum.*
36) C. add. *þæn.*
37) C. om. *will han.*
38) C. om. *ok — dömæ.*
39) C. add. *a.*
40) F. *Nu Ehuar.*
41) E. *thön.* F. *thet ær.*
42) C. E. F. om. *brut.*
43) C. om. *sum.*
44) F. add. *äger, och.* Male.
45) E. om. *þættæ — witnis mal.*
46) E. add. *thär.*
47) C. F. *han.*
48) E. om. *wæri.*
49) C. *þer.* F. *the.*
50) E. *fyrsto.*
51) C. E. F. *a.*

þriþiu. gangi æncti[52]) mot þöm witnum þær witnis mal ær.[53]) Næmpnir han[54]) witni ([55]a þingi. ok latær seæ a aþru.[56]) gangæ þön witni ([57]fran hanum. þa[58]) wæri þæn saklös sakin giffs. ok þæn böte þre *markær* ([59]sakinæ gaff. fore offtalu sinæ. latær man seæ witni. ok will[60]) gangæ *mæþ* aþrum. æn han seæ læt. þa witin þæt tolff mæn. fyrr æn witni swæriæs.[61]) fore ([62]ens manz witni borin ok æi sworin. bötæs þre *markær*.[63]) sæx *markær* fore sæx mannæ witni borin ok æi sworin. §. 1. hwar sum tolff mæn skulu witæ annæn fallin.[64]) ok annæn warþæn. giöræ þær[65]) æi þæt ([66].i. laghþingum. böten þre *markær*. ok[67]) þer sein[68]) saklösir til biuþæs. ok þæn næmpni aþræ næmpd til ([69]samæ mals. Nu sighær lænsman næmpd göræ wæræ. will hun dyliæ all. dyli *mæþ* tiu mannæ eþe. þem[70]) æi .i. næmpd waru. qwæl han enkæ man. wæri sik *mæþ* twæggiæ mannæ eþe ok[71]) siælwær han þriþi fallz at eþe ([72]all næmpd böte þre *markær*. fallz[73]) enkæ man böte þre öræ. gangi þe bot til þreskiptis. §. 2. Nu kiænnis man wiþ brut sin. han skal fæstæ bot a hundaris þingi[74]) .i. allæ þre þriþiungæ.[75]) will han swa giældæ sum fast[76]) ær wæri saklös. ællr sökis æptir lanzlaghum §. 3. Nu sighær lænsman *mæþ* aþrum witnum sworit hawæ. ok annur han[77]) seæ læt. fylli þa[78]) *mæþ* domæræ sinum. ok þrim

---

52) C. add. *a*.
53) C. hic inserit ea, quae cod. A. in Add. 16. et 17. continet: *Hwar þæt mal — fore optalu. domari — swæriæ*.
54) C. *man*.
55) E. F. om. *a þingi*.
56) F. add. *tinge*.
57) F. *fram, wari tå saklöss thenn sakinn giffz*. Male.
58) C. E. om. *þa*.
59) F. om. *sakinæ gaff*.
60) F. add. *Sedann*.
61) C. F. *swæriæ*.
62) A. Folium hic deest, cuius loco folium scripturae vacuum est insertum; quamobrem in sequentibus, usque ad verba *domælöst ok skiælalöst*, cap. 10, secutus sum cod. C. Cfr. not. 4. pag. 272.
63) E. add. *Fori tweggia manna witni borin ok äi sworin bötas säx marker, hwar thera trea marker: Ok*. F. add. *före tweggia manna witne böte huar thera 3 mark, Och*.
64) E. F. *fäldan*.
65) E. F. *the*.
66) F. *å lagtingom, böte the 3 mark* &c.
67) E. om. *ok*.
68) F. *warin*.
69) F. *andra måll samma, Nw* &c. Male.
70) F. om. *þem*. E. F. add. *sum*.
71) F. om. *ok*.
72) E. *böte tre öra: Fals all nämd at edhi, böte tre marker til treskiptis. Nu kiännis* &c.
73) F. *Faller*.
74) E. F. *thingum*.
75) F. *tinge*. Male.
76) E. F. *fäst*.
77) F. add. *ey*. Male.
78) E. *thät*.

þingwitnis mannum þæt han eþ sin gangit *hawær*. domæri a witnæ ok þingwitni swæriæ. ok[79]) hawi ængin wald at quæliæ ([80]han mer at samæ mali. þe þrir þinxmæn aghu witni[81]) stawæ ([82].i. allum[83]) *þær* æi ær taki fore. æn æi will malseghandi stawæ. §. 4. hwar sum witni skal a annæn bindæ. þær sum han ær takin. wiþ. swa sum ær vm bræþæ[84]) witni. vm drap. sar. ran. þiuffnæþ. ællr man *takær* annæn .i. skoghi sinum. ([85]ællr ærtæ akri ([86]sinum. rofnæ akri. böno akri. trægarþi. ællr hwar man *takær* hælzt sin skaþæ man. ([87]þæt skal han witnæ *maþ* frælsum mannum ok friþwitnum.[88]) §. 5. þæssi witni skulu bolfast wæræ vm inlax fæ. bygningæ witni.[89]) lanswitni. köpwitni. hemföþo ok ([90]hemgiærþir. andræ slikæ staþæ ok lysningæ witni. þæt skal allt wæræ bolfastir mæn ok innæn hundæris takæs. swa ok[91]) vm leznæ witni ok wæþning[92]) all witnis mal aghu bolfast wæræ. ok innæn hundæris takæs. e[93]) hwar han[94]) *gitær* witnum æptir sinum wiliæ a[95]) kallæt.

X

¶ ([96]Dömir domæri dom sin til eþæ ællr wizorþæ. wæþiær æptir ok takær til tak.[97]) wæþiær ængin gen hanum. ([98]wæri[99]) hans *dombær* *gildær* vndir laghman.[100]) Nu skil[1]) laghman þæt gilt domæri dömpde þa böte han[2]) þre *markær*. a domæræns wæþning delir. ok þer *eþær* sen[3]) allir o gildir sum domæ-

---

79) E. F. om. *ok.*
80) F. om. *han.* E. *thän mera* &c.
81) E. *witnin.*
82) F. om. *.i. — stawæ.*
83) E. add. *malum.*
84) E. F. *bredha.*
85) E. *ärtaakri, rofnarakri, bönuakri ällär i trägardi* &c.
86) F. *rowe åkre, Böno åkre eller trægårde* &c.
87) F. *Der Skall witne* &c.
88) E. *fridhwitum.*
89) E. F. add. *lofswitne.*
90) E. *hemgiärd, ok liusninga witne, Thät skulo alt* &c.
91) F. om. *ok.*
92) E. F. *wädhsätning.*
93) F. om. *e.*
94) E. *madher.*
95) F. om. *a.*
96) Cfr. not. 62. pag. 270.
97) E. add. *Nu.*
98) Legendum videtur: *vndir laghman. wæri hans dombær gildær. Hwar* &c.
99) E. F. add. *tha.*
100) Hic textu eliminavi ea, quae A. in Add. 18. continet, C. vero hoc loco inserit: *Hwar sum wæþiær — lagh samu.* E. F. om. haec, pariter ac cetera eiusmodi additamenta.
1) E. add. *ok.*
2) E. F. *thän.*
3) F. om. *sen.* E. *ärn.*

118 löst ok skiælalöst[4]) giöræs. allt þæt undir laghman wæþiæs. stande þæt undir laghmanz[5]) skilu. hwat þæt ær hældær sokn. ællr eþær. Dömir domæri nokot a þe[6]) wæþning[7]) undir laghman. ær ([8]wæþiæt. böte þre. *markær.* ([9]Nu a ængin wald at o fyltu bondæ sökiæ. utæn han sik sialfwær fælli. Fæstir man eþ.[10]) fyllir man eþ. þæn æi ær taki fore stawi þingwitni. hwar sum dömir ællr delir at o wæþiæþu gen laghmanz skilu. böte sæx *markær.* will man[11]) wæþiæ þing fra garþi sinum. wæri þæt wizorþ hans. hawi ængin wald at quæliæ undir ([12]laghman. at o wæþiæþu. ok ([13]æi laghmanz skilu.[14]) undir kunung. at o wæþiæþu.

.XI.

¶ J þæmmæ[15]) malum ma konæ swæriæ ok witni bæræ. ([16]þæt ær þæt fyrstæ. æn hun ær þa inni barn föþis. hwat þæt hældær[17]) föþis dött. ællr quict. annæt ær þæt.[18]) fæ giör fæ.[19]) ællr man giör[20]) fæ. ællr fæ giör manni.[21]) swa ([22]ok æn man giwær kono[23]) sinni sak. a þingi fore hor.[24]) swa[25]) æn han witir hænni[26]) barnæ morþ.[27]) Giwær bonde kono[23]) sinni sak. ok sighær þu hawær mik fore giört. Dör bonde .i. samu sott. þa kiærir ærffwingi þæt samæ bonde fyrræ kiærþi. dyli þa hun mæþ eþe þrætylfptum. fallz[28]) at eþe wæri þæt sum annur morþ. aghi ængin wald at[29]) giwæ husfruni[30]) þylikæ

---

4) Hactenus, loco folii in cod. A. deperditi, secutus sum C. Cfr. not. 62. pag. 270.
5) E. *hans.*
6) C. E. F. om. *þe.*
7) C. add. *þæt.*
8) F. *wädie bot 3 marker.* Male.
9) Verba *Nu — þingwitni* hic inepte sunt intrusa. Verba *Nu — fælli* pertinent ad cap. 7; *Fæstir — þingwitni* autem ad cap. 9: 3.
10) E. F. add. *ällä.*
11) C. E. F. *han.*
12) F. om. *laghman — kunung. at.*
13) C. *ængin wald laghmanz* &c.
14) E. add. *qwälia.*
15) C. *þæssum.* F. *thenne.*
16) C. F. om. *þæt ær.* E. *Ett är thät, än* &c.
17) C. *barn.*
18) E. add. *än.*
19) C. E. F. add. *nokot.*
20) E. om. *giör.*
21) E. add. *nokot.*
22) A. *æn man ok* scriptum est; at iustum verborum ordinem adpositis signis indicavit scriba.
23) E. *husfru.*
24) E. add. *Ok.*
25) C. F. add. *ok.*
26) C. *hanæ.* E. *hona.* E. F. add. *fori.*
27) E. *barnmord.*
28) F. *Faller.*
29) E. F. om. *at.*
30) C. *husfru.*

sak. utæn bonde ællr bondæns arfwi. giffs mö sak. wæri ([31]hanæ faþir. ællær frændær. æ hwat sak hænni giffs hælzt.[32]) giffs ænkiu sak. wæri sik. sialff fore allum sakum. wæri ok bonde husfru. sinnær wæriændi. ([33]fore allum sakum. hw*a*t sak hænni giffs. utæn þæt se[34]) witnis mal. ok hun se *mæþ* witnum wiþ[35]) bundin. biti[36]) swa[37]) hanæ witni sum andræ mæn. ok böte sak sinæ husfrun.[38]) æptir wiþær bandumin.[39]) §. 1. all breþæ witni skulu þ*æ*r takæs.[40]) giærningin giörs. allir eþæ þe aghu fyllæs *mæþ* frælsum mannum. ok friþwitum.[41]) hwat þer æru ([42]mere ællr minni. hwar han þöm kan fa.

.XII.

¶ Qwæl[43]) man takæ.[44]) eþe takæ feæ takæ.[45]) wæþiæ takæ. þa giffs takæ wald at witæ sik .j.[46]) tak *mæþ* twem mannum. ok sialfw*æ*r han þriþi.[47]) Dyl han þæt.[48]) han æi taki war. witi[49]) þæt tolff mæn þe a þingi waru. ([50]hwat han[51]) taki war ællr æi. æ hwat takæ[52]) þæt hælzt ær. ok raþi halfwi næmpd hwar þeræ. Bindæ þer takæn wiþ. þa. fylli bonden wizorþ sin. ok takin giældi þre m*arkær*. wæriæ þer han. at han æi taki w*a*r wæri þa bonden fallin at wizorþum sinum. mæþæn han grep þær til takæ. han ængin haffþi. §. 1. Nu sigh*æ*r bonde sik hawæ eþæ takæ.[53]) annær[54]) sigh*æ*r sik hawæ 119
feæ takæ. witin þæt tolff mæn. þe þa[55]) a þingi waru. Nu dyl han fæstu.[56]) þa witi[57]) þæt tolff mæn. hwat sum fæst war. ([58]þe a þingi waru. ællr hwem

31) F. *sigh medh fäder eller* &c.
32) C. om. *hælzt.*
33) C. E. F. *æ hwat sak hænni kan giwæs. vtæn* &c.
34) C. *ær.* F. add. *med.*
35) E. F. om. *wiþ.*
36) E. *Bitin.* F. *biuda*; male.
37) F. om. *swa.*
38) E. om. *husfrun.*
39) C. *wiþærbandum.*
40) C. E. add. *sum.*
41) C. F. *friþwitnum.*
42) E. *minni edha ällä mera, hwar* &c.
43) F. *Nw quæll.*
44) C. om. *takæ.*
45) C. om. *feæ takæ.* C. E. F. add. *ællr.*
46) F. om. *.j.*
47) C. E. F. add. *æn han gangær wiþ at han taki war.*
48) E. om. *þæt.* E. F. add. *at.*
49) C. E. *witin.*
50) E. om. *hwat — æi.*
51) F. add. *heller.*
52) E. F. *taki.*
53) F. *Eda takit.* Male.
54) C. F. add. *bonde.*
55) C. om. *þa.*
56) C. *fæst.* F. *fast.*
57) E. *witin ok.*
58) C. om. *þe — waru.* F. om. *þe — war.*

sum[59]) fæst war. ok hwar[60]) sum taki war. wærs þæt fore malseghandæ. se wart fore allum mannum. hwar sik sighær takæ wæræ. ok gangær atær. böte þre markær. hawi ængin wald at qwæliæ tax eþ. fore ganx eþ. utæn taki möte takæ.

.XIII.

¶ ([61]Roþin liggær .j. lanzlaghum. aldær þæn owæn stokholm ær. utæn .j. þæssum malum. ([62]um wæþningær hwar[63]) man þorff[64]) wæþiæ til syn. ok sannind.[65]) til þriggiæ markæ wæþning. þa skal undir ett þinglagh wæþiæ.[66]) Nu will æi þæn[67]) delir[68]) litæ at þinglax syn. þa a han[69]) wald[70]) wæþiæ sinum sæx markum undir tu þinglagh. Nu sæmbær ([71]æi æn þem a.[72]) þa wæþi undir sæx skiplagh sinum tiu markum. þön[73]) sæx skiplagh aghu þæt synæ ok seæ ([74]hwat sannæst ær. um þæt mal. æi ma þær höghri wæþning a komæ. þæt ær gilt. þe sæx skiplagh[75]) seæ ok synæ. hwar sik will um þæssæ wæþning undir kunung ællr hærtughæ dom föræ. þæt[76]) ma han mæþ wæþning giöræ.

.XIIII.

¶ Nu six um ([77]friþi .J. soknum. þær[78]) allir skulu friþ hawæ. Anfriþær standær mællum[79]) olaffs mæssu. ok[80]) til mikiælsmæssu. Julæ friþær gangær in a iulæ[81]) apton. ok utt a[82]) ([83]attundæ dagh æptir þrættandæ dagh. Disæ-

---

59) E. om. *sum.*
60) F. *huad.* Male.
61) H. habet capp. 13. et 14. huius libri, una cum capp. 10 — 12. KgB., rec. man. addita.
62) C. om. *um wæþningær.*
63) H. add. *som.*
64) C. *þor.*
65) E. *sanninda.*
66) F. *wädias.*
67) E. add. *är.* F. add. *der.* H. add. *som.*
68) H. *dyl.* Male.
69) H. om. *han.*
70) C. E. H. add. *at.*
71) C. *þem æi æn þa. wæþi þa vndir* &c. E. *them äi äntha a, Wädhi* &c.
72) H. add. *som dela.*
73) H. *the.*
74) F. om. *hwat — ok synæ.*
75) E. om. *skiplagh.*
76) F. *Tå.*
77) F. H. *fridh.* E. *fridhir, är allir* &c.
78) H. om. *þær.*
79) C. *fra.*
80) F. om. *ok.*
81) C. E. F. H. sic. A. om. *iulæ.*
82) H. om. *a.* F. *om.*
83) C. sic. E. F. H. *annän dagh* &c. A. *annæn dagh,* om. *æptir þrættandæ dagh.*

þinx friþær. gangær in a disæþinx dagh. ok standær twæggiæ kiöpþingæ mællum. War friþær gangær[84]) in[85]) a kiæræ sunnudagh ok standær til hælghæ þorsdagh.[86]) ([87]allir aghu friþ hawæ. hwar sum sökir annæn .i. friþi. böte þre. markær. §. 1. þa kunungær binþær leþung utt. þa aghu allir friþ hawæ. þer .j. þy[88]) hundæri. ællr skiplaghi boæ. sum leþungær ær utt[89]) gangin aff. baþi mæþ mat ok mannum. ok hin[90]) annur skiplagh ok[91]) hundæri sum matær ær utt aff gangin ok æi mæn þær laghþingis swa sum friþæ mællum. ok sökis æptir lanzlaghum. §. 2. ok[92]) æptir kununx utt giærþum. ma sökiæs .j. allum friþum. ([93]þættæ ær um friþi saght. Guþ giwi allum sin friþ. ær[94]) mæþ friþi wildu hitt komæ. hær wæræ. ok[95]) hæþæn faræ. Friþi[96]) wæri kunungær war.[97]) Land ok laghmaþær. ok allir þer laghsaghu lyt hawæ. Friþær[98]) se lyct at ([99]laghum. ok laghæ fallum. wæri guþ mæþ os allum. AMEN[100])

---

84) H. *komber.*
85) F. om. *in.*
86) C. *þordagh.*
87) H. om. *allir — hawæ.*
88) F. om. *þy.*
89) F. om. *utt.*
90) H. *the.* C. add. *all.*
91) C. H. *ællr.*
92) E. om. *ok.*
93) H. om. sequentia. F. supra sequentem epilogum habet titulum: *Beslut.*
94) F. *the.*
95) C. om. *ok.*
96) C. F. *.i. friþi.*
97) F. om. *war.*
98) C. *Friþi.*
99) F. om. *laghum. ok.*
100) E. F. om. *AMEN.* A. Sequitur edictum R. Birgeri (cfr. not. 1. pag. 3.); et postea additamenta. E. add. sub titulo:

Af thöm gamblu Laghum sum i hedhnum tima brukadhus, vm kamp ok enwighe.

*Giwer madher oquädhins ord manni: Thu är äi mans maki ok eygh madher i brysti. Ek är madher sum thu. Their skulu mötas a thriggia wägha motum. Kumber than ord hawer giwit, ok than kumber eigh ther ord hawer lutit, Tha mun han wan**) *wara sum han heitir, är eigh eidhganger ok eigh wittnisbär, hwarti firi man älla kunu. Kumber ok than ord hawer lutit ok eigh than ord hawer giwit, Tha opar han thrif***) *nidhingx op, ok markar han a iardu: Tha se han madher thäss wärri thät taladhi han eigh halla thordi. Nu mötas their badhir mädh fullum wapnum, Falder than ord hawer lutit, gilder medh halwum gialdum: Falder than ord hawer giwit, glöpa orda wärster, tunga huwdhbani, Liggi i vgildum akri.* Haec sine dubio ex Historia Suecana Olai Petri (*Script. Rer. Suec.* Vol. I. sect. II. pag. 237.) transscripsit editor. Ex manuscriptis operis Olai Petri exemplaribus, quot mihi contigit videre, pleraque praetereunt illud caput, quod hoc antiquarum legum fragmentum continet, et incipit verbis: *Tå nu Olof Skotthonung död var, blef hans Son*

*) v. *wan* delenda est. In quibusdam exemplaribus operis Olai Petri manuscriptis abest, in aliis supra lineam vel in marg. addita est.

**) *thrij* v. *thry* sine dubio est legendum. Ita quoque habet Olaus Petri; in codice Arrheniano (vide *Script. rer. Suec.* T. I. sect. II. pag. 216.) h. v. rec. man. mutata est in *trif.*

(Additamenta.)

1.

121 ¶ J kirkiu balkinum. ok .XIIII. flokkinum. ([1]allæ þe iorþ man giwær fore sial sinæ þe skulu giwæs a þingi. ællr fore kirkiu sokn. æn han ær hell ok o siukær. ær han siukær ællr .j. forfallum. þa skulu swa mangi mæn wiþ giæff wæræ. sum þær aghu fastær at wæræ. ok witi þæt tolff mæn. allæ afflingæ iorþ ok lösöræ. ma man ok[2]) giwæ. hwem han will. meþæn han helbryghþu ær. ær han siukær. þa ma han ængum giwæ. utæn ærfwingiæ wiliæ
122 utæn fore sial sinæ. utæn þæt se giört fore kirkiu ællr þingi. þæt a gilt wæræ sum[3]) *þær* giörs.

2.

¶ J. samæ balkinum. ok siutændæ flokkinum. ([4]Giör en man flere saræ. söki hwar æptir sinum sarum. ængin ([5]ma o gild*æ*r wæræ. ok þo æi meræ æn ett friþbrut. bötes þæt .j. eno wighi giörs.

3.

¶ Vm eþsöre. J. kununx balkinum. ok niundæ flokkinum. ([6]hwa sum hu-

---

&c., finitur vero verbis: *och härom är nu nog talat* (*Script. rer. Suec.* l. c. p. 236, 237.); ex codicibus, ab editoribus *Scriptorum rerum Suecicarum* enumeratis (l. c. p. 216, 217.), ii, qui N:is I, V, IX, X et XI insigniti sunt, habent hoc caput. Huius tamen diversitatis l. c. nulla fit mentio. — Quae ex iure Uplandiae antiquiore, quale circa medium saec. XIII erat, affert Olaus Petri (l. c. p. 245.) ea secundum codicem Wingårdianum (vide l. c. p. 216.) hic addere liceat: *Döör Suensker Prester taghe barn hans arff och örff, är ey barn til, taki then arff och örff som honom**) *är näster, och kuni kunnaster, Dör vtländsker prester, Ensker eller Dansker, taki Biscoper arff och örff, Dör Suensker Biscoper taki barn hans arff och örff, äre ey barn til, taki then arff och örff som honom**) *är näster, och kuni kunnaster, Döör vtlänsker Biscoper, stånde arff och örff vnder staaff och stool.*

*) *niþum* sine dubio legendum est. Cfr. ÆB. 11: 2; 16: pr.

1) C. hoc additamentum fronti cit. cap. 14. KkB. anteponit. Cfr. not. 87. pag. 48.

2) C. om. *ok*.

3) C. om. *sum*.

4) C. hoc addit. habet in principio cit. cap. 17. KkB. Cfr. not. 47. pag. 72.

5) C. *a gildær* &c. Male.

6) C. hoc addit. calci cap. 8. KgB. in marg. adiicit. Cfr. not. 60. pag. 92. et not. 3. p. 94.

sær biltughæ mæn swa mangi þe æru .j. enni giærning. böte enongæ bot. ællr wæri *mæþ* enongæ laghum. husær sami man. biltughæ man aff andri giærning. böte andræ bot. æru þe flere wæri[7]) lagh samu.

4.

¶ J samæ balkinum. ok tiunda flokkinum. ([8]hawi ok[9]) ængin takuman[10]) wald at sökiæ. ællr næmæ. fore konunx rættær utgiærþir. fyrr[11]) attæ attunx mæn hawæ þæt fællt. söki swa mykit þe fællæ. ok æi meræ.

5.

¶ J ærffþæ balkinum ok tiundæ flokkinum. vm morghon giæff. ([12]Giw*æ*r man baþi iorþ ok lösöræ *mæþ* fastum. gangi lösöræ til skiptis. sum .j. andrum bom. Giw*æ*r lösöræ ok[13]) ængæ iorþ. aghi þæn þæt giwit war. utæn skipti utæn þæt laghlikæ wari fyrr atær[14]) giwit.

6.

¶ J samæ balkinum ok siundæ flokkinum. ([15]hwar sum owormaghæ goz takær til sin *mæþ* giptu. ællr andru[16]) lund. utæn næstu[17]) frændæ wiliæ. böte ransbot. æptir þy hun ær til.

7.

¶ J .XII. flokkinum .J. samæ balkinum. ([18]allæ staþi þær arff til fallæ.

---

7) C. *wærin ok*.
8) C. hoc addit. inserit cit. cap. 10. KgB. Cfr. not. 38. pag. 95. et not. 82. p. 96.
9) C. om. *ok*.
10) C. *takiu man* v. *takin man*.
11) C. add. *æn*.
12) C. hoc addit. in princ. Cap. 9. ÆB. perperam inserit. Cfr. not. 30. pag. 112. et not. 80. p. 114.
13) C. sic. A. *vt*.
14) C. add. *at*.
15) C. hoc addit. fronti cit. cap. 7. ÆB. anteponit. Cfr. not. 38. pag. 109. et not. 91. p. 111.
16) C. *aldræ*. Male.
17) C. *næstæ*.
18) C. hoc addit. inserit in princ. cit. cap. 12. ÆB. Cfr. not. 36. pag. 118.

ærfwi swa þæn aff broþur ær föddær. sum broþir. ok swa þæn aff systur ær föddær. sum systir. æn þe æru samkollæ. æru[19]) sundær kollæ. ærfwi hwar æptir byrþ sinni.

8.

¶ J manhælghis balkinum .j. attundæ flokkinum. ([20]dulghæ drap skulu þræskiptæs. vm[21]) huru man skal[22]) drapæræ witæ. þæn til þinx kombær. ok fæstir ællr hawær skript takit aff prouæsti. ællr þem .i. hans[23]) staþ ær. æru þe til. wæri hundæri saklöst. ællr æi ([24]um dulghæ drap.

9.

¶ J samæ balkinum. twe flokkæ ok þrætighi ([25]rænir man drapæræ aff aþrum. ællr þiuff. ællr þæn affhug hawær giört. böte fiurætighi markær. ok brut hans.[26]) æn han ær laghwnnin. til sakinnæ. ær æi laghwnnin. þa ær wæriændi til wizorþæ. komin.

10.

¶ J iorþæ balkinum ok fyrstæ flokkinum ([27]wæri aldrigh þe iorþ laghfangin sum æi ær laghbuþin. ællr laghstandin aff gambli byrþ.

11.

¶ J .VI. flokkinum ([28]vm iorþæ delor. ([29]e. hwar annær hawær hæfþi-

---

19) C. add. *þe.*
20) C. hoc addit. in princ. cit. cap. 8. ManhB. inserit. Cfr. not. 83. pag. 137.
21) C. *ok.*
22) C. sic. A. om. *skal.*
23) C. sic. A. om. *hans.*
24) C. om. *um dulghæ drap.*
25) C. inserit hoc addit. in principio cit. cap. 32. ManhB. Cfr. not. 14. pag. 161.
26) C. *hana.* Male.
27) C. hoc addit. calci cit. cap. 1. JB. adnectit. Cfr. not. 56. pag. 181.
28) C. haec habet in principio cit. cap. 6. JB. Cfr. not. 77. pag. 186.
29) C. om. *e. hwar.*

næ.[30]) ok annær six hawæ fyrræ fangit. witi þæt .XII. mæn. ok þæn hawi iorþ þe *mæþ* standæ.

12.

¶ J .XX. flokkinum. ([31]will æi hemolz man[32]) fram komæ. ok .i. hemold standæ. þa a han *mæþ* laghum til winnæs. ællr *mæþ* laghum wæriæs. ok 123
tappi *þær* ængin sinum wizorþom mæn þer delæ. J laghþingum.

13.

¶ i. wiþærbo balki .i. VI. flokki. ([33]hwar sin garþ will wighæn witæ *mæþ* witnum. giöri þæt fyrr[34]) næmpdin swær. æi a þær flere synir a komæ. æn en. samu lagh æru um broær.

14.

¶ J .XXII.[35]) flokkinum .j. samæ balki ([36]um waþæ eld.[37]) taki þæn mæst aff waþæ bot. sum mæst fik skaþæ. fald*ær* at waþæ eþe. wæri[38]) lagh samu. witi hwar fæ lat sit. *mæþ* twem mannum. ok sialfw*ær*[39]) þriþi. ok bristi siþæn slikt. aff mark sum[40]) mark. fore allum þem[41]) skaþæn fingu.

15.

¶ J þingmalæ balkinum. J .V. flokki. ([42]swa a til talændi waktæ sin laghþing sum swarændi.

---

30) C. add. *a.*
31) C. hoc addit. inserit cit. cap. 20. JB. Cfr. not. 82. pag. 199.
32) C. sic. A. om. *man.*
33) C. hoc addit. inserit cit. cap. 6. ViþB. Cfr. not. 95. pag. 221. et not. 22. p. 222.
34) C. add. *æn.*
35) Lege .XXIIII.
36) C. haec habet in principio cit. cap. 22. ViþB. Cfr. not. 80. pag. 247. et not. 19. p. 252.
37) C. *waþæ eþ.* Male.
38) C. *wærin ok.*
39) C. add. *han.*
40) C. add. *aff.*
41) C. *þær.*
42) C. inserit hoc addit. cit. cap. 5. þingB. Vide not. 27. pag. 262.

16.

¶ J .IX. flokki. ([43]hw*a*r þæt mal kiærir. han far hwarti lagh ællr pæningæ fore. böte þre m*arkær* fore ofptalu.

17.

¶ J samæ flokki. ([44]domæri a witnæ. ok þingwitni swæriæ.

18.

¶ J. X flokki. ([45]hwar sum wæþiær mot domæræ. undir laghman. ok will æi fram haldæ. þa han wærþær laghlikæ stæmpdær. ok ær utæn forfall. wæri þa domæræns domb*ær* gild*ær*. wæþiær ([46]ok mot laghmanz skilu. wæri[47]) lagh samu[48])

---

43) C. cit. cap. 9. þingB. inserit ea, quae haec duo additt. 16. et 17. continent. Vide not. 53. pag. 270.
44) Cfr. not. 43. praeced.
45) C. haec inserit cit. cap. 10. þingB. Cfr. not. 100. pag. 271.
46) C. *gen laghmanz* &c.
47) C. add. *ok*.
48) C. sic. A. Loco v. *samu*, rec. man., ut videtur, additae, aliud vocabulum antea fuit scriptum.

GLOSSARIUM

et

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Glossarium.

A.

A, præp. 1) cum abl. på: in, ἐπὶ. *a akrum, iorþ*, Kk. **7**: pr, 2, 3. *a torghe*, M. **28**: pr. *a sin kost*, Kk. **2**: 2. *a nyu*, Kk. **1**: 1. not. 10. *liggi þera varþnaþer a (sc. barni)*, Æ. **23**: 2. *þæt væri a sæx manna vitnum*, J. **17**. *standa a vitsorþum* &c., vide *Standa*. *ovan a, up a*, vide *Ovan, Up*. Cfr. *Laster*. 2) c. abl. i: in, ἐν. *a skoghe*, M. **31**: pr; V. **14**: 1. *a landi*, J. **20**: 1. *a sköti halda*, Æ. **11**: 2. *standa a laghskilu*, M. **12**: 10. *bar ok a takin*, vide *Bar*. 3) c. acc. på: in, ἐπὶ. *hus* &c. *falder a man*, M. **6**: 1, 2. *a kirkiu bol*, Kk. **2**: 1. *a torgh*, M. **12**: 4. *bæra fæstninga fæ a fæstninga fæ, bæra stol a stol, læggia mærki a mærki annars*, vide *Fæstninga fæ, Stol, Mærki*. *troa a krist*, Kk. **1**: pr. *læggia vin, raþ, dul, lön, varþnaþ a*, Conf.; Kk. **3, 6**: 6; M. **48**: pr; V. **7**: 2. *raþa böter a*, Kk. **14**: 8. *göra ra ok rör a bolstaþ annars*, V. **18**: 1. *skæra a annan*, i. e. *a annars iorþ*, V. **12**: pr. *gærþa garþ a annan*, V. **17**: 5. *gæsta a man*, Kp. **9**: pr. *gangi a husfrunna* &c. *lot*, vide *Ganga*. *biuþa gengærþ a læn sitt*, Kp. **10**: pr. *domber ganger a man*, M. **17**: 1; **39**: 2. 4) c. acc. i: in, ἐν. *vænta hær a land sitt, hær ganger a land*, Kg. **12**: 1; Æ. **17**: pr. *ganga a giptu*, Æ. **18**. *ganga a mat ok mala mæþ bonda*, V. **11**: pr. 5) c. acc. till: ad. *komber þær man a* &c. M. **11**: pr. *rinna ut a diki*, V. **4**: 1. 6) c. acc. emot: contra. *bryta a folk*, Kk. **20**. cfr. *Eþsöre*. *binda fasta* v. *fang a man*, *sværia* v. *fylla vitni a man*, vide *Fastar, Fang, Sværia, Fylla*; cfr. *Laghfylla*. 7) c. acc. vid: iuxta. *ut a garþ*, V. **17**: 5. *sitia a vægh*, Kp. 9: 2. *bolstaþer ændas a sio*, V. **17**: pr. 8) c. acc. efter (något som förut är gjordt): post (rem antea factam). *dela* v. *döma a væþning*, Þ. **10**. *hæmpnas a gruþ, a gör lagh*, Kg. **4**: 1. *döma syn a syn svorna*, V. **17**: 4. 9) c. acc. angående, om: de. *göra viþergangu a tiund*, Kk. **7**: 8. *ganga* v. *fæsta fyrning a iorþ* v. *örtogh ena*, J. **19, 23**. *legha a hæst*, Kp. ind. **6**. *

A, f. å: amnis. V. **17**: pr; **18**: pr. *1

A, præs. ind. ab *ægha*, q. vide.

A, pro *æ*, q. vide.

A beþas, v. dep. begära, göra anspråk: petere, postulare. *þem þær siþan a b.*, d. ä. yrka att få börda jorden: iis qui postea fundum redimere volunt. J. **2**: 2.

A byrþ, f. insmygande af tjufgods i en annans hus: rei furtivae in alienam domum clandestina translatio. *bæra manni a.*, M. **47**: 1. *1

Af (*aff*; *aa* v. *å*, vide infra), præp. c. abl. 1) af: ab, de. *af biskupi lof beþas*, Kk. **1**: 1. *tiunda af lin* &c. Kk. **7**: 5. *givi örtugh af örtugh*, vide *Örtugh*. *frænder af fæþerni* v. *möþerni*, Æ. **7**: 3. *iorþ af gambli byrþ*, Add. **10**. *af nyu*, Kk. **1**: 1, 3. *tiund (sc. þær) af fa*, Kk. **7**: 6. *taki þriþiung (sc. þær)*

af, Kk. 8: pr. *givi ængum* v. *ænkti ut (*sc. *þær) af,* Æ. 14, 15: pr; 16: pr. *far (*sc. *þær) af bana,* M. 3. &c. *liuter af döþ,* M. 19: 2. *provæster af upsalum,* Conf. *kununger af hympnum,* Kg. 12: 2. *tolf mæn af hundari,* Þ. 1: pr. 2) genom: per. *af orþum,* Kk. 4: pr. *fordærvas* &c. *af vanrökt,* Kk. 2: 2. 3) från: de, ex (loco &c.). *af garþi,* M. 12: 5. *af upsalum,* Kg. 2. *af sio,* Kg. 12: pr. *i væruld ok af (*sc. *væruld farandi),* Kk. 1: pr. *af sokn farin,* Kk. 11: pr. *af staþ föra,* Kk. 2: 3. (ubi recc. pro *af* habent *aa* v. *á;* quod alias quoque occurrit.) *af kirkiu sætter,* Kk. 14: 7. *þæn sum stolit ær af,* M. 51: pr. *rænt af sik,* V. 6: 2; 16: 1. *af spina vant,* Æ. 23: 2. *giver man sak af laghsaghu andri,* d. ä. boende i annan lagsaga: si quis, in alia provincia habitans, actionem instituat. Þ. 6: 1. *komin af forfallum sinum,* M. 45: 1. *liþugher af utskyldum,* Kk. 2: pr. *lata lighra sik af möiaraldri,* Æ. 22: pr. *landbom af iorþ sighia,* J. ind. 12. *forbiuþa manni af iorþ,* J. 12: 1. *af þera* &c. *halvum* v. *halvu,* Conf.; Æ. 1: 1; 18. 4) angående, i afseende på: de, respectu habito (rei). *rækning af goþs göra,* Æ. 7: 3. *saklös af malanum,* Kk. 7: 2. 5) enligt: secundum. *af mantali utgöras, af mantali iæmföras,* Kg. 10: 1, 2. 6) på: in. *af akri,* Kk. 7: 3. not. 8. *af þingi syn* &c. *næmpna* (cfr. ÖGL. sub 4.) Kk. 15: 8. not. 63; Æ. 25: 1. not. 47; V. 2: 2. 7) adverbialiter, bort, undan: aliorsum, e medio. *af ganga,* M. 30: 3. *rymi af,* vide *Ryma. hugga af hænder,* Kg. 8. *(lyti) væxir af,* M. 24: 3. *skiptas brot (*v. *bort) af,* Kg. 9: pr. °

Afald, n. fall, hvarigenom en sak faller ned på en menniska: lapsus, quo res quaedam in hominem incidit. *a. þe æru böt,* ob tales lapsus mulcta penditur. M. 6: pr. Cfr. *Af fald.*

Afalds drap, n. dråp, som sker derigenom att något faller ned på en menniska: caedes, re quadam in hominem incidente facta. M. ind. 6. coll. cap. 6: 1, 2.

A fat, vide *Affat.*

Af bena, v. a. åtskilja: seiungere. *næt a.,* skilja näten från de deri fastnade fiskarne: retia ab inhaerentibus piscibus secernere et vacuare. Kk. 14: 9. H. v. deducenda videtur a *bena,* separare, ut observat Locc.; non vero a *ben,* os, ut credit Ih. Gotlandi adhuc eodem sensu dicunt *afbaina.*

Af fald, n. fall, hvarigenom en menniska faller ned, t. ex. från en mast: lapsus, quo homo decidit, ex. c. de malo navis.)(*afald,* M. 6: pr.

Affat (a fat), adj. n. i. q. *fat. þæt (sum) a. ær,* Kk. 3. not. 77; 11: 1. not. 4. *lata a. væra,* Præf. °1

Afföra, v. a. bortföra: avehere. V. 2: 5; 9: 3; 12: pr.

Afguþ, m. afgud: fictus deus. Kk. 1: pr.

Afhug, n. (vide ÖGL.) M. 27. not. 63; 32: pr; Add. 9. °2

Afhænda, v. a. afhända: alienare. Æ. 8: 1. not. 18. *a. sik,* ibid. °

Af koma, f. afkomma, afföda: progenies, proles. Æ. 11: pr.

Afkænnu þing, n. ett ting som ej hölls på vanligt ställe och vanlig tid; troligen det som hölls hemma hos den, som ej ville inställa sig vid det allmänna tinget, eller af hvilken böter m. m. skulle uttagas: conventus iudicialis non consueto loco et tempore celebratus; ille, ni fallor, conventus, qui habebatur in domicilio eius, qui ordinario iudicio non se sistebat, vel a quo mulcta &c. exigenda erat (vide Þ. 3: pr; 8: pr.).)(*hundaris* et *folk-*

lands þing, J. **4**: pr. *a rættum þingsdag ok a rættum þingsstaþ ok æi (i) a.*, Þ. 5: 6. Rationem denominationis ignoro; forte h. v. deduci potest a particula negativa *af* (unde ex. c. *afgud, afgrund, afund;* cfr. VGL. v. *aflagha*) et *kænna*, cognoscere; quasi conventus minus cognitus vel celeber. Stiernhöök *(de Iure Sv. G. vet.* p. 33.), cui adsentit Locc., h. v. intelligit de iudicio extraordinario aliquando tempore feriarum instituto. Ver., quem sequitur Ih., rem male explicat: "på hvilket man afkänner och afhänder sig den jord och fasta egendom han sålt hafver: conventus vel forum, in quo venditor fundum vel solum pleno iure emtori cedit; eratque extraordinarium hoc forum, ideoque hic peragi prohibebantur ea, quae ad ordinaria iudicia pertinebant, ut iuramenta contestata et conceptis verbis praestanda, aliaque eius generis."

Afla, v. a. 1) afla: procreare. *a. barn*, Æ. **18, 21**: pr; **24**: 1. *a. barn mæþ konu*, Æ. **19, 21**: 1. *a. barn saman*, Æ. **19**. *barn aflas*)(*föþis*, Æ. **21**: pr. 2) förvärfva: adquirere. Æ. **8**: pr; **11**: 2; J. **2**: 4. °

Afling, f. 1) foster: fetus. *kona værþer hærtakin mæþ a. bonda sins*, i. e. cum fetu a marito procreato. Æ. **16**: 2. 2) förvärfvande: adquisitio. *fa goþs mæþ a.*, ipse bona adquirere. Æ. **15**: 1.

(Aflinga goþs, n. förvärfvad egendom: bona adquisita. Kk. **14**: pr. not. 3. p. 52.*)*

Aflinga iorþ, f. aflingejord: fundus adquisitus. Kk. **14**: pr. et not. 3. p. 51; J. **2**: 3, 4; Add. **1**.

Af læggia, v. a. (egentligen bortlägga: proprie seponere) afskaffa, uphäfva: tollere, abolere. *sumpt* (sc. *i kirkiu rætt* &c.) *ær af laght*, Conf. *a. manna missæmi*, d. ä. bilägga, göra slut på: componere, dirimere. Ibid.

Afnæmpning, f. *(a næma)* ett jordstycke, som vid köp undantages för säljarens räkning, utan att vara bestämdt till visst öretal: agellus, non ad vulgarem normam, secundum quam comparantur pretia fundorum, aestimatus, quem in emtione venditione sibi reservat venditor. J. **4**: 1. Locc. vertit: "ablatio vel diminutio de praedio, per alienationem aut venditionem facta." Cfr. SML. et VML. h. v., et ÖGL. v. *afnam*.

Afraþ (affræþ), n. (f. Kk. **14**: 3.) afrad: vectigal e praediis. Kk. **14**: 3; J. **9**: 3; **10, 11**: pr; **12**: pr; **15**: pr, 1; Þ. **8**: 3. *fullt a.*, J. **12**: pr. °2

Afraþsdagher, m. afradsdag, den tid då landbo skulle betala afrad, nemligen vid fastlagssöndagen: tempus, quo vectigal pendere debuit colonus, scilicet circa dominicam Esto mihi. J. **9**: 3; **12**: 1. *rætter a.*, J. **10, 12**: pr.

Af sighia, v. a. afsäga, upsäga: abdicare, renuntiare. *sik a.*, J. **22**. *a. landboa* (dat.) *(af iorþ)*, denuntiare colono de migrando. J. **11**: 1; **12**: 1; **13**: 2.

Afskyld, f. afkastning, inkomst af jord: reditus praedii. J. **20**: pr.

Af sætia, v. a. afsätta, sätta undan: seponere. *a. tiund.* Kk. **7**: pr, 8.

Af taka, v. a. borttaga, taga undan: demere, auferre. Præf.; J. **21**. *sla v. sa ok a.*, d. ä. taga höet eller säden: foenum vel frumentum ex prato vel agro capere. V. **21**. *(a. manni goþs*, Kp. **9**: 3. not. 69.*)*

Aftækt, f. borttagande af kläder eller redskap från den som åverkar i annans skog eller fiskevatten m. m., eller hugger ned annans gärdsgård, eller flyttar råmärken; äfven saken som blifvit honom fråntagen: ademtio vestium vel instrumentorum eius, qui

alienam silvam vel aquam piscosam &c. illicite usurpat, vel saepem concidit, vel limites movet; quoque res ei ita ablata. *göra a.,* V. **6**: 2; **14**: 7; **16**: 1. *sigher han a. af sik væra rænta* &c. V. **16**: 1. *ær æi a. til,* V. **18**: 1. Cfr. **M. 49**: pr; V. **15**: 1.

Af vita, adj. indecl. afvita, galen: amens, mente captus. **M. 2**: 1.

A færþ, f. (a *fara*) åverkan i annans fiskevatten: illicita usurpatio aquae piscosae alius. V. **16**: pr.

Agna baker, m. (vide VGL.) M. **49**: pr. *

A hænda, v. a. taga, fasttaga (egentligen lägga händerna på): capere, prehendere (proprie manus iniicere). *þæt sum a hænt var,* godset som egaren hade igenfunnit: res amissa, quam deprehenderat dominus. M. **44**: pr.

Ahöra, v. a. åhöra: audire, auscultare. Conf.; Kk. **14**: 7; M. **51**: 2.

Aka, 1) v. n. åka: curru vehi. Æ. **17**: pr; M. **11**: pr. *a. i skogh,* neml. för att hämta ved m. m.; lignandi caussa in silvam curru vehi. J. **14**. *a. i værn,* neml. för att inbärga säden: frumenti colligendi caussa in agrum plaustro vehi. V. **9**: pr. *a. til* (sc. *skoghs*), V. **14**: 2. *ivir* (sc. *aker annars mans*) *a.,* V. **9**: 1. 2) v. a. föra (på vagn), köra: (curru) vehere. Vide *In aka.* 3) göra körslar: vecturas facere. Kk. **1**: 1. *

Aka, f. körsel, prov. äcka: vectura. *göra aku,* Kk. **7**: pr. *1

A kalla, v. a. c. acc. v. dat. tillkalla: advocare, arcessere. *værnalaghar skulu -las,* V. **6**: 1. *vitnum a.,* Þ. **9**: 5.

A kallan, f. (vide ÖGL.) Vide *Op.* *

Akan, f. i. q. *aka.* Kk. **7**: pr. not. 46.

Aker, m. åker: ager. Kk. **7**: pr, 3; M. **49**: pr; J. **4**: 1; V. **2**: 6. &c. *liggi i ugildum akri,* i. q. *liggi ugilder,* non vero: sepelitor in loco non consecrato, ut haec verba ab Ih. aliisque explicantur. Fallitur tamen Hallenberg (*Anmärkningar öfver 1:a D. af Lagerbrings Sv. R. Hist.,* 2 Afd. p. 156.) qui credit *akri* pro *a akri* esse scriptum; non enim potest dici: *liggi i ugildum* eadem ratione qua dicitur ex. c. *liggi i sporgældum,* cum v. *ugildum* non sit nomen substantivum. Þ. **14**: 2. not. 100; cfr. VML. et SkL. h. v. Cfr. *Böno-, Rofna-, Ærta aker.* *

Aker mal, n. åkerstycke, som är tilldeladt en af grannarne i en by: portio agri cuidam vicinorum in pago admensa.)(*ængiategher,* V. **14**: 12. *2

Aklæþi, n. sängtäcke: stragulum, torale. Æ. **10**: pr.

A koma, v. n. tillkomma, verkställas, ske: accedere, fieri. *garþafall, skipt, byamal, syn, væþning komber a,* J. **15**: 5; V. **1**: pr; **9**: 2; **17**: 4; Þ. **13**; Add. **13**.

A koma, f. åkomma: laesio corpori illata, vulnus. M. **28**: pr; **29**: 2; Þ. **7**: 3. *

Akra skipt, f. andel af åker, tillhörig en af grannarne i en by: portio agri, ad quendam vicinorum in pago pertinens. V. **18**: pr.

(*Akta,* v. a. iakttaga: observare. Kk. **4**: pr. not. 28; **10**. n. 15; **15**: 1. n. 98.)

A kæra, v. a. kära, anställa rättegång: agere, actionem instituere. J. **2**: 2.

(*Akærande (åkärande),* m. kärande: actor. V. **2**: 2. not. 98.) *1

Alda, f. fruktbärande träd: arbor fructifera; non alnus, ut perperam vertit Locc. *þæt ma aldu kalla sum aldin bær,* V. **14**: 11. *ek ok a.,* allitt. fruktbärande ek: quercus glandifera (i. q. *ek aldinbær,* VGL.); non: "quercus aut alia arbor glandifera," ut credit Ih.; nam ll. cc. de quercu tantum esse sermonem, manifestum est (cfr. *Asker,* ubi plura exempla simi-

lis constructionis afferuntur). V. 14: 8, 9, 11. not. 43.

Alda oþal, n. gammal slägtjord: fundus avitus. *fasta fæþerni ok alda oþal*, allitt. J. 1: pr; V. 21: 1. H. v. non est deducenda ab *alder*, omnis, ut credidisse videtur Locc., qui vertit: "omnimoda proprietas," et Ih. diserte statuit (*Gloss.* v. *od*), sed ab *ald*, f. aetas, ut Isl. *alldafadir*, *alldafar* &c. ab *ölld*.

Alder, pron. 1) all: omnis. Conf.; Præf.; Kk. 1: pr, 1, 2; 2: 2, 4. &c. *allir mæn*, vide *Maþer*. *alt at enu*, på samma gång, dessutom: simul, praeterea. Kk. 22: 1; Æ. 9: pr; M. 28: 1. *alt saman man ok kona ok barn mæþ þöm*, Æ. 17: pr. *alt saman ax ok span*, *tompt ok farvægh*, *hiorþ ok hirþa*, *man ok gildri*, M. 49: pr; V. 2: 2; 7: 6; 15: 1. *sökir alt saman stukker ok stubbi*, allitt. d. ä. om bägge passa tillsamman: si trunci inter se congruant. V. 14: 9. *ærvi alt saman*, i. e. totam hereditatem. Æ. 24: pr. *alt til fæmpta mans*, ända till: usque ad. Æ. 11: pr; 12, 16: 1. *þæt skulu alt* &c., i. e. *alt þæt skulu* &c. M. 31: pr. *alt þæt*, alltid då, när som hälst: quandocunque. J. 4: pr, 3. *aldra högster* v. *sist*, vide *Högher*, *Siþer*. 2) hel: totus. *annar (koller) ær a. döþer*, Æ. 12. *alt rikit*, *alt hundari*, *öre allan*, *by allan*, *garþer alder*, Kg. 9: pr; 10: 2; J. 10; V. 6: pr; 24: 1. &c. Cfr. *Göþa*. *

Alder, m. (ab *ala*; vide VGL.) 1) födelse: generatio. Vide *Siængar-*, *Siskina alder*. 2) (en lefvande varelses) tillstånd (i allmänhet): status, conditio (animantis). Vide *Möiar alder*. 3) ålder: aetas. *rætter a.*, d. ä. 15 års ålder: aetas XV annorum. Kk. 14: pr. *til alders komin*, Æ. 1: 4. 4) ålderdom: senectus. J. 21. *1

Alderhæfd, f. långvarig besittning: diuturna possessio. M. 44: pr. Locc. et Ver., h. v. sine dubio deducentes ab *alder*, omnis, perperam vertunt: "omnimoda usucapio."

Aldin, n. trädfrukt: fructus arborum. M. 49: 1; V. 14: 11. *

Aldin karl, m. en man som eger ållonskog: dominus silvae glandariae. V. 8.

Aldin stæmpna, f. sammankomst emellan egare af ållonskog: conventus dominorum silvae glandariae. V. 8.

Aldra handa, adj. indecl. allahanda: omnis generis. Conf. Scribitur *alla hande*, Kk. 7: 5. not. 45. *1

Aldrigh, adv. aldrig: numquam. Kg. 6: 2; 9: pr. &c. Cfr. *Ængin*. *

A liker, adj. likadan: similis. *ær æi alikt ok þylikt til*, om ej det dräpande kreaturets egare har något kreatur af samma slag som det dräpna: si dominus occidentis pecoris non habeat pecus eiusdem generis ac id, quod occisum est. V. 28: 1.

Alin (pl. *alnar*), f. aln: ulna. V. 20: 1. Cfr. *Breþer*. *2

A lit, f. eftersyn, efterrättelse: observatio, obedientia (legi praestita). Conf.

(*Alita* (*ålijthe*), v. a. nöjas med: contentus esse. Conf. not. 20.)

Alla hælghona dagher, m. i. q. *hælghunamæssa*. Kk. 10. not. 22, 23, 26. *1

Alla staþi, adv. allestädes: ubique. Kk. 20; M. 34, 54: 2; J. 8: 3; Kp. 2: pr; V. 17: 4; 24: 4; Add. 7. Scribitur *allestædz*, M. 34. not. 55; 54: 2. n. 19.

All brænder, adj. alldeles upbränd: prorsus concrematus. *a. skogher*, V. 24: 2.

Allköp, vide *Aþalköp*.

Allvaldugher, adj. allrådande, som innehar högsta magten, (allsmägtig): omnibus imperans, summa potestate instructus, (omnipotens). *a. konongèr*, M. 15: pr.

Allungis, adv. alldeles: omnino. Conf.

Almanna, adj. indecl. allmän: communis. Vide *Lep*, *Vægher*. °1

Almænni, n. alla menniskor, hela folket, (allmänheten): omnes homines, universus populus. Præf.

Almænnilika, adv. i allmänhet: universe. Conf.

Almænniliker, adj. allmän: universalis. Conf. °1

Almænninger (almæninger), m. 1) i. q. *allir mæn*, i. e. *hundari*. Kk. **15**: 8. not. 46. p. 70. Cfr. VGL. h. v. 2) gemensam skog och mark: silva et pascuum commune. V. **14**: 9; **17**: 3; **20**.)(*varskogher*, V. **20**: pr, 1. *ökn æller* v. *ok a.*, M. **8**: pr; V. **20**: 2. 3) gemensamt fiskevatten: aqua piscosa communis. *a. ... i skoghum æller vatnum*, V. **20**: 3. °

Alster, n. alster: fetus. Vide *Siængar alster*.

(Alstinges, adv. alldeles: omnino, prorsus. Conf. nott. 11, 17.*)*

Altaraklæþi, n. altarkläde: tegumentum altaris. Kk. **3**, **4**: 1; **7**: 4.

Altaralæghi (altaralägho), n. (vide VGL.) Kk. **7**: 9. not. 87. °

Altari, n. (vel m.; vide *Klæþa*.) altare: ara. Kk. **4**: 1; **14**: 10. °

Alva, vide *Halva*. ° *(alf)*

Ambat, f. trälinna: serva. M. **15**: 1; Kp. **3**: 2. °

An, f. and, höst: messis, auctumnus. Þ. **5**: 5. °2

Andi, m. ande: spiritus. *þæn hælghi a.*, Kk. **11**: 1; Æ. **3**: pr.

Andiliker, adj. andelig: spiritualis. *andilik mal*, Kk. **13**: 2; cfr. *Banzmal*.

Andru kost (aþru kost, annur kost), adv. annorlunda: aliter, alio modo. Æ. **8**: 1; V. **10**: 2. °2 *(annurkust)*

Andru lund, adv. i. q. *andru kost*. Add. **6**. Scribitur *annorlunda*, Æ. **8**: 1. not. 17. ° *(annurlund)*

Andvarþa, v. a. öfverlemna: tradere. M. **32**: pr. *ater a.*, V. **7**: 3. ° *(anvarþa)*

Anfriþer, m. (vide ÖGL.) Þ. **5**: 5; **14**: pr. °2

Ankostir, m. pl. kreatur och redskap hörande till landtbruket: iumenta aliaeque res ad opera rustica necessariae. V. **29**: 2.

Anliti, n. anlete: facies. M. **24**: 3. °2

Anna, v. a. förtjena, förvärfva: mereri, adquirere. Vide *Oannaþer*. °1

Annan vægh, adv. (vide ÖGL.) V. **2**: 3; Þ. **2**: 1. °

Annur, pron. 1) annan: alius. Conf.; Kk. **2**: 1—3. &c. *iorþ æller lösöra andra*, J. **4**: 5. *hana* (sc. *husfru*) *sum andra mæn*, Þ. **11**: pr. Cfr. *Foregöra*. 2) den andre: secundus. Præf.; Kk. **1**: 2. &c. *um annan dagh*, sequente die, sc. ipso die festo. Kk. **22**: pr; sed perperam *a a. dagh*, Þ. **14**: pr. not. 83. *dræper* v. *hugger hvar annan*, M. **9**: 1; **29**: 2. Cfr. *Halver*. 3) endera: alteruter. Æ. **12**; M. **30**: pr, 1, 2, 4; V. **27**: 1; Þ. **2**: 1. &c.)(*baþir*, M. **6**: 4; **30**: 1. *annat þera*, idem. Kk. **15**: 1; **22**: 2; Æ. **14**. &c. 4) *annar — annar*, en, en annan: alter — alter. Kk. **21**: pr; Kg. **4**: pr; Æ. **10**: 2; M. **3**. &c. *ær a. sva unger ok a. sva gamal* &c., d. ä. om den dräpne antingen är så ung eller så gammal &c.: si interfectus aut puer aut senex sit. M. **11**: 2. °

Annar staþ, adv. annorstädes: alibi. M. **31**: pr; **50**; V. **14**: 7. Scribitur *annorstädz*, M. **31**: pr. not. 85. &c. Cfr. *Staþer*. °

Annur handa, adj. indecl. annat slags: alius generis. Kk. **15**: 2.

Annur kost, vide *Andru kost*.

Antviggia (antvingiæ, Kk. **15**: 3.*)*, conj. antingen: sive. Kk. **13**: 1; **17**: pr. &c. Varie scribitur Kk. **15**: 3. not. 20. p. 65. °

Anværk, n. höstarbete: opera ru-

stica auctumno facienda.)(*varværk*, Kk. **14**: 9. °1

A nyt (a nit), f. nytjande, bruk: usus. Vide *Bolstaþa-*, *Byar a nyt.*

Apald, f. (vide ÖGL.) V. **14**: 6. °2

Apostla dagher, m. (vide VGL.) Kk. **22**: pr. not. 44. °1

Apton, m. dagen före en högtidsdag: dies festum quoddam praecedens. *a aptninum*, Kk. **22**: pr. *hellig affthen*, i. q. *forhælghþ*, Kk. **18**: pr. not. 77. Cfr. *Iula apton.* °

Aptænsanger, m. aftonsång: sacra vespertina. *um -gs tima*, Kk. **22**: pr. Scribitur *afftonsång*, Kk. **6**: 5. nott. 31, 33. °2

Ar, n. år: annus. Kk. **7**: 9; **8**: pr; **19**: 2. &c. *um ar hvart, um arit*, Kg. **10**: 2. *til laga ara kommin*, Kk. **14**: pr. not. 27. *nat ok ar*, Kk. **13**: 2. not. 63. *innan nat ok ar*, Kk. ind. not. 53. XIII. XIIII; cap. **11**: 1. not. 9; **13**: 2. n. 71; **14**: pr. n. 63, 90, 95; **15**: 8. n. 39, 53. *ar ok dagh*, Kk. **13**: 2. not. 62. *þry ar ok þre daghar*, V. **2**: 5. *þusænd arum* &c., år 1000 &c.: anno millesimo &c. Conf. *(thusand hundradhum* &c. *arum*, Præf. not. 39.*)* °

Ar, f. 1) åra: remus. Vide *Tvæaraþer.* 2) en viss del af ett skeppslag, troligen ett distrikt, som i krigstider skulle skaffa en rodare: pars territorii *skiplagh* dicti; regio, ut videtur, quae belli tempore unum praebuit remigem. Kg. **11**: pr. Cfr. ÖGL. v. *har.* Cum manifestum sit in Uplandia *hampna* fuisse partem territorii *hundari* dicti, *ar* vero regionis *skiplagh* appellatae, inde concludere licet parem differentiam in Ostrogotia fuisse inter *har* et *hamna*, ut adeo in formula: *til ha ok hamnu*, v. *har* proprie respiciat oram maritimam *roþin* dictam, *hamna* vero interiorem provinciae partem. Cfr. *Hampna.*

Arf, n. 1) jord, fast egendom: bona immobilia (cfr. VGL.). *taka a. ok orf*, vide *Orf.* 2) död persons qvarlåtenskap: bona defuncti relicta. *taka a. mans, hava a. handa mællum, a. mans skiptis til klostra* &c. M. **8**: 1. 3) arf: hereditas. Æ. prol.; **11**: pr; **12**. &c. *a. taka*, Æ. **11**: pr; **12**, **15**: pr. &c. *skipta arvi* v. *arf*, Æ. **10**: 1; **25**. *til arfs kumin*, Kk. **8**: pr. *standa i arvi*, vara berättigad till arf: ius habere capiendae hereditatis. Æ. **16**: pr. *dræpa til arfs*, Æ. **17**: 1. Cfr. *Bak-, Bryst-, Danar-, Iæmpnaþa-, Kollar-, Maghar-, Niþar-, Offsinnis-, Skyld-, Sköt-, Þræla arf.* °

Armber, m. arm: brachium. V. **23**: 6. °2

Arvi, m. arfvinge: heres. Kk. **6**: 6; **8**: pr; **11**: 3. &c. °

A sea, v. a. påse, åskåda: videre, inspicere. *man viþer binda* &c. *mæþ sæx* v. *tvem mannum þem þær viþ varu ok a saghu*, vide *Sæx, Tver.*

A sighling, f. påsegling, öfversegling: navis velificantis in aliam navem incursus. *göra aþrum a.*, Kg. **11**: 3.

Asker, m. (egentligen askträd: proprie fraxinus) spjut: hasta. *mæþ ask ok ænda* (pro *aska ænda) ok öxa skapti*, allitt., d. ä. med ändan eller spetsen af spjutet &c.: cuspide hastae &c. M. **12**: 4. Ver., Locc. et Lund. credunt h. v. significare baculum; at explicationem a me allatam, iamque ab Ih. datam, veram esse, non solum testatur Ius Vestmannicum, ubi pro *ask ok ænda* legitur *aske ok odde*, sed etiam alia exempla, a Gr. p. 68, 69. allata, quae monstrant veteres haud raro, in brevi quodam spatio definiendo, eodem modo quo l. c., usos esse

hasta. Islandi quoque usi sunt v. *askr* eodem significatu (vide Gloss. ad *Eddam Sæm.* P. II. Havn. 1818.); sicut Isl. *almr*, ulmus, quoque significat arcum. Quod vero l. c. dicitur *ask ok ænda* pro *aska ända*, ut adeo duo vocabula separatim ponantur, etsi coniunctim eandem rem denotant, id eiusdem generis est constructio, vulgo hendiadis appellata, ac ex. c. *laghum ok lepsnum* pro *lagha lepsnum*, M. **11**: 1; *iorþ ok byrþ*, J. **2**: pr; *mæþ frændum sinum ok atertan manna eþe*, J. **2**: 1. (cfr. *Byrþa*); *ek ok alda* (vide *Alda*); *til heþer ok til husfru*, Æ. **3**: pr; *lagh ok ne*, Kk. **15**: 3; *vigh ok værn* (vide *Vigh*); *lot ok laghum*, V. **29**: 2; *mæþ barni ok byrþi*, Æ. **10**: 1; *frænder ok flok*, SML. G. **2**. &c.; et apud Romanos: in tabula in albo, tabulis cerisve, pateris et auro &c. pro: in tabula alba, tabulis cereis, pateris aureis &c. Non igitur opus est legere *od* pro *ok*, ut voluit Ih. (*Gloss.* v. *udd*); nec laudandus est Lund., qui in editione Iuris Upl. cum versione Locc., manuscriptos codices non curans, citata verba temere mutavit in *askeända*.

Assæti, vide *Hasæti*.

A syn, f. synligt tecken eller märke: signum v. vestigium evidens. Kg. **6**: pr. °1

At (*att*, M. **12**: 7.), præp. c. dat. 1) åt, till: ad (locum &c.). *hem at andrum*, Kg. **5**: pr. *at garþi*, Kg. **5**: 3. *fara at fiskum*, fara efter fisk, d. ä. för att fiska: piscatum navi proficisci. Kk. **14**: 9. *hugga at manni*, M. **3**. *kalla at grannum*, V. **24**: 2. *göma at husum* v. *sinum lot*, i. q. *göma husin* &c. Kk. **2**: 2; **7**: pr. (cfr. *hyggia at*, ÖGL. h. v.) *at gott* (rectius *goþu*) *gaghn*, Kg. **10**: 11. *þær ivir at*, derutöfver: insuper. V. **21**: pr. Cfr. *Lita*. 2) åt, för: ad, pro. *vins æi mera* (sc. *goþs*) *at*, V. **25**: 1. *at þæssu lighri ær bot* &c. Æ. **22**: pr. *öre karlgilder bot at hvariu bene*, M. **24**: 2. *sæx marker at lytinu*, ibid. §. 1. *þær ær fiuratighi marka* &c. *bot at*, M. **29**: pr; V. **13**: 2. *þa ær tvæggia örtogha bot at*, V. **23**: 6. *þær ær þriggia öra sak at*, Kk. **18**: pr. *þrea marker, tolf öra* &c. *bot at* (sc. *þerri sak*), Kg. **12**: 1; Æ. **22**: pr; M. **23**: 1. &c. *örtogh boten at*, M. **21**. *at* (sc. *þerri sak*) *sæx öra vaþa bot*, M. **23**: 1. *at marker þrear* v. *sæx*, *at öre köpgilder*, i. e. *marker þrear* &c. *bot at*, Æ. **22**: pr; M. **24**: pr, 1; **28**: 1; V. **23**: pr; **29**: 1. *þær ær enonga bot at*, V. **24**: 2. (*þær ær*) *bot ængin at* (*þæssu lighri* &c.), Æ. **22**: pr; J. **13**: 4; Kp. **3**: pr. &c. *at sama mali*, Þ. **9**: 3. *han galt hans at*, vide *Gælda*. Cfr. *Gilder*. 3) på, i: in. *at bapstuvu*, M. **28**: pr. *riþa at væghi*, M. **12**: 6. *sla at ængium*, V. **9**: 1. *up at akri*, *ut at aþrum* (sc. *akri*), Kk. **7**: 3. *lik stander inni at bondans* (sc. *husi*; cfr. *Niála Saga*, Gloss. h. v.), Kk. **12**: 1. *at paschum*, *qvælde*, *afrapsdagh*, Kk. **6**: 7; **22**: pr. not. 83; J. **10**. &c. *at iamlanga mote*, *at liks utfærþ*, Kk. **8**: pr. *þæt þungi ær at*, Præf. *at liþer sot at manni*, M. **12**: 7. *lykt at laghum*, Þ. **14**: 2. *at samu vitnum væri bloþlæti* &c. M. **28**: pr. *alt at eno*, *at enost*, vide *Alder 1*, *Enost*. 4) vid: iuxta. *at kirkiu*, Kk. **14**: 6. not. 54; M. **29**: pr; J. **4**: pr; **5**: 1; **7**: pr; **9**: 1. 5) hos: apud. *liggia at bonda*, Kk. **8**: 1, 2. 6) (vide ÖGL. sub 6.) *at öpnum dorum*, *rinnanda bloþi*, *öpnum sarum*, *brinnanda brandi*, Kk. **6**: pr; M. **23**: 2; **30**: 5; V. **24**: 2. *at oklutraþu ok oklandaþu*, *eþlöso*, *ovæþiaþu*, *otræddu*, *væþialöso*, *ofyltu*, Æ. **11**: 2; M. **43**: 1; **44**: pr; **47**: pr; J. **12**: pr; V. **6**: 1; Þ. **10**. Cfr. *Saklös*. 7) med: cum. *byria at*

þöm skyl, Kk. **7**: 3. *byrias at giptamalum*, Æ. prol. *lyktas at roþa ræt*, Kg. **12**: 2. 8) till, som, i egenskap af: ad, ut, loco v. nomine (rei). *at botinni*, V. **25**: pr. *at avitinu*, J. **10**. *at skipvist*, *ættærgœldi*, Kg. **10**: 1. not. 24; **11**: pr. 9) till, i afseende på: habita ratione (rei). *dyrra at botum*, *læghra at eþum*, Kg. **11**: 1. *iæmpn at botum*, M. **29**: 3. *höghri at byabruti*, V. **17**: 2. *samu lagh æru at ængium*, V. **6**: 3. Cfr. *Brista*, *Falla*, *Fælla*, *Sander*, *Skilia*. 10) enligt: secundum. *at pænninga tali* v. *marka tali*, J. **4**: 1; **8**: 2. 11) att (framför infinitiver): nota infinitivi. *at höra*, *skilia*, Conf. *at taka*, Kk. **6**: 3. *til at rætta*, *lita*, Conf. Notam infinitivi *at* esse praepositionem, non vero coniunctionem (quamvis hodie dicimus *att* pro *åt*), testatur aliarum linguarum analogia: Angl. *to*, Germ. *zu*, Gall., Ital. &c. *a*. 12) *at* förekommer ej sällan framför verber utan betydelse: h. v. haud raro ante verba otiosa occurrit. *skulu*, *kan* &c. *at beþas*, *ganga*, *værþa*, *bryta*, *standa*, Kk. **1**: 1; Kg. **10**: 1; M. **30**: 3. not. 58; J. **15**: 4; V. **11**: 1; **14**: 3. *utlændis at skript inna*, *utlændis at sighlder*, M. **13**: pr; **45**: 1. *at saght*, *gangit*, *byght*, *burghit*, Conf.; Kk. **15**: 3; **16**: 1; J. **22**; V. **2**: 4; **10**: pr. *at varþ*, *görþi*, *sældi*, M. **11**: 6; **26**; J. **4**: 3. not. 26. *

At (*ååth*, Kk. **2**: 2. not. 98.), conj. 1) att: quod, ut. *at um skiptis* &c. Conf. *at han ær*, *at þe mughu*, Kk. **1**: pr, 1. *þy ens at ærvingiar vilia*, Kk. **14**: pr. *þy enæst at*, Æ. **1**: 4. *fore þæn skyld at*, Conf. *fore þy at*, *fore at*, *þo at*, vide *Þæn*, *Fore*, *Þo*. *þær æptir at þæt föt var*, Kk. **11**: 1. *æ hvat hælder at vitnin* &c. M. **9**: 3. Cfr. *Sva*. 2) på det att: (eum in finem) ut. *at þer æi fordærvins*, Kk. **2**: 2. *at þer æi bonda abyrþ bærin*, M. **47**: 1. *

A takin, adj. tagen eller träffad på bar gerning: deprehensus in manifesto scelere. Vide *Bar*.

Ater, adv. 1) tillbaka: retro.)(*fram*, M. **3**, **44**: pr; Kp. **9**: 2; Þ. **1**: 1. (sc. *förin*) *a. lik til byar*, Æ. **2**: 1. *a. giva* v. *a. i gen giva*, Æ. **4**; cfr. *Ater giva*. *a. gen taka*, M. **51**: pr. *ok* (sc. *giva*) *morghongæf a.*, Æ. **9**: pr. *ok ater værþit*, Kp. **1**: pr. *laghman skil þæt a.*, d. ä. uphäfver det: tollit sententiam antea latam. Þ. **5**: 7. Cfr. *Bæra*, *Böta*, *Fylla* &c. 2) åter, å nyo: denuo, iterum. *a. giptas*, Æ. **7**: 3. *ok a. fore þy* &c., et porro &c. Conf. 3) qvar: residuus. *a. væra*, Kk. **7**: pr; Æ. **9**: pr; **25**: pr. *

Ater biuþa, v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *væþ a.*, Kp. **7**. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *iorþ a. byrþamannum*, J. **2**: 4. *2

Ater bryta, v. a. bryta, uphäfva: rescindere. *fæstning*, *gæf*, *eþer*, *næmpd bryts ater*, Kk. ind. not. 53. xv; cap. **14**: pr; **19**: pr; Þ. **2**: 1; **6**: pr.

Ater fa, v. a. återgifva, återlemna: reddere. Kk. **19**: 5; M. **54**: 1; J. **17**; Kp. **2**: 1; **6**, **7**; Þ. **7**: pr.

Aterfang, n. pl. en bortstulen och af egaren från tjufven återtagen sak: res furtiva, a domino ex manibus furis recepta. M. **37**: pr; **38**, **41**: 1. *fylla a. a man*, bevisa att den bortstulna saken är igenfunnen i en annans förvar: probare rem furtivam apud alium esse inventam. M. **47**: 1; cfr. cap. **38**. *æptir þy sum a. æru*, d. ä. efter tjufgodsets värde: secundum pretium rei furtivae. M. **49**: 1. *æptir -gum*, idem. M. **44**: pr, 1; **49**: pr.

Aterfangs vitni, n. vitne, som intygar att tjufgods blifvit funnet hos någon viss person: testis, qui adserit rem furtivam apud aliquem esse inventam. M. **41**: 1; cfr. cap. **37**: pr; **38**, **47**: 1.

Aterganga, v. n. 1) återgå: redire.

Kg. **5**: 2. *a. til sins* v. *til værþs sins*, d. ä. återtaga: recipere. J. **8**: 1; Kp. **2**: 1. *urfiælder gangi ater i rætta byskipt*, V. **17**: 3. 2) återgå, förklaras ogild: irritus fieri. *gangi ater alt þæt ivir ær lagha gævina*, Kk. **14**: pr. *eþer*, *sokn* &c. *ganger ater*, Þ. **5**: 7; **6**: pr; **7**: pr, 4; **12**: 1. °

Atergangs eþer, m. (vide VGL.) *æn þer atergangs (sc. eþar) værþa*, Kk. **19**: pr. °1

Atergildi, n. återbetalning, ersättning: solutio, compensatio. V. **12**: pr; **25**: 1. *(þa* v. *þær ær) a. fear*, M. **33**: pr; **34**; V. **29**: 1.

Ater giva, v. a. återgifva: reddere. Æ. **8**: pr; J. **5**: pr; **11**: 1; **13**: 3; Kp. **1**: pr, 1; Add. **5**.

Atergælda, v. a. betala, ersätta: solvere, rependere. Kk. **6**: pr, 1, 4; **7**: 3; Kg. **11**: 4; Æ. **8**: 1. &c. *man mæþ lagha botum a.*, d. ä. böta för dråpet: mulctam pro caede hominis pendere. M. **9**: 3. °

Ater kalla, v. a. 1) återkalla: revocare. *a. præl*, Kp. **3**: 2. 2) återkalla, klandra: revocare, agere (de rescindenda donatione). Kk. **14**: pr. not. 62.

Ater koma, v. n. återkomma: revenire. Conf.; Æ. **16**: 2; **21**: 1; M. **16**: 1; J. **20**: pr.

Aterköp, n. återköp, hvarigenom förre egaren af en såld jordegendom köper den tillbaka, eller egaren af en förpantad jord igenlöser den: emtio, qua fundus venditus vel oppigneratus a (priori) domino redimitur. Vide *Aterköps fastar.*

Aterköpa, v. a. återköpa eller igenlösa en såld eller förpantad jordegendom: fundum venditum vel oppigneratum redimere. J. **7**: pr.

Aterköps fastar, m. pl. gode män *(fastar)* som voro tillstädes vid återköp angående jord: testes rogati, qui aderant cum fundus venditus vel oppigneratus redimeretur. J. **7**: pr; **9**: 1, 2. not. 82. Cfr. *Fastar.*

Ater liggia, v. n. vara igenlagd: collapsus v. obstructus esse (cfr. *Ater læggia* 2.). *balker ligger ater*, V. **5**: pr.

Ater læggia, v. a. egentl. lägga igen: proprie reponere. 1) lägga igen åker: desinere agrum arare et conserere. Vide *Ater læghu iorþ.* 2) låta ett dike fyllas med jord, hvarigenom afloppet hindras: incile neglecta fossione oppilare, quo decursus aquae prohibetur. *balk a.*, V. **4**: 1. Cfr. *Aterlæghu balker.*

Aterlæghu balker, m. ett igenlagdt, med jord fyldt stycke af ett dike: pars incilis collapsa v. neglecta fossione obstructa. V. **5**: 2. not. 80. Cfr. *Balker.*

Ater læghu iorþ, f. igenlagd åker: ager quiescens, incultus. V. **9**: 3.

Aterlösa, v. a. återlösa: redimere; 1) intaget fäkreatur: pecus suum in alieno agro captum. V. **6**: 4; **7**: 7; **8**. 2) pant eller utmätt gods: pignus privatim datum vel publica auctoritate exactum. Kk. **14**: 4; Æ. **25**: 1; J. **9**: pr, 1; Kp. **7**; Þ. **8**: pr. — Perperam h. v. occurrit Kk. **15**: 8. not. 51. p. 70. °2

Ater sighia, v. a. upsäga, afsäga sig: renuntiare, se abdicare. *(landboe vil) iorþ a.*, J. **12**: pr. et not. 63.

Ater standa, v. n. återstå: restare. Kk. **19**: 5. °2.

Ater taka, v. a. återtaga: recipere. M. **43**: 1; **44**: 1, 2; **47**: 1. not. 36; **51**: 1. &c.

Atertan, num. aderton: octodecim. Kk. **6**: 2; M. **11**: 6; J. **15**: pr. Cfr. *Byrþa, Dylia, Eþer, Fæsta, Vita, Væria.* °1

Ater tæppa, v. a. stänga: intercludere, obstruere. *vægh a.*, V. **1**: pr.

Ater vænda, v. n. 1) återvända: reverti. M. **12**: 6. 2) uphöra: cessare. Kk. **14**: 7.

At ganga, v. n. åtgå, användas: consumi. Æ. **10**: 2.

Athughi, m. omtanka, omsorg: cura, circumspectio. Conf. Scribitur *ahoga,* ibid. not. 73.

At lita, v. a. nöjas med: contentus esse. Kk. **2**: 1.

At lipa, v. n. gå vidare, fortfara: progredi, pergere. *at liper sot at manni,* d. ä. tilltager: ingravescit. M. **12**: 7. Conferri potest Isl. *þá leid at hönum,* morti vicinus erat. BH.

Atta, num. åtta: octo. Præf.; Kk. **4**: pr. &c. Cfr. *Tiugher.* *

Attundi, num. åttonde: octavus. Præf.; M. **47**: pr. &c. *a. dagher æptir þrættanda dagh,* tjugonde dag jul: octava epiphaniae, dies XIII Ianuarii. Þ. **14**: pr. (*ottondedag,* idem. Kk. **10**. not. 26.) *a. dagher æptir sancta stæphans dagh,* den 2 Januarii: dies II Ianuarii. Conf. *

Attunger, m. 1) en åttondedel: octava pars. Vide *Göþa.* 2) en åttondel af ett härad (*hundari*): octava pars territorii (hundredi). Kg. **10**: 2, 4, 7; V. **23**: 5; Þ. **1**: 1. *

Attungs maþer, m. 1) en af *attungen* vald föreståndare vid leveransen af *skipvisten:* praefectus ab incolis octavae partis territorii (hundredi) nominatus, cum commeatus nauticus traderetur in publicum promtuarium. Kg. **10**: 2, 4, 8, 10; Add. **4**. 2) pl. *attungs mæn, attungens* invånare: incolae octavae partis hundredi. Kg. **10**: 2.

Attærgæld, vide *Ættærgæld.*

Atvara, v. a. tillsäga: denuntiare. Kk. **6**: 6. not. 4.

Avisning, f. anvisning, hänvisning: adsignatio, delegatio. *ær æi a. til,* a) om säljaren ej har annan jord än den, på hvilken han bor, att anvisa åt köparen: si venditor non habeat alium fundum quam eum, in quo habitat, ad quem possit delegare emtorem. J. **4**: 7. b) om ej den som gjort odlingen, kan gifva anvisning på något annat ställe, som duger att upodla: "nisi indivisus alius monstrari possit locus exstirpandus excolendusque," ut recte vertit Lund. V. **21**: 1. *gripa til a.,* gifva köparen anvisning på annan jord: delegare emtorem ad alium fundum. J. **4**: 7. Cfr. SML. et VML. h. v.

Aviti, n. vite, böter (för försummelsen att i rätt tid betala afrad): mulcta (ob vectigal rusticum non iusto tempore pensum). *gælda . . . at avitinu, sökia baþi til afraþa ok avita,* J. **10**. Ver. et Lund. vertunt: "expostulatio tributorum."

Avugher, adj. afvig, bakvänd: inversus, retrorsus. *föra avughan skiold gen kononge,* arma contra patriam conversa ferre. M. **15**: pr. *ganga avugh* (baklänges: retrorsum) *or ætt sinni,* dicitur libera femina, quae servo nubit. Æ. **19**.

Avund, f. ovänskap: inimicitia. Kg. **7**: pr. *

Aværka, v. a. (vide ÖGL.) V. **12**: pr; **13**: 1, 2. *ær -kat,* om köparen brukat den köpta jorden: si emtor usurpaverit fundum emtum. J. **4**: 3. *a. iorþ,* J. **20**: 2; V. **12**: pr. *granni -kar granna,* i. e. *iorþ granna,* V. **12**: pr. *a. manni,* V. **13**: 2. *bolstaþer -kar bolstaþi,* V. **13**: 1. *a. til öra ok örtogha,* vide *Öre.* *

Aværkan (dat. pl. *-kum,* nisi h. v. ad nom. *aværk* sit referenda, J. **15**: 1. not. 53; V. **16**: 2. not. 34.), f. (vide ÖGL. sub 1.) J. **15**: 1, 4; V. ind. **16**; cap. **12**: pr; **13**, **16**: 2. *böta a.,* J. **4**: 3; **19**, **20**: pr, 2; V. **1**: pr; **13**. *a. granni viþ granna* (i. e. *sum granni gör viþ granna*), V. ind. **12**; cap. **12**: pr. not. 54. *a. bolstaþa mællum,* V. **13**: pr. *öra a. ok örtogha,* vide *Öre.* Cfr. *Jorþa-, Skogha aværkan.* *2

Ax, n. ax: spica. M. 40: pr; V. 9: 1; 12: 1. *2

Axul, m. (hjul-)axel: axis. *1 Inde

Axuls digher, adj. så tjock, att deraf kan göras en hjulaxel: tam crassus, ut axi conficiendo sit aptus. *ek a.*, V. 14: 5.

Aþalkono barn, n. (vide ÖGL.) Æ. 18, 23: 1. *

Aþalköp, n. fullkomligt, ovilkorligt köp: emtio venditio perfecta. Inde

Aþalköps fastar, m. pl. gode män (*fastar*) som voro närvarande vid jordaköp: testes rogati, qui in emtione venditione fundi aderant.)(*væþia fastar*, J. 9: 2. Scribitur *allköps fastar*, ibid. nott. 82, 87; at perperam *aterköps fastar*, not. 82. Cfr. ÖGL. v. *aþal fæst.*

Aþalman, m. äkta man: maritus. Æ. 1: 2.

Aþal værk, n. i. q. *aþal værknaþer.* Kk. 16: pr. not. 64.

Aþal værknaþer, m. egentligt arbete (sådant som på arbetsdagarne förrättas, t. ex. plöjning, såning): verus labor (qualis diebus profestis fit, ex. c. aratio, satio). Kk. 16: pr. Cfr. VGL. et ÖGL. v. *þværa værknaþer.*

B.

Bak arf, n. (vide VGL.) här betecknar detta ord särskildt föräldrars arf efter barn: h. v. hic speciatim denotat parentum successionem in bona liberorum. Æ. ind. 14; cap. 11: pr. *

Bakki, m. (Isl. item; unde *giábakki*, crepido chasmatis; *árbakki*, *mar-* v. *marensbakki*, ripa fluminis v. maris; vide *Kristni-Saga* cap. 7, 11. *Þorst. Vikingss. Saga* cap. 16, 19. M. L. Gulaþ. L. LandslB. 64.) backe, brädd (t. ex. af en flod): crepido. Vide *Grava bakki.*

Bakvaþa drap, n. dråp, som sker genom bakvåda: homicidium fortuitum, ictu retrorso factum. M. ind. 3.

Bakvaþi, m. en vådlig händelse som sker derigenom, att man hugger bakåt, utan att se den som träffas: damnum fortuitum, quod fit cum quis retrorsum ferit, non videns eum, qui ictu laeditur. M. 4. coll. 3.

Bal, n. bål: pyra, bustum. *i bali brinna*, M. 19: pr; V. 25: 1.

Balker, m. 1) balk (i lagboken): liber v. sectio codicis iuris. Præf.; Add. 2, 4. &c. *kirkiu b.* &c. Præf.; Kg. &c. rubr.; Add. 1, 3. &c. Cfr. *Lagha balker.* 2) ett stycke af ett dike (troligen svarande emot bredden af en *deld*), som genom försummad gräfning är fyldt med jord, och hindrar vattnets aflopp: pars incilis neglecta fossione obstructa, ut prohibeatur decursus aquae. V. 5: pr, 2. *ater læggia balk, annan, þriþia*, unam, duas v. tres tales partes incilis obstructas habere, quamque, ut videtur, latitudini portionis agri *deld* dictae, aequalem (Cfr. VGL. h. v. sub 2, et SML. B. 12.). V. 4: 1. Cfr. *Aterlæghu balker.* — Huic v. non inest notio sectionis, sed potius integritatis rei cuiusdam grandioris; non enim liber iuris ideo appellatur ex. c. *kirkiu b.*, quod ille pars est totius codicis, sed quia totus liber de re ecclesiastica agit. Ita poëma quoddam Islandicum de re rustica appellatur *búnaðarbálkr*, quamvis non est pars maioris operis. In contrariam sententiam afferri quidem potest v. *afbalka*, (proprie constructis trabibus) secludere; at h. v. non magis probat v. *b.* habere significationem sectionis, quam ex vv. *afstänga*, *afplanka*, *tillspärra* concludi potest talem significationem inesse vv. *stång*, *planka*, *sparre.* *

Ban, n. (vide VGL.) *sætia man i b.*, Kk. **13**: 2. *(banna manni undir b.*, Kk. **22**: 2. not. 80.*)* *

(Banaman, m. baneman: interfector. M. **1**: 2. not. 68; **8**: pr. n. 97.*)*

Band, n. 1) band: vinculum. Kk. **6**: 6. *giva manni sak fore b.*, d. ä. för det att han bundit hónom: accusare alium de iniustis vinculis. M. **41**: pr. 2) förbindelse: nexus, coniunctio. *binda* v. *göra annat band*, d. ä. annan äktenskapsförbindelse: aliud foedus coniugale. Kk. **15**: 1. Cfr. *Samband*. (3) i. q. *bundin*. Kk. **7**: pr. not. 24; M. **49**: pr. n. 88; V. **9**: 1. n. 74.) *

Bani, m. 1) bane: nex (cfr. VGL.). *fa bana*, M. **3**, **6**: pr, 1, 2, 4; **13**: pr. 2) baneman, dråpare (brukas äfven om oskäliga djur): interfector (dicitur quoque de bestiis). M. **1**: pr, 2, 3; **8**: pr; **9**: pr, 3; **13**: 2; **18**. Cfr. *Hald-*, *Huvuþ-*, *Mans-*, *Sandbani*. *

(Banlyster, adj. i. q. *bansætter*. Kk. **16**: 1. not. 1.*)*

(Banna, v. a. (egentligen hindra, förbjuda: proprie impedire, prohibere) bannlysa: excommunicare. *b. manni undir ban*, Kk. **22**: 2. not. 80.*)*

Banzmal, n. sådant brott, hvarigenom kyrkan ansågs förolämpad, och för hvilket böter erlades till biskopen, som slutligen kunde sätta brottslingen i bann, om han ej gjorde rätt för sig: crimen, quo laesa existimabatur ecclesia, quamobrem mulcta pendebatur episcopo, qui reum in contumacia perseverantem, tandem excommunicabat. Kk. ind. **17**; cap. **15**: 5. et nott. 86, 87; **17**: 4; **22**: 1; cfr. **13**: 2. Ita quoque in iure VG. et OG. h. v. est explicanda. *

(Banz man, m. bannlyst menniska: homo excommunicatus. Kk. **16**: 1. not. 1. *bandz menniska*, idem. Ibid. not. 97.*)*

Bansætter, adj. bannsatt, bannlyst: excommunicatus. Kk. **16**: 1.

Bar, adj. bar, uppenbar: nudus, manifestus. *b. ok a takin*, funnen på bar gerning: in manifesto scelere deprehensus. Kk. **15**: 3. not. 39. p. 65; §. 8; Kg. **6**: pr. not. 29; Æ. **6**: pr; M. **10**: pr; **19**: pr; **49**: pr, 1; **50**. &c. *b. ok takin*, Kk. **15**: 3. *b. ok sander*, perperam Kk. **15**: 4. not. 57.

Bardaghi, m. (vide VGL.) Kp. **9**: 3. *

Barka, v. a. afbarka: decorticare. V. **14**: 11; **20**: 2. Cfr. *Blika*.

Barka löpa, f. afbarkande: decorticatio. V. **14**: 10.

Barker, m. bark: cortex. V. **14**: 8. *1 *(borker)*

Bar liþ, n. en större, ej genom grind stängd öpning på en gärdsgård: maius foramen in saepimento, non porta clausum.)(*svinasmugha*, Kk. **18**: pr; V. **6**: 1. not. 11.

Barliþa, adj. indecl. som har större öpningar (om gärdsgård): (saepes) in qua maiora sunt foramina. *at* (sc. *garþer*) *b. ær*, V. **6**: 1. Perperam scribitur *barlika*, ibid. not. 11. Cfr. *Liþ*.

Barn (pl. *barn*, *börn*), n. 1) barn: infans. Kk. **6**: 8; **8**: pr; **11**. Cfr. *Smabarn*. 2) barn, son eller dotter: filius v. filia, liberi. Kk. **4**: 1; Æ. **2**: 1. &c. *væra mæþ -ni*, Æ. **10**: 1; M. **11**: 6; cfr. *Byrþi*. *föþa b.*, Kk. **11**: 2. *leþas i kirkiu æptir b.*, d. ä. efter barnsbörd: post puerperium. Kk. **9**: 1. *b. bær vitni* (cfr. ÖGL.), Æ. **22**: 1. *vita manni b.*, *dylia b.*, Æ. **23**: pr. Cfr. *Aþalkono-*, *Barna-*, *Broþor-*, *Dottor-*, *Frillu-*, *Hor-*, *Skötsætu-*, *Sona-*, *Systur barn*. *

Barna barn, n. barnabarn: nepos v. neptis. Æ. **8**: pr; **11**: pr.

Barna faþir, m. barnfader: pater infantis (spurii). *vita man til -purs*, Æ. **23**: pr.

Barna goþs, n. barngods: bona pupillorum. Æ. **7**: 3. *þe giptur b. ær fo-*

re, d. ä. der, efter ett äldre gifte, barn finnas, hvilkas arf innestår hos den efterlefvande fadren eller modren, som ingår nytt gifte: coniugia, ubi exsistunt liberi ex priori matrimonio nati, quorum hereditaria bona tenet superstes parens, ad secunda vota migrans. Æ. ind. **7**.

Barna morþ, f. barnmord: infanticidium. Þ. **11**: pr.

Barnlös, adj. barnlös: orbus, liberis carens. Æ. **10**: pr; **15**: 1; M. **34**. °2

Barn sot, f. barnsäng: puerperium, morbus puerperus. *döa i b.*, Æ. **23**: 1; M. **7**: 4.

Basta, v. a. (vide VGL.) *b. ok binda*, allitt. Kk. **15**: 8; Kg. **5**: pr; M. **36**, **37**: pr; **38**; V. **18**: 1. not. 95; **25**: 1. *b. æller binda*, M. **31**: pr. °1

Bastuva (bastuga), f. badstuga: balneum. Kk. **2**: 1. not. 57; M. **28**: pr. °1

Bata leþ, f. båtled: fretum cymbis navigabile. V. **22**: 3.

Bater, m. båt: cymba. Æ. **17**: pr. *tvæaraþer b.*, V. **17**: pr. °

Batsfarmber, m. båtlast: onus cymbae. V. **14**: 4, 5. not. 76. Pro *batsfarm* perperam scribitur *batsfarin*, ll. cc. in nott.

Baþi (proprie pron.; ex. c. *aghu b. ... kruna ok kirkia*, Kk. **22**: 1.), conj. både: et (... et). Conf.; Præf.; Kk. **1**: pr. &c. °

Baþir (baþi, Kk. **22**: 2.*)*, pron. båda: ambo. Kk. **6**: 3, 6; **14**: pr. &c. n. *baþi*, Kk. **15**: 1. &c. *baþin*, Kk. **15**: 3. &c. *þera bæggia*, v. *bæggia þera*, Æ. **1**: 3; **23**: 2. &c. *taker baþi saman*, utrumque simul capit. M. **51**: pr. °

(Behalda, beholla, v. a. behålla: tenere, sibi habere. Kk. **14**: pr. not. 88; Æ. **24**: 2. n. 23.*)*

Ben, n. 1) ben: os. M. **24**: 2. *sten ok b.*, sten med derunder lagda ben: lapis una cum subiectis ossibus. V. **18**: pr. 2) ben: crus. V. **23**: 6. °2

Bena, v. a. bena, åtskilja: separare. Inde, ut recte observat Locc., *af bena*, q. vide.

Ben brut, n. benbrott: fractio ossis. M. **27**.

Ben brutin, adj. sådan, der benbrott skett: talis, ubi os fractum est. *-tit sar*, M. **24**: pr.

Benlösning, f. ett brutet bens uttagning ur ett sår: fracti ossis exemtio e vulnere. M. **24**: 2.

(Berætta, v. a. ställa till rätta, uprätta, förlika: ordinare, componere. *sik skripta ok b. vidh kirkio*, Kk. **22**: 2. not. 80.*)*

(Beye ost, m. en ost, som synes hafva blifvit på vissa orter af hustru vid kyrktagning gifven till presten: caseus qui, ut videtur, certis locis a puerpera in ecclesiam introducenda, sacerdoti datus est. Kk. **9**: 1. not. 82. Forte h. v. deducenda est a *bedja*, rogare, petere, ut verti posset: caseus a (femina introductionem) petente dandus.*)*

Beþas, v. dep. begära: petere. Kk. **1**: 1; **5**, 8: pr; **13**: 2. not. 69; **15**: 8; Æ. **2**: pr. &c. *b. guþsivia, klokkor, liuþ*, vide *Guþsiviar* &c. *til hionalagh b.*, Kk. **15**: 1. *til kirkiu b.*, begära att blifva kyrkoherde: officium curati petere. Kk. **5**. Cfr. *A beþas*. °

Beþsla, f. begäran, bön: petitio, precis. Conf.

Biltugher, biltugha, adj. (vide VGL.) Kk. **14**: 7; Kg. **9**: 3; Æ. **21**; M. **16**: 3; J. **8**: 3; Add. **3**. *b. læggias*, Kg. **5**: pr; **9**: pr; Æ. **21**: pr. *b. (laghþer ok) svorin*, Kg. **9**: 3; J. **8**: 3. °

Binda (impf. *bant*), v. a. 1) binda: ligare. *man b. (ok til þings föra, valdföra, huþstryka)*, Kk. **15**: 8; M. **41**: pr; **47**: 1; V. **14**: 8; **18**: 1; **25**. Cfr. *Ba-*

sta; Gate-, O-, Tæbundin. 2) afsluta: contrahere. *band b.,* Kk. **15**: 1. 3) öfverbevisa: convincere. *b. þiuf (at þyft),* M. **49**: pr, 1. *sæx mæn b. man viþ sar,* M. **29**: 1. *bindis sva þær viþ,* M. **43**: 1. cfr. *Viþ binda. bundin til sak,* M. **26**. *vil hin* (sc. *þær*) *fore b.,* ibid. Cfr. *Laghbinda.* 4) bevisa: probare. *b. fang, fasta, köpfasta, lofs vitni, taku skæl, torghköp, vitni (a man),* vide *Fang* &c. Cfr. *Inbinda.* *

Biorn, m. björn: ursus. V. **15**: pr. *

Biskuper (bisper, Kk. **3**. not. 69; **9**: 1. not. 7.*),* m. biskop: episcopus. Kk. **1**: 1, 3; **2**: 3. &c. *(biskops herberge, staller, stuga,* Kk. **2**: 1. nott. 38, 57.*)* Cfr. *Lyþ-, Ærki biskuper; Domber, Ensak, Garþer, Lænsman, Maþer, Sven.* *

Biskups bot, f. böter som erläggas till biskopen: mulcta episcopo debita. *enunga b.,* Kk. **17**: pr. not. 75; **19**: pr.

Biskups sak, f. 1) mål, hvari böter erläggas till biskopen: caussa, in qua mulcta penditur episcopo. *huvuþsman i b.,* Kk. **19**: pr. 2) i. q. *biskups bot.* Kk. ind. **19**.

Bita, v. a. bita: mordere. V. **28**: pr, 2. *mæt biter i bol bonda,* allitt., d. ä. tillgriper: quasi morsu corripit; i. e. pignoris nomine capitor fundus, in quo habitat debitor. Þ. **8**: pr. *fastar bita i bol bonda* v. *a rættum eghanda* &c., vide *Fastar. vitni biti konu,* d. ä. öfvertyge henne (så att hon ej må fria sig med ed): testes convincant feminam (ut ei non liceat iuramento se defendere). Þ. **11**: pr. Ih. credit verba *bita* ac *binda* in vetere lingua promiscue usurpari; at formulae supra citatae non ita possunt explicari; cumque Ih. citat VGL. I. J. **20**, ubi v. *bita* habet consuetam mordendi significationem, in manifesto versatur errore.

Biugh, n. bjugg, korn: hordeum. Kk. **7**: 5. not. 45. *

Biuþa (impf. *böþ,* Kk. **1**: pr. pl. *buþum,* Conf. part. pass. *buþin*), v. a. 1) erbjuda: offerre. Kk. **15**: 8; M. **1**: pr; **21**, **22**, **28**: 4; **27**; J. **1**, **2**: pr, 4; **21**; V. **11**: 3; **14**: 9; **17**: 4; **24**: 3. *b. bot,* M. **10**: 1. cfr. *Vaþa bot. han skal b.* (sc. *bot*), M. **7**: 1. *b. rætt fore sik* v. *fæ sit,* V. **7**: 1; Þ. **7**: 3. *b. eþ,* V. **24**: 3. *þæn a b.* (sc. *vaþa eþ*), V. **24**: 2. cfr. *Vaþa eþer. b. lagh fore sik,* Kk. **15**: 3; Kg. **10**: 4; Þ. **5**: pr. *b. dul gen lepsn,* M. **44**: 1. *b. fang,* vide *Fang. b. manni hem til sin,* i. e. invitare. Kp. **10**: 1. *b. sik til at* &c. V. **10**: 2. Cfr. *Ater-, Lagh-, Til-, Up biuþa.* 2) befalla, påbjuda: iubere, indicere. Conf.; Kk. **1**: pr; **13**: 1; Kg. **10**: pr; Kp. **10**: pr; V. **23**: 1; Þ. **1**: 1. *b. þing,* Þ. **2**: pr. Cfr. *For-, Ut biuþa.* *

Biþa, v. a. afbida: exspectare. M. **12**: 7. *2

Biþia (impf. *baþ,* part. pass. *biþin,* Conf. *biþin* pro *biþi han,* Kg. **5**: 1, 4. not. 20.), v. a. c. acc. v. gen. 1) bedja: rogare, precari. Conf.; Kk. **6**: 6; M. **6**: pr. *b. fore manni,* Kg. **6**: 2; **9**: pr. *b. (man) i friþ,* Kg. **5**: 1, 4. *b. til* (sc. *at ringia*), Kk. **6**: 6. Cfr. *Obiþin.* 2) begära: petere, expetere. *kunu b.,* Æ. **1**: pr. *gængis b.,* M. **6**: 2. *

Biærgh, n. berg: mons. V. **2**: 1. *

Biærgha, vide *Byrghia.*

Biærghas, v. dep. arbeta: laborare. *far æi burghiz mæþ* (sc. *hændi*), M. **24**: 1. Cfr. *Byrghia.* *1

Blanda, v. a. blanda: miscere. Vide *Bleko-, Sand blandaþer; Sambland.*

Blar, adj. blå: lividus. M. **24**: pr. *1

Blasa, v. a. blåsa: flare. *takas mæþ blasanda munni ok brinnanda brandi,* de incendiario, V. **25**.

Blea, f. lakan: lodix. *ganga a bulster ok bleo* &c. Æ. **6**: pr. *(bolster ok blöia bær vitne*, Æ. **6**: 1. not. 13; §. 2. n. 17.*)* °

Bleko blandaþer, adj. (Isl. *blekkia*, decipere) förfalskad genom tillblandning af främmande ämnen: fraudulenta admixtione corruptus. *ær þæt -dat æller sandblandat*, si arena vel aliud quodcumque ei fraudulenter sit immixtum. Kp. **2**: pr.

Blika, v. a. blecka, göra märken i träd genom barkens afhuggande: notas arboribus decorticando incidere. *barka ok b.*, allitt. V. **20**: 2; ubi sermo, ut quoque crediderunt Ver., Lund. et Ih., est de signis terminalibus in arboribus incisis; ut adeo v. *b.* idem significet quod *mærkia tækt*, HelsL. Viþ. **15**. Nostro tempore rustici utuntur v. *blecka* de notis, quas decorticatione arboribus incidunt, ut viam per silvas inveniant.

Blota, v. a. (Isl. item; Moeso-Got. *blotan*, respondens Gr. σέβεσθαι et λατρεύειν, Marc. **7**: 7. Luc. **2**: 37.) dyrka (afgudar), offra: colere (fictos deos), sacrificare. *b. afguþum*, Kk. **1**: pr.

Bloþ, n. blod: sanguis. M. **12**: 6; **23**: 2. *sla (man) til bloþs*, slå blodvite: levius vulnus infligere. M. **23**: pr.)(*sargha*, Kg. **5**: pr.)(*fullsæri*, M. **22**. *

Bloþlæti, n. (a *lata*) blodvite: levius vulnus. M. **28**: pr; **29**: 3.)(*sar*, M. **29**: pr.)(*fullsæri*, M. **21**, **22**, **23**: 3.

Bloþsar, n. i. q. *bloþlæti*.)(*fullsæri*, M. **24**: pr. *bloþsars vaþi*, med våda tillfogadt blodvite: levius vulnus casu inflictum,)(*fullsæris vaþi*, M. **23**: pr.

Bloþviti, n. i. q. *bloþlæti*.)(*sar*, Kg. **7**: pr.. *sla b.*)(*sargha*, ibid. *

Bo, n. egendom (lös och fast i allmänhet): bona (generatim, mobilia et immobilia; cfr. ÖGL. sub 2.) Kg. **9**: pr; Æ. **11**: 2; M. **10**: 1; Add. **5**. *væra i bo saman* v. *maþ andrum*, Æ. **11**: 2; M. **47**: 6. *ægha bo saman*, M. **12**: 1. *ægha i bo (saman)*, ibid. not. 37; Þ. **8**: 3. *saman ær bröþra bo bæst*, allitt. Æ. **11**: 2. *kona giptis i karls bo*, Æ. **7**: pr, 1. *bo skipta, þera bo (*sc. *gangi) til skiptis*, vide *Skipta, Skipti. oskipt bo*, Æ. **25**: pr. Cfr. *Hindra dags gæf.* *

Boa, 1) v. n. bo: habitare. Kk. **7**: 2; **11**: 3; M. **12**: 5. &c. *b. ok byggia*, allitt. Conf. *bor hvarghin a (*sc. *iorþ)*, J. **6**: 1. *þöm þær a bor*, V. **20**: 2. Cfr. *Viþerbo*. 2) v. a. inreda, tillreda, reparera: instruere, adornare, reparare. *b. laka, hus*, Kk. **2**: 2. Sed *boe* perperam pro *böta*, Kk. **6**: 6. not. 19. Cfr. *Um-, Up boa; Vælboin.* °

Bodræt, f.? *(a dragha)* i. q. *bospænd* (vide ÖGL.). M. 48: 1. coll. pr. Similis locus codicis Magnaeani vertitur a Ragv.: "quando obiicitur quod cuius familiam corrumpit et per eam furtum commisit." Cfr. SML. et HelsL. h. v.

Bofaster, adj. i. q. *bolfaster*. Kk. **14**: 1. not. 32; Kg. **12**: 1. n. 24. °1

Bogher, m. bog: armus. Vide *Gasabogher*. °2

Bok, f. bok: liber. Conf. not. 16; Præf.; Kk. **3**. *i bokinni*, in hoc iuris codice. Kk. **7**: 3. not. 14; Þ. **1**: 1. *bok ok stol* (cfr. VGL.), Kk. **6**: 5, ubi Ragv. vertit: "manuale et stolam." Cfr. *Laghbok, Tiþa böker.* °

Bokumbel (boskumbel), n. i. q. *bolsmærki*.)(*annur mark*, V. ind. **27**.

Bol, n. 1) gård, landtgods: praedium. Kk. **2**: pr; J. **5**: pr. Cfr. *Kirkiu-, Præstebol.* 2) i synnerhet en gård, som af egaren bebos: praesertim praedium a domino habitatum. J. **4**: 7; Þ. **8**: pr. °

Bolagh, n. bolag: societas bonorum. *b. (saman) læggia*, Æ. **7**: 1; J. **15**: 6; **16**: pr. *b. riva*, J. **16**: 3. °2

Bolaghs fastar, m. pl. gode män

(fastar) som voro närvarande då bolag ingicks: testes rogati, qui in societate bonorum condenda aderant. Æ. **7**: 1; J. **16**.

Bolaghs fæ, n. egendom tillhörig ett bolag: bona sociorum communia. J. ind. **16**; Þ. **8**: 3.

Bolaghs man, m. bolagsman; socius bonorum.)(*brytia,* Þ. **6**: 1. *2

Bolaghs stæmpna, f. 1) den tid som är bestämd för ett bolags bestånd: tempus continuationi societatis praefinitum. J. **16**: 1. (2) den dag, som är bestämd för bolagets uplösning; dies dissolvendae societati determinatus. J. **16**: 3. not. 9.)

Bolby, m. (vide ÖGL.))(*umegnir,* Æ. **12, 13**. *2 *(bolbyr)*

Bolfaster, adj. bofast: fixam sedem v. habitationem habens. Kk. **12**: 2. not. 54; **14**: 1; M. **47**: pr; J. **11, 12**: pr; Kp. **1**: pr; **2**: 2; **5**: 3; **7**; V. **6**: 1; **7**: 1, 2; **14**: 7—9; Þ. **7**: 3, 6; **9**: 5. *bönder ok -sti mæn,* allitt. (cfr. VGL. v. *bokarl*), Kg. **12**: 1. *1

Bolköp, n. köp som göres af man och hustru under äktenskapet: emtio a coniugibus facta. *ægha þriþiung* &c. *af b.,* d. ä. af det som så är köpt: trientem &c. rerum ita emtarum habere. Æ. **9**: 1. Scribitur *boköp,* ibid. not. 44. Ratio denominationis haec est, quod emtoribus bona *(bo),* domicilium *(bol)* et torus sunt communia, quamobrem talis emtio quoque appellatur *siænga köp.* Ih. *(Gloss.* II. 1058.*)* perperam credit haec verba idem significare ac v. *væggiaköp* in VGL. et ÖGL. occurrentem.

Bolsmærki, n. bomärke; ett tecken hvarmed egarne af en viss gård plägat märka sin boskap och andra tillhörigheter, till skilnad från andras: signum domicilii; ita appellatur nota, qua praedii cuiusdam domini pecora aliasque res suas signare soliti sunt; ut ab aliorum rebus dignosci possent. V. **27**: 1. Cetera signa, de quibus l. c. sermo est, talia sunt, qualia hodieque apud rusticos in usu sunt, quaeque certis quidem personis, non vero certi cuiusdam praedii dominis sunt propria. Cfr. SML. h. v.

Bolstaþa a nyt (b. a nit), f. nytjande af bys egor: usus fundorum ad pagum pertinentium. V. **17**: pr. coll. §. 5; ubi de pascuis pagorum contiguorum agitur.

Bolstaþa ra, comm. råmärke emellan byar: lapis terminalis inter pagos. V. **18**: 2.

Bolstaþa skæl, n. 1) gränsskilnad emellan byar: confinium pagorum. *b. væri i miþium aum* &c. V. **18**: pr. 2) i. q. *bolstaþa ra.* V. ind. **17, 18**. not. 15; cap. **18**: pr.

Bolstaþer, m. by; i synnerhet den jord (åker, äng m. m.) som tillhör en by: pagus; praesertim agri, prata &c. ad pagum quendam pertinentia. V. **5**: 1; **17**: pr, 5; **22**: pr; **23**: pr, 1, 4. *b. mans,* V. **13**: pr; **16**: pr; **17**: 3; **18**: 1. *by ok b.,* allitt. J. **14**: pr; V. **17**: 3; **22**: pr. *bya mællum æller -þa,* V. **20**: pr; **23**: pr. *aværkan -þa mællum,* V. **13**: pr. *b. aværkar -þi, b. vil um sik gærþa* &c., d. ä. bys invånare: incolae pagi. V. **13**: 1; **17**: 5; **20**: 3. *-þa loter,* V. **23**: 5. Cfr. *Bya bolstaþer.* *

Bonaþer, m. *(a boa 2)* reparation: reparatio. Kk. **2**: 2; **7**: 4.

Bonda lagh, n. pl. (vide VGL.) *væri þe væþsætning i -ghum,* d. ä. dermed förhålles efter allmän lag: de hac pigneratione agitur secundum ius commune. Kk. **14**: 4. *1

Bonda son, m. bondson: filius viri proprium fundum habentis. Kg. **10**: 1.

Bonde, m. 1) bonde, jordegare: vir proprium fundum habens. Kk. **1**: 1; **2**:

pr, 1. &c. *bönder ok bolfasti mæn*, vide *Bolfaster*. *goþer b.*, Kk. **6**: 1.)(*hiona*, Kg. **5**: 1.)(*landboe*, J. **12**; Kp. **10**: pr; Þ. **1**: 1.)(*leghudrænger* &c. Kg. **10**: 1, 2; M. **15**: 1.)(*brytia*, vide *Brytia*.)(*ofræls man*, M. **44**: 1.)(*ofrælst folk*, M. **6**: 5.)(*gæster*, M. **9**: pr; Kp. **9**: 1, 2, 4.)(*hærra*, Kp. **10**: pr.)(*þiænistuman*, Þ. **7**: 1.)(*lænsman*, Kp. **10**: pr; Þ. **5**: 4, 6; **7**: pr, 1, 3. *brænna baþi by ok b.*, *þo at baþi brinni by ok b.*, allitt. M. **2**: 1; V. **24**: 1; **25**: 1. Cfr. *Husfru*, *Husbonde*, *Soknabönder*. — Detta ord förekommer ock om landbo: h. v. quoque occurrit de colono, J. **5**: pr. et forte Kg. **10**: 5, in formula: *standi þæt fore -danum*, quae tamen potius universos paroeciae incolas respicere mihi videtur; cfr. *Standa*. 2) (gift) man: maritus. Kk. **9**: 1; Æ. **2**: 1; **6**: 1; **9**: pr. &c. 3) egare: dominus (rei cuiusdam). Kp. **6**, **7**. ◦

Borgha, v. a. gå i borgen (för): fideiubere. *b.*, absolute, Kp. **8**: 1. *b. pænninga (fore annan)*, Kp. **8**. *borgha man*, ibid. §. 1. ◦

Borghan, f. 1) borgen: fideiussio. Kp. ind. **8**. *b. til bota*, M. **31**: 1; **32**: 1. (2) qvarstad, taka händer: sequestrum. Kk. **6**: 2. not. 82.) ◦

Borin, adj. (part. pass. a *bæra*) 1) född: natus. M. **8**: 1. not. 21. 2) beslägtad: cognatus. *þæn næst ær b.*, Æ. **15**: pr. ◦1

Bort (brot, Kg. **9**: pr. Isl. *brott)*, adv. bort: aliorsum. *b. fara*, *vræka* &c. Kg. **10**: 8; Æ. **6**: 3. &c. *sætia man b. af kirkiu*, Kk. **13**: 2. not. 47; **14**: 7. n. 60. *undan b.*, M. **8**: 1. *b. undan*, V. **14**: 8. *b. af lande*, Kk. **15**: 8. not. 28. *b. latin af eghandans garþi*, om frigifven träl: de servo manumisso. Kp. **3**: 1. ◦*(burt)*

(Bortlæna, v. a. utlåna: commodare, mutuum dare. Kk. **22**: 2. not. 80.*)*

Bort löpa, 1) v. n. bortlöpa: aufugere. V. **9**: pr; Þ. **7**: 3. 2) v. a. c. dat. låta bortlöpa: emittere. *vatni b.*, V. **5**: 1.

Borto, adv. borta: alibi, procul. *væra b.*, abesse. Kk. **11**: pr; M. **51**: 1. ◦2

Bort taka, v. a. borttaga: auferre. Þ. **7**: 2.

Borþ, n. 1) bord: mensa. *(bot ligger) til kunungs b.*, Kg. **10**: 7; M. **14**. 2) skeppsbord: latus navis. *værþer man fore lunnum æller -þe*, kommer man under rullarne eller sjelfva fartyget: si quis cylindris vel ipsa navi contusus fuerit. M. **6**: 2. cfr. *Fore*. *fore -þe ok bryggiu sporþe*, allitt., vide *Bryggiu sporþer*. *böte ...fore þæt b. til lands vet*, d. ä. om den andre på den sidan blifvit utkastad: si alter super latus navis ad terram vergens eiectus fuerit. Kg. **11**: 2. Cfr. *Utbyrþis*. *

Boskipti, n. boskifte, egendoms delning; förekommer här om arfskifte: bonorum divisio; hic occurrit de divisione hereditatis. * Inde

Boskiptis eþer, m. boskiftesfastarnes ed om de andelar hvardera af arfvingarne vid arfskiftet erhållit: iuramentum testium *boskiptis fastar* dictorum, de portionibus, quas quisque heredum in divisione hereditatis accepit. Æ. **11**: 2.

Boskiptis fastar, m. pl. gode män *(fastar)* som voro närvarande vid arfskifte: testes rogati, qui in divisione hereditatis aderant. Æ. **11**: 2.

Bot, f. 1) bot, förbättring, hjelp: reparatio, remedium. *læggia* v. *raþa bot* v. *böter a (klokko* v. *funtkari)*, Kk. **6**: 6. not. 68; **14**: 8. *skipa bot a mote þunga* &c. Conf. 2) bot, böter: mulcta. Kk. **6**: 6; **17**: 5; **19**: pr, 4. &c. *lagha böter*, Kk. **20**; Kg. **11**: 1; M. **7**: 2. not. 76; **9**: 3. &c. *böta mæþ lagha botum*, Kg. **8**. *fullar böter*, M. **19**: 1;

31: 1; **32**: 1. *pænnings, þriggia öra, fiuratighi marka b.*, **M.** ind. **35, 36**; cap. **28**: 1; **29**: pr. Cfr. *At 3, Biuþa 1, Böta, Enunga, Fæsta, Gælda, Orka; Biskups-, Fæ-, Hor-, Lagh-, Lighris-, Læstis-, Oruna-, Rans-, Sara-, Vaþa-, Þokka-, Öra bot* v. *böter; En-, Tvæböte.* 3) detta ord förekommer äfven om straff för urbota brott: h. v. quoque usurpatur de poena criminum, quae mulcta non potuerunt expiari. Vide *Eþsöris böter.* °

Botvidi dagher, m. Botvids dag: dies XXVIII Iulii, quo celebratum est festum S. Botvidi. Kk. **22**: pr. nott. 70, 74.

Boþ, f. bod: cella, casa. Vide *Boþa karl*, et ind. n. pr. v. *Romonda boþir.* °

Boþa karl, m. en som bor tillsammans med en annan; här, en som far på samma fartyg: contubernalis; hic, socius qui in eadem navi iter facit; non vero nuntius, ut vertunt Locc. et Ver., h. v. a *buþ* deducentes. Æ. **16**: 3. Isl. *búdarmadr* apud BH. sic explicatur: "contubernalis: som har faaet Kvarter i samme Telt, Fiskerhytte &c.; en Medlogerende."

Brander, m. eldbrand: titio. *ganga mæþ b.*, de incendiario, V. **25**: pr. *biuþa (sc. vaþa eþ) at brinnanda -di ok rykanda röki*, d. ä. på stället, under det att det brinner i skogen: statim, ardente silva. V. **24**: 2. Cfr. *Blasa, Vaþa brander.* °2

Brandvaþi, m. eldsvåda: casus fortuitus, quo fit incendium. Kk. **6**: 2.

Braþer, adj. 1) (vide VGL. sub 1.) *af -þum gærningum*, Kg. **7**: pr. (2) brådskande: urgens, qui festinationem requirit. *brådare*, compar. Kk. **12**: pr. nott. 76, 92.) °1

Breder, bredder, vide *Breþa*.

Bref, n. 1) bref: epistola. *kunungs (opit) bref*, Kp. **9**: 3; **10**: 3; Þ. **1**: 1; **2**: pr. *kirkiunna formans b.*, Kk. **15**: 1; **19**: 4. *beþas b. af biskupi*, Kk. **15**: 8. (cfr. VGL. I. G. **8**: 1; II. G. **15**.) 2) skriftligt påbud: edictum. Conf. 3) (vide ÖGL.) *opit b.*, J. **4**: 4. *mæþ brevum ok skælum*, M. **8**: 1. Cfr. *Vixla bref.* °

Breva fæ, n. lösen, betalning för bref: pretium pro litteris solvendum. Kk. **15**: 8.

Breþa, v. a. utbreda: pandere. *pænningar breder (v. bredder)*, d. ä. framlagda och räknade: pecunia numerata. Kp. **2**: 1.

Breþa vitni, vide *Bræþa vitni*.

Breþer, adj. bred: latus. V. **17**: pr. not. 59. *tiu alna b.*, V. **1**: pr; **3, 22**: 3. *siu fiæta b.*, V. **4**: pr. °

Brighþ, f. (Isl. *brigd*, 1) retractus, 2) mutatio, varietas, dolus; *brigda*, rescindere, reluere, BH.) en förytrad sak som, vid anstäldt klander, ej kan hemulas: res alienata, cuius evictio, mota lite, averti nequit. Kp. **5**: 5, ubi h. v. addita glossa explicatur: *b. kallar þæt ohemult ær.* Cfr. *Obrighþer*.

Brinna, v. n. 1) brinna: ardere. Vide *Blasa, Brander.* 2) upbrinna: comburi. Kk. **6**: 2. not. 69; J. **17**; Kp. **7**. &c. *inni b.*, Æ. **17**: pr. Cfr. *Bal, Bonde 1, Up brinna.* °

Brista, v. n. 1) brista, gå sönder: frangi. Kk. **6**: 6; V. **23**: 6. 2) brista (i fullgörande): peccare (omittendo quod faciendum est), non perficere. *b. at eþe*, Kk. **6**: 2; **12**: 2; Æ. **8**: pr; M. **10**: pr; **16**: 2; **23**: 3; V. **24**: pr, 1. 3) brista, fattas: deficere, deesse. Kk. **3**; Æ. **8**: 1; M. **10**: 1; V. **11**: 1. *bristi slikt af mark sum (af) mark*, i. e. tantum deficiat unum quantum alterum, pro rata parte. Add. **14**. *hemulzman brister manni*, J. **20**: pr. °

Bro (dat. pl. *brom*), f. bro: pons. Kk. **2**: 4; V. **1**: pr; **20**: 3; **23**; Add. **13**. °

Broa, v. a. (vide ÖGL.) *b. vægh*; Kk. **22**: 2. not. 80. *b.*, absolute, V. **20**: 3. Cfr. *Obroaþer*. °

Broa fall, n. (a *fælla*) försummelse att bygga eller reparera bro: neglectus pontis struendi vel reficiendi. V. **23**: 5. *böta ræt b.*, ibid. §. 1.

Brot, vide *Bort*.

Broþir (*broþor*, Kg. **9**: pr. dat. *bröþær*, J. **3**: 1.), m. broder: frater. Æ. **1**: pr. &c. Cfr. *Delo-*, *Faþur-*, *Moþor broþir*. °

Broþor barn, n. brorbarn: fratris liberi. Æ. **11**: pr; **16**: 1. °1

Brullöps koster, m. bröllopskostnad: sumtus nuptialis. Æ. **10**: 2. Cfr. *Bryllöp*.

Brunder, m. brunn: puteus. M. **6**: 1. °1

Brut, n. 1) brytande: fractio. Vide *Ben-*, *Rabrut*. 2) öfverträdande: violatio. Vide *Dom-*, *Friþ-*, *Hælghudagha-*, *Skripta brut*. 3) pl. brott: delictum. Kk. **13**: 2; **20**; M. **16**: 2; **32**: 1; **36**; J. **15**: 4; Þ. **7**: 5; 8: pr, 1, 2, 6; **9**: 2. *b. bryta*, M. **16**: 3. *böta b. (sin)*, Kk. **15**: 5; **18**: 1; M. **32**: pr; Kp. **9**: 3; V. **6**: 2; Add. **9**. *hvart*, *hvaria bot* &c. *æptir sinum -tum*, Kk. **7**: 8; **21**: pr; Kg. **12**: 2; M. **10**: 1. &c. 4) böter för brott: mulcta delicti. *b. sin fæsta*, M. **29**: 1. *sökia til fulla -ta*, Þ. **7**: 6. *liggi slik b. fore* &c. Kp. **9**: 1. 5) delning: divisio. *b. ok byamal*, allitt. V. **21**: pr. Cfr. *Byabrut*. °

Brutliker, adj. brottslig: sons, qui crimen commisit. Kg. **9**: pr; Þ. **7**: 3.

Bruþ, f. (vide ÖGL.) Æ. **2**: 1. °

Bruþframma, f. (Isl. *frama*, artes edocere, BH.; proprie promovere, adiuvare, a *framm*, protenus) brudens medhjelperska, brudfrämma: adiutrix sponsae, pronuba. Æ. **2**. Cfr. ÖGL. v. *bruttumö*.

Bruþgome (*bruþkome*), m. (Isl. *gumi*, dux; poët. vir; Anglo-Sax. *guma*, homo) brudgumme: sponsus. Æ. **2**: 1.

Bruþmæn, m. pl. (vide VGL.) Æ. **2**. °1

Bryggia, f. brygga, skeppsbro: pons litoreus. Kg. **12**: pr. °2

Bryggiu sporþer, m. (vide ÖGL.) *fore borþe ok -þe*, allitt. M. **11**: 3. °2

Bryllungi, vide *Bröllungi*.

Bryllöp, n. (vide VGL. v. *brullöp*) Æ. **2**: pr. Cfr. *Brullöps koster*. °(*bruþlöpi*)

Bryllöps gærþ, f. bröllopps anställande: nuptiarum celebratio. Æ. ind. **2**.

Bryllöps timi, m. tid, då bröllopp hålles eller tillredes: tempus celebratarum vel apparatarum nuptiarum. Æ. **2**: pr.

Bryst, n. bröst: pectus. Þ. **14**: 2. not. 100.

Bryst arf, n. (vide ÖGL.) Æ. **11**: pr. *mæn nokot liver af bryst arvi*, d. ä. af bröstarfvingar: ex iis, qui talem hereditatem capiunt. Ibid. °2

Brysthyggia, f. mening, öfvertygelse: opinio, sententia. Præf.

Bryta (*briutær* pro *brytær*, Kk. **13**: 1.), v. a. 1) bryta, sönderbryta &c.: frangere, perfringere &c. *b. klokku*, Kk. **6**: 6. *garþ (niþer) b.*, V. **6**: 1, 2; **7**: 4. *b. ra*, V. **18**: 1. *ær ... brutit innan*, si os fractum sit. M. **24**: pr. *hæster -ter sik*, d. ä. bryter ben af sig, eller får annan svår skada genom fall: equus ossa frangit, vel alias lapsu graviter laeditur. V. **23**: 6. *b. æller brænna (biærgh)*, allitt. V. **2**: 1. *b. (gen brutnu)*, d. ä. rödja genom upbrytande af stenar m. m.: solum lapidibus effodiendis &c. purgare, ut terra excoli possit. V. **21**: 1. cfr. *Ryþia*. Cfr. *Ben brutin*. 2) upbryta: effringere. *b. hus*, Kg. **5**: pr; M. **47**: 2. *b. kirkiu*, M. **50**. not. 15. 3) bryta, öfverträda, ej i-

akttaga: violare, non servare. *b. fastudagh, buþ, kirkiufriþ, þingsfriþ,* Kk. **13**: 1; **15**: 1. not. 98; **16**: pr; **18**: 1; Kg. **7**: 1. Cfr. *Eþsöre, Friþer.* 4) förbryta sig, begå brott: peccare, delinquere. Kg. **9**: pr; M. **16**: 2. *b. gærningar, brut,* M. **16**: 2, 3. *b. i varþi,* Kg. **12**: 1. *b. i lagh (manna),* J. **15**: 4; Þ. **7**: 1, 6. *b. ivir landslagh,* Kg. **11**: 1. *b. viþ man,* Kk. **20**; Þ. **7**: 1, 3. *b. a man,* Kk. **20**. *b. til mans,* Kk. **20**; Kg. **9**: pr. *b. gen kirkiu,* Kk. **18**: 1; **22**: 1. *stiæl man* . . . *æller -ter,* i. e. aliud crimen committit, M. **50**, (cfr. Kg. **11**: 1.) nisi *kirkiu* subintelligendum aut addendum sit, ut habet not. 15. ibid. 5) uphäfva: rescindere. *fast bryts up,* Kk. **15**: 1. Cfr. *Ater bryta.* 6) dela: dividere. *b. tompt, aker, mylnustaþ,* V. **1**: 1. not. 56; **3, 22**: pr. *sunder b.,* V. ind. **3**. *

Brytia, m. (vide VGL.))(*bonde,* M. **15**: 1; **47**: 3; Þ. **6**: 1.)(*leghudrænger, þræl,* M. **15**: 1.)(*deghia,* M. **47**: 3.)(*bolaghs man,* Þ. **6**: 1. *(bryti)

Brænna, v. a. 1) bränna: cremare. *b. by* &c. M. **2**: 1; V. **6**: 2; **14**: 11; **25**. *b. fore manni,* V. **24**: 4; **25**: 1. *b. baþi by ok bonda,* allitt. V. **25**: 1. *hæria ok b.,* Kg. **12**: 1. *hær dræper ok -nir,* Æ. **17**: pr. *b. ryþsl ok ruþu,* V. **24**: 2. *bryta æller b. (biærgh),* V. **2**: 1. Cfr. *All brænder, Up brænna.* 2) smälta: igni liquefacere. J. **1**: pr. *

Brænna, f. brand: incendium. Vide *Skogha brænna.* *

Bræþa vitni, breþa vitni, n. vittne i brottmål, och tilläfventyrs också i sådana civila mål, der vitnen ej i förväg kunnat tillkallas: testis in re criminali, et forte de tali quoque civili caussa, ad quam testes non potuerunt acciri. Þ. **9**: 4; **11**: 1. Ut significatio, ita etiam etymologia h. v. incerta est. Mihi derivanda videtur a *braþer,* subitus, *bræþi,* celeritas, ut adeo haec denominatio respiciat casum, ubi testibus subito opus fit, nec quisquam potest testes pro lubitu suo accire (*giter vitnum æptir sinum vilia a kallat,* Þ. **9**: 5.). Locc. vertit: "testes, qui iuxta facinus fuerunt;" Lund. vero: "testes facinoris iniuria perpetrati." Cfr. VGL. h. v. *1

Bröllungi, bryllungi, comm. brylling: patruelis. Æ. **1**: pr; **11**: 2; J. **3**. * *(bröþlungi)*

Bröta, v. a. rödja mark (till väg, odling eller för byggnader): solum ab arboribus, lapidibus aliisque impedimentis purgare (ut terra excoli, via sterni vel aedificia ibi exstrui possint). *b. nær brötto,* V. **20**: 2. cfr. *Nær brötta.* Huic voci cognatae sunt vv. *bryta,* q. cfr., et *bröt,* Isl. *braut,* via.

Bröþ, n. bröd: panis. Kg. **11**: pr.

Bukker, m. bock: caper. V. **23**: 6. *1

Bulster, m. bolster: culcita. Æ. **10**: pr. Cfr. *Blea.* *

Bundin, n. (a *binda*) kärfve: merges. Kk. **7**: pr, 1, 3; M. **49**: pr. *i b. binda,* V. **9**: 1. (Scribitur *bundht,* Kk. **7**: pr. not. 24, et *band,* q. cfr.)

Bunki, m. hög, prov. bunke: acervus. V. **14**: 3. not. 59. Cfr. *Næfra bunki.*

Burghit, vide *Byrghia.*

Buþ (*byþi* pro *buþi,* V. **5**: pr.), n. 1) bud: nuntius. Kg. **10**: pr. *kunungs b.* Þ. **1, 2**: pr. *fa b.,* Kk. **8**: 2; **12**: pr, 2; Kg. **10**: 10; Kp. **9**: 3. *fa manni b.,* vide *Fa.* Cfr. *Soknabudh.* 2) ombud: mandatarius. Kg. **10**: 8; M. **30**: pr. 3) befallning: mandatum, iussus. Conf.; Kk. **1**: 1; **15**: 1. not. 98; Þ. **1**: 1. *þætta b. ær i fyrstu skipvist,* d. ä. detta påbjudes: haec (tributa) indicuntur &c. (haec verba nempe respiciunt proxime sequentia, non vero antecedentia). Kg. **10**: 1. Cfr. *Forbuþ.* 4) tillbud, erbjudande: oblatio. *buþi fylghia,* tillbjuda och gå vådaed: iuramentum de

damno casu facto offerre et dare. Kp. **11**; V. **5**: pr; **23**: 6; **24**: 2. *fællir han þæt b.,* försummar han att tillbjuda (läkare): si (opem medici) offerre praetermittat. M. **22**. Cfr. *Tilbuþ.* *

Buþkafli, m. (vide VGL.) Kg. **12**: 1; Þ. **1**: 1. *b. up skæra,* Þ. **1**, **2**: pr. *b. bæra* &c., Þ. **1**: 1. *

Buþskaper, m. bud, budskap: nuntius, nuntiatio. Kp. **9**: 3. not. 76; Þ. **1**: pr.

By (gen. *byær,* Æ. **2**: 1; V. **5**: 1. *by,* V. **17**: 2.), m. 1) bostad, (enstaka) gård: domicilium, praedium (solitarium). V. **20**: 1. 2) by: pagus. Kg. **6**: pr; Æ. **2**: 1; **11**: 2; M. **52**: pr. &c. *halver by,* V. **1**: pr; **18**: 2. *bygder by*)(*öþis by,* V. **17**: 2. *by af nyu byggia,* V. **1**: pr. *a bonde en by allan,* V. **6**: pr. *boa flere i by,* Kk. **11**: 3. *by ok* v. *æller bolstaþer,* vide *Bolstaþer. byamællum,* pro *bya mællum,* V. **19**. *brænna baþi by ok bonda,* i. e. domos et homines. V. **25**: 1. *þo at baþi brinni by ok bonde,* V. **24**: 1, ubi alii codd. pro *by* habent *barn,* cuius loco Lund. inepte satis supposuit *bær,* vocabulum Islandicum. *by sin sa,* i. e. pagi agros. V. **3**. Cfr. *Bol-, Öþis by.* 3) stad: urbs. Kk. **12**: 1. not. 28. *fyrra æn han af þem by far,* Kp. **2**: 1, nisi v. *han* respiciat mercatorem rus peragrantem; quam tamen explicationem refellere videtur SML. Kp. **2**, ubi urbis diserte fit mentio. *

Bya bolstaþer, m. en bys jord: solum ad pagum quendam pertinens. V. **10**: 1; **16**: 3.

Byabrut, n. i. q. *byamal 1.* V. **2**: 4. *by ligger höghri at -ti,* d. ä. innehåller flera *markland* &c.: pagus maior est respectu numeri portionum *markland* &c. dictarum. V. **17**: 2.

Byaland, n. i. q. *bya bolstaþer.* V. **5**: 1; **22**: pr.

Byamal (bymal), n. 1) den grund, enligt hvilken en bys jord m. m. delas emellan grannarne: norma, secundum quam agri et cetera quae ad pagum quendam pertinent, inter vicinos dividuntur. V. **9**: 2, 3; **16**: 3. *æptir -li,* V. **1**: 1; **17**: 5, i. e. *æptir pænings land ok örtogha land öris land ok markland,* V. **1**: 1. 2) den efter denna grund verkställda delningen: divisio secundum illam normam facta. *liggia* v. *væra utan b.,* d. ä. vara utom delningen: ex divisione exemtus esse. V. **8**; **4**: pr; **9**: 2. *liggia utan brut ok b.,* allitt., idem. V. **21**: pr. *þæt b. ær a komit,* det som är deladt: id quod divisum est. V. **9**: 2. *skipta ok b. a bæra,* d. ä. dela: dividere. V. **14**: 13. *fara vilder i -li,* mistaga sig om sin andel i jorden: errare de portione soli ad se pertinente. V. **12**: pr. *-li raþa,* bestämma hvar grannes andel: portiones ad quemque vicinorum pertinentes determinare, V. **6**: 1, ubi de partibus saepium a singulis vicinis exstruendis sermo est. Cfr. *Byabrut.*

Byaman, m. 1) pl. byemän, invånare i en by: pagi incolae. Kg. **12**: 1; M. **12**: 1; J. **15**: 5; V. **1**: pr; **23**: pr. 2) stadsbo, borgare: oppidanus, urbis incola. Kk. **1**: 1. nott. 12, 23; **2**: 1. n. 31; **4**: 1. n. 80; **6**: 8. n. 8; **7**: 8. n. 64. &c., ubi h. v. occurrit in codicibus ius urbicum continentibus.

Byar a nyt, f. i. q. *bolstaþa a nyt.* V. ind. **17**.

Bya skogher, m. (vide VGL.) V. **14**: 10. *1

Bya skæl, n. 1) i. q. *bolstaþa skæl 1.* V. **13**: 1. 2) i. q. *bolstaþa ra.* V. **17**: pr; **20**: pr. nott. 34, 35.

Bya varþer, m. vakt, som i krigstid utsättes vid byarne: excubiae tempore belli ad pagos positae. Kg. **12**: 1.

Bygdamæn, m. pl. (a *byghþ*) invånare i samma bygd: incolae eiusdem

regionis habitatae. *lysa fore grannum ok -mannum*, V. 7: 2.

Byggia, v. a. 1) bygga: exstruere (aedificia &c.). *b. kirkiu, bro, værka*, Kk. 1: pr, 1, 3; 2: 4; V. 16: 3; 23: pr, 1. *b. by*, V. 1: pr. *b.*, absolute, V. 2: pr, 3, 4; 22: 1.)(*fælla*, M. 6: 1; V. 23: pr. Cfr. *Upbyggia*. (2) reparera: reparare. *b. laka*, Kk. ind. not. 53. II.) 3) bebygga: aedificiis instruere. *b. tompt, mylnustaþ*, V. 2: 3; 22: pr, 1. *huru by skal husum byggias*, V. ind. 2. 4) bebo: habitare (locum). *bygder by*)(*öþis by*, V. 17: 2. *land skulu mæþ laghum -as*, V. prol. Cfr. *Obygder*. 5) utarrendera: locare (fundum). J. 13: 5. *b. iorþ landbom* v. *andrum*, J. ind. 10; cap. 4: 7; 9: 5; 15: 5. 6) v. n. bo: habitare (in loco). Conf.; Præf.; Kk. 2: pr; 11: 2, 3. not. 44; J. 13: 3, 4; 15: 2. *boa ok b.*, allitt. Conf. *a (iorþ) b.*, J. 5: pr. *huru hvar skal viþ annan b.*, de ratione cohabitationis hominum (in pagis). V. 29: 2. °

Byghþ, f. bygd, bebygd ort: regio habitata. Æ. 16: 2. °

Bygning, f. 1) byggning, reparation: aedificatio, reparatio. Kk. 6: 2; 14: 2. not. 47. Cfr. *Kirkiu bygning*. 2) landtbruk: cultura terrae. *bygninga balker*, Præf. 3) det som är bygdt, byggnad: opus exstructum, aedificium &c. V. 2: 2; 22: 1. °

Bygninga vitni, n. (a *byggia 5)*) vitne om arrende af jord: testis de locatione conductione fundi. J. 12: 1; 13: 5; 15: 6; V. 2: pr; Þ. 9: 5.

Bylia, v. a. (a *bol*) öfverbygga: superstructo tabulato tegere. *b. ok* v. *æller um hylia (brun* v. *bæk)*, M. 6: 1; V. 2: 1. Locc. vertit: "circumvallare," et Ih. "circumdare muro aut materia;" at haec explicatio, saltem ubi de rivo sermo est, non apta esse videtur.

Bymal, vide *Byamal*.

Byr, m. (Isl. item; Dan. *bör*) god vind, (by), prov. byr: ventus secundus. *byr biþa*, M. 12: 7.

Byrghia (byria), v. a. c. dat. 1) inbärga: fruges foenumque colligere. Kk. 7: pr. *b. hö æller korne*, V. 10: 2, ubi pro *burghis*, ut videtur, legendum est *burghit*, nisi v. *burghis* referenda sit ad infin. *biærghas*, q. cfr. 2) afbärga (marken): metere, caedere (agrum v. pratum). *b. akri sinum*, V. 9: pr. *b. sinu*, pro *akri sinum ok æng sinni*, V. 10: pr. ° *(biærgha)*

Byrghsl, f.? inbärgning: frugum foenique collectio, messis. V. ind. 9.

Byria, v. a. börja: incipere. Kk. 7; 3; 14: 7; Kg. rubr. &c. *b. kirkiu (mæþ grundvali)*, Kk. 1: 1. not. 11; 2: pr. *tompt a byrias* &c., d. ä. början sker med tomtens delning: initium fit ab areis dividendis; nisi pro *byrias* legendum sit *brytas*. V. 1: 1. Cfr. *Upbyrian*. °

Byria, pro *byrghia*, q. vide.

Byrþ, f. (a *bæra*) 1) bärande: portatio. Vide *A byrþ*. 2) födelse: nativitas. Conf. 3) slägtskap: cognatio. *æptir b. sinni*, secundum cognationis gradum. Æ. 8: 1; Add. 7. 4) slägt: cognati. *iorþ i b. köpa*, genom jordens bördande förvara henne åt slägten: fundum facta redemtione cognatis reservare. J. 1: pr. *iorþ dömis i b.*, d. ä. tilldömes slägtingarne (som vilja börda): fundus adiudicatur cognatis redimentibus. J. 1, 8: pr. 5) jord som tillhört slägten, innan den genom arf kom i närvarande innehafvarens hand: fundus, qui in dominio cognatorum fuit, antequam hereditario iure praesenti domino cessit. *gamul b.*, Kk. 14: pr; J. 1: pr; Add. 10. *þa væri þæt b. hans*, d. ä. såsom vederlag (om neml. den bortskiftade jorden var arfjord): fun-

dus permutatione acceptus loco hereditarii esto (si nempe alienatus esset hereditarius). J. 8: pr. *dela mæn um iorþ ok b.,* d. ä. om arfjord, som egaren vill sälja: de fundo hereditario a domino vendendo; (verba *iorþ* et *b.,* etsi separatim posita, eandem rem denotant; cfr. quae de tali constructione sub v. *asker* allata sunt.) J. 2: pr. *b. köpa,* börda: talem fundum redimere. J. 2: pr, 4. *byrþamanni* (d. ä. säljaren: venditori) *var buþit værþ fore b. sina,* d. ä. för den af honom sålda arfjorden: pro fundo hereditario ab eo vendito. J. 1: 1. *man* (d. ä. bördeman: cognatus) *biuþer værþ fore b. sina,* d. ä. för den slägten tillhöriga jord, som hans slägting vill sälja: pro fundo hereditario (et quasi ad familiam pertinente) a cognato vendendo. J. 1: pr. *1

Byrþa, v. a. (a *byrþ 3*) på grund af slägtskap tillegna sig, (börda): cognationis nomine sibi adserere. V. 17: 2. *b. sik i by,* vinna del i ödesby genom bevisning af sin slägtskap med forna jordegare i byn: partem pagi deserti capere, nomine cognationis cum priscis eius incolis. Ibid. *b. sik til (iorþ),* genom bevisning af slägtskap med säljaren ådagalägga sin bördsrätt: cognationem cum venditore probando, ius redimendi fundum sibi adserere. J. 2: 1. *b. sik til (arfs) mæþ atertan manna eþe,* d. ä. bevisa sin arfsrätt: ius hereditarium probare. Æ. 16: pr. *b. sik til (öþis byar) mæþ atertan sinum skyldum mannum,* V. 17: 2. *b. sik til (iorþ) mæþ frændum sinum ok atertan manna eþe* (i. e. *mæþ atertan frænda eþe,* cfr. *iorþ ok byrþ,* sub v. *byrþ*), J. 2: 1.

Byrþa köp, n. köp på grund af bördsrätt, bördelösen: redemtio fundi a cognato vendendi. J. ind. not. 2.

Byrþa loter, m. jord, som man är berättigad att börda: fundus, quem cognationis nomine aliquis redimere potest (vide *Byrþ 5*). *þætta ær b. min ok æi þin,* J. 2: pr.

Byrþaman, m. slägting: cognatus. Kk. 14: pr. not. 90. p. 51; J. 1, 2: pr, 1, 4.

Byrþi, f. börda: onus. V. 14: 2. *iæk ær mæþ barni ok b. bonda mins,* prole mariti onerata i. e. gravida sum. Æ. 10: 1. Cfr. *Mans byrþi.* *

Byskipt, f. i. q. *byamal 2. ræt b.,* V. 17: 3.

(*Bysætis man,* m. perperam pro *hussætis man,* Kk. 7: 7. not. 29.)

(*Byta,* v. a. byta, bortskifta: permutando alienare. Kk. 22: 2. not. 80.)

Bækker, m. bäck: rivus. V. 2: 1.)(*a,* V. 17: pr. Cfr. ind. n. pr. v. *önabækker.* *

Bæra, v. a. 1) bära: portare, ferre. Kk. 6: 5; 7: 3; Kg. 3. &c. *b. manni abyrþ,* M. 47: 1. *fæstninga fæ b.*)(*viþ taka,* Æ. 1: 1. *til skiptis b.,* V. 21. *til skipt ater b.,* Æ. 8: 1. *b. fæstninga fæ a fæstninga fæ, b. stol a stol,* vide *Fæstninga fæ, Stol. bymal a bæra,* vide *Byamal 2. b. forgærningar manni,* d. ä. tillreda: parare. M. 19: pr. Cfr. *Hem-, In-, Til-, Ut bæra.* 2) framföra: proferre. *vitni b.*)(*sværia,* vide *Vitni.* Cfr. *Vitnisbær.* 3) frambringa, bära (frukt): producere, (fructus) ferre. *b. aldin,* V. 14: 11. Cfr. *Bæru træ.* 4) föda, framföda: gignere, partum edere. Vide *Borin.* 5) tillkomma: pertinere. *sva mykit hanum bær til,* V. 2: 4. *

Bæria, v. a. slå: verberare. Kk. 17: pr. *bærias,* dep. slås: verberibus pugnare. Ibid. *

Bæru træ, n. ett träd som är så stort, att det bär frukt: arbor adulta, quae iam fructus fert. V. 14: 6.

Bæter, adv. bättre: melius. Kk. 14: 10; Æ. 7: 3; Þ. 8: 5. *2

Bætra, v. a. 1) bättra: meliorem

reddere. Æ. **11**: 2. *b. sik*, Kk. **13**: 2. not. 67. *b. til þæt fat ær*, fylla bristen: replere quae deficiunt. Kk. **3**. 2) reparera: reficere. *boa æller b.*, allitt. Kk. **2**: 2. *

Bætri, adj. bättre: melior. Kg. **10**: 9; Æ. **23**: 2. &c. *væri man sva myklu b.*, M. **54**: 3. *skipta til bætra*, J. **8**: 1. Cfr. *Halva. bæster*, superl. Æ. **10**: pr; **11**: 2. &c. *

Bön, f. bön, begäran: rogatio, precis. Conf. *mæþ b. mans*, på någons begäran: rogatu cuiusdam. M. **6**: pr. *

Böna, f. böna: faba. Kk. **7**: 5; M. **49**: 1.

Böno aker, m. böneland: fabale. Þ. **9**: 4.

Böta, v. a. 1) ersätta: rependere. *böte ater klokko, skaþa* &c. Kk. **6**: 6; Kg. **11**: 3; **12**: pr; V. **6**: pr; **14**: 10; **16**: 4. 2) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, mulctam solvere. *b. mæssufall, siængaran, garþafall, þyft, tvætalu, offtalu* &c. Kk. **14**: 7; **15**: 3; J. **12**: pr; Kp. **1**: 2; Þ. 4: 1. &c. cfr. *Aværkan, Brut 3, Þiuf sak. b. sak sina*, Þ. **11**: pr. *b. bot* v. *böter*, Kk. **6**: 6; **14**: 7; Kg. **12**: 2. &c. *b. horbot*, Kk. **15**: 3. *b. niu marker* &c. Kk. **1**: 3; **6**: 2, 6. &c. *b. kirkiunni* &c. Kk. **2**: 2; **12**: pr. &c. *afald þe æru böt*, d. ä. derför bötes: pro iis mulcta penditur. M. **6**: pr. *(væri) böt mæþ öre karlgildum, þrim örum* &c. M. **21, 22, 23**: pr; **24**: 3; V. **24**: 2. *b. pænning mæþ pænningi*, vide *Pænninger*. Cfr. *Höta, Sætta, Ut böta*. 3) detta ord förekommer äfven om straff, som består i förlust af lif eller lem: h. v. quoque occurrit de poena mutilationis et supplicio capitali. *b. lokka sina ok örun ok næsar*, Æ. **6**: pr. *þætta ær annat mal sva bötis*, d. ä. bestraffas med förlust af lif och gods: ubi poena capitis una cum confiscatione bonorum irrogatur. M. **15**: 1. *

Böta varþer (botes varþer), m. vakt, som i krigstider hölls på höjder, för att genom antändande af upresta trädstaplar tillkännagifva fiendens ankomst: excubiae, tempore belli altis locis positae, ut struibus lignorum accendendis significarent hostium adventum. Kg. **12**: 1. Eiusdem generis excubiae in Norvegia appellabantur *vita-vaurdr* (M. L. Gulaþ. L. LandvB. 4.), a *vitar*, quo nomine, teste Ver., quoque in quibusdam Sueciae provinciis denotantur "lignorum strues in promontoriis, quae ad classis hostilis conspectum incenduntur pro convocandis civibus ad prohibendam hostium exscensionem." Cum v. *vettar* quoque denotet signa in usum navigantium erecta (vide ex. c. cod. Frid. M. **21**: 2.), v. *viti* v. *vette* vero sola pronuntiatione differre videatur a *böti*, v. *bötavarþer* potius deducenda videtur a *böti*, quod nomen, ni fallor, veteres dederunt struibus istis lignorum, hostibus advenientibus accendendis (ut Isl. *bautasteinn* a *bauti*, quod signum denotare credidit Bartholinus, *Antiq. Dan.* p. 120.) quam a *böta*, ignem accendere, ut statuit Ih. Addere liceat insulam Nämdön, in faucibus Stockholmiae sitam, altum habere promontorium, ex quo late prospicitur, quodque, ut a doctissimo amico P. E. Bergfalk accepi, adhuc appellatur *Böte*. Minor insula, haud procul ab ista sita, habet nomen *Bötholmen*. In verticibus montium prope lacum Mälaren sitorum, ubi homines habitare non potuerunt, acervos lapidum, reliquiis aedificiorum similes, haud raro inveniri narrat L. Salvius, qui credit ista aedificia fuisse excubiarum casas (*Beskrifning öfver Upland, Stockh. 1741*, pag. 255.). Talem locum ipse vidi in monte excubiis aptissimo, sito prope Stockholmiam, inter villulam Blomensberg et publicam viam ad portam

urbis, dictam Hornianam, ducentem. Videant tamen geologi, anne tales lapidum acervi eiusdem aetatis sint ac ipsi montes, propriaeque naturae vi originem debeant.

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. Kk. **8**: pr; **10**. &c. *manaþa d.*, den dag då en månad förlidit: dies quo mensis exit. Kk. **8**: pr. not. 8. Cfr. *Annar, Attundi, Hælagher, Sykn, Þrættandi; Afraþs-, Apostla-, Disaþings dagher* &c. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. *fæmptan daghar*, Kp. **9**: 3. *slikin tima dags... samu nat* &c. Kp. **11**. *ar ok d., þry ar ok þre daghar, d. ok iamlangi*, vide *Ar, Iamlangi*. 3) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *manni dagh (fore) læggia*, Kk. **4**: pr. not. 25; Kg. **9**: 3; Kp. **9**: 3. Cfr. *Stæmpnu dagher*. 4) *daghar*, pl. lifsdagar, lifstid: tempus vivendi. *i sinum* v. *faþurs daghum*, Æ. **11**: 2; M. **16**: 2; Þ. **3**: 1. °

Daghfulghit, adj. n. (vide VGL.) *þa d. ær*, Kk. **22**: pr. Scribitur *dagfiælath*, quod derivari potest a *fiala*, occultare (vide ÖGL.), ibid. not. 84. °1

Daghsatt, adj. n. (Isl. *dagsett*) i. q. *daghfulghit*. Kk. **22**: pr. not. 84.

Dagsværki, n. dagsverke: opera diurna. Kk. **1**: 1, 2; V. **9**: pr; **11**: 1. °

Damber, m. damm, updämning: agger, moles aquae opposita. Vide *Mylnu damber*.

Danar arf (dana arf), n. (vide VGL.) Kg. **3**; M. ind. 8. Cum h. v. hic scribatur *danar arf*, sicut Islandi scribunt *dánarfè*, quae vox eiusdem procul dubio originis ac similis fere significationis iam in vetustissimo Islandorum codice *Grágás (Arfa-þattr* 13.*)* occurrit; cumque alia vocabula Islandica exsistant, in quibus v. *dánar* habet significationem mortis minime ancipitem, ex. c. *dánardægr*, dies mortis; certum mihi videtur h. v. non esse deducendam a *danir*, Dani, sed proprie significare hereditatem non exsistente herede quasi mortuam. Hanc explicationem olim mihi suspectam fecit vulgaris derivatio ab Isl. *dáinn*, mortuus, quam nec adprobare videtur Gr. (p. 483.); at non dubium est quin omnia huius generis vocabula referenda sint ad obsoletum nomen *dán*, f., gen. *dánar*, mors. Cfr. *Niáls Saga*, gloss. v. *lánar-drottinn*. At formula: *todte hand, manus mortua*, ab Ih. citata, huc non pertinet (cfr. Haltaus, *Gloss.* v. *todte hand*). °

Dansker, adj. Dansk: Danus. Þ. **14**: 2. not. 100. °1

Deghia, f. (vide VGL.) M. **47**: 3. °1

Dela, v. a. 1) dela: dividere. Vide *Deld*. 2) göra tvistig, väcka tvist om: in controversiam vocare, litigiosum reddere. *kan þæt mal delas, delis þæt*, Kg. **11**: 1; Æ. **18**. *by til iæmfóres d.*, yrka rätt delning: de iusta pagi divisione actionem instituere. V. **1**: 2. 3) v. n. tvista: litigare. *mæn d. (um lagha hus* &c.*)*, Kk. **2**: 1; **14**: 2. not. 42; Æ. **10**: 2; **16**: pr; J. ind. **15**. &c. *mæn d. mællum sin*, Æ. **7**: 3. *mæn d. saman*, Kg. **9**: 1. not. 85; V. **17**: 2, 4; Þ. **2**: 1. *fa þer at dela*, vide *Fa*. *d. viþ annan*, Kk. **20**; J. **5**: pr; **13**: 3; V. **17**: 4. *þæn (sum) delir*, endera af parterna: alteruter litigantium. Þ. **13**. *delis þær um*, Æ. **1**: 2. *d. at ovæþiaþu*, ytterligare tvista, utan att hafva vädjat emot den redan fällda domen: de re iam iudicata, non rite facta appellatione, ulterius litigare. Þ. **10**. *d. a domarans væþning*, ibid., cfr. *Væþning*. — *Delas*, dep. tvista inbördes: inter se litigare.

Æ. **16**: pr. *viþer d.*, Kk. **14**: 2; Æ. **15**: pr; **16**: pr, 1; Þ. **2**: 1. *saman d.*, V. **17**: 2; Þ. **2**: 1. not. 63. *

Dela, f. tvist: lis. J. **15**: 2; **20**: pr, 1; **22**; Þ. **5**: 7. Cfr. *Iorþa dela.* *

Deld, f. (a *Dela 1*) teg (i åker eller äng): portio agri vel prati ad aliquem vicinorum in pago pertinens. V. **4**: 1; **12**: pr. Cfr. *Tegher.*

Delda ra, comm. råmärke emellan tegar: limes inter portiones agri vel prati ad singulos vicinos pertinentes. V. **3**.

Delo broþer, m. vederdeloman: adversarius. Kk. **19**: 1.

Digher, adj. tjock: crassus. Vide *Axuls digher.* *

Diki (dyki, gen. pl. *dikia)*, n. dike: fossa, incile. V. **3—5**, **9**: 2. *dikum skorin*, V. **17**: 3; cfr. *Skæra.* *

Dikta, v. a. uptänka: excogitare. *ny -aþ (*sc. *lagh) saman sætia*, Conf.

Disaþing, n. ursprungligen en i Upsala under hedendomen årligen i Februarii månad hållen stor offerfest, till hvars firande Svearne samlades *(þing allra svia)* och hvarvid tillika hölls marknad en veckas tid; efter christendomens införande ett vid kyndelsmessotiden hållet stort ting *(kyndilþing)* tillika med marknad, hvilken senare ännu är bibehållen under namnet distingen: primitus sacrificium quotannis mense Februario Upsalis celebratum, cuius caussa convenerunt Sveones ethnici *(þing allra svia)*, mercatum simul per septimanam habentes; post acceptum christianismum frequens populi concilium circa festum purificationis Mariae habitum *(kyndilþing)* et cum mercatu connexum, quem nostris quoque diebus eodem tempore ac sub eodem nomine *(distingen)* retinent Upsalenses. Cfr. *Kyndilþing.* Maxime haec illustrantur iis, quae hac de re narrat Sturluson: *"höfot-blót skylldi vera at Uppsölum at Góe; skylldi þá blóta til fridar oc sigurs konungi sinom, oc skylldo menn þángat sækia um allt Svíavelldi. Skylldi þar þá oc vera þing allra Svía. Þar var oc þá markadr oc kaupstefna oc stód viko. Enn er kristni var i Svíþiód, þa hellz þar þó lögþing oc markadr."* Ol. H. Saga, cap. 76. De origine nominis cfr. Ih. *Gloss.* v. *Disa.* — Inde

Disaþings dagher, m. den dag, då distingen börjas: dies quo incipit conventus mercatorius supra commemoratus, (quoque, ut videtur, ethnicismi tempore ipsum sacrificium celebratum est). Þ. **14**: pr.

Disaþings friþer, m. frihet för lagsökningar under den vecka som distingen påstod: immunitas ab actionibus iudicialibus septimanae, qua habebatur conventus mercatorius *disaþing* dictus, concessa. Þ. **14**: pr. Cfr. *Köpþing.*

Disker, m. 1) tallrik: patella. Kk. **3**. not. 45; **4**: 1. n. 58, ubi h. v. occurrit de patella, in qua proponitur panis consecratus. 2) bord: mensa. *æn han haver þær disk ok duk a*, allitt., d. ä. om han bor der: si ibi habitet. Kk. **7**: 2; ubi tamen v. *d.* etiam posset habere patellae significationem. *†

Diuper, adj. djup: profundus. Vide *Siuþer.*

Diur, n. villdjur: fera. Kk. **7**: 6. not. 2; M. **1**: 1; **7**: pr. *

Domalöst, adv. utan föregången dom: non iubente iudicis sententia antea lata. Vide *Skælalöst.*

Domari, m. 1) domare: iudex (vide VGL.) Ita appellantur episcopus, Kk. **15**: pr. nott. 34, 36; §. 4; et rex, Þ. **6**: pr. 2) en af de två domare, som förestodo hvart *hundari*: iudex territorialis, unus ex duobus cuiusque hundredi praetoribus. Conf.; (Præf. not. 39;) Kk. **15**: pr. not. 35; **19**: 4, 5; Æ. **25**: 1; M.

1: 2; 41: 1; 47: pr; J. 7: pr; V. 24: 3; Þ. 1, 2: 1; 3: pr; 6: 1; 7: 6; 8: pr, 5; 9: 3; 10; Add. 17.)(*laghman*, Kk. 19: 4, 5; Þ. 5: 7; 7: 1; 10; Add. 18. °

Domber, m. 1) dom: iudicium, sententia. Conf.; Kk. 1: 2. *rætter d.*, M. 11: 1. not. 90. *kunungs d.*, Kk. 20. *biskups d.*, Æ. 23: pr. *kirkiu d.*, Kk. 15: 1. *domarans d.*, Þ. 7: 1; 10; Add. 18. *domari dvæl dom sin*, M. 41: 1; Þ. 8: 5. *dom til taka*, M. 13: pr; J. 15: 5; V. 18: 2. *d. gifs a þingi*, V. 18: 2. *d. ganger a man*, M. 17: 1; 39: 2. *d. ganger a lif*, M. 49: 2. *standa dom*, Kk. 19: 4; M. 15: 1. *sökia* &c. *mæþ domum ok skælum*, M. 10: 1; V. 18: 1; Þ. 7: 4. 2) domsrätt: iurisdictio. *manni dom i hænder sætia*, Þ. 1: pr. *hava biskups dom handa mællum*, Kk. 15: pr. *hava kirkiunna dom*, Kk. 20. °

Dombrut, n. (vide ÖGL.) tilläfventyrs beteknas här med detta namn ett måls fullföljande vid högre domstol, utan att hafva vädjat: forte hoc nomine hic denotatur litis continuatio in superiori iudicio, non rite facta appellatione (Þ. 10.).)(*lyktaran*, Þ. 3: pr. °2

Dom föra, v. a. hänskjuta till någons dom: iudicio alicuius committere. *sik undir kunung (æller hærtugha) d.*, Kk. 20. not. 69; Þ. 13.

Domvilla, f. orätt dom (af mistag), (domvilla): error in iudicando, iniusta sententia. Kk. 19: 5.

Dottir (dottær), f. dotter: filia. Æ. 8, 9: pr. &c. °

Dottor barn, n. (vide VGL.) Æ. 16: 1. °1

Dragha (dræghæ), v. a. draga: trahere. *d. man af kirkiu*, Kk. 22: 1. *d. not*, *notadræt*, Kk. 7: 6; V. 16: 1. Cfr. *Ut drægha*, *Handraghin*. °

Drap, n. dråp: caedes, homicidium. Præf.; Kk. 17: pr; Kg. 5: 4; 7: pr; Æ. 2: 1; M. 2: pr. &c. Cfr. *Afalds-*, *Bakvaþa-*, *Dulgha-*, *Döþs-*, *Forgærninga-*, *Handværka-*, *Innan siænga-*, *Tvæbötis-*, *Viliaværks-*, *Öia drap.* °

Drapari, m. dråpare: homicida. M. 8: pr; 9: 3; 10: 1; 16: 2; 19: 1; 32: pr; Add. 8, 9. °

Drykker, m. drickslag: compotatio. Vide *Öldrykker.* °1

Drænger, m. (vide ÖGL.) V. 24: pr. *lösker d.*, Kk. 7: 2. not. 65. Cfr. *Leghudrænger.* °

Dræpa, v. a. dräpa: occidere. Kk. 17: 1—4; 22: pr; Kg. 5: pr, 1. &c. De pecore occidente vel occiso, M. 1: pr, 3; V. 7: pr, 5; 28: 1; 29: 1. *d. til arfs*, Æ. 17: 1. *giva sak æptir döþan ok dræpnan*, anklaga någon för dråp: aliquem homicidii accusare. M. 46. *dræpas gæstir*, d. ä. om den ene gästen dräper den andre: si alter hospitum alterum occidat; ut mox infra explicatur: *dræper gæster gæst*, M. 9: pr. Cfr. *Hemdræpin.* °

Dræt, f.? (Isl. *dráttr*) dragande, drägt: tractus. Vide *Bo-*, *Kælka-*, *Nota-*, *Updræt.*

Duker, m. duk: mappa, pannus. Vide *Disker*, *Huvuþ duker.* °2

Dul, n. nekande: infitiatio. *d. a læggia*, neka: negare. M. 48: pr; Kp. 1: pr. *biuþa d. (gen lepsn)*, tillbjuda att värja sig med ed: offerre iuramentum negatorium. M. 44: 1. *dulin* (pl.) *dömas niþer*, d. ä. han får ej sålunda värja sig, utan fälles åt saken oaktadt sitt nekande: negatoria probatione ei non concessa, condemnatur. Ibid. *þæn komber ængu duli* v. *ængum dulum fore* v. *viþer*, *havi ænkti d. fore*, idem. J. 4: 3, 7; Kp. 1: 1; V. 14: 7; 29: 1. Cfr. VGL. v. *duler*, quae forte in *dul*, n. est mutanda.

Dulgha drap, n. 1) dulgadråp: homicidium, cuius auctor latet. M. 8: pr, ubi tamen incertum est anne verba: *þæt*

hetir d. respiciant mulctam de isto casu determinatam, quo hoc nomen opponeretur mulctae *morþgæld* in sequentibus commemoratae. 2) dulgadråpsböter, som erlades af häradet: mulcta talis homicidii, territorio (hundredo) imposita. Kg. **3**; M. **10**: 3; Add. **8**. °1

Duls eþer, m. värjemålsed: iuramentum negatorium. Kk. **15**: 8. not. 17; J. **4**: 3.

Dvælia (impf. *dvaldi*), 1) v. a. fördröja, upskjuta: differre (in aliud tempus). Vide *Domber 1*. 2) v. n. dröja: cunctari. Conf. °1

Dylia (impf. *dulde*, Æ. **23**: pr.), v. a. 1) neka, förneka: negare, infitiari. Æ. **25**: 1; M. **13**: 2; **15**: 1; **30**: pr; **41**: pr; **48**: pr; J. **17**; Kp. **1**: pr, 1; **9**: 3; V. **12**: 2; **16**: 1; **29**: 1; Þ. **12**: pr. *d. gæld, gærning, bloþlæti, köp, fæstu*, Æ. **25**: 1; M. **12**: 6; **22**, **23**: 3; **25**: 1; J. **6**: 2; Þ. **12**: 1. *d. barn*, Æ. **23**: pr. *dyls drapit*, M. **2**: pr; **9**: 3. *vil hun (sc. næmpdin) d. all*, nekar hela nämnden att hon blifvit utnämnd: si tota nemda neget se esse constitutam. Þ. **9**: 1. 2) inför domstolen med ed bekräfta sitt nekande: in iudicio iuramento negatorio firmare infitiationem suam. *dyli mæþ eþe (hvart æptir sinu lati &c.)*, M. **54**: 1; J. **17**; Kp. **8**: pr. *d. m. ens sins eþe*, Kk. **14**: 10; M. **33**: pr; Kp. **9**: 3. *d. m. tvæggia manna eþe ok siælver han þriþi*, M. **1**: 3. *d. m. tvem mannum ok s. h. þ.*, Kk. **14**: 10; Æ. **25**: 1. *præster d. m. tvem præstum ok s. h. þ.*, Kk. **9**: 1. *d. m. þriggia manna eþe*, Kk. **14**: 10. not. 97. *d. m. þrim mannum*, M. **40**. *d. m. tiu manna eþe*, Kk. **11**: 3; **15**: 1. not. 11; **16**: pr. n. 79; Æ. **1**: 1; M. **23**: 3; Kp. **1**: pr; V. **6**: 2; **13**: pr, 1; **27**: pr. not. 7; Þ. **9**: 1. *d. m. tiu mannum*, Kk. **15**: 1; **16**: pr; Æ. **1**: 1. not. 75; V. **13**: pr. n. 96; **18**: 2; **27**: pr. *d. m. atertan manna eþe*, Kg. **5**: pr; Æ. **25**: 1. not. 68; M. **6**: pr; **10**: pr. not. 63; Kp. **1**: pr; V. **13**: 2. *d. m. atertan mannum*, Æ. **25**: 1; M. **10**: pr; V. **13**: pr, 2. not. 39. *d. m. þrætylptum eþe*, Æ. **25**: 1; M. **9**: 3; Þ. **11**: pr. *

Dyna, f. (vide ÖGL.) Vide *Hofþa dyna*. °2

Dyr, adj. dyr: carus, qui care constat. *(þæt a væra) halvu dyrra (at botum)*, derför erläggas dubbelt så stora böter: mulcta duplo maior esto. Kg. **11**: 1; M. **24**: pr, 1. Cfr. *Vara fru dagher*.

Dyrka, v. a. dyrka, vörda: colere, venerari. *d. kirkiu*, Kk. **1**: pr.

Dyrr (dat. *durum* v. *dorum*), n. pl. dörr: ianua. Kk. **2**: 2; **6**: pr; M. **47**: 2; V. **7**: 2; Þ. **8**: 4. *hava döþan varþnaþ fore durum*, d. ä. i huset: in domo sua (cfr. *firi kirkiu durum*, ÖGL. Vaþ. **36**.). Kg. **12**: 2; M. **45**: 1; J. **20**: 1. Cfr. *Kirkiu dyr*. °

Dyrt, adv. dyrt: care, magno pretio. *dyrast*, superl. J. **2**: 4.

Dys? dös, trafve: acervus (frumenti). V. **10**: 2.

Döa, v. n. dö: mori. Kk. **8**: 2; Æ. **17**: pr; J. **21**; V. **7**: 1, 2. &c. ° *(döia)*

Döma, v. a. döma: iudicare. Kk. **13**: 2; **14**: 10; **15**: 2, 5. &c. *d. dom*, Þ. **10**. *d. fast ok fult*, *d. fram*, *niþer*, vide *Faster*, *Fram*, *Niþer*. *laghman a han til kunungs d.* (cfr. VGL.), Kg. **1**. *þa ær han dömder til upsala öþa*, ibid. *mæt i garþ mans d.*, Þ. **3**: pr. *d. syn*, döma till syn: inspectionem instituendam iudicare. V. **17**: 4. *eþer dömis fore þæn sakin gifs*, sententia fertor de iuramento a reo dando. Kk. **15**: 5. *þa dömis hanum iorþ at köpa*, J. **2**: pr. *man i friþ d.*, V. **24**: 3. Cfr. *Up döma*. °

Döþer, adj. död, liflös: mortuus, inanimus. Kk. **1**: pr; **8**: pr; **14**: pr; Æ. **6**: 2; **7**: 3; **10**: 1. &c. Cfr. *Dræpa*, *Dyr*, *Hemföþa*, *Qvikker*. *

Döþer, m. död: mors. *fa döþ*, V. **28**: 6; **29**: pr. *undir döþ ganga*, M. **13**: 3. *slå fæ til döþs*, V. **29**: 1. Cfr. *Liuta*. °

Döþra dagher, m. dödsdag: dies mortis. *föþa man til -gha*, J. **21**. °1

Döþsdrap, n. dråp: caedes, homicidium. M. **2**: 1; **25**: pr; Þ. **7**: 3. et not. 47.

Döþviþer, m. träd som ej bär frukt: arbor non fructifera (proprie arbor mortua). Cfr. VGL. v. *undirviþer*, et ÖGL. v. *galdviþer*. — Inde

Döþviþa las, n. lass af trän som duga till bränsle och annat dylikt bruk: vehes lignorum ad calefaciendum aliosque eiusmodi usus aptorum. V. **14**: pr.

Döþviþa skogher, m. skog af trän som ej äro fruktbärande: silva arborum non fructiferarum. V. **24**: 2.)(*værnkallaþer skogher*, V. **19**.

E.

E, vide *Æ*.

Egha, f. 1) eganderätt: dominium. *hvar æptir eghu sinni*, i. e. *æptir þy han a*, V. **9**: 2. 2) egor, jord som man eger: solum, fundus quem aliquis habet. Æ. **4**. not. 78; J. **4**: pr; **13**: 3.)(*lösörar*, Kk. **14**: pr. (coll. §. 1;) J. **4**: 6. (3) pl. egodelar: bona. Kk. **8**: 1. not. 83.) °1

Eghandi, m. (part. ab *ægha*) 1) egare: dominus (rei). Æ. **19**; M. **54**: 1, 3; J. **5**: pr; **15**: 6; Kp. **3**: 1; **7**, **10**: 3. not. 7; V. **8**, **10**: 2; **14**: 12, 13.)(*landboe*, J. **10**, **12**, **13**: 1, 4; **14**: 1; **15**: pr, 1. *rætter e.*, J. **15**: 6; Kp. **3**: 1. *illt ær viþ -dan dela*, arduum est (colono) cum domino litigare. J. **5**: pr; **13**: 3. Cfr. *Iorþ-*, *Malseghandi*. 2) hemulsman, den som förytrat jord (äfven om han ej mera är i besittning af jorden): auctor fundi, is qui fundum alienavit (etiamsi alter iam in possessionem venit). J. **20**: pr. *rætter e.*, J. **4**: 3. *taka fasta af rættum e.*, J. **4**: 5. *binda fasta a rættan e.*, J. **4**: 5; **6**: 2. *fastar bita a rættum e.*, J. **4**: 3, 7; **8**: 3. *bindi son fasta a rættan e.*, d. ä. emot den, af hvilken hans fader förvärfvat jorden: filius convincito eum, a quo fundum accepit pater eius. Æ. **11**: 2. *binda fasta a annan æn rættan e.*, J. **4**: 3. (coll. §. 5; **7**: 1; **8**: 3.) Cfr. Diss. meam *Tentamina ad illustrandam historiam Iuris Scandin.* p. 13. seqq. °*(æghandi)*

Eghin (æghin), adj. egen: proprius. Kk. **2**: 2, 3; **6**: 6. nott. 81, 84, 94; Kg. **11**: pr. °

Egn, f. i. q. *egha* 2. Æ. **4**; J. **4**: pr. not. 97; **6**: pr. n. 78; **8**: pr, 2; **13**: 3. not. 82; **15**: 5.)(*lösörar*, Kk. **14**: pr. nott. 88, 89. p. 49. coll. §. 1; J. **4**: 6. not. 50. Cfr. *Um egn*. °

Ek, f. ek: quercus. V. **14**: 5, 8, 9, 12. Cfr. *Alda*.

Ek, pron. vide *Iæk*.

Eki, n. eke, ekar: quod quercis constat, quercetum. V. **14**: 11.

Elder, m. eld: ignis. Kk. **6**: 2; M. **19**: 2; **54**: 3; V. **16**: pr. &c. *ær v. værþer e. höghri æn hava þorf*, d. ä. om den är lös: si ignis altius quam opus est, aestuet, i. e. si domus ardeat. Kg. **12**: 2; M. **45**: 1; J. **20**: 1; V. **24**: pr, 1. *far e. viþari æn hava þorf*, om skogseld sker: si silva incendatur. V. **24**: 2. Cfr. *Stuva*, *Vaþa elder*. °

Eldföre, n.? (Isl. *elld-færi*) elddon: igniarium. V. **25**: pr.

Elds vaþi, m. i. q. *vaþa elder*. Kk. **12**: 2. not. 67; Kg. **10**: 10. not. 35.

En (æn), 1) num. en: unus. *et dagsværki*, Kk. **1**: 2. *en sunnudagh*, Kk. **6**: 6. *en skul*, Kk. **7**: 1. *en kona*, Æ. **11**: 1. *en tima*, M. **39**: 1. *en almanna vægher*, V. **1**: pr. *bonde en*, V. **6**: pr. *æi bötes mera fore en* (pl., cfr. VGL.)

brut æn en bot, **Þ. 7**: 5. *alt at enu,* vide *Alder 1.* 2) adj. ensam: solus. *han en,* Kk. **1**: pr. *af sæghltræ enu,* **M. 6**: pr. *husum enum,* **J. 10**. *i akri enum*)(*baþi i aker ok æng,* V. **13**: 2. *enum stene,* V. **18**: pr. *ens sins,* sin egen ensamt: ipsius solius; vide *Eþer. þy at eno,* endast i det fallet: tantum in eo casu. V. **1**: pr; **Þ. 1**: pr. *þy ens,* vide *Ens.* 3) pron. samme: idem. *en vighval,* M. **12**: 4. *en man,* M. **29**: 1. *iorþ ena,* J. **9**: 5; **18**. &c. *en bonde,* V. **2**: 3. *en bot,* V. **14**: 11. *et bolsmærki,* V. **27**: 1. *i enni gærning,* Add. **3**. *

Enböte, n. enkel bot: simplex mulcta.)(*tvæböte,* M. **47**: 2.

Enfalder, adj. enkel: simplex. *enfalt hor,* vide *Hor.* *1

Enge, adj. indecl. ende: unicus. *e. barn,* Æ. **14**. not. 69. *1

Enka, adj. indecl. (vide VGL.) *e. man,* V. **23**: pr; **Þ. 9**: 1. *1

Enost (enæst), adv. endast: solum. *at e.,* idem. Kk. **22**: 2. *þy (at) e... at* &c. (cfr. ÖGL.), Kk. **14**: pr. not. 9. p. 52; Æ. **1**: 4; V. **1**: pr. not. 39; **Þ. 1**: pr. n. 16. *2

Ens, adv. (gen. a *en*) endast: solum. *þy ens . . . at* &c. Kk. **14**: pr. et nott. 61, 62, 3; **15**: 3. n. 98. p. 64.

Ensak, f. ensak: mulcta, quae uni tantum cedit. *bondans e.,* M. **28**: 1; J. **10**. *byamanna e.,* Kg. **12**: 1. *præstens e.,* Kk. **14**: 10. not. 17. *biskups e.,* Kk. **14**: 8; **15**: 3. not. 50. p. 65; §. 8. n. 55. p. 70. *kunungs e.,* Kg. **12**: 1. *

Ensamin (ænsamæn), adj. ensam: solus. Kk. **7**: 7; **11**: 2; M. **25**: pr; **36**; V. **6**: pr. not. 87. *

Ensker, adj. Engelsk: Anglus. **Þ. 14**: 2. not. 100. *1 *(ænsker)*

Enskylder, adj. enskild: privatus, peculiaris. *af sinu -du,* af sin enskilda egendom: de bonis suis peculiaribus. J. **16**: 3.

En valdugher, adj. enväldig, ensam rådande: potentissimus, solus imperans. *e. kununger svea ok göta (en* enim non est art. indef., a *valdugher* separandus; cfr. *Allvaldugher).* Præf.

(Envighe, n. envig: pugna singularis. **Þ. 14**: 2. not. 100.*)*

Enunga, adj. indecl. (attamen *-gum,* dat. m. Kk. **15**: 3; V. **24**: 2. not. 40.) ende: unicus. *e. (biskups) bot,* Kk. **17**: pr; **19**: pr; M. **18**. not. 42; V. **24**: 2; Add. **3**. *e. eþer, barn* &c. Kk. **15**: 3; Æ. **14**; M. **31**. pr; V. **24**: 2; Add. **3**.

Eriks gata, f. (vide ÖGL.) *riþa (rætta) e.,* Kg. **2**. *2

Eskils dagher, m. Eskils dag: dies XII Iunii, quo celebratum est festum Eschilli. Kk. **22**: pr. not. 44.

Eskilsmæssa, f. Eskils messa: festum Eschilli, d. XII Iunii. Kk. **22**: pr. nott. 70, 74.

Eværþilika, adv. evärdligen: semper, in perpetuum. Conf.

(Eþanöte, n. (proprie societas iurantium) i. q. *eþviti.* Kk. **19**: pr. not. 27.*)*

Eþa taki (eþe taki), m. (vide ÖGL.) **Þ. 12**. *2

Eþer, m. ed: iuramentum. *kunungs e.,* Kg. **5**: pr. not. 76; cfr. *Eþsöre. fæsta, göra, ganga, sværia, fylla eþ,* vide *Fæsta* &c. *brista, falla, fællas, værias at eþe,* vide *Brista* &c. *givin eþer,* **Þ. 5**: 4. *eþer falls,* vide *Fælla. dylia mæþ eþe,* vide *Dylia* 2. *ens mans e.,* Kk. **19**: pr. *dylia, væria, vita mæþ ens sins eþe,* vide *Dylia* &c. *siælfs sins e.,* Kk. **7**: 8. not. 65. *mæþ svornum eþe,* Æ. **8**: 1. *æru flere i eþe æn en,* Kk. **19**: pr. *tvæggia manna e.,* V. **14**: 9. Cfr. *Dylia, Vita, Væria. tvæggia mætsmanna e.,* V. **7**: pr, 1. not. 22; **29**: 1. *þriggia manna e.,* vide *Dyl-*

ia. þriggia præsta e., vide *Vita. siura mætsmanna e.*, V. **13**: 1. *þæt skal lænsman fylla ok atta attungsmæn mæþ eþe sinum*, Kg. **10**: 10. *tiu manna e.*, Kk. **15**: 3; Æ. **8**: pr; **10**: 2; M. **23**: 2; **33**: 1; **40, 48**: pr; J. **4**: 3; Kp. **2**: 1; **6**; V. **6**: 4; **7**: pr, 5; **12**: pr; **13**: 1; **14**: 3; **15, 24**: 1; Þ. 5: 1. cfr. *Dylia, Væria. mæþ svornum eþe tiu manna*, M. 8: 1. *vita mæþ tvæggia qvinna vitnum ok tiu manna eþe*, Æ. **10**: 1. *atertan manna e.*, Æ. 5; M. **7**: 1; **26, 33**: 1; **40**; J. **4**: 3; V. **24**: 1; Þ. 5: 1. cfr. *Byrþa, Dylia, Vita, Væria. þrætylfter e.*, vide *Þrætylfter*. Cfr. *Atergangs-, Boskiptis-, Duls-, Fasta-, Forfalls-, Gangs-, Mæts-, Taks-, Vaþa eþer.* *

Eþganger (eidhganger), adj. (ab *eþ ganga*) berättigad att gå ed i rättegångsmål: cui licet iuramentum iudiciale dare. Þ. **14**: 2. not. 100.

Eþlös, adj. som sker utan ed: qui sine iuramento fit. *at -so*, utan ed: sine iuramento. M. **43**: 1; **44**: pr.

Eþsöre, n. 1) (vide VGL. sub 1.) *kunungs e. (þa han takas skal) ok aldra högstu hærranna i sveriki*, Kg. **4**: pr; **9**: pr; ex quibus verbis: *þa — skal*, priori loco additis, apparet iuramentum de pace publica servanda in electione novi regis a rege electo regnique proceribus fuisse dandum. *bryta e.*, Kk. **22**: 1; Kg. **9**: 2. *bryta kunungs e.*, Kg. **5**: pr, 2; **7**: pr; Þ. **7**: 5. *e. bryts a man* v. *manni*, Kg. **5**: 4. 2) (vide VGL. sub 2.) Kg. **4**: 1. not. 62; **5**: pr. n. 70; Add. **3**. *kunungs e.*, Præf.; Kg. **7**: pr; **8**. *

Eþsöris böter, f. pl. edsöresstraff: poena criminis violati iurisiurandi regii. Kg. ind. **9**.

Eþ sört, adj. n. (vide VGL.) Þ. **5**: 1. *

Eþviti, n. de personer sammantagne, som svuro i ett rättegångsmål, utom hufvudmannen: viri, coniunctim spectati, qui dabant iuramentum iudiciale, excepta persona principali.)(*huvuþsman*, Kk. **19**: pr, 1. *koma til þings mæþ e. sinu*, Þ. **5**: 3. *æn æi ær e. til*, d. ä. om hufvudmannen ensam svurit: si iuramentum a persona principali sola sit datum. Kk. **19**: 1.

F.

Fa (fae, 3 p. pr. conj. M. **19**: 1. &c.*)*, v. a. 1) få: accipere. *fa tiund*, Kk. **7**: 6, 8; **8**: pr. *fa kristnu, kristindom*, Kk. **11**: 1, 3. *fa sar, lyti*, Kk. **6**: 6; V. **29**: pr. *fa barn saman*, Æ. **19**. *fa forfall*, M. **45**: 1. *fa mal af manni*, M. **12**: 7. *þöm (sc. vitni) han kan fa*, Kk. **15**: 5. *hvar han far han* v. *kan han fa*, d. ä. hvar han träffar honom så att han kan taga honom: ubicumque eum deprehendit, ut eum capere possit. M. **39**: pr; Þ. **7**: 3. *far lænsman þing* v. *sæxtan mæn*, si sedecim viri advenerint, ut conventus iudicialis haberi possit. Þ. **1**: 1. Cfr. *Bani 1, Buþ 1, Döþer, Friþer, Rætter, Skaþi.* 2) förvärfva: adquirere. Æ. **15**: 1; J. **15**: pr; **18**: 1; **20**: pr; Add. **11**. *fa i* v. *mæþ (köp æller) skipti*, J. **8**: pr; **9**: 3; Kp. **5**: 4. Cfr. *Laghfangin.* 3) fasttaga, fånga: capere, deprehendere. M. **39**: 2; **46, 47**: 5. *værþa* v. *væra fangin (a* v. *viþ* v. *i gærning)*, Kg. **6**: pr; **12**: pr; Æ. **6**: pr; M. **13**: 2; **15, 30**: 3; **31**: pr. not. 88; **36, 47**: 5; Kp. **9**: 3; V. **6**: 4. Cfr. *Fanga.* 4) gifva, lemna: dare, tradere. Kk. **15**: 8; J. **4**: 4; Kp. **1**: 2; **9**: pr. *fa manni bot* &c. *i hænder* v. *hand*, M. **7**: 1; **19**: 1; Kp. **6**. *fa manni buþ*, Kk. **4**: pr; **8**: 1; **12**: pr, 1; **13**: pr; Þ. **1**: 1. *fa lagh*, Kk. **15**: 3. not. 28. p. 65. Cfr. *Ater-, Ut fa.* 5) skaffa: parare, in medium afferre &c. *fa sik skruþ, vapn ok fylghi, tolf mæn, landboa, leghu*, Kk. **7**: 4. not. 22;

Kg. 5: 2; Æ. 23: pr; J. 12: pr; V. 11: pr. *fa kunungi fulnaþ,* Kg. 10: 2. *fa manni lækir* v. *silafyllir,* M. 21, 27; V. 28: pr. *fa man fram,* Kp. 8: 1. 6) (vide VGL. sub 6.) *fa afla, dræpa, göra,* Æ. 3: pr; M. 13: pr; Þ. 7: 3. *fa þer (at) dela,* händer det att de tvista: si forte litigent. Kk. 21: pr; J. 5: pr; 12: pr; V. 6: 2; 7: 2; 22: 1; Þ. 1: 1. 7) (vide VGL. sub 7.) *han far æi burghiz mæþ (hand)* v. *set mæþ (ögha),* M. 24: 1. *

Fair, pron. pl. få: pauci. Conf. *færri, fœri, feri,* compar. Kk. 2: 1; 4: pr; V. 18: pr. &c. * *(færre)*

Faler, m. (Isl. *falr,* pars suprema gladii v. hastae, capulo inhians, BH.) skaft, handtag: manubrium, capulus. Apud Gotlandos *fala,* teste Ih., denotat perticam v. scipionem. An vero h. v., ut credit Ih., eadem sit ac v. *val,* fustis, quae in quibusdam Sueciae partibus in usu est, id incertum mihi videtur. Vide *Spiuts faler.*

Faler, adj. fal: venalis. *lata* v. *hava iorþ fala,* J. 1: pr; 2: 2. *2 *(fal,* at *faler* legendum.*)*

Fall (fald), n. 1) fall: casus (quo res cadit). Vide *A-, Af fald.* 2) fall, händelse, omständighet: casus, eventus. *ny f. kunnu hænda,* Conf. *lagha f.,* casus, de quibus statuunt leges. Þ. 14: 2. *hvaria sak æptir sinum -lum,* secundum casuum diversitatem. M. 30: 5. *fore þæssum -lum,* ob has rationes. Conf. Cfr. *Misfall.* 3) försummelse: neglectus. Vide *Broa-, Garþa-, Lepsna-, Mæssu-, Þingfall.* *

Falla (impf. *fiöll,* Æ. 21: 2.), v. n. 1) falla: cadere. Kg. 5: pr; M. 6: 1, 2. &c. *af f.,* Kk. 18: pr. *niþer f.,* Kk. 2: 2; 6: 6. &c. *arf falder manni til handa,* Æ. 21: 2. cfr. *Til falla.* 2) dö: mori. *falder þæn* &c., de occiso, M. 11: pr, 1. et not. 90; Þ. 14; 2. not. 100. Cfr. *Fra falla.* 3) brista (i fullgörande): peccare (omittendo quod faciendum est). *f. at tilbuþi,* brista i tillbudet af vådaed, så att eden ej blir lagligen gången: peccare in iuramento de damno fortuito offerendo, ut hoc iuramentum non rite detur. M. 7: 3; 19: 2; 23: 2. *f. at eþe,* Kk. 16: pr, 1; Æ. 5; M. 32: pr; 54: 1. &c.)(*gita eþ gangit,* Kk. 15: 3, 5, 6; Þ. 5: 6. *f. at dulseþe, fyrning, vaþaeþe,* J. 4: 3; 15: 1; 19; Add. 14. *f. at laghum,* Kk. 15: 3. not. 41; M. 9: 3; 19: 2. *f. at vitnum* v. *vitsorþum,* M. 9: 3. not. 45; 26. n. 55; V. 29: 1; Þ. 12: pr. *f. at ohemulu,* J. 20: pr. cfr. *Ohemul. f.,* absolute, M. 26, 44: 1. 4) fällas i rättegång: caussa cadere, condemnari. *væra fallin,* Kg. 10: 8; Þ. 2: 1; 5: pr; 7: 3. *döma nokon fallin,* Kk. 19: 5. *vita annan fallin ok annan varþan,* Þ. 9: 1. *falli til tiu* &c. *marka, til vaþabota, at fæbotum,* M. 9: 4; 28: pr; 44: pr; Kp. 11; Þ. 5: 6. 5) brista, afdragas: deficere, subtrahi. *falli af allum gældum* &c. Æ. 25: pr. *

Fals, n. bedrägeri, falsk vara: fraus, merx fallax. *f. ær i köpi, böta fore f., sælia f.* v. *þæt f. ær,* Kp. 1: pr, 1. Cfr. *Flærþ.*

Fampn, m. (vide ÖGL.) M. 12: 1, 2. *2

Fang, n. 1) fång, fående: acceptio. Vide *Aterfang.* 2) laga fång (köp &c.): adquisitio (per emtionem &c.). M. 43: 1.)(*fæþerni,* J. 18: 1; 20: pr. *binda f. a annan,* bevisa sig hafva köpt &c. af en annan: probare rem emtione &c. ab alio esse acceptam. J. 6. *gripa til -ga,* säga sig hafva köpt &c.: dicere se rem emtione &c. accepisse. M. 44: 2; J. 18: 1; 20: pr. *næmpna man til -ga,* d. ä. såsom hemulsman för sitt fång: nominare eum, a quo res est emta &c. M. 44: 2. *sighia f. væra,* d. ä. att jorden är förvärfvad (ej ärfd): dicere fundum adquisitum (nec hereditate acce-

ptum) esse. J. **18**: pr. *viti faþir f. ok sun fæþerni,* d. ä. då fadren hade skolat bevisa sitt fång, så beviser sonen i stället att han ärft jorden: pater adquisitionem, sed filius tantum successionem in fundum paternum probato. Æ. **11**: 2. 3) fång, börda som bäres i famnen: onus, quod complexu brachiorum portatur. *f. hö,* Kg. **10**: 3. 4) kamp, brottande: luctatio. *þæn sum f. biuþer,* d. ä. den angripande: aggressor. Kg. **5**: pr. ☉

Fanga, v. a. fånga, gripa: comprehendere, capere. Kp. **9**: 3. Cfr. *Fa 3, Fangin.* ☉

Fangaman, m. fångesman: auctor, is a quo res emtione &c. est accepta. J. **4**: 2; **6**: 1, 2; **18, 20**: pr, 1; Kp. **2**: 2. *gripa til -ns,* J. **15**: 3; cfr. *Fang* 2. (*næmpna man til -ns,* M. **44**: 2. not. 51.)

Fangi, m. fånge: captivus. J. **8**: 3.

Fangin, adj. (part. pass. a *fa* v. *fanga*) fången: captivus. Kk. **14**: pr; J. **9**: 4.

Far, n. får: ovis. Kg. **10**: 3, 8, 9; M. **53**: 1; V. **6**: 1; **23**: 6; **26, 28**: 1. ☉1

Fara, v. n. 1) fara, gå: proficisci, ire. Kk. **1**: 1; **4**: pr. not. 23; **5**; M. **52**: pr. &c.)(*koma,* Kk. **1**: pr. *f. pilægrims færþ,* J. **4**: 6; **20**: pr. *ut f., utrikis f.,* Kg. **10**: 1. *f. mæþ sækki ok suþi,* M. **12**: 4. *f. mæþ viþerskipli,* artes superstitiosas circumferre, v. eiusmodi artibus uti. Kk. **16**: 1. *f. i fiskivatn,* V. **16**: 1. *f. mæþ elde ok lystru* &c. V. **16**: pr. *at fiskum f.,* Kk. **14**: 9. *f. a almæning,* V. **20**: 3. *f. i (ökn ok) almæning,* d. ä. sätta sig ned der och odla: novale facturus in silvam communem se conferre. V. **20**: 1, 2. *f. i gærþi mæþ sæþaspanni,* V. **6**: 1. *vilder f.,* V. **12**: pr; **13**: 1. *vrangt f.,* V. **13**: 1. *ur klæþum f.,* Kk. **14**: 7. *elder far viþari* &c., V. **24**: 2. *buþkafli a fram f.,* Þ. **1**: 1. *lan a leande hem f.,* Kp. **6**. not. 82. *f. undir land ok laghman,* d. ä. begifva sig till folklandstinget med sin sak: se ad iudicium superius conferre, caussam suam legifero submissurus. Þ. **7**: 1. Cfr. *Fore fara, Væghfarandi.* 2) flytta: migrare. *af iorþ f.,* J. **11**: pr. 3) (abiecta præp. *a*) v. a. bruka (jord &c.): uti (fundo &c.). *f. (æller fikia) almæning,* V. **20**: 3. (cfr. *f. a almæning,* supra sub 1.) *f. egn, iorþ,* J. **15**: 5; **20**: pr. *f. gambla skipt,* V. **1**: pr. *fara lot mans,* V. **16**: 2. ☉

Fargalter, m. fargalt: verres. V. **8**.

Farliþ, n. öpning på en gärdsgård, gjord för att köra genom: apertura in saepimento, per quam plaustra transeunt. *-þi varþa,* d. ä. tillse att den hålles stängd: curare ut porta ibi posita sit clausa. V. **9**: 1.

Farmber, m. (Isl. *farmr*) ett fartygs last: onus navigii. Vide *Bats farmber.*

Farunöte, n. (vide VGL.) Vide *Flokker.* ☉

Farvægher, m. farväg: via curribus apta. V. **1**: pr; **2**: 2, 3. ☉2

Farvæghs ra, comm. råmärke, som visar hvar gatan skall gå genom en by: limes plateam per areas pagi ducentem designans. V. **1**: pr; **17**: 2; **18**: pr.

Fasta, f. (vide VGL. sub 1.) M. **41**: 1; Þ. **5**: 1. Cfr. *Gen fasta.* ☉

Fasta, v. a. (vide ÖGL.) *f. barn ater,* d. ä. undergå penitens för barnets död: mortui infantis caussa subire poenam ecclesiasticam (cfr. *man apter böta,* VGL. v. *böta*). Æ. **23**: 3. *

Fasta eþer, m. ed som, vid upkommen tvist, gicks af de gode män (*fastar*) som varit tillstädes vid en viss juridisk handling, till bestyrkande af samma handlings verklighet: iuramentum, quo testes rogati, qui in actu quodam legitimo adfuerunt, orta lite veritatem istius actus adserunt. *-eþ fæsta, ganga,* J. **23**. *fylla þer sæx -eþen*

mæþ landboanum, d. ä. om de gå eden jämte landboens fastar: si illi sex viri iurent una cum testibus, quibus colonus factam emtionem vult probare. J. **15**: pr.

Fasta fæþerni, n. fast, orubblig fädernejord: fundus paternus, qui firmo ac inconcusso iure possidetur. Vide *Alda oþal*. Prius h. v. membrum est adj. *faster*, sicut in Isl. *fasta-land*, *fasta-svefn* &c.

Fastar (fastir, Kk. **14**: 5.*)*, m. pl. gode män, som voro närvarande vid köp, skifte, gåfva eller förpantning af jord, samt vid vissa andra juridiska afhandlingar: firmatores, testes sollemniter rogati, qui in contrahenda emtione venditione, permutatione, donatione vel pigneratione fundorum aliisque quibusdam actibus legitimis, aderant. Kk. **14**: pr; Æ. **1**: 1; **18**; J. **3**, **4**: pr; **6**: pr; **9**: 1; **15**: pr; Add. **1**, **5**. *lagha f.*, Kk. **14**: pr. not. 20. *f. (til iorþ) givas* (a venditore), *takas* (ab emtore), J. **4**: pr; **5**: 1. *taka fasta af rættum eghanda*, J. **4**: 5. *giva, fæsta* &c. *mæþ fastum ok fullum skælum*, allitt. Kk. **14**: pr; Æ. **4**, **18**; J. **15**: pr. *æru til f. ok full skæl*, Kk. **14**: pr. *taki i umegnum … mæþ fasta vitnum*, i. e. praesentibus eiusmodi testibus. Æ. **12**. *væria (*sc. *gæf) mæþ fastum*, Kk. **14**: pr. *þæt skulu f. vita*, Kk. **14**: 5. *binda fasta a iorþ*, med fastar bevisa att man köpt &c. jorden: testibus rite rogatis probare se fundum emisse &c. J. **4**: 7. *binda f. a rættan eghanda*, d. ä. emot den som förytrat jorden: tali probatione convincere eum, qui fundum alienavit. Æ. **11**: 2; J. **4**: 5; **6**: 2. *binda f. a bonda ok husfru* &c. J. **7**: 1; **8**: 3. *binda f. a annan æn rættan eghanda*, J. **4**: 3; cfr. *Eghandi*. *fylla* v. *bindu f. (a man) æptirværþi sinu*, d. ä. för att återfå sin köpskilling: ut recipiat pretium quo emerat fundum. J. **4**: 3; **6**: 1. *siþan ma syzkini a annat syzkini f. binda*, sc. si post divisionem inter fratres et sorores factam, alter fundum hereditarium ab altero emerit. Æ. **11**: 2. *f. bita a rættum eghanda* v. *a ærvingia*, fastarne bita på säljaren eller hans arfvinge, d. ä. öfverbevisa dem: testes quasi morsu corripiunt i. e. convincunt venditorem v. eius heredem. J. **4**: 3, 7; **7**: 2; **8**: 3. *f. bita i bol bonda*, allitt., d. ä. genom bevisningen om försäljningen nödgas säljaren lemna den gård, der han bor: probatio factae venditionis cogit venditorem cedere fundo, in quo habitat. J. **4**: 7. Cfr. *Aterköps-*, *Aþalköps-*, *Bolaghs-*, *Boskiptis-*, *Iorþa-*, *Köp-*, *Skiptis-*, *Væþia fastar*; ac VGL. et ÖGL. v. *fæst*.

Faster, adj. 1) fast: firmus, fixus. Vide *Bol-*, *Landfaster*. 2) fast, gällande: firmus, ratus. *bref fast göra*, bekräfta: confirmare. Conf. *hionalagh* &c. *dömis fast ok fullt*, allitt. Kk. **15**: 2; J. **1**, **3**: pr; **8**: 2. *standi þæt fast ok fullt*, Kk. **14**: pr; J. **4**: 6; **8**: pr; **15**: 1; Kp. **5**: 2, 3. *standi eþer faster ok fulder*, Þ. **5**: 7. *kirkian haldi þæt fast ok fullt*, Kk. **14**: pr. *

Fastudagher, m. (vide ÖGL.) *biuþa f.*, Kk. **13**: 1. *bryta sættan f. ok skipaþan*, Kk. **16**: pr. *

Fastuganger, m. (Isl. *föstu-inngángr*) tiden då fastan ingår, eller vid fastlagssöndagen: tempus ineuntis quadragesimae, v. circa dominicam Esto mihi. J. **10**. Ragv. vertit: "carnisprevium."

Fat, adj. n. det som fattas: quod deficit. *þæt (sum) f. ær, sum fyrr var f.*, Kk. **3**, **11**: 1. Cfr. *Affat*. *

Fatöker, adj. fattig: pauper. Præf.; Kk. **9**: 1; Kg. **10**: 2; Æ. **4**; M. **15**: 1; Kp. **11**. *-kt folk kallum vir hussætu folk* &c. Kk. **9**: pr. *

Fatökt, f. fattigdom: paupertas. J. **21**.

Faþir, m. fader: pater. Kk. **4**: 1; **11**: 1, 2. &c. dat. *fæþær* v. *feþær,* Æ. **7**: 1; **23**: 1. &c. Cfr. *Barna-, Faþur-, Moþor faþir; Forfæþir.* °

Faþur broþer (faþurs broþir), m. farbroder: patruus. Æ. **1**: pr; **16**: pr. °

Faþur faþir, m. farfar: avus paternus. Æ. **1**: pr; **15**: pr; **16**: pr. °1

Faþurliker (acc. m. *-kin*), adj. faderlig: paternus. *f. rætter,* ius patronatus. Kk. **5**.

Faþur lös, adj. faderlös: patre orbus. Æ. **23**: pr.

Faþur moþer, f. farmor: avia paterna. Æ. **1**: pr; **15**: pr; **16**: pr. °

Faþur systir, f. faster: amita. Æ. **1**: pr. °

Fear nyt, f. bruk af (andras) fäkreatur: usus (alieni) pecoris. *f. (annars olovandis),* V. **26**. et not. 98.

Fea taki, m. löftesman, som går i borgen för en hos honom i qvarstad nedsatt sak: fideiussor, qui spondet de re apud se sequestrata; sequester. Þ. **12**. Cfr. *Tak, Taki.*

Fegher, adj. bestämd till en snart inträffande död, (feg): imminenti morti obnoxius. *væri f. up a stæghl* v. *undi gryt,* d. ä. miste lifvet genom att steglas eller stenas: supplicio rotae v. lapidationis obnoxius esto. M. **13**: 2.

Ferma, v. a. (vide VGL.) Kk. **2**: 1. not. 57. ° *(færma)*

Feter, adj. fet: pinguis. Kg. **10**: 3.

Fikia, v. a. bruka (jord): uti (fundo). *fara æller f. almæning,* V. **20**: 3. Cognatum videtur adhuc usitatum v. n. *fika* (Isl. item), festinare, satagere, etiamsi non idem sit vocabulum, ut credit Ih.

Finger, m. et n. finger: digitus. M. **23**: 1; **24**: 1. Cfr. *Þumulfinger.*

Finna (part. pass. *funnin*), v. a. 1) finna: invenire. *bana f.,* M. **8**: pr; **9**: pr. **18**. 2) befinna, anse: comperire, censere. *rættast f.,* Kk. **11**: 1. not. 20. °1

Fisker, m. fisk: piscis. Kk. **7**: 6. not. 97; **14**: 9; V. **16**: 2. °2

Fiskleker, m. fisklek: piscium concursus ad littora vel vadosa loca tempore propagationis, vel proprie lusus piscium congregatorum. Kk. **7**: 6. et not. 96; **14**: 9; V. **16**: pr, 1. Danice scribitur *fyskelæge* v. *fiskeleye,* Kk. **7**: 6. not. 97; qua ex re coniicere licet nomen pagi piscatorum *fiskeleje* (quod vulgo scribitur *fiskeläge*) veram originem debere h. v.

Fiskning, f. fiskande, sätt att fiska: piscatus, modus piscandi. V. **16**: pr.

Fisktol, n. fiskredskap: instrumentum piscatorium. V. **16**: pr, 4. Scribitur *fiskitol,* ibid. in notis; at *fiskatolom* perperam pro *fiskum,* Kk. **14**: 9. not. 74.

Fiskvatn, fiskivatn, n. fiskevatten: fluvius v. lacus piscosus. V. **16**: pr, 1, 2.

Fiughurtan, fiughærtan, num. fjorton: quatuordecim. Kk. **7**: pr; Kg. **10**: pr; M. **45**: pr; Kp. **5**: pr; Þ. rubr. °

Fiuratighi, num. fyratio: quadraginta. Kk. **15**: 8; Kg. **9**: pr, 3. &c. Cfr. *Hundræþ.* °

Fiurir (fiuri, n. *fiughur),* num. fyra: quatuor. Kg. **10**: 1, 3; Æ. **1**: 1; V. **1**: pr. &c. Cfr. *Tiugher.* °

Fiærmer, adj. fjermare: remotior. *manni f.,* sc. respectu cognationis. J. **2**: pr.

Fiærmer, adv. fjermare: remotius. M. **12**: 1, 4, 5. *fiærst,* superl.,)(*næst solo* (cfr. ÖGL.), Æ. **11**: 2. °

Fiærþi, num. fjerde: quartus. Præf.; Kk. **12**: 2. &c. ° *(fiarþi)*

Fiærþunger, m. 1) fjerdedel: quadrans. Æ. **13**; M. **42**, **51**: pr; V. **1**: 2; **14**: 10; **23**: 5, 6; **24**: 2; **29**: pr. *f. hundaris* v. *af hundari,* Kp. **9**: 1. nott. 51, 52; V. **23**: 5. not. 75. Cfr. *Göþa.* 2) fjerding,

fjerdedelen af ett härad *(hundari)*: quadrans territorii (hundredi). Kg. **10**: 3, 4, 7, 9; Kp. **11**; Þ. **1**: 1. *fiærþungs hundari*, idem. Kp. **9**: 1. 3) fjerdedelen af en by: quadrans pagi. V. **1**: pr. ° *(fiarþunger)*

Fiæt, n. 1) fjät, spår: vestigium. *væra a -ti fear sins*, söka ett förloradt fäkreatur: vestigia amissi pecoris persequi. Kg. **12**: 2; M. **45**: 1; J. **20**: 1. 2) fot (mått): pes (mensura). V. **2**: 6; **3**, **4**: pr. °

Fiætra, v. a. fjätra: compede vincire. *man ok kunu saman f.*, Æ. **6**: 2. °2

Fiætur, m. fjätrar: compedes. *man v. kunu i f. sætia*, M. **19**: pr; **31**: pr. *saklös fore -rin*, d. ä. för fängslandet: ob compedes quibus feminam vinxit. M. **19**: pr. °

Flokker, m. samling: collectio. 1) flock, sällskap: coetus hominum, caterva. M. **9**: 4. *væra i f. ok i farunöte*, Kk. **21**: pr. Cfr. *Frænda flokker*. 2) samlade anteckningar: collectae adnotationes. *lagh hafþus ströningium i flerum -kum*, d. ä. i särskilda samlingar: in diversis collectionibus; "per plura dispersae volumina," ut in textu Latino exprimitur. Conf., ubi recc. codd. pro *-kum* habent *bokom*. *vigers -kar*, collectiones a Vigero inchoatae. Præf. 3) capitel: caput, titulus. Præf.; Kg. &c. rubr.; Add. **1**. &c. Cfr. VGL. h. v. °

Flot, n. flott, fett: adeps. Kp. **2**: pr.

Flotholmber, m. flottholme: insula natans. V. **17**: pr.

Floti, m. flotte: ratis compactis trabibus constans. V. **23**: 1.

Flya, v. n. et a. fly: fugere. *friþ f.*, vide *Friþer*. *man vil sialver undan f.* (vel ut mox infra explicatur: *vil sialver ræt göra*), vill göra rätt för sig, med undvikande af rättegång: evitata forensi actione, ipse, quod iustum est, vult persolvere. Þ. **7**: 6. °

Flærþ, f. (Isl. *flár*, fraudulentus, *flárædi*, fraus) falsk vara: merx fallax. *f. sælia*, *ater taka* &c. Kp. **1**: pr, 1; **2**: pr, 1.; ubi nullum vestigium apparet distinctionis inter *flærþ* et *fals* recentiori aevo in ius nostrum aliquatenus receptae.

Flærþa köp, n. köp af falsk vara: emtio mercis fallacis. Kp. ind. **1**, **2**.

Flöghia, v. n. (vide VGL.) *ivir (garþ) f.*, V. **7**: 4. °

Folk, n. 1) krigshär: exercitus (cfr. ÖGL. sub 2.). Vide *Folkland*, *Folkvapn*. 2) folk: populus. Præf. 3) enskilda menniskor: singuli homines. Kk. **8**: pr. not. 66; **9**: pr; **20**; M. **6**: 5; **47**: 6. not. 70; Kp. **11**; V. **23**: 6. *f. æller fæ*, allitt. V. **5**, **6**: 1; **22**: 2. Cfr. *Gærnings-*, *Hus-*, *Hussætis-*, *Inhysis-*, *Lego-*, *Sokna folk*. °

Folkland, n. en af de tre hufvuddelar (ursprungligen tre lagsagor) som, jämte Roden, tillsammans utgjorde Upland: una ex tribus principalibus partibus (primitus tribus legiferatibus) quae, praeter oram maritimam *Roþin* dictam, principalem Sueonum provinciam *Upland* appellatam constituebant. Conf.; M. **14**; Kp. **5**: pr; V. **20**: pr; **22**: 3; **23**: pr, 1.)(*laghsagha*, M. **45**: pr; Þ. **6**: 1. *þry uplanda f.*, Conf. *þry f.* *(þæt ær tiunda land ok attunda land ok fiæþrunda land)*, Conf.; (Præf. not. 39;) Kg. **1**, **10**: 1. *þæn ær -dinu raþer* (i. q. *folklands hærra*), M. **14**. *fore -de* (i. e. *fore folklands mannum* v. *a folklands þingi*), Þ. **6**: 1. Cum vetus Uplandia, antiquissimum Sueonum in nostra patria domicilium, constiterit tribus primariis partibus *folkland* dictis, unaque *roþin* appellata, illarum vero incolae, in centurias *(hundari)* dispertiti, belli tempore in acie pugnarent, huius vero, singulis societatibus navalibus *(skiplagh)* coniuncti, nautarum

fungerentur officio; inde concludi potest v. *folkland* originem debere illi vocis *folk* significationi, qua exercitum denotat. Ita fere h. v. quoque intellexit Ih., qui eam sic vertit: "terra exercitualis, h. e. quae in aciem educere poterat legionem, aut iustum militum numerum." Maiora territoria et alias ita fuisse appellata, ex iis apparet quae de Haquino duce narrat Sturluson, eum nempe habuisse exercitum *af IV fölklöndom,* sc. ex quatuor borealis Norvegiae partibus *(Ol. Tr. S.* c. 18.*).* Cum vero idem refert Suecos huc advectos novum suum domicilium appellasse *mannheimar,* i. e. hominum domicilia, remotam vero terram unde venerant *godheimar,* deorum sedes, *(Yngl. S.* c. 9.*)* in his facile agnoscitur poëtica, etsi non vera explicatio vocis *folkland,* fabulosam narrationem de origine nominum singulorum territoriorum (c. 29. ibid.) fere aequiparans. Anglo-Saxonum *folc-land,* nomen, quo fundi quidam respectu generis dominii insigniuntur,)(*boc-land,* huc non pertinet.

Folklands hærra, m. konungens högste ämbetsman inom hvart folkland: praefectus regius provinciae *folkland* dictae. Kg. **10**: 11; **Þ. 2**: pr. Cfr. *Folkland.*

Folklands mæn, m. pl. invånarne i ett folkland: provinciae *folkland* dictae incolae. Kg. **10**: 11; M. **14**.

Folklands syn, f. syn, förordnad på folklandstinget: inspectio, ad quam habendam viri nominabantur in iudicio provinciae *folkland* dictae. V. **17**: 4.

Folklands þing, n. folklandsting, lagmansting för hvart folkland: commune cuiusvis provinciae *folkland* dictae iudicium. M. **1**: pr; **52**: pr; J. **4**: pr. *biuþa (bot v. vaþaeþ) a hundaris þingum þrim ok -gum tvem* (qui quinque conventus iudiciales respectu multae vel iuramenti offerendi appellantur *laghþing,* V. **24**: 2.), M. **1**: pr; **7**: 1; **10**: 1; V. **24**: 2, 3.

Folkvapn, n. (vide ÖGL.) *full f.,* M. **11**: 2. *2

Fonter (funter), m. i. q. *fontkar.* Kk. **14**: 8. not. 15; §. 10. not. 95. *1

Fontkar, n. dopfunt: baptisterium. Kk. **14**: 8, 10.

Forbiuþa, v. a. c. dat. förbjuda: vetare, interdicere. Kk. **15**: 1; J. **12**: 1. *f. manni af iorþ,* J. **12**: 1. *1 *(firibiuda)*

Forbuþ, n. 1) förbud: interdictum. Kk. **16**: 1. not. 97; V. **21**: pr. 2) mindre bann: excommunicatio minor. *sætia man i f., sitia i -þi,* Kk. **13**: 2. *

Forbuþa, v. a. c. dat. sätta i förbud eller mindre bann: sacra coena interdicere. Kk. **19**: 4; **21**: 1. *1

Forbuþs vitni, n. vitne derom att förbud är gjordt: testis facti interdicti. J. **12**: 1.

Fordærva (fore dærva), v. a. förderfva: perdere, corrumpere. *-vas,* perire. Kk. **2**: 2; **6**: 1. not. 57; Æ. **23**: 3.

Fore (före, Æ. **7**: 3.*),* præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. vistahus, garþi,* Kg. **10**: 2, 6; Þ. 8: 5. *f. bryggiu,* Kg. **12**: pr. *f. dyrr,* V. **7**: 2. *f. sinum akri,* V. **4**: 1. *dyrr f. (sc. hus) göra,* Kk. **2**: 2. *værþer man f. (huggi, lunnum &c.),* kommer man före, blir träffad: si quis percussus fuerit. M. **3, 6**: 2; **7**: pr. *han haver æi þingsdagh f. sik,* neml. då tillsägelsen om eden skulle ske: sc. quando de iuramento dando esset condicendum. **Þ. 5**: 1. *hava rættan malsæghanda f. sik,* Kk. **16**: 2; **Þ. 7**: pr. *hava tvæggia manna vitni f. sik,* Kk. ind. not. 53. XVII. *hundaris syn f. sik hava,* d. ä. hafva synemännen tillstädes: priores inspectores praesentes habere. V. **17**: 4. *utan f., niþan f.,* vide *Utan, Niþan.*

Cfr. *Dyrr, Bryggiu sporþer.* 2) framför (i jämförelse): prae (in comparatione. Vide *Fram fore.* 3) inför: coram. *lysa f. grannum,* **M. 2**: 1. *f. hundari sinu,* **Þ. 6**: 1. *kæra sik f. konungi, kalla klærk f. hans forman, f. kunung koma,* **Kk. 4**: pr; **20**. *göra rækning f. frændum,* **Æ. 7**: 3. Cfr. *Kirkiu sokn.* 4) före (tid): ante (tempus). *f. stæmpnudagh, sancta martens dagh, afraþsdagha,* **Kg. 10**: 2; **J. 9**: pr, 3. *f. dagh ok iamlanga, fræstmark,* **M. 24**: 3; **Kp. 5**: pr, 1. *þæn dagher sum forhælghþ ær f.,* **Kk. 13**: pr. *faþir hafþi f. hanum,* **Þ. 3**: 1. *sigher faþur f. sik at* (sup. ab *ægha*) *hava,* **J. 15**: 1. *ær oran f. hanum i þem by,* **M. 12**: 6. 5) i stället för: pro, loco (alterius). *annan f. sik sætia,* **Kg. 12**: 1. *forman sum kunungær haver f. sik,* **Kg. 11**: 4. *hava f. sik brytia,* **M. 47**: 3. *tva f. en, gris f. höns,* **Kk. 10**; **Kg. 10**: 2, 3. 6) såsom: pro, ut. *f. þinglama, leþungslama, læstisbotena,* **Kg. 11**: pr; **M. 24**: 1. Cfr. *Viti. f. fæþerni sit,* **Æ. 23**: pr. *havi þæt f. fasta fæþerni,* **V. 21**: 1. *f. lot sin hava,* **M. 9**: 2. 7) för, för ... skull: ob, propter. *f. þæssum forfallum,* **J. 20**: 1. *f. þæssi mal,* **Kk. 13**: 2. *sökias f. brut,* **Þ. 8**: 6. *sökia f. konungs utgærþir,* **Add. 4**. *böta f. banzmal,* **Kk. 17**: 4. *ryma hampn f. konungi,* **Kg. 11**: 4. *f. ovinum sinum,* **Kg. 5**: 1, 3. *f. þæssum fallum,* Conf. *f. sva gört,* ibid. *f. vangömslu skyld,* **Kk. 6**: 4. *f. þæn skyld,* Conf. *f. þy, þær f.,* vide *Þæn, Þær. f. at,* derför att: propterea quod. **Æ. 23**: pr; **Kp. 1**: pr; **V. 7**: 2. 8) om, angående: de. *giva andrum sak f. varþnaþ sin, f. hor* &c. **Kk. 12**: 2; **15**: 3. &c. *fællas f. nöt* &c. **Kg. 10**: 9. *væria þer þæn f. (sc. sak),* **Æ. 23**: pr. *vil hin f. (sc. sak) binda,* **M. 26**. 9) i afseende på: respectu habito rei. *væri saklös f. mala, eþum, lytinu, bot, væþning,* **Kk. 7**: 1, 6; **M. 24**: 3; **V. 12**: pr; **14**: 9. *væra liþugher f. klokkara, leþungslama,* **Kk. 6**: 7; **Kg. 11**: pr. *saker f. morþgældum,* **M. 16**: 2. *sander f. mali,* **Kk. 15**: pr. *væria sik f. malseghanda,* **Kk. 17**: pr, 5. *værias f. forgærningum,* **M. 19**: pr. *malseghande ær f. mali,* **Þ. 7**: pr. *taki ær f. (eþe),* **Þ. 10**. *raþa f. barna goþs,* **Æ. 7**: 3. 10) för, till förmån, skada &c. för: pro, in commodum, detrimentum &c. alicuius. *f. goþum siælum, faþir f. barnum,* **Kk. 4**: 1. *laghmaþer f. folki,* Præf. *maþer f. hampnu hvarri,* **Kg. 10**: 2. *högtiþ uppi halda f. sokn,* **Kk. 10**. *halda kost f. biskupi,* **Kk. 15**: 7. cfr. *Fore halda. giva f. siæl sina,* vide *Giva. reþskap up halda f. manni,* **Kk. 6**: 7. *taka, halda, spilla not, intaka f. andrum,* **Kg. 10**: 6. not. 97; **J. 16**: 1; **V. 16**: 4; **17**: 5. *klanda, brænna, mæta f. manni,* vide *Klanda* &c. *eþer qvæls f. manni,* **Þ. 5**: 2. *ökas, krankas f. baþum,* **J. 16**: pr. *bristi f. allum,* **Add. 14**. *gipt standi f. arvum,* **J. 13**: pr. *hava* v. *fylla lof æller leghu f. sik,* vide *Legha. forfall ær f. hanum,* **M. 44**: 2. Cfr. *Forsæti, Standa.* 11) för: pro. *gældi ögha f. ögha,* **M. 30**: 1. *f. et dagsværki,* **Kk. 1**: 2. *f. tiund* v. *þiænist sina,* **Kk. 4**: 1; **7**: 6. *pænninga (sc. þær) f. taka,* **Kk. 4**: 1. not. 64. *göra utgærþir f. iorþ,* **Kk. 2**: pr. *by ligger f. minna* v. *mera,* vide *Liggia. svara f. sik,* **Kk. 18**: pr. *biuþa eþ* v. *ræt f. sik,* **Kk. 6**: 2; **Þ. 7**: 3. *eþer dömis f. þæn sakin gifs,* **Kk. 15**: 5. *atertan manna eþer ær f. hanum,* **M. 40**. *hvar ær huvuþsman f. sik,* **Kg. 5**: pr. Cfr. *Standa.* 12) adverbialiter, tillstädes, närvarande: praesto, praesens. *f. væra,* a))(*til koma,* vara förut på ett ställe då en annan kommer

dit: in loco aliquo esse, priusquam alter advenerit. M. **11**: pr, 1. et not. 90; **47**: 2. b) vara tillstädes: adesse. Kg. **10**: 8; M. **12**: 6. c) vara till, finnas: exsistere. Kg. **10**: 10; Æ. **7**: 1; V. **23**: 3. *ær fore rætter malseghande,* Kk. **15**: 5; M. **11**: 1. not. 90; Þ. **7**: pr. *þær æi ær taki f.,* Þ. **9**: 3. *sva langt sum lysning ær f.,* d. ä. sker: fit. M. **52**: pr. *ær fasta æller forhælghþ f.,* d. ä. inträffar på samma dag: si illo die obstet ieiunium &c. Þ. **5**: 1. Cfr. *Barna goþs. f. sitia,* i. q. *f. væra* a), Æ. **10**: 1. cfr. *Sitia. f. standa,* vara tillstädes: adesse. Kg. **10**: 2; M. **45**: pr. not. 66. *standa f. mæþ landslaghum æller lagha botum,* d. ä. inställa sig med ettdera, fullgöra ed eller erlägga böter: sive iuramentum sive mulctam praesto habere v. praestare. Kg. **11**: 1. *standa f. mæþ atertan* v. *tiu manna eþe,* Æ. **5**; J. **4**: 3; Kp. **2**: 1; **6**; V. **6**: 4; **7**: pr, 5; **14**: 3; **15**. *havi ænkti dul f., komi ængu duli* v. *ængum dulum f.,* J. **4**: 3, 7; Kp. **1**: 1; V. **29**: 1. cfr. *Dul. þær komber lykt f.,* d. ä. inträffar, der är saken slutad: ibi adest finis caussae. Þ. **7**: pr. *f. ganga,* framgå: prodire. J. **9**: 2. 13) (vide ÖGL. sub 11.) Vide *Fore fara, -ganga* &c. ° *(firi)*

Fore fara, v. a. c. dat. (a *fara 1*) förlora genom att gå (öfver gränsen in på andras jord): eundo (trans limites vicinorum) perdere. *f. ærvuþi sinu,* d. ä. förspilla sitt arbete: operam perdere. V. **12**: pr. °2

Fore ganga, v. a. c. dat. förlora genom att gå (bort): abeundo perdere. *f. ærvuþi sinu,* V. **20**: 2.

Foregöra (forgöra), v. a. c. dat. v. acc. 1) förverka (genom brott eller annan oloflig gerning): crimen v. aliam illicitam actionem committendo perdere. Kg. **9**: pr; Æ. **1**: 3; 5; Kp. **10**: 2. *f. hals, lif, tungu, hand,* M. **15**: pr; **30**: 2, 3. not. 59. *f. ærvuþi sinu,* J. **10**; V. **13**: 1; **14**: 3; **16**: pr. *ængin ma annars (sc. goþs) f.,* Kg. **9**: pr. 2) förskingra: disperdere. Æ. **8**: 1; **10**: 1. 3) förgöra genom förgift eller trolldom: veneficio interimere. Þ. **11**. pr. °

Fore halda, v. a. skaffa, bestå: praebere, suppeditare. *kost f.,* Kk. **2**: 2; **7**: 4.

Fore koma, v. a. förderfva, förstöra: disperdere. *barn -ms,* fostret förgicks: fetus periit. Æ. **10**: 1. °2

Fore köpa, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) *f. pænningum sinum,* M. **47**: 4. °2 *(firiköpa)*

Fore læggia, v. a. förelägga: praefinire. *(manni) stæmpnudagh* v. *dagh f.,* Kk. **1**: 1; **4**: pr; Kp. **9**: 3; Þ. **8**: pr.

Forestanda sik, v. rec. qvarstå så länge, att egaren förlorar sin rätt (om hus): tam diu manere, ut dominus ius suum amittat (de aedibus). J. **13**: 4; V. **2**: 5.

Fore taka, fortaka, v. a. 1) förlora (ett) genom att taga (ett annat): perdere (rem quandam) accipiendo (aliam). *han haver -kit gældi sinu* &c., d. ä. hans arfvinge kan ej fordra böter för dråp: mulcta vulnerationis antea accepta, mulctam homicidii postea nequit petere heres (haec enim non ita videntur posse explicari, ut hic idem statueretur, quod de eodem casu praecipiunt ius Sudermannicum aliique iuris codices). M. **25**: pr. 2) förtaga, förhindra bruket af en sak: adimere, in re utenda impedire. *ængin ma andrum sit f.,* V. **1**: 1; **22**: 1.

Fore værka, vide *Forværka.*

Forfall (forfald), n. förfall, hinder: impedimentum. Kk. **8**: pr. not. 45; §. 2; **12**: 2; **15**: 2; Kg. **10**: 10; **12**: 2; Æ. **1**: 4; M. **44**: 2; **45**: 1; J. **20**: 1. &c. *lagha f.,* Kk. **4**: pr; **8**: 2. not. 33; **11**: pr; **12**: 1; **13**: pr; M. **44**: 2. not. 60. *væra i -lum,* Add. **1**. *koma af -lum sinum,* M. **45**: 1. *

Forfalls eþer, m. (vide ÖGL.) *fyl-la -eþ,* Þ. **2**: 1. *2

Forfalls vitni, n. vitne om förfall: testis alicuius impedimentum adfirmans. *lagha f.,* testis de legitimo impedimento. J. **15**: 3. *f. tvæggia manna skulu sværia* &c. J. **20**: 1.

Forfæþir, m. pl. förfäder: maiores. Præf.

Forglöma sik, v. rec. glömma sig: oblivione peccare. Kk. **13**: 1. not. 16.

Forgærning, f. (vide ÖGL.) *göra -gar, bæra -gar manni, -gar til þings föra,* i. e. res venenatas. M. **19**: pr. °2

Forgærninga drap, n. dråp genom förgöring: nex veneficio parata. M. ind. **19**.

Forhæfþa, v. a. (vide ÖGL.) Æ. **8**: 1. Orthographia tantum, ni fallor, h. v. differt a *forhægþa,* ut fere scribitur l. c. not. 26; si vero ab ista esset diversa, et ab *hæfþa* deducenda, verti posset: usu consumere. °2 *(firihægþa)*

Forhælghþ, forhælgh, f. (vide VGL.) Þ. **5**: 6. *fasta æller f.,* Þ. **5**: 1. *þæn dagher sum f. ær fore,* Kk. **13**: pr, ubi rec. cod. pro h. v. habet *för helig dagh,* et Danus vertit: *hellig affthen,* not. 77. °

Forlata, v. a. förlåta: ignoscere. *f. hænni sak sina,* Æ. **1**: 2. °2

Formagha, v. a. förmå: posse. Kk. **6**: pr. not. 43; §. 4. n. 20, 24; **9**: pr. n. 58; **14**: 4. n. 98; **15**: 8. n. 15.

Forman, m. förman (i ämbete): superior (ratione muneris), antistes. *f. sum kununger haver fore sik,* i. e. dux exercitus, et forte praeses provinciae. Kg. **11**: 4. *kirkiunna f.,* i. e. episcopus. Kk. 15: 1; **19**: 4; Æ. **16**: 2. *kalla præst v. klærk fore hans f.,* Kk. **13**: 1; **20**. °

Forn, adj. gammal: antiquus. *f. ok gamal,* J. **15**: 1; V. **17**: pr. *f. skipt,* V. **1**: pr. *-ni lagha rættir,* Conf. *

Fornæmi, n. olofligt bruk af andras egendom (förekommer här om betydligare åverkan å jord): illicitus alienae rei usus (hic occurrrit de graviori usurpatione alieni soli; cfr. ÖGL. v. *opulbrut*). *böte fullt f. (atertan marker),* J. **15**: 1; V. **18**: 2. *

(Fornempnder, adj. förenämnd: antea commemoratus. Kk. **15**: 2. not. 34.*)*

Forsighia, v. a. c. dat. förlora genom att säga (up arrende): dicendo (renuntiando praedium conductum) perdere. *f. gipt sinni* &c. J. **12**: pr.

(Forsitia, v. a. försitta, försumma: negligere, non observare. *f. stæmpnudagh,* Kk. **4**: pr. not. 28.*)* °2

Forsæti (försåt, M. **11**: pr. not. 77.*),* n. försåt: insidiae. *f. sæts fore manni,* Kg. **7**: 1. *göra f. fore andrum i husaskiuli* &c. M. **11**: pr. *æi ma f. kalla* (sc. in hoc casu) *þæt æi komber drap i,* ibid. °2

Fortaka, vide *Fore taka.*

(Forvara, v. a. förut tillsäga, varna: praemonere. Kk. **6**: 6. not. 3.*)*

Forværka (fore værka), v. a. förverka: crimen committendo perdere. Æ. ind. **5**; M. **30**: 3. °

Foster, n. afföda, (foster): proles. Kk. **7**: 6.

Foster moþer, f. amma, (fostermoder): nutrix. *f. leghis barni,* Æ. **23**: 3.

Foter, m. 1) fot: pes. Kg. **8**; M. **23**: 1; **24**: 1. *æn þær koma æptru föter sum fyrra varu fræmbru,* d. ä. om ock efter köpets eller skiftets afslutande, hästarne ej hunnit komma längre från stället, än att bakfötterna stå der framfötterna förut stodo, så är dock köpet eller skiftet gildt: si, post factam venditionem vel permutationem, equi non magis fuerint loco moti, quam ut pedes postici ibi sint positi, ubi antea steterant antici, venditio vel permutatio statim rata est (vel ut idem alio loco exprimitur: *vænder hvar þera*

þak gen andrum, SML. Kp. **5**.); sensus enim neque hic est: "si (equus) a fronte et tergo bene perspici possit," ut vertit Locc., nec ille: "si vel monstrum referret," ut credidit I. Holmbergson, Diss. *de iure in re per contractus adquirendo,* pag. 4. not. c. Kp. 5: 4; cfr. VML. h. v. Aliud exemplum exigui spatii simili ratione definiti, conferri meretur: *"so solten seiner diener zwei absteigen und dem armen mann helfen mit dem hindersten rad, da das forderste gestanden hat."* Gr. p. 347. 2) fot (mått): pes (mensura). V. **4**: pr. nott. 42, 43. *

Fra, fran, 1) præp. c. dat. från: a, de, ex. *til kirkiu æller f.,* Kk. **22**: 1. *sitia hema f. kirkiu,* Kk. **10**. *f. tomptaranni,* M. **12**: 1. *f. pingizdaghum,* V. **11**: 2. *döa f. husfru sinni,* Æ. **7**: 3. Cfr. *Ganga.* 2) adv. bort: hinc, aliorsum. *en liþer f.,* går bort, dör: unus decedit, moritur. Æ. prol. Cfr. *Fra falla, Skipta.* * *(fran)*

Fra falla, v. n. falla ifrån, dö: decedere, mori. Conf.; Æ. **24**: pr. *1

Fraganga (franganga), f. bortgång: discessus. Kk. **15**: 3.

Fraganger, m. i. q. *fraganga.* Kk. **15**: 3. not. 15. p. 65.

Fram, adv. fram: in medium, ad locum &c.)(*ater,* vide *Ater 1. man f. fa,* Kp. **8**: 1. *ganga f. mæþ vitnum,* M. **22**. *fasta* v. *vitni f. döma,* d. ä. döma att de få gå ed: lata sententia iubere testes iuramentum daturos procedere. J. **7**: pr; **9**: 2; **12**: 1. *buþkafla f. vita,* bevisa att den blifvit fortskaffad (till byn): probare tesseram esse provectam (ad pagum). Þ. **1**: 1. *kunungs utgærþir ganga f.,* Kg. **10**: 11. *aker ligger f. mæþ vægh* v. *garþi,* d. ä. utmed: iuxta. V. **3**. *

Fram aleþ, vide *Framleþis.*

Fram fore, præp. c. acc. framför: prae. J. **3**: pr.

Fram föþa, v. a. 1) framföda: gignere, parere. Æ. **11**: pr. 2) upföda, underhålla: nutrire, alere. Æ. **22**: 1; **23**: 2; J. **21**.

Fram halda, v. a. fortsätta, fullfölja: pergere, continuare. Add. **18**.

Fram höra, v. a. höra vidare, till slut: ulterius v. ad finem audire. *mæssu f.,* Kk. **14**: 7.

Fram koma, 1) v. n. framkomma, tillstädeskomma: advenire. *hemulsman &c. komber fram,* M. **45**: pr; J. **4**: 2; **15**: 3; **18**: pr; **20**: pr; Kp. **8**: 1; Add. **12**. 2) v. a. c. dat. framskaffa: producere, curare ut alius adveniat. *hemulsmanni* v. *fangamanni f.,* M. **44**: 2; **45**: pr; J. **18**: 1.

Framleþis, adv. 1) sedermera: postea. Kk. **14**: pr. not. 19. p. 52. *f. ... komo mæn ater* &c. Conf. 2) vidare, ytterligare: ulterius, porro. *vir ... f. starklika biuþum,* Conf. — Scribitur *fram aleþ,* Kk. **14**: pr. *framdeles,* Conf. nott. 55, 79; Kk. **14**: pr. not. 19. p. 52. *

Fram læggia, v. a. framlägga: promere, proferre. Kp. **8**: pr. *1

Frammi, adv. framme: praesto. M. **37**: pr; **38**, **41**: 1. not. 63; J. **12**: 1; **20**: 1. *

Frampt, adv. (Isl. *framnt* v. *frammarla*) framme: in medium prolatum. *sva f. (at),* med det vilkor, så framt: ea conditione, ita tamen si. Æ. **16**: 1; M. **43**: 1.

Framsæld, f. (a *sælia*) framlemnande, utgifvande; förekommer om fäkreatur som dräpt en menniska, och af egaren skulle föras till tinget och lemnas åt målseganden: exhibitio et traditio; occurrit de pecore hominem occidente, et a domino ad iudicium ducendo noxaeque dedendo. *-dum fylghia* (i. e. *mæþ þy fæ til þings fara*

laghlika þæt ut biuþa, SML. M. **17**.), M. **1**: pr, 2.

Fran, vide *Fra*.

Frestmark, vide *Fræstmark*.

Frilla, f. frilla: concubina. Æ. **18**. *

Frillu barn, n. oäkta barn, afladt i lönskaläge: filius v. filia naturalis. Æ. **23**: 2; **24**: pr. *

Friþbrut, n. 1) (vide VGL.) Kk. **22**: 1. *böta* &c. *fore -tit*, d. ä. för det att friden blifvit bruten på sådan dag eller sådant ställe (utom vanliga böter för sjelfva gerningen): ob pacem tali die v. loco violatam (praeter ordinariam mulctam ipsius criminis). Kk. **22**: pr; Kg. **11**: 1. *kirkiu f.*, brott mot kyrkans säkerhet: violatio securitatis templi. Kk. **18**: 1. not. 93. 2) böter för fredsbrott: mulcta violationis pacis publicae. *f. skiptis*, Kk. **22**: 1. *æi mera æn et f.*, simplex tantum (trium v. sex marcarum) mulcta. Add. **2**. *

Friþer, m. 1) fred, lugn: pax, tranquillitas. Æ. **2**: 1; Þ. **14**: 2. (sc. *i*) *-þi væri kununger* &c. Þ. **14**: 2. (sc. *væri i*) *-þi han ok hans goþs*, Kk. **15**: 5; M. **7**: 1; **23**: 2; V. **24**: 3; Þ. **5**: 6. *þæn a i friþ dömas* &c., d. ä. dömas fredad för svårare ansvar: graviori reatu absolvitor. V. **24**: 3. Cfr. *Ofriþer*. 2) (vide VGL. sub 2.) *friþ halda, sværia* (de rege), Kg. **1**, **2**. *spakum til -þar*, Præf. *friþ bryta*, Kk. **22**: pr. *friþ flya* (vide VGL.), Kg. 8. *(man) i friþ biþia*, Kg. **5**: 1, 4. *lösa sik i friþ*, Kg. **9**: pr. *manni friþ giva*, ibid. *friþ fa*, Kg. **6**: 2; Æ. **21**: 1, 2. *i friþ koma*, Kg. **9**: pr; M. **16**: 3. Cfr. *Qvinna friþer*. 3) större frid, medgifven åt vissa ställen och tider: insignis pax, certis locis ac temporibus concessa. Kk. **22**: pr; M. **12**: 1. *i -þi*)(*-þa mællum*, M. **22**, **24**: pr, 1. coll. cap. **11**, **12**. *þæt i -þinum ökis*, M. **25**: pr. *f. mæþ guþslikama* (cfr. *Guþslikami*), Kk. ind. **21**. *guþsf. ok þeru hælghu kirkiu*, i. q. *f. mæþ guþslikama*, Kk. **21**: pr. *bryta þæn friþ*, ibid. *æi a han þær friþ hava*, neml. så att han icke skulle kunna utdrifvas ur kyrkan eller kyrkegården: ne fruitor tali pace, ut templo vel coemeterio non posset expelli. Kk. **18**: 1; M. **50**. coll. Kk. **22**: 1. Cfr. *Hem-, Kirkiu-, Þings friþer*. 4) (vide ÖGL. sub 3.) M. **41**: 1; Þ. **14**. *f. i soknum*, Þ. **14**: pr. *-þa mællum*, Þ. **14**: 1. Cfr. *An-, Disaþings-, Iula-, Varfriþer*. *

Friþviter, adj. (a *friþer*, libertas; cfr. ÖGL. v. *friþætta*) fri: liber. *mæþ frælsum mannum ok -tum*, allitt. Þ. **9**: 4. not. 88; **11**: 1. (cfr. *cuna frels oc friþ vet*, GotlL. **23**.). Posterior h. v. pars a *vita*, scire, deducenda videtur, ut adeo propria significatio sit: ingenuitatis conscius.

Friþvitni, n. fritt vitne, en fri man som kan vitna: liber testis, ingenuus homo cui licet testimonium dicere. Ita explicari quidem potest h. v.; at vix dubium est, quin pro *-num* legendum sit *friþvitum*, Þ. **9**: 4; **11**: 1. not. 41.

Fru, f. fru: domina. Vide *Husfru*, *Vara fru dagher*. *

Frukter, m. frukt, gröda: fructus. Kk. **7**: 5. not. 45. *1 *(frycter)*

Fræls, adj. 1) fri: liber. Kk. **15**: 5. not. 84; Æ. **19**, **22**: pr; M. **6**: 5; **44**: 1; Kp. **3**: pr; Þ. **7**: 3. *ægha vapn f.*, d. ä. fria från delning: arma sua divisione exemta tenere. Æ. **10**: pr. Cfr. *Friþviter*, *Ofræls*. 2) skattfri: immunis a vectigali. Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 5. *

Frælsa, v. a. frälsa, befria: liberare. *f. sik ok sit goþs*, Kk. **15**: 5. not. 84. *1

Frælst, adv. fritt, skattefritt: cum immunitate a vectigali. *þiæna f.*, d. ä. genom rusttjenst vara befriad från skatter: equestrem militiam faciendo de

vectigalibus esse exemtus. þ. 1: 1; cfr. *Örs*, et VGL. IV. 19: 3.

Fræmbri, adj. främre: anticus. *-ru föter*, framfötter: pedes antici. Kp. 5: 4. cfr. *Foter*.

Frænda flokker, m. flock af fränder: cognatorum caterva. *sanka f. sin*, Æ. 2: pr.

Frændi, m. frände, slägting: cognatus. Kk. 14: pr, 4; Æ. 1: pr, 1, 2, 4. &c. Cfr. *Fæþerni*, *Möþerni*. *

Frændsæmi, f. skyldskap (och svågerskap): cognatio (et adfinitas).)(*guþsivalagh*, Kk. 15: 2. *1

Frændsæmis spiæl, n. blodskam, lägersmål i förbudna (skyldskaps-)leder: incestus (inter consanguineos).)(*guþsivalagh spiæl*, Kk. 15: pr, 3; Æ. 24: 1.)(*sifskaps spiæl*, Kk. 15: pr, 3. *1

Fræst, f. (vide VGL.) *þriggia ara f.*, M. 8: 1. *1

Fræstmark, *frestmark*, f. (a *fresta*, tentare, probare) frestetid, en tid af tre dagar, under hvilken det tilläts köparen att försöka en köpt häst eller oxe, och rygga köpet: tempus probationis, spatium trium dierum, quibus emtum equum vel bovem probare ac emtionem rescindere licuit emtori. Kp. 5: pr, 1, 4. Si posterior pars h. v. sit *mark*, n. signum (terminale), *f.* proprie significat terminum dicti spatii; quod probare videntur tam locutio: *fore f.*, quam verba in fine cit. §. 4, quae, si vera sit lectio *liggia*, indicant v. *f.* fuisse n. generis.

Fughl, m. fågel: avis. Kk. 7: 6. nott. 2, 5; 14: 9. n. 76; M. 1: 1.

(Fuglaleker, m. fågellek: tempus quo coëunt aves. *tiunda af -kum*, i. e. de avibus, quas illo tempore capiunt venatores. Kk. 7: 6. not. 5.*)*

Fugla ren, m. fågelren, en smal ren, på hvilken fåglar kunna sitta, men ingen gångstig eller väg är: margo agri tenuis, ubi consident aves, non vero semita est aut via.)(*gangu ren*, V. 2: 6; 8.

Fulder, adj. 1) full, fullkomlig, verklig: plenus, verus, in quo nihil deficit. *f. rætter*, *full dagsværki*, *fullar utgærþir*, *siælamæssur* &c. Conf.; Kk. 1: 2; 2: pr; 14: 6; Kg. 10: 4, 7; Æ. 1: 2. &c. Cfr. *Bot 2*, *Brut 4*, *Fastar*, *Folkvapn*, *Fornæmi*, *Gæld*, *Gærþ*, *Lyktaran*, *Sar*, *Siælagift*, *Vitni*, *þiufnaþer*, *þyft*. — *Fullt*, n. absolute, full ersättning, eller hvad som annars skall gifvas eller göras: plena compensatio, vel alias integra res, quae danda v. facienda est. *f. fore sit hava*, V. 25: 1. *f. ut giva*, *fa*, *taka*, Kg. 10: 4, 7, 8; J. 8: 2; 21. *f. biuþa*, neml. vådaböter och ed: iuramentum de damno casu facto una cum mulcta offerre. V. 24: 3. *f. gen fullo*, Æ. 13; J. 8: pr; V. 13: 1. 2) fullkomligt gällande: ratus. Æ. 4. *fast ok fullt*, *gillt ok fullt*, vide *Faster 2*, *Gilder*. *

Fulföra, v. a. utföra, verkställa: perficere. Conf.

Fulla, vide *Fylla*.

Fullsæri, n. fullsår: plenum vulnus. Kk. 17: pr. not. 55; M. 23: 2; 29: 1, 2; 32: 1. *fullsæris vaþi*, med våda tillfogadt fullsår: plenum vulnus casu inflictum. M. 23: pr. Cfr. *Bloþ*, *Bloþlæti*, *Bloþsar*. *

Fullt, adv. fullt, fullkomligen: plene. J. 4: 2.

Fulnaþer, m. fyllnad, full betalning: complementum, plena debiti solutio. Kk. 14: 6; Kg. 10: 2, 5. *2

Fyl, n. föl: pullus equinus. Kk. 7: 6. *

Fylghi, n. följe, medfölje: comitatus. Kk. 21: pr. not. 96; Kg. 5: 2.

Fylghia, v. a. c. dat. 1) följa, efterfölja: sequi.)(*möta*, M. 52: pr. *dombrut -ghir*, þ. 3: pr. *f. varum forfæþrum*, Præf. 2) följa, lyda: obsequi. *f. la-*

ghum, V. prol. 3) medfölja: sequi, comitari. Kk. **8**: 1, 2; **21**: pr; Kg. **2**; M. **12**: 9; Kp. **9**: pr. *mæþ f.,* Kp. **9**: pr. *f. sva döþu sum quiku (fæ) til þings,* M. **1**: 3. *bana f. (sc. til þings),* M. **1**: 2. *ængin (sc. vaþa) eþer (skal) f. (þæssum vaþaværkum),* M. **6**: 3. *vaþaböter sum (sc. vaþa) eþer -ghir,* M. ind. **7**. *þer tolf ær kono f.,* qui cum femina ad iudicium venerunt, et cum illa stant. Æ. **23**: pr. Cfr. *Hemfylgh, Mæþfylghþ, Daghfulghit.* 4) hålla med: stare, facere cum aliquo. *þæn ær varþer flere (sc. af næmpdinni) f.,* Þ. **2**: 1. 5) göra, verkställa hvad lagen föreskrifver i afseende på en viss sak: facere, perficere ea, quae in iure de re quadam statuuntur. *f. buþi* v. *tilbuþi,* vide *Buþ 4, Tilbuþ. framsældum f.,* M. **1**: pr, 2. *f. leþsn,* M. **44**: pr. *f. laghum ok leþsnum, laghkallaþu þingi,* M. **11**: 1. et not. 90. *f. vaþa* v. *þiufnaþi,* verkställa det som hör till bevisning af våda eller stöld: perficere ea, quae in damno fortuito v. furto probando sunt observanda. Kk. **6**: 2; M. **23**: 2; **49**: 2; V. **24**: 3. Cfr. *Laghfylghia.* *

Fylghþ, f. i. q. *hemfylghþ.* Æ. **8**: pr. not. 93. *2

Fylla (fulla, Conf.; M. **4**. *fulna,* Conf. not. 10.*),* v. a. 1) fylla: explere. *mæþ faum orþum f.,* Conf. Cfr. *Sila fylli, Til fylla.* 2) fullgöra: perficere, peragere. *f. (boskiptis &c.) eþ,* Kk. **19**: 1. nott. 81, 82; Æ. **11**: 2; J. **15**: pr; Þ. **2**: 1; **5**: pr; **10**, **11**: 1. *f. vaþaeþ ok vaþabot,* M. **7**: 2. *f. lagh,* Kk. **16**: pr. not. 89. §. 2; M. **40**. *f. fyrning,* J. **19**. *f. (ofhalds) vitni (a man),* M. **37**: 1; **49**: 1; V. **7**: 1. *f. vitni til mans mæþ tvem mannum,* V. **16**: 1. *f. tvæggia manna vitni a man,* M. **36**. *f. sæx manna vitni a man,* V. **18**: 1; **25**: pr. *f. vitsorþ sin,* Þ. **12**: pr. *æptir þy þe tolf fylt hava, þæt skulu þer f.,* J. **16**: 2; Kp. **8**: 1. 3) till fullo utgifva, betala, ersätta: plene tradere, solvere, compensare. *f. manni iorþ,* J. **4**: 7. *f. þre marker,* Kk. **19**: pr. *f. bot,* M. **1**: pr. *dagsværki* &c. *ater f.,* Kk. **1**: 2; Æ. **10**: 1, 2. not. 30. 4) (fullt) bevisa: (plene) probare. *f. vaþa,* Kk. **6**: 2. not. 84; M. **4**, **23**: 2. *f. sar* v. *ransværk til mans,* M. **30**: 5; **32**: pr. *fyllir lækirin fullsærin,* d. ä. intygar: si medici testimonio probetur vulnera graviora esse. M. **29**: 1. *f. lof æller legho,* V. **14**: 7. *f. forbuþ a man,* V. **21**: pr. *f. (aterköps) fasta (a man),* J. **4**: 3; **7**: pr. *f. mæþ domara sinum (ok takum tvem) ok þingvitnum* (v. *þingvitnis mannum) þrim,* M. **1**: 2; V. **24**: 3; Þ. **9**: 3. *f. mæþ taka sinum ok þingvitnum æptir,* Þ. **6**: pr. *fylli þæt takar mæþ þrim þingvitnis mannum,* Þ. **5**: 2. *f. (ransværk* &c.*) mæþ sæx mannum,* M. **29**: pr; **32**: pr; **47**: 1. *f. mæþ atta fastum,* Æ. **18**. *f. mæþ atta attungsmannum ok lænsmanni sinum, þæt skal lænsman f. ok atta attungsmæn mæþ eþe sinum,* Kg. **10**: 4, 10. *-lir han sva,* M. **26**. Cfr. *Laghfylla, Ofylter.* *

Fynd, f. fynd: inventio, res inventa. Præf.; M. **52**: pr, 2; **54**: pr, 1. *f. hitta,* M. **12**: 6 (ubi de cadavere occisi hominis sermo est); **52**: pr; **54**: pr, 1, 2. Cfr. *Vatn-, Vægha fynd.* *2

Fyr, fyrr (för, Æ. **7**: 1.*),* adv. 1) förr: prius. *f. æn,* Kk. **8**: pr. not. 100; **12**: 1; **14**: 9. &c. *f. æn þæt heþit dör,* d. ä. häldre: potius. Kk. **11**: 2. 2) förr, förut: antea. Kk. **7**: 3, 5; **8**: pr. &c. 3) (omissa conj. *æn*) conj. förrän: antequam. J. ind. **22**; Add. **4**, **13**. Cfr. *Fyrra.* *(för)

Fyrmer, adv. förr: antea. Præf. *sum f. sigs i bokinni* (sc. Kg. **10**.), Þ. **1**: 1. *1

Fyrning, f. (a *forn*) 1) gammal besittning af jord, som i längre tid tillhört slägten: antiqua possessio fundi, qui

longo tempore cognatorum praesentis domini fuit. *gripa til f.*, i. q. *sighia faþur fore sik at* (sup. ab *ægha*) *hava æller andra frænder*, v. *sighia sit væra fornt ok gamalt*, J. **15**: 1. 2) ed derom, att man fått jord genom arf: iuramentum quo probatur fundum hereditate esse acceptum.)(*fasta eþer*, J. **23**. *f. fæsta, (a iorþ) ganga, fylla; falla at f.*, J. **15**: 1; **19**, **23**.

Fyrra, adv. 1) förr: prius. J. **6**: pr. *f. æn*, Kk. **8**: pr; **12**: pr. &c. 2) förr, förut: antea. Conf.; Kk. **6**: 6; **9**: 1. &c. Cfr. *Fyr.* * *(förra)*

Fyrri, adj. förre: prior. Kk. **22**: pr; V. **1**: pr. *fyrster*, superl. Præf.; Kk. **12**: 2. &c. *þæt fyrsta*, cum primum. Kg. **5**: pr. *fyrstu*, adverbialiter, först: primum. Kg. **1**. * *(förri)*

Fyrst, adv. först: primum. Kk. **1**: pr; **7**: 3; Kg. **1**: &c. * *(först)*

Fyrstu, adv. vide *Fyrri.* *2 *(förstu)*

Fyrstunni, adv. i. q. *fyrst.* Æ. **7**: 1; Þ. **7**: 3.

Fæ, n. 1) fä, fäkreatur: pecus. Kk. **7**: 7; **15**: 8; **18**: pr; M. **1**: pr, 1; **30**: pr. &c.)(*diur*, M. **1**: 3. coll. §. 1. *nokot af þy fæ*, ex iis pecoribus. V. **7**: 1. Cfr. *Fiæt 1, Folk 3; Ganganz-, Nytia-, Otama-, Yrknaþa fæ.* 2) gods, saker (af hvarjehanda slag): bona, res (cuiuscumque generis). M. **53**: pr. *qvikt fæ*, i. e. pecus. Kp. **5**: 2. *hava fæ* v. *fæ skal væra i taka handum*, d. ä. böter: mulcta. Kk. **6**: 2; M. **23**: 4; V. **24**: 2, 3. Cfr. *Atergildi; Bolaghs-, Breva-, Fæstnaþa-, Fæstninga-, Förninga-, Inlaghs-, Vaþa-, Væþ fæ.* 3) egendom i allmänhet: bona (alicuius, universaliter). M. **10**: 1. *

Fæböter, f. pl. böter: mulcta. M. **9**: 4; Þ. **5**: 6.

Fægæld, n. gäld, skuld: debitum, aes alienum.)(*skript* &c. Kk. **13**: 2.

Fæ hus, n. fähus och stall: bovile et equile. Kk. **2**: 1.

Fæ lat, n. förlust af egendom: iactura bonorum. Þ. **7**: 4; Add. **14**.

Fælla (præs. ind. pass. *fallz*, Kk. **13**: 1. &c. *fællis*, Þ. **8**: 1. impf. conj. pass. *fiollis*, Kk. **17**: 5.), v. a. 1) försumma (något som skall göras): negligere. *f.*, absolute, V. **6**: 1.)(*byggia*, M. **6**: 1. V. **23**: pr. *buþkafla f.*)(*villa*, Þ. **1**: 1. *f. varþ, buþ, væþning*, Kg. **12**: pr, 1; M. **22**; V. **14**: 9. *f. niþer kirkiu bygning*, Kk. **1**: 2. cfr. *Niþer fælla. eþer falls*, M. **5**: 1. *lagh fællas*)(*fyllas*, Kk. **16**: pr. not. 89; §. 2. 2) förklara oduglig: inutilem (ruinosum) pronunciare. *synamæn f. garþ*, V. **6**: 1. 3) (vide ÖGL. sub 4.) Kk. **17**: 5; **19**: 5; **22**: 1; Æ. **6**: 2; **23**: 1; M. **9**: 3, 4; **28**: pr; Kp. **1**: 2; **2**: pr; **9**: 3. *tolf mæn f.*, Æ. **6**: pr, 1; M. **13**: pr, 2; Þ. **2**: 1; **3**: pr; **7**: 2. *(tolf mæn) f.*)(*væria*, Kk. **13**: 1. not. 28; **15**: 8; Kg. **9**: 1; **10**: 8; M. **12**: 6; **15**, **19**: pr; **30**: pr, 1—4; **31**: pr; **41**: pr; **46**; Kp. **11**; V. **2**: 2; **25**: 1; Þ. **4**: 2. *f. fiærþung fore nöt* &c. Kg. **10**: 9 *f. man fore lyktaran*, Þ. **3**: pr. *fællas at viliaværki*, M. **13**: 1. *fællas til fiuratighi marka* v. *morþgælda*, Æ. **6**: pr, 2; M. **19**: pr. *fællas fore malseghanda*, Kk. **17**: pr. *fællas þe sum dræpin æru*, d. ä. förklaras det att de hafva begått hor: si statuatur eos in adulterio esse deprehensos. Æ. **6**: 2. *sva mykit þe f.*, d. ä. förklara vára obetaldt: quantum statuunt in solutione deficere. Add. **4**. *þæn þer f. vilia*, d. ä. vilja hafva fälld: is cuius condemnationem expetunt. Kk. **22**: 1, 2. *sik væria æller f.*, säges om parterna, som vinna eller tappa: dicitur de actore et reo sive victoribus sive victis. Kk. **18**: 1; Þ. **4**: 2. *sik sialver f.*, säges om en part, som genom sitt förhållande i rättegången förlorar saken: dicitur de actore vel reo, qui, caussam suam non

rite agendo, litem perdit vel condemnatur. Þ. 7: 3; 10. Cfr. *Laghfælder.* 4) *fællas*, brista i något som i rättegång bör fullgöras: deficere in eo quod (reo) faciendum est. *f. at eþe*, M. 6: pr; 40, 41: pr. &c.)(*gita eþ gangit*, Kk. 15: 3, 8; V. 6: 4; 13: pr; 24: 2. &c. *f. at laghum*, Kk. 15: 6. not. 21; M. 9: 3. n. 45; 19: 2. n. 91; 30: 5; Þ. 8: 1. *f.*, absolute, idem. Kk. 15: 6; M. 48: pr; Þ. 6: 1.)(*værias*, Kk. 13: 1. *fals han fallis til fiuratighi marka*, M. 1: 2. *fals han*)(*hvar sum lækir far*, d. ä. om han ej tillbjuder läkare: si vulnerato non offerat medicum. M. 27. *f. at (lysninga) vitnum*, Kg. 12: 2; M. 52: 2. *f.*, abs., idem. Kg. 12: 1. *f. at tilbuþi*, V. 24: 2. *f. at vitsorþum*, M. 44: pr. *

Fæm, num. fem: quinque. Kk. 8: pr, 1; 10. &c. Cfr. *Vita*, *Væria.*

Fæmptan, num. femton: quindecim. Kk. 19: 2; M. 2: pr. &c. °

Fæmpti, num. femte: quintus. Præf.; Æ. 11: pr; 12. &c. Cfr. *Halver.*

Fæmtighi, num. femtio: quinquaginta. M. rubr. °

Fænaþer, m. fänad, fäkreatur: pecus. Kk. 7: 6. not. 59. °1

Færa, *færra*, v. a. (a *færri*) förminska: deminuere, pauciores reddere. *færas*, decrescere. J. 3: pr.

Færia, f. färja: navigium latum planumque, linter. V. 23: 1.

Færri, vide *Fair.*

Færsker, adj. färsk: recens. *fangin a -ki gærning*, d. ä. straxt efter det brottet blifvit begånget: captus statim post commissum crimen ( )(*þær takin*, i. e. in ipso crimine deprehensus). Kg. 6: pr; Kp. 9: 3. °1

Færþ, f. färd, resa: iter. Kk. 21: pr. not. 96. Cfr. *A-*, *Pilægrims-*, *Ut færþ.* °

Fæst, f. fästning, trolofning: sponsalia. Kk. 15: 1. *afla barn i -tum*, Æ. 18. °

Fæsta, v. a. 1) fästa: figere. *flotholm viþ land f.*, V. 17: pr. Cfr. *Stapfæsta.* 2) fästa, trolofva sig med: despondere sibi. *f. kono (mæþ fastum ok fullum skælum)*, Kk. 15: 1; Æ. 1: 4; 18. *f. sik kono*, Kk. 15: 1. *f.*, absolute, Æ. 19. Cfr. *Fæster.* 3) fästa, trolofva med en annan (om giftoman): despondere alii (de sponsore). *f. manni*, Æ. 1: 4. *f. mæþ atta mannum*, Æ. 1: 1. 4) utfästa: (firmiter) promittere. J. 21; V. 11: pr; Þ. 12: 1. *f. bot*, M. 10: 1; Þ. 9: 2. *f. brut sin*, d. ä. böter: mulctam promittere. M. 29: 1. *f.*, absolute, idem. M. 10: 1; Add. 8. *f. (atertan manna &c.) eþ*, M. 7: 1; Þ. 5: 1, 2; 6: 1; 10. *f. manni eþ*, Kk. 15: 3. *f. fyrning*, *fasta eþ*, J. 15: 1; 19, 23. *f. lagh*, Þ. 5: 4, 6. °

Fæsta, f. utfästelse, löfte: promissio. *dylia f.*, neka att böter eller ed blifvit utfästa: negare mulctam aut iuramentum esse promissum. Þ. 12: 1. *

Fæster, adj. trolofvad: desponsatus. *kona ær fæst (manni)*, *hion æru fæst*, Kk. 15: 1, 2. °

Fæstikona, f. fästeqvinna: sponsa. Æ. 2: pr. ° *(fæsta kona)*

Fæsti pæninger, m. fästepenning, städja (till legohjon): arrha (mercenario data). V. 11: pr.

Fæstnaþa fæ, n. skänker, som vid trolofning af fästemannen gåfvos åt giftomannen: dona, in sponsaliis a sponso sponsori collata. Æ. 1: pr, 1, 3. Scribitur *fæstænæ fæ*, Æ. 1: pr., quod, si non lapsui calami sit tribuendum, a *fæstan*, f. est derivandum. Cfr. *Fæstninga fæ.*

Fæstning, f. 1) fästning, trolofvande: desponsatio. *ræna annan f.*, göra ingrepp i giftomans rätt att trolofva: ius despondendi legitimo sponsori sur-

ripere. Æ. **1**: pr. (cfr. VGL. v. *fæstninga ran.*) 2) trolofning: sponsalia. Kk. **15**: 1. not. 55; Æ. **1**: 3, 4. °

Fæstninga fæ (fæstinga fæ), n. i. q. *fæstnaþa fæ.* Æ. **1**: 1, 3. *bæra f. a f.,* lägga fästningagåfvor på fästningagåfvor, d. ä. emottaga sådana af två personer, eller trolofva en qvinna, som redan är trolofvad med en annan man: dona desponsationis donis ab alio acceptis superimponere, i. e. feminam iam desponsatam alii viro despondere. Æ. **1**: 1.

Fæstninga mal, n. trolofvande; tilläfventyrs egentligen det tal som hölls af giftomannen vid trolofning: desponsatio; proprie forsan sermo a sponsore in desponsando habitus. *þæn ræntter ær -la,* Æ. **1**: pr. (cfr. *Fæstning 1.*) °1 *(fæstninga mali;* cfr. ÖGL. v. *gipta mal)*

Fæstninga stæmpna, f. (vide ÖGL.) Æ. **1**: 4. °2

Fæþerni, n. 1) fäderne (slägt): paternum genus.)(*möþerni,* Æ. **1**: pr; **7**: 3; **8**: 1; &c. *ærvi f. æller möþerni,* d. ä. fader eller moder: pater vel mater. Æ. **16**: 1. *fæþernis frænder,* Æ. **7**: 3; **11**: 2. 2) fädernearf: hereditas a patre relicta; a) i allmänhet: generatim. Æ. **7**: 3; **11**: 2; **23**: pr;)(*möþerni,* Æ. **7**: 1. *gripa til -nis,*)(*til fanga,* säga sig hafva ärft jorden: dicere se fundum hereditate accepisse. J. **18**: 1; **20**: pr. Cfr. *Fang* 2. *gangi f. til -nis ok möþerni til möþernis,* d. ä. fadren och modren (mannen och hustrun) ärfves hvar af sina slägtingar: hereditatem patris (mariti) capiunto eius cognati, matris (uxoris) vero eius. Æ. **17**: pr. *ær f. hans,* äro husen ärfda: si aedificia hereditate sint accepta. J. **13**: 4. b) i synnerhet fädernejord: speciatim fundus paternus. J. **2**: 3; **19**.)(*möþerni,* J. **8**: 1. Cfr. *Fasta fæþerni.* °

Fæþernis iorþ, f. fädernejord: fundus paternus. J. **2**: 3.

Fæþernis vita, f. bevisning derom, att man ärft jord (egentligen af sin far): probatio, qua aliquis adserit se fundum hereditate (proprie a patre) accepisse. *vita* v. *væria mæþ f. (sinni),* Æ. **11**: 2; J. **18**: 1.

För, adj. skicklig, i stånd: habilis, par. *f. folkvapn bæra, ganga, at þola saþul,* M. **11**: 2; **24**: 1; V. **28**: pr. Cfr. *O-, Van-, Vælför; Iæm-, Menföre.* °

Föra, v. a. föra: vehere, ducere. Kk. **2**: 3; **6**: 1; **7**: 6. &c. *man til þings f.,* Kk. **15**: 8; Æ. **6**: pr, 2; M. **47**: 1. *hus a kirkiubol* v. *tompt f.,* Kk. **2**: 1; V. **2**: pr. not. 72. *bort f.,* V. **14**: 3. Cfr. *Af-, Dom-, Ful-, In-, Til-, Vald-, Utföra.* °

(Förloff, n. förlof, tillåtelse: venia. Kk. **1**: 3. not. 85; **2**: 3. n. 17; **3**. n. 51. **13**: 2. n. 51.*)*

Förning, f. (vide ÖGL.) Æ. **1**: 3. °2

(Förninga fæ, n. i. q. *förning.* Æ. ind. not. 2.*)* °1 *(forneghæ fæ)*

Försl, f. försel, föra: vectura. *f. spiltis,* d. ä. sakerna som skulle föras: res vehendae. Kg. **10**: 10.

Föþa, v. a. 1) föda, framföda: gignere, parere. *f. barn,* Kk. **11**: 2. *föþas af kono,* Æ. **19**. *þæn af broþur ær födder,* Add. **7**. *föþas,* nasci. Kk. **11**: 1; Æ. **10**: 1; M. **8**: 1; **15**: pr; Þ. **11**: pr.)(*aflas,* Æ. **21**: pr. Cfr. *Til föþas, Hemföþa, Ut födder.* 2) föda, underhålla: alere. M. **1**: 1; J. **21**; Kp. **10**: 2. *nu skal frillubarn* (acc.) *föþa faþir* (nom.) &c. Æ. **23**: 2. — Cfr. *Fram föþa.* °

Föþa, f. föda: alimentum, victus. Kk. **14**: pr, 2; Æ. **23**: 2; J. ind. **21**. &c. *raþi fore f. sinni,* d. ä. så mycket som behöfves till hennes underhåll: habeto quantum ad victum opus est. Æ. **10**: 1. °

Föþo koster, m. föda, underhåll: alimenta, cibaria. J. **21**.

G.

Gaghn, n. gagn: utilitas. *gott g.*, Kg. **10**: 11. *2

Galghi, m. galge: patibulum. Vide *Gren*. *2

Galin, adj. galen, rasande: furiosus. *g. man*, M. ind. **2**.)(*vitvillinger*, J. **4**: 5. *

Galter, m. galt: verres. Vide *Fargalter*.

Gamal, adj. gammal: vetus, antiquus, aetate provectus. Æ. **11**: 2; M. **11**: 2; J. **15**: 1. &c. f. et acc. pl. n. *gamul*, Conf.; Kk. **7**: 5. dat. pl. *gamblum*, def. *gamblu*, Conf. *

Ganga (*gar* pro *ganger*, Þ. **7**: pr. not. 4. &c. impf. *gik*, M. **17**: 1.), v. n. 1) gå: ire. Kk. **11**: 3; Kg. **10**: 2; M. **11**: pr. &c. *för g. mæþ (föte)*, M. **24**: 1. *utlændis g.*, Æ. **23**: pr. *hær -ger a land*, Æ. **17**: pr. *g. (mæþ gildri) æptir biorn* &c. V. **15**. *g. a bulster ok bleo* &c. Æ. **6**: pr. *g. a giptu aþra*, Æ. **7**: 1; **18**. *g. undir skript (ok bot)* v. *döþ*, undergå: subire. Kk. **15**: 3; M. **13**: 3; Þ. **6**: pr. &c. *g. til stæghls*, M. **13**: pr. *g. til sins (værþs)*, återfå sitt: suum recipere. J. **4**: 2; **18**: pr. *kan bro bort g.*, V. **23**: 1. *-gi til þera tolf ær þe hælder vilia, til hvilika ... þe vilia g.*, *-gin mæþ hvarium þe hælder vilia*, d. ä. förena sig: iuratum ire in alterutram partem. Æ. **23**: pr; J. **15**: 1; **16**: 2. *g. þe* v. *þön vitni fra hanum*, om de ej vilja svärja med honom: si testes nolint cum eo iurare. J. **15**: pr; Þ. **9**: pr. *g. fra (sc. arvi)*, Æ. **16**: pr, 1. *-ger malseghande undan lænsmanni*, d. ä. nekar sig vara målsegande: si privatus actor se subtrahat publico exactori, i. e. neget se esse actorem. Þ. **7**: pr. *g. undir annan*, vide *Undir*. *g. viþ barni, gærning* &c., vide *Viþ ganga*. *-gi baþi i (sc. bot)*, båda taga böter: ambo mulctam capiunto. M. **13**: pr. *ut i leþung g.*, Kg. **11**: 1. *friþer -ger in, ut*, begynnes, slutas: incipit, desinit. Kk. **22**: pr; Þ. **14**: pr. *g. in til mans*, aftjena böter med arbete: loco deficientis mulctae operas apud alium facere. M. **32**: 1; Þ. **7**: 3. *bot -gi in til huvuþsmans, huvuþsman -gi in til eþvitis*, d. ä. hela böterna utsökas hos hufvudmannen, och han får söka dem som svurit med honom: tota mulcta exigitur a persona principali, illa vero ceteras conveniat. Kk. **19**: pr. *varþer -gi sum buþkafli*, d. ä. skyldigheten att hålla vakt följer samma ordning &c.: onus faciendi excubias eundem ordinem sequitur &c. Kg. **12**: 1. *-gi sva þæt arf* &c. Æ. **17**: pr; **24**: pr. *skipvistir g. ivir all þry folkland*, d. ä. erläggas: penduntur. Kg. **10**: 1. *-gi bot æptir þy* &c., d. ä. erlägges: penditur. M. **49**: 1. *korn* &c. *-ger af (iorþ)*, d. ä. gifves såsom afrad: vectigalis nomine penditur. J. **1**: pr. *g. til skiptis*, vide *Skipti*. *g. til þræskiptis*, M. **38**; Þ. **9**: 1. &c. *-gi a husfruna* &c. *lot*, d. ä. tillägges eller afdrages: additor v. deducitor de portione uxoris &c. Æ. **9**: 1; **11**: 2; J. **4**: 6. *sak* v. *domber -ger a lif*, M. **17**: 1; **49**: 2. *þön mal baþi -ger hals ok goþs fore*, M. **15**: pr. *vigh ok værn -ger gen*, d. ä. möter: occurrit. M. **11**: 1. et not. 90. *þæt af enonga elde -ger*, d. ä. den skada som sker: damnum eodem igne factum. V. **24**: 2. *ny skipt -gi a*, d. ä. skall ske: facienda est. V. **1**: pr. *g. fram mæþ vitnum*, M. **22**. *tolf mæn hava fore -git ok svörit*, J. **9**: 2. *eþer -ger a mot*, J. **15**: 6. *ænkti (sc. vitni) -gi gen* v. *mot (þöm vitnum)*, J. **15**: 6; Þ. **9**: pr. *vitni g. um*

ran, M. **33**: pr. *bygninga vitni g. a rættan eghanda*, J. **15**: 6. *domber -ger a man*, d. ä. dömes: sententia fertur. M. **17**: 1; **39**: 2. Cfr. *Ater-, At-, Fore-, In-, Viþ-, Up-, Utganga.* 2) vara gångbar, i bruk (om mått &c.): in usu esse (de mensura &c.). *þæn spander þær i upsalum -ger*, Kk. **6**: 7. *æptir þy sum -ger ok gælder*, allitt., secundum vulgare pretium. Kp. **9**: 2. 3) v. a. verkställa (vissa juridiska handlingar): facere (actus quosdam iudiciales). *eþ g.*, Kk. **15**: 5, 6, 8; **19**: pr, 2, 3. &c. *g. lagh (fore sik)*, Kk. **15**: 3; **16**: 2. not. 38; M. **30**: 5; V. **16**: 1. not. 19.)(*fæsta* et *til sighia*, Þ. **5**: 1, 6. *gita* v. *hava eþ gört ok -git*, Kk. **15**: 3; **19**: 1; V. **18**: pr. *lagh* v. *eþer gör' ok -gin*, Kg. **4**: 1; Þ. **6**: pr. *g. fyrning*, J. **19**, **28**. *g. lepsn*, M. **44**: 1. *syn ær laghlika -gin*, V. **17**: 4. *vil g. (sc. eþ) mæþ aþrum (sc. vitnum)*, Þ. **9**: pr. Cfr. *Eþganger.* *

Ganga, f. gång: itus. Vide *Fra-, Til-, Viþer ganga.* *2

Ganganz fæ, n. (lefvande) fäkreatur: (viva) pecora. Þ. **8**: pr.

Ganger, m. i. q. *ganga*. Vide *Fastu-, Fra-, Tilganger.*

Gangs eþer, m. ed i hufvudsaken: iuramentum de ipsa caussa.)(*takseþer*, Kk. **19**: pr; Þ. **12**: 1.

Gangu ren, m. åkerren, på hvilken är gångstig: margo agri, secundum quem semita ducit. V. **2**: 6; **3**.

Garþafall, n. försummelse i gärdsgårds underhållande: negligentia in saepe struenda. J. **12**: pr; **15**: 4, 5; V. **6**: pr, 1, 3.

Garþa skiul, n. gömställe vid en gärdsgård: latebra pone saepem. M. **11**: pr.

Garþa syn, f. (vide ÖGL.) V. **6**: 1. *2

Garþer, m. 1) gärdsgård: saepes. V. **3**, **4**: pr; **6**: pr, 1; **10**: 2; **17**: pr, 5; **18**: pr; **20**: 2. Cfr. *Gærþa, Kirkiu garþer.* 2) inhägnad plats: locus circumsaeptus. Cfr. *Kirkiu-, Trægarþer; Varga gård.* 3) (vide VGL. sub 3.) Kg. **5**: pr, 1—3; **10**: 6. &c.)(*smiþia*, M. **12**: 5. *g. alder*)(*hus et æller flere*, V. **25**: 1. *husa mællum æller -þa*, V. **24**: 1. *kirkiunna g.*, d. ä. prestgården: habitatio sacerdotis. Kk. **2**: 3. *bort latin af eghandans -þi*, om frigifven träl: de servo manumisso, Kp. **8**: 1. *döma mæt i garþ mans, mætsmæn i garþ mans næmpna*, Þ. **3**: pr; **8**: pr. *innan g. ok grindastulpa*, allitt. Kg. **5**: pr. 4) gård, landtgård, hemman: praedium. *kunungs, biskups* &c. *-þar*, Kp. **9**: 5. *

Gas, f. gås: anser. Kk. **7**: 6; Kg. **10**: 3; V. **6**: 1; **28**: 1. *

Gasabogher, m. gåsbog: armus anserinus. Vide *Iohan*, in ind. n. pr.

Gata, f. 1) gång, resa: iter. Vide *Eriks gata.* 2) väg: via; M. **8**: pr; V. **14**: 3, 8, 9; i synnerhet gata genom by: speciatim platea per areas in pago ducens. V. **1**: pr; **2**: 3. *

(Gatebunden, adj. i. q. *tæbundin.* V. **1**: pr. not. 34.*)*

(Gava, f. i. q. *gæf.* Kk. ind. not. 53. XIIII; cap. **14**: pr. n. 16.*)* *

Gen, adj. gen, rak: brevis, rectus. Vide *Ogen, Gensta.* *2

Gen, f. egentligen möte: proprie occursus. Inde A) *i gen*, 1) emot: contra. Kk. **14**: pr. nott. 4, 38. 2) tillbaka: retro. *ater i gen*, idem. Æ. 4. B) abiecta præp. *i*, 1) præp. c. dat. a) till möte: obviam. *ringia g. liki* (cfr. ÖGL.), Kk. **6**: 5. *gengærþ g. biskupi göra*, Kk. **4**: pr. *sænda g. fæstikono*, *koma g. bruþ*, Æ. **2**. b) emot: adversus, versus &c. *liggi þær man g. manni* (cfr. ÖGL.), M. **9**: 1. *gælda lif g. livi* &c. M. **31**: 1. *gælda hö g. hö* &c. V. **6**: 1; **12**: pr; **13**: 1. *fullt g. fullu, likt* v. *iæmt g. liku*, Æ. **13**; J. **8**: pr; V. **2**: 3;

13: 1. *gælda qvikt g. döþo,* V. **7**: pr, 1; **28**: 2. *ryþia g. ruddu* (cfr. ÖGL.), V. **21**: 1. *g. iulum* &c. Þ. **5**: 1. c) (stridande) emot: contra. *bryta g. kirkiu,* Kk. **18**: 1; **22**: 1. *biuþa dul g. leþsn,* M. **44**: 1. *væþia g. domaru* v. *g. laghmans skilu,* Kk. **19**: 4; Þ. **10**; Add. **18**. not. 46. *föra avughan skiold g. konunge,* M. **15**: pr. 2) adv. a) emot: contra. *standa g. mæþ vigh ok værn,* M. **47**: 2. *vigh ok værn ganger g.,* M. **11**: 1. et not. 90. *gangi ænkti (vitni) g.,* J. **15**: 6. *ne g. sighia,* Kk. **14**: pr; Æ. **1**: 4. b) tillbaka: retro. *taka ater g.,* M. **51**: pr. °

Genfasta, f. fasta, som föregår vissa högtider: ieiunium, festa quaedam praecedens. Þ. **5**: 1.

Gengærþ, f. sammanskott af lifsmedel till biskopen då han kom till en socken för att inviga kyrkan; och äfven det underhåll som kyrkoherden lemnade honom då han annars kom till soknen: commeatus, quem paroeciae incolae episcopo templum consecraturo adtulerunt; et cibaria quae curatus alias paroeciam visitanti dedit episcopo. Kk. **4**. Talem commeatum poscere alii prohibentur, Kp. **10**: pr. ° *(gingærþ)*

Genmæli, n. motsägelse: contradictio. Conf. °1

Gensta, adv. genast: illico. Kg. **7**: 1. °

Get (geit), f. get: capra. Kk. **7**: 6. not. 95; M. **53**: 1; V. **6**: 1; **23**: 6; **26**, **28**: 1.

Gilder, adj. 1) gällande, giltig: valens, ratus. J. **9**: 1; Kp. **4**; V. **17**: 4; Þ. **10**, **18**; Add. **1**, **18**. *þæt væri gilt ok fullt,* J. **16**: 2; V. **17**: 4. Cfr. *Karl-, Köpgilder.* 2) i godt stånd (om bro): rite exstructus (de ponte). V. **23**: 1. Cfr. *Iæmgilder.* 3) för hvilken skall bötas: pro quo mulcta penditur. *klokkari* &c. *ær g. at siu markum* &c. Kk. **6**: 6; M. **6**: 1; 8: pr; **12**: 1, 2, 4, 7, 10; V. **28**: 6. *(han ær) g. mæþ vaþa gældum* &c. M. **6**: 1, 2; **11**: 2; **12**: pr, 4, 8, 9; Þ. **14**: 2. not. 100. *ofrælst folk væri sva gilt i botum* &c. M. **6**: 5. *þumulfinger væri sva g.* &c. M. **23**: 1; **24**: 1. *klokka* v. *bro væri gild at þrim markum,* sc. si campana frangatur v. pons non sit rite exstructus. Kk. **6**: 6; V. **23**: pr. *drap ær gilt, sar værin gild,* M. **10**: 2; **29**: 2. *þæt ær sva gilt* &c. Kk. **21**: pr. — Cfr. *Ogilder.* *

Gildri, n. giller: pedica, decipula. V. **15**.

Gipt, f. 1) gåfva: donum. Æ. 8: 1, ubi de dono *hemfylghþ* dicto occurrit. Cfr. *Siælagift.* (2) gåfva (kontrakt): donatio. Kk. **14**: pr. not. 16.) 3) städja för arrenderad jord: arrha pro praedio conducto. J. **5**: pr; **10**, **11**: 1; **12**: pr, 1. not. 72; **13**: pr, 3; **15**: 6. Cfr. *Oannaþer, Undir gift.* ° *(gift)*

Gipta, v. a. 1) bortgifta qvinna: feminam nuptui dare; in pass. *giptas,* blifva bortgift (om qvinna): nubere. Æ. **7**: 3. *mö g.,* Æ. **1**: pr. *kono manni g.,* Æ. **3**: pr. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *g. son sin (æller dottor),* Æ. 8; M. **12**: 4. *son -tis fra fæþær sinum,* M. **12**: 4; J. **3**: pr. 3) (vide ÖGL. sub 3.) *g. kono manni ... til lagha þriþiungs* &c. Æ. **3**: pr. *-tas til þriþiungs, tvæggia löta,* Æ. **7**: pr, 1. *allu þy sum hun var gipt ok givin til* (cfr. ÖGL.), Æ. **5**. *kona -tis i karls bo, karl -tis i kono bo,* Æ. **7**: pr, 1. *-tis aldrigh i barna fæþerni* v. *möþerni,* Æ. **7**: 1. 4) arrendera: conducere (praedium). *g. iorþ,* J. **13**: pr, 2. °

Gipta, f. 1) gifte, äktenskap: nuptiae, coniugium. Æ. **2**: pr; **7**: 1; **15**: 1; Add. **6**. *ganga a g. aþra,* Æ. **7**: 1; **18**. *taki slikt g. sum g.,* d. ä. den delen af boet, som tillhör de aflidna makarnes arfvingar, delas i så många lika delar, som äktenskapen varit: pars bonorum, ad mortuorum coniugum heredes pertinens, in tot partes aequales dividitor, quot fuerunt coniugia. Æ. **7**: 2.

gipta v. *gipto balker,* Kk. **15**: 3. nott. 49, 44. 2) i. q. *gipt 3.* J. **12**: 1. Cfr. *Iorþa gipta.* ⁰

Gipta mal, n. 1) qvinnas bortgiftande, förrättande af *gift* (se VGL.): feminae sollemnis collocatio in matrimonium. *beþas g.,* Æ. **3**: pr. *-lum raþa* (vide VGL.), ibid. 2) giftermål, äktenskap: nuptiae, coniugium. Præf.; Æ. prol. *æptir þy* v. *sum sighias skal i -lum,* i. e. in capitibus quae de coniugiis agunt. Kk. **15**: 3. *giftomala balker,* ibid. not. 49. ⁰

Gipta man, m. (vide VGL.) Kg. **6**: 2; Æ. **1**: 2; **2**: pr. *rætter g.,* Æ. **1**: pr. ⁰

Gipta stæmpna, f. (a *gipt 3*) giftostämma, arrendetid: tempus, in quod conducitur fundus. J. **10**, **12**: 1; **13**: pr.

Gipter, adj. gift: matrimonio iunctus. Æ. **1**: pr; **5**. Cfr. *Lagh-, O-, Tvægipter.* ⁰

Gisli, m. gislan: obses. *kunungi -la sætia,* Kg. **2**. *kununger haver -la* (sing.), M. **12**: 8. *kunungi möta* v. *fylghia mæþ (gruþum ok) -lum,* Kg. **2**. ⁰1

Gita (impf. *gat,* J. **20**: 1.), v. a. gitta, kunna, förmå: posse. *g. til satt, ater löst, eþ giort ok gangit* &c. Præf.; Kk. **14**: 4; **15**: 3. &c. ⁰

Giva (giæva, Kk. **14**: pr; Æ. **4**.*),* v. a. 1) gifva: dare. *lof (sc. þær) til g.,* Kk. **1**: 1. *g. mæþfylghþ,* Æ. **8**: pr. not. 93; §. 1. *g. iaqvæþi,* Conf. *g. manni oqvæþins orþ, g. orþ,* Þ. **14**: 2. not. 100. *g. (aterköps) fasta,* J. **4**: pr; **5**: 1; **7**: pr. cfr. *Fastar. manni gifs vald* v. *vitsorþ,* vide *Vald, Vitsorþ. g. (præsti) kirkiu,* Kk. **5**. *þiænistumannum læn g.,* de rege, Kg. **3**. *g. iorþ frælsa,* Kk. **2**: pr. *gipt ok givin,* vide *Gipta 3. lagh g.,* a) gifva, stadga lagar: leges dare, statuere. Kp. **9**: pr. b) försäkra att han ej skall kränka lagarne: spondere se leges non esse violaturum *(sværia at han skal eigh ræt lagh bryta,* VGL. I. R. **1**: pr.*),* Kg. **2**. c) gå ed: iuramentum dare. Kg. **10**: 4. *lagh up g.,* eftergifva: remittere. Þ. **5**: 4. *givin eþer,* iuramentum remissum. Ibid. *g. sik til gæfþræls,* Kp. **3**: 3. Cfr. *Friþer, Sak; Ater-, Utgiva; Viþ givas.* 2) skänka: donare. Kk. **14**: pr, 1—3, 5; Æ. **9**: pr; J. **2**: 4; Kp. **5**: 5; **9**: pr, 4. *g. gæf,* Kk. **14**: pr. *g. mæþ fastum (ok fullum skælum),* Æ. **4**; Add. **5**. *g. egu* v. *iorþ fore siæl sina,* Kk. **14**: pr. et not. 3. p. 51; Add. **1**. 3) gifva lag, stadga: legem sancire, statuere. *g. ræt,* Æ. **3**: pr. *g. i ræt,* Kp. **9**: 3. 4) *g. sik,* begifva sig: se conferre. *g. sik til kloster,* Kk. **14**: pr. ⁰

Glöma, v. a. glömma: oblivisci. Kk. **13**: 1; Kp. **11**. *g. sik,* oblivione peccare. Kk. **13**: 1. Cfr. *Forglöma sik.* ⁰2

Glömska, f. glömska: oblivio. *fore g. sina,* sc. eius, qui non denuntiavit. M. **5**: pr.

Glöpa orþ, n. (Isl. *glappa-yrdi,* a *glappi* v. *glópr,* glop: fatuus; *glöp,* n. pl. inconsiderantia) glåpord, smädligt eller obetänksamt tal: convicia, petulantia v. inconsiderata verba. Þ. **14**: 2. not. 100.

Goþer, adj. god: bonus. Kk. **4**: 1; Kg. **3**, **10**: 11. &c. *sva got sum fiura pænninga,* d. ä. så mycket värdt: tanti pretii. Kk. **7**: 9. *huru g. þiufnaþrin ær,* M. **39**: 2. *g. bonde,* hederlig, väl ansedd: honoratus. Kk. **6**: 1. *andrum goþum mannum,* Kp. **9**: pr. *gödder ok g. gör,* allitt., vide *Göþa.* Cfr. *Æmgoþer.* ⁰

Goþs, n. *(goþit* pro *gozit,* Kk. **14**: pr; M. **8**: 1.*)* gods: bona (cfr. ÖGL.). Kk. **13**: 2; **14**: pr; **15**: 5; Æ. **7**: 1, 3. &c. *iorþ ok (sc. annat) g.,* M. **15**. *hals ok g., lif ok g.,* M. **15**: pr. *a hans g.,* d. ä. på hans fiskvatten: in aqua ad eum pertinente. V. **16**: 1. Cfr. *Friþer 1; Aflinga-, Barna goþs.* ⁰

Goþvili, m. samtycke: consensus. Kk. **1**: 3; **2**: 3; **3**, **5**; Æ. **1**: pr, 1; Kp. **10**: 3. °

Graf, f. 1) grop: fossa. *göra -var*, d. ä. gropar till villdjurs fångande: foveas facere. M. **5**: pr. 2) graf: sepulcrum. Kk. **8**: 1, 2. nott. 19, 27. °2

Granni, m. granne: vicinus (cfr. ÖGL.). Kk. **8**: 2; **11**: 3; Æ. **23**: pr; M. **2**: 1. &c. Cfr. *Nagranni*. °

Gra skin, n. gråverk, ekorreskinn: pellis sciuri. Kk. **7**: 6. °1

Grava, v. a. 1) gräfva: fodere. V. **4**: 1. 2) nedgräfva: defodere. *livandi i iorþ -vas*, Kk. **15**: 8. *kono i iorþ g.*, M. **49**: 2. °

Grava bakki, m. brädden af en graf: labrum sepulcri. *a g.*, vid brädden af den dräpnes öpna graf, d. ä. vid hans begrafning: iuxta sepulcrum occisi apertum, i. e. in ipsa sollemnitate exsequiarum. M. **7**: 1.

Gren, f. gren: ramus. *hængia a g.*, M. **49**: 2. not. 12. *lata þiuf a galgha æller g.*, allitt., furem in patibulo v. ramo arboris suspendere. M. **38**.

Grind, f. grind: porta clathrata. V. **10**: pr; **23**: 4. °

Grinda skiul, n. gömställe vid en grind: latebra pone portam. M. **11**: pr.

Grinda stulpi, m. grindstolpe: fulcrum portae clathratae. Vide *Garþer 3*. °2

Gripa, v. a. 1) gripa, fånga: comprehendere, capere. M. **31**: pr. 2) *g. til*, gripa till, åberopa (såsom bevis eller till sitt försvar &c.): probationis v. defensionis &c. caussa arripere v. afferre. *g. til vitsorþa*, gripa till någon viss bevisning: genus quoddam probationis v. defensionis eligere. Þ. **3**. *g. til vitna*, säga sig hafva vitnen till en annans öfverbevisande: dicere se habere testes, quibus alter convincatur. M. **26**; V. **29**: 1; Þ. **9**: pr. *g. til hemulsmans, fasta, fangamans, taka*, M. **45**: pr; J. **9**: 1, 2; **15**: 3; Þ. **12**: pr. *g. til hemföþo* &c.; säga att kreaturet är hemmafödt &c.: dicere pecus domi suae esse natum &c. M. **43**; Kp. **6**. Cfr. *Avisning, Fang 2, Fyrning, Fæþerni 2, Leþsn, Lysning, Lysninga vitni*. °

Gript, ? grift, graf: sepulcrum. Kk. **8**: 1. °2

Gris, m. gris: porcellus. Kk. **7**: 6; Kg. **10**: 3.

Grisa smugha, f. ett litet hål på en gärdsgård, genom hvilket grisar kunna inkomma: angustum foramen in saepe, per quod irrepere possunt porcelli.)(*svinasmugha*, V. **6**: 1.

Grundvalder, m. grundval: fundamentum. Kk. **2**: pr. °1

Gruþ, f. fred och säkerhet: pax v. incolumitas (cfr. ÖGL.). *hæmpnas a g. ok göra sæt*, allitt. (i. q. *ganga a g. ok g. s.*, vide VGL.), Kg. **4**: 1. *kunungi mæþ -þum ok gislum fylghia*, allitt., d. ä. med lofvad fred och gifven gislan: promissa incolumitate et datis obsidibus. Kg. **2**. °

Gryt, n. (Isl. *griót*) stenar, prov. gryt: lapides. Vide *Fegher*.

Gull, n. guld: aurum. Æ. **3**: pr; Kp. **1**. °

Gulgærning, f. guldarbete: opus aureum. Kp. **1**: 1.

Gulsmiþer, m. guldsmed: aurifex. Kp. **1**: pr, 1.

Gutar, m. pl. Gotländningar: insulae Gotlandiae incolae. Kg. **2**.

Guþ, m. Gud: Deus. Conf.; Præf.; Kk. **1**: pr; Kg. **3**. &c. Cfr. *Afguþ*. °

Guþsfriþer, vide *Friþer 3*.

Guþsivalagh, guþsivialagh, n. pl. (vide VGL.) Kk. **11**: 2; **15**: 2. *synia g.*, vägra att döpa en annans barn: negare infantem baptizare. Kk. **11**: 3. *sak fore (sc. sund) g. uppi halda*, böta för ett sådant nekande: mulctam ob denegatum baptismum pendere. Ibid. Da-

nus vertit h. v. *fadderskaff*, Kk. **15**: pr. not. 29. *1

Guþsivalagh spiæl, n. lägersmål emellan personer som äro i andelig skyldskap: concubitus viri et feminae cognatione spirituali iunctorum. Vide *Frændsæmis spiæl.*

Guþsiva spiæl, n. i. q. *guþsivalagh spiæl.* Kk. **15**: 3.

Guþsiviar, f. pl. i. q. *guþsivalagh. beþas g.*, bedja någon döpa ett barn: rogare aliquem ut baptizet infantem. Kk. **11**: 3.

Guþslikami, m. Guds lekamen, det vid den heliga Nattvarden invigda brödet: panis ad sacram coenam consecratus (cfr. VGL. v. *corpus Christi*). Kk. **1**: 2; **6**: 7. not. 74; **7**: 8; **12**: pr. nott. 79, 80; **21**: 1. n. 30. *fylghia g.*, deltaga i de högtidliga processioner, hvarvid, enligt Catholikernas sed, det invigda brödet kringföres för att tillbedjas: interesse pompae, qua, ritu Romano-Catholicorum, circumfertur panis consecratus, ut adoretur. Kk. **21**: pr. *friþer mæþ g.*, deras fred, som deltogo i sådana processioner: pax, qua fruebantur ii, qui tali pompae intererant. Kk. ind. **21**.

Gæf (giff; M. **43**: 1.*)*, f. 1) gåfva (det som gifves): donum. Æ. **9**: pr. *g. giva, halda, ut giva*, Kk. **14**: pr. Cfr. *Hindra dags-, Lækirs-, Morghon gæf.* 2) gåfva (kontrakt): donatio. Kk. **14**: pr; Æ. ind. **9**; cap. **4**; M. **43**: 1; Add. **1**. *lagha g.*, Kk. **14**: pr. et not. 3. p. 51; Æ. 4. *

Gæf þræl, m. (vide ÖGL.) *giva sik til -ls, taka annan til -ls*, Kp. **3**: 3. *2

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. *gældi ater fullum -dum*, Kg. **11**: 4. Cfr. *Laghgæld.* 2) skatt, pålaga: tributum. Vide *Ut-, Ættærgæld.* 3) gäld, skuld: aes alienum, debitum. Kk. **13**: 2. not. 43; Æ. **25**; Kp. **7**, **8**: 1. Cfr. *Sokn, Fægæld.* 4) böter: mulcta. M. **10**: 1; **13**: 4; **14**, **19**: pr; **25**: pr. *liggia i* v. *gilder mæþ halvum -dum*, M. **5**: pr; **6**: pr; Þ. **14**: 2. not. 100. *þriggia öra g.*, M. **36**. Cfr. *Hundræþ; Morþ-, Spor-, Vaþa gæld.* 5) straff: poena. *taki slik g.* &c., straffes lika: parem poenam subito. M. **49**: 2. Cfr. *Lifs gæld.* * *(giald)*

Gælda (impf. *gallt*, sup. *guldit*, part. pass. *guldin*), v. a. 1) erlägga, betala, ersätta: pendere, solvere, rependere. Kk. **6**: 1. not. 63; §. 4; **10**; Kg. **10**: 9. &c. *g. böker*, Kk. **3**. *g. skaþa*, V. **6**: 1. *g. gæld*, Æ. **25**; Kp. **8**: 1. *g. korn mote* v. *gen korni, qvikt gen döþo*, V. **6**: 1; **12**: pr; **13**: 1; **28**: 2. *ut g.*, utbetala: exsolvere. Kp. **8**: pr; V. **12**: 2. *g. annars at* (vide VGL.); *at han þæt æi þy misti at han gallt hans at*, att den andre ej förlorat saken genom hans vållande: alterum non eius culpa rem suam amisisse. M. **54**: 1. Cfr. *Atergælda, Oguldin.* 2) böta: mulctam solvere. Kk. **14**: 10; M. **2**: 1; **6**: 1, 2; **8**: pr; **9**: 3; **10**: 1. &c. *g. bot*, Kk. **19**: pr; M. **17**: pr. &c. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *g. lif sit fore*, M. **13**: 2; **19**: 3. *g. lif fore lif, lif gen livi, ögha fore ögha* &c. M. **9**: 4; **30**: 1, 4; **31**: 1. *g. baþi lif ok goþs*, M. **15**: pr. *g. hænder sinar* v. *hand sina andra*, M. **30**: pr, 1, 4. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). Kk. **6**: 7; Æ. **12**, **13**; J. **8**: 2; **21**. *g. minna æn halvan öra*, V. **29**: 1. Cfr. *Ganga* 2. * *(gialda)*

Gældguldin, adj. (vide VGL.) Þ. **8**: 2. not. 22. *1 *(giæld guldin)*

Gælskaper, m. (a *gæl*, prov. item, Germ. *geil*, Anglo-Sax. *gal, galfull, galsere*, libidinosus, *galscyp*, stuprum; sed Isl. *giálífi*, petulantia, dissoluti mores, a *giá*, dissoluta securitas, BH., huc non videtur pertinere.) kätja, otukt; förekommer om beblandelse emellan gift man och ogift qvinna: lascivia; oc-

currit de consuetudine mariti cum innupta muliere. Æ. **5.**

Gængi, n. (Isl. géngi) hjelp: auxilium. M. **6**: 2.

Gærna, adv. gärna: libenter. M. **10**: 1; **52**: pr; Kp. **11.** ⁰2 *(giarna)*

Gærning, f. 1) görande: factio. Vide *Forgærning.* 2) (vide ÖGL. sub 2.) Kk. **15**: 8; Kg. **8, 11**: 1; M. **2**: 1; **12**: 6; **13**: 2; **15**: 1; **16**: 2. &c. *göra g.*, Kk. **15**: 8; M. **47**: 5; Kp. **9**: 3. &c. *-gar koma manna mællum*, d. ä. dråp eller sår &c.: caedes v. vulnera &c. Kg. **5**: 2. *biltugha mæn af andri g.*, de som för annat brott äro biltoge: qui ob aliud crimen ad exsilium sunt damnati. Add. **3.** Cfr. *Braþer 1*, *Færsker*, *Valdsgærning*, *Illgærningis man*, *Ogærningis man.* 3) handtverksarbete: opus fabrile. Kp. **1**: 1, 2. *g. kunna*, Kk. **6**: 7. Cfr. *Gul-*, *Silfgærning.* ⁰

Gærningis man, m. handtverkare: opifex. Kk. **7**: 7.

Gærnings folk, n. handtverksfolk: opifices. Kk. **6**: 7. not. 77.

Gærsala, f. ogiltig försäljning: irrita venditio. *böta fore g. sina*, J. **4**: 3; **6**: pr, 1, 3. not. 98; **20**: 2; quorum locorum ultimus statuit hanc mulctam esse pendendam ubicumque aliquis *þa iorþ sæl han giter æi hemulat;* non vero tum solum, "quum res una eademque bis venditur," ut credit Ih. Propria significatio prioris partis h. v. dubia est. Conferri tamen meretur Isl. *gár*, ludibrium, laceratio, BH. Locc., putans *g.*, quod per retroventitionem explicat, idem esse ac *gensala*, in manifesto versatur errore; nec tamen adsentire possum Ver., pro certo statuenti h. v. nihil aliud significare quam factam venditionem, a *gær*, factus.

Gærþ, f. 1) görande: factio. Vide *Bryllöps-*, *Hem-*, *Tida-*, *Upgærþ.* 2) (vide ÖGL. sub 2.) Kk. **22**: 1; Kg. **5**: 2. not. 99; M. **13**: pr, 2. not. 29; **44**: 1. *göra g.*, Kk. **15**: 8. not. 1; Kg. **4**: pr; M. **10**: 1; **26, 47**: 5. not. 66. *göra fulla g. til mans*, i. e. *dræpa* &c. Kg. **5**: 2. coll. pr. 3) utskyld, gärd: tributum, vectigal. Vide *Gen-*, *Skiuta-*, *Utgærþ.* ⁰

Gærþa (part. pass. *gærþer*), v. a. gärda, bygga gärdsgård: saepire. J. **15**: 5; V. **6**: 3; **17**: 3, 5. *garþa g.*, Kk. **2**: 4; J. **15**: 5. *g. up (garþ)*, V. **6**: 1, 2. *g. garþ a annan*, V. **17**: 5; cfr. *A 3.* ⁰

Gærþi, n. gärde: ager v. pratum consaeptum. V. **3, 4**: 1; **5**: 1; **6**: 1; **9**: 1; **17**: 5. ⁰

Gæsta, v. a. gästa: hospitari. *g. a man*, Kp. **9**: pr. ⁰

Gæster, m. gäst: hospes. Kp. **9**: pr; **11.** Cfr. *Bonde 1.* ⁰

Gæst hion, n. pl. gäster: hospites. M. **12**: 1.

Gæstning, f. gästning, gästers emottagande: hospitum acceptio. Præf.; Kp. ind. **9**; cap. **11.** *fatökra manna g.*, Kp. ind. **11.**

Göma, v. a. c. acc. v. gen. 1) förvara: custodire. M. **37**: 1. 2) bevara, taga vara på: conservare. Præf.; Kk. **22**: 2. not. 71; Kg. **12**: 2; Æ. **11**: 2; M. **54**: 3. *mans g.*, vårda: curare. M. **12**: 7. *g. at husum* v. *sinum lot*, Kk. **2**: 2; **7**: pr. Cfr. *Vangömsla.* 3) iakttaga: observare. *lagh skulu -as*, Præf. ⁰

Göma, f. förvar: custodia. Vide *Land-*, *Vangöma.* ⁰

Gömin, adj. sorgfällig, aktsam: curiosus, diligens. *g. ok goþer*, allitt. Æ. **11**: 2.

Gönum, præp. c. acc. genom: per. Kg. **2, 12**: 1; M. **12**: 9; **47**: 1. not. 23; V. **1**: pr; **2**: 3; **3, 5**: 1; **6**: 1. ⁰ *(gynum)*

Gönum laghaþer, adj. (a *læggia*) genomstungen: transfixus. *-ghat sar un-*

dir tvar, M. **24**: pr; **27**. cfr. *Und.* °1 *(gönum lægher)*

Göra (impf. *görþi* v. *giorþi,* sup. *gört,* part. pass. *gör*), v. a. 1) göra: facere. *dyrr fore (hus) g.,* Kk. **2**: 2. *kan husbondanum* &c. *nokot -as,* i. e. *misfyrmis þöm nokot,* ut supra exprimitur. Æ. **2**: 1. *æ hvat þöm manni görs,* quocumque modo offendatur. Þ. **7**; 3. *g. eþ,* Þ. **10**; cfr. *Ganga 3. g. mæssufall,* a) de sacerdote sacra negligente, Kk. **13**: pr. b) de excommunicato in templum intrante et sacra interrumpente. Kk. **14**: 7; **19**: 4. *goþer gör,* Kp. **3**: pr; cfr. *Göþa. gör sæt,* Kg. **4**: 1. Cfr. *Gærning, Gærþ, Næmpd, Rætter; Fore-, Up göra.* 2) gifva, erlägga: dare, pendere. *g. tiund, utgærþir, mala, skipvist,* Kk. **1**: pr; **2**: pr; **7**: 2, 3; Kg. **10**: 2. *g. præsti korn* &c., *siukum reþskap,* Kk. **6**: 7. et not. 85; **7**: 7; **12**: pr. *g. gengærþ gen biskupi,* Kk. **4**: pr. *g. ut,* Kg. **10**: 1; cfr. *Utgöra. göri sva goþan döþan bana sum qvikan,* d. ä. betale så mycket som det döda fäkreaturet var värdt då det lefde: quantum pretium vivi pecoris erat, tantum mortui loco pendito. M. **1**: 3. 3) arbeta (metall): facere (opus ex metallo), formare. *g. gull æller silver,* Kp. **1**: pr, 2. Cfr. *Ogörþer.* °

Görlika, adv. (Isl. *görla*) noggrannt, sorgfälligt: accurate, sollicite. Conf.

Götar, m. pl. Götar: Goti, Sueciae meridialis incolae. Kg. **2**. Cfr. *Svear, Væst-, Östgötar.* °1

Göþa, v. a. göra god: bonum facere. *værþer han gödder ok goþer gör,* allitt., d. ä. om hans frihet blir bevisad: si libertas eius probata fuerit. Kp. **3**: pr. *g. sik,* bevisa sin frihet: libertatem suam probare. Kp. **3**: 1, 2. *g. attung, fiærþung, halvan, allan, mæþ tvem, fiurum* &c. *mannum,* cit. §. 1. Ex hoc loco apparet manumissionem servi in conventu iudiciali factam esse, praesentibus sedecim viris, qui eum a domino reciperent (sine dubio imitatione quadam priscae acceptionis in familiam; vide VGL. et ÖGL. v. *ætleþa*); quod vero hi, mota lite, bini iurarunt, singulas quasi partes libertatis firmantes, id, ni fallor, originem ducit ex sollemnitate quadam ipsius manumissionis, nostro tempore incognita. °

Göþning, f. (vide ÖGL.) V. **2**: 1, 6; **3**, 4. °2

H.

Haf, n. haf: mare. Kg. **11**: pr, 2. *mællum hafs ok sævu ströms* &c., d. ä. Östersjön: mare Balthicum. Præf. °2

(Haffre, m. hafre: avena. Kk. **7**: 5. nott. 45, 46, 50.*)*

Hagh, n? gärdsgård: saepes. *haghi um hværva,* omgifva med gärdsgård: saepe circumdare. V. **20**: 2. Cfr. ÖGL., ubi tamen v. *hagha* ad nomin. *haghi* est referenda, ut infra in addendis explicabitur. °2

Haki, m. hake, tång: uncus, forceps. M. **12**: 5. °2

Hald, n. hållande: retentio &c. Vide *Off-, Varþhald.* °2

Halda (impf. *hiolt,* J. **21**.), v. a. c. dat. v. acc. 1) hålla: tenere. *lot a sköti h.,* Æ. **11**: 2. *æn þer saman h.,* om de (särskilda ederna) öfverensstämma, eller gå ut på ett: si inter eos conveniat, si in unum conspirent (diversa iuramenta). Kk. **19**: pr. Cfr. *Fram halda.* 2) qvarhålla: retinere. M. **19**: 1; **34**. *h. fore andrum,* J. **16**: 1. *h. man (qværran),* Kp. **9**: 3. *inni h.,* V. **7**: 1. Cfr. *Up halda.* 3) behålla: tenere, habere. Kk. **14**: pr; Æ. **24**: 2: **25**: 1; J. **11**: 1. (Cfr. *Behalda.*) 4) underhålla: sustinere, habere, alere. *(lagha) værn (um*

v. *ivir) h.*, Kk. **7**: pr, 1, 3; V. **9**: 3; **10**: pr, 1. *h. garþi*, V. **17**: 5. *friþ h.*, upprätthålla: paci consulere. Kg. **1**. *h. barn*, Æ. **23**: 2. *h. sik*, J. **21**. Cfr. *Uppi halda*. 5) skaffa, hålla: praebere, providere. *h. færiu æller flota*, V. **23**: 1. *kost (fore manni) h.*, Kk. **15**: 7; J. **21**; Kp. **10**: pr. cfr. *Fore halda*. *mæn þær til h.*, Kk. **7**: 4. not. 34. 6) behandla: tractare. *þæn værr ær -din*, i. e. qui vulneratus ~~est~~. M. **23**: 3. 7) hålla, förrätta: habere, facere. *varþ h.*, Kg. **12**: 1, 2. 8) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. lagh, krist buþ, hælghþ*, Præf.; Kk. **1**: 1; **14**: 9. *h. hionalagh, fæstning*, Kk. **15**: 1. not. 86; Æ. **1**: 3. *talaþi þæt han æi h. þorþi*, d. ä. försvara: defendere. Þ. **14**: 2. not. 100. 9) v. n. hålla hel: integer manere. *siængaköpit -der saman*, d. ä. är gemensamt för makarne: emtio venditio coniugibus est communis. J. **4**: 6. *

Haldbani, m. (vide VGL.))(*sandbani*, M. **9**: 4; **11**: 4. *næmpna man til h.*, M. **9**: 4. *

Half mark, f. 1) half mark: dimidia marca. Æ. **25**: 1; M. **33**: pr; **37**: pr; **40**. &c. 2) halft markland: fundus dimidiam partem praedii *markland* dicti continens. Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 5. *

Half træt, adj. n. till hälften (eller endast om hösten) plöjdt: dimidia ex parte (vel auctumno tantum) aratum.)(*tvætræt*, J. **5**: pr; **13**: 3.

Half öre, m. halföre: dimidia ora (v. sedecima pars marcae). M. **36**, **37**: pr.

Hals, m. hals: collum. *foregöra h.*, d. ä. lifvet: poenae mortis obnoxius esse. M. **15**: pr. *h. ok goþs*, ibid.

Halva (alva), f. hälft, sida: dimidia pars, latus. *af aldra þera, af kunungs -vum*, på allas &c. vägnar: omnium &c. nomine. Conf.; Þ. **1**: pr. *af mansins* v. *kononna -vum* v. *-vu*, å mannens eller qvinnans sida: a parte viri v. feminae. Æ. **1**: 1; **18**. *en af hvarri -vunni*, Æ. **7**: 3. *barn gangi a bætri -vu* (cfr. ÖGL.), Æ. **19**. * *(alf)*

Halver, adj. half: dimidius. Kk. **6**: 7; **7**: 6, 7. &c. *halft annat*, J. **21**. *half fæmpti*, Æ. **22**: pr; M. **23**: 4. *halft*, absolute, hälften: dimidium. Kk. **6**: 1; **11**: 3; **13**: 2; Æ. **7**: 2. &c. *halvu dyrra, mera, höghri*, d. ä. dubbelt: duplo carius &c. Kg. **11**: 1; Æ. **25**: 1. not. 47; M. **24**: pr, 1; **29**: 3. *halvu læghra* v. *minna*, hälften: dimidio. Kg. **11**: 1; Æ. **11**: pr. Cfr. *Göþa, Hundari*. *

Hamar, m. hammare: malleus. *kasta haka ok hambri* (dat.), allitt. M. **12**: 5. De mensura l. c. constituta, cfr. Gr. p. 54. seq.

Hamar, m. gammal och mindre noggrann delning af by: vetus et minus ordinata pagi divisio. *by ligger i hambri ok i forni skipt*,)(*i rættri solskipt*, V. **1**: pr. coll. §. 2. Qualis fuerit illa divisio, ac quaenam ratio fuerit denominationis, dubium est. Cum v. *h.* significet non solum malleum, sed etiam montem, saxum, verba: *ligger (sc. by) i fiællum*, SML. Kk. **2**, respicere videntur eandem vetustam pagi divisionem, quam denotant verba *liggia i hambri*. Vetus pagorum situs inde, ni fallor, hoc nomen accepit, quod pagi antiquissimis temporibus, ubi id fieri potuit, aedificati sunt in clivis montium, quo terrae culturae aptae parceretur. Quod vero faber pace domestica fruebatur inter officinam suam et domicilium, si haec tam prope essent sita, ut ex hoc illam iactu instrumentorum suorum, forcipis et mallei, attingere posset, M. **12**: 5; hac ex re concludi non potest parem mensuram in pagis dividendis fuisse adhibitam, etsi multa adsunt exempla, ex quibus apparet usum mallei, iaculi &c., quorum iactu termini definiti sunt, olim late patuisse.

Cfr. ÖGL. B. **28**: 3. et Gr. p. 55. seq., p. 526-528. Propriam significationem verborum: *liggia i hambri*, iam pridem incognitam fuisse, inde concludi potest, quod Ragv., in versione codicis Magnaeani, haec verba silentio praeterit. Locc. vertit: "situs in lapidoso loco;" Ver. vero perperam: "incultus et desolatus fundus;" et sic fere Lund. Cfr. SML. v. *hamarskipt.*

Hamblan, f. lemmars stympning: mutilatio membrorum. Kg. ind. **8**. Cfr. ÖGL. v. *hambla.*

Hampn, f. hamn: portus. Kg. **11**: 4. *næmpna h.*, designare portum, e quo exibit classis; nisi, ut potius crediderim, *hampn* pro *hampnu* sit scriptum (cfr. *Stampn*). Kg. **10**: pr.

Hampna, f. (vide ÖGL.) Kg. **10**: 1, 2. *þre marker fore -nuna*, d. ä. om en hel hamna försummat att erlägga utskylder: si tota *hamna* neglexerit pensionem. Ibid. §. 6. Ex citatis locis constat quodque hundredum in octo partes *(attungar)* fuisse divisum, quarum quaeque plures hamnas continuit. Ratio huius divisionis eadem, ut videtur, in Suecia fuit ac in Dania, ubi ex singulis hamnis unus vir in quaque expeditione bellica exivit *(Jydske Lov*, III. 1. Cfr. P. E. Bergfalk, *om Svenska jordens beskattning*, Upsala 1832, pag. 57, 58.*)*. Quod si ita sit, quaevis *ar* (pars regionis *skiplagh*) sine dubio unum remigem praebuit; qua ex re ratio nominis *ar* (proprie remus) v. *har* (proprie scalmus, vide ÖGL.) evidens est. Cfr. *Ar*. — Si *hampn* pro *hampnu* scriptum sit, Kg. **10**: pr., *næmpna h.* est nominare illos viros ex singulis hamnis, qui in instante bello militiam facerent. Cfr. *Stampn*. °2

Hampnu mæn (hampnæmæn), m. pl. invånare i en hamna: incolae regionis *hamna* dictae. Kg. **10**: 2; **þ. 1**: 1. *attungs maþer ok h. (allir)*, den af åttingen valde föreståndaren, jämte de med honom följande männen från de särskilda hamnorna: praefectus ab octava parte hundredi nominatus, una cum viris ex singulis hamnis eum comitantibus (ut in antecedentibus statuitur). Kg. **10**: 2, 4.

Han, pron. han: ille. *h. (sc. sum) i varþi skær*, Kg. **12**: 1. gen. *hans; til hans*, till honom: ad eum. Kk. **4**: pr; **8**: 1; **19**: 4; Kg. **10**: 2; M. **30**: 5. dat. *hanum*, Kk. **1**: 2; **4**: 1. &c. acc. *han; sum han* (honom: eum) *föþir*, J. **21**. *biþin*, pro *biþi han*, Kg. **5**: 1. *fören*, pro *före han*, Kk. **2**: 3. not. 21. °

Hand, f. hand: manus. Kg. **8**; M. **23**: 1. &c. *taka h. i fontkar*, Kk. **14**: 10. *þumulfinger ær sva gilder sum half h.*, M. **24**: 1. *(mæþ aske ok hände* &c. M. **12**: 4. not. 61.*) sætia manni i hænder kirkiu, dom* &c. Kk. **5, 6**: 5; J. **18**: pr; **20**: pr; Kp. **5**: 5; **þ. 1**: pr. *fa manni i hand* v. *hænder*, M. **7**: 1; **19**: 1; Kp. **6**. *arf falder manni til -da*, Æ. **21**: 2. *hava biskups dom, kunungs syslu* &c. *-da mællum*, Kk. **15**: pr; Æ. **7**: 3; M. **8**: 1; **43**: pr; **44**: 2; **51**: 1; Kp. **9**: 3; V. **7**: 1; **27**: 1. *værþer i -dum takit*, M. **10**: pr. *leþa sik af -dum*, M. **44**: pr; **47**: pr. *taka hænder*, vide *Taki*. Cfr. *Harms hand, Iæmpnaþa hænder; Af-, A hænda.* °

Hand, ? slag: genus. Vide *Aldra-, Annur-, Hvaria-, Holka handa.* °1

Handa værk, n. 1) gerning som verkställes med händerna: actio quae manibus fit. *varþa -kum sinum*, V. **24**: 1. *spillas af mans -kum*, Kp. **6**. *(manna) h. ær v. synis a (liki)*, d. ä. spår af våldsam gerning: vestigium humanae violentiae apparet. M. **8**: pr; V. **29**: 1. 2) ett med händer gjordt verk: opus manu factum. Vide *Handværka drap.* °2

Handklæþi, n. handkläde: sudarium. Kk. **14**: 10. not. 6.

Handla, v. a. handtera: tractare. *illa h.*, V. **7**: pr. Scribitur *haldna, hanna*, nott. 93, 95. ibid.

Handlös, adj. (vide ÖGL.) *h. vaþi*, M. 4, **23**: 2. *2

Handraghin, adj. dragen ur händerna: e manibus ereptus. *-ghit ran* (vide VGL. v. *handran*), M. ind. **33**; cap. **32**: 1.

Handsama, v. a. (Isl. item) gripa med händerna, fasttaga: manu prehendere, capere. M. **44**: pr.

Handværka drap, n. dråp, tillskyndadt genom en med händer gjord inrättning (till villdjurs dödande eller fångande): caedes per opus (ferarum occidendarum vel capiendarum caussa) manufactum homini illata. M. ind. not. 7.

Handværkaþer, adj. åstadkommen genom en med händer gjord inrättning: opere manibus constructo factus. *-kat drap*, M. ind. **5**. Cfr. *Handværka drap*.

Hapti, m. (a *hapt*, vinculum, vide VGL.) fånge: captivus. Æ. **16**: 2.

Har, n. hår: crinis, capillus. Æ. **11**: 1. *

Harmber, m. harm, vrede: dolor, ira. Inde

Harms hand, f. en af vrede styrd hand: irata manus. *dræpa* v. *sla til döþs mæþ harms hændi*, M. **12**: pr; V. **29**: 1. Cfr. ÖGL. v. *vreþs hand*.

Harva, v. a. harfva: occare. V. **6**: 1. *2

Hasl, f. hassel: corylus. V. **14**: 4. *2

Hasæti (hassæti), m. (Isl. item, a *har*, scalmus, vide ÖGL.) rodare: remex (quasi scalmo adsidens). Kg. **10**: pr; **11**: 1; M. **12**: 7. Scribitur *assæti*, ibid. in nott.

Hatter, m. hatt: pileum. Kk. **14**: 10. *2

Hava (sup. *havæt*, V. **13**: 2.), v. a. 1) hafva: habere. Conf.; Kk. **1**: 1; **7**: 7. &c. *h. hionalagh, löskalæghi, þyþilagh*, Kk. **15**: 6, 8. *þæn sum malseghanda haver*, vide *Malseghandi*. *havi þæn skaþa* &c., damnum eius esto. Kk. **7**: pr; Kp. **7**. *h. i flerum akrum*, d. ä. ega del i: plurium agrorum particeps esse. J. **4**: 7. *þön hafþu ængum andrum til sighia*, neminem habebant cui nuntiare potuissent. Kk. **11**: 2. *ægha* v. *skola h.*, d. ä. erhålla: accipere. Kk. **7**: 8, 9; **8**: pr. 2) hålla: habere, celebrare. *þing h.*, Kp. **10**: pr, 1; Þ. **1**: pr; **5**: 5. *syn h.*, V. **6**: 1. *mæssu h.*, Kk. **14**: 7. 3) framhafva, föra: adducere, afferre. *h. fæ i taka handum*, vide *Taki*. 4) häfda: stuprare. Kk. **15**: 8. not. 44. 5) v. aux. (vide ÖGL. sub 4.) *h. værit*, Conf.; Kk. **7**: 5. *h. havat*, V. **13**: 2. *at* (ab *ægha*) *h.*, J. **15**: 1. *

Havandi, adj. hafvande: gravida. *værþa h. mæþ barni*, Æ. **20**.

Hel, adj. 1) hel)(half &c.: totus. *helt hundari*, Kg. **10**: 4. not. 80. 2) frisk: sanus, vegetus. Kk. ind. not. 53. XIII. *h. ok osiuker*, Add. **1**. *

Hela, v. a. 1) hela, läka: mederi. *h. sar*, M. **27**. 2) återställa, ersätta: reparare, rependere. *h. ater kost*, Æ. **10**: 2.

Helbryghþu, adj. helbregda, frisk: sanus, vegetus.)(*siuker*, Æ. **18**; Add. **1**.

Helsa, v. a. helsa, önska välgång: salutare, salutem optare. Conf.

Hem, n. 1) hem, boning: domus. *hus ok h.*, allitt. M. **12**: 1. 2) verld: mundus. *föþas ok i h. koma*, Æ. **10**: 1. *

Hem, adv. hem: domum. Kk. **1**: 1; **14**: pr; Kg. **5**: pr. &c. (*liggia h. til mans*, d. ä. hemma hos: in domo alicuius iacere. Kk. **8**: 1. not. 71.) *

Hema, v. a. hysa, härbärgera: domo recipere. Vide *Husa, Hysa*.

Hema, adv. hemma: domi. Kg. **11**:

pr, 1; M. **1**: 1; **12**: 4; **47**: 3; Þ. **8**: 5. &c. *h. fore hundari sinu*, i. e. in iudicio illius territorii, ubi habitat. Þ. **6**: 1. Cfr. *Sitia.* *

Hema hion, n. pl. trälar (egentligen husfolk): servi (proprie domestici). Kk. **9**: pr; Æ. **3**: pr; M. **12**: 1; **53**: 2. Scribitur *hemo-* v. *hemuhion*, ibid. in nott. Danus vertit: *indiste folck*, Kk. **9**: pr. not. 65.

Hem bæra, v. a. hembära, hemföra: domum referre. Kp. **6**.

Hemdræpin, adj. dräpen hemma i sitt hus: domi suae occisus. M. **12**: 1.

Hemfriþer, m. (vide VGL.) M. **29**: pr; **39**: pr. *1

Hemfylgh, hemfylghþ, f. (vide VGL. sub 1 et 2.) Æ. ind. **8**. *

Hemföþa, f. (vide ÖGL.) Þ. **9**: 5. *han a vald til h. æn qvikt ær til hemgærþ æn döt ær*, M. **43**: pr. *væria þæt sik til h. æller hemgærþ*, M. **44**: pr. *2

Hemgærþ, f. bevisning derom, att en sak blifvit förfärdigad hemma hos en viss person: probatio, qua aliquis adserit rem quandam domi suae esse confectam. Þ. **9**: 5. Cfr. *Hemföþa*.

(Hemlösa, v. a. igenlösa (pant): redimere (pignus). Kk. **14**: 4. not. 93.*)*

Hemsokn, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. Kg. **5**: 2, 3. *göra (manni) h.*, Kg. **5**: pr, 2, 4. *

(Hemsökning, f. i. q. *hemsokn*. Kg. ind. not. 3.*)*

Hemul, adj. (vide ÖGL.) *iorþ -la göra*, d. ä. försvara sin förytring och köparens besittning (säges om fångesmannen): alienationem fundi a se factam et possessionem emtoris defendere. J. **18**: pr; **20**: 2. not. 97. *þe iorþ ær hanum h.*, d. ä. förytras åt honom: fundus ei cedit v. eius erit. J. **4**: 4. *aterfang æru hans (sc. fæ) skær ok h.*, d. ä. hans lagliga egendom: res a fure receptae pleno iure ad eum pertinent. M. **38**. Cfr. *Ohemul*. *2

Hemula, v. a. 1) i allmänhet, tillegna, försvara: generatim, appropriare, defendere. *h. hvem han hælder vil*, d. ä. afgöra åt hvilkendera han gifvit: decidere utri dederit. Kk. **14**: 2. 2) i synnerhet, mot klander försvara hvad man åt en annan förytrat: specialim, rem (mobilem vel immobilem) a se alienatam contra vindicationem defendere. *h. værþ* v. *iorþ*, J. **4**: 2; **18**: 1; **20**: 2. *h.*, absolute, J. **4**: 2; **20**: 1. not. 86. *

Hemult (hemuld, hemold), f. försvar för förytring af jord eller lösören: defensio alienationis rei immobilis vel mobilis. *i h. standa*, stå inför rätta för att försvara sin förytring: factam alienationem defensurus iudicio se sistere. M. **45**: pr; J. **18**: pr; **20**: pr, 1; Add. **12**. *(falla at h.*, brista åt hemul: deficere in tali defensione. J. **20**: pr. not. 65.*)* *2 *(hemuld)*

Hemulzman, m. (vide ÖGL.) M. **44**: 2; **45**; J. **15**: 3; **20**: pr, 1; Add. **12**. *2

Henrici dagher, m. Henriks dag: dies XIX Ianuarii, quo celebratum est festum Henrici Fennorum Apostoli. Kk. **22**: pr. not. 45.

Heta (heita, Þ. **14**: 2. not. 100.*)*, v. n. heta, kallas: appellari. *h. dulghadrap, sporgæld, rör, bolstaþa skæl, lyktaran*, M. **8**: pr; **9**: 2; V. **18**: pr; Þ. **8**: 2. *kona hete laghtakin*, Æ. **2**: pr. *h. horstakka, rishofþe, þiuver, agnabaker*, Æ. **6**: pr; **21**: 1; M. **47**: 1, 2; **49**: pr. &c. *sum han hetir*, ut appellatus est v. ut alter ad eum dixit. Þ. **14**: 2. not. 100. *

Heþer, m. heder: honor. *til h. ok til husfru*, allitt., i. e. ad honestam uxorem. Æ. **3**: pr.

Heþin (hæþin), adj. 1) hednisk, hedning: paganus. Præf. *i heþnum tima*, Præf. (Þ. **14**: 2. not. 100.) 2) odöpt (om

barn): non baptizatus (de infante). Kk. **11**: 2, 3; M. **11**: 7. °

Heþra, v. a. hedra: honorare. Æ. **4**, ubi verba *husfru sina h.* ab Ih. vertuntur: "novae nuptae munus aliquod offerre."

Himin (hymin), m. himmel: coelum. *kunungher af himpnum,* coelorum rex. Kg. **12**: 2.

Himiriki (hymiriki), n. himmelrike: coelorum regnum. Æ. **25**: 1; J. **23**; Kp. **11**; V. **29**: 2. not. 89. °1

Hin (gen. f. *hinnær,* Æ. **6**: 3.), pron. 1) den andre: ille, alter. Kk. **14**: 7. not. 67; **15**: 1, 8; Æ. **6**: 3; **11**: 2; **16**: pr, 1. &c. *vil hin* (acc.) *fore binda,* M. **26**. *h.* (sc. *sum rænti) böte fiuratighi marker ok brut þe han* (sc. *draparin) görþi,* M. **32**: pr. *hint gangi alt til skiptis,* d. ä. allt det öfriga: cetera omnia dividuntor. Æ. **10**: pr. *h. heþne,* denne hedning: paganus iste. Præf. *hin — hin,* den ene, den andre: alter — alter. Kp. **2**: 2. 2) den (som): is (qui). *h. sum,* Kg. **5**: 1; M. **6**: pr; **44**: 2; **51**: 1. &c. *hint þær,* J. **21**. *hini (sc. sum) æptir sinum kæra, h. sik þæt kændi, h. fore mera ligger, h. af andrum tok,* M. **46**; J. **15**: pr; V. **1**: pr; **16**: 1. 3) artic. def. *h. hælghi, annur,* Æ. **3**: pr; M. **23**: 1; Þ. **14**: 1. *Erikinum hælgha,* pro *Eriki hinum hælgha,* Præf. °

Hindra dagher, m. (vide VGL.) *-dags,* adverbialiter, i. q. *a -dagh,* Æ. **4**. °

Hindra dags gæf, f. (vide ÖGL.) *sva i h. sum i andrum bom,* så väl der bland lösören finnes sådant som är gifvet i morgongåfva, som i andra bo: tam ibi, ubi inter res mobiles tales sunt, quae nomine doni matutini (ut dicitur) datum est, quam aliis locis. Æ. **10**: pr. coll. Add. **5**. Cfr. *Morghon gæf.* °

Hion (hiön), n. (in sing. occurrit Kp. **4, 11**.) 1) man och hustru: maritus et uxor. Kk. **15**: 1, 2; Æ. **10**: pr; M. **7**: 2; **34**. 2) husfolk, tjenstfolk: servi, aliique homines ad domum pertinentes. Æ. **2**: 1; Kp. 4; V. **9**: pr. *kirkiunna hion,* laici templo quodam modo adiuncti, "coloni, aut ex reliqua familia templo adscripta," ut vertit Lund.,)(*klærker,* Kk. **20**. Cfr. *Gæst-, Hema-, Leghu-, Reþo hion.* 3) i allmänhet, person, menniska: generatim, homo. Kp. **11**. °

Hiona (hiöna), n. (vide ÖGL.) *bondans h.,* Kg. **5**: 1. °2

Hionalagh, n. 1) hjonalag, äktenskap: coniugium. Kk. **11**: 2; **15**: pr, 1, 2; J. **4**: 6. 2) samlag emellan makar: concubitus coniugum. *hava h. i kirkiu,*)(*löskalæghi,* Kk. **15**: 6. °

Hionavighning, f. vigsel: benedictio nuptialis. Kk. ind. **9**.

Hiorþ, f. (vide ÖGL.) V. **7**: 6; **17**: 5. *þær ær h. sum tiu hovoþ æru,* V. **7**: 6. *taka alt saman h. ok hirþa,* allitt. ibid. °2

Hiorþlöt (hiörþlöt), f. betesmark: pascuum. M. **8**: pr; V. ind. **19**; cap. **17**: 3, 5. °2

Hiorþvalder (hiörþvalder), m. i. q. *hiorþlöt.* V. **5**: 1; **7**: 3; **17**: 5.

Hirþi, m. herde: pastor. Vide *Hiorþ.* °

Hirþman, m. drabant, hofman: satelles, aulicus. Kp. **5**: 4. Cfr. ÖGL. v. *hirþgarþer.*

Hit (hitt), adv. hit: huc. Þ. **14**: 2.

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. Præf.; M. **8**: pr; **9**: 3; **12**: 6; **47**: pr, 1, 2. &c. *þiuvar h. gærna sva sum klokkarin -ti kalkin,* M. **52**: pr. *hittas,* pass. finnas, vara till: inveniri. Conf.; Kp. **2**: pr; V. **7**: 5; **17**: 5. Cfr. *Fynd, Til hitta.* 2) råka, träffa: offendere, convenire. *hittas,* dep. råkas: convenire. *h. sattir,* vide *Satter.* 3) besöka, gå till: adire, visitare. Æ. **1**: pr; Kp. **9**: pr. 4) finna, anse: censere, existi-

mare. *sum han rættast -tir, æptir þy han sannast -tir,* Kk. **11**: 1; **15**: 5. ⁰

Hiælp, f. hjelp: auxilium. Kk. **22**: 2. ⁰ *(hialp)*

Hiælpa (impf. *halp,* pl. *hulpu,* sup. *hulpit*), v. a. c. dat. hjelpa: opem ferre. *h. manni,* Kk. **12**: pr. *h. manni et dagsværki,* V. **9**: pr. *h. goþs undan eld* &c. M. **54**: 3. *(þær) til h.,* M. **30**: pr, 1, 2, 4. *h.,* absolute, V. **24**: 2. Cfr. *Lagh hiælpa.* ⁰ *(hialpa)*

Hofþa dyna, f. hufvuddyna: cervical. Æ. **10**: pr. ⁰2

(Holka handa, adv. af hvad slag som hälst: cuiuscumque generis. Kk. **6**: 4. not. 17.*)*

Holmber, m. holme: (parva) insula. V. **17**: pr. Cfr. *Flotholmber.* ⁰1

Hor, n. hor: adulterium. Kk. **15**: pr. nott. 32, 42; §. 3; Æ. **5**; Þ. **11**: pr. *enfalt, tvæfalt h.,* Kk. **15**: 3. ⁰

Horbarn, n. oäkta barn: spurius. Æ. **10**: 1. ⁰1

Horbot, f. böter för hor: mulcta adulterii. Kk. **15**: 3.

Hordomber, m. hordom: adulterium. Kk. **15**: 3. et not. 17; Æ. **24**: 1.

Hormal, n. (vide ÖGL.) Kk. **15**: pr. not. 32; §. 3. ⁰2

Horn, n. (egentl. horn: proprie cornu) naglar: ungues. *synis a (sc. barni) h. ok har,* allitt. Æ. **11**: 1. Ib. credit *horn* contractum esse ab Isl. *horund (v. hörund),* cutis; quod mihi non videtur verisimile, etsi ius Scanicum habet *huth ok har.* Quod vero in iure Germanorum antiquo longe alio sensu occurrit *haut und har* (Cfr. Haltaus, *Gloss.* v. *haut*), id huc non pertinet. ⁰

Horsiæng, f. (vide ÖGL.) *værþa dræpin i h.,* Æ. ind. **6**. ⁰2

Horstakka, f. (a *stækkia,* mutilare; vide ÖGL.) stympad horkona; så kallas qvinna, hvilken, för begånget hor, hår, öron och näsa blifvit afskurna: adultera mutilata; ita appellatur femina cui, propter commissum adulterium, crines, aures et nasus sunt abscissi. Æ. **6**: pr.

Hovoþ, vide *Huvuþ.*

Hvar (n. *hvart*), pron. hvar, hvarje: quisque. Conf.; Kk. **2**: pr; **7**: pr. &c. *hvar* v. *hvart þera,* Kk. **15**: 1, 3; **19**: pr. &c. *hvart,* uterque. Kk. **14**: 2. *hvar* v. *hvart um sik,* Conf.; Kk. **15**: 3. &c. *hvart* v. *hvar sak æptir sinum brutum* v. *vitnum* v. *fallum, sinni akomo* v. *aværkan, sinu lati,* Kk. **7**: 8; M. **28**: pr; **29**: 2; **30**: 5; **54**: 1; J. **15**: 1. &c. *h. tiundi, attundi,* Kk. **7**: pr; M. **53**: pr. &c. Cfr. *Hvariun.* ⁰

Hvar (hva, Kg. **9**: 3. &c. *hvo, hvå, ho, hvem,* Kk. **6**: 6. not. 33; **15**: 3. n. 90. n. *hvat),* pron. hvilken: quis. M. **12**: 6. &c. gen. n. *hvars,* J. **9**: pr. dat. m. *hvarium,* J. **16**: 2. *hvem,* Kk. **14**: 2. *h. sum,* a) hvilken som: quis, Kk. **15**: 7. coll. not. 25; Kg. **10**: 8. b) eho som: quicumque. Kk. **6**: 6; **7**: 3; **8**: 2. &c. *hvat ær,* Præf. *h.,* omisso *sum,* Conf.; Kk. **2**: 1; Æ. **2**: pr; **7**: 3; **17**: pr. &c. *(æ) hvat iorþ, utskyld, sak* &c. *þæt hælst ær,* Kk. **20**; Kg. **10**: 8; **11**: 1. &c. *hvat brutum, illgærningis manni, utskyldum, arvi, þingi, taka þæt hælst ær* v. *þæt væra kan,* Kk. **20**, **22**: 1; Kg. **10**: 8. not. 7; Æ. **21**: 2; M. **44**: pr; Kp. **6**; V. **27**: pr; Þ. **12**: pr. *hvat köpörum man köpir hælst, hvat skilnaþi þera mællum kom,* Kp. **5**: 3; V. **11**: pr. Cfr. *Æ.* ⁰

Hvar, adv. 1) hvar: ubi. M. **4**, **43**: pr; Kp. **9**: pr, 6. &c. *h. sum,* Kk. **15**: 7. 2) ehvar: ubicumque. J. **4**: 1; V. **14**: 7; Þ. **7**: 3; **13**. *h. sum,* Kk. **22**: 1; M. **8**: pr; **29**: pr; Þ. **7**: 1. Cfr. *Æ.* ⁰

Hvarghin (n. *hvarti; hvatte, hvaske* &c. Kk. **19**: 4. not. 46.), pron. ingendera: neuter, nullus. Kk. **19**: 4; M. **30**: 3; J. **6**: 1 - 3. &c. *hvarti þera,* neuter. Æ. **23**: 2; M. **13**: 2. ⁰

Hvarghin, adv. ingenstädes, aldrig: nusquam, numquam. Kk. **16**: 2; M. **23**: 2; Þ. **2**: pr. °

Hvaria handa, adj. indecl. ehvad slags: cuiuscumque generis. Kk. **20**; M. **1**: pr; V. **16**: pr, 4. *æ h.*, Kk. **15**: 5.

Hvariulund, adv. på hvad sätt som hälst: quocumque modo. M. **2**: pr. Scribitur *hvaria lund*, ibid. not. 76; *hvarialunda*, M. **38**. not. 1.

Hvariun, pron. hvarje: quisque. M. **44**: 1. Cfr. VGL. v. *hvarin*.

Hvarti, n. a pron. *hvarghin*, q. vide.

Hvarti (hvatte, hvaske &c. Kk. **2**: 3. not. 24.*)*, conj. hvarken: neque. *h. ... æller*, Kk. **2**: 3; **7**: pr; **14**: 7; **19**: 4. &c. °

Hvat, conj. 1) antingen: utrum. *h. ... æller*, Kk. **2**: 2; **11**: 1; **14**: pr; **15**: pr; Æ. **1**: 2. &c. *h. hælder ... æller*, Kk. **14**: pr; Æ. **17**: 1. &c. 2) ehvad: sive. *h. ... æller*, Kk. **7**: 2; **14**: pr, 3, 5; **16**: 2; **17**: pr; **21**: pr; Æ. **1**: 2. &c. *h. sum ... æller*, Kg. **5**: pr. *h. hælder ... æller*, Kk. **19**: 1; Æ. **10**: pr; **24**: 2; M. **22**. &c. Cfr. *Æ*. °

Hvaþan, adv. hvarifrån: unde. *h. han ær*, d. ä. der han bor: ibi, ubi ille habitat. Þ. **6**: 1.

Hug, n. hugg, huggning: caesio, ictus (gladii &c.). M. **3**. Cfr. *Af-, Offhog*. °

Hugga (impf. *hiögg*), v. a. 1) hugga: (securi, gladio &c.) caedere. *h. finger* &c. *af manni*, M. **23**: 1; **24**: 1. *h. af hænder* &c. Kg. **8**; M. **31**: 1. *h. döpviþa las*, *tymber* &c. V. **14**: pr, 1, 3, 4. *h. at manni*, M. **3**. *h. sunder*, V. **16**: 4. *huggas*, dep. ictibus pugnare. M. **10**: 2. Cfr. *Up hugga*, *Iarn huggin*. 2) hugga ned, fälla (träd): caedere (arbores). *h. træ*, *ek* &c. M. **6**: 4; V. **14**: 5, 6, 9–12. 3) såra; i synnerhet göra fullsår: vulnerare; praesertim plenum vulnus infligere. M. **3**, **29**: 1, 2. *h. annan fullum sarum* v. *fullsæri*, Kg. **11**: 1; M. **25**: 1; **32**: 1. °

Hugher, m. håg, sinne: animus. Æ. **1**: 3. Cfr. *Athughi*. °1

Hvi, adv. hvi, hvarför: cur. V. **20**: 2. °

Hvilika leþ, adv. på hvad sätt som hälst: quocumque modo. Kk. **6**: 4. Scribitur *hvilka ledis*, ibid. not. 17.

Hvilikin, pron. 1) hurudan: qualis. V. **18**: pr. *æ h.*, hurudan som hälst: qualiscumque. Kk. **9**: pr. 2) hvilken: quis. Æ. **17**: pr. *h. þera*, J. **6**: pr; V. **14**: 9. *-kit þera*, Kk. **14**: 2. 3) hvilken som hälst: quicumque. Kk. **1**: 3; **13**: 2; Kg. **9**: 1; J. **15**: 1; Kp. **9**: 3. *h. þera*, Kg. **10**: 2; Þ. **2**: 1; **8**: pr. *-kit þera*, M. **17**: pr. *e h.*, M. **44**: 1. °

Hvilka lund, *hvilkalunda*, adv. i. q. *hvilika leþ*. Kk. **6**: 4. not. 17. °1 *(hulkalund)*

Hviter, adj. hvit: albus. *giva værþ ok pænninga hvita*, allitt., d. ä. silfverpenningar: pretium nummis argenteis pendere. J. **1**: pr.

Huld, n. kött: caro. *sla man til bloþs, fullsæri i hofþi æller huldi*, M. **22**. *bloþsar* v. *fullsæri*, *bloþsars vaþi* v. *fullsæris vaþi i huldi*)(*i hofþi*, M. **23**: pr; **24**: pr. *hugga fullsæri i huvuþ æller h.*, M. **32**: 1. Ex his locis patet *h.* significare corporis partes carnosiores generatim,)(*huvuþ*, non vero "ventrem, vel partem corporis cavam," ut credit Ih., h. v. cum v. *hul*, cavitas (vide *Hulsæri*), confundens. °

Hulsæri, n. (a *hul*, cavitas pectoris vel abdominis) sår, som intrångt i bröst- eller bukhåligheten: vulnus, in cavitatem pectoris vel abdominis penetrans. M. **27**.

Humbli, m. humle: lupulus. Kk. **7**: 5; Kg. **11**: pr.

Hun, pron. hon: illa. Kk. **3**, **7**: 4. &c.

gen. *hænnær, hænnæ,* Þ. 8: 1. dat. *hænni,* Kk. 6: 6. acc. *hanæ,* Kk. 7: 3. * *(hon)*

Hundari, n. 1) härad: territorium (hundredum). Kk. 12: 1; 15: 5; Kg. 10: 1–3; M. 8: pr; 9: 1–3; 10: 1; 11: 6; 17: pr; 45: pr; Kp. 5: pr; 10: 2; V. 20: pr; 22: 3; 23: 1, 5; Þ. 1: pr; 6: 1; 14: 1. *fiærþungs h.,* Kp. 9: 1. cfr. *Fiærþunger. halft h.,* Kg. 10: 4, 7; V. 23: 5. *alt h.,* Kg. 10: 2, 4, 7, 11; V. 23: 5. *innan -ris,* M. 45: pr; Kp. 5: pr; Þ. 6: 1; 9: 5. Cfr. *Innan hundaris man.* — Ut plura *hundari* constituebant unum *folkland,* ita regio *Roþin* dicta in plura *skiplagh* erat divisa; praeterea vero *h.* idem est quod in iure VG. et OG., pariter ac in Norvegico et Danico, appellatur *hæraþ,* quod vocabulum, procedente tempore, illius quoque locum occupavit, quo factum est ut illud aboluerit, etsi vestigia eius in nominibus singulorum territoriorum Uplandicorum, ex. c. *Erlinghundra, Seminghundra* &c., hodieque supersunt. 2) häradets invånare: incolae hundredi. V. 20: 3. *fore h. sinu,* d. ä. på sitt eget härads ting: in iudicio sui hundredi. Þ. 6: 1. *mæþ sinu h. ok domara sinum,* idem. Þ. 6: 1; 7: 6.

Hundaris kirkia, f. häradskyrka, en kyrka som troligen var byggd på det ställe, der häradstinget hölls, för att begagnas af de der församlade häradsboarne: templum hundredi, exstructum, ni fallor, eo loco, ubi iudicium hundredi celebrabatur, et communi usui incolarum hundredi illuc convenientium, destinatum.)(*tolfta kirkia,* Kk. 2: pr; Kg. 10: 5. Scribitur *härads kirkia,* ibid. in notis; *huwdhæredz kirkia,* Kk. 2: pr. not. 11; a Ragv. uno loco vertitur: "ecclesia insignis, constituens cum aliis sibi adiacentibus ecclesiis contractam;" altero vero: "ecclesia residentialis." Verisimile mihi videtur templa, accepta christiana fide, primum exstructa esse illis locis, ubi hundredorum incolae ad iudicia habenda convenerunt, cum ibidem sine dubio ethnica sacrificia fecerant, iam vero christiana sacra celebrarunt. Postea templis instructae sunt singulae hundredi partes *(tolftir),* ex quibus factae sunt paroeciae adhuc exstantes *(soknar).* Cuius rei vestigia hodieque apparent. Ipsum nomen quorundam templorum testatur ea aliquando, quodque suo hundredo, fuisse communia, ex. c. *Sollentuna, Lohärad, Rasbo* (olim *Resbohundari*), *Vaxala* &c. De quibusdam idem aliis rebus probatur. In territorio *Färentuna* (vel *Svartsjö*) templum eiusdem nominis ceteris antiquius esse, et olim in toto isto territorio unicum fuisse fertur (Salvius, l. p. 307. cit. p. 204.) Templum paroeciae *Vallentuna,* in territorio eiusdem nominis, valde vetustum esse dicitur; in eadem paroecia est locus quidam *Tingsvall* (campus iudicii) adhuc appellatus, ubi iudicia sub dio olim celebrata esse feruntur (ibid. p. 111.). Talis iudicii locus, *Kongshof* (villa regia) appellatus, quoque monstratur in territorio *Håbo,* haud procul a templo *Håtuna* (ibid. p. 237.). Huc referenda videntur templa, quae a *Husby* v. domicilio praefecti regii nomen habent (ex. c. in territoriis *Erlinghundra* et *Långhundra*), cum ad ista loca sine dubio concilia hundredorum fuerint convocata. Notanda quoque sunt templa, quorum nomina indicant ethnica sacra iisdem locis olim fuisse habita, ex. c. *Fröslunda* (nemus Freieri) in territorio *Lagunda.* Plura hac de re afferre vellem, quibus tamen hic non est locus; rem altiore indagine dignam aliis commendo. Addere tantum liceat paroeciam quandam

in Sudermannia habere nomen *Härad;* et v. *herats-kyrkia* in gloss. ad M. L. Gulaþ. L. verti: "ecclesia mater centumpagi."

Hundaris næmpd, f. (vide VGL. v. *hæraþsnæmd.*) *h. skal vita hvat ... æller* &c. Kg. **4**. *h. a vita hvat þær ær sant um,* Kg. **4**: 1. not. 66; **6**: pr. *h. vær man,* Kp. **9**: 3.

Hundaris syn, f. häradssyn: inspectio, ad quam habendam viri nominabantur in iudicio hundredi. V. **17**: 4. *h. til ra ok rör,* ibid.

Hundaris þing, n. häradsting: conventus iudicialis hundredi. M. **39**: 2. not. 14; §. 3; J. **19**; V. **17**: 4; **20**: 3; Þ. **9**: 2.)(*folklands þing,* J. **4**: pr. *lysa fore grannum ok soknamannum ok fore -gi enu,* M. **2**: 1. *biuþa iorþ byrþamanni fore grannum ok kirkiu sokn ... fore -gi eno, aþru, þriþia,* J. **1**: pr. *lysa i by ... fore -gi eno æller fore kirkiu sokn sinni,* M. **52**: pr. Cfr. *Folklands þing.*

Hunder, m. hund: canis. V. **28**: 2; **29**: 1. *

Hundræþ (hundræþæ; dat. etiam *-þum),* num. hundrade: centum. *minna æn h.* (sc. *skyla) fa,* Kk. **7**: 1. *tvem h. arum,* Conf. *h. marker ok fiuratighi,* CXL marcae (non CLX, etsi *h.* apud veteres quoque notavit CXX; vide M. **14**.), Æ. **17**: 1; M. **8**: pr; **12**: 6, 8; **13**: pr; **19**: pr. *liggi i* v. *gilder mæþ -þum* (sc. *markum) ok fiuratighi,* M. **12**: 4, 8. not. 1; §. 9. *gilder mæþ* &c. *-þum ok fiurum tiughum,* M. **12**: pr, 1–5, 7, 10; **13**: 4; **19**: pr. not. 61. *-þa* (sc. *marka) gæld ok fiuratighi,* M. **14**. *-þa marka gæld,* idem, seu mulcta CXL marcarum. Æ. **2**: 1. not. 52; M. **29**: 3. *-þa gæld,* idem. Æ. **2**: 1; M. **12**: pr; **14**, **19**: pr; **20**. *

Huru, adv. 1) huru, på hvad sätt: quomodo. Kg. ind. **1**; Æ. ind. **1**. &c. 2) huru (många &c.): quam. *h. mangir, længi* &c. Kk. **7**: 1; Kg. **10**: 1. &c. *æ h. mykit* v. *mangir,* Kk. **14**: pr; Æ. **11**: 2; M. **19**: 3; J. **15**: 6. *1 *(horo)*

Hus, n. hus: domus. Kk. **2**: 1, 2; Æ. **10**: 1; M. **4**. &c. *lagha h.,* Kk. **2**: 1. Cfr. *Bryta 2, Garþer 3, Hem 1, Kirkia; Fæ-, Kok-, Korn-, Mälte-, Qværna-, Stekara-, Sympn-, Vistahus.* *

Husa, v. a. 1) bebygga: inaedificare. *h. tompt* &c. V. **2**: 2. *(biærgh) h. æller hæfþa,* allitt. V. **2**: 1. 2) hysa, härbärgera: domo recipere. Add. **3**. *h. ok* v. *æller hema,* allitt. Kg. **9**: 3; Kp. **9**: 3; **11**. Cfr. *Hysa.* *

Husa skiul, n. gömställe i eller bakom ett hus: latebra in domo vel pone domum. M. **11**: pr.

Husbonde, m. 1) i. q. *bonde 1.* Kk. **8**: 1. not. 70. 2) i. q. *bonde 2.* Æ. **2**: 1. *

Husfolk, n. i. q. *hussætis folk.* Kk. ind. not. 53. VII; cap. **6**: 7. not. 77; **9**: pr. n. 60.

Husfru (husfrua, Kk. ind. not. 53. XVI.*),* f. husmoder, (bondes) hustru: materfamilias, uxor.)(*bonde,* Kk. **6**: 1; **9**: pr; **10**, **15**: 3; Æ. **2**: 1; **3**: 1; **4**, **6**: 3. &c.)(*husbonde,* Æ. **2**: 1. *bonde æller bryti æller þera -ur,* M. **15**: 1. *dræpa h.* (sc. *sina),* Kk. **17**: 3. Cfr. *Heþer.* — In codd. D. et recc. pro *h.* passim scribitur *hustru,* Kk. **6**: 1. not. 55; Æ. **9**: pr. n. 32. *

(Husfrudömi, n. husmoders stånd, värdighet och rättigheter: status, dignitas et iura matrisfamilias. Æ. **3**: pr. not. 61.*)*

Hus man, m. i. q. *hussætis man.* Kk. **7**: 7. not. 29; **9**: pr. n. 60.

Hus nykil, m. husnyckel: clavis domus. M. **47**: 6.

Hussætis folk, hussætu folk, n. inhysesfolk: tugurii incolae (cfr. *Hussætis man).* Kk. **9**: pr. *h. æller þæt (folk)*

hus haver leght, M. **47**: 6. Cfr. *Inhysis folk*.

Hussætis man, m. (vide ÖGL.) *h. þæn hus leght haver ok ænga sæþ æller fæ haver*, Kk. **7**: 7. *2

Hustru, vide *Husfru*.

Huver, m. det öfversta af en byggnad, tak: summitas aedificii, tectum. *kirkia ær lyktaþ ovan mæþ huvi*, Kk. **2**: pr. *ær h. af fallin*, d. ä. taket öfver luckan till kyrkogården (eller tilläfventyrs öfver kyrkogårdsmuren, der sådan funnits): tectum portae coemeterii (vel forte muri, ubi talis fuit exstructus). Kk. **18**: pr.

Huvuþ, hovoþ (dat. *hofþi*), n. hufvud: caput. *þær ær hiorþ sum tiu h. æru*, d. ä. tio fäkreatur: decem pecudes. V. **7**: 6. Cfr. *Huld*. *

Huvuþbani, m. dråpare: interfector. Þ. **14**: 2. not. 100.

Huvuþduker, m. hufvudkläde: supparus, amictorium. Æ. **10**: pr. *2

Huvuþsman (huvuþsmander), m. hufvudman: princeps; 1) i brott eller ansvarighet: in reatu. Kg. **5**: pr; Þ. **7**: 5.)(*þæn þær til halp*, M. **30**: pr, 2, 4. 2) i edgång: in iureiurando.)(*eþviti*, Kk. **19**: pr, 1. *

Huxa, v. a. (vide VGL.) Vide *Um huxa sik*. *1

Huþ, f. hud: cutis. *han a vald um h. hans*, d. ä. han må hudstryka honom: ius habet eum flagellandi. M. **36**. *

Huþstryka (huzstruka), v. a. hudstryka: virgis caedere. V. **14**: 8. *1

Hyggia, f. sinne: animus. Vide *Brysthyggia*. *1

Hyggia, v. a. tänka: cogitare. *h. at* (cfr. ÖGL.), V. **29**: 2. *

Hylia, v. a. hölja, betäcka: tegere. Vide *Um hylia*. *

Hysa, v. a. i. q. *husa* 2. Kg. **9**: 3; V. **11**: 3. *h. æller* v. *ok hema*, Kg. **9**: 3; V. **11**: 3. nott. 49, 51. *1

Hæfþ, f. besittning: possessio. *hava h. (a iorþo)*, J. **6**: pr. not. 78; §. 1–3; Add. **11**. Cfr. *Alder hæfþ*. *

Hæfþa, v. a. 1) bruka (jord): colere, uti (fundo). V. **21**: pr. *(biærgh) husa æller h.*, allitt., bygga hus på berget, eller på annat sätt begagna det: utilitatem ex petra capere, sive aedes ibi ponendo, sive alio quocumque modo. V. **2**: 1. *hava ok h.*, J. **6**: pr. not. 78. Cfr. *Forhæfþa*. 2) häfda, lägra: stuprare. *h. fæ sum kono*, Kk. **15**: 8. *h. hionalagh*, concubitum coniugalem habere. Kk. **15**: 6. not. 94. *(h. þyþilagh*, Kk. **15**: 8. not. 40.*)* *

Hæl, n. död: mors. *sla man i hæl*, Kk. **6**: 6; Æ. **6**: 1, 2. *sla til hælia*, Kk. **6**: 6. nott. 5, 27. *

Hælda, f. (vide VGL.) V. **6**: 4. *

Hælda, v. a. (vide VGL.) V. **6**: 4. *1

Hælder, adv. häldre: potius. Kk. **4**: pr; **14**: 2; Æ. **10**: pr; V. **7**: 2. *hvat h. ... æller*, vide *Hvat*. *hælst*, superl. hälst: potissimum. *hvilika leþ þæt kan h. væra, hvariahanda ... þæt h. ær*, &c. Kk. **6**: 4; **15**: 5. not. 59; **20**; M. **17**: pr; **19**: 3; **43**: pr. Cfr. *Hvar*. *

Hælfninger, m. hälft: dimidium. V. **14**: 10. *1

(Hælgha likama dagher, m. andre thorsdagen efter pingst, då, enligt Catholikernas bruk, Christi lekamens fest firas, och det invigda brödet (eller den så kallade hostian) kringföres i högtidlig procession för att tillbedjas: feria quinta post octavam pentecostes, qua festum corporis Christi celebrant Romano-Catholici, sollemni pompa circumferentes panem consecratum (hostiam dictam), ut adoretur (cfr. *Guþslikami*). Kk. **22**: pr. not. 44. *helgalekamana nat*, nox hoc festum antecedens. Kk. **14**: 9. not. 47.*)*

Hælghidagher (dat. *hælghum dagh*, acc. *hælghandagh*, pl. *hælghudaghar*),

m. helgdag: dies festus. Kk. **10**. not. 46; **13**: pr. nott. 74, 75; §. 1; **14**: 9; **16**: pr; **17**: pr, 2—4. *

Hælghi þorsdagher, m. (vide ÖGL.) Kk. **22**: pr. not. 44; V. **23**: 1; Þ. **14**: pr. *hælgha þorsdags nat*, natten före denna dag: nox hoc festum praecedens. Kk. **14**: 9. *

Hælghudagha brut, n. (vide ÖGL.) Kk. **16**: pr. *2

Hælghunamæssa, f. alla helgons högtid: festum omnium sanctorum, die primo Novembris celebratum. Kk. **7**: 6. not. 87; **10**; V. **15**: 1. Scribitur *helga-* v. *helghomæssa, helgona dagh*, Kk. **10**. nott. 25, 26, 29. Cfr. *Alla hælghona dagher*. *1

Hælghþ, hælgh, f. 1) helg, högtid: festum. *halda h. um sunnudagha*, d. ä. afhålla sig från arbete: a labore se abstinere. Kk. **14**: 9. Cfr. *Forhælghþ*. 2) fred, säkerhet: pax, securitas. Vide *Manhælgh*. *

Hælla, v. a. hälla: deorsum inclinare. *h. garþ niþer*, nedböja en gärdsgård till marken: saepem ad humum flectere. V. **6**: 2.

Hælægher, adj. 1) helig: sanctus. Kk. **4**: pr; **21**: pr. *þæn hælghi andi*, Kk. **11**: 1; Æ. **3**: pr. *eriker hin hælghi*, Præf.; Æ. **3**: pr. 2) helig)(söcken: festus. *h. dagher*, Kk. **10**. cfr. *Hælghidagher*.)(*sykn dagher*, M. **41**: 1. *h. timi*, M. ind. **41**. *(helagher)*

Hæmpd, f. 1) hämnd: vindicta privata. *orœt h.*, Kg. ind. **4**. *æptir -dum leta*, söka tillfälle att hämnas: occasionem ulciscendi quaerere. M. **10**: 1. 2) straff: poena. *kununglika h. þola*, Conf. *

Hæmpna, v. a. hämnas: ulcisci. M. **9**: 2. — *Hæmpnas*, v. dep. idem. *h. a annan ok annar görþi gærþina*, Kg. **4**: pr. *h. a gruþ ok göra sæt*, Kg. **4**: 1; cfr. *Gruþ*. *h. a gör lagh ok gangin*, d. ä. sedan vederparten gått ed: ulcisci post datum ab adversario iuramentum. Ibid. *h. a lagha tilmæli*, vide *Til mæli*. *

Hæmpta, v. a. hämta: adducere. Kg. **10**: 9. *saman* v. *undan h.*, Kk. **6**: 7; V. **9**: 1. Cfr. *Ohæmpter*. *2*(hænta)*

Hænda, v. a. hända: accidere. *alder, sot, fatökt -der man*, J. **21**. *ny fall kunnu h.*, Conf. *2

Hængia, 1) v. a. a) hänga: appendere. *dyrr fore (sc. hus) h.*, Kk. **2**: 2. not. 70. b) uphänga i galge: in patibulo suspendere. M. **49**: 2. Cfr. *Up hængia*. 2) v. n. hänga: pendere. V. **7**: 5. *

Hæpti, n. fängsel: vincula. *hava man i -tum*, M. **2**: 1. *koma or -tum*, Kk. **14**: pr. Scribitur *hæptilse, hække, hæktelse*, Kk. **14**: pr. not. 82. *2 *(hæfte)*

Hær (hærr, her), m. här: exercitus. Kg. **10**: 1; **12**: 1; Æ. **17**: pr; M. **54**: 3; J. **20**: 1. *2

Hærad, n. i. q. *hundari*. Kk. **12**: 1. nott. 28, 37; **15**: 5. n. 86, 89, 93; §. 8. n. 6, 46; Þ. **1**: pr. n. 14. *hærads kirkia*, vide *Hundaris kirkia*. Cfr. ind. n. pr. v. *Tiuhæræþ*. *

Hærbærghi, n. 1) (vide VGL. sub 1.) *biskups h.*, vide *Biskuper*. 2) (vide VGL. sub 2.) Vide *Kirkio-, Korn hærbærghi*. 3) i allmänhet, rum: generatim, cella, cubiculum. Vide *Sömpnhærberghe*. *1

Hæria, v. a. anfalla med krig, härja: bello infestare, populari. *h. ok brænna*, Kg. **12**: 1. *

Hær op, n. rop, hvarigenom ankomsten af en fiendtlig krigshär tillkännagifves: clamor, quo adventus hostilis exercitus indicatur. Kg. **12**: 1.

Hærra, m. herre: dominus; ita appellantur 1) Gud: Deus. *var h.*, Conf.; Kk. **21**: 1. 2) konungen, riddare m. fl.: rex, equites &c. (cfr. VGL. sub 2.) Conf.; (Præf. not. 39;) M. **20**. *aldra högstu*

hærrarne i sveriki, Kg. 4: pr; 9: pr. 3) länsherre, konungens högste ämbetsman i folklandet eller häradet: minister regius, praefectus regionis *folkland* dictae vel hundredi. *h. ... a læn sit*, Kp. 10: pr.)(*bönder* et *lænsman*, Kp. 10: pr, 2. Cfr. *Folklands-, Læns hærra.* 4) enskild herre eller husbonde: herus, dominus. M. 15: 1, ubi h. v. quoque rusticos, *bonde* et *brytia*, complectitur.)(*sysluman*, J. 4: 4.)(*sven*, Kp. 9: 3. *væra i (sins) hærra syslu* v. *þiænist*, M. 45: 1; J. 20: pr, 1. *

Hærra man, m. i. q. *hærra 4.*)(*sven*, Kp. 9: 3.

Hær takin, adj. tillfångatagen i krig: bello captus. Æ. 16: 2.

Hærtughi, m. härtig: dux. *sik undir kunung æller h.* (sc. ducem regis loco iudicium exercentem) *domföra*, Þ. 13. *2

Hæsta köp, n. hästköp: emtio equorum. *h. ok skipti*, Kp. ind. 5.

Hæster, m. 1) häst: equus v. equa. Æ. 10: pr; Kp. 5: pr, 4; 9: 2; 10: 2; V. 6: 4. 2) häst: equus.)(*skiut*, vide *Skiut.* *

Hæta, v. a. äfventyra, våga, förlora: periclitari, perdere. Vide *Viþ hæta.* *(hætta)*

Hætta, f. hätta, mössa, capuchon: cucullus. Kk. 14: 10. not. 5.

Hæþan, adv. hädan: hinc. Þ. 14: 2.

Högher, adj. 1) hög: altus. Vide *Elder.* 2) stor (till antal &c.): magnus (numero &c.). *höghri bot, gæld, sak, væþning*, M. 11: 1, 7; 14, 18, 34; V. 6: 1; 13: 2; 14: 8; Þ. 3: pr; 13. *hvat þæt æru höghri vitni æller læghri*, ehvad större eller mindre antal vitnen erfordras: sive maiori sive minori testium numero opus sit. Þ. 9: pr. *æi værþer eþren höghri* (cfr. ÖGL.), J. 11: pr. *kona ær halvu höghri æn maþer*, d. ä. dubbelt så mycket bötes för henne: duplo maior pro femina solvitor mulcta. M. 29: 3. *aldra högstu hærrarne*, Kg. 4: pr; 9: pr. *högsto sar*, M. 30: pr. *

Höghia, v. a. höja, öka: augere. *eþer höghis sva sum bot*, V. 24: 4. *1

Höght, adv. högt, mycket: alte, magne, multum. *höghra, höghri*, compar. Vide *Byabrut, Quælia.* *2

Höghtiþ (höctiþ), f. högtid: maius festum. *fæm dagha h.*, Kk. 10.

(Högtidhes daghar, m. pl. högtidsdagar: dies, quibus celebrantur maiora festa. Kk. 10. not. 22.*)*

Höns, n. (vide ÖGL.) Kg. 10: 3, 8, 9. *2

(Hör, m. (Isl. et Dan. item) lin, prov. hör: linum. Kk. 7: 5. not. 38.*)*

Höra, v. a. 1) höra: audire. Kk. 15: 2; Kg. 6: pr. &c. *bön h.*, Conf. Cfr. *A-, Fram höra.* 2) tillhöra: pertinere (ad aliquem v. aliquid). *þe mal vitni h. til*, Þ. 9: pr. *broar sum almanna vægh h. til*, V. 23: 2. not. 62. *þær til hörir*, Æ. 10: pr. *i næmpd þere þæssi orþ h. til*, i. e. de qua nunc dictum est. Kk. 22: 2. Cfr. *Til höra.* *

Höstakker, m. höstack: meta foeni. V. 14: 3.

Höta, v. a. 1) höta, hota: minari. *hött ær mæþ litlu* v. *ængu bött*, Kg. 5: pr; 7: pr; V. 25: 1. 2) lofva: promittere. *h. vitnum* (i. q. *gripa til vitna ok næmpna vitni*, M. 26; Þ. 9: pr.), Þ. 1: 1. *

I.

I, præp. c. dat. v. acc. 1) i: in. *döpa i vatni, i kirkiugarþ læggias*, Kk. 11: 1. *i kirkiu ganga*, Kk. 16: 1. *væri þe væþsætning i bonda laghum*, Kk. 14: 4. *bryta i lagh*, vide *Bryta 4. i giptamalum*, vide *Gipta mal. hvat i ny lagh skuldi skipas*, Conf. *næmpnis þe mæn i (sc. næmpd)*, Þ. 2: 1. *dræ-*

per kona han i þy, i. e. in illo facinore. Kg. **6**: 1. *i koma*, vide *Koma*. 2) i, till: in, ad. *koma i væruld* v. *hem*, Kk. **1**: pr; Æ. **10**: 1. *föra i annan (staþ)*, Kk. **2**: 3. 3) inom (viss tid): intra (certum tempus). *i enum iamlanga þær æptir*, Kk. **11**: 1. *i sæx natum*, M. **45**: pr. *i þrim laghþingum*, J. **20**: pr. *

Ia, interj. ja: omnino, certe. *sighia ia viþer*, Kk. **6**: 6; **14**: pr; Kg. **9**: 1; Æ. **8**: pr; Þ. **2**: 1. *

Iak, vide *Iæk*.

Iamföri, vide *Iæmföri*.

Iamlangi (iæmlangi, iæmlængi), m. 1) (vide VGL. sub 1.) *at -ga mote*, Kk. **8**: pr. *til dags ok i.*, M. **25**: pr. 2) år: annus. *i enum -ga*, Kk. **11**: 1; Æ. **2**: pr. *-ga, tvæggia* v. *þriggia -ga gamal*, V. **28**: 1. *innan nat ok i.*, Kk. **13**: 2; **14**: pr; **15**: 8; M. **8**, **18**, **25**: pr. not. 38; Þ. **5**: 2. *ivir nat ok i.*, Kk **13**: 2. *fore dagh ok i.*, M. **24**: 3; J. **13**: 4. *innan dagh ok i.*, M. **25**: pr. *

Iampnaþer, m. billighet: aequitas. Conf. Cfr. *Iæmpnaþa arf*, *-hænder*. *

Ia qvæþi, n. ytradt bifall: adsensus pronuntiatus. Conf. *2

Iarl (yærl), m. (vide ÖGL.) Kg. **11**: 4. *iarls man*, M. **20**. *byrghir i.*, vide ind. n. pr. *2

Iarn huggin, adj. huggen med (ägg-) järn: ictu ferri (i. e. gladii &c.) factus. *-git sar*, M. **27**.

Iartekn (iærtekn, iarþtekn), n. kännetecken: indicium, character. *mærki ok (san) i.*, M. **52**: 1; **53**: pr. * *(iartighni)*

Iava (iæva), v. n. tvifla, (jäfva): dubitare. Kk. **11**: 1.

Ilder, adj. 1) ond: malus. V. **21**: 1. *illt væþer*, Kg. **10**: 10. 2) svår: difficilis. Vide *Eghandi 1*. *

Illgærningis man, m. illgerningsman, brottsling: malefactor, criminis auctor. Kk. **22**: 1.

In, adv. in: intro. *ganga in til mans*, *bot gangi in til huvuþsmans*, *friþer ganger in*, vide *Ganga 1*. *vitna in til mans*, vide *Vitna*. *

In aka, v. a. införa (på vagn), köra in: (curru) invehere. *korn i.*, V. **9**: 1.

Inbinda, v. a. bevisa: probare. *mæþ tvem mannum i.*, *(mæþ) vitnum i.*, *vitni bindas in til mans*, M. **44**: 1. *takuskæl i.*, J. **15**: 6.

Inbæra (sup. *inborit*), v. a. inbära: importare. Kk. **6**: 2; V. **24**: pr. *2

Införa, v. a. införa: invehere. V. **13**: 1.

Inganga, v. n. ingå: introire. M. **47**: 1. *at þylikt þing matti i.*, i. e. immitti. Ibid. *

(Inhysis folk, n. i. q. *hussætis folk*. Kk. **8**: pr. not. 66.*)*

(Inkoma, v. n. inkomma: ingredi. V. **6**: pr. not. 90.*)*

Inlaghs fæ, n. inlagsfä, deponeradt gods: depositum, res depositae. J. **17**; Þ. **8**: 3; **9**: 5.

In leþa, v. a. inleda, kyrkotaga (hustru efter barnsbörd): introducere (puerperam in ecclesiam). Kk. **9**: 1.

Inleþning, f. 1) hustrus kyrktagning efter barnsbörd: puerperae introductio in ecclesiam. Kk. **9**: 1. 2) det som hustru vid detta tillfälle skulle gifva presten: id, quod femina introducenda sacerdoti pendere debebat. *kona komber mæþ lagha i. sinni*, ibid. Haec verba a Lund. vertuntur: "mulier ad legitimum desiderium introducitor;" credidit ille, ut videtur, v. *sinni* (dat. f. a pron. *sin*) esse nomen, animum significans.

Inleþsn, f. 1) i. q. *inleþning 1*. Kk. ind. **9**; cap. **9**: 1. not. 5. 2) i. q. *inleþning* 2. Kk. **9**: 1. not. 91.

Inlæggia, v. a. inlägga: deponere. J. **17**. *1

Inlændis, adv. inom landskapet (Up-

land): intra provinciam (Uplandiam). Æ. **21**: pr; M. **13**: pr; **16**: 1. °2

In löpa, v. n. inlöpa: intrare. Kk. **18**: pr.

Inna, v. a. vinna, emottaga: assequi, accipere. *i. skript* (alias *taka skript*), poenae ecclesiasticae se submittendo, accipere absolutionem. M. **13**: pr. °

Innan, præp. c. gen., dat. v. acc. 1) i: in. *i. fontkar,* Kk. **14**: 10. not. 94. *i. akermali, ængiateghe,* V. **14**: 12. *i. kirkiugarþ,* Kk. **21**: pr. *i. by* v. *bya bolstaþi,* V. **9**: 3; **16**: 3. *i. almanna leþ,* M. **54**: pr. *i. soknar,* Kk. **1**: 1; **7**: 2. *i. hundaris, land ok laghsaghu,* vide *Hundari, Laghsagha. kirkia sum han ær i. stadder,* Kk. **22**: 1. *byrþa sik i. (by),* V. **17**: 2. *i. bonda laghum,* Kk. **14**: 4. not. 4. *stiæla i. þæn friþ,* M. **41**: 1. nott. 56, 57. *i. þry ar,* i tre års tid: tres annos. J. **9**: 4. Cfr. *Koma.* 2) inom: intra. *i. lagha værn, garþ ok grindastulpa, tomptara* &c. Kk. **7**: 3; Kg. **5**: pr; M. **8**: pr; **12**: 1, 2. &c. *i. siængaralster, siæng ok syskina alder,* Kk. **17**: 3; J. **3**: 1. *i. fæmpta man,* Æ. **11**: pr. *i. sæx natum, þre þingsdagha, niu vikur,* M. **45**: pr. not. 63; J. **1**: pr; **20**: pr. *i. giptastæmpnu,* J. **13**: pr. *i. nat* v. *dagh ok iamlanga,* vide *Iamlangi.* 3) innan, före: ante (tempus). *i. stæmpnudagh, dagh,* Kk. **14**: 4; Kg. **9**: 3. &c. 4) adverbialiter, a) inifrån: ab interiori parte. *i. af landi,* Kg. **12**: pr. b) innantill: intrinsecus. M. **24**: pr; Kp. **2**: pr. *(i. i husi,* Þ. **8**: 4. not. 29.*)* °

Innan hundaris man, m. en inom häradet boende man: vir intra idem hundredum habitans. Þ. **1**: 1.

Innan siænga drap, n. dråp å föräldrar, barn, syskon eller maka: homicidium, quo parens, liberi, frater, soror vel coniux occiduntur. M. ind. **13**. coll. Kk. **17**: 3.

Inni, adv. inne: intus. *i laþu* v. *husum i.,* V. **24**: pr; Þ. **8**: 4. *þær i.,* M. **48**: pr. *væra i.,* adesse. Þ. **11**: pr. *lik stander i. at bonda,* Kk. **12**: 1. *hava tiund i. mæþ sik,* Þ. **8**: 3. *barns fæþerni ær i. mæþ kunu,* Æ. **7**: 1. *væra i. mæþ manni,* vara hos en annan, för att aftjena böter med arbete: esse apud alium operarum loco deficientis mulctae faciendarum caussa. Þ. **7**: 3. Cfr. *Brinna, Halda* 2, *Læsa.* °

Innisman, m. (vide VGL.) Kk. **7**: 7. not. 29. °1

Inni takin, adj. (vide ÖGL. sub 1.) Kk. **15**: 3. °2

Inrikis, adv. inrikes: intra (hoc) regnum. M. **8**: 1; J. **20**: pr, 1. °

Inriþa, v. n. rida in (från marken): domum equitare (ex agro &c.). *hæsti i.,* equo in agro capto insidens, eum domum agere. V. **7**: pr.

Insighli, n. insegel, sigill: sigillum. Conf. °1

Intaka, v. a. 1) (vide VGL. sub 1.) V. **7**: pr, 2, 3; **17**: 5. 2) (vide VGL. sub 2.) V. **2**: 3. °

Inviþur, f. pl. husgeråd: supellex. *hus ok i.,* Æ. **10**: 1. Isl. *innvidir,* secundum BH., denotat "compages v. costas navis." Cfr. VGL. v. *invid.*

Invrak, n. intaget fäkreatur: pecus alienum, quod aliquis in agro suo capit domumque agit. V. **7**: 7.

Invræka, v. a. drifva hem (ett kreatur, som man funnit på sina egor): domum agere (pecus alienum, in agro suo captum). V. **7**: pr, 1.

Iorþ (gen. *iorþar; iörþæ,* Kk. **8**: 2. &c. dat. *iorþo,* M. **12**: 7; J. **6**: 1. *iardu,* Þ. **14**: 2. not. 100. pl. *iorþir,* Præf.), f. 1) jord: terra. Kk. **8**: 2; **15**: 8; M. **12**: 7; J. **23**. 2) jord, mark: ager, solum. M. **30**: pr, 4; Þ. **14**: 2. not. 100. *allu þy han a ovan a -þinni* (cfr. ÖGL.), Kg. **9**: pr. Cfr. *Ater læghu iorþ, (Sædhiord).* 3) jord, fast egendom: fundus, bona im-

mobilia. Præf.; Kk. **1**: 1; **7**: 2; Kg. **5**: 4. &c. *iorþa balker*, J. rubr.; cap. **23**; Add. **10**. Cfr. *Goþs*, *Lösörar*, *Markland*; *Aflinga-*, *Fæþernis-*, *Kirkiu iorþ*. °

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. Kk. **8**: pr, 2; **11**: 1. not. 92; **12**: 1. Cfr. *Niþer iorþa*. °

Iorþa aværkan, f. (vide ÖGL.) Kk. **20**. °2

Iorþa dela, f. jordatvist: lis de bonis immobilibus. Kk. **20**; J. ind. **18**, **22**; Add. **11**. °2

Iorþa fastar, m. pl. gode män (*fastar*), som voro närvarande vid köp &c. af jord: testes rogati, qui in emtione &c. fundi aderant. J. ind. **4**.

Iorþa gipta, f. arrende af jord: locatio conductio fundi. J. ind. **13**.

Iorþa köp, n. (vide ÖGL.) J. ind. **2**, **3**. °2

Iorþa lösn, f. lösen af jord: redemtio fundi. J. ind. **20**. Dici quidem posset h. v. respicere compensationem pretii fundi a venditore, facta evictione, emtori debitam; at vix dubium est quin legendum sit: *iorþa leþsn*, den handling, hvarigenom köpare af jord, vid upkommet klander, leder till sin fångesman: actus, quo emtor fundi litem motam auctori denuntiat. Cfr. ÖGL. v. *lösn*, ubi alia exempla vocis *lösn* pro *leþsn* scriptae citantur.

Iorþa skipti, n. jordaskifte: permutatio rerum immobilium. J. **8**: pr. °

Iorþa tal, n. jordegendomars värde, utmärkt genom benämningen *markland* &c.: pretium fundorum nomine *markland* &c. designatum. Kk. **1**: 1.

Iorþa væþsætning, f. pantsättning af jord: pigneratio rerum immobilium. J. ind. **9**.

Iorþeghandi (*iorda ægandhe*, Kk. **1**: 1. not. 27.), m. jordegare: dominus fundi. Kk. **1**: 2; J. **22**; V. **1**: 2; **8**. not. 61; **14**: 12. n. 50; **16**: 3; **18**: 2.)(*landboe*, J. **10**, **11**: 1; **13**: 3; **15**: pr, 2. °

Iorþriki, n. jordrike: regnum terrarum.)(*himiriki*, Kp. **11**. °1

Ivin axlaþer, adj. (ab *ivir* v. *ovan*, et *axl*, humerus) med kapuchonen nedfälld öfver axlarne: qui nudato capite et cucullo v. capitis tegmine pallio adsuto in humeros deiecto, incedit. M. **47**: 1. Ita h. v. recte explicat Ih., qui simul observat veteres dixisse *axla hetto*, i. e. cucullum in humeros demittendo, caput nudare. Eodem sensu dixerunt *axla sitt skinn* (i. e. cucullum pelliceum), vide ex. c. *Svenska Folkvisor utg. af* Geijer *och* Afzelius, P. **1**. p. 140; etsi *axla kappan* aliis locis videtur significare pallium induere (ex. c. l. c. p. 143.). Cfr. VGL. v. *ivirlös*, et Gr. p. 640.

Ivir, præp. c. dat. v. acc. 1) öfver: super. *föra lik i. iorþ*, *skiuta* &c. *i. hus*, *i.* (*garþ*) *flöghia*, Kk. **12**: 1; M. **4**; V. **7**: 4. *fara i. haf*, Kg. **11**: pr. *halda værn i. tiund* v. *æng*, Kk. **7**: 3. not. 11; V. **10**: pr. *i. væra*, öfvervara: adesse. Kk. **14**: 1. not. 33. *i. man mæþ swærþ rætta*, Kk. **13**: 2. 2) utöfver: trans, ultra. *skæra i. bya skæl*, V. **13**: 1. *i. nat ok iamlanga*, *fyrsta þing*, *fæmptan dagha*, Kk. **13**: 2; M. **41**: 1; Kp. **9**: 3. *i. lagha gæf*, Kk. **14**: pr. *bryta i. landslagh*, d. ä. öfverträda: contra leges peccare. Kg. **11**: 1. 3) öfver, i: per. *i. all þry folkland*, Kg. **10**: 1. 4) angående, om: de. *ransaka ok döma i. mal*, *domari i. oker*, *eþar gangas i. mal*, *raþa næmpd i. mal*, Kk. **14**: 10; **15**: 4; **19**: pr; **22**: pr. °

Ivirklæþi, n. öfverklädning, öfverrock: amiculum, chlamys. Æ. **10**: pr.

Ivir löps (*ivir löffs*), adj. indecl. till öfverlopps, öfrig: residuus, restans. J. **21**.

Ivir sea, v. a. öfverse, granska: recognoscere, perlustrare. Conf.

Iul, n. pl. jul: festum nativitatis Christi. Kk. **6**: 7; Þ. **5**: 1. °

Iula apton, f. julafton: vigilia nativitatis Christi. Þ. **14**: pr. °

Iula dagher, m. juldag: dies nativitatis Christi. Kk. **10**, **22**: pr. not. 44. °1

Iula friþer, m. frihet för lagsökningar under julhelgen, från julafton till tjugondedagen: immunitas ab actionibus iudicialibus, a vigilia nativitatis Christi, usque ad octavam epiphaniae. Þ. **14**: pr. °

(Iula tidh, m.? i. q. *iula timi.* Kk. **6**: 7. nott. 61, 63.*)*

Iula timi, m. jultid: tempus circa festum nativitatis Christi. Conf.; Kk. **6**: 7. not. 63.

Iæk (iak, iach, iagh, Kk. **11**: 1. not. 83; Æ. **10**: 1. n. 85. *ek,* Þ. **14**: 2. not. 100.*),* pron. jag: ego. Kk. **11**: 1; Æ. **10**: 1; **11**: 2. &c. dat. *mik,* Kp. **1**: pr; Þ. **11**: pr. *þöm skil i.* (loquitur nempe legifer, leges coram populo recitans) *allum lagh fore sik,* V. **16**: 1. °*(iak)*

Iæmföra, v. a. dela i jämngoda delar: in partes aequalis bonitatis dividere. *(by skal -as,* V. ind. not. 2.*) hundari skal af mantali -as,* d. ä. antalet af män skall räknas, och häradet anses deladt i så många delar, som svara emot detta antal: numero virorum computato, hundredum in tot partes divisum censetur, quot habet viros (ut secundum hanc normam singuli viri tributum pro rata parte pendant). Kg. **10**: 2.

Iæmföri (iamföri), n. (a *för,* bonus) delning i jämngoda delar: divisio in partes aequalis bonitatis. *huru by skal til -ris (*sc. *koma),* V. ind. **1**. *by til -ris dela,* V. **1**: 2. *by ær til -ris komin (ok til rættra solskipt),* V. **1**: pr; **2**: 6. *by stander i i. ok rættri solskipt,* V. **2**: 5. Cfr. *Iæmförsla.*

Iæmförsla, f. i. q. *iæmföri.* V. **2**: 5. Inter *iæmföri* et *iæmförsla* tamen id observandum est discrimen, quod hoc significat ipsum actum divisionis, illud vero denotat conditionem pagi iuste divisi.

Iæmgilder, adj. jämngod, i lika godt stånd: aeque bonus. V. **1**: pr; **23**: 3. ° *(iamgilder)*

Iæmliker, adj. jämnlik: aequalis. V. **28**: 1.

Iæm nær (iamnær, iæmpnær), adj. (vide ÖGL.) Æ. **1**: pr; **15**: pr; J. **2**: pr. not. 67. Ubi tamen *iamnær* v. *iæmpnær* scribitur, hoc etiam ad adj. *iæmpn* referri potest. °2 *(iam nær)*

Iæmpn, adj. 1) lika: par, aequus. *i. at botum,* för hvilka bötes lika: pro quibus aequalis mulcta penditur. M. **29**: 3. *væra i -nu arvi,* d. ä. hafva lika arfsrätt: pari iure hereditario frui. Æ. **15**: pr. not. 81. *iæmpt ær gen liku,* V. **2**: 3. 2) jämnskyld: eodem cognationis gradu iunctus. Æ. **1**: pr. not. 54; J. **2**: pr. ° *(iamn)*

Iæmpn arf, n. arf som delas i lika hufvudlotter emellan fars och mors föräldrar eller andra slägtingar: hereditas, quae in partes primarias aequales dividitur inter amborum parentum parentes aliosve cognatos. *væra i -arvi,* Æ. **15**: pr. not. 81. °2 *(iamnarf)*

Iæmpnaþa arf, n. i. q. *iæmpn arf.* Æ. ind. **15**.

Iæmpnaþa hænder, f. pl. (Isl. *iafnadar-madr,* vir aequus, probus) opartiska, goda mäns händer eller förvar: manus v. custodia virorum aequorum v. bonorum. *sætia i i., föra undir i.,* Æ. **10**: 1; M. **8**: 1.

Iæmpn ærva, adj. indecl. (vide VGL.) Æ. **15**: pr. ° *(iamn arva)*

Iæmt, adv. jämnt, lika: aequaliter. *iæmpnast*, superl. Æ. **11**: 2. ° *(iamt)*
Iærtekn, vide *Iartekn*.

K.

Kafli, m. kafle: cylindrus, bacillum. Vide *Loter*, *Buþkafli*.

Kalker, m. (vide VGL.) Kk. **3**, **4**: 1; M. **52**: pr. °

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. *k. sokn til tiþa*, Kk. **3**. *þing (hem) til by mans k.*, Þ. **3**: pr; **8**: pr. *k. præst* v. *klærk fore hans forman*, Kk. **13**: 1; **20**. *-aþer af kunungi*, Kg. **12**: 2. *at grannum k.*, V. **24**: 2. Cfr. *A-*, *Ater kalla; Lagh-*, *Værnkallaþer*. 2) kalla: appellare. *kalla* v. *-as ius patronatus*, *fatökt folk*, *moghande man*, *utskutstola*, *siængaköp*, *skyndaþæ manaþ*, *brystarf*, *brighþ*, *aldu*, *ra*, Kk. **5**, **9**: pr; Kg. **10**: 1; Æ. **6**: 3; **9**: 1; **10**: 1; **11**: pr; Kp. **5**: 5; V. **14**: 11; **18**: pr. °

Kalver, m. kalf: vitulus. Kk. **7**: 6. °

(Kammar, m. kammare: cubiculum, cella. Vide *Sompnkammar.)*

(Kamp? (Isl. *kapp*, n.) kamp, strid: certamen. Þ. **14**: 2. not. 100.*)*

Kar, n. kar, kärl: vas. Vide *Fontkar*. °1

Karl (kall, Kk. **11**: 2.*)*, m. 1) karl: vir.)(*kona*, Æ. **7**: pr.)(*kærling*, Kk. **11**: 2. Cfr. *Aldin-*, *Boþa-*, *Lego-*, *Mala-*, *Staf-*, *þorpa-*, *Ænda karl*. 2) enskild man: privatus vir. *karls vægher æller kunungs* (cfr. ÖGL.), V. **23**: 2. *hvarti k.* (d. ä. häradet: hundredum) *æller kununger*, *baþi k. ok kununger*, Æ. **23**: pr; M. **13**: pr; Þ. **7**: pr. °

Karlgilder (kargilder), adj. med denna benämning utmärkes utan tvifvel en vägen mark, öre eller örtug (silfver), till skilnad från en vanligt gångbar *(köpgild)* mark &c.; men i hvad förhållande den senare stod till den förra, finnes icke här (såsom i ÖGL.) bestämdt: ita appellatur librata, ni fallor, marca, ora vel ortuga (argenti), ut discernatur a marca &c. vulgari v. numerata *(köpgild)*; qua ratione vero comparata fuerint ambo haec genera, non hic, ut in iure OG. (vide ÖGL. v. *mark*), est definitum; ex M. **23**: pr. tamen coniicere licet *mark karlgild* fuisse dimidio plus quam *mark köpgild*; ut adeo *öre karlgilder* l. c. continuerit oram vulgarem unam cum dimidia, vel quatuor ortugas cum dimidia; cuius rei vestigium quoque apparet ubi de pretio fundorum sermo est, J. **1**: pr; **21**. (cfr. *Markland*). *mark -ld*, Æ. **2**: pr. *öre k.*, M. **1**: pr; **21**, **23**: pr, 1; **24**: 2; V. **28**: pr; **29**: 1; sed perperam M. **24**: 3. not. 37. *örtogh -ld*, M. **21**. *all laghgæld (sc. æru) -ld*, V. **23**: 6. Ratio denominationis dubia est. Ih. eam petit ex eo, quod ius OG. de pretio servi redimendi statuit; quod mihi quoque verisimile visum est (vide ÖGL. l. c.); at forte v. *karl* in hac compositione non nisi praestantiam denotat.

Kasta, v. a. kasta: iacere, coniicere &c. *k. annan utbyrþis*, Kg. **11**: 2. *k. til mans*, Kg. **5**: 3. *k. mæþ steni*, V. **17**: pr. *k. steni*, *haka ok hambri*, M. **4**, **12**: 5. Cfr. *Up kasta*. °

Kaster, m. kast, hög, stapel: strues. Vide *Löf-*, *Viþa kaster*. °1

Katter, m. katt: felis. V. **29**: 1. °2

Kaxna vargher, m. mordbrännare: incendiarius. V. **25**: pr. ° *(kasna vargher)*

Kidlinger, m. kidling: haedulus. Kk. **7**: 6. nott. 57, 63, 93, 95.

Kirkia (gen. pl. *kirkna*, M. **8**: 1. *kirkiu*, M. **8**: pr; V. **2**: 6.), f. 1) kyrka: aedes sacra. Kk. **1**: pr, 1, 3; **2**: pr. &c. *upsala k.*, templum cathedrale Upsalense. Kg. **3**. *kirkiu hus*, *landboar*, Kk. **2**:

2, 4. *væghia k. ok kötatu,* allitt. Kk. **19**: 4. *leþa konu i k. æptir barn,* Kk. **9**: 1. Cfr. *Hundaris-, Sokna-, Tolfta kirkia.* 2) kyrka, församling: ecclesia.)(*kruna,* Kk. **22**. *krister ok k.,* Kk. **22**: 2. *kirkiu balker,* Præf.; Kk. **22**: 2. *böta kirkiunni* (i. e. *biskupi*), Kk. **17**: 1, 4. *kirkian taker sæx marker* v. *pænninga,* Kk. **19**: 2, 3, 5. Cfr. *Domber, Forman, Friþer 3, Hion 2.* °

Kirkiu bol, n. (vide VGL.) Kk. **1**: 2; **2**: pr. nott. 100, 3; §. 1, 3. not. 10; **7**: 6. n. 76; Kg. **10**: 5. °

Kirkiu bygning, f. (vide VGL.) Kk. **1**: 2. °1

Kirkiu dyr, n. pl. kyrkdörr: ostium aedis sacrae. Kk. **6**: 6; **15**: 2. °

Kirkiu friþer, m. (vide VGL.) Kk. **18**: 1; Kg. **7**: 1; M. **29**: pr; **39**: pr. Cfr. *Friþer 3.* °1

Kirkiugarþer, m. 1) (vide VGL. sub 1.) Kk. **18**: pr. 2) (vide VGL. sub 2.) Kk. **4**: 1; **11**: 1; **12**: 1; **13**: 2; **14**: 6. not. 54; §. 7; **15**: 6, 7; **18**: 1; **21**: pr; **22**: 1; M. **12**: 2; **50**. °

(*Kirkio herberge,* n. kyrkbärbärge, kyrkans sädesmagasin: cella frumentaria templi. Kk. **2**: 1. not. 38.)

Kirkiu iorþ, f. (vide VGL.) Kg. **10**: 5. °1

Kirkiu klæþi, n. pl. kyrkokläder, helgdagsklädning: vestis festa. Æ. **10**: pr.

Kirkiu lagh, n. pl. kyrkolag: ius ecclesiasticum. Præf.

Kirkiu præster, m. kyrkoherde: curatus. Kk. ind. **5**; cap. **1**: 1. not. 14; **15**: 2. n. 19.

Kirkiu rætter, m. (vide ÖGL.) Kk. **15**: 2; **22**: 2. not. 54.)(*kæsara lagh,* Conf. °2

Kirkiu sokn, f. kyrksokn: paroecia. *fore k.,* i. e. *fore soknamannum,* coram paroeciae incolis ad aedem sacram convenientibus. M. **28**: pr; **52**: pr; J. **1**: pr; **4**: pr. not. 5; Add. **1**. °

Kirkiu vægher, m. (vide VGL.) Kk. **22**: 1; Kg. **7**: pr; V. **23**: 2. °

Kirkiu væriandi, m. (vide VGL.) Kk. **1**: 2; **6**: 6; **14**: pr, 2. not. 44; Kg. **10**: 9. Scribitur *kirkio værian,* Kk. **22**: 2. not. 80. *kyrkia verd,* Kk. **1**: 2. not. 42. °1

Kirkiu þiuver, m. kyrktjuf, den som stjäl från kyrkan, eller i kyrkan eller kyrkogården från andra: sacrilegus; qui a templo, vel in templo vel coemeterio ab aliis furatur. M. ind. **50**.

Kirkmæssa, f. (vide VGL.) Kk. **10**. °

Kirkmæssu dagher, m. (vide VGL.) Kk. **10**. nott. 22, 23, 26, 31; **22**: pr. n. 44. °1

Kiurtil, m. kjortel: toga, palla. Æ. **10**: pr.

Kiþ, n. kid, kidling: haedus, capella. Kk. **7**: 6; Kg. **10**: 3. °

Kland, n. en klandrad eller tvistig sak: res litigiosa. M. **44**: 2. not. 54. °

Klanda, v. a. (vide ÖGL.) Kk. **14**: pr, 1; Æ. **11**: 2; **24**: 2; M. **43**: pr; **44**, **47**: 4; J. **20**: pr; V. **14**: 8, 9. *k.* (*iorþ* &c.) *fore manni,* Æ. **11**: 2; **24**: 2; J. **15**: 2; Kp. **2**: 2; V. **14**: 9. *k. köp,* Kp. **2**: 2. *k. þæn man sum fyrr var þræl,* Kp. **3**: 1. Cfr. *Klutra, Oklandaþer.* °

Klandan, f. klander: actio in rem, lis de re (immobili vel) mobili. *þiufnaþa k.,* klander å bortstulet gods: vindicatio rei furto ablatae. M. ind. **43**.

Kliva, v. n. klifva: scandere. M. **6**: pr. Cfr. *Upkliva.*

Klokka, f. klocka: campana. Kk. **3**, **6**: 5, 6. *beþas -kor,* d. ä. söka att blifva klockare: munus aeditui ambire. Kk. **6**: 3. °

Klokkara mali, m. (vide ÖGL. v. *klokkara giald*) Kk. ind. not. 53. vi. coll. cap. **6**: 7.

Klokkari, m. klockare: aedituus. Kk. **3**. not. 59; **5**, **6**: pr, 2, 4–8; **8**: 1; **14**: 1; M. **52**: pr. Danus vertit: *degn,* Kk. **3**. not. 59. °

Klokko klæpper, m. kläpp: pistillum campanae. Kk. **6**: 6. Scribitur *klocko klämp*, et a Danis vertitur *klocke knæffuel* v. *knebler*, ibid. not. 35.

Klokko köp, n. köp af klocka: emtio campanae. Kk. **6**: 6. Scribitur *klokko stöpp*, fusio campanae, ibid. not. 99.

Kloster, n. kloster: coenobium. Kk. **14**: pr; M. **8**: 1. Scribitur *klöster*, Kk. **4**: 1. not. 51; **14**: 1. n. 30. °

Klutra, v. a. i. q. *klanda*. J. **4**: 2, 5. *iorþ -as ok klandas*, allitt. J. **2**: 2. Hodie h. v. habet significationem inconcinne scribillandi. Cfr. *Oklutraþer*.

Klæpper, m. kläpp: pistillum campanae. Vide *Klokko klæpper*. °2

Klærker, m. klerk: clericus. Kk. **5**.)(*lekman*, Kk. **20**; M. **8**: 1; J. **8**: pr. *præster æller (annar) k.*, sacerdos aut clericus ex ordinibus non sacris. Kk. **17**: 4; M. **16**: pr. *vighia -ka*, Kk. **4**: 1. °

Klæþa, v. a. kläda: vestire. *a altaræ klæþt*, in ara tegumento vestita, Kk. **14**: 10; nisi pro *klæþt* legendum sit *klæþi*; v. *altari* enim alias ad m. gen. retulerunt veteres. °1

Klæþi, n. 1) kläde, tyg: pannus. Kp. **2**: 1. Cfr. *A-*, *Altara-*, *Handklæþi*. 2) pl. kläder: vestimenta. M. **12**: 6; V. **6**: 2; **14**: 7; **18**: 1. *ur (sc. mæssu) klæþum fara*, Kk. **14**: 7. Cfr. *Ivir-*, *Kirkiu-*, *Mæssu klæþi*. °

Klöf, f. klöf: ungula bifida. *þa ma k. um k. ganga*, i. e. pecora amborum pagorum promiscue pascantur. V. **17**: 5. °1

Ko, f. ko: vacca. Kg. **10**: 3; M. **53**: 1. &c.

(*Kokhus*, n. kök: culina. Kk. **2**: 1. not. 35.)

Kollar arf, n. arf efter syskon af annan kull: hereditas fratris v. sororis ex alio coniugio nati v. natae. Æ. ind. **13**.

Koller, m. (vide ÖGL.) Æ. **12**, **13**. Cfr. *Sam-*, *Sunderkolli*. ° (*kulder*)

Koma (*kuma*, Kk. **4**: pr. &c. *köma*, Kk. **4**: 1.), v. n. 1) komma: venire. *k. gangandi* &c., M. **11**: pr. *kan fæ i (sc. aker* &c.) *k.*, V. **6**: pr. *hin vil æi æpti (sc. fæ) k.*, V. **7**: 2. *til vits k.*, vide *Vit. til arfs* v. *land ok rikis komin*, Kk. **8**: pr; Kg. **2**. *iæk ær æi at meru kumin*, jag har ej åtkommit mera, har ej rätt till mera: nihil amplius adquisivi, aliud non possum poscere. Æ. **10**: 1. *þæn ær mæþ rættu at komin*, is iuste adquisivit. J. **19**. *bro þe sum offsinni ma æi at k.*, i. e. adtingere. V. **23**: 1. *væra til lagha* v. *vitsorþ komin*, *viþ lagh ok ne komin*, vide *Lagh*, *Vitsorþ*. *koma ængin forfall*, si nulla impedimenta indicata fuerint. Kk. **15**: 2. *þæt af bröþær ær komit*, i. e. natum. Æ. **12**. cfr. *Af koma*. *vaþi komber i viliaværk*, d. ä. skadan anses vara gjord ej med våda utan med vilja: laesio non casu sed consulto facta censetur. M. **7**: 3. *þokki komber æi i, komi aldrigh lyktaran i minna* &c., d. ä. bötes: talis mulcta non solvitur. M. **20**; Þ. **3**: pr. *þær komber lykt fore*, *þær komber æi lykt viþer*, Þ. **7**: pr; cfr. *Fore* 12, *Viþ koma*. Cfr. *Ater-*, *Fram-*, *In-*, *Saman-*, *Til-*, *Viþ-*, *Up koma*; *Ut komin*. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *utan þæt komi i vapnaskipti*, Kg. **8**. *nu kan skaþi k.*, Kg. **12**: 1. *akoma komber a man*, Þ. **7**: 3. *syn komber a mal*, V. **17**: 4. *skilnaþer*, *gærning* &c. *komber manna mællum*, Kg. **4**: pr; **5**: 2; **7**: pr; Æ. **5**. *komber aldrigh bakarf þær innan*, Æ. **11**: pr. *laster ok lyti ær innan komit*, M. **21**. *drap*, *handlös vaþi*, *garþafall komber i*, M. **11**: pr; **23**: 2; J. **12**: pr; **15**: 5. not. 74; V. **6**: 3. Cfr. *A-*, *Til koma*. 3) v. a. c. dat. göra att något kommer eller sker, skaffa &c.: facere ut aliquid veniat v. fiat, efficere &c. *lik til iorþ k.*, Kk. **8**: 2. not. 20. *manni fore biskup*

k., Æ. **23**: pr. *k. um (sc. iorþ) garþi ok værn*, V. **20**: 2. *þæn komber ængu duli* v. *ængum dulum fore* v. *viþer*, J. **4**: 3; Kp. **1**: 1; V. **14**: 7; **29**: 1; cfr. *Dul. þæn komber lykt viþer*, han gör slut på saken: finem rei imponit. Þ. **7**: pr. *koma talu til lagha* &c. Þ. **4**: 2. *fiærþunger komber fiærþungi til skiptis*, V. **1**: pr; cfr. *Skipti. k. by til iamföres*, V. **1**: 2. not. 63. *k. barni sinu* v. *bröþær sinum at arvi*, d. ä. lemna eller skaffa dem arf: hereditatem filio v. fratri relinquere v. conciliare. Æ. **11**: 1; **12**; cfr. *Maghar arf*. Cfr. *Fore-*, *Fram-*, *Saman koma*. *

Komykil, adj. lika stor eller af lika värde som en ko: vaccae par magnitudine vel pretio. *-kit nöt*, Kg. **10**: 3.

Kona (dat. &c. *kono* v. *kunu*), f. 1) qvinna: femina. Kk. **9**: 1; **15**: 1, 3, 6. &c.)(*maþer*, vide *Maþer. taka k. mæþ vald*, vide *Taka*. Cfr. *Leghu-*, *Miskunna-*, *Fæstikona*. 2) hustru: uxor. Kk. **11**: 2; Æ. **6**: pr, 1, 2; **7**: 2. &c. *taka k.*, Æ. **19**. Cfr. *Aþalkono barn*. *

Korn, n. 1) säd: seges, frumentum. Kk. **2**: 1. not. 57; **6**: 7; **7**: 3; M. **49**: pr; J. **1**: pr; **9**: pr; **13**: 1; Kp. **9**: 2; V. **6**: 1; **9**: 1, 3; **10**: 2; **12**: pr; **13**: 1; **24**: pr; Þ. **8**: pr. 2) korn: hordeum. Kk. **7**: 5. not. 48. *

(Kornhus, n. i. q. *kornhærbærghi*. Kk. **2**: 1. not. 38.*)*

Korn hærbærghi, n. sädesbod: cella frumentaria. Kk. **2**: 1. *1

(Kornlada, f. sädeslada: horreum frumentarium. Kk. **2**: 1. nott. 36, 57.*)*

Korn spander, m. en spann säd: modius (v. dimidia tonna) frumenti. Kg. **10**: 2. Cfr. *Spanna mali*.

Korn tiund, f. tionde af säd: decimae frumenti. Kk. **7**: 3. *1 *(korn tiundi)*

Korporale, n. (vide VGL.) Kk. **3**, **4**: 1. *1

Kosta, v. a. bekosta, bestå: praebere, sumtus rei suppeditare. J. **21**. **(kusta)*

Koster, m. 1) kost, spis, föda: cibus. Kk. **22**: 1; J. **21**; Kp. **9**: pr, 2. *kost (fore* v. *uppi) halda*, Kk. **2**: 2; **4**: 1; **7**: 4; **15**: 7; J. **21**; Kp. **9**: pr; **10**: pr. Cfr. *Föþo koster*. 2) kostnad, bekostnad: impensa. Kk. **2**: 2, 3; **3**; Æ. **2**: pr; **10**: 2; Kp. **10**: 1. Cfr. *Brullöps koster*. 3) egendom: bona. *niu marka k.*, Kg. **10**: 2. 4) pl. saker, egodelar: res, utensilia. Kk. **8**: 1; J. **17**; Kp. ind. **6**. Cfr. *Ankostir*. 5) sätt, vilkor: modus, conditio. Vide *Andru kost*. * *(kuster)*

Krafter (kraffpter), m. kraft: robur. *lagha rætter ok k.*, Conf.

Krankas, v. dep. försämras: deterior fieri.)(*bætras*, *ökas*, Æ. **11**: 2; J. **16**: pr.

Kranker, adj. ond: malus. Conf.

Krisma, f. (vide ÖGL.) Kk. **4**: 1; sed perperam pro *kristna*, Kk. **11**: 1. nott. 100, 8. *

Kristin, adj. christen: christianus. Kk. **1**: pr, 1; **4**: pr; Kp. **3**: pr. *(k. rætter*, Præf. not. 27.*)* *

Kristindomber, m. dop: baptismus. Kk. **11**: pr. not. 61; §. 1. n. 8; §. 3. *

Kristna, f. dop: baptismus. Kk. **11**: pr, 1. *

Kristna, v. a. döpa: baptizare. Kk. **6**: 8; **11**: pr, 1. not. 99; **12**: pr. *

Kristning, f. dop: baptismus. *barna k.*, Kk. ind. **11**.

Kristnu rætter, m. lagar rörande christendomen: leges de re christiana. *k. ok kirkiu lagh*, Præf.

Krokra, comm. råmärke, som utvisar en krökning af rågången: lapis terminalis, flexum limitis designans. V. **17**: 1.

Kruna, f. 1) krona: corona. *-nu bæra*, Kg. **3**. *til -nu vighias*, högtidligen krönas: solemni ritu coronari. Ibid. 2) kronan, den kungliga magten: regia auctoritas.)(*kirkia*, Kk. **22**. *þer aghu han* (sc. electum regem) *til k. ok kunungsdömis skilia*, Kg. **1**. *iorþ ok goþs*

hans undir -nuna, bona eius fisco regio addicuntor. M. **15**: pr. °1 *(krona)*

(Krykking, f. i. q. *kærling.* Kk. **11**: 2. not. 23.*)*

Kræfia, v. a. kräfva, fordra: appellare, exigere. Kg. **10**: 6; Æ. **8**: pr; **25**: 1; M. **8, 12**: 7; **16**: 2; J. **15**: pr, 1; **20**: pr. *uter k.,* J. **6**: pr. *k. gæld annan,* i. q. *af andrum,* Æ. **25**: 1. *k. æptir lot sinum* &c. Æ. **8**: 1; M. **54**: 1; J. **6**: pr. not. 80. *barn kræfer æptir fæþær sinum,* spurius patrem sibi poscit, i. e. contra patrem instituit actionem de filio agnoscendo. Æ. **23**: 1. Cfr. *Ut kræfia.* °

Kumbel, n. (Anglo-Sax. *cumble, cumbol,* tessera militaris; Isl. *kuml,* cumulus, signum; *herkuml,* insigne militare, *örkumbl,* cicatrix, deformitas) märke: signum, nota. Ih. refert (in *Dial. Lex.*) Helsingos ita appellare signum navigantibus viam indicans, et apud Gotlandos *kymmel* significare notam, unde verbum *kymla,* notam imprimere. Sjöborg *(Nomenklatur för nordiska fornlemningar* p. 7.*)* hoc nomine insignit vetustissima monumenta sepulcralia ex maioribus lapidibus exstructa; non tamen probat talem significationem re vera huic v. inesse; etsi enim in lapidibus quibusdam runicis legitur *risa, gæra* &c. *kuml,* ut in aliis *gæra mærki,* haec non sunt vertenda: lapidem, sed signum v. monumentum erigere; ut ex iis, quae de significatione v. *k.* aliunde constat, manifestum est. — Vide *Bokumbel.*

Kunder, adj. beslägtad: cognatus. *þæn niþum ær næster ok kyni kunnaster,* allitt. Æ. **11**: 2; **16**: pr; quibus addatur Þ. **14**: 2. not. 100, etsi pro *niþum* ibi legitur *honom.* °2

Kunna, v. a. 1) veta, förstå: scire, intelligere. *han æi bæter kunni,* Kk. **14**: 10. *gærning k.,* Kk. **6**: 7. *þæn sum bæter kan ok bæter vil,* Æ. **7**: 3. 2) kunna: posse. *ny fall kunnu hænda,* Conf. *þæn baþi konni afla ok göma, sum þe iæmpnast kunnu,* Æ. **11**: 2. 3) (vide VGL. sub 3.) *kan man fælla niþer kirkiu bygning, kunnu þer dela, kunnu kirkiu hus niþer falla, kan nokot brista, kan æi biskuper koma,* &c. Kk. **1**: 2; **2**: 1, 2; **3, 4**: pr. &c. °

Kunnist, f.? kunskap, (konst): scientia, peritia. Kk. **5**.

Kunnugha, v. a. kungöra, tillkännagifva: notum facere, indicare. Conf.

Kununger, m. konung: rex. Præf.; Kk. **2**: pr; **4**: pr. &c. *k. svea ok göta,* Conf.; Præf. *-gs balker,* Kg. rubr.; cap. **12**: 2; Add. **3**. Cfr. *Borþ 1, Bref 1, Buþ 1, Domber 1, Döma, Ensak, Eþsöre, Garþer 4, Himin, Karl 2, Leþunger, Lænsman, Maþer, Raþ, Raþman, Skattman, Skipvist, Sysla, Utgærþ, Vistahus.* °

Kunungliker, adj. kunglig: regius. Conf. °1 *(konongsliker)*

Kunungs dömi, n. konungamagt: regia potestas. *han* (sc. electum regem) *til (krunu ok) -mis skilia,* Kg. **1**. et not. 11.

Kunungs rætter, m. konungens andel i böter: pars mulctae regi cedens. M. **16**: pr. ° *(rætter)*

Kunungs syn, f. syn, hållen af konungen eller i konungens namn: inspectio a rege v. regis nomine habita. V. **17**: 4.

Kyn, n. slägt: cognatio. Vide *Kunder.* °

Kyndilmæssa, f. (vide VGL.) Kk. **10**. Scribitur *qvindil-* v. *qvindilsmæssa,* ibid. nott. 31, 32. *kandelmesso dagher,* ibid. not. 22. °

Kyndilþing, n. ting, som hölls vid kyndelsmessotiden: conventus circa tempus purificationis Mariae habitus. Kg. **10**: pr. Scribitur *kyndilmæsso ting,* et a Ragv. vertitur: "placita quae circa

tempus purificationis fiunt," ibid. not. 14. Cfr. *Disaþing, Köpþing.*

Kælka dræt, f.? rättighet att till sitt behof använda så mycket af en skog, som man kan draga derifrån på kälke: ius capiendi ex silva quantum, trahae impositum, homo secum ferre potest. *hava k. i skoghi,* J. **14**: pr.

Kænna, v. a. 1) tillvita, beskylla: obiicere, accusationem criminis intendere. *k. andrum ran, bodræt,* M. **33**: 1; **48**: 1. *-nis manni likran* &c. M. **10**: pr; V. **13**: 2; Þ. 4: 2. 2) *sik k.,* a) angifva sig, bekänna på sig: se accusare, confiteri. *þæn a sak sik -nir,* M. **9**: 4; **29**: 1. b) vilja tillegna sig, påstå något vara sitt: velle sibi appropriare, rem suam esse contendere. J. **15**: pr; V. **17**: 3, 4. *k. sik mera ok andrum minna,* J. **16**: 1. 3) *kænnas,* v. dep. erkänna: fateri. Æ. **22**: 2. not. 45. 4) *kænnas viþ,* a) vilja tillegna sig: velle sibi appropriare. *viþ skogh k.,* V. **17**: 3. Cfr. *Viþer kænna.* b) återfå: recipere. *kænnis hvar viþ værþ sit,* J. **20**: pr. c) erkänna: fateri. *viþer drap* &c. *k.,* M. **9**: 2; **46**, **47**: 5; Þ. **9**: 2. Cfr. *Viþ kænnas.* *

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a man,* Þ. **4**: 2. *k. til mans,* M. **7**: 2. *k. þæt (mal),* Kk. **20**; Æ. **6**: 3; M. **30**: pr; Þ. **3**: 1; **11**: pr; Add. **16**. *æptir (botum* &c.*) k.,* M. **16**: 1; **17**: pr; V. **16**: 1; Þ. **9**: pr. *k. æptir sinum,* anställa åtal om dråp å sin slägting: actionem de caede cognati sui instituere. M. **46**. *k.,* absolute, Kg. **10**: 4; M. **41**: pr. not. 53; Þ. **3**: pr; **8**: 5. *k. sik fore konungi,* querelam suam ad regem proferre. Kk. 4: pr. Cfr. *A-, Til kæra.* *

Kæra, f. käromål: actio. Kk. **20**. Cfr. *Til kæra.* *1

Kærandi, m. kärande: actor.)(*svarandi,* J. **19**; Kp. **11**; V. **2**: 2; **17**: 1, 4; **29**: 1.

Kæra sunnudagher, m. femte söndagen i fastan: dominica Iudica (v. quinta in ieiunio ante pascha). M. **41**: 1; Þ. **14**: pr. Lund. perperam deducit h. v. a *tiæra,* pix liquida, quae, ut ille refert, foribus illo die illita erat, in modum figuramque crucis. At vetus interpres evangeliorum, ab Ih. citatus, docet hunc diem nomen habere ab accusationibus a Iudaeis contra S. Salvatorem prolatis, de quibus in pericope evangelii, Ioh. **8**: 46-59, illi diei adsignata, legitur.

Kærling, f. qvinna: femina. *kall ok k.,* allitt. Kk. **11**: 2. *stafkarl æller k.,* i. e. vir vel femina mendicans. Kk. ind. not. 53. VIII. Hodie nostrates v. *kärring,* pariter ac Islandi *kérlíng* et Dani *kiærling* de anu tantum utuntur; ac veteres quoque h. v. de provectioribus tantum aetate feminis usi esse videntur, quamvis verba *kall ok k.* l. c. allitterationis caussa connectuntur. In quibusdam tamen Sueciae partibus v. *källing* habet significationem uxoris.

Kærr, n. kärr: palus. V. **17**: 3.

Kæsari, m. kejsare: imperator. *-ra lagh,* d. ä. Romerska civil-lagen: ius civile Romanorum. Conf.

Kæti, n. (Isl. item, a *kátr,* laetus, hilaris) glädje, munterhet: laetitia, hilaritas. *fore kætis skyld,* för nöjes skull: delectationis caussa. M. **6**: pr.

Köp, n. 1) köp: emtio. J. **1**: 1; **2**: pr. &c.)(*gæf,* Kk. **14**: pr.)(*skipti,* M. **43**: pr; **44**: pr; J. **6**: pr; **8**: pr, 2; **9**: 4; **13**: 4; Kp. **4**, **5**: 4. *k. göra,* Kp. **2**: 2; **4**. *leta köpa sinna,* M. **12**: 4; cfr. *Leta.* Cfr. *All-, Ater-, Aþal-, Bol-, Byrþa-, Flærþa-, Hæsta-, Iorþa-, Klokko-, Lösöra-, Siænga-, Torghköp.* 2) värde: pretium. *fiura pænninga k., (enna) marka k., halfs öris k. ok þriggia marka,* M. **47**: 4; J. **4**: pr, 3; **15**: pr; V. **13**: 2. 3) den köpta saken: res emta.

k. okur bæggia, d. ä. jord som vi båda köpt: fundi, quos ambo emimus. Æ. **10**: 1. ☆

Köpa, v. a. köpa: emere. Kk. **3, 7**: 4; **14**: 3; M. **47**: 4; J. **1**: 1; **2**: pr. &c.)(*sælia,* vide *Sælia.*)(*skipta,* J. **5**: pr. *iorþ til sin k.,* J. **1**: pr. Cfr. *Ater-, Fore köpa; Byrþ 4, 5.* ☆

(Köpenskaper, m. i. q. *köpskatter.* J. **20**: pr. not. 72.*)*

Köpfastar, m. pl. gode män *(fastar),* som voro tillstädes vid köp angående jord: testes rogati, qui in emtione venditione fundi aderant. J. **5**: 1.)(*skiptis fastar,* J. **6**: 3; **8**: pr. *binda k. æptir værþi sinu* (cfr. *Fastar),* J. **6**: 3.

Köpgilder, adj. gångbar i köp, courant: in emtionibus ratus, vulgaris (de moneta). *mark -ld,* Æ. **2**: pr; **23**: pr. *öre k.,* M. **21, 24**: 3; V. **29**: 1. Cfr. *Karlgilder.* ☆2

Köpmal, n. (vide ÖGL.) *-la balker,* Kp. rubr. ☆2

Köpman, m. köpman: mercator. Kp. ind. **2**.

Köpskatter, m. handelsvaror: mercimonia. J. **20**: pr. ☆2

Köpstaþer (gen. *-þar* v. *-þa),* m. stad: urbs. M. **12**: 4; J. **8**: 2; Kp. **9**: 2. *skipta egnum til -þar,* bortskifta jord till stadsbo, d. ä. mot gård i staden: fundum, facta permutatione, civi urbico cedere, i. e. pro fundo accipere bona immobilia in urbe sita. J. **8**: 2. ☆1

Köpvitni, n. vitne vid köp (och skifte): testis in emtione venditione (et permutatione) praesens. M. **47**: 4; Kp. **2**: 2; **5**: 3, 4; Þ. **9**: 5.

Köpunger, m. stad: urbs. M. **8**: pr; **12**: 4. not. 56; V. **2**: 6; **23**: pr. *kirkiu vægher æller -gs,* V. **23**: 2. ☆

Köpþing, n. sammankomst för att handla, torgdag, troligen hållen på en viss dag i veckan, så att orden: *tvæggia -ga mællum* betekna den tid af åtta dagar, under hvilken Distingen varade: conventus mercatorius, certo quodam, ut videtur, septimanae die habitus, ut adeo verba: *tvæggia -ga mællum* respiciant tempus illud octo dierum, quo celebratum est concilium *disaþing* dictum. Þ. **14**: pr.

Köpörar, m. pl. saker som köpas, varor: res (mobiles) quae emuntur, merces. Kp. **5**: 3.

Köt ata, f. köttätande: esus carnis. *væghia kirkiu ok k.,* allitt. Kk. **19**: 4.

L.

Lagh, n. pl. 1) lag: lex, ius. Conf.; Præf.; M. **43**: 1. &c. *uplændsk l.,* Præf.; Æ. **3**: pr. *gamul, ny l.,* Conf. (Þ. **14**: 2. not. 100.) *l. giva, styrkia,* vide *Giva 1, Styrkia. i l. bryta,* vide *Bryta 4. land skulu mæþ laghum byggias,* V. prol. *friþer se lykt at -um,* Þ. **14**: 2. *mæþ laghum til vinnas,* Add. **12**. *mæþ l. ok lands ræt,* allitt. Æ. **19**. *sum l. sighia,* J. **5**: pr; **13**: 3. not. 89. *væri l. samu,* Æ. **7**: 1; M. **13**: 1. &c. *fylghia -um ok lepsnum* (cfr. *Lepsn),* M. **11**: 1. Cfr. *Bonda-, Kirkiu-, Landslagh; Kæsari, Staþer.* 2) ed: iuramentum. *biuþa l. fore sik, til lagha sighia, l. fæsta, ganga, giva, fylla, mæþ laghum væria, falla* v. *fællas at -um, l. fællas,* vide *Biuþa 1, Sighia, Fæsta 4, Ganga 3, Giva 1, Fylla 2, Væria, Falla 3, Fælla 1, 4. gör l. ok gangin,* Kg. **4**: 1. *þöm skil iæk l. fore sik,* V. **16**: 1; cfr. *Iæk. væri viþ l. ok ne komin,* ei liceto iuramento negatorio se defendere. Kk. **15**: 3, 6. not. 19. *væra til lagha komin,* Kk. **15**: 6; M. **40**. *l. standi fore vænslamalum* v. *fore hanum,* Æ. **25**: 1; M. **47**: pr. *orka -um,*

Kk. **15**: 6. *l. up giva,* Þ. **5**: 4. *viþ -um taka,* M. **25**: 1; Þ. **9**: pr. *qvælia* v. *sökia til lagha æller bota,* M. **7**: 2; **10**: 1. *þæt komber til* v. *koma talu til lagha æller lagha bota,* Þ. **3**: 1; **4**: 2. *svara* v. *væria sik mæþ -um æller lagha botum,* Kk. **20**; Þ. **3**: pr. *fa* v. *ægha l. æller pænninga,* de actore. Kk. **15**: 3; **16**: 2; Add. **16**. Cfr. *Landslagh.* °

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Ar, Bot 2, Fall 2, Forfall, Forfalls vitni, Gæf 2, Hus, Inleþning 2, Leþunger, Læghi, Lækir, Lösn, Manaþer, Ringning, Rætter, Skillinger, Skipt, Staþgi, Til mæli, Værn, Þriþiunger.* °

Lagha balker, m. lagbalk: liber v. sectio codicis iuris. Præf.

Lagha mal, n. mål, hvari ed skall gås: caussa, in qua dandum est iuramentum. Þ. **5**: pr.

Lagha yrkir, m. lagförfattare: compositor legum. *l. var viger spa,* Præf. Locc. vertit: "in legibus colligendis operam et industriam suam posuit;" Ih. autem *(Gloss.* v. *yrka):* "qui legum doctrinam sedulo urget." At l. c. sermo non est de doctrina Vigeri, sed de opere ab eo composito; quod etiam maxime est accommodatum significationi verbi *yrkia,* opus facere. Ita Islandi dicunt ex. c. *yrkia qvædi,* carmen componere.

Laghbinda, v. a. lagligen öfverbevisa: legitime convincere. *l. man viþ sak sina,* M. **50**; Þ. **7**: 6. *laghbundin til sak sinnar,* M. **39**: pr.

Laghbiuþa, v. a. (vide ÖGL. sub 2.) J. ind. **1**; cap. **1**: 1; Add. **10**. °

(Laghbok, f. lagbok: codex iuris. Præf. not. 39.*)* °

Laghböter, f. pl. laga böter: legitima mulcta. *laghböte (*pro *laghbota) sokn,* M. **11**: 1. not. 90.

Laghfangin, adj. lagligen förvärfvad: legitime adquisitus. Add. **10**. °1

Laghfylghia, v. a. c. dat. (vide *Fylghia 5.*) *fyrr æn -ght var hanum (*sc. *þiuvi),* innan det var verksträldt, som fordrades för att lagligen öfverbevisa honom: antequam id factum erat, quod ad eum legitime convincendum pertinebat. M. **39**: 3.

Laghfylla, v. a. lagligen bevisa: legitime probare. *fyrra æn -lt værþer a han, siþan -lt ær a han,* M. **16**: 2; **31**: 1; **39**: 3. not. 21.

Laghfælder, adj. (vide VGL.) *l. fore brut sin,* Þ. **8**: pr. °

Laghgipter, adj. (vide ÖGL.) *-t husfru,* Æ. **18**. °

Laghgæld (laghagiæld, ll. infra citt. in nott.*),* n. 1) böter för fäkreatur, som blifvit utan upsåt dödadt: mulcta pro pecore casu occiso. V. **28**: pr. not. 18; §. 1. *(folk ligger i vaþa botum ok) fæ liggi i -dum,* V. **5**: pr, 1; **28**: 1. *gældi ater söþ* v. *fæ mæþ -dum,* V. **7**: pr, 5. *fiærþunger af -dum,* V. **23**: 6; **29**: pr. *all l. (*sc. *æru) karlgild,* V. **23**: 6. 2) i allmänhet, laga böter: generatim, legitima mulcta. *broar liggin i -dum,* V. **23**: 5. not. 76; nisi, ut videtur, legendum sit *lagha botum,* ut textus habet.

Lagh hiælpa, v. a. lagligen hjelpa: legitimam opem ferre. V. **9**: pr.

Laghkallaþer, adj. lagligen kallad: legitime vocatus. *-lat þing,* M. **11**: 1. not. 90. °

Laghlika, adv. lagligen: legitime, legi convenienter. Kk. **15**: 1, 2; Kg. **2**. &c. °

Lagh lysa (laghliusa), v. a. (vide ÖGL.) Kk. **6**: 6. not. 37; V. **23**: 2. nott. 63, 65. °

Laghmal, n. (vide VGL.) Conf. Cfr. *Lagha mal.* °1

Laghmaþer, laghman, m. lagman: iudex provincialis, legifer.)(*domari,*

vide *Domari. tiunda l.*, Conf. *uplanda, supermanna, östgöta, tiu hæræþa, væstgöta, nærikia, væstmanna l.*, Kg. **1**. *byrghir l.*, Conf. (Præf. not. 39.) *hakun l., ulver laghmansson*, ibid. *væþia, qvælia undir l.*, Þ. **10**; Add. **18**. *l. ... þa han skal þing hava*, Kp. **10**: 1. *l. skil* &c. Þ. **5**: 7; **10**. *l. stander a laghskilu*, M. **12**: 10. Titulus *l.* quoque datur Mosi, Præf. Cfr. *Land, Skila.* *

Laghsagha (gen. pl. *-ghu*), f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *lyþa l.*, Þ. **14**: 2. 2) skriftligen upteknade lagar: leges collectae scripturaeque traditae. *vigers l.*, Præf. 3) (vide ÖGL. sub 2.) *af l. andri*, Þ. **6**: 1. *-ghu mællum*, M. **45**: pr. *innan land ok l.*, M. **44**: 2; J. **20**: pr; Þ. **6**: 1. *utan land ok l.*, J. **20**: pr. *

Laghsighia, v. a. (vide ÖGL.) *l. iorþ ater*, d. ä. lagligen upsäga jord (om landbo): fundo (conducto) legitime se abdicare. J. **12**: pr. *2

Laghskila, f. lagmannens ämbetsutöfning att förklara hvad lagen stadgar om förekommande mål: officium legiferi, quo de caussis ad se delatis ius dicit; iurisdictio. *laghmaþer stander a l. rættri*, M. **12**: 10. Cfr. *Skilia.*

Laghskillinger, lagha skillinger, m. en i lag bestämd ersättningssumma: compensatio iure definita; 1) för skada, som fäkreatur gjort å åker &c.: pro damno a pecoribus in agro &c. facto. *gældi* v. *lösi ater mæþ l.*, V. **6**: 1, 4; **8**. 2) för mindre sår, som blifvit tillfogadt fäkreatur: pro leviore vulnere pecori inflicto. *gældi ater mæþ -l.*, V. **29**: pr.

Laghslit, n. (egentligen lagbrott: proprie violatio legis, a *slita*, rumpere; Anglo-Sax. *lah-slite*) böter för försummelse eller tredska att upfylla en i lagen ålagd skyldighet; förekommer här om böter för försummelse att erbjuda läkare åt en sårad: mulcta negligentiae v. contumaciae eius, qui non perficit rem quandam iure sibi iniunctam; hic occurrit de mulcta ab eo pendenda, qui vulnerato non offert medicum. M. **21**, **22**, **23**: 4; **27**. *han vær -tit fore malseghanda ok æi fore kunungi* &c., han är fri från dessa böters erläggande till målseganden, och de betalas i sådant fall icke heller till konungen och häradet: liber esto ab hac mulcta privato actori pendenda; nec ista mulcta in tali casu regi et hundredo debetur. Ita sine dubio hic locus est explicandus, etsi verba contrarium sensum exprimere videantur. M. **27**.

Laghstandin, adj. lagstånden, som stått i laga tid (om jord, som ej af säljarens slägtingar inom laga tid blifvit löst): qui, iusto tempore (litis movendae) praeterlapso, stabilis evasit (de fundo, a cognatis venditoris non intra iustum tempus redemto). Add. **10**.

Laghsökia, v. a. (vide ÖGL.) Kk. **1**: 2. not. 81; Þ. **7**: 3. not. 27. *2

Laghtakin, adj. lagligen tagen: legitime captus v. acceptus. *l. ok æi rantakin*, Æ. **2**: pr. *l. husfru*, Æ. **6**: 3. *1

Laghvara, v. a. (vide ÖGL.) Kk. **6**: 6. Scribitur *lagvarna*, ibid. not. 37. *

Laghvinna, v. a. genom laglig rättegång öfverbevisa, sakfälla: legitima actione convincere, damnare. *huru þiuvar -nas*, M. ind. **39**. *-nas up a ræt sin*, d. ä. befordras till sitt förtjenta straff: instituta actione meritam poenam subire. M. **47**: 5. *l. man* v. *-vunnin til draps, þiufnaþar, sak sinnar*, M. **16**: 2; **39**: pr. nott. 3, 9; **41**: 1; **49**: 1; Þ. **7**: 6. not. 81; Add. **9**. *værþer man -vunnin* (sc. *þær*) *til, þæn -vunnin ær til*, Æ. **20**; Þ. **7**: 5. *

Laghþing (*lagha þing*, M. **30**: 5. not. 81. &c.) n. pl. ting, på hvilka, enligt lagens stadgande, en viss handling skall verkställas: conventus iudiciales, in qui-

bus rem quandam peragi iubent leges. *biuþi (vaþa eþ) i -gum hundaris þingum þrim ok folklands þingum tvem*, V. **24**: 2; cfr. *Folklands þing. i -gum ok a hundaris þingum* &c., perperam, V. **24**: 3. not. 49. *vaþa eþar aghu gangas i -gum*, M. **5**: 1. coll. **7**: 1. *byrþamanni var buþit i -gum, æn han biuþer til i -gum*, J. **1**: 1; **2**: pr. coll. **1**: pr. *fangaman a fram koma i þrim -gum, i þrim -gum i hemult standa*, i. e. *i þrim hundaris þingum*, ideoque intra tres septimanas. J. **20**: pr, 1. *hemulsman skal fram koma i -gum, forfalls vitni skulu frammi væra i -gum, mæn þer dela i -gum*, i. e. in istis tribus conventibus iudicialibus. J. **15**: 3; **20**: 1; Add. **12**. *standi mæt þry l.*, sc. *hundaris þing*, Þ. **3**: pr. *ganga eþ i þrim -gum eno eþ fæsta andru til sighia þriþiu ganga*, Þ. **5**: 1; cfr. §. 6. *lagh* v. *eþ ganga* v. *fylla i (rættum) -gum*, M. **30**: 5; Þ. **5**: pr, 6. *fyllir han sva i -gum, gangi sva þe eþa i -gum, göra þer æi þæt i -gum*, M. **26**; Þ. **7**: 4; **9**: 1. coll. **9**: pr. *gangi þæn eþ i -gum höte vitnum i þingi lati sea i aþru sværi i þriþiu*, Þ. **1**: 1. *ræt göra i -gum æptir domarans dome*, Þ. **7**: 1. coll. **3**: pr. *vakta sin l.*, Þ. **5**: 1. not. 27; Add. **15**. °2

Laghþinga, v. a. utsöka, åtala på lagting: exigere v. agere in conventibus iudicialibus iure constitutis *(laghþing)*. *-gis þæt*, i. q. *þær a til talas a þrim þingum*, ut antea est dictum. Æ. **25**: 1. *-gi þær sum gærningin ær gör*, i. q. *tali til hans a (sc. enu) þingi andru ok þriþia*. Þ. **7**: 3. *þær -gis ok sökis* &c. Þ. **14**: 1.

Laker, m. (Isl. *lakr*, *leki*, stillatio, BH.) dropp, takdropp: stillicidium. *boa laka a husum*, Kk. **2**: 2, ubi recc. codd. habent *takdråp*, v. *thet som læker*. Ih. *(Gloss.* v. *lack)* vertit: "vitium," quod etiam defendi posse videtur, etsi Isl. *hlacka* (clangere, exsultare, BH.), ab eodem citatum, huc non pertinet.

Lamb, n. lamm: agnus. Kk. **7**: 6; Kg. **10**: 3. °2

Lan, n. 1) lån: commodatum. M. **43**; Kp. **6**. *taka þræl lani*, d. ä. till låns: servum commodato accipere. M. **6**: 4. 2) den lånta saken: res commodata. *l. a leande hem bæras*, Kp. **6**. °

Land, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*haf, sior, vatn*, Kg. **11**: 2; **12**: pr; J. 4: 1. *fæsta flotholm viþ l. sit*, V. **17**: pr. *a l. föra*, M. **12**: 7. *dela taker l.*, landar, d. ä. slutas: lis ad portum venit, i. e. finitur. J. **22**. *ægha l. ok lötir*, allitt. V. **23**: pr. *l. skulu mæþ laghum byggias*, V. prol. Cfr. *Bya-, Mark-, Pænnings-, Öris-, Örtogha land.* 2) land, landskap: provincia. Kk. **15**: 8. not. 28; Kg. **1**, **2**; M. **12**: 9. *-dum raþa ok riki styra, til l. ok rikis komin*, Kg. **1**, **2**. *l. ok laghsagha*, vide *Laghsagha*. *fara undir l. ok laghman*, vide *Fara 1*. *friþi væri l. ok laghmaþer*, Þ. **14**: 2. *vænta hær a l. sit, hær ganger a l., hær ær a -di*, Kg. **12**: 1; Æ. **17**: pr; J. **20**: 1. Cfr. *Ryma, Folkland; In-, Utlændis.* 3) landet, landsbyggden: rus. *iorþ a -di*)(*garþer i köpstaþi*, J. **8**: 2. *bor smiþer a -di*, M. **12**: 5. °

Landboe, m. landbo, arrendator: colonus. Kg. **5**: 4; **10**: 6; J. 4: 7; **6**: pr. not. 78; **9**: 5; **15**: 4.)(*bonde, eghandi, iorþeghandi*, vide *Bonde* &c. *kirkiu l.*, Kk. **2**: 4. °

(Landbonde, m. i. q. *landboe*, Kk. **2**: 4. not. 32; sed perperam pro *bonde*, Kk. **7**: 4. not. 31.*)*

Landfaster, adj. fast vid land (på sjöbottnen): haerens terrae (in fundo maris). *l. holmber*)(*flotholmber*, V. **17**: pr.

Landgöma, f. landets förvarande eller skyddande (för fiendtligt infall): ter-

rae v. provinciae conservatio (ne invadant hostes). Kg. **12**: 1.

Landslagh, n. pl. 1) landskapets allmänna lag: commune provinciae ius.)(*roþarætter*, **Þ**. ind. **13**. *ræt l.*, **Þ**. **5**: 7. *böta, standa, sökia æptir -um*, Kk. **2**: 4; **20**; **Þ**. **9**: 2. &c. *eþer æptir -um*, Kk. **15**: 5. *fæster mæþ -um*, Kk. **15**: 2. *bryta ivir l.*, Kg. **11**: 1. *liggin i -um*, d. ä. för dem erläggas vanliga eller enkla dråpsböter: pro iis communis v. simplex homicidii mulcta penditor. M. **12**: 9. *roþin ligger i -um*, d. ä. lyder under allmän lag: communi iuri subiacet. **Þ**. **13**. *standa undir l. ok undir kunungs dom* &c., lyda under allmän lag och domsrätt (och ej under kyrkans): iuri foroque communi (non ecclesiastico) subiectus esse. Kk. **20**. 2) ed: iuramentum. *væria þæt* v. *sik mæþ -um*, Æ. **24**: 2; M. **19**: 2; **22**, **26**; quorum locorum ultimus addit: *þæt ær atertan manna eþer*; at haec verba non continent definitionem v. *l.*, sed tantum indicant quale in isto casu dandum sit iuramentum. *standi fore mæþ -um æller lagha botum*, Kg. **11**: 1. *þöm skil iæk allum l. fore sik*, V. **16**: 1. not. 22; cfr. *Iæk*. °

Lands rætter, m. i. q. *landslagh*. *taka kono mæþ lagh ok l.*, allitt. Æ. **19**.

Landsskap, n. i. q. *land* 2. M. **47**: 5. °1

(Lands ting, n. (vide VGL.) Kk. **20**. not. 62.*)* °1

Landsvist, f. (vide VGL.) *han haver foregört l.*, Kg. **9**: pr. °1

Langer, adj. (vide VGL.) *l. timi*, Conf. *lang* (dat. *langri*) *avund*, Kg. **7**: pr. Cfr. *Siþu langer*. °

Langt (lankt), adv. långt: longe. M. **52**: pr; Kp. **9**: 2; V. **17**: 5; **20**: 3; **22**: pr.

Lansvitni, n. vitne om lån: testis de commodato. J. **15**: 6; Kp. **6**; **Þ**. **9**: 5.

Las, m. lås: sera. *gipta kono manni til lasa ok nykla*, Æ. **3**: pr. *ræna husfru lasa ok nykla*, Æ. **6**: 3. *sighia þik til lasa ok nykla*, Æ. **10**: 1. *koma undir l.*, M. **47**: 6. *væri þæt l. fore þrætylftum eþe*, hoc sera esto, i. e. ita quasi sera munitum esto hoc iuramentum. **Þ**. **5**: 2. °

Lass (las), n. lass: vehes, plaustrum onustum. V. **14**: pr, 1, 4. Cfr. *Döþviþa las*. °

Laster, m. last, fel: vitium. *hittir (sc. han) a (hæsti* &c.*) last*, Kp. **5**: pr, 1. Cfr. *Lyti*. °2

Lat, n. förlust: iactura, damnum. *næmpna* v. *vita l. sit*, M. **47**: 1; V. **25**: 1. *atergildi fore l. sit*, V. **25**: 1. *sva mykit var þæs l.*, **Þ**. **7**: 4. *böte þyft æptir latinu*, d. ä. efter det stulnas värde: mulctam furti secundum pretium rei sublatae pendito. Kp. **1**: 2. *hvart æptir sinu lati*, i hvarje fall efter den förlorade sakens värde: in qualibet caussa secundum pretium rei deperditae. M. **54**: 1. Cfr. *Fæ lat*.

Lata, (impf. *læt*, Præf.), v. a. 1) lemna, öfverlemna, sätta &c.: tradere, relinquere, ponere &c. *lati ater fæstnaþa fæ*, Æ. **1**: 3. *l. manni iorþ*, J. **21**. *l. iorþ fala*, J. **1**: pr. *l. man liþugan fore skript*, Kk. **19**: 5. not. 85. *man a galgha æller gren-l.*, d. ä. hänga: suspendere. M. **38**. *l. sik til* &c., företaga sig: se dedere, suscipere. M. **31**: pr. not. 85; Kp. **9**: 2, 3. Cfr *Up-*, *Til lata*. 2) släppa: dimittere. *bana* v. *þiuf lösan l.*, M. **1**: pr; **37**: 1. *bort latin af eghandans garþi*, frigifven (om träl): manumissus. Kp. **3**: 1. Cfr. *Forlata*. 3) låta, underlåta: omittere, praetermittere. Kg. **10**: 2. 4) mista: perdere. *l. lif (æller limi)*, M. **32**: pr; **40**, **42**. *þæn sin haver latit*, den hvars slägting är dräpen: is, cuius cognatus occisus est. M. **1**: 2. not. 65; **9**: pr, 3, 4. *þæn sum latit haver*, den, från hvilken aftägten är gjord: is, cui instrumenta piscatoria

ademta sunt. V. **16**: 1. *þæn sit haver latit,* den som genom orätt dom hade förlorat sitt: is, qui per iniustam sententiam res suas amiserat. Þ. **7**: 4. Cfr. *Bloþlæti.* 5) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. affat væra, sik moþari væra, lighra sik* &c. Præf.; Kk. **12**: pr; Æ. **22**: pr. &c. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. bref* v. *böker skriva, kirkiu vighia* &c. Conf.; Kk. **3**, **4**: pr. &c. *guþ lati* &c., faxit Deus ut &c. Kg. **3**; Æ. **25**: 1; J. **23**; V. **29**: 2. not. 89. Cfr. *Sea.* °

Laurinza dagher, m. (vide VGL.) Kk. **22**: pr. Cfr. ÖGL. v. *lafrinzs mæssa.* °1

Laþa, f. lada: horreum. Kk. **2**: 1; V. **24**: pr. Cfr. *Korn lada.* °

Lea, vide *Læa.*

Lectari, m. (a Lat. *lego*) chor (i en kyrka): pars templi, arae principali proxima. *lysa i -ra dorum,* Kk. **15**: 2. not. 24.

Legha, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) M. **43**. *fa sik l., biuþa manni l., l. viþ taka,* V. **11**: pr, 3. *l. a hæst,* Kp. ind. **6**. *hava lof æller* v. *ok l. fore sik,* veniam v. ius quoddam conductione vel gratis sibi concessum habere. J. **13**: 4; V. **2**: 5; **14**: 7, 9; **20**: 3; **29**: 2. *fylla lof æller l. fore sik,* tale ius probare. V. **14**: 7. *orkar han lovi æller l.,* si hoc possit probare. V. **16**: 1. *þær ær* v. *stander hvarti lof æller l. fore,* ibi non licet veniam sibi concessam allegare. V. **9**: 2; **12**: 1; **14**: 10. 2) (vide ÖGL. sub 2.) Kp. **1**: 2; **6**; V. **11**: pr, 1. °

Leghia, v. a. (vide ÖGL.) *l. mæn, barni fostermoþor* &c. Kk. **7**: 4; Æ. **23**: 3; V. **11**: pr. *l. sik iorþ, l. hus, hæst,* Kk. **7**: 2, 7; M. **47**: 6; Kp. **6**. *l. fore sinni hiorþ,* V. **17**: 5. °

Leghudrænger, m. legodräng: mercenarius. Kk. **7**: 2, 7; Kg. **10**: 1, 2; M. **15**: 1. °

(Lego folk, n. i. q. *leghu hion.* Kk. **9**: pr. not. 63.*)*

Leghu hion, n. (vide VGL.) Kk. **9**: pr; M. **12**: 1; V. **11**: pr, 1. °1

(Legokarl, m. i. q. *leghudrænger.* Kk. **9**: pr. not. 63.*)*

Leghu kona, f. legoqvinna: ancilla mercenaria. Kk. **7**: 7; M. **15**: 1; V. **11**: pr. °1

Leghu ruf, n. brytande af legoaftal: contractae locationis conductionis (operarum) rescissio. V. **11**: pr. Cfr. VGL. v. *malaruf.*

Leghu stæmpna, f. legostämma: tempus, in quod conducuntur servi mercenarii. V. **11**: 2.

Leghu sælia, v. a. lega ut: locare. Kp. **10**: 3.

Leker, m. lek: lusus. Vide *Fisk-, Fuglaleker.*

Leker, adj. (vide VGL.))(*lærder,* J. **4**: 3. °1

Lekman, m. (vide VGL.))(*klærker,* vide *Klærker.*)(*præster,* M. ind. **16**. °1

Leta, v. a. 1) leta, söka: quaerere. *l. æptir bana, hæmpdum* &c. M. **9**: pr; **10**: 1; **44**: 2; **47**: 1; V. **17**: 2. *æptir værþi l.,* d. ä. skaffa betalning: providere ut pretium solvere possint. J. **2**: pr. *l. æptir værþi sinu,* söka att återfå betalningen af säljaren: videre, ut a venditore recipiat pretium. Kp. **2**: 2. *l. goþvilia mans,* Æ. **1**: pr. *köpa sinna l.,* söka tillfälle att få köpa eller sälja: emendi vel vendendi occasionem quaerere. M. **12**: 4. 2) undersöka: inquirere. *þer skulu letas,* M. **47**: 1. *l. sannind* v. *hvar þera sannari haver,* J. **19**; V. **17**: 4. *þæt a biskuper (ransaka ok) l.,* Kk. **11**: 1; **15**: 5. Cfr. *Ut leta.* °

Leþ, f. 1) väg: via. Kp. **9**: 2. *aldra manna l.,* allmän farled, (segelled): via (navigantium) frequens v. communis. V. **22**: 3. *almanna l.,* idem. M. **54**: pr; V. **22**: 3. Cfr. *Bata leþ, Framleþis.*

2) sätt: modus. Vide *Hvilika-, Samu leþ.* °

Leþa, v. a. leda, föra: ducere, ferre. *byrþi mæþ hæsti bort l.*, V. **14**: 2. *konu i kirkiu l.*, Kk. **9**: 1. *(gul ok silf) til stæþiu l.*, Kp. **1**: 1. *l. (man) til stoks*, Kg. **8**; V. **14**: 8. *l. ek* v. *stok til stubba*, V. **14**: 9. *l.* (sc. rem litigiosam) *til annars, til siætta mans* &c. (cfr. ÖGL.), M. **44**: pr, 1; J. **20**: pr. *l. sær af handum (mæþ köp æller skipti)*, (cfr. ÖGL.), M. **44**: pr; **47**: pr. *æi ma þæt hvarti ater æller fram l.*, d. ä. saken må ej vidare ledas till fångesman: rem ulterius ad auctores deducere non licet. M. **44**: pr. Cfr. *In leþa, Oledder.* °

Leþer (n. *lett* v. *leþ*), adj. led, ledsam: molestus, odiosus. *ærva sva lett sum liuft*, M. **16**: 2; J. **7**: 2. *varþi baþi leþu ok liuvu*, d. ä. böte, om han ej kan försvara sig: mulctam pendito, nisi possit se defendere. M. **45**: pr. coll. **44**: pr, 1.

Leþsn, f. 1) (vide ÖGL.) *griper han til -na*, i. e. *vil leþa sik af handum* &c. M. **44**: pr. *l. fylghia* v. *ganga*, i. q. *leþa sær af handum*, M. **44**: pr, 1. *biuþa dul gen l.*, d. ä. neka att man förytrat den omtvistade saken: negare se alienasse rem litigiosam. M. **44**: 1. *þær stæþs l.*, i. q. *æi ma þæt hvarti ater æller fram leþa*, M. **44**: pr. *l. standi fore gæf*, d. ä. den som säger sig hafva fått en sak till skänks, måste leda till sin fångesman: res, quae dono accepta esse dicitur, ad auctorem deducitor. M. **48**: 1. *forfall i l.*, M. ind. **45**. coll. cap. **45**: 1. 2) ransakning efter tjufgods i andras hus: rei furto sublatae investigatio in aliena domo. *fylghia laghum ok -num* (pro *lagha -num*, cfr. *Asker*), talem investigationem facere. M. **11**: 1. coll. **47**: 2. In codicibus Magnaeano et Christophoriano idem appellatur *leþsn ok ransakan*. Cfr. Diss. meam p. 312. cit. p. 8, 9. °

Leþsna fall (leþsnu fall), n. 1) brist i fullgörandet af bevisningen om sin åtkomst af en klandrad sak: defectus in probanda iusta adquisitione rei litigiosae (cfr. *Leþsn*). M. **44**: 2. 2) böter för underlåtande af sådan bevisning: mulcta pro tali negligentia pendenda. M. **44**: 1.

Leþsna vitni, n. vitne, hvarmed man leder en klandrad sak till fångesmannen, till bevisande af sin åtkomst: testis, quo, re litigiosa ad auctorem deducta, adquisitio probatur. Þ. **9**: 5. coll. M. **44**: 1.

Leþsund, n. sund, genom hvilket är farled: fretum navigabile. V. **22**: 3. not. 18.

Leþunger, m. 1) leding, sjötåg, med de dertill hörande utskylder: expeditio navalis, una cum tributis illuc pertinentibus. *kunungs l.*, Kg. ind. **10**. *fara mæþ -gi, skip ganger ut i -ng*, Kg. **11**: pr, 1. *kununger biuþer (liþ ok) -ng ut*, Kg. **10**: pr, 1; M. **11**: 3; Þ. **14**: 1. *l. ær ut gangin baþi mæþ mat ok mannum*, Þ. **14**: 1. 2) *lagha l.*, i. q. *leþungslami*. Kg. **10**: 1.

Leþungslami, m. utskylder, som, i stället för leding, erlades de år, då ingen leding utgick: tributa quae, loco expeditionis navalis, pendebantur iis annis, quibus tales expeditiones non emittebantur. Kg. **11**: pr. Posterior pars h. v. neque, ut credit Ih., litterarum transpositione facta est a *mali*, pensio, nec, ut idem statuit, v. *lami* significationem penitus diversam habet in v. *þinglami*; ut enim haec nomen habet ab intermissa celebratione iudiciorum, ita v. *leþungslami* a neglectis expeditionibus; utrique inest notio rei cessantis v. quasi vi agendi privatae; in utraque agnoscitur v. *lamer*, mancus, de-

bilis (Isl. *lami* v. *lama*, adj. idem; *lami*, m. fractura, res fracta inutilis; *lemia*, ictibus debilitare). Cfr. *Leþunger* 2.

Lif, n. 1) kropp: corpus. *l. ok sial*, M. **54**: 3. 2) lif: vita. *foreværka lif sit*, M. **30**: 3. *sak* &c. *ganger a l. mans*, M. **17**: 1; **49**: 2. *gælda*, *lata*, *mista l. (sit)*, M. **13**: 2; **19**: 3; **32**: pr; **40**, **42**, **49**: pr. *gælda l. fore l.*, v. *gen livi*, M. **9**: 4; **31**: 1. *gælda baþi l. ok goþs*, M. **15**: pr. *taka l. mans*, V. **18**: 1. *unna manni l.*, Kk. **15**: 8; M. **13**: pr; **19**: pr. *

Lifna, v. n. blifva vid lif, tillfriskna; reviviscere, convalescere. Kk. **11**: 1.

Lifs gæld, n. dödsstraff: poena mortis. M. ind. **38**.

Lifspund, n. (vide VGL.) Kg. **11**: pr. *1

Liggia (impf. *la*, Kk. **12**: 2. &c. conj. *laghi*, Kk. **14**: 6. sup. *lighat*, V. **2**: 6.), v. n. 1) ligga: iacere. *l. i sot æller sarum*, Kg. **12**: 2. &c. *l. i löskalæghi*, M. **7**: 4. *skip -ger i læghi*, M. **11**: 3. *kirkiugarþer* v. *liþ -ger niþri*, Kk. **18**: pr; V. **6**: 1. *l. ogilder*, vide *Ogilder*. *-gi fore brut sin (sc. ogilder)*, Kk. **13**: 2. *-gi þær man gen manni*, vide *Gen*. *-gi i vaþa gældum*, *vaþa botum*, *halvum gældum* &c., dicitur proprie de occiso, M. **5**: pr; **7**: pr; **11**: pr; **12**: 3, 9; V. 5: pr, 1. &c. sed occurrit etiam de vulnerato, de pago incenso &c. Æ. **2**: 1; M. **2**: 1; **19**: 2; V. **23**: 5, 6. *-gi i ugildum akri*, vide *Aker*. *döþsdrap -gi i tiughu markum*, Þ. **7**: 3. *ra ok rör -ger bya mællum*, V. **17**: pr. *l. utan brut ok byamal*, V. **21**: pr. *l. i hambri* &c., *i rættri solskipt*, V. **1**: pr, 2. *-gi þera varþnaþer a*, cura eorum in eo posita esto. Æ. **23**: 2. *l. a tolf soknamanna vitnum*, d. ä. bero på: pendere ab illorum sententia. Kk. **6**: 6. Cfr. *Ater liggia*. 2) ligga begrafven: sepultus iacere. Kk. **14**: 6. 3) vara belägen: situs esse. Kk. **7**: 2; V. **2**: 1, 3; **10**: 1. &c. 4) vistas, uppehålla sig: morari. *l. a skoghe* &c. M. **31**: pr. 5) vara bestämd, förordnad: statutus v. constitutus esse (cfr. *Læggia* 2). *fore torghköpi l. ængin fræstmark*, Kp. **5**: 4. *stæmpnudagher -ger fore manni*, Æ. **10**: 1; V. **23**: 1. *-gi slik brut (sc. þær) fore*, Kp. **9**: 1. *l. til öra ok örtogha*, V. **10**: 1; **17**: 5. *by -ger fore minna* v. *mera*, V. **1**: pr; **20**: pr. *roþin -ger i landslaghum*, i. e. commune ius ibi valet. Þ. **13**. *huru længi þæt (sc. bolagh) skuldi saman l.*, quamdiu societas constituta permaneret. J. **16**: pr. 6) *l. til*, tillhöra: pertinere. *skiplagh sum ön -ger til*, M. **18**. *-gi til þæs by* &c. V. **17**: 2. *l. til klokko köps*, *til kunungs borþ*, Kk. **6**: 6; Kg. **10**: 7. *

Lighra, v. a. lägra: stuprare. Æ. **22**: pr.

Lighri, n. 1) lägersmål: concubitus, stuprum. Æ. **22**: pr. 2) fördelningen af en bys egor emellan delegarne i byn, eller egentligen läget af hvarderas andelar: distributio agrorum pagi inter fundorum dominos, vel proprie situs singularum portionum. *l. raþa*, V. **1**: 2.

Lighris bot, f. böter för lägersmål: mulcta stupri. Æ. **22**, **23**: pr, 1.

Likami, m. lekamen, kropp: corpus. *vars hærra l.*, Kk. **21**: 1. Cfr. *Guþslikami*, *Hælgha likama dagher*. *1

Liker, adj. lik: similis. Æ. **1**: 3; V. **27**: 1. *l. mans bana*, M. **12**: 6. *likt gen liku*, J. **8**: pr. *iæmpt gen liku*, V. **2**: 3. Cfr. *A-*, *Iæm-*, *Þyliker*. *2

Likran, n. plundring af lik: mortui hominis spoliatio. M. **10**: pr. Cfr. ÖGL. v. *valruf*.

(Liksto, f. (a *stuþ*, subsidium, tributum) likstol, afgift till kyrkoherden för liks begrafning och själamessor: honorarium curato pro sepultura et mis-

sis debitum. Kk. ind. not. 53. VIII; cap. **8**: pr. nott. 92, 93, 53. Scribitur *likstol*, Kk. **8**: pr. nott. 92, 93, 38, 53; quae forma, adhuc usitata, falsae etymologiae debetur.)

(Likstomæssa, f. i. q. *siæla mæssa;* quasi missa honorario curato dato emta. Kk. **8**: pr. not. 4.)

Limber, m. lem: membrum. M. **31**: 1; **32**: pr; **37**: pr; **40**. *gælda lim gen limi*, M. **31**: 1. *1

Lin, n. 1) lin: linum. Kk. **7**: 5. 2) linne: linteum. *biuþa l. ok lækirs gæf*, M. **23**: 4. *

Linlak, n. (Isl. item) lakan: lodix lintea. Æ. **10**: pr.

Lita, v. a. 1) nöjas med: contentus esse. *þungt til at l.*, Conf. *l. at* (c. dat.), idem. Conf.; V. **29**: 2; Þ. **13**. Cfr. *A-, At lita*. 2) *l. til*, rätta sig efter, följa: observare, sequi. *l. til ængra andra lagha*, Conf. — Cfr. *Alit*. *

Litil, adj. liten: parvus. *þær ær höt mæþ litlu böt*, Kg. **5**: pr. *

Liva, v. n. lefva: vivere. Kk. **14**: 2; Kg. **3**; Æ. **1**: 2; **7**: 3; **10**: pr. &c. *æptir l.*, Æ. prol.; cap. **11**: pr, 2. &c. *

Livandi, adj. Kk. **1**: pr. not. 92; **15**: 8; V. **29**: 1. *

Lius, adj. klar, uppenbar: clarus, manifestus. *gærþin ær l. ok oppinbar*, Kk. **22**: 1.

Liuslika, adv. (vide VGL.) Conf. *1

Liuta, v. a. 1) få: accipere. *göra æller l.*, M. **6**: 5. *l. döþ*, M. **17**: 1; **19**: pr, 2; Kp. **11**; V. **5**: pr, 2; **7**: pr; **23**: 6; **28**: pr, 2; **29**: pr. not. 61. *l. skaþa*, Kk. **7**: pr; M. **19**: 2; Kp. **11**; V. **5**: 1; **23**: 6; **29**: pr. not. 63. *l. orþ*, Þ. **14**: 2. not. 100. 2) detta ord sättes någon gång, likasom *fa*, framför ett annat verbum, till beteknande af en tillfällig händelse: h. v. nonnumquam, alii verbo praepositum, indicat fortuitam actionem (cfr. *Fa* 6.) *l. þe sva sælia sum köpa, hvat þe hælder l. sælia æller köpa*, Æ. **9**: 1; J. **4**: 6. *1

Liuver, adj. ljuf, behaglig: dulcis, iucundus. *sva liuft ær þe vilia* &c., så kärt dem är: si optent. Conf. Cfr. *Leþer*.

Liuþ, n. (Isl. *hliód*, item, unde *hliódr*, taciturnus, *hliódna*, conticescere &c.) ljud, tystnad: silentium. *æsta* v. *beþas l.*, äska ljud: silentium petere, ut vox loquentis audiatur. Æ. **3**: pr; **11**: 2.

Liþ, n. större öpning på en gärdsgård: maius foramen in saepimento.)(*svinasmugha*, Kk. **18**: pr; V. **6**: 1. Cfr. *Bar-, Farliþ*. Proprie, ni fallor, h. v. significat aperturam in saepimento ita factam, ut via pateat hominibus, pecoribus vel plaustris (*grind* vero est porta, qua clauditur talis apertura; quamobrem dicitur ex. c.: *þa scal liþ vera ... oc (hiarra) grind fyrir, Grágás*, Landabr. 15. M. L. Isl. L. Landsl. 32. M. L. Gulaþ. L. Landsl. 30.). At maiores quoque defectus in saepimentis ita sine dubio fuerunt appellati. Si quis diruisset alienam saepem, aperturam ita factam *liþ* appellat ius antiquum Islandiae, si spatium IV ulnarum cum dimidia, Norvegiae vero si longitudinem X orgyiarum non excederet (M. L. Isl. L. l. c. Gulaþ. L. l. c. cap. 34.). *

Liþ, n. (Isl. *lid*, 1) auxilium, 2) familia, 3) auxiliares copiae, BH.) krigshär: exercitus, copiae. *kununger biuþer l. ok leþung ut*, i. e. exercitum una cum tributis bellicis; ut vero verba mox sequentia: *roþ ok reþ* respiciunt oram maritimam *Roþin* dictam, sic verba *liþ ok leþung* proprie respicere videntur tres primarias Uplandiae partes (*folkland*). Kg. **10**: pr.

Liþa, v. n. gå, förlida: ire, progre-

di. *l. fra*, Æ. prol. cfr. *Fra* 2. *timin liþer*, Conf. Cfr. *At liþa*. °

Liþer, m. led: articulus. M. **23**: 1; **24**: 1.

Liþstæmpna, f. bestämd tid för krigshärens samlande: tempus contrahendis copiis praefinitum. Kg. **10**: pr.

Liþugher, adj. (vide ÖGL.) Kk. **2**: pr. et not. 30; **6**: 7; **19**: 5; Kg. **11**: pr; V. **11**: 3. °

Lof, n. lof, tillåtelse: venia. Kk. **1**: 1, 3. not. 85; **3**. n. 51; **11**: pr; **13**: 2. not. 51. &c. Cfr. *Legha* 1, *Förlof*, *Orlof*, *Olovandis*. °2

Lofs vitni, n. vitne om gifven tillåtelse: testis de data venia. J. **15**: 6; V. **2**: pr; **16**: 1. not. 100; Þ. **9**: 5. n. 89. *binda l. a annan*, med vitnen bevisa att man erhållit tillåtelse: testibus probare alium dedisse veniam (aliquid faciendi). V. **14**: 7.

Loka, f. lucka, liten dörr: portula. Kk. **18**: pr.

Lokker, m. lock, hårlock: cincinnus. *böta -ka sina*, Æ. **6**: pr.

Losna, v. n. lossna: laxari, solvi. Kk. **6**: 6. °2 *(lusna)*

Loter (pl. *löti*, Kk. **8**: pr. &c. *luti*, Þ. **7**: pr.), m. 1) lika del, lott: pars aequalis. Kk. **15**: 8; Kg. **9**: pr; **11**: 1. &c. *tver lötir*)(*þriþiunger*, Kk. **7**: pr; **8**: pr; Æ. **7**: pr, 1. &c. *þre lötir*)(*fiærþunger*, Æ. **13**. *tve luti kænnas viþ takit* &c., d. ä. två af dem, som hafva del i böterna: duo ex iis, inter quos mulcta est dividenda. Þ. **7**: pr. *lösa sik viþ hvarn lot* &c., d. ä. hvardera af dem som hafva rätt till böter: vitam redimere ab iis, quibus mulcta debetur. M. **38**; V. **18**: 1. Cfr. *Tvælöti*. 2) andel: portio rata, ad aliquem pertinens. Kk. **7**: pr; Kg. **9**: pr; Æ. **8**: 1; **9**: 1; **10**: 1; **11**: pr, 2; M. **9**: 2. &c. *broþor, systur l.*, Æ. **11**: pr; **12**; J. **21**. *mans, bolstaþa, attungs l.*, så stor del af en bro, som åligger en enskild man, en by eller ett åttondedels härad att underhålla: pars pontis, quae ab unico homine, pago vel octava parte hundredi est struenda. V. **23**: 5. Cfr. *Byrþa-*, *Mans-*, *Skipta-*, *Skiptis-*, *Ærfþa loter*. 3) lott: sors. *l. ok kafli skal skipta, mæþ lot ok kafla skipta*, skifta genom lottning, hvarvid en kafle på ett nu obekant sätt brukades: dividere facta sortitione, in qua bacillo, modo nostro tempore incognito, usi sunt veteres. Locc. *(Ant. Sv. G.* II. 16.*)* et Ih. credunt sortitionem tactu bacilli factam esse; at formulae hac de re occurrentes testari videntur bacillum in partes sectum esse, quas in gremio tenuit unus consortium, ceteris sortes educentibus (cfr. formulam *skæra ok skipta* in v. *Skæra*, quaeque mox infra ex Æ. **11**: 2. citantur). M. **34**. *lot skæra, a sköti halda, up taka*, Æ. **11**: 2. 4) sak: res. Vide *Byrþa loter*. Cfr. *Löt*. ° *(luter)*

Lotran, n. vägrande att till en annan utgifva en sak, som genom lottning tillfallit honom: contumacia eius, qui alii non vult tradere rem sorte ei adsignatam. M. ind. **34**; cap. **33**: 1.

Lund, f. sätt: modus. *hvarium -dum*, på hvad sätt som hälst: quibuscumque modis. V. **12**: pr. Cfr. *Andru-*, *Hvariu-*, *Hvilka-*, *Samulund*. °

Lunder, m. lund: nemus. *a -di troa*, ethnicorum more certos lucos diis sacros habere. Kk. **1**: pr.

Lunnar, m. pl. (vide ÖGL.) M. **6**: 2. *2

Lybiskuper, vide *Lyþbiskuper*.

Lykkia, v. a. lycka, stänga: claudere. Vide *Utan-*, *Uti lykkia*. °2

Lykt, f. slut: finis. *friþer se l. at laghum*, pax sit finis legum (quae in ultimo capite agunt de pace). Þ. **14**: 2. *l. komber fore* v. *viþer*, *koma l. viþer*, d. ä. slut på saken, så att man är fri för vidare lagsökning: finis caussae, ut

de ea re non amplius agere liceat. Þ. **7**: pr. cfr. *Fore 12, Koma 3, Viþ koma.* *2

Lykta, v. a. lykta, sluta: finire. Kk. **7**: 3; Kg. **12**: 2; J. ind. **22**; V. **29**: 2. *kirkia ær v. stander -taþ,* Kk. **2**: pr; **3**. *2

Lyktaran, n. återtagande af det som är lagligen utmätt eller betaldt; eller tredska, att icke ens sedan utmätning skett, genmäla kärandens påstående eller göra rätt för sig; äfven böter för dessa förbrytelser: delictum eius, qui vi recipit rem post factam publicam aestimationem vel alias in solutum datam; vel ne facta quidem aestimatione litem contestatur vel debitum solvit; quoque mulcta ob talem contumaciam pendenda. *göra l., fælla man fore l.,* Þ. **3**: pr. *hete þe bot l., gælda fullt l.* &c. Þ. **3**: pr; **8**: 2. Ratio denominàtionis ea esse videtur, quod talis contumacia litem finiri non sinit.

Lyptinger, m. (a *lypta,* levare; Isl. *lypting,* f. camera navis, a *lopt,* pars aedis superior, BH. cfr. Sturluson, *Ol. Tr. S.* cap. 127.) den uphöjda bakstammen på ett fartyg: pars navis celsior in puppi. M. **11**: 3.

Lysa, v. a. kungöra, tillkännagifva: publicare, indicare. Kk. **13**: 1. nott. 97, 98; **15**: 2; M. **2**: 1; **5**: pr; **12**: 6; **30**: 3; **52**: pr, 1; **53**: 1; **54**: 1; Kp. **9**: 1; V. **7**: 2; sed perperam Conf. not. 57. *af kirkiu lyster,* i. q. *sætter,* Kk. **14**: 7. not. 60. *hun skal þæt l.,* sc. se gravidam esse. Æ. **16**: 2. *þa lystu þer þem* (sc. *lagh*) *a þingi,* d. ä. upläste: recitabant leges. Conf. *l. æptir þy væþsæt var,* indicare pignus esse amissum. Kp. **7**. Cfr. *Banlyster, Lagh lysa.* *

Lysning, f. kungörande: promulgatio. *sva langt sum l. ær fore,* i. e. *sum han lystr,* M. **52**: pr. *gripa* v. *taka til l.,* säga sig hafva (hittat och) kungjort den omtvistade saken: dicere se rem litigiosam (invenisse, idque) promulgasse. M. **43**: 1; **44**: pr. *han a vald ... til l.,* M. **43**: pr.

(*Lysninga dagher,* m. lysningsdag: dies promulgationis (coniugii). Kk. **15**: 2. nott. 33, 59.)

Lysninga vitni, n. vitne derom, att en viss sak blifvit kungjord: testis de facta promulgatione rei cuiusdam. M. **2**: 1; **52**: 2; Þ. **9**: 5. *gripa til l. l.* (cfr. *Lysning*), M. **52**: 2. *göra sik orþiuva mæþ -num,* d. ä. med vitnen, som intyga att den omtvistade saken blifvit kungjord såsom hittad: testibus probare se palam indicasse rem litigiosam a se esse inventam. M. **51**: 1; **53**: 1; **54**: 2.

Lysta, v. impers. lysta, behaga: libere, placere. *han siælvan* &c. *lystir,* Kk. **4**: 1; **7**: pr; V. **11**: pr.

Lystra, f. (a *lysta,* ferire; vide VGL.) ljuster: tridens ferreus, quo pisces noctu, accensis facibus adlecti, percutiuntur et capiuntur. *fara mæþ elde ok l.,* V. **16**: pr.

Lyti, n. (vide ÖGL.) M. **24**: 1, 3; V. **29**: pr.)(*sar,* M. **24**: 1. *laster ok l.,* allitt. M. **21**. *2

Lyþa, v. a. höra: audire. Þ. **14**: 2.

Lyþbiskuper (*lybiskuper*), m. (Isl. *lyd-* v. *liód-biskup,* a *lydr* v. *liód,* populus; Anglo-Sax. *leod-bisceop,* a *leode,* populus) biskop: episcopus suffraganeus.)(*ærki biskuper,* Kg. **3**.

Læa (*lea*), v. a. 1) låna (ut): commodare. *lan a leande* (commodánti) *hem bæras,* Kp. **6**. 2) *l. sik til,* gifva sig till, företaga sig: dare se (operi cuidam), operam dare. *l. sik til myrþa æller ræna,* M. **31**: pr. — Cfr. *Læna.* *

Læggia (impf. *laghþi,* part. pass. *laghþer*), v. a. 1) lägga: ponere, collocare. *l. hatt a altare,* Kk. **14**: 10. *l.* (*man*) *i kirkiugarþ, mællum stens ok torvo,* d. ä. begrafva: sepelire. Kk. **11**: 1; M. **12**: 7. *l. mærki a mærki annars,*

V. **27**: pr. *gatu, vægh, diki l.,* V. **1**: pr; **5**: 1. *l. aker æptir tompt,* V. **2**: 6. *urfiælder ær ... renum laghþer,* V. **17**: 3. *by tomptum l.,* V. ind. **2**. *vin, raþ, dul, lön a l., varþnaþ annars a l.,* vide *Vin* &c. *bolagh l.,* Æ. **7**: 1; J. **15**: 6. *þa þre* v. *atertan marker skulu til kirkiu bygning -as,* d. ä. användas: adhibentor. Kk. **1**: 2; **6**: 2. Cfr. *Af-, Ater-, Fram-, In-, Niþer-, Saman-, Um læggia; Tillaghur.* 2) bestämma, förordna: statuere, constituere. *manni dagh l.,* Kg. **9**: 3. *l. stæmpnudagh fore husfru,* Æ. **10**: 1. not. 3. *biltugher -as,* vide *Biltugher.* Cfr. *Fore læggia.* 3) sticka: pungendo vulnerare. Vide *Gönum laghaþer.* *

Lægher staþer, m. 1) (vide VGL. sub 1.) Kk. **14**: 6. 2) (vide VGL. sub 2.) Kk. **8**: pr. nott. 97, 50. *1

Læghi, n. 1) läge: situs. *by ær til lagha -is komin* (cfr. ÖGL.), V. **2**: 1. 2) hamn (eller egentligen fartygs läge i hamn): portus (vel proprie statio navis in portu; Isl. item). *skip ligger i l.,* M. **11**: 3. *2

Læghri, adj. compar. lägre, ringare: inferior, minor. *l. vitni,* vide *Högher* 2. *halvu l. at eþum ok vitnum,* hälften mindre till antalet af edgärdsmän och vitnen: dimidio minor respectu numeri iurantium et testium. Kg. **11**: 1. *

(Læka, v. n. läcka, drypa: stillare. Kk. **2**: 2. not. 67.*)*

Lækir, m. läkare: medicus. M. **21**, **22**, **23**: 4; **24**: 2; **27**, **29**: 1. *lagha l.,* quis sit, definitur M. **27**. *

Lækirs gæf (lækiærs gæf), f. läkarelön: merces medico data. M. **23**: 4. *

Læn, n. län, förläning, lemnad åt en konungens ämbetsman, som hade inseende öfver en viss del af landet (folkland eller härad): feudum, ministro regio concessum, qui territorio cuidam *(folkland* v. *hundari)* praeerat. *þiænistumannum l. giva,* Kg. **3**. *hærra ... a l. sit,* Kp. **10**: pr. (coll. *i hundari,* ibid. §. 2.) *þæn lænit haver ivir samu bönder,* sc. eos, qui in hundredo habitant. Þ. **2**: pr. *þæn lænit haver,* Kg. **10**: 2, ubi quidam codd. pro *l.* habent *hundarit,* ibid. not. 48. His locis collatis adparet regionem feudo speciatim *læn* dicto et praefecto *læns hærra* appellato subiectam, illo tempore, plerumque saltem, fuisse territorium alias *hundari* dictum; etsi forte unum *læn* nonnumquam plura hundreda sit complexum. *1

Læna, v. a. i. q. *læa 1.*)(*leghu sælia,* Kp. **10**: 3. Cfr. *Bortlæna.* *1

Længi, adv. länge: diu. Kk. **12**: 1; Kg. **3**, **10**: 1. &c. *længer,* compar. Æ. **7**: 3; **8**: pr; J. **11**: 1; V. **13**: 2. *þy l. et ar,* ett år längre: insuper unum annum. Þ. **7**: 3. *længst,* superl. Æ. **17**: pr. *

Læns hærra, m. länsherre; så kallas konungens ämbetsman, som innehade län, och dermed förenadt inseende öfver ett (eller flera) härad: dominus feudi v. praefecturae; ita appellatur minister regius, qui uni hundredo (vel pluribus) erat praefectus (cfr. *Læn*).)(*lænsman,* Þ. **1**. Observandum est tres personas diversae dignitatis non esse confundendas, sc. summum provinciae *folkland* dictae praefectum *(folklands hærra)*, praefectum hundredi *(læns hærra, þæn lænit haver)*, et subpraefectum v. exactorem, vasallum dictum *(lænsman)*; quorum simul mentio fit Þ. **2**: pr.

Lænsman (lænsmaþer, Kg. **10**: 2.*)*, m. 1) länsman, en konungens tjenstman inom hvart härad: subpraefectus hundredi, exactor regius (cfr. *Læns hærra*). (Præf. not. 39;) Kg. **10**: 2, 8, 10; M. **5**: 1; **17**: 1; **47**: pr; V. **6**: 1; **23**: 1; Þ. **3**: pr; **4**: pr, 1; **6**: 1; **7**: pr; **8**: pr; **9**: 1, 3.)(

læns hærra, Þ. **1**. *kunungs l.*, Kk. **22**: pr. not. 64; §. 2; M. **14**.)(*bonde*, vide *Bonde*.)(*hærra* (cfr. *Hærra 3*), Kp. **10**: pr, 2.)(*folklands hærra* et *þæn lænit haver*, vide *Læns hærra*. *fæsta hundari ok -nni* (sc. regis loco) *bot*, M. **10**: 1. *mæþ -nni sinum*, cum subpraefecto sui hundredi. Kg. **10**: 4. 2) biskops länsman: exactor episcopi. Kk. **14**: 7. *biskups l.*, Kk. **14**: 7. not. 88; **15**: 3. n. 18, 19. p. 65; §. 6; **16**, **18**: pr; **22**: pr. not. 64; §. 2; Æ. **23**: pr. Danus utitur Latino nomine *offitiael*, Kk. **16**: pr. not. 59; §. 1. n. 91. °

Lærþer, adj. (vide VGL.) *leker æller l.*, allitt. J. **4**: 3. °1

Læsa, v. a. läsa, stänga: claudere. *hittis (lik* &c.*) i læstum husum*, M. **8**: pr; **47**: pr, 1, 2. *kirkia stander lyktaþ ok læst* (cfr. ÖGL.), Kk. **3**. *fæ i husum inni l.*, in obseratis aedibus includere. Þ. **8**: 4. Cfr. *Up læsa*, *Olæster*. °

Læst, f. stympning, lyte: mutilatio, deformitas corporis v. membri. M. **29**: 2; nisi dicendum sit *læst* esse part. pass. a verbo *læsta* (cfr. VGL. v. *læsta*).

Læstis bot, f. lytesbot: mulcta ob alienum corpus mutilatum vel vulnerando deformatum. M. **24**: 1; **25**: pr; **28**: 1; **29**: pr.)(*sarabot*, M. **24**: 1. *full*, *half l.*, ibid. Cfr. VGL. v. *læstar bot*.

Löfkaster, m. i. q. *löfstakker*. V. **14**: 3. not. 56.

Löfstakker, m. löfstack, hög af löf: strues v. cumulus ramorum frondeorum. V. **14**: 3.

Lön, n. pl.? (Isl. sic) lön, betalning: pretium, compensatio. *givi half* (forte pro *halva*) *l.*, d. ä. half betalning för plöjning: dimidium pendito arationis pretium. J. **5**: pr; **13**: 3. Cfr. *Træþis lön*. °

Lön, f. döljande: occultatio. *l. a læggia*, dölja: occultare. V. **7**: 2. °

Löna, v. a. löna, vedergälla: remunerare, rependere. *l. manni træþis lön*, J. **5**: pr. °

Löpa, v. n. löpa, springa: currere. J. **4**: 6; V. **8**. *l. up i ö*, M. **12**: 7. Cfr. *Bort-*, *In löpa*; *Ivir löps*. °

Löpa (part. pass. *löpter*), v. a. afbarka: decorticare. *l. næver* v. *næfrabunka*, V. **14**: 2, 3. *l. ek*, V. **14**: 8. Cfr. *Barka löpa*.

Lös, adj. 1) lös; solutus, liber. *klokka var l.*, Kk. **6**: 6. *slippa l.*, M. **39**: 3. *bana* v. *þiuf lösan lata*, M. **1**: pr; **37**: 1. (2) i. q. *löska*. *l. man*, Kk. **7**; 2. not. 64.) 3) (vide ÖGL. sub 2.) Vide *Barn-*, *Eþ-*, *Faþur lös* &c. °

Lösa, v. a. 1) lösa, lossa: solvere, dissolvere. *hint (band) ær löst*, Kk. **15**: 1. Cfr. *Benlösning*. 2) befria ur träldom: servitute liberare. Kp. **3**: pr. 3) lösa med penningar: pecunia redimere; a) lösa ett fäkreatur, som af en annan blifvit intaget: pecus suum in alieno agro captum redimere. Vide *Aterlösa 1*. b) lösa från straff medelst böters erläggande: mulcta solvenda a supplicio redimere. *l. sik*, M. **30**: pr. *l. sik viþ (bonda ok) hvarn lot*, M. **38**; V. **18**: 1. *l. sik i friþ viþ kunung*, Kg. **9**: pr. c) lösa pant eller utmätt gods: pignus privatim datum vel publica auctoritate captum redimere. J. **9**: pr. not. 63; Þ. **8**: pr. Cfr. *Ater-*, *Hemlösa*. °

Lösgiurþer, adj. (vide VGL. h. v. et ÖGL. Add. p. 402.) M. **47**: 1. °1

Löska, adj. indecl. (vide ÖGL. sub 2.) *l. man*, Kk. **7**: 2; Kg. **10**: 1; **12**: 1. Scribitur *lösker*, *lönsker*, Kk. **7**: 2. not. 64. °

Löska læghi, n. lönskaläge: stuprum. Kk. **15**: 6; Æ. **1**: 2; **18**; M. **7**: 4. Scribitur *lönskalege*, Kk. **15**: 6. not. 98. °

Lösn, f. lösen eller hittelön, som gifves då man återfår sin egendom af den, som a) tagit den från en tjuf, eller b) hittat den: redemtio v. praemium quod datur cum aliquis recipit rem suam ab

eo, qui eam a) a fure cepit; M. **51**: 1. *lagha l.*, M. **51**: pr. b) vel invenit. M. **52**: 1; **53**: 1. — Sed *lösn* perperam pro *lepsn*, vide *Iorþa lösn.* °

Lösöra köp, n. köp af lösören: emtio rerum mobilium. Præf.

Lösöre (in sing. Kp. **7**.), m. lösöre: res mobilis. Kk. **8**: 1. not. 83; Æ. **3**: pr; **7**: 1; **10**: pr; Kp. **7**.)(*iorþ*, Kk. **14**: 3, 5; Æ. **3**: 1; 8: pr; **9**: 1; J. 4: 5; Þ. **8**: 1; Add. **1**, **5**.)(*egha*, Kk. **14**: 1. (coll. pr.); J. **4**: 6. *l. ok ganganz fæ*, res mobiles et se moventes. Þ. **8**: pr. °

Löt, f. betesmark: pascuum. V. **19**. *þer sum land ok lötir aghu*, allitt., i. e. solum adiacens; nisi forte v. *lötir* ad nomin. *loter* sit referenda, ut vertendum sit: terram et partes, i. e. partes terrae adiacentes (cfr. quae de tali constructione ad v. *asker* sunt allata). V. **23**: pr. Cfr. *Hiorþlöt.* °

M.

Magha (præs. *magh* pro *ma*, Kk. ind. not. 53. IX. in inf. non occurrit), v. n. 1) kunna: posse. Kk. **2**: 2; **7**: 6; **15**: 2; **18**: pr; Kg. **6**: pr; Æ. **10**: pr; M. **47**: 1; J. **1**: pr; V. **2**: 6; **6**: 1; **13**: 2; **17**: pr, 2; **23**: 1; **29**: 1. Cfr. *Formagha.* 2) måga, vara berättigad (att göra): ius habere (aliquid faciendi). Kk. **1**: 1, 2; **2**: 3; **3**, **7**: 8; **13**: 2. &c. 3) skola, böra: debere, oportere. *æi ma kona friþ flya*, Kg. **8**. *ængin ma ogilder væra*, Add. **2**. 4) må: v. aux. optativae significationis. *guþ ma þem æi glöma*, Kp. **11**. *at vi mattum himiriki fa*, J. **23**; V. **29**: 2. not. 89. °

Maghar arf, n. arf, som tillfaller ett efter fadrens död födt barn: hereditas, quam capit infans post mortem patris natus. *moþer komber at arvi barni sinu*, modren skaffar barnet arf efter den aflidne fadren (och ärfver sedan barnet): mater hereditatem conciliat posthumo, cui ipsa succedit. Æ. **11**: 1. Origo h. v. dubia est. Pariter ac Romani non solum feminam praegnantem, sed etiam posthumum nondum natum ventrem appellarunt, ita dici potest h. v. a *maghi*, venter, esse deducendam. Ih., eam a *magher* derivans, male vertit: "hereditas iure cognationis adeunda." Locc. autem ita vertit citata verba: "matri licebit haereditare aut succedere infanti suo."

Maki, m. make: par, compar. *þu ær æi mans m.*, Þ. **14**: 2. not. 100.

Mal, n. 1) tal: loquela, sermo. *fa m. af manni*, få (den skendöde) mannen att tala: ab homine reviviscente loquelam impetrare. M. **12**: 7. Cfr. *Fæstninga-*, *Gipta mal.* 2) (vide VGL. sub 2.) Kk. **13**: 2; **14**: 10; **15**: pr, 2, 4. &c. Cfr. *Banz-*, *Hor-*, *Köp-*, *Lagha-*, *Lagh-*, *Manhælghis-*, *Sara-*, *Vitnis-*, *Vænsla-*, *þingmal.* °

Mal, n. mått: mensura. V. **2**: 1. Cfr. *Aker-*, *Byamal.* °2

Mala karl, m. en man som ej gifver tionde till presten, utan en afgift i penningar: vir, qui sacerdoti non dat decimas, sed pensionem pecuniariam. Kk. **9**: pr. coll. **7**: 7.

(*Mala man*, m. i. q. *mala karl.* Kk. **7**: 7. not. 29.)

Mali, m. 1) afgift: pensio. Kk. **6**: 7. not. 82. *göra m.*, *væra saklös fore* v. *af m.*, d. ä. den penningeafgift, som erlägges af dem, hvilka ej gifva tionde: dare pensionem v. liber esse a pensione numaria (ab iis danda, qui decimas non pendunt). Kk. **7**: 1, 2; **9**: pr. not. 62. coll. **7**: 7. Cfr. *Klokkara-*, *Spanna mali.* 2) lega, lön: merces. *ganga a mat ok m. mæþ bonda*, allitt. (cfr. ÖGL.), V. **11**: pr. °

Malseghandi, m. målsegande: privatus actor. Kk. **15**: 8; M. **4**, **28**: 2; V. **23**: pr, 2; Þ. **6**: 1. *rætter m.,* Kk. **15**: 5; **16**: 2; **17**: 5; M. **9**: 4; **11**: 1. not. 90; §. 5; **32**: pr; J. **21**; Þ. **7**: pr, 6.)(*kununger* et *hundari,* M. **9**: 2; **11**: 5.)(*kununger* et *allir mæn,* Kk. **15**: 8; Kg. **9**: pr.)(*karl ok kununger,* Þ. **7**: pr.)(*kununger* et *biskuper,* Kk. **15**: 2, 8.)(*kirkia* et *hundarit,* Kk. **15**: 5.)(*biskuper,* Kk. **17**: pr.)(*styriman* et *hassætar allir,* Kg. **11**: 1. *þa ær kununger þær m. at,* d. ä. konungens länsman skall anställa åtal: exactor regis actionem instituito. V. **23**: 2. *taki þæn (*sc. *lænsman) saköre sum -da haver,* d. ä. i hvars härad målseganden bor: is, in cuius territorio habitat privatus actor; quod infra, ubi de reo sermo est, ita exprimitur: *böte þær lænsmanni sum han bor.* Þ. **6**: 1. °

Malt spander, m. en spann malt: modius (v. dimidia tonna) polentae. Kg. **10**: 2. Cfr. *Spanna mali.*

Man, vide *Maþer.*

Mana, v. a. mana, upmana: admonere. Kk. **19**: 4.

Manaþer, m. månad: mensis. Æ. **10**: 1; V. **6**: 3. *-þa gamal,* Kk. **7**: 6. not. 63. *-þa dagher, mot, ringning, stæmpna,* vide *Dagher* &c. *lagha m.,* så kallas nionde månaden efter fadrens död, när barn då framfödes: legitimus mensis; ita appellatur nonus mensis post mortem patris, quando infans in eo nascitur. Æ. **10**: 1. Cfr. *Senaþa-, Skyndaþa-, Ytighia manaþer.* °

Mangfalder, adj. mångfaldig, mycken: multiplex, multus. Conf.

Mangfaldilika, adv. mångfaldigt: multifariam. Conf.

Mungir, pron. pl. många: multi. Conf.; Kk. **6**: 7; **7**: 1; **14**: pr; Kg. **9**: pr. &c. °

Manhælgh, manhælghþ, f. (vide ÖGL.) Kk. **17**: 4. *m. skærþas* v. *ær skærþ (mæþ drapum æller fullum sarum),* Kk. **17**: pr; **22**: 1. °2

Manhælghi, n. i. q. *manhælgh.* Kk. **17**: pr. not. 51; **22**: 1. n. 44. *-is balker,* M. rubr.; Add. **8**. °

Manhælghis mal, n. (vide ÖGL.) M. **54**: 3. °2

Mans bani, m. mandråpare: homicida. M. **12**: 6.

Mans byrþi, f. mansbörda: onus quod homo portare potest. V. **14**: 2, 4.

Mans loter, m. lott, som tillhör en enskild man: pars ad unicum hominem pertinens. V. **23**: pr, 5. Cfr. *Loter* 2. °2

(Mansvit, n. moget förstånd: ingenii maturitas. Kk. **14**: pr. not. 28.*)*

Mantal, n. (vide ÖGL.) *af -li,* Kg. **10**: 1, 2. °

(Margfallelika, adv. i. q. *mangfaldilika,* Conf. not. 27.*)*

(Margfalliker, adj. i. q. *mangfalder.* Conf. not. 72.*)*

Marghir, pron. pl. många: multi. Kk. **14**: pr. not. 14. °

Mariu mæssa, f. vårfrudag, någon af Jungfru Marias högtidsdagar: festum S. Mariae. *fyrra m.,* Jungfru Marie himmelsfärdsdag: festum assumtionis S. Mariae, die XV Augusti celebratum. Kk. **22**: pr. *öfra m.,* senare vårfrudagen om hösten, Jungfru Marie födelsedag: festum nativitatis S. Mariae, d. VIII Septembris. V. **10**: pr.; sed perperam Kk. **22**: pr. not. 67. Scribitur *mar-, maare-* vel *mormessa,* ll. cc. in notis. Cfr. VGL. vv. *vara fru dagher, vara fru födslu dagher.*

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. Kk. **9**: 1; Kg. **11**: pr. *m. skært silver,* J. **1**: pr; **21**. *m. silfs,* J. **1**: pr. *m. karlgild,* idem, ut videtur, ac *m. silfs,* Æ. **2**: pr. 2) mark penningar: marca monetalis. Kk. **1**: 2, 3. &c. *m. köpgild,* Æ.

2: pr; **28**: pr. *m. pænninga,* vide *Pænninger.* *-ka köp,* J. **4**: pr; **15**: pr; V. **13**: 2. *gældi m. mæþ m. ater,* ersätte fulla värdet af hvad den andre genom utsökningen förlorat: rependito plenum pretium bonorum, quae alter facta exactione amisit. Þ. **7**: 4. *falli* v. *bristi slikt af m. sum m.,* Æ. **25**: pr; Add. **14**; cfr. *Brista 3.* Cfr. *Half mark.* 3) i. q. *markland. m. iorþar,* Kk. **2**: pr. not. 9. *

Mark, n. märke: signum, nota, character. V. ind. **27**. *1

Marka, v. a. märka: signare, notare. *-ar han a iardu,* utmärker honom i jorden (förmodligen genom nedsättande i jorden af en så kallad nidstång, såsom tecken dertill, att han varit på stället, och utropat den andre som niding: eum (ut infamem hominem) designat in terra (i. e. palum contumeliosum, Isl. *nídstaung* dictum, in terra erigit, quo indicat se stato loco adfuisse, alterique trina proclamatione infamis hominis nomen dedisse). Þ. **14**: 2. not. 100. Exemplum hanc rem maxime illustrans exhibet *Vatnsdæla Saga* (Havn. 1812), cap. 33, ubi, Iökull ad singulare certamen a Bergr, et Thorsteinn a Finnbogi provocatis, Iökull sic adloquitur Bergerum: *"kom til hólmstefnunnar ef þú hefir helldr manns hug enn merar, enn ef nockrir koma eigi, þá skal þessum reisa ok rista níd med þeim skilmála edr formála at hann skal vera hvers manns nídíngr, ok vera hvergi í samveru gódra manna, hafa goda grein af gridnídings nafni"* (potius legendum: *goda gremi ok gridnídings nafn*). Provocatoribus stato tempore locoque non comparentibus, palum in eorum contumeliam erigebant provocati; quae res ita describitur cap. 34. ibid.: *"þeir ... tóku súlu eina ... Jökull skar karls höfut á súlu endann, ok risti á rúnar med öllum þeim formála sem fyrr var sagdr, sídan drap Jökull mer eina, ok opnudu hana hiá bríóstinu, ok færdu á súluna"* &c. Cfr. Bartholini *Antiq. Dan.* p. 102. seqq.

Marka tal, n. (egentligen antal af marker: proprie numerus marcarum) penningvärde: pretium pecunia aestimatum. *æptir* v. *at -li,* J. **4**: 7; **8**: 2.

Markland, n. en jordegendom, (egentligen åker) hvaraf troligen en landbo ursprungligen erlagt en mark silfver i afrad: fundus (proprie ager, cfr. VGL. v. *öres land*), ex quo primitus, ni fallor, vectigal unius marcae a colono pendebatur. *m. iorþar,* Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 1, 5. *til -da bryta,* fördela emellan jordegare, enligt denna beräkningsgrund: inter singula praedia dividere, secundum illam normam. V. **22**: pr. Unum *m.* continuit VIII *örisland,* XXIV *örtoghaland,* et CXCII *pæningsland,* quae simul recensentur V. **1**: 1. Ex iure Iutico III. 12. apparet fundum, cuius pretium erat una marca auri *(mark guls i iorth)* vel octo marcae argenti (cfr. VGL. v. *mark 1*), in Dania aequiparasse tale praedium, ex quo vectigal octo ortugarum argenti pendebatur; unde sequitur pretium, quo aestimatum est praedium, vicies et quater effecisse summam annui vectigalis, quod pendere potuit colonus. Si idem apud nostrates valuerit, primigenium unius *markland* pretium fuisse videtur XXIV marcarum, uniusque *örtoghaland* unius marcae; quod exacte convenit cum eo, quod de pretio fundorum statuitur J. **1**: pr; **21**. Cum vero partes quaedam Uplandiae recentiori tempore excultae essent, postquam vilior reddita esset vulgaris moneta, vetus vero norma aestimandorum praediorum ibi adhiberetur secundum vilius monetae pretium; hinc

factum est ut pretium talis recentioris *markland* triente minus fuerit quam unius ex antiquis; cumque pretium unius *örtoghaland* ex antiquis esset unius marcae argenti (v. *mark karlgild*), unum *örtoghaland* ex recentioribus aequiparaverit ortugas tantum sedecim vel marcam vulgarem *(mark köpgild)*. Iam vero cum vectigal, secundum priscam et immutabilem normam, penderetur deterioribus nummis, ex antiquis quoque praediis, complementum frumentarium, pro maiori pretio horum praediorum, vectigali additum est; ut adeo ex his praediis vectigalis nomine tam frumentum quam pecunia *(korn ok pænningar)* penderetur; ex recentioribus vero minorisque pretii praediis pecunia tantum *(snöþir pænningar)*. J. **1**: pr. Cultura vero imparibus passibus progrediente, ista norma pendendi vectigalis non potuit non saepe iniqua evadere; quamobrem, etsi prisca illa mensura praediorum alias observari perrexit, et ad nostros usque dies permansit, in contrahenda tamen locatione conductione vectigal pro lubitu definire permisit ius Uplandicum, J. **10**; pari ex ratione iubens eum, qui praedium iure cognationis redemit, non tantum pecuniam secundum generalem taxationem solvere, sed etiam pretium revera superans rependere *(ok siþan hvaria iorþ sum hun ær værþ til*, J. **1**: pr.*)*.

Martens mæssa, f. (vide VGL.) J. **9**: pr; V. **11**: 2. *sancta martens dagher*, J. **9**: pr. *

Mater, m. mat: cibus. *leþunger ær ut gangin mæþ mat ok mannum, m. ær ut gangin*, Þ. **14**: 1. Cfr. *Mali* 2. *

Matskot, n. (vide VGL.) Kk. **7**: 9. *1

Matta, f. sätt, (måtto): modus, ratio. *holka handa -to*, quocumque modo. Kk. **6**: 4. not. 17.

Maþer, man (maþer, Kg. **10**: 2; Æ. prol. &c. *mander*, M. **11**: 6. not. 5. &c. def. *maþrin*, M. **13**: 2.*)*, m. 1) menniska: homo. Conf.; Kk. **1**: pr. not. 76; Æ. prol.; M. **1**: pr; Kp. **11**; Þ. **11**: pr. &c. *manna handaværk*, V. **29**: 1. *fæmpti m.* (vide VGL.), Æ. **11**: pr; **12**, **16**: 1. *leþa til siætta mans*, d. ä. sjette person, af hvilken saken blifvit förytrad: rem litigiosam ad sex auctores, quorum quisque eam alii tradidit, deducere. M. **44**: pr. *allir mæn*, a) alla: omnes. Conf.; Præf.; Kk. **16**: 1; M. **13**: pr; Þ. **12**: 1. *aldra manna leþ*, V. **22**: 3. cfr. *Almanna*. b) alla som bo i häradet: omnes hundredi incolae. Kk. **15**: 8; Kg. **9**: pr; M. **27**. 2) man: vir.)(*kona*, Kk. **11**: 1; **14**: 10; **15**: 2. &c. *þu ær æi mans maki ok æi maþer i brysti*, Þ. **14**: 2. not. 100. 3) (gift) man: maritus.)(*husfru*, M. **13**: 3.)(*kona*, Æ. **7**: 2; **10**: pr; **17**: pr; J. **4**: 6. *man taka*, Æ. **1**: 2. Cfr. *Aþalman*. 4) tjensteman, tjenare: minister. *kunungs m.*, Kk. **22**: pr. not. 64; Kg. **12**: 1; M. **8**: 1; **20**, **37**: 1; Þ. **7**: 3. *iærls m.*, M. **20**. *biskups m.*, Kk. **15**: 3; **16**: pr. not. 59; §. 1. n. 91; **22**: pr. n. 64; M. **20**. Cfr. *Læns-, þiænistuman*. *

Menföre, n. olägenhet, hinder: incommodum, impedimentum. V. **2**: 1–3.

Mera, adv. ytterligare, sedan: ulterius, postea. Þ. **6**: 1; **8**: 1. Cfr. *Mere*.

Mere, adj. större: major. Kk. **2**: pr; **19**: 4; Kg. **11**: 4; Æ. **10**: 2; M. **2**: 1. &c. *Mera*, n. absolute, mera: plus. Kk. **4**: 1; **7**: 1, 7; **8**: pr, 2. &c. *mer at*, pro *meræ at*, Þ. **9**: 3. *half mark m.*, mera än half mark: plus quam dimidia marca. Æ. **25**: 1; M. **40**, **44**: pr. not. 29; §. 1. *at meru kumin*, Æ. **10**: 1. cfr. *Koma 1*. *mæst*, superl. V. **1**: 2; **17**: 2; Add. 14. *

Mik, vide *Iæk*.

Mikialsmæssa, f. (vide VGL.) Kk. **7**:

6. not. 69; Þ. **5**: 1; **14**: pr. *-so daghe*[?] Kk. **10**. not. 26. ☉

Min, pron. min: meus. Æ. **10**: 1; **11**: 2. &c. ☉

(Minne, n. vilja, samtycke: voluntas, consensus. *maþ ærvingia m., utan præstins m.*, Kk. **14**: pr. not. 13. p. 52; **22**: 2. n. 80.*)*

Minni, adj. mindre: minor. Kk. **7**: 8; **8**: pr; Æ. **10**: 2; M. **33**. &c. *Minna*, n. absolute, mindre: minus. Kk. **7**: 1; **8**: pr; **14**: pr; **19**: 2; Æ. **25**: 1; M. **2**: pr; **33**: 1. &c. *halvu* v. *þriþiunginum m.*, Æ. **11**: pr; J. **1**: pr; **21**. ☉

Miolk, f. mjölk: lac. Vide *þiggia*. *

Misfall, n. olägenhet, skada: molestia, calamitas. Conf. ☉2

Misfyrma, v. a. c. dat. mishandla: violare, vim inferre. Æ. **2**: 1. ☉1

Miskun, f. (vide VGL.) ☉1 Inde

Miskunna kona, f. en qvinna, som i något afseende beror af en annans barmhertighet: femina, cuius fortuna ab aliena misericordia pendet. *væri m. faþurs ok moþor ok ænxi annars frænda*, d. ä. fader och moder, men ej andra fränder, kunna göra henne arflös: eam exheredare possunt parentes, non vero alii cognati. Æ. **1**: 2.

Missæmi, m. missämja: dissidium, lites. Conf. Scribitur *missemia*, ibid. not. 4.

Mista, v. a. c. acc. v. gen. mista: perdere, amittere. Kk. **6**: 4; M. **24**: 1; **52**: 1. &c. *m. siængalæghi sins*, Kk. **9**: 1. *(þæn) sin haver mist* (cfr. *Lata* 4), M. **1**: 2. *m. lif sit*, M. **49**: pr. *m. kristnu*, non accipere baptismum. Kk. **11**: pr. ☉

Miþer, adj. (vide VGL.) *til miþian skogh, i miþium aum*, Kg. **2**; V. **18**: pr. Cfr. *Miþia*. ☉

Miþia, f. midt: medium (rei). *i -iu*, V. **18**: pr, ubi tamen *-iu* quoque potest esse dat. n. ab adj. *miþer*.

Miþsumar, m. (vide VGL.) Þ. **5**: 1. *

Moghandi, adj. (vide VGL.) *m. man (æller kona)*,)(*ovormaghi*, Kk. **14**: pr. not. 84; §. 10; M. **42**; J. **8**: 1. *þæn kallas m. man sum tiughu ara ær*, sc. ubi de publicis vectigalibus pendendis quaestio est, Kg. **10**: 1; non enim dubium est quin alias *m.* appellatus fuerit is, qui decimum quintum annum impleverat. Cfr. *Ovormaghi*. ☉*(maghandi)*

Molka, v. a. mjölka: mulgere. V. **26**. ☉1

Morghin, m. morgon: tempus matutinum. Æ. **4**. ☉2

Morghon gæf, f. morgongåfva: donum a marito postridie nuptiarum uxori datum. Æ. **4, 5, 9**: pr; Add. **5**. Cfr. ÖGL. v. *hindradags gæf*. ☉1

Mormæssa, vide *Mariu mæssa*.

Morþ, n. mord: homicidium occultum. M. **19**: 3; **31**: pr; Þ. **11**: pr. Cfr. *Barna morþ*. ☉

Morþ, f.? (Anglo-Sax. *mor, more*, mons, regio montosa) skog, prov. mor: silva. Vide ind. n. pr. v. *öþmorþ*.

Morþari, m. (vide VGL.) M. **31**: pr. *

Morþgæld, n. högre dråpsböter (troligen egentligen 140 markers böter): gravior homicidii mulcta (proprie, ut videtur, mulcta CXL marcarum). Æ. **6**: 2; M. **8**: pr.)(*sporgæld*, M. **16**: 2. Etsi nomen *m.*, quo primitus, ut videtur, illam mulctam CXL marcarum designarunt Uplandi, qua inevitabilem occulti homicidii *(morþ)* suspicionem luere licuit ei, in cuius aedibus occisi hominis cadaver inventum erat, M. **8**: pr., improprio sensu extensum fuerit ad quamcumque graviorem homicidii mulctam, a simplici mulcta, *sporgæld* dicta, distinguendam, ut ex M. **16**: 2. concludi potest; non tamen graviora illa homicidii genera nomine *morþ* comprehensa fuerunt; hoc enim crimen, a cuius notione ista maximam partem o-

mnino abhorrent, non mulcta luebatur, sed, ubi auctor testibus erat convictus, capitis supplicio puniebatur (M. **19**: 3.). °2

Mot, n. möte: occursus. *a þriggia vægha motum*, Þ. **14**: 2. not. 100. *iamlanga* v. *manaþa m.*, mötet eller återkomsten af samma tid följande året eller månaden, d. ä. ett års eller en månads förlopp: occursus v. reditus eiusdem temporis sequentis anni vel mensis, i. e. exitus annui vel menstrui spatii. Kk. **8**: pr. et not. 8. *ringia manaþa m.*, Kk. **6**: 5. not. 39. — Inde A) *a mote, a mot*, 1) ut præp. c. dat. a) till mötes: obviam. *fælla* v. *villa buþkafla a m. læns hærra*, d. ä. då ting skall sammankallas länsherren till mötes eller på hans befallning: cum concilium populi obviam praefecto v. eius iussu est convocandum (cfr. infra sub C). Þ. **1**: 1. b) emot: contra. Conf.; Kg. **9**: pr; M. **19**: 1; J. **15**: 6; V. **17**: 4. 2) adverbialiter. *a mot*, emot: contra. *a m. vitna*, V. **17**: 4. B) *i mote*, adverbialiter, emot: contra. Kk. **14**: pr. not. 38. C) *mote, mot*, abiecta præp. *a* v. *i*, 1) till mötes: obviam. Kk. **4**: pr. not. 3. *buþkafla up skæra* v. *þing komber m. kunungs (brevi æller) buþi*, quasi obviam litteris v. nuntio regis, i. e. cum rex iussit concilium convocari. Þ. **1**: 1. 2) emot: contra. Kk. **20**. not. 21; **22**: 1. n. 13; Æ. **1**: 2; J. **15**: 6; V. **6**: 1; Þ. **9**: pr; Add. **18**. °

Moþer, adj. brådskande, angelägen: necessarius, qui festinatione urget. *præster later sik moþari (væra)* &c. Kk. **12**: pr; ubi in notis legitur *brådare*. Ih. refert Bohusios hodieque dicere: *hafva modt om*, eodem sensu quo alias dicimus: *hafva brådt om*, i. e. festinandi necessitate urgeri. Conferri meretur locutio: *vara modd* (a *mod*, Isl. *módr*, animus) *att göra något*, propensus esse ad aliquid faciendum; etsi incertum est anne haec diversae omnino sint originis. Multo magis dubium est an huc pertineat Isl. *móþr*, adj., quod occurrit in carmine *Oddrúnargrátr*, et in editione Hafniensi (*Edda Sæm.* P. II. p. 346.) vertitur "animosus," at forte vertendum est: lassus.

Moþir, f. moder: mater. Kk. **11**: 2; **17**: 3; Æ. **1**: pr, 2. &c. *tompt ær akers m.*, i. e. *aker skal æptir tompt læggia*, tomtens delning ligger till grund för åkrens, så att tomten är likasom en charta, som visar huru åkren skall delas: divisio areae fundamentum v. norma esto, secundum quam dividuntor agri. V. **2**: 6. Cfr. *Faþur-, Foster-, Moþor moþer*. °

Moþor broþer, m. morbror: avunculus. Æ. **1**: pr. °

Moþor faþir, m. morfar: avus maternus. Æ. **1**: pr; **15**: pr; **16**: pr. °

Moþor moþer, f. mormor: avia materna. Æ. **1**: pr; **15**: pr; **16**: pr. °1

Moþor systir, f. moster: matertera. Æ. **1**: pr. °1

Mun, v. defect. månde: verbum auxiliare, quod complementi v. numeri caussa interdum inseritur, cui vero propria significatio vix adscribi potest. *þet mun ræt væra, at (sc. þön) æi munu skilias, iorþ mun ængin skorta, þa mun han vara*, pro *þæt ær ræt* &c. Kk. **5**; Æ. prol.; J. **23**; Þ. **14**: 2. not. 100.

Munder, m. mun: os. Vide *Blasa*.

Muner, m. mån, (liten) skilnad: (parva) differentia. *æn þo at muni ogenne se*, d. ä. något längre: etsi ita differat, ut aliquanto longior sit (nova via). V. **1**: pr. °1

Mykil, adj. stor, mycken: magnus. Conf.; Kk. **2**: 2; **6**: 7; M. **33**: pr; V. **11**: pr. *Mykit*, n. absolute, mycket: multum. *sva* v. *huru m.*, tantum, quantum. Kk. **8**: 1; **9**, **14**: pr. &c. *sva myklu*

bætri v. *höghri,* M. **54**: 3; V. **17**: 2. Cfr. *Komykil.* °

Mylna, f. qvarn: molina. V. ind. **22**. °1

Mylnu damber, m. qvarndamm: agger molaris. V. **22**: 1, 2.

Mylnustaper, m. (vide VGL.) V. **22**: pr, 1. °1

Myrkilika, adv. mörkt: obscure. Conf.

Myrþa, v. a. mörda: occulte interficere. M. **31**: pr. Cfr. ÖGL. h. v. °

Mæla, v. a. mäta: metiri. Vide *Up mæla.* °2

Mæli, n. tal: sermo. Vide *Gen-, Til mæli.* °1

Mællum (mællan, Kk. **7**: 3. not. 91.*)* præp. c. gen. emellan: inter. *m. hafs ok sævuströms, ræt ok oræt, klærks ok lekmans, akra* &c. Præf.; Kk. ind. **20**; cap. **7**: 3. &c. *þera m.,* Kg. **4**: pr; **5**: 2. &c. *byamællum,* V. **19**. *friþa m.,* vide *Friþer 3, 4. handa m.,* vide *Hand. m. sin, sin i* v. *sina m.,* vide *Sin. þæs i m.,* interea. Æ. **18**. *m. olafsmæssu ok til mikialsmæssu,* Þ. **14**: pr. °

(Mæltehus, n. mälthus, mälta: cella polentaria. Kk. **2**: 1. not. 57.*)*

Mæn, conj. medan: dum. Æ. **11**: pr; **21**: pr; M. **16**: 3; **39**: 3; Add. **12**. *æ m.,* vide *Æ.* Cfr. *Mæþan,* °

Mærki, n. märke: signum, nota, character. *sighia m. (ok iartækn),* M. **47**: 1; **52**: 1; **53**: pr. *tve dela um et m.,* tvista om en sak, som är teknad med ett märke, hvilket båda säga vara sitt: duo litigant de re, notata charactere, quem ambo suum esse dicunt. V. **27**: 1. *læggia m. a m. annars,* sätta sitt märke på en sak som tillhör en annan, och förut är försedd med hans märke: suo charactere notare alienam rem, a domino antea signatam. V. **27**: pr. *innan þæt m.,* i. e. *innan sæxtighi fampna* &c. M. **12**: 1. Cfr. *Bols mærki.* °

Mærþri, m. (vide ÖGL.) Kk. **14**; 9; V. **16**: pr, 4. Scribitur *mærþi,* Kk. **14**: 9. nott. 49, 54. °2 *(miarþi)*

Mæssa, f. 1) messa: missa. Kk. **12**: 2; **14**: 7, 9; **19**: 4. not. 55.)(*ottosanger,* Kk. **6**: 5. Cfr. *Liksto-, Siæla-, þighiande mæssa.* 2) i. q. *siælamæssa.* Kk. **8**: pr. 3) högtid: festum. Vide *Eskils-, Hælghuna-, Kirk-, Kyndil-, Mariu-, Martens-, Mikials-, Olafs-, (Peders) mæssa.* °

Mæssufall, n. (vide ÖGL.) Kk. **14**: 7; **19**: 4. *göra m.,* vide *Göra 1.* °2

Mæssu klæþi, n. pl. messkläder: vestimenta liturgica. Kk. **3**, **4**: 1; **6**: 1. not. 48; **7**: 4; **14**: 7. not. 65. °2

Mæssu skruþer, m. messeskrud: ornatus liturgicus. Kk. **6**: 1.

Mæster, m. magister. Conf.

Mæt, n. utmätning: aestimatio bonorum damnati, non ultro solventis, pecuniae loco capiendorum. Þ. **3**: pr; **8**: pr, 3. *döma m. i garþ mans,* Þ. **3**: pr. *vræka m. fra garþi sinum,* d. ä. utmätningsmännerna: viros talem aestimationem facturos repellere. Þ. **7**: 2.

Mæta (part. pass. *mætin*), v. a. 1) värdera: aestimare, taxare. *m. væþ, skaþa,* Kp. **7**; V. **6**: 1. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *m. lösöra* &c. Þ. 8: pr, 2, 4. *m. hvarium sva mykit* &c. ibid. §. 6. *m. fore andrum,* göra utmätning hos en annan: bona alius capienda aestimare. Þ. ind. 8; cap. **7**: 2. *mæta ut,* Kg. **10**: 2. Cfr. *Ut mæta.* ° *(miæta)*

Mætorþ, n. värdering: aestimatio, taxatio. Þ. **3**: pr.

(Mætseþer, m. värderingsed: iuramentum de re iuste aestimata. *tvæggia manna m.,* V. **29**: 1. not. 70.*)*

Mætsmæn, m. pl. 1) mätismän, värderingsmän: aestimatores. *æptir þy sum m. sighia,* M. **52**: 2. *æptir (fiura) -manna orþum,* M. **1**: 3; V. **5**: 1; **6**: 1; **7**: 1; **28**: 2. *tvæggia* v. *fiura -manna eþer,* V. **7**: pr, 1. not. 22; **13**: 1; **29**: 1.

2) utmätningsmän: viri ad bona damnati, non ultro solventis, aestimanda nominati. **Þ. 8**: pr, 2, 4, 6. Cfr. ÖGL. v. *miætans mæn.*

Mæþ, præp. c. dat. 1) med: cum, per (cfr. ÖGL.) *skryþa sik m. tiund sinni, rökilsi* &c. (sc. *þær*) *m. köpa*, Kk. **7**: 4. *för ganga m.* (sc. *fote*), M. **24**: 1. *vighias m. kirkiu liusum*, Kk. **9**: pr. *byrþa, dylia* &c. *m. eþe*, vide *Byrþa* &c. *land skulu m. laghum byggias*, V. prol. *gilder m. vaþa gældum*, M. **6**: 2. *m. þy*, derigenom: per hoc, ita. Kk. **9**: 1. Cfr. *Þær.* 2) jämte, tillika med: una cum. *m. sik*, Conf. *koma m. inleþning, fastum* &c. Kk. **9**: 1; J. **15**: pr. *soknapræst m. sik hava*, Kk. **1**: 1. *væra i varþhaldum m. andrum*, Kg. **12**: 1. *mæssu hava m. manni*, Kk. **14**: 7. *husfru m. hanum*, Æ. **21**: pr. *staþgin þæt m. præsti*, Kk. **8**: pr. *fylla eþ m. landboa*, J. **15**: pr. *m. svornum eþe*, Æ. **8**: 1. *giva m. dottur iorþ* &c. Æ. **8**. *m. tolf pæntri ortogh*, M. **1**: pr. *folklands syn vitnar m. hundaris syn*, V. **17**: 4. *standa m. manni*, vide *Standa. sanna m. manni*, Kg. **10**: 4. 3) hos: apud. *ahænt m. hanum*, M. **44**: pr. *ganga a mat ok mala m. bonda*, V. **11**: pr. *væri* ... *m. bondanum*, **Þ. 7**: 3. *inni m.*, vide *Inni.* 4) utmed: iuxta, secundum. *aker ligger m. vægh* v. *garþi fram, up m. diki*, V. **3**, **4**: pr. 5) jämnlikt, enligt: convenienter, secundum. *m. kirkiu ræt, lagh ok lands ræt*, Kk. **15**: 2; Æ. **19**. *m. landslaghum*, vide *Landslagh 1. m. bön (mans)*, på begäran: rogatu alius. M. **6**: pr. 6) adverbialiter, derjämte, tillika: praeterea, simul. *ok m. þre marker, ok saköri* v. *skipvistina m., orunabot m. biuþa* &c. Kk. **1**: 2; **6**: 6; Kg. **10**: 6, 7, 11; M. **1**: pr. &c. *

Mæþan (mæþ, Æ. **21**: pr. not. 10.); conj. 1) medan: dum. Æ. **11**: pr. nott. 52, 82; §. 2. n. 34; **21**: pr. n. 10; M. **16**: 3. n. 15; **Þ. 7**: 3; Add. **1**. &c. 2) då, emedan: cum, quia. **Þ. 12**: pr. Cfr. *Mæn.* *

Mæþfylghþ, f. i. q. *hemfylghþ.* Æ. **2**: 1; **8**: pr. not. 93; §. 1.

Mö, f. mö: virgo. Æ. **1**: pr, 1, 2; **22**: pr; **Þ. 11**: pr.

Möghliker, adj. möjlig: qui fieri potest. *mæþ -kum beþslum*, d. ä. med enträgna böner: "ea qua decuit instantia," ut in diplomate originali verba sonant. Locc. vertit: "supplicibus precibus." Conf.

Möiar alder, m. mödom: virginitas. *lata lighra sik af -dri*, pati se devirginari. Æ. **22**: pr.

Möta, v. a. möta: obviam venire. *m. manni*, Kg. **2**; M. **52**: pr. *hiorþvalder mötir akrum* &c. V. **17**: 5. *akrar m.* (sc. *diki*), V. **5**: 1. *taki mötir taka*, vide *Taki. mötas*, dep. sibi invicem obviam venire, concurrere, collimitare. M. **9**: 1; **29**: 2; V. **4**: 1; **17**: 5; **Þ. 14**: 2. not. 100. *

Möþerni (moþerni), n. 1) möderne (slägt): maternum genus. *-nis frænder*, Æ. **11**: 2. Cfr. *Fæþerni 1.* 2) mödernearf: hereditas a matre relicta. Vide *Fæþerni 2.* *

N.

Na, v. a. c. dat. hinna till, träffa: assequi, invenire. Kk. **11**: 1. *

Nagranni, m. (a *na*, in composs., prope; cfr. ÖGL. v. *navist*) nägranne, nära (men ej närmaste) granne: prope (sed non proxime) habitans, remotior vicinus.)(*granni*, Kk. **8**: 2; Æ. **23**: pr; J. **12**: 1; V. **15**: 1.

Nam, n. (vide VGL.) *n. mans taka*, Æ. **25**: 1. *

Nampn, n. namn: nomen. *i n. faþurs* &c. Kk. **11**: 1; Æ. **3**: pr. *1

Nappa, v. a. nappa, rycka: vellere. M. **49**: pr.

Nar, vide *Nær.*

Nat, f. 1) natt: nox. Kg. **9**: 3; M. **19**: 1. *samu n.,* Kp. **11**. *hælgha þorsdagh nat,* natten före Christi himmelsfärdsdag: nox festum adscensionis praecedens. Kk. **14**: 9. Cfr. *Pascha-, Pingizdagha nat.* 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. Kk. **7**: pr, 6; **12**: 1; **14**: 8; Kg. **10**: pr; M. **41**: 1; **45**: pr. &c. *ena n.,* Kp. **11**. *nat ok ar* v. *iamlangi,* vide *Ar, Iamlangi.* *

Naþ, f. nåd: gratia, misericordia. *mæþ guþs -þum, af -þum, undir varum -þum,* Conf. *-þir sökia,* Kk. **13**: 2. * 1 *(nad)*

Ne, interj. nej: neutiquam. *ne sigher hin* v. *han,* Æ. **11**: 2; M. **12**: **6**; J. **1**: pr; V. **20**: 2. *ne gen sighia,* Kk. **14**: pr; Æ. **1**: 4. *væri viþ lagh ok ne komin,* vide *Lagh* 2. *

Neka, v. a. neka: negare. Kk. **2**: 2; **6**: 6; **14**: pr; **15**: 1. &c. *faþir -ar,* Æ. **23**: 1.

Niu, num. nio: novem. Kk. **1**: 3; **7**: 6; Kg. **10**: 2. &c. *

Niundi, num. nionde: nonus. J. **10**; Add. **3**. *

Niuta, v. a. njuta: frui. Kk. **4**: pr. not. 31; V. **8**. *1

Niu tighi, num. nittio: nonaginta. Conf.

Niþ, f. slägt: cognatio. *þæn niþum ær næster* &c., vide *Kunder.* *2

Niþan, adv. nedantill: subtus. M. **47**: 1. *n. fore,* nedanför: infra. V. **22**: 1. *2

Niþar, n.? nedan: luna decrescens. *um ny ok n.* (cfr. VGL.), V. **28**: pr. *1 *(næþar)*

Niþar arf, n. arf, som tillfaller aflägsnare slägtingar: hereditas ad remotiores cognatos perveniens. Æ. **16**: pr.

Niþer, adv. ned: deorsum. *n. falla, koma, hælla,* Kk. **2**: 2; M. **4**; V. **6**: 2. &c. *bygninga vitni dömis n.,* d. ä. dem tillåtes ej att svärja: testibus locationis conductionis non licet iurare. J. **12**: 1. *dulin dömas n.* (cfr. *Dul*), M. **44**: 1. *

Niþer fælla, v. a. försumma, underlåta: negligere.)(*byggia,* V. **22**: pr. *n. dagsværki,* Kk. **1**: 2; V. **11**: 1. *n. bro,* V. **23**: pr. *vægh mæþ brom n.,* viam, pontes non reficiendo, inutilem reddere. V. **1**: pr.

Niþer iorþa, v. a. begrafva: sepelire. Kk. **12**: 1. nott. 43, 45.

Niþer læggia, v. a. nedlägga: deponere, deiicere. Kk. **14**: 9; M. **1**: 3; **30**: pr, 1, 2, 4; V. **18**: 1, 2. *læggi þa niþer,* iuramentum, quod alter non vult accipere, quasi humi deponito, i. e. satisdato de iuramento dando, etsi alter non vult accipere satisdationem. Aliter haec verba mihi non videntur posse explicari. Locc. vertit: "de hoc attestationem deponet reus in iudicio." Þ. **5**: pr.

Niþer sætia, v. a. nedsätta: deponere. Kk. **14**: 9. not. 55; V. **3**, **18**: 2.

Niþinger, m. (vide VGL.) * Inde

Niþings op, n. rop, hvarigenom någon kallas niding: proclamatio, qua aliquis infamis hominis nomine vocatur (cfr. *Marka*). Þ. **14**: 2. not. 100.

Niþri, adv. nere: in imo. *n. standa,* M. **6**: pr. *n. liggia,* de saepe, Kk. **18**: pr; V. **6**: 1. *2

Nokor, pron. någon: aliquis. Kk. **1**: 2; **14**: pr; **15**: 2. &c. *Nokot,* n. absol. något: aliquid. Kk. **3**, **6**: 1, 4; Æ. **2**: 1. &c. Cfr. *Sva.* *

Norþan, adv. i norr: a septemtrione. Þ. **1**: 1. *

Not, f. not: verriculum. V. **16**: 1, 4. *2

Nota dræt, f.? notdrag: tractus verriculi, captura piscium per verriculum. Kk. **7**: 6. Scribitur *notadrækt,* ibid. not. 99.

Nu, adv. 1) nu: nunc. *nu ær saght, nu viþ kænnis,* Kk. **2**: pr; J. **19**. &c. 2) (vide VGL. sub 2.) *nu haver, nu fore sva giört, nu þær til at, nu vilia kristni mæn* &c. Conf.; Kk. **1**: 1. &c. *

Nut (pl. *nyter*), f. nöt: nux. M. **49**: 1. *2

Ny, n. ny, nymåne: novilunium. Vide *Niþar.* *1

Nykil, m. nyckel: clavis. *þæn sum nykla bær,* M. **47**: 6. Cfr. *Las, Hus nykil.* *

Nyr, adj. ny: novus. Conf.; V. **1**: pr; **21**: pr. *af nyu,* Kk. **1**: 1, 3; V. **1**: pr. *a nyu,* Kk. **1**: 1. not. 10. *2

Nyrri, adj. norra: septemtrionalis. Conf.

Nyskipaþer, adj. nystadgad: novo iure sancitus. Conf.

Nyt, f. bruk: usus. V. **29**: 2. Cfr. *A-, Fear nyt.*

Nyta, v. n. (vide ÖGL.) *nytir þæt bryta* &c. V. **2**: 1. *2

Nyter, adj. nyttig: utilis. *ængu n.,* till intet nyttig, oduglig: ad nihilum utilis. V. **16**: 4. (Cfr. *Onytlika.*) *1

Nytia, v. a. hafva nytta af: utilitatem ex re capere. J. **13**: 3. *1

Nytia fæ, n. fullvuxet, nyttigt fäkreatur: pecus adultum, utile. M. **53**: 1. Cfr. ÖGL. v. *nytia nöt.*

Næfra bunki, m. näfverhög: acervus corticis betulae. V. **14**: 3.

Næfst, f. näpst: castigatio, poena. Præf.

Næma, v. a. (vide VGL. et ÖGL.) Add. 4. Cfr. *Afnæmpning.* *

Næmpd, f. 1) (vide VGL.) *n. ... þe tolf* &c. Kg. **9**: 1; Kp. **9**: 1. *n. næmpna (til mals),* Kg. **9**: 1; M. **30**: 3; Þ. **2**: 1; **9**: 1. *mæn i n. næmpna,* Kg. **9**: 1; Þ. **2**: 1. *raþa (halvi) n. (hvar þera),* Kk. **14**: 2; **22**; J. **21**; Kp. **11**; Þ. **2**: 1; 4: pr; **12**: pr. *n. ær gör, i n. væra,* Þ. **9**: 1. *þæt skal n. vita,* Kp. **9**: 1. *n. skal (væria æller) fælla,* M. **30**: 3; Kp. **9**: 3. *n.* (i. e. *syn*) *svær,* Add. **13**. *n. dyl, fals at eþe,* Þ. **9**: 1. *n. bryts ater,* Þ. **2**: 1. *n. af fiærþungs hundari,* Kp. **9**: 1. Plerisque locis verbis *tolf mæn* notatur nemda; vide *Tolf.* In quibusdam casibus nemda sex vel quatuor virorum occurrit, Kk. **2**: 2; Æ. **23**: pr, 1; M. **28**: pr; **31**: pr; J. **15**: pr, 1; **16**: 2; **19**; Kp. **1**: 2; **2**: pr; ubi tamen nomen *næmpd* non expressum est. Nemdae officio quoque fungebantur novem viri, qui commemorantur Kg. **10**: 4, 10. coll. §. 8. — Cfr. *Hundaris næmpd.* 2) (vide ÖGL. sub 2.) Kk. **22**: 2. 3) detta namn är äfven gifvet åt de tolf män, som utnämndes till denna lagboks författande: hoc nomen quoque datum est duodecim viris ad novum iuris codicem conscribendum nominatis. *han valdi mæþ sik tolf manna n.,* Conf. *

Næmpda man, m. (vide ÖGL.) *vitin þæt tolf -mæn,* Kk. **21**: pr. not. 18. *væris mæþ tolf -manna eþe,* Þ. **3**: pr. *

Næmpna, v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. Conf.; Kk. **11**: 1. nott. 84, 87; Æ. **16**: 3; M. **12**: 7; **47**: 1. *n. vitni,*)(*lata sea,* Þ. **9**: pr. *n. man til bana, haldbana, fanga,* M. **9**: 3, 4; **44**: 2. *hvem þe tolf n.,* nemligen såsom brottslig: quem sontem pronuntiant. Kp. **9**: 1. (Cfr. *Fornempnder.*) 2) utnämna, förordna: designare, eligere. *n. mæn til domara,* Þ. **1**: pr. *n. mæn i næmpd,* vide *Næmpd 1. n. tolf mæn,* Kk. **15**: 8; **21**: pr; M. **15**: pr; **17**: 1; **31**: pr; Þ. **1**: pr; **3**: pr. *hvart þera a en man n. þe tve -nin sæx (sahinda) mæn,* Æ. **23**: pr, 1; J. **15**: pr, 1; **16**: 2; **19**. *n. tva mæn hvar þera,* Kp. **1**: 2; **2**: pr. *hvar þera -ni en man,* V. **29**: 1. *n. mætsmæn i garþ mans,* Þ. **8**: pr. *(n. sæx mæn hem til bondans,* Æ. **25**: 1. not. 47.) *vil annar n.* (sc. *næmpd*), Þ. **2**: 1. *n. man i varþ* v. *til varþs* v. *i utroþ,*

Kg. **12**: pr, 1; J. **20**: 1. *æi mughu kirkiuværiandar -nas* &c. Kg. **10**: 9. coll. §. 2. 3) förordna, utsätta: constituere. *n. næmpd,* vide *Næmpd 1. (sokna* v. *garþa) syn (til) n.,* Kk. **18**: pr; V. **2**: 2; **6**: 1; **14**: 9; **17**: 1, 4, 5; **22**: 1. *n. kampn* &c. Kg. **10**: pr. °

Nær, adj. när: propinquus. Vide *Iam nær. nærmer,* compar. *n. manni,* neml. i slägt: propior respectu cognationis. J. **2**: pr. *næster,* superl. *n. by,* M. **52**: pr. nott. 45, 46. *n. þingsdagher,* Þ. **5**: 1; **8**: 5. *næstu frænder,* Æ. **1**: pr, 1, 4; **7**: 3. &c. *næsti ærvingi,* M. **11**: 6. Cfr. *Kunder.* °

Nær, adv. et præp. c. dat. 1) nära: prope. *n. by, kirkiugarþi* &c. Kg. **6**: pr; M. **12**: 2, 4, 5; V. **2**: pr; **20**: 1. *n. iorþ at köpa,* sc. iure cognationis, J. **2**: 1. *n. væra,* vara tillstädes: adesse. Kk. **8**: 2. not. 21; **14**: pr. n. 11, 25, 39. &c. (2) hos: apud. Kk. **8**: 1. not. 71; §. 2. n. 12.) *nærmer,* compar. *n. landi,* V. **17**: pr. *n. a möþerni,* Æ. **1**: pr. *næst,* superl. Æ. **21**: 2; M. **52**: pr; J. **21**; Kp. **9**: 2; Þ. **5**: 6; 8: 5. *n. hanum, þiufnaþi* &c. Kg. **12**: 1; M. **52**: pr; J. **2**: pr; **21**. *n. solo* (cfr. ÖGL.), Æ. **11**: 2. *þy n.,* J. **12**: pr. *þær n.,* vide *þær.* Quibusdam tamen locis *næst* pro *næster* potest esse scriptum. °

Nær, 1) adv. när: quando. Þ. ind. **2**. 2) conj. när, då: quando, cum. Kk. **4**: pr. et not. 24. Scribitur *naar,* ibid. not. 100. °

Nær brötta, f. (a *bröta*) ställe, beläget nära intill ett upröjdt ställe: locus, situs prope locum cultum. *bröta sto,* V. **20**: 2. Ih. vv. *n.* et *nærrudda* explicat "de campis, quibus parum deest, quin stipitibus et saxis liberati sint" (*Gloss.* II. 242.).

Nærikiar, m. pl. Nerikesboar: Nericiae incolae. Kg. **2**. *-kia laghmaþer,* Kg. **1**.

Nær rudda, f. i. q. *nær brötta. koma i -du,* V. **20**: 2.

Nærværandi, adj. närvarande: praesens. Kp. **9**: pr.

Næs, n. näs, udde: promontorium. Vide *Utnæs.* °1

Næsar, f. pl. (vide VGL.) Æ. **6**: pr; M. **23**: 1; **24**: 1. °

(Næsta, præp. hos: apud. Kk. **8**: 1. not. 71; §. 2. n. 12.*)*

Næt (dat. pl. *nætium*), n. nät: rete. Kk. **14**: 9; V. **16**: pr, 4. °2

Næver, n.? näfver: cortex betulae. V. **14**: 2. Cfr. *Næfra bunki.*

Nöt, n. nöt, oxe eller ko: bos. Kg. **10**: 3, 8, 9; V. **6**: 1. °

Nöta, v. a. förtära: consumere. Kk. **4**: pr. Cfr. *Up nöta.* °

Nöte, n. sällskap: societas. Vide *Eþa-, Faru nöte.* °

Nöþugher (dat. m. *nöþgum*), adj. (vide ÖGL.) Kk. **14**: 7; **22**: 1; J. **13**: 1. °

O.

O, part. insep. supinis praefixa (cfr. ÖGL.). Vide *Otakit.* °2.

O annaþer, adj. ej förtjent eller förvärfvad: non adquisitus. *ær gipt -aþ* (cfr. ÖGL. v. *gift*), J. **5**: pr; **13**: 3. *sva mykit -at ær* (i. q. *þæt sum bol haver oint,* ÖGL.), J. **13**: 3.

Obiþin, adj. oombedd: non rogatus. Kk. **6**: 6. not. 11. °1 *(ubiþin)*

Obrighþer, adj. orubblig, säker (för klander): stabilis, tutus (a vindicatione). Kp. **5**: 2, 5.

O broaþer, adj. ej försedd med bro: non munitus ponte. V. **20**: 3; **23**: 5.

O bundin, adj. obunden: non vinctus. M. **51**: 2.

Obygder, ubygder, adj. obebodd: non habitatus, desertus. M. **12**: 7. °2

Obyrian, vide *Upbyrian.*

Odder, m. udd: cuspis. *synis ... o. viþ und,* om spjutsudden passar till såret: si cuspis hastae respondeat vulneri. Ita quoque Ver. et Locc. haec explicant. Forsan tamen sensus hic est: si cuspis praefracta, vulneri adhaerens inveniatur; ut haec intellexisse videtur Ih., qui vertit: "mucro prope vulnus." M. **12**: 6. ° *(udder)*

Offer, n. (vide VGL.) Kk. ind. **10**; cap. **10**. not. 53. °

Offer dagher, m. (vide VGL.) Kk. **10**. °ı

Off hald, n. olagligt qvarhållande af en annans egendom: rei alienae illicita detentio. J. **16**: ı.

Offhalds vitni, n. bevisning derom att en sak blifvit olagligen qvarhållen: probatio iniustae retentionis rei cuiusdam. *fylla o.,* V. **7**: ı.

Offhog, n. ı) för mycken huggning (af träd): nimia caedes (arborum). *göra o. a skoghi,* J. **14**: ı. 2) oloflig huggning i en annans skog: illicita arborum caesio in aliena silva. V. **14**: 9.

Offra, v. a. ı) (vide VGL.) Kk. **9**, **10**. 2) förrätta det catholska messoffret (genom instiktelseordens läsning): sacrificium missae, more Romano-Catholicorum celebrare (verbis consecrationis recitandis). *fyrra æn -at ær,*)(*siþan þighiande mæssa byriaþ ær,* Kk. **14**: 7. °

Offsinni, n. olyckshändelse: casus infortunatus. *bro þe sum o. ma æi at koma,* i. e. *offsinnis vatn æller elder,* V. **23**: ı. Cfr. ÖGL. v. *osini.* Forte tamen h. v. tantum denotat damnum inundante aqua factum. Cfr. *Offsinnis arf.*

Offsinnis arf, n. arf efter personer som varit hvarandras arfvingar, men på en gång genom olyckshändelse omkommit, utan att man vet hvilkendera som öfverlefvat den andre: hereditas a pluribus hominibus relicta, quorum quisque ceterorum heres fuisset, omnes vero infortunato casu simul perierunt, ut non constet quis ceteris supervixerit. Æ. **17**: pr. Si v. *offsinni* proprie significet damnum inundante aqua factum, nomen *offsinnis arf* proprie pertinet ad duos casus l. c. primum commemoratos, quod nempe parentes et liberi eorum simul in aqua perierunt.

Offsinnis vatn, n. vatten, som gör skada genom öfversvämning: aqua inundatione damnum faciens. V. **23**: ı.

Off sökia, v. a. utsöka för mycket, utmäta hos en annan mera än han är skyldig att betala: nimium exigere, in aestimatione bonorum damnati plus capere, quam ille solvere debet. *o. man,* Þ. 8: 2. °2

Offtala, f. obefogadt käromål (hvarigenom man hvarken får ed eller penningar af svaranden): iniusta actio (qua ne iuramentum quidem negatorium a reo obtinet actor). Þ. **4**: ı; **9**: pr; Add. **16**.

O friþer, m. ofred, våld: hostilitas, violentia. *göra manni -þ,* Kp. **9**: 3.

O fræls, adj. ofri, som är i träldom: qui in servili conditione est, servus. *væri aldrigh o.,* Kp. **3**: pr. *o. man* v. *kona,* Æ. **19**, **22**: pr; M. **44**: ı. *-st folk,* M. **6**: 5. °ı

O fylter, adj. ej bevist: non probatus. *at -tu,* utan att hafva genom laga rättegång bevist sin rätt: iure suo non, instituta actione, probato. Þ. **10**.

(Ofærdigher, adj. i. q. *oför.* V. **23**: pr. not. 37.*)*

Oför, adj. (vide ÖGL.) V. **23**: pr, ı. °2

O gen (compar. *o genne*), adj. ogen: flexuosus, longior (de via). V. **1**: pr.

Ogilda, v. a. ogilla: improbare. V. **17**: 4.

Ogilder, adj. ı) ogild, ej gällande:

irritus. Kk. 19: 1—3; J. 7: pr; V. 17: 4; Þ. 10. 2) oduglig: non rite comparatus v. iustae qualitatis. Kg. 10: 9; V. 23: 1. 3) (vide VGL. sub 3.) Kk. 6: 6; M. 6: pr, 5; 10: 2; 16: 3; 29: 4; V. 5: pr, 2; 6: pr; 22: 2; 24: pr; 28: pr; Þ. 7: 3. *þa væri (þæt) -lt,* d. ä. depositarien eller panthafvaren är ej skyldig att ersätta den förlorade sakens värde: pretium rei deperditae a depositario v. pigneratore peti non potest. J. 17; Kp. 7. 4) ogild, för hvilken ej bötes (om han dräpes eller får annan skada): (homo vel bestia) pro quo (si occidatur vel aliud damnum accipiat) nulla mulcta solvitur. Add. 2. *liggia o.,* a) egentligen om en dräpen: proprie de occiso; Kk. 13: 2. not. 85; Kg. 6: 1; Æ. 6: 1, 2; M. 6: pr, 4; 13: pr; V. 7: 2, 5; b) äfven om den som får annan skada: quoque de eo, qui alio modo laeditur. Kk. 6: 6; Kg. 5: pr. *liggi i -dum akri,* vide *Aker.* °

Ogipter, adj. ogift: innuptus. Æ. 5; M. 47: 3. °

Ogn, f. (Isl. item) skräck: terror. Præf.

Oguldin, adj. obetald: non solutus v. pensus. J. 15: pr. not. 38.

Ogærningis man, m. i. q. *illgærningis man.* Kk. 22: 1. not. 10.

Ogörþer, adj. oarbetad (om metall): (metallum) ex quo non factum est opus. Kp. 1: pr.

Ohemul, adj. (vide VGL.) Kp. 5: 5. *sætia manni -lt* (i. e. *-la iorþ*) *i hænder,* J. 18: pr; 20: pr. *sælia -lt,* J. 4: 2, 3; 18: pr. *falla at -lu,* brista åt hemul: deficere in defendenda alienatione. J. 20: pr. °1

Ohæmpter, adj. ohämtad: non devectus v. collectus. V. 12: 1. Scribitur *ouphempter,* ibid. not. 72.

Ok, conj. 1) och: et. Conf. &c. 2) ock, också: quoque. Præf.; Kk. 3, 6: 1; M. 24: 1. &c. *sva ok,* Kk. 6: 6; 13: 1; 14: 3; 15: 1; 19: 4; 20. &c. °

Okar (n. pl. *okur*), pron. poss. dual. vår (bägges): noster (amborum). Æ. 10: 1; 11: 2. °*(ukar)*

Oker, n. ocker: usura. Kk. 15: 4.

Oklandaþer, adj. (vide VGL.) *oklutraþer ok o.,* allitt. J. 9: 4; 19; Kp. 5: 2. not. 52. *at oklutraþu ok -aþu,* Æ. 11: 2. *obright ok -at,* Kp. 5: 2. °

Oklutraþer, adj. i. q. *oklandaþer,* q. vide.

Okra, v. a. okra: fenerare. Kk. 15: 4. not. 54.

Ol (dat. pl. *ölum*), f. (Isl. item) skinnrem: lorum terginum. Vide *Öxa ol.*

Olafs mæssa, f. (vide ÖGL.) Kk. 7: 6; J. 12: pr; Þ. 14: pr. °2

O ledder, adj. ej ledd: non ductus. *o. i kirkiu,* ej, efter ålagd penitens, åter införd eller uptagen i kyrkans gemenskap: nondum, post sibi impositam poenam ecclesiasticam, in ecclesiam introductus v. receptus. Kk. 19: 2.

Olia, v. a. (vide VGL.) Kk. 8: 1. °

* *Olovandis,* adv. olofvandes: non data venia. V. ind. 26; cap. 16: 1, 2; 26: nott. 98, 99. °

Olufs dagher, m. Olofs dag: dies XXIX Iulii, quo celebratum est festum S. Olavi Regis. Kk. 22: pr. not. 44.

O læster, adj. (vide ÖGL.) *-t hus,* M. 8: pr; 47: pr, 1, 2. °2

Om, vide *Um.*

(Onytlika, adv. onyttigt: inutiliter. Conf. not. 25.*)*

Op, n. rop: clamor. *op ok akallan,* Kg. 6: pr. Cfr. *Hær-, Niþings op.* °

Opa, vide *Öpa.*

Opin (dat. pl. *öpnum*), adj. öppen: apertus, patens. Kk. 6: pr; M. 25: pr; 30: 5; 47: 1. *opit bref,* J. 4: 4; Kp. 10: 3. ° *(ypin)*

Oppin bar, adj. uppenbar: manifestus. Kk. **22**: 1. °*(yppinbar)*

Opt, adv. ofta: saepe. Þ. **7**: 3; **8**: 1. not. 7. compar. *optari*, Æ. **22**: pr; M. **39**: 1. *optarmer*, Kk. **19**: pr. not. 67. °*(optarin)*

O qvalder, adj. i. q. *oklandaþer*. J. **9**: 4. °2 *(okvalder)*

Oqvæþins orþ, n. oqvädinsord: convicium. *giva manni o.*, Þ. **14**: 2. not. 100. °

Or (ur, u), præp. c. dat. ur: ex. Kk. **14**: pr, 7; Æ. **19**; M. **2**: 1; **19**: 2; **24**: 2; **30**: 4. &c. *skær or (sc. hanum) tungu*, M. **30**: 2. *or (sc. akri) vræka*, V. **7**: 5. *u andra*, i. e. *slar man u andrum andra tan*, M. **28**: 1. ° *(ur)*

Oran, f. (vide ÖGL.) *ær o. i þem by*, d. ä. om der är någon, af hvilken han har att frukta hämnd: si quis ibi sit, a quo vindictam metuit. M. **12**: 6; **52**: pr. °2

Orf, n.? (Anglo-Sax. *yrf, yrfe*, pecus, bona, hereditas; *orfe*, pecus, pecunia, res; *orf-cvealm* v. *yrf-cvealm*, lues pecorum; *yrfe-veard*, heres, &c.) arf; egentligen fäkreatur och lös egendom: hereditas; proprie pecora et bona mobilia. *taka arf ok o.*, allitt., ärfva; egentligen taga fast och lös egendom: hereditatem v. proprie bona immobilia et mobilia capere. Æ. **10**: 1; **11**: pr; **16**: 3; **18, 20, 21**: pr; Þ. **14**: 2. not. 100. *arf ok o. standi undir staf ok stol*, Þ. **14**: 2. not. 100.

Orka (örka), v. a. c. dat. v. acc. orka, förmå: posse (facere). *o. ater gælda, göra* &c. Kk. **6**: pr, 4; Kg. **10**: 2; M. **47**: 5; J. **2**: 1; **21**. *o. laghum, vitni, vitnum, böter, botum*, Kk. **15**: 6; Kg. **12**: 1; M. **31**: 1; **32**: 1; V. **2**: pr; **7**: 3; **14**: 8; **16**: 1. *o. lovi æller leghu*, vide *Legha 1.* °

Orlof, n. tillåtelse, samtycke: venia, consensus. Kk. **1**: 3; **2**: 3; **3, 5**. not. 28; **18**: 2; Æ. **1**: pr. °1

Ortogh, vide *Örtogh*.

O rudder, adj. (a *ryþia*) oröjd, der väg ej är röjd: non via munitus. V. **20**: 3.

Oruna bot (orunbot), f. (pro *oranar bot*, ab *oran*) böter, som erlades då ett fäkreatur hade dräpit en menniska: mulcta ob hominem a pecore occisum. M. **1**: pr. °2 *(oranbot)*

Orþ, n. ord: verbum. Conf.; Kk. **4**: pr; **22**: 2. *giva, liuta (sc. oqvæþins) o.*, Þ. **14**: 2. not. 100. Cfr. *Mætsmæn; Glöpa-, Mæt-, Oqvæþins orþ*. °

Orþiuva, adj. indecl. (vide VGL.) *göra sik o. (mæþ köpvitnum v. lysninga vitnum)*, M. **47**: 4; **51**: 1; **53**: 1; **54**: 2; Kp. **2**: 2. ° *(urþiuva)*

O ræfsaþer, adj. oräfsad: (pratum) ubi foenum non pectine corrasum est. *-aþ æng*, V. **12**: 1.

O rætlika, adv. orätt, orättvist: iniuste. Conf.; Kk. ind. not. 53. xv; **13**: 2; **15**: 3. not. 37; V. **7**: 2; **16**: 1; Þ. **7**: 2. °

O rætter, m. (vide VGL.) Vide *Rætter*. °1 *(urætter)*

O rætter, adj. orätt, olaglig: iniustus. Kk. ind. not. 53. xv; Kg. ind. **4**; J. ind. **23**. °1 *(urætter)*

Os, vide *Vir*.

Osain, adj. obesådd: inconsitus. V. **17**: 5.

O satter (osater, osætter, osåter), adj. (vide ÖGL.) Vide *Satter*. °

O siuker, adj. ej sjuk: non aegrotus. Add. **1**. °

O skipter, adj. oskift, odelad: non divisus. Æ. **11**: 2; **25**: pr; V. **14**: 13; **16**: 2. °

O skorin, adj. (vide VGL. sub 2.) V. **12**: 1. °1 *(uskoren)*

Oskriptaþer, adj. 1) som ej aflagt bigt och undfått den heliga Nattvarden: qui non confessus est peccata nec sacram coenam accepit. Kk. **12**: pr. 2)

(vide ÖGL.) Kk. **16**: 1. not. 92; **19**: 2. n. 3; sed perperam Kk. **15**: 8. not. 28. °2

O skylder (o skulder), adj. oskyld: non cognatus. Kk. **15**: 3. °

O skælika, adv. oskäligt, utan skäl: temere, inconsiderate. Conf. °1 *(uskiælika)*

O skær, adj. 1) oskärad: pollutus. Kk. **15**: 7. 2) förfalskad: fallacia corruptus. Kp. **1**: 2. °1 *(uskir)*

Oskæra, v. a. oskära: polluere. Kk. **15**: 7. nott. 25, 27.

O slæghin, adj. (vide VGL.) V. **12**: 1. °

O snælder, adj. (vide ÖGL.) Præf. °2

O spaker, adj. (vide VGL.) Præf. °1

O spilter, adj. (vide VGL.) Kp. **6**. °1 *(uspilter)*

O takin, adj. ej emottagen: non acceptus. Þ. **7**: pr. °1 *(utakin)*

O takit, sup. ej emottagit: non accepit. *tve (hava) o.,* pro *æi takit,* Þ. **7**: pr.

O tama fæ, n. otamt fäkreatur: indomitum pecus. V. **6**: pr.

Otamer, adj. otam, vild: indomitus, ferus. Kp. **5**: 2; V. **7**: 4.

Otrædder, adj. (a *træþa*) ej plöjd (om hösten): non (auctumno) aratus. *at -du,* nondum facta aratione auctumnali. J. **12**: pr.

(Ottondedag, vide *Attundi.)*

Ottosanger, m. ottesång: sacra matutina. Kk. **6**: 5; **22**: pr. not. 77. °2

Ovan, adv. et præp. ofvan, ofvantill, ofvanför: superne, supra. *lyktaþ o. mæþ huvi,* de aede sacra, Kk. **2**: pr. *byggia o.,* sc. ad flumen, V. **22**: 1. *o. æller niþan,* M. **47**: 1. *gærþer utan ok gærþer o.,* d. ä. både der den börjas och der den slutas, eller på alla sidor: saepimento, tam ubi finitur quam ubi incipit, v. ab omnibus partibus, munitus. V. **17**: 3. *o. stokholm,* d. ä. norr om Stockholm: a septemtrionali Stockholmiae parte. Þ. **13**. *o. til,* V. **22**: 1. *allu þy han a o. a iorþinni,* Kg. **9**: pr. °

Ovigher, adj. i. q. *ofór. bro ær -gh,* V. **23**: pr.

Ovighþer, adj. (vide ÖGL.) *-ght lik* (cfr. ÖGL. v. *vighia 4.*), Kk. **12**: 1. °

Ovin, m. ovän: inimicus. Kg. **5**: 1, 3. °

Oviti, m. (a *vit*) oförnuftig varelse: animal rationis expers. M. **21**.

Ovormaghi, m. (vide ÖGL.) Kk. **14**: pr; Kg. **8**, **10**: 2; M. **2**: pr; **12**: pr; **22**; J. **8**: 1, 3; **9**: 4; Add. **6**.)(*moghandi man,* vide *Moghandi. o. þæn* v. *þæt ær o. (sum) minna ær æn fæmptan ara,* Kk. **19**: 2; M. **2**: pr; J. **4**: 5. ° *(ughurmaghi)*

O væþiaþer, adj. der ej vad hålles: ubi non pignoribus certatur. *at -þu,* sine pignoribus datis. M. **47**: pr, 1; Þ. **10**.

Oxe, m. oxe: taurus (castratus). Kp. **5**: 1; **6**; V. **7**: pr; **23**: 6; **28**: pr, 1. *tamer, otamer o.,* M. **53**: 1; Kp. **5**: 2. °

• *Oþal,* n. (vide VGL.) Vide *Alda oþal.* °1

O þarver, adj. onödig, onyttig: non necessarius, inutilis. Præf.

O þarvi, m. onödighet, onyttig sak: res inutilis v. non necessaria. *a mote þera þunga ok -vum,* d. ä. det som i lagarne var dels skadligt dels onyttigt: contra ea quae in legibus partim molesta partim inutilia erant. Conf.

P.

(Pa, pro *up a,* vide *Up.)*

(Panta, v. a. i. q. *taka pant mans* (vide *Panter*). Kk. **1**: 2. not. 43.*)*

Panter, m. pant: pignus. Kp. **7**. not. 95. *taka pant mans,* panta, taga pant hos någon för hvad han skall be-

tala: pignus, loco pecuniae solvendae, apud aliquem capere. Kk. **1**: 2. °2

(*Puntsætia*, v. a. pantsätta: oppignerare. Kk. **14**: 4. nott. 89, 91.)

(*Pantsætning*, f. pantsättning: pigneratio. Kk. **14**: 4. not. 3.)

Pascha dagher, m. påskdag: dies paschae. Kk. **1**: 2. not. 74; **6**: 7. n. 76; **7**: 8; **22**: pr. n. 44; M. **41**: 1. *iula dagher ok pascha (*sc. *dagher)*, Kk. **10**. °

Pascha nat, f. natten före påskdagen: nox festum paschae antecedens. Kk. **14**: 9.

Paschar, m.? pl. påsk: festum paschae. Kk. **6**: 7; **7**: 7, 8. nott. 49, 51; V. **6**: 3; Þ. 5: 1. °

(*Pedersmessa*, f. (vide ÖGL.) Kk. **22**: pr. nott. 70, 74.) °2 (*pætars mæssa*)

*Pik*er?, käpp, staf: baculum. *p. ok skræppa*, Kk. **8**: 2. °

Pilægrimer, m. pelegrim: peregrinator (ex Romano-Catholicorum religione) sancta loca visitans. Inde

Pilægrims færþ, f. pelegrimsfärd: peregrinatio sacra. J. **4**: 6; **20**: pr.

Pingizdagha nat, f. natten före pingst: nox festum pentecostes antecedens. Kk. **14**: 9.

Pingizdaghar (pikizdaghar), m. pl. pingst: festum pentecostes. V. **11**: 2. *-gha dagher*, Kk. **10**. not. 33; **22**: pr. n. 44. In sing. occurrit h. v. Kk. **10**. nott. 26, 33. °

Provaster, m. 1) domprost: praepositus canonicorum. *p. af upsalum*, Conf. (*upsala p.*, Præf. not. 39.) 2) kontraktsprost: praepositus territorialis. Add. **8**. °

(*Præstastompn*, m.? i. q. *kirkiu bol*. Kk. **22**: 2. not. 80.)

(*Præstebol*, n. i. q. *kirkiu bol*. Kk. **2**: 1. not. 57.) °1

Præster (præst pro *præsts*, Kk. **13**: 2.), m. 1) prest: sacerdos. Kk. **5**. *vita mæþ tvem -tum* v. *þriggia -ta eþe*, vide *Vita*. Cfr. *Klærker*. 2) kyrkoherde: curatus. Kk. **1**: 2, 3; **2**. &c. Cfr. *Kirkiu-*, *Sokna præster*. °

Pund, n. pund: pondo. *atta*, *sæx p.*, octo v. sex pondo, forte butyri (cfr. *atta marker smörs*, Kg. **11**: pr.) vel carnis suillae; nisi forte dicendum sit v. *p.* hoc loco habere significationem in recentioris aevi scriptis occurrentem, qua mensuram quatuor tonnarum denotat; ut adeo *atta p. ok atta spæn* idem esset ac *niu p.*; quod tamen minus verisimile mihi videtur. Kg. **10**. 1. Cfr. *Lifspund*.

Puster, m. slag med handen, (kindpust): ictus pugno illatus, colaphus. M. **28**: pr.

Pænninger, m. 1) pl. (lös) egendom: bona (mobilia). Kk. **22**: 2. not. 80; M. **9**: 4; **16**: 2; J. **21**. *-gar væxa* v. *færas manni*, Æ. **24**: pr; J. **3**: pr; Kp. **3**: 2. 2) pl. penningar: pecunia. Kk. **4**: 1; **6**: 6, 7; **8**: pr; **15**: 3. &c. *mark -ga*, Kk. **4**: pr. nott. 5, 17; **6**: 6. n. 75; **15**: 8. n. 76. *öre -ga*, Kk. **7**: 7. not. 14; **15**: 8. n. 36. *örtogh -ga*, Kk. **9**: pr; Kg. **11**: pr. *-gar hvitir*, vide *Hviter*. *snöþir -gar*,)(*korn ok -gar*, vide *Snöþer*. *taker kirkian þær af -ga*, i. e. mulctam. Kk. **19**: 5. Cfr. *Fæsti pæninger*, *Lagh* 2, *Reþa*. 3) ett mynt, hvaraf åtta gingo på en örtug: monetae genus, numulus octavam partem unius *örtogh* continens. *svænsker p.*, Kk. **7**: 9. nott. 87, 91. *fiurir* &c. *-gar*, Kk. **1**: 2; **6**: 5, 7; **7**: 6, 9. &c. *p. af örtogh hvarri*, M. **52**: 2, i. q. *hvar attundi p.*, M. **53**: pr; **54**: pr. *giva hvarn tiunda p.*, d. ä. en tiondedel: decimam partem. Kk. **14**: pr. *böte p. mæþ -gi*, d. ä. det stulnas fulla värde: mulctam plenum rei furtivae pretium aequiparantem solvito. M. **35**. *tver -gar fore en*, d. ä. dubbelt: duplum. Kk. **10**; Kg. **10**: 2, 9; M. **33**: pr. *köpa iorþ at*

-ga tali ok örtogha ok öra, d. ä. enligt antalet af penningsland, örtugland m. m.: emere fundum, cuius quantitas numero certorum *pænningsland*, *örtoghaland* &c. determinata est. J. **4**: 1. coll. V. **1**: 1. *

Pænnings land, n. åttondedelen af ett örtugland: octava pars unius *örtoghaland*. V. **1**: 1.

Pænnings öl, n. (vide VGL.) *fara til p.*, Kg. **7**: 1.

Pænter, adj. utslagen, utsträckt: excusus, extensus. *pænt örtogh*, M. **1**: pr., ubi tamen sive omissa quaedam sunt, sive pro *pæntri ortogh* (dat. sing.) legendum est *pæntum ortoghum*. Si vera sit explicatio v. *p.* hic allata, iamque a Ver. data, ac Ih. aliisque accepta, ut adeo h. v. (ut forte etiam v. *pænninger*), a *pæna*, extendere, excudere, sit deducenda; porro statuere licet *pænt örtogh* idem esse ac *örtogh pænninga* v. *örtogh köpgild*, ac v. *p.* l. c. oppositam esse v. *karlgilder* mox supra occurrenti.

Q.

Qvala lös, adj. (a *qval*, vide ÖGL.) fri för tilltal eller ansvar: liber ab incusatione v. reatu. M. **39**: 2.

Qveþia, f. helsning: salutatio. *helsar . . . mæþ guþs q. ok sina*, Conf. *1 *(qvæþia)*

Qvighændi, n. (Isl. *quígindi*) stut, qviga: iuvencus, iuvenca. V. **23**: 6; **28**: 1.

Qvikker, adj. lefvande: vivus. Kk. **4**: pr; **11**: 1; Æ. **11**: 1; Kp. **5**: 2.)(*döþer*, Kk. **1**: pr; Æ. **6**: 2; M. **1**: 3; **12**: 7; V. **7**: pr, 1; **28**: 1, 2; **29**: 2; Þ. **11**: pr. *q. tiund*, Kk. **6**: 7; **7**: 6. *ængin ma annan -kan ærva*, Æ. **8**: pr. *döt æller qvikt*, liflöst eller lefvande: inanimatum aut vivum. Kk. ind. not. 53. VII; M. **43**: pr; **44**: pr; **54**: 1; Kp. **2**: 2; V. **27**: pr. *

Qviktiund, f. qvicktionde: decimae pecorum. Kk. **6**: 7. nott. 57, 99; **7**: 6. et nott. 57, 59, 60. *

Qvinna, f. qvinna: femina. Æ. **10**: 1; **18**; utroque loco h. v. in gen. pl. occurrit. Alias pro *kona* legitur in recc. codd., Kk. **9**: 1. not. 68. &c.

Qvinna friþer, m. (vide VGL.) Kg. ind. **6**. *1

Qvæfia, v. a. qväfva, hämma: reprimere, retinere. *þæt qvæver fore hanum* &c., d. ä. hämmar vattnets lopp: impedit cursum aquae. V. **22**: 1. *Qvæfias*, dep. dyka (egentl. återhålla andedrägten): urinari (proprie spiritum retinere). *q. æptir (sc. fynd)*, M. **54**: pr.

Qvælder, m. afton-, qväll: vespera. Kk. **22**: pr. not. 83. *

Qvælia, v. a. 1) oroa, besvära: vexare, molestiam alicui adferre; *þe ær qvaldir æru*, i. e. ad iudicium convocati, Þ. **2**: pr; i synnerhet påföra någon rättegång: speciatim litem alicui intendere. *q. man*, Kk. **19**: pr; Kg. **12**: 1; M. **1**: 3; **31**: pr; **39**: 3; Þ. **9**: 1, 3. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *q. hionalagh, tompta ra*, Kk. **15**: 2; V. **18**: 2. *q. taka*, d. ä. säga att han ej varit *take*: dicere eum non fuisse sponsorem. Þ. **12**: pr. *q. (taks) eþ*, M. **5**: 1; Þ. **5**: 2, 4; **6**: pr; **12**: 1. *kan siþan (sc. eþer) -as*, Þ. **5**: 3. *vil han mera q.*, si porro litem moveat de iuramento dato. Þ. **6**: 1. *-li þæt ængin höghra hvarti til lagha æller bota*, nemo magis quam dictum iuramentum et mulctam *(vaþa eþ ok vaþa bot)* petere potest. M. **7**: 2. *q. undir laghman*, draga tvisten under lagmannens pröfning: litem ad iudicem provinciae deferre. Þ. **10**. Cfr. *Oqvalder*. *

Qvær (pl. *qværrir*), adj. qvar: reses, quietus. *q. væra*, J. **13**: 4; Þ. **8**: 6. *-rran halda*, qvarhålla: detinere. Kp. **9**: 3. Cfr. *Sitia*, *Standa*. °*(kvar)*

Qværn, f. qvarn: molina. V. **22**: 1, 2. not. 16; **25**: pr. Scribitur *qvarn*, Kk. **7**: 6. not. 96. Cfr. *Vatn-*, *Væþer qværn*. °

Qværna hus, n. qvarnhus: aedificium molare. V. **25**: pr. °1

Qværstaþa, f. qvarstående, (qvarstad,) stillestånd: remansio, quies. *mal* v. *dela standi i -þu*, målet skall hvila: lis quiescito. M. **45**: 1; J. **15**: 3; **20**: pr, 1.

Qvæþa, v. a. säga: dicere. Vide *Ja qvæþi*, *Oqvæþins orþ*. °

R.

Ra (pl. *ra*), comm. (egentligen stång: proprie palus) råmärke: limes. V. **17**: 2–4; **18**: pr, 1. *ræt ra*)(*krokra*, V. **17**: 1. *ra ok* v. *æller rör*, allitt. J. **4**: 1; V. **17**, **18**: pr, 1; **19**, **20**: pr; cfr. *Rör*. Cfr. *Hundaris syn; Bolstaþa-*, *Delda-*, *Farvæghs-*, *Krok-*, *Tompta-*, *Urfiælds ra*. °1

Rabrut, n. upbrytande och flyttning af råmärken: effossio et motio limitum. V. ind. **18**. Scribitur *rarbrut*, ibid. not. 15.

(Rabrytari, m. den som upbryter och flyttar råmärken: effossor et motor limitum. V. **18**: 1. not. 100.*)*

Rakki, m. (Isl. item) en ring af vidjor eller rep: annulus vimineus vel cannabinus (cfr. StL. h. v.). Vide *Vagh rakki*.

Ran, n. 1) rån: rapina. Præf.; M. **31**: pr; **33**; Þ. **9**: 4. *handraghit r.*, M. ind. **33**; cap. **32**: 1. Cfr. *Lik-*, *Lykta-*, *Siænga ran*. 2) olagligt qvarhållande af en sak som tillhör en annan: iniusta detentio rei alienae. M. **34**. Cfr. *Lotran*. °

Ransak, ? (vide VGL.) M. **48**: pr. et not. 85. °

Ransaka, v. a. 1) (vide VGL.) M. **47**: pr, 1, 3. 2) undersöka: inquirere. Kk. **11**: 1; **14**: 10; **15**: 7; Æ. **23**: pr, 1; J. **15**: pr. °

Ransakan, f. i. q. *ransak*. M. **47**: pr; **48**: pr. °

Ransbot, f. 1) böter för rån: mulcta rapinae. V. **16**: 1. coll. M. **33**: pr. Samma böter erlades af den, som på olagligt sätt satte sig i besittning af omyndigs egendom: eandem mulctam pendebat is, qui iniusto modo potiebatur bonis pupilli. Add. **6**. 2) böter för olaglig utmätning: mulcta, quam pendebat is, qui secundum sententiam latam, at postea rescissam, bona iniuste damnati exegerat. Þ. **7**: pr, 4. Commemorat cit. §. 4. mulctam tam minorem, scilicet sex marcarum, quam maiorem, quadraginta marcarum; at haec tantum maior mulcta, quae pendebatur si quis facta exactione omnia bona sua amiserat, *r.* appellata fuisse videtur; alias nempe reparatio tantum ei, qui damnum passus erat, debebatur; cum vero huius reparationis nomine minimum sex marcae essent pendendae, etiamsi minoris pretii essent res exactae, hae quoque sex marcae mulctae nomen acceperunt.

Ransman, m. rånsman: raptor. M. **31**: pr. °

Ransværk, n. rån: rapina. M. **32**: pr. °2

Rantakin, adj. 1) (vide VGL.))(*laghtakin*, Æ. **2**: pr. 2) våldtagen: vi stuprata. Æ. ind. **20**. °

Rar, adj. rå, fuktig: crudus, madidus. *ra hasl*, d. ä. växande: corylus viva. V. **14**: 4.

Raþ, n. 1) råd, tillstyrkande: con-

silium, suasio. J. **8**: 1. 2) det som är rådligt, nyttigt: quod utile est, salutare consilium. *þæt ær okart r.*, det är vårt bästa råd: id nobis maxime est salutare. Æ. **11**: 2. 3) förstånd, öfverläggning: consilium, deliberatio. *var brysthyggia ok vart r.*, Præf. 4) föranstaltande: cura, procuratio.)(*gærning*, M. **13**: 2. *r. a læggia*, föranstalta om: procurare. Kk. **3**, **6**: 6. 5) råd, rådsförsamling: senatus. *kunungs r.*, M. **15**: pr; Kp. **9**: pr. °

Raþa (præs. *ræþ*, Æ. **11**: 2.), v. a. c. dat. v. acc. 1) skaffa, föranstalta: parare. *r. böter a*, Kk. **14**: 8. *r. til bryllöps*, Æ. **2**: pr. 2) råda öfver, disponera: praeesse, in sua potestate tenere. *r. landum, folklandi*, Kg. **1**; M. **14**. *r. barna goþs* v. *fore barna goþs, fore barni*, Æ. **7**: 3. *r. fore föþo sinni*, vide *Föþa*. *r. arvi, sinum lot* &c. Æ. **10**: 1; **11**: 2; J. **6**: 2; **10**; V. **1**: 1. *r. eghn*, J. **6**: pr. not. 78. 3) råda, hafva rätt att besluta i en sak: ius rei decidendae habere. Kk. **15**: pr; Kg. **10**: 1; Æ. **23**: 3. *r. giptu sinni, giptamalum*, Æ. **2**: pr; **3**: pr. *r. lighri, mæti*, V. **1**: 2; Þ. **8**: pr. *r. byamali*, vide *Byamal* 2. *raþi halvi syn hvar þera*, d. ä. nämne hälften af dem som skola förrätta synen: uterque dimidiam partem virorum nominato, qui inspectionem facient. V. **2**: 2; **14**: 9; **17**: 1; **22**: 1. *halva syn r. ok næmpna*, V. **17**: 4. *r. næmpd*, vide *Næmpd*. *r. over næmpd*, Kk. ind. not. 53. XXII. *r. fore skript mans*, Kk. **15**: 8. 4) aga: castigare. M. **13**: pr. °

Raþman, *raþsman*, m. rådsherre: senator. *kunungs r.*, M. **20**.

(*Radzstuva*, f. rådstufva: curia (urbis). Kk. **15**: 3. nott. 16, 62; §. 8. n. 54, 55, 64; **19**: 1. n. 77.)

(*Redhegöra*, v. a. erlägga, betala: pendere, solvere. Kk. **7**: 7. not. 36.)

Ren, f. (vide VGL.) Kk. **7**: 3; V. **9**: 2; **17**: 3. Cfr. *Fugla-*, *Gangu ren*. °

Rep, n. rep: funis. V. **12**: 2. °2

Reþa, v. a. tillreda, anskaffa: parare, praebere. *r. gengærþ*, Kk. **4**: pr. not. 4. °1

Reþa, adj. reda, beredd: paratus. *r. pænningar*, Kk. **4**: pr. not. 5; J. **1**: pr. n. 28. °2

Reþe, n. 1) tillredelse, anskaffning: apparatus, comparatio. *biuþer ut roþ ok reþ* (pro *reþe*), d. ä. tillredelse och erläggande af de utskylder som vid leding egde rum: comparationem et praebitionem tributorum ad expeditionem navalem pertinentium (cfr. *Roþer*). Dubium tamen est anne pro *reþ* legendum sit *ræt*, ut habent alii codices. Kg. **10**: pr. coll. **11**: pr. 2) redskap: instrumenta. V. **12**: 2. (3) m. i. q. *reþskaper* 2. Kk. **12**: pr. nott. 80, 97.) °1

Reþo hion, n. pl. tjenare, som hafva upsigt öfver hushållning eller landtbruk: famuli primarii, quibus cura rerum familiarium vel rusticarum est demandata; dispensator vel dispensatrix (*brytia æller deghia*, M. **47**: 3.). Æ. **2**: 1. Ver. vertit: "coqui, et qui conviviis apparandis occupantur;" Locc.: "familia expeditoria;" Ih. denique: "promi condi nuptiarum." Cfr. VGL. v. *reþosven*.

Reþskaper, m. 1) hjelp, bistånd: opis, adiumentum. Kk. **6**: 7. not. 93; Kp. **9**: 1. 2) förekommer i synnerhet om den heliga Nattvarden: speciatim occurrit de sacra coena. *siuks mans r.*, Kk. ind. **12**. *siukum r. göra*, *bonda r. föra*, Kk. **12**: pr. et not. 93. *fa r. (sin)*, Kk. **12**: pr, 2. *r. fore manni up halda*, Kk. **6**: 7; **7**: 8. not. 50. °2

Riddari, m. riddare: eques auratus. Conf.; M. **20**. *-ra garþar*, Kp. **9**: 5.

Riker, adj. rik: dives. Præf.; Æ. **4**; M. **15**: 1. °2

Riki (gen. defin. *rikisins* v. *riksins*), n. rike: regnum. Kk. **22**: pr. not. 48; Kg. **1**; M. **15**: pr; **45**: 1. *land ok r.,* Kg. **2**. *um alt rikit,* Kg. **9**: pr. Cfr. *Himi-, Iorþriki; In-, Utrikis.* °

Ringia, v. a. ringa: movere campanam. *r. ringning, klokko,* Kk. **6**: 5, 6. °2

Ringning, f. ringning: pulsatio campanae. *lagha r.,* Kk. **6**: 5. (*månadh r.,* själringning tretionde dagen efter dödsfallet: pulsatio campanae trigesimo die post mortem cuiusdam facta. Ibid. not. 40.)

Rinna, v. n. 1) springa, löpa: currere. Kg. **5**: 3; Kp. **10**: 2. *hiul rinder ivir aker,* V. **12**: 1. *tompt a til gatu r., kan deld ut a diki r.,* V. **2**: 3; **4**: 1. 2) rinna: fluere. M. **23**: 2. °

Rishofþe, m. (vide VGL.) Æ. **21**: 1. Notum quidem est in iure antiquo Norvegorum et Islandorum nomen *hrisúngr* dari infanti sive ex libera femina in silva procreato (Hak. Frost. L. XII. 42.), sive ex concubitu cum serva ante partum manumissa progenito (*Grágás,* Arfa-þáttr 4, ubi quoque occurrunt nomina *hornúngr, bæsíngr, vargdropi,* quorum ultimum idem quod nostrum *rishofþe* significat); attamen de origine v. *r.* tanto minus constat, cum ne de propria quidem significatione h. v. aliquid certi statui possit. Cfr. ÖGL. h. v., et *Journalen,* 1832, N:o 199. °

Riva, vide *Ryva.*

Riuþa, v. a. (vide VGL.) *at -þanda sari,* cruento vulnere. M. **23**: 2. °1

Riþa, v. n. et a. rida: equitare. Kg. **5**: pr; Æ. **2**: pr; M. **11**: pr. &c. *r. eriksgatu,* Kg. **2**. Cfr. *Inriþa.* °

Roa, v. a. ro: remigare. M. **11**: pr; V. **14**: 2; **17**: pr. °2

(*Rof,* n. i. q. *ran.* M. **31**: pr. not. 97; **33**. n. 32, 44, 47; **34**. n. 70.)

Rofna aker, m. (a *rova*) rofland: rapina. Þ. **9**: 4.

Rofna ryþia, f. ett till rofland röjdt jordstycke: solum ad rapas serendas excultum. V. **13**: pr.

(*Rofsman,* m. i. q. *ransman.* M. **31**: pr. not. 99.)

Rotin, adj. rutten: putris. Kk. **7**: 3. °1

Rova, f. rofva: rapa. Kk. **7**: 5; M. **49**: 1. °2

Roþarætter, m. Rodens lag: ius v. leges orae maritimae *Roþin* appellatae. Præf.; Kg. ind. **11**; cap. **12**: 2.)(*landslagh,* Þ. ind. **13**.

Roþer, m. rodd: remigatio. *biuþer ut roþ ok reþ* (v. *ræt*), upbådar rodden d. ä. roddarne, och påbjuder erläggandet af de till ledingen hörande utskylderna (af Roden): rex indicit remigationem (i. e. evocat remiges ad classem) et tributa bellica (a regione *Roþin* dicta solvenda; cfr. *Liþ*). Kg. **10**: pr. Cfr. *Ut roþer,* et ind. n. pr. v. *Roþin.* °2

Rúf, n. (vide ÖGL.) Cfr. *Leghu-, Værna ruf.* °2

Rugher, m. råg: secale. Kk. **7**: 5. °

Rum, n. rum: locus, spatium. Vide *Stuþ.*

Runþiuver, m. (a *rinna*) flyende (egentligen springande) tjuf: fur fugitivus (proprie currens). M. **46**. Ita Ver. et Lund. recte explicant h. v. Locc. perperam vertit: "caballi fur;" alio vero loco, "verris fur;" quae explicatio, etsi quoque falsa, aliquantula tamen veritatis specie excusatur.

Ruþa, f. (a *ryþia*) ett till odling röjdt jordstycke: solum, arboribus, la-

pidibus &c. remotis, culturae praeparata. *r. min,* locus a me cultus. V. **20**: 2. *rypsl æller r.,* allitt. V. **6**: pr. not. 87. *brænna rypsl ok r.,* bränna up träden på ett ställe som man vill rödja: arbores loco culturae destinato deurere. V. **24**: 2. Cfr. *Nær rudda.*

Ryka, v. n. ryka: fumare. *at v. mæþ rykanda röki* (cfr. *Brander*), V. **24**: 2; **25**: 1. not. 80.

Ryma, 1) v. a. a) göra (rum) ledigt, lemna (rum): (locum) vacuum facere v. cedere. *r. hampn,* Kg. **11**: 4. b) fly ifrån: fugere. *r. land* (cfr. VGL.), Æ. **21**: 1; Kp. **9**: 3. c) flytta bort: removere. *rymi af (husin),* J. **13**: 4; V. **2**: 2. *taki up ok rymi (*sc. *hus* v. *bygning),* V. **2**: pr, 2, 4; **22**: 1. d) i. q. *ryþia. ryþia ok r.,* allitt. V. **20**: 1, 2. *r. vægh,* Kk. **2**: 4. 2) v. n. a) flytta: migrare. *r. af iorþ,* J. **12**: 1. b) fly: fugere. Kg. **9**: 3. *r. af landi,* Kg. **6**: 2; Æ. **21**: pr, 1. not. 14. *r. undan,* M. **10**: 1. *1

Rymber, m. (Isl. *rymr*) buller: mugitus, strepitus. M. **12**: 7. not. 95.

Rymia, v. n. (Isl. item) bullra: mugire, strepere. M. **12**: 7.

Ryva (riva), v. a. 1) rifva: scindere. *r. by,* d. ä. genom införande af en ny delning af tomterna, nedrifva den gamla byn: nova instituenda arearum dispositione, veterem pagum demolire. V. **1**: 2. 2) uphäfva: rescindere. *r. hionalagh, bolagh,* Kk. **11**: 2; J. **16**: 3. *

Ryþia (impf. *ruddi*), v. a. (vide ÖGL.), *r.,* absolute, V. **20**: 2. *r. ok ryma,* vide *Ryma. vægh r.,* Kk. **2**: 4. not. 37. *r. ok broa,* rödja vägar och göra broar: vias et pontes facere. V. **20**: 3. *r. ok broa vægh* (forte legendum: *broa ok r. vægh*), Kk. **22**: 2. not. 80. *raum rudder,* utmärkt med huggen rågata och nedsatta råmärken: via limitari (arboribus excisis facta) et positis terminis designatus (haec enim verba videntur respicere solum separatum, *ursiælder* dictum, in silva situm; non vero v. *rudder* a *ra* est derivanda, ut credit Ih., *Gloss.* II. 400.). V. **17**: 3. *han ryþer gen ruddu ok bryter gen brutnu,* den andre (som vill skifta) odlar ett annat motsvarande jordstycke: alter (qui poscit divisionem agelli recens culti) ipse parem agellum excolit. V. **21**: 1. Cfr. *Orudder, Rofna ryþia.* *2

Rypsl (ruzl),? i. q. *ruþa. r. æller ursiælder,* V. **6**: pr. Cfr. *Ruþa.* *2

Ræfsa, v. a. räfsa: foenum pectine corradere. V. **9**: 1. Cfr. *Oræfsaþer.*

Rækkia, v. a. räcka, sträcka sig: se extendere. V. **17**: 5; **22**: pr. *2

Rækna, v. a. räkna: numerare. Kk. **7**: 3. nott. 88, 2. *

Rækning, f. räkenskap, redogörelse: ratio (accepti et expensi). Æ. **7**: 3.

Ræna, v. a. 1) råna, med våld taga: rapere, vi capere. *myrþa ok r.,* M. **31**: pr. *r. af aþrum,* Kg. **11**: 1; Æ. **2**: pr; M. **32**: pr; **33**: pr; V. **6**: 2; **7**: 7; **16**: 1; Add. **9**. *r. hampn af aþrum,* med våld drifva en annans fartyg från hamn, eller hindra det att komma till hamn: alienam navem vi e portu eiicere vel a portu arcere (Isl. *hafnarrán,* iniusta exclusio ex portu, BH.). Kg. **11**: 4. 2) röfva (person): spoliare. *r. man,* M. **31**: pr; V. **14**: 7. *r. husfru lasa ok nykla,* säges om den som drifver bort sin hustru, och tager en annan i stället, samt äfven om qvinnan som uträngt den lagliga hustrun: dicitur de eo, qui uxorem domo expellit, aliamque in eius locum ducit, et quoque de femina, quae loco legitimae uxoris se intrusit. Æ. **6**: 3. *r. annan fæstning* v. *fæstninga mala,* Æ. **1**: pr; cfr. *Fæstning 1.* *

Rætlika, adv. (vide VGL.) Conf.; Kk. **7**: 8; **10**. not. 36; Kg. **10**: 6; Kp. **9**: pr; V. **16**: 1; **29**: 2. Cfr. *Orætlika*. °

Rætning, f. rättelse: correctio. Præf.

Rætt, adv. rätt, rättfram: recte, recta. *r. skæra, ganga*, V. **12**: pr; **17**: 5. Cfr. *Væpildræt*. °

Rætta (part. pass. *rætter* v. *ræ̈ttaþer*), v. a. 1) uprätta, upresa: erigere. *r. sten* &c. M. **6**: 2. 2) rätta: corrigere. Conf. *r. sik* (cfr. ÖGL.), Kk. **13**: 2. 3) (vide VGL. sub 1.) Kp. **9**: pr, 1, 2, 5. 4) låta rätten öfvergå någon (med dödsstraff): (ultimo) supplicio afficere. *r. ivir man mæþ sværþ*, Kk. **13**: 2. °

Rættari, m. (vide VGL.) Kp. **9**: pr, 1, 2. °1

Rætter, m. 1) rätt, lag: ius. Kp. **9**: 3. *fornir lagha -tir*, Conf. Cfr. *Kirkiu-, Kristnu-, Lands rætter*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *skæl mællum ræt ok oræt*, Præf. *manni sva mykiń ræt skyldugher*, Kk. **6**: 7. *biuþa ræt (fore sik)*, V. **7**: 1; Þ. **7**: 3. *göra (manni) ræt*, Kk. **1**: 2; **6**: 7; **19**: 4; **20**; Kg. **10**: 2; Æ. **25**: 1. not. 47; M. **10**: 1; Kp. **9**: 3; Þ. **3**: pr; **7**: 1, 6. *göra ræt fore sik*, Kp. **9**: 3. *fa ræt af manni*, Kg. **10**: 6. *biuþer ut roþ ok ræt*, d. ä. de utskylder som i krigstider af Roden skulle erläggas: tributa bellica a regione *Roþin* dicta pendenda. Kg. **10**: pr. not. 9. Cfr. *Orætter, Roþarætter*. 3) rätt, rättighet (till det som tillkommer någon): ius (quod alicui competit). Æ. **3**: pr; Þ. **7**: pr. Cfr. *Kunungs rætter*. 4) rättighet att göra något: ius aliquid faciendi. *faþurliker r.*, ius patronatus. Kk. **5**. 5) giltighet, laga kraft: auctoritas, legalis efficacia. *fulder (lagha) r.*, Conf. 6) straff, som någon genom begånget brott förtjent: poena ob commissum crimen merita. *laghvinnas up a ræt sin*, M. **47**: 5. *göra manni þiufs ræt*, Kp. **10**: 3. *taka þiufs ræt*, M. **41**: 1; **47**: 1, 5; **50, 51**: 2; V. **29**: 2. *taki þylikin ræt*, M. **15**: 1. °

Rætter, adj. 1) rätt, rättvis: iustus. Kk. **5, 6**: 3. *mæþ -tu ægha*, Kk. **14**: 2. *sum han rættast hittir*, Kk. **11**: 1; **15**: 5. not. 74. Cfr. *Orætter*. 2) rätt, laglig, verklig: iustus, verus. *r. korntiund, offerdagher, sak, arvi* &c. Kk. **7**: 3; **10, 13**: 2. &c. *ræt broafall*, V. **23**: 1. *ræt lagha skipt*, Æ. **11**: 2. Cfr. *Eghandi, Malseghandi*. °

Rætvis, adj. rättvis: iustus. Præf.

Ræver, m. räf: vulpes. V. **15**: pr. °

Röker, m. rök: fumus. Vide *Ryka*.

Rökilsi, ? rökelse: tus, suffimen. Kk. **7**: 4; Kp. **2**: pr.

Rökt, f. skötsel, omvårdnad: cura. Vide *Vanrökt*.

Röna, v. a. röna, erfara, lära känna: experiri. Kk. **15**: 2. not. 56. Cfr. *Ut röna*. °1

Rör, m. rör: arundo. Vide *Rörtegher*.

Rör, n.? rör, stenrör, stenröse: acervus lapidum. *ra ok r.*, allitt., råmärken; egentligen en i ett stenröse nedsatt påle: limites; proprie palus in acervo lapidum erectus (*staki ok sten*, V. **18**: pr.); cfr. *Ra*. *þær ær r. sum fæm stenar æru, fiuri stenar ok þri stenar mughu r. heta*, d. ä. fem &c. i ett stenröse upreste stenar gälla såsom bolstadaskäl: quinque &c. lapides longiores, in acervo minorum lapidum erecti, iusti sunto limites. V. **18**: pr.

(*Röra*, v. a. röra, angå: attinere, pertinere (ad rem). Kk. ind. not. 53. 1; cap. **20**. n. 80.) °

Rörtegher, m. teg af rörstrand: portio arundineti, ad aliquem vicinorum in pago pertinens. V. **2**: 6.

(*Röva*, v. a. 1) i. q. *ræna 1*. M. **32**: pr. not. 14; **33**: pr. n. 23, 26. &c. 2) i. q. *ræna 2*. M. **31**: pr. not. 85.) °1

Röþer, adj. röd: rufus. Vide *Philippus*, in ind. n. pr.

S.

Sa (sup. *sait* v. *sat*, part. pass. *sain*), v. a. så, beså: seminare. Kk. **7**: 1, 7; J. **9**: 5; **12**: pr; V. **1**: pr; **8**, **9**: 3; **10**: pr; **17**: 5; **21**. Cfr. *Osain.* °

Sak, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Conf.; Kk. **7**: 8; **20**; Æ. **1**: 2; **25**: 1; M. **17**: 1; **39**: pr; **41**: 1; **49**: 1; **50**; V. **16**: 1; Þ. **7**: 6; Add. **9**. *giva manni s. (fore hor* &c.*)*, Kk. **7**: 8; **12**: 2; **14**: 7; **15**: 3. &c. *giva manni s.*)(*man værþer bar ok a takin*, Kk. **15**: 8. *giva s.*, Þ. **6**: 1. *giva s. æptir döþan ok dræpnan*, i. e. *fore drap*, M. **46**. *vita manni s.*, *han sum sakin vitis*, Kk. **13**: 1; M. **9**: 3; **26**; V. **29**: 1. *þæn a s. sik kænnir*, qui confitetur reus esto. M. **9**: 4; **29**: 1. *svara sakum fore annan*, svara för en annans gerningar: respondere de alienis delictis. Kg. **12**: 1. Cfr. *Biskups-*, *þiuf-*, *Vænsla sak.* 2) böter: mulcta. Kk. **19**: pr; Kp. **8**: 1; Þ. **3**: pr; **7**: 6; **8**: 6. *þriggia marka* &c. *sak*, Kk. **17**: pr; **18**: pr; M. ind. **37**; cap. **23**: 2. *af manni s. sökia ok böter kræfia*, M. **8**: pr. *s. uppi halda*, Kk. **11**: 3. Cfr. *Biskups sak*, *Ensak.* 3) skäl, orsak: caussa, ratio. *fore rætta s.*, Kk. **13**: 2. *utan s.*, V. **11**: pr. °

Saker, *sæker*, adj. saker, skyldig till straff: poenae obnoxius. Kk. **13**: 1. *s. at þrim örum* &c. Kk. **6**: 6; **12**: 1; **13**: 1; **15**: 7. &c. *s. at lagha botum*, M. **13**: pr. *s. til fiuratighi marka*, Kp. **9**: 3. *s. fore morþgældum*, M. **16**: 2. °

Saklös, adj. 1) oskyldig: insons. Kk. **15**: 8; Kg. **5**: pr; **9**: pr; M. **31**: pr; **41**: pr; **46**; Kp. **2**: pr; **9**: 3; V. **25**: 1. 2) (vide VGL. sub 2.) Kk. **7**: pr, 8; **10**, **13**: 1; **14**: 7, 10. &c. *s. fore fiæturin*, *lytinu*, *sak*, *botinni*, *lyktaranit*, M. **19**: pr; **24**: 3; **40**; V. **12**: pr; Þ. **3**: pr. *s. um dulghadrap*, Add. **8**. *s. fore kunungs manni*, Þ. **7**: 3. *at -so*, Kk. **1**: 2; **14**: 7, 9; Kg. **10**: 9. &c. *saklösu*, adverbialiter, Kk. **14**: 9. 3) fri från skyldigheten att gifva eller göra något: immunis, qui non obligatur ad dandum aliquid v. faciendum. Kg. **10**: 5; Æ. **25**: pr; Kp. **8**: 1; V. **17**: 5; **23**: pr; Þ. **7**: 3. *s. fore* v. *af malanum*, Kk. **7**: 1, 2. *s. fore eþum*, Kk. **7**: 6. *s. baþi fore værþi ok saköri*, J. **4**: 3. *s. fore væþning*, vide *Væþning. giter han husin af fört ... væri s.*,)(*hus hava forestandit sik*, V. **2**: 5. °

Saklöst, adv. (vide VGL.) Kk. **12**: 1; **14**: 7. nott. 86, 8; §. 9. n. 72, 78; **15**: 2. n. 65; V. **8**. n. 69; **15**: pr. °

Saköri, m. (vide VGL.) Kk. **19**: pr. not. 6; Kg. **10**: 6; M. **28**: 1; J. **4**: 3; Þ. **6**: 1. °1

Sala, f. försäljning: venditio. Kp. **3**: pr. Cfr. *Gærsala.* °2

Saman, adv. samman: una, coniunctim. *væra (i bo) s.*, *byggia s.*, Kk. **7**: 7; **11**: 2; Æ. **11**: 2. *ægha bo s.*, M. **12**: 1. *köpa s.*, Æ. **9**: 1. *s. ær bröþra bo bæst*, Æ. **11**: 2. *afla barn s.*, Æ. **19**. *s. liggia*, de bonis consociatis, J. **16**: pr. *s. hæmpta*, *vighia*, *fiætra*, Kk. **6**: 7; **15**: 2; Æ. **6**: 2. *skiuta*, *sökia s.*, M. **24**: pr; V. **14**: 9. *hionalagh dömis s.*, Kk. **15**: 2. not. 74. *alt s. man ok kona*, *ax ok span* &c., vide *Alder 1. ærvi alt s.*, Æ. **24**: pr. *baþi s.*, M. **51**: pr. *brinder* &c. *bæggia þera (*sc. *goþs) s.*, J. **17**. Cfr. *Dela 3*, *Halda 1*, *9*. °

Saman koma, 1) v. n. komma tillsamman, sammanträffa, förenas: convenire, concurrere, coniungi. *satir koma saman*, M. **29**: pr. *þing ær saman komit*, Þ. **2**: 1. *hion æru -min*, *tu k. s.*, Kk. **15**: 1, 2. not. 79; Æ. prol. *bolagh kom saman*, J. **16**: pr. *bolags fæ ær -mit*, Þ. **8**: 3. *tu gærþi* &c. *koma saman*, V. **17**: 5. *koma baþi saman hordomber* &c. Kk. **15**: 3. 2) v. a. sammanfoga, förena: coniungere. V. **2**: 3.

Saman læggia, v. a. sammanlägga: coniungere. *bolagh s.*, societatem bonorum facere. J. **16**: pr, 1.

Saman skriva (part. pass. *-vaþer*), v. a. sammanskrifva: conscribere. Conf.

Saman sætia, v. a. sammansätta: componere. Conf.; Præf.

Samband, n. samband, förbindelse: nexus, coniunctio. *göra s. mæþ konu*, d. ä. äktenskapsförbindelse: foedus coniugale. Kk. **15**: 1.

Samblund, n. sammanblandning, beblandelse: permixtio, (concubitus). *hava s. mæþ qvinno*, Kk. ind. not. 53. XVI. Sed perperam Kk. **15**: 1. nott. 100, 7.

Sami, pron. samme: idem. Conf.; Kk. **8**: 2; **14**: 3, 9. &c. *þæn s.*, Conf.; Kk. **1**: 3; **19**: 5. &c. *sliker s.*, likadan: similis. V. **22**: 1. *þæt sama*, likaledes: item, similiter. Kk. **7**: 6. not. 66; **15**: 3. n. 37. p. 65; V. **11**: pr. °

Samkolli, adj. et m. samsyskon: germani, fratres et sorores, qui utrumque parentem habent communem.)(*sunderkolli*, Æ. **13**, **16**: 1; Add. **7**. °

Samqvæmd, f. (vide ÖGL.) Kk. **22**: pr. not. 42. °2

Samsizkini, n. (vide ÖGL.) Æ. **14**. °2

Samsæt, f. enighet: concordia. Conf.

Samvist, f. (vide VGL.) *hava s. mæþ manni*, Kk. **16**: 1. not. 99. °

Samvit, n. moget förstånd: maturitas ingenii. *til -ts komin*, Kk. **14**: pr. not. 27. °1

Samu leþ, adv. likaså, likaledes: similiter. Kk. **7**: 6. not. 66; **22**: pr. n. 73; V. **28**: 1. Scribitur *samuledz*, *sammaledes*, Kk. **15**: 3. not. 37. p. 65; **22**: pr. n. 73. °

Samulund, adv. i. q. *samu leþ*. Kk. **22**: pr. Scribitur *samu lundhom*, ibid. not. 73. °1

(*Samu stæþ*, adv. sammastädes: ibidem, eodem loco. Æ. **6**: 1. not. 13.)

Samværa, f. i. q. *samvist*. *hava s. mæþ manni*, Kk. **16**: 1. *manna s. ymskas*, Conf.

Samþykkias, v. dep. impers. vara (fleras) gemensamma mening, vinna deras samtycke: inter (plures) convenire. *sum allum -kis a*, som alla äro ense om: de quibus omnes consentiunt. Præf. (*allum -ktis at* &c., ibid. not. 39.)

Sandbani, *sanbani*, m. verklig dråpare: verus interfector.)(*haldbani*, M. **9**: 4; **11**: 4.

Sand blandaþer, adj. blandad med sand: arenae commixtus. Kp. **2**: pr.

Sander, adj. 1) sann: verus. *s. guþ*, Kk. **1**: pr. not. 79. *sann forfall*, *sak*, *iærtekn*, Kk. **12**: 2. not. 52; **13**: 2. n. 58; M. **53**: pr. *s. þiuver*, M. **38**. *æptir sannastu* v. *mæþ sannum vitnum*, Kk. **15**: 5; M. **32**: 1; **39**: 2. *æptir þy han sannast hittir*, Kk. **15**: 5. *vita* v. *ransaka hvat þær ær sant* v. *sannast um*, Kk. **15**: 8; Kg. **6**: pr; Æ. **23**: pr, 1. &c. *sværia þæt sannast ær*, V. **25**: 1. *leta hvar þera sannari haver*, V. **17**: 4. *mæþ sannu*, i sanning: re vera. M. **8**: pr; Þ. **7**: 4. 2) (vide VGL. sub 2.) *s. at gærning* v. *mali*, Kg. **11**: 1; M. **9**: 4; **36**. *s. fore mali* v. *morþe*, Kk. **15**: pr, 4; M. **19**: 3. °

Sanger, m. sång: cantus. Vide *Aptæn-*, *Ottosanger*. °2

Sanka, v. a. c. acc. v. dat. (vide ÖGL.) Æ. **2**: pr. °

Sanind, *sannind*, f. sanning: veritas. *s. leta*; J. **19**. *væþia til syn ok s.*, allitt., i. e. ad inspectionem veritatem indagaturam. V. **17**: 4; Þ. **13**. °

Saninda man, m. (vide VGL.) J. **15**: pr, 1; **19**. °

Sanna, v. a. sanna, bekräfta: confirmare, veritatem comprobare. *s. mæþ manni*, Kg. **10**: 4.

Sar (*saer*, Præf.), n. sår: vulnus. Præf.; Kk. **6**: 6; Kg. **5**: 4; Æ. **2**: 1; M. **2**:

1; **3**, **4**, **6**: 5; **10**: 2; **19**: 2; **24**: 2; **28**: 1; **29**: 1—4; **30**: 3, 5; **47**: 2; **Þ**. **9**: 4; Add. **2**.)(*bloþviti* v. *bloþlæti*, Kg. **7**: pr; M. **29**: pr.)(*lyti*, M. **24**: 1. *full s.*, Kk. **17**: pr; M. **29**: pr. *sargha* v. *hugga fullum sarum*, Kk. **17**: 4; Kg. **11**: 1; M. **25**: 1. *riuþandi*, *opit s.*, M. **23**: 2; **25**: pr. *gönumlaghat s. undir tvar*, *iarnhuggit s.*, *benbrutit s.*, *benbrut i sarum*, M. **24**: pr; **27**. *högsto sar*, M. **30**: pr. *liggia i sot æller sarum*, allitt. Kg. **12**: 2; M. **45**: 1; J. **20**: 1. Cfr. *Bloþsar; Full-, Hulsæri.* °

Sar, adj. sårad: vulneratus. *værþa s.*, Kg. **5**: 1; Æ. **2**: 1; M. **10**: 2; **29**: pr. *göra man saran*, M. ind. **21**, **22**; cap. **25**: pr; **27**, **31**: pr; Add. **2**. °

Sarabot, f. sårabot: mulcta vulnerationis. M. **24**: 1; **25**: pr; **29**: 1, 3. *fullar -böter*, M. **23**: 3. °

Saramal, n. (vide VGL.) M. **21**. °

Sargha, v. a. såra: vulnerare. Kk. **22**: pr; M. **2**: 1; V. **28**: pr; **29**: pr.)(*sla til bloþs* v. *sla bloþviti*, Kg. **5**: pr; **7**: pr. *-aþer*)(*slæghin*, Kg. **5**: pr. *s. fullum sarum*, Kk. **17**: 4. °

Sat (dat. *satu*), f. (Isl. item; a *sitia*) försåt, bakhåll: insidiae. *sitia i s.*, M. **7**: pr.

Satter (sater), adj. (vide VGL.) *sattir hittas* v. *koma saman ok skilias osattir*, Kg. **5**: 2; **9**: 2; M. **12**: 3; **29**: pr. *hvat mæn hittis sattir æller osattir*, Kk. **22**: 1. Cfr. *Osatter.* °

Saþla, v. a. sadla: ephippio insternere (equum). *s. æller sila*, equo vel bove ad equitandum vel currum trahendum uti. M. **53**: 1.

Saþul, m. sadel: ephippium. Æ. **10**: pr. *s. æller sili*, V. **28**: pr. *2

Se, vide *Væra.*

Sea (impf. pl. 3:a pers. *saghu*), v. a. 1) se: videre. Conf.; M. **4**, **24**: 1; V. **25**: pr. *syna ok s.*, Kk. **15**: 3. *sva at s. ma*, att man kan se stenarne öfver vattnet: ut lapides super aquam emineant et appareant. V. **2**: 6. *lata s. (vitni)*, visa de vitnen, som skola svärja: exhibere testes iuraturos. M. **26**; **Þ**. **1**: 1; **9**: pr, 3. Cfr. *A-, Ivir-, Til sea.* 2) syna, besigtiga: inspectare. V. **6**: 1. *syna ok s.*, Æ. **10**: 1; M. **8**: 1; V. **17**: 4; **Þ**. **13**. *s. ok skuþa*, Kp. **1**: 2. °

Sen, adj. sen: serus. *senaster*, superl. senast, sist: ultimus. **Þ**. **3**: pr.

Senarmer, adv. i. q. *siþarmer*. Kk. **19**: 3. not. 18.

Senaþa manaþer, m. sena eller senaste månaden; så kallas tionde månaden efter fadrens död, när barn då framfödes: mensis serus v. ultimus; ita appellatur decimus mensis post mortem patris, quando infans in eo nascitur. Æ. **10**: 1.

Sent, adv. sent: sero. Kg. **10**: 10. *senna*, compar. Æ. **10**: 1; J. **6**: pr.

Sial (siæl), f. själ: animus. Præf.; Kk. 4: 1; M. **8**: 1. Cfr. *Giva 2*, *Lif 1.* *

Sifskaper, m. svågerskap: affinitas. *1 Inde

Sifskaps spiæl, n. lägersmål i förbudna svågerskapsleder: incestus inter adfines.)(*frændsæmis spiæl*, Kk. **15**: pr, 3; Æ. **24**: 1. not. 16.

Sighia, v. a. säga: dicere. Conf.; Præf.; Kk. **2**: pr, 1, 2. &c. *sighia mæssu*, *siælamæssu*, Kk. **8**: pr, 1; **12**: 2; **14**: 6, 7. *til lagha s.*, tillsäga käranden om de mäns namn, med hvilka man vill gå ed: actori indicare nomina virorum, cum quibus iuramentum dabitur. **Þ**. **5**: 6; **6**: 1. *s. bonda til iorþ sinnar*, tillsäga jordegaren att sjelf emottaga jorden, d. ä. afsäga sig arrendet: domino fundi denuntiare de fundo recipiendo, v. fundo conducto se abdicare. J. **12**: pr. *þa vil iæk s. þik til lasa ok nykla*, tillsäga dig att emottaga, eller till dig aflemna låsar och nycklar: tibi denuntiabo de seris

et clavibus accipiendis, v. eas tibi tradam. Æ. **10**: 1. *landbom af iorþ s.*, J. ind. **12**. *s. sik af delu*, J. **22**. cfr. *Af sighia. annar sigs, sigs hun, man sigs*, pro *annar* &c. *sigher sik*, Kk. **21**: pr. not. 11; Æ. **10**: 1; J. ind. **22**; cap. **6**: 3; V. **17**: 1; Add. **11**. Cfr. *Ja, Ne; Ater-, For-, Lagh-, Til-, Upsighia.* °

Sighla, v. n. segla: velificare, nave vehi. *han ær sighlder*, M. **45**: 1; J. **20**: pr. *bort s.*, M. **12**: 7.

Sighling, f. segling: velificatio. (Kg. **11**: 3. not. 79.) Cfr. *A sighling*.

Sik, vide *Sin*.

Sila, v. a. sela: iugum imponere (iumento). Vide *Saþla*.

Sila fylli, f. selfyllnad, d. ä. häst eller oxe, som lemnas till egaren af en skadad dragare, att brukas i dess ställe: complementum lororum subiugorum, i. e. iumentum quod utendum traditur domino laesi pecoris. *fa manni -lir* (pl.), V. **28**: pr.

Silfgærning, f. silfverarbete: opus argenteum. Kp. **1**: 1.

Silfsmiþer, m. silfverarbetare: argentifex. Kp. **1**: pr, 1.

Sili, m. sele: iugum, lora, quibus currui adnectitur iumentum. Vide *Saþul*.

Silver (gen. *silfs*), n. silfver: argentum. J. **1**: pr; **21**; Kp. **1**. °

Sin, n. gång: vicis. *i þy sinni*, den gången, då: tunc. Æ. **20**. *þriþia sinni*, Æ. **2**: pr. not. 22. *þrim, flerum sinnum*, V. **8**; Þ. **1**: pr. Cfr. *Offsinni.* °

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. *til s.*, ad se. Kk. **6**: 8; M. **19**: 1; J. **1**: pr; Kp. **10**: 1; V. **6**: 2; Add. **6**. *mællum sin*, Æ. **7**: 3. *sin i mællum*, Kk. **15**: 3. not. 2. p. 64; M. **34**. not. 64. *sinæ mællum*, Kk. **15**: 3; Æ. **11**: 2; M. **34**; V. **8**. dat. *sær*, M. **44**: pr. *sik*, Conf.; Kk. **7**: 2; **14**: 2; Þ. **4**: pr. &c. acc. *sik*, Kk. **7**: 8; **14**: 3. &c. *um sik*, vide *Um*. °

Sin, pron. poss. rec. sin: suus. Conf.; Præf.; Kk. **1**: 1, 3; **2**: 2, 3. &c. *þæn sin* (sc. *frænda*) *haver mist* v. *latit*, M. **1**: 2; **9**: pr, 3, 4. *æptir sin* (sc. *frænda*) *dræpnan*, M. **10**: 1. *klanda sit*, i. e. rem suam. M. **43**: pr; **44**: pr. *af sinu* (sc. *goþs*), Æ. **8**: 1. *ganga til sins*, rem suam recipere. J. **4**: 2. *sværia til sins*, iurare rem esse suam. M. **44**: 1. *hvar fiærþunger sit* (i. e. unum) *nöt*, Kg. **10**: 3. *s.* (unum) *buþkafla i hvarn fiærþung*, Þ. **1**: 1. Cfr. *En 2, Siælver, Æptir.* °

Sior, m. sjö: lacus, mare. Kg. **12**: pr; M. **54**: 3; V. **17**: pr. °1

Siskina alder, m. kull, syskon som härstamma från samma äktenskap: unius coniugii proles, fratres et sorores ex eodem toro generati. *alt innan siæng ok s.*, allitt. J. **3**: 1. Cfr. *Siængar alder, -alster.*

Siskini vide *Syzskini.*

Sitia, v. n. 1) sitta: sedere. *fore s.*, Æ. **10**: 1. cfr. *Fore 12. s. a vægh fore aþrum*, Kg. **7**: pr. cfr. *Forsæti. viþ svar s.*, d. ä. svara: respondere. Æ. **10**: 1; **11**: 1; M. **1**: 2. Cfr. *Sat, Forsitia.* 2) (vide ÖGL. sub 2.) *hema s.*, Kk. **10**; Kg. **11**: pr; J. **4**: 6. *s. i forbuþi*, Kk. **13**: 2. *qvær s.*, a) blifva qvar: remanere. Kg. **10**: 1; Æ. **21**: 1; M. **24**: 1. b) försumma (det som skall göras): negligere (quod faciendum est). Kg. **10**: 6–8, 11; Þ. **1**: 1. *q. s. mæþ tiund*, Kk. **7**: 8. *q. s. um öre, um þæt buþ* &c. J. **10**; Þ. **1**: 1. 3) bo: habitare. *s. a iorþ, i sokn* &c. Kk. **7**: 2, 7; **8**: pr. not. 66; M. **47**: 6; Kp. **9**: 2. °

Siu, num. sju: septem. Kk. **2**: 1; **6**: 2, 6. &c. °

Siuker, adj. sjuk: aegrotus. Kk. **6**: 1; **8**: 1; **11**: 1, 2. &c. *siuksmans*, pro *siuks mans*, Kk. ind. **12**. Cfr. *Osiuker.*

Siundi, num. sjunde: septimus. Præf.; Kk. **8**: pr; M. **47**: pr; Þ. **1**: pr; Add. **6**. *

Siunga, v. a. sjunga: canere. *æi fyrr*

æn sungit ær, i. q. *æi fyrra æn æptir mæssu,* ut infra exprimitur, Kk. 14: 9. °

Siutandi, num. sjutonde: decimus septimus. Add. **2.** °1

Siuþer (suþer), m. (Isl. *siódr*) penningpung: marsupium. *þæn sum -þ haver diupastan,* is cui pecunia suppeditat. J. **1**: pr. *fara mæþ sækki ok -þi,* allitt., d. ä. för att sälja och köpa: saccum et marsupium, mercium vendendarum et emendarum caussa, secum ferre. M. **12**: 4.

Siþan (sen, Kk. **6**: 5. not. 28; **15**: 2. n. 76.*),* 1) adv. sedan: postea. Kk. **4**: pr; **7**: pr, 8. &c. 2) conj. sedan: postquam. Conf.; Kk. **2**: 2; **6**: 5, 6. &c. °

Siþarmer, adv. senare: posterius, serius. Kk. **19**: 3; J. **12**: pr.

Siþarster, adj. superl. senast: postremus, ultimus. Præf. °1 *(siþari)*

Siþer, m. sed: mos. Conf.; Kk. **7**: 5. not. 53. °

Siþer, adv. mindre: minus. *sizst,* superl. *aldra s.,* Kg. **10**: 4. °

Siþu langer, adj. belägen sidlångs, utmed: secundum latus adiacens, collimitans. *aker* v. *by ligger s. mæþ vægh fram* v. *viþ sund,* V. **3, 17**: pr.

Siþvænia, f. sedvänja: mos. Kk. **7**: 5. Scribitur *sidvæne, sidhvani,* ibid. not. 53. °2

Siælagift, f. själagåfva: donum pro salute animi; ita appellatur 1) afgift till presten för begrafning och själamessor: pensio sacerdoti pro sepultura et missis debita. *full s.,* Kk. **8**: pr; **14**: 6. not. 42. 2) gåfva eller testamente till kyrka eller kloster: donum vel legatum templo vel coenobio datum. Kk. ind. **14**. °1 *(sialagift)*

(Siæla gæld, f. i. q. *siælagift 1. full s.,* Kk. **8**: pr. not. 66.*)*

Siælamæssa, f. (vide VGL.) Kk. **8**: pr, 1. *fullar -sur,* Kk. **14**: 6. ° *(sialamæssa)*

(Siælar þarf, f. själens nytta: animi utilitas. J. **2**: 4. not. 81.*)*

Siælfsins, pron. indecl. pro *siælfs sins* (vide *Siælver*). Kk. **6**: 6. nott. 84, 93; V. **15**: 1. not. 71; Þ. **4**: 1. ° *(sialfsins)*

Siælfskot, n. sjelfskott, utsatt till villdjurs dödande: hasta, ita posita, ut in praetereuntes feras ipsa se eiaculetur. M. **5**: pr. Cfr. VGL. vv. *biornspiut, ælgspiut.*

Siælver, pron. sjelf: ipse. Præf.; Kk. **4, 6**: pr. &c. *s. annar, þriþi,* Kk. **7**: 7. not. 16; M. **44**: 1. not. 40. *siælfs sins,* sin egen: suus ipsius. Kk. **3**; V. **2**: pr. not. 73; **14**: 7; **15**: 1. not. 71. Cfr. *Siælfsins, Eþer. sin, sinni, sinum, þera siælfs,* Kk. **6**: 6. et not. 84; V. **2**: pr; **14**: 9; **15**: 1. ° *(sialver)*

Siæng, f. säng: lectus. Æ. **3**: pr; **6, 10**: pr. *iorþa köp innan -gar* (cfr. *Siskina alder*), J. ind. **3**. Cfr. *Innan siænga drap; Hor-, Sotta siæng.* ° *(siang)*

Siænga köp, n. i. q. *bolköp.* Æ. **9**: 1; J. **4**: 6.

Siænga laghi, m. sängkamrat: tori socius. Kk. **9**: 1. not. 97.

Siænga læghi, n. sänglag: concubitus, communio tori. *mista s. sins,* a communi toro abstineri (donec puerpera in ecclesiam introducta fuerit). Kk. **9**: 1.

Siængar alder, m. afföda af ett äktenskap: tori proles. *þær skils s.,* d. ä. skiljes emellan barn af olika kullar: separantur proles diversorum coniugiorum. Æ. **12**. *(ærvi) aldrigh s. annan* &c., ibid. not. 58. *gæf* v. *köp innan s.,* d. ä. emellan makar eller föräldrar och barn: inter coniuges vel parentes et liberos. Æ. ind. not. 12.

Siængar alster, n. i. q. *siængar alder.* Æ. prol. *gæf* v. *köp innan s.* (cfr. *Siængar alder*), Æ. ind. **9**. *dræpa nokon innan s.,* Kk. **17**: 3; cfr. *Innan siænga drap.*

Siænga ran, n. inkräktning af en annans äkta säng (genom hor): usurpatio alieni tori (commisso adulterio facta). *böta s.*, Kk. **15**: 3.

Siæxtan, vide *Sæxtan*.

Skafl, n.? ätliga frukter af träd och andra växter: edules fructus arborum aliarumque plantarum. Ih. refert (in *Dial. Lex.*) Gotlandos hodieque servare eandem h. v. significationem; quod vero idem credit, h. v. contractam esse a Danico *skoff-abil*, pomum silvestre, id mihi non videtur verisimile. — Inde

Skafl þiuver, m. tjuf, som stjäl ätliga frukter (t. ex. rofvor, ärter &c.): fur fructuum edulium (ex. c. raparum, pisorum &c.). M. ind. **49**.

Skapt, n. skaft: manubrium. Vide *Öxa skapt.* °2

Skarver, m. (vel *skarva*, f.? Isl. *skerfr*, portio) skärfva, stycke (af ett brutet ben): fragmentum, pars (fracti ossis). M. **24**: pr.

Skatter, m. (vide ÖGL.) Vide *Köpskatter.* °

Skattman, m. upbördsman, som emottager skatter: vectigaliarius. *-mæn kunungs*, M. **12**: 9.

Skaþa maþer, m. en man som tillfogat en annan någon skada: homo, qui alii damnum intulit. *s. mans*, M. ind. **32**; Þ. **7**: 3; **9**: 4.

Skaþi, m. skada: damnum. Kk. **6**: 6. not. 30; Kg. **12**: pr; M. **28**: 1; V. **10**: 2. *göra (manni) s.*, Kg. **5**: pr; **11**: 4. &c. *fa s.*, Kk. **6**: 6; **21**: pr; Kg. **5**: 3. &c. *liuta s.*, vide *Liuta 1. hava s.*, vide *Hava 1. s. (ater) gælda* v. *ater böta*, Kk. **6**: pr; Kg. **11**: 3; **12**: pr; V. **6**: 1. °

Skila, f. (vide ÖGL.) *laghmans s.*, Kk. **20**; Þ. **7**: 1; **10**; Add. **18**. Cfr. *Laghskila.* °2

Skilia, v. a. 1) skilja: separare. Kk. **11**: 2. not. 40; Æ. prol.; cap. **1**: 4; **12**; M. **34**; V. **17**: 5. *-lder viþ arf* v. *delo*, Æ. **17**: 1; **21**: 2; **24**: 1; J. **22**. *rörtegha sunder s.*, V. **2**: 6. *huru skil (at) landslagh ok roþa ræt*, Þ. ind. **13**. *s. sik at*, Kk. **15**: 1. *skilias*, dep.)(*saman koma*, M. **29**: pr.)(*hittas*, Kg. **5**: 2; **9**: 2; M. **12**: 3. *-as at*, Kk. **19**: pr; Æ. **10**: pr. *-as viþ man*, V. **11**: pr. 2) impers. c. acc. tvista, vara oense: litigare, dissentire. *skil þem a kirkiu vægh*, si rixa inter eos oriatur &c. Kg. **7**: pr. *at þem fyrra a -ldi, kan þem a s.*, Kk. **22**: 1; Kp. **8**: pr. 3) bestämma, utstaka: constituere, definire. *vægher -ls*, V. **1**: pr. *s. hvat gamul lagh værit hava* &c. Conf. 4) döma (om lagmannen): iudicare (de legifero). *þöm skil iæk* &c. (cfr. *Iæk*), V. **16**: 1. *laghman skil a mal ræt landslagh*, Þ. **5**: 7. *laghman skil ater* v. *skil gilt (þæt domari dömde)*, Þ. **5**: 7; **10**. *laghman a han til krunu* &c. *s.*, Kg. **1**. et not. 11. °

Skillinger, m. penning, (skilling): nummus. Attamen propria significatio, pariter ac etymologia h. v., est dubia. *lagha s.*, vide *Laghskillinger*.

Skilnaþer, m. 1) skilnad, skilsmessa: separatio. Kk. **15**: 1; V. **11**: pr. 2) oenighet, strid: rixa. *s. komber* v. *værþer manna mællum*, Kg. **4**: pr; Kp. **9**: 1; V. **11**: pr. °

Skin, n. skinn: pellis. Vide *Gra skin*.

Skiolder (skiölder), m. sköld: scutum. *s. a stampni*, en i förstäfven (på ett krigsskepp) upsatt sköld: scutum in prora (navis bellicae) erectum. M. **11**: 3. Cfr. *Avugher.* °

Skip, n. 1) skepp, fartyg: navis. Kg. **11**: 1; **12**: pr; Æ. **16**: 3; M. **6**: 2; **11**: 3; **12**: 7; **31**: pr. 2) i. q. *skipvist*. Kg. **10**: 1. °

Skipa, v. a. 1) förordna, stadga: statuere. Conf.; Præf.; Kk. **16**: pr. Cfr. *Nyskipaþer*. 2) fördela: disponere, par-

tiri. *-aþer skogher*, d. ä. sådan skog hvilken, likasom åker och äng, är delad i tegar emellan grannarne i en by: silva quae, pariter ac ager et pratum, inter vicinos in pago est divisa. V. **7**: pr, 2, 3; **10**: 1. coll. **14**: 13. *s. svin a skogh* (cfr. ÖGL.), V. **8**. *

Skipan, f. fördelning: dispositio, partitio. Vide *Skogha skipan*. *

Skipari, m. båtsman, sjöman: nauta. Æ. **16**: 2; M. **6**: pr.

Skiplagh, n. skeppslag; så kallas ännu de mot härad på andra ställen svarande delar, i hvilka Roslagen är indelad: societas navalis; ita hodieque appellantur territoria, aliis locis *hundari* v. *hæraþ* dicta, in quae ora Uplandiae maritima (olim *Roþin*) est divisa. Kg. **11**: pr; **12**: 1; M. **18**.)(*hundari*, Þ. **14**: 1. *sæx s.*, sex eiusmodi territoria, ex quorum incolis inspectores ad litem decidendam, appellatione facta, nominabantur. Þ. **13**.

Skipt, f. 1) delning: divisio. *ræt s.*, Æ. **10**: 1; V. **16**: 2. *ræt lagha s.*, Æ. **11**: 2. *beþas s.*, V. **16**: 2. *bæra gipt til s.*, *gipt ganger til s.*, Æ. **8**: 1. *forn, ny s.*, V. **1**: pr. *fara gambla s.*, bruka den jord, som man efter gamla delningen egt: usurpare solum secundum pristinam divisionem ad se pertinens. Ibid. Cfr. *By-, Solskipt*. 2) andel: portio (cfr. ÖGL.). *ær mera giptin æn -tin*, Æ. **8**: 1. Cfr. *Akra-, Tegha skipt*. *

Skipta, v. a. c. dat. v. acc. 1) skifta, dela: dividere. Præf.; Kk. **22**: 1; Æ. **10**: 1; **25**; M. **11**: 5. &c. *skæra ok s.*, allitt. Æ. **11**: 2. *fran s.*, Þ. **8**: 1. *s. undan mæti*, Þ. **8**: 3. *s. brot af*, Kg. **9**: pr. *s. viþ annan*, M. **34**. *i þry (sunder) s.*, Kg. **9**: pr; V. **20**: pr. *bo s.*, a) om bolagsgods: de bonis sociorum communibus. J. **16**: 1. b) om förverkad (lös) egendom: de bonis damnati (mobilibus). Kg. **5**: 1, 4. *s. hvarium sin lot*, Æ. **11**: 2. *arf -tis til klostra ok kirkna*, M. **8**: 1. Cfr. *Loter 3, Varp, Öre; Undan-, Þræskipta; O-, Tegh skipter*. 2) skifta, byta: permutando alienare v. adquirere. J. **8**: pr, 1.)(*sælia*, vide *Sælia* 2.)(*köpa*, J. **5**: pr. *s. viþ annan*, J. **8**: pr, 1. *s. egnum (til köpstaþar)*, J. **8**: pr, 2; cfr. *Köpstaþer*. *s. hæstum*, Kp. **5**: pr. *bort s.*, Æ. **8**: 1. *s. til bætra* v. *værra*, J. **8**: 1. Cfr. *Um skipta*. *

Skipta loter, m. andel, som genom delning tillfaller någon: portio, quae facta divisione alicui cedit. Æ. **8**: 1. Cfr. *Skiptis loter*.

Skipti, n. 1) skifte, byte: permutatio. J. **8**: 1.)(*köp*, vide *Köp 1. fa iorþ* &c. *i* v. *mæþ s.*, J. **8**: pr; **9**: 3; **13**: 4; Kp. **5**: 4. *fiærþunger komber fiærþungi til -is* &c., d. ä. de som hafva lika stora andelar i byn, byta jord med hvarandra, eller erhålla vid den nya delningen lika andelar af jorden: qui aequalia praedia habent, inter se permutanto fundos, v. aequales partes fundorum in nova divisione accipiunto. V. **1**: pr. Cfr. *Iorþa-, Vapna-, Umskipti*. 2) skifte, delning: partitio, divisio. Æ. **10**: pr; Add. **5**. *bæra til -is*, V. **21**. *ganga til -is*, Æ. **9**: pr; **10**: pr; J. **21**; Add. **5**. *þera bo (sc. gangi) til -is*, Kg. **5**: pr. Cfr. *Bo-, Þræskipti*. *

Skiptis fastar, m. pl. gode män (*fastar*) som voro närvarande vid jordaskifte: testes rogati, qui in permutatione fundorum aderant. J. **6**: 3; **8**: pr.

Skiptis loter, m. i. q. *skipta loter*. Æ. **8**: 1.

Skipvist, f. egentligen skeppsproviant, eller det sammanskott af matvaror, som under sjötåg egde rum; förekommer här om de utskylder som i fredstider erlades, och i synnerhet om de afgifter dels i säd och dels i

penningar, som årligen i fyra terminer utgingo: proprie cibaria nautica, vel commeatus ad expeditiones navales paratus; hic occurrit h. v. de tributis quae pacis tempore pendebantur, ac speciatim de quatuor pensionibus frumentariis et numariis quovis anno factis. Kg. **10**: 1, 2, 7, 8, 11. *kunungs -tir*, Præf.; Kg. ind. **10**.)(*spannamali* &c. Kg. **10**: 2, 8. *fyrsta, annur s.*, ibid. §. 1.

Skiul, n. skjul, gömställe: latebra. Vide *Garþa-, Grinda-, Husa-, Skogha-, Öia skiul.*

Skiut, n. 1) sto: equa.)(*hæster*, M. **53**: 1; Kp. **5**: 1, 2; **6**; V. **7**: pr; **23**: 6; **28**: pr, 1. 2) (vide VGL.) Kp. **10**: 3. — De caussa, cur equa minoris quam equus fuit aestimata, V. **23**: 6; **28**: 1, et v. *s.* accepit significationem vilioris equi, vide ÖGL. h. v. *

Skiuta, v. a. 1) skjuta, fösa: propellere, trudere. *s. annan i eld* &c. M. **19**: 2. et not. 73. 2) skjuta (med spjut eller båge): telo v. arcu iaculari. *s. spiuti*, M. **4**. *s. til mans*, Kg. **5**: 3. *s. diur*, M. **7**: pr. 3) växa: crescere. *(ben) -ter skarvum saman*, fragmenta (ossis fracti) concrescunt. M. **24**: pr. *

Skiuta gærþ, f. (a *skiut* 2.) (vide VGL.) Kp. ind. **10**. *1

Skiuva, v. a. (vide VGL.) *s. annan i eld* &c. M. **19**: 2. *

Skogha aværkan, f. skogsåverkan: illicita usurpatio alienae silvae. V. **14**: pr.

Skogha brænna, f. skogseld: incendium silvae. V. **14**: 10. *1

Skogha skipan, f. fördelning af ållonskog, hvarigenom det bestämmes huru många svin hvar bonde får hafva i skogen: dispositio, qua statuitur numerus suum, quos cuique vicinorum in silvam glandariam mittere licet. V. ind. **8**.

Skogha skiul, n. gömställe i skog: latebra in silva. M. **11**: pr.

Skogher, m. skog: silva. Kg. **2**; M. **5**: pr; **6**: 4; **31**: pr. &c. Cfr. *Skipa* 2, *Værnkallaþer; Bya-, Döþviþa-, Varskogher.* *

Skoghtegher, m. skogsteg: portio silvae divisae, ad aliquem vicinorum in pago pertinens. V. **2**: 6.

Skola, v. aux. skola: debere, nota futuri &c. præs. *skal*, pl. *skulu*, impf. *skuldi*, Conf.; Præf.; Kk. **1**: pr, 1, 2. &c. *skæmber æn skuldi*, alltför kort: nimis brevi tempore. Æ. **10**: 1. *

Skorta, v. a. (Isl. item) sakna, vara utan: carere, destitui. J. **23**.

Skot, n. 1) skjutande, fösande: propulsatio. Vide *Utskut.* 2) (vide VGL. sub 1.) Vide *Siælf skot.* 3) (vide VGL. sub 2.) Vide *Mutskot.* * *(skut)*

Skoþa, vide *Skuþa.*

Skript, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *s. ok guds lekamen*, Kk. **12**: pr. not. 79. 2) kyrkestraff: poena ecclesiastica. Kk. **15**: 8; **19**: 5. *æta köt i s.*, d. ä. under den tid kyrkestraffet varar: eo tempore, quo subeunda est poena ecclesiastica. Kk. **16**: 1. *döma man undir s.*, Kk. **19**: 5. *undir s. ganga*, Kk. **15**: 3; **19**: 1, 4; M. **9**: 4; Þ. **6**: pr. *eþer ganger ater baþi undir bot ok s.*, Þ. **5**: 7 *taka s. af provasti* (cfr. ÖGL.), Add. **8**. *utlændis s. inna* (cfr. *Skripta*), M. **13**: pr. *sætia man i forbuþ fore s.* (vide ÖGL.), Kk. **13**: 2. *

Skripta, v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Kk. **8**: 1. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *-aþer man*, Kk. **16**: 1; **19**: 2. *utlændis -aþer*, den, hvilken pelegrimsfärd blifvit ålagd såsom kyrkestraff: is, cui peregrinatio sacra poenitentiae nomine iniuncta est. Kk. **15**: 8. — Cfr. *O-, Ut skriptaþer.* *

Skripta brut, n. olydnad i undergående af kyrkestraff: inobedientia in

subeunda poena ecclesiastica. Kk. ind. **16**. °

(Skriptafader, m. skriftefader: confessionarius. Kk. **22**: 2. not. 80.*)*

(Skriftaman, m. en man som undergår kyrkestraff: vir, cui imposita est poena ecclesiastica. Kk. **16**: 1. not. 92.*)*

Skriva, v. a. skrifva: scribere. Conf.; Kk. **3**. Cfr. *Saman skriva.* °1

Skriþanda, f.? (part. a *skriþa,* repere; Anglo-Sax. *scrið,* currus) skrinda: traha. V. **14**: 3.

Skruþer, m. (vide ÖGL.) Kk. **3**. et not. 47; **5**, **6**: 1, 4; **7**: 4. not. 22; **14**: pr, 2, 3. not. 84. Cfr. *Mæssu skruþer.* °

Skryþa, v. a. pryda, förse med skrud: ornare, ornamentis instruere. *s. sik,* Kk. **7**: 4; **14**: 3. Scribitur *skrudha,* ibid. in notis.

Skræppa, f. (vide VGL.) Kk. **8**: 2. Cfr. *Vægh skræppa.* °

Skuler, vide *Skyler.*

Skuli, m. (a *skyla,* tegere, protegere; Isl. *skúli* v. *skyli,* protector, defensor) egentligen beskyddare, försvarare; förekommer här om hemulsman: proprie protector, defensor; hic occurrit de defensore factae alienationis, v. auctore. M. **44**: pr, 1. not. 44. *fyrsti s.,* närmaste hemulsmannen, af hvilken innehafvaren åtkommit den omtvistade saken: proximus auctor, a quo possessor rem litigiosam accepit, cuique lis primum denuntiatur. M. **44**: pr. Ih., Ver. secutus, h. v. vertit: "accusatus," collato Moeso-Got. *skula.*

Skundi, m. (Isl. item) skyndsamhet: celeritas. Conf.

Skuþa, skoþa, v. a. 1) skåda, bese: spectare. *væþer s.,* i. e. meliorem ventum exspectare. M. **12**: 7. 2) grauska, undersöka: examinare, inquirere. Conf.; Kk. **1**: 1; **2**: 1, 2; **5**, **15**: 7. not. 23; Æ. **1**: 4. *sea ok s.,* allitt. Kp. **1**: 2. °

Skyld (skuld), f. 1) afgift, utskyld: pensio, tributum. *-dir ok utgærþir,* M. **11**: 2. Cfr. *Af-, Utskyld.* (2) skuld, beskyllning: delictum, de quo aliquis accusatur. Kk. **13**: 1. not. 17. *giva manni s.,* Kk. ind. not. 53. XVII; cap. **7**: 8. n. 69; **12**: 2. n. 47; **15**: 8. n. 8.) 3) (för ...) skull: (alicuius rei) caussa, gratia. *fore vangömslu* &c. *s.,* Kk. **6**: 4; **11**: 2. not. 42; M. **6**: pr. *fore þæn s.,* eam ob caussam. Conf. °

Skylda, v. a. förskylla, förtjena: merere. M. **50**. °

Skýldaman, m. skyldeman, slägtinge: cognatus. Æ. **8**: pr. not. 100.

Skyld arf, n. arf, som tillfaller syskon: hereditas, quam capiunt fratres et sorores. Æ. **12**.

Skylder (skulder), adj. skyld, beslägtad: cognatus. Æ. **3**: pr; **8**: pr; V. **17**: 2. *-daster,* Æ. **3**: pr; **7**: 3; **12**. Cfr. *Oskylder.* °

Skyldugher (skuldugher), adj. 1) (vide ÖGL.) Kk. **6**: 5, 7; **8**: 1, 2; **10**; J. **21**; Kp. **9**: pr; **11**. Cfr. *Værþskyldugher.* 2) berättigad: qui ius habet aliquid faciendi. Kg. **3**. °

Skyler (skuler), m. skyl, trafve: strues mergitum frumenti. Kk. **7**: pr, 1, 3; M. **49**: pr. Danus male vertit *kierff,* Kk. **7**: pr. not. 20.

Skyndaþa manaþer, m. skyndande månad; så kallas sjunde månaden efter fadrens död, när barn då framfödes: mensis properus; ita appellatur septimus mensis post mortem patris, quando infans in eo nascitur. Æ. **10**: 1.

Skyrþ, f. (a *skæra*) skärning, (skörd): sectura. Vide *Torfskyrþ.*

Skæl, n. 1) skilnad: discrimen. *s. mællum ræt ok oræt,* Præf. 2) gränsmärke, råmärke: limes. V. **20**: pr. Cfr. *Bolstaþa-, Bya skæl.* 3) förhållande, sätt, vilkor: conditio, ratio. *æptir* v. *mæþ þöm -lum,* Kk. **14**: pr; Kp. **9**: 3. *utan þæssi s.,* V. **18**: 2. 4) skäl, bevis:

ratio, documentum. *mæþ brevum ok -lum*, M. 8: 1. *mæþ þæssa brefs -lum*, i kraft af detta bref: auctoritate huius edicti. Conf. *s. til urfiæls*, V. 17: 3. Cfr. *Taku skæl.* 5) det som lagligen bör göras eller iakttagas: quod leges fieri v. observari iubent. *fastar ok full s.*, vide *Fastar. mæþ domum ok -lum*, vide *Domber 1.* * *(skial)*

Skælalöst, adv. olagligen: iniuste, non legitimo modo. *eþ ganga* v. *göra domalöst ok s.* ( )(*mæþ domum ok skælum*), J. 7: pr; Þ. 6: pr; 10.

Skæla væþ, n. skälig eller laglig pant: iustum v. legitimum pignus. V. 7: 1.

Skælgher, adj. (Isl. *skiálgr*) sned; äfven skefögd: obliquus, distortus; quoque limis oculis. Vide *Æskil*, in ind. n. pr.

Skælika, adv. skäligen, rätteligen: iuste, recte. Vide *Oskælika.* *1

Skæliker, adj. skälig, billig: iustus, aequus. Conf. *1

Skæmber, adv. (compar. a *skamt*) kortare: brevius. Æ. 10: 1; V. 13: 2. *1 *(skamt)*

Skæmpta, v. a. (a *skamber*, brevis) egentligen förkorta: proprie breviorem reddere. *s. sik*, förkorta tiden, roa sig, (skämta): tempus fallere, se delectare. M. 12: 7.

Skær (dat. pl. *-rium*), n. (vide ÖGL.) M. 54: pr. *2

Skær, adj. ren, skär: purus. Kp. 1: 1, 2. *-rt silver*, J. 1: pr; 21. *s. ok hemul*, vide *Hemul.* Cfr. *Oskær.* *1 *(skir)*

Skæra, v. a. 1) skära: secare. Kk. 7: 3. nott. 100, 1; M. 30: 2; 37: pr; V. 9: 1–3; 12: pr; 13: 1. *s. a annan*, V. 12: pr. *lot s.*, vide *Loter 3. s. ok skipta*, allitt., dividere, quod, ut recte observat Ih., ita exprimitur, "sive quia, qui dividit, totum in partes secat, sive a sortibus denominatione facta, quae fiebant per sectos bacillos vel festucas in sinum coniectas, et dein a consortibus depromtas" (cfr. *Loter 3.*). Æ. 11: 2. Cfr. *Up skæra, Oskorin.* 2) märka (såsom genom tecken inskurna i trä), utmärka: notare (quasi signis ligno incisis), designare. *s. man i varþi*, anmärka såsom försumlig i vakthållningen: notare negligentiam viri in excubiis constituti. Kg. 12: pr, 1. *skorin af skyldum ok utgærþum*, befriad från utskylder: a tributis pendendis liberatus. M. 11: 2. *dikum skorin*, utmärkt till sina gränsor genom diken: incilibus terminatus. V. 17: 3. *

Skæra, v. a. 1) rena: purgare, lustrare. Kk. 15: 7; 22: 1. Cfr. *Oskæra.* 2) förklara oskyldig: insontem pronuntiare. M. 19: pr. *

Skærskota, v. a. (vide VGL.) *værþer þæt laghlika -at*, Kg. 6: pr. *

Skærþa, v. a. (vide ÖGL.) *manhælghin -as* v. *ær -þ*, Kk. 17: pr; 22: 1. * *(skarþa)*

Skærþors dagher, m. (vide VGL.) Kk. 22: pr. *1

Sköghning, f. (a *skogher*) jagt: venatio. V. ind. 15.

Sköt, n. sköte: sinus vestis, gremium. *(lot) a -ti halda*, Æ. 11: 2. *2

Sköt arf, n. arf, som tillfaller legitimerade barn: hereditas, quam capiunt liberi legitimati. Æ. ind. 18. Cfr. *Skötsætu barn.*

Skötsætu barn, n. legitimeradt barn: liberi legitimati. Æ. 18. Pater, uxorem ducens matrem liberorum naturalium, hos sine dubio genibus suis imposuit, ut in adoptione mos fuit apud veteres, quibus ideo *knésetia* idem erat ac adoptare. Cfr. Gr. p. 465, et S. Th. Thorlacius, *Borealium veterum matrimonia*, Hafn. 1785, pag. 95–101.

Sla (part. pass. *slæghin*), v. a. 1) slå: ferire, percutere. *s. man i hæl*,

s. til hælia, vide *Hæl. s. fæ til döþs,* V. **29**: 1. *s. bloþviti,* vide *Bloþviti. s. til bloþs,* vide *Bloþ. s. man pust,* M. **28**: pr. *slæghin*)(*sarghaþer,* Kg. **5**: pr. *væghin ok slæghin,* vide *Vægha. s. tan or andrum,* M. **28**: 1; **30**: 4. *hæster slar oxa,* V. **28**: pr. *s. dyrr up,* M. **47**: 2; Þ. **8**: 4. 2) slå äng: pratum caedere. *s. æng,* J. **15**: 5; V. **12**: pr; **21**. *s. höstak,* V. **14**: 3. *s.,* absolute, V. **13**: 1. *s. at ængium,* V. **9**: 1. Cfr. *Oslæghin.* °

Slagh, n. slag: ictus, verber. *s. ok bardaghi,* Kp. **9**: 3. °2

Sliker (acc. m. *-kin* v. *-kan*), adj. 1) slik, sådan: talis. Kk. **15**: 3; J. **1**: pr; Kp. **9**: 1; Þ. **1**: 1; **3**: pr; **9**: 5. *-kin tima,* hvilken tid: quocumque tempore. Kk. **4**: 1; Kp. **11**. *-kin* &c. *þe vilia* v. *han vil,* hvilken: quemcumque. Kk. **6**: 3; Kg. **10**: 2; M. **9**: 3; J. **4**: 7; Þ. **3**: 1. 2) likadan: similis. Æ. **22**: pr; M. **49**: 2. *hæti viþer -kum samu botum,* V. **22**: 1. *Slikt,* n. absolute, lika mycket: tantumdem. Kg. **10**: 1; Æ. **7**: 2; **11**: pr; M. **14**; V. **20**: pr. *falli* v. *bristi s. af mark sum mark,* Æ. **25**: pr; Add. **14**. *s. se givin eþer sum gangin,* d. ä. den medför lika kraft och lika ansvar: par est, sive stabile sive irritum fiat. Þ. **5**: 4. °

Slippa, v. n. (vide ÖGL.) *s.,* absolute, M. **30**: pr. *s. lös,* ibid. §. 3. °2

Slita, v. a. slita, bryta: scindere, rumpere. Vide *Laghslit.* °

Slæppa, 1) v. n. slippa undan: elabi. M. **39**: pr. not. 2. 2) v. a. c. dat. släppa: dimittere, liberare. *s. þiuvi,* M. ind. **39**. *

Slæt, adv. (vide ÖGL.) Kk. **22**: 2. not. 71; Kg. **12**: 2. °2

Slæþi, m. släde: traha. Æ. **17**: pr. °1

Smabarn (smabörn), n. litet barn: infans. Kk. **8**: pr.

Smalændingiar, m. pl. Småländningar: Smalandiae incolae. Kg. **2**. *allir s.,* incolae omnium regionum, nomine *smaland* (vide VGL.) comprehensarum. Ibid.

Smiþer, m. smed: faber (ferrarius &c.). M. **12**: 5; Kp. **1**: 2. Cfr. *Gul-, Silfsmiþer.*

Smiþia, f. smedja: officina fabri (ferrarii). M. **12**: 5.

Smugha, f. (a *smygha,* repere. Isl. *smuga*) hål, öpning: rima, foramen. Vide *Grisa-, Svinasmugha.*

Snimar mer, adv. compar. nyligare, senare: posterius, nuperrime. Kk. **19**: 3. not. 18. °2 *(snimstu)*

Snælder, adj. klok, vis: prudens. Præf. (et not. 39.) Cfr. *Osnælder.* * *(sniælder)*

Snöpa, v. a. snöpa: castrare. M. **30**: pr.

Snöþer, adj. (Isl. *snaudr*) fattig: pauper. *-þir pænningar,* bara penningar: sola pecunia,)(*korn ok pænningar,* J. **1**: pr. Ih., qui v. *s.* vertit: "nudus" (quam significationem v. *snaudr* servant Gotlandi), confert Germ. *baar geld.* Addere liceat vocabulum hodie usitatum, *bara,* tantum, solum, a *bar,* nudus.

Sokn, f. 1) socken: paroecia. Kk. **1**: 1, 2; **2**: 1, 2; **4**. &c. *utan -ninna goþvilia,* d. ä. soknemännens: sine consensu incolarum paroeciae. Kk. **1**: 3; **2**: 3; **3**. &c. *s. til sighia,* Kk. **6**: 6. Cfr. *Kirkiu sokn, Utsoknis.* 2) utsökning af böter: exactio mulctae. Þ. **7**: 5. *i s. ok æi i gæld,* Þ. **3**: pr. coll. Æ. **25**: 1. *laghböte s.,* M. **11**: 1. not. 90. *sökia s.,* Þ. **7**: pr, 4. *friþer i -num,* Þ. **14**: pr. *hvat þæt ær hælder s. æller eþer,* ehvad det är dömdt i hufvudsaken eller om edgång: sive de ipsa caussa sive de iuramento dando sit indicatum. Þ. **10**. *

(Soknabudh, n. soknebud: (proprie

nuntius ex paroecia sacerdoti missus;) sacerdotis itio ad aegrotum paroeciae incolam. *fara i s.*, Kk. **13**: pr. not. 91. *ridha s.*, Kk. **22**: 2. not. 80.)

(*Soknabönder*, m. pl. i. q. *soknamæn*. Kk. **1**: 1. not. 12; **10**. n. 17.)

(*Sokna folk*, n. i. q. *soknamæn*. Kk. **3**. not. 64.)

(*Sokna kirkia*, f. soknekyrka: templum paroeciae. Kk. **1**: 3. not. 92.)

Soknamæn, m. pl. (vide VGL.) Kk. **1**: 2, 3; **2**: 1, 3; **3**, **5**. &c. °

Sokna præster, m. sokneprest: sacerdos paroeciae, curatus. Kk. **1**: 1; **14**: 6. not. 40; §. 8. n. 20; **15**: 2; **22**: 2. not. 80.

Soknari, m. (vide VGL.) Kk. **15**: pr. °

Sokna syn, f. syn, hållen af soknemän: inspectio, ab incolis paroeciae habita. Kk. **18**: pr.

Sol (dat. *solo*), f. sol: sol. Kg. **12**: 1. *næst solo*, vide *Nær*. °2

Sola sæter, n. (vide ÖGL.) Þ. **5**: 3. °

Solskipt, f. solskifte; så kallas en regulier anläggning af en by, då alla byns tomter tillsammans, och hvar tomt för sig, bilda regelmessiga fyrkanter, så att, om t. ex. två sidor sträcka sig från norr till söder, de två mellanliggande sidorna gå från öster till vester: divisio solaris; ita appellatur regularis pagi dispositio, qua areae singulae omnesque coniunctim formam habent ita quadrangulatam, ut si ex. c. duo latera vergant a septemtrione ad meridiem (quod tamen non est necessarium, ut ex cod. Frid. B. **1**: 1. concludi posset), cetera duo tendant ab oriente ad occidentem. *ræt s.*, V. **1**: 2. *lagha læghi* v. *iæmföre ok ræt s.*, V. **2**: 1, 5, 6. Areis ita dispositis, divisio agrorum &c. sequitur situm arearum (*þa skal aker æptir tompt læggia* &c. V. **2**: 6. cfr. *Moþir*); non vero in hac agrorum conformatione ad protypum arearum consistit ipsa *solskipt*, ut perperam rem explicant Ver. ceterique interpretes, inter quos Kofod Ancher, ad Ius Iut. p. 347.

(*Sompnkammar*, m. i. q. *sympnhus*. Kk. **2**: 1. not. 41.)

Son, m. son: filius. Præf.; Kk. **11**: 1. &c. pl. *synir*, Kk. **1**: pr. Cfr. *Bonda son*. °

Sona barn, n. sonbarn: nepos v. neptis ex filio. Æ. **16**: 1. °1 (*sunarbörn*)

Sot, f. sjukdom: morbus. Kk. **14**: 5; M. **12**: 7; J. **21**; Þ. **11**: pr. *liggia i s. æller sarum*, allitt., vide *Sar*. Cfr. *Barn sot*. °

Sotta siæng, f. (vide ÖGL.) Kk. **12**: 2; **14**: pr. not. 7. p. 52; §. 5. n. 9. °2

Spaker, adj. (vide VGL.) Præf. Cfr. *Ospaker*. °

Spander, m. (vide ÖGL.) Kk. **6**: 7. *halver s.*, ibid. (*halfspann*, ibid. not. 50.) *upsala*, *enæköpungs s.*, ibid. nott. 58, 61; Kg. **10**: 1. *stockholms s.*, Kk. **6**: 7. not. 58. *atta* v. *sæx spæn* (sc. *korns*), Kg. **10**: 1. *taker man alt saman ax ok span*, d. ä. om tjufven blir gripen tillika med en spann, hvari han samlat de stulna axen: si fur una cum qualo, in quem decerptas spicas collegit, deprehendatur; non vero "si omnia auferat, nimirum spicas et segetem," ut vertit Locc. M. **49**: pr. Cfr. *Korn-*, *Malt-*, *Sæþa spander*. °2

Spanna mali, m. en utskyld, bestående i en spann korn och en spann malt: tributum frumentarium, modio hordei ac modio polentae constans.)(*skipvist*, Kg. **10**: 2, 8.

Spar, adj. förutseende, klok: praescius, prudens. *viger spa* (pro *spai*), Præf.

Spilla, v. a. förderfva, förstöra: perdere. Kk. **7**: 3; Kg. **10**: 10; Kp. **6**; V. **16**:

4; **22**: 1; **28**: pr. *s. æller sprængia*, V. **7**: pr. Cfr. *Ospilter*. ᵒ

Spini, m. spene: mamma, uber. *þæt (barn) ær af -na vant*, Æ. **23**: 2. Cfr. *þiggia*. ᵒ

Spital, n. hospital: nosocomium. Kk. **14**: pr. Scribitur *hospitall*, ibid. not. 52. ᵒ1

Spiut, n. spjut: hasta. M. **4**.

Spiuts faler, m. spjutsskaft: hastile. M. **12**: 6.

Spiæl, n. (vide ÖGL.) *synis s. a klæþum*, om kläderna äro sönderrifna: si vestes sint laceratae. M. **12**: 6. Cfr. *Frændsæmis-, Guþsivalagh-, Guþsiva-, Sifskap spiæl*. ᵒ

Sporgæld, n. enkla böter för dråp, hvilka erlades då dråparen sjelfmant kungjorde gerningen: simplex homicidii mulcta, ab homicida sponte confitente pendenda. M. **9**: 2; **46**.)(*dulghadrap*, M. **10**: 3. *liggi i -dum*, M. **11**: pr, 1. et not. 90; §. 6; **12**: 1, 3–5. Origo h. v. dubia est; cum enim simplex haec mulcta non penderetur, nisi ubi homicida sponte facinus publicasset (alias enim, etsi auctor notesceret, homicidium dicebatur clandestinum, *morþ*, sive capitis supplicio puniendum, M. **19**: 3; **31**: pr, sive mulcta centenaria luendum, M. **8**: pr; **12**: 6.) v. *s.* non videtur posse deduci a *spor*, vestigium, quasi mulcta investigati homicidii. Summam huius mulctae fuisse quadraginta marcas, non vero sexaginta sex marcas et sedecim ortugas, ut ex M. **9**: 2. concludi posset, conatus sum probare in diss. p. 312. cit. p. 13.

Sporþer, m. (vide ÖGL.) Vide *Bryggiu sporþer*. ᵒ2

Sprængia, v. a. spränga: rumpere. Vide *Spilla*. ᵒ1

Stadder, adj. (vide ÖGL.) *innan kirkiu, i garþi s.*, Kk. **22**: 1; Kg. **5**: 3. *nær* v. *viþer s.*, Kk. **14**: pr. nott. 22, 25, 39, 17. Cfr. *Stæþia*. ᵒ

Stafkarl, m. (vide VGL.) Kk. **8**: 2; **9**: pr. Scribitur *stakkarl*, ibid. in notis. Danus vertit *stadere*, Kk. **8**: 2. not. 1. ᵒ

Staki, m. stake: palus, pertica. *s. ok sten* (cfr. *Rör*), V. **18**: pr. ᵒ2

Stakker, m. stack: strues, meta. V. **10**: 2. Cfr. *Hö-, Löfstakker*. ᵒ1

Staller, m. stall: equile. Kk. **2**: 1. nott. 41, 57. &c. ᵒ1

Stamboi, m. (Isl. *stafnbúi*) en krigare, som stod i förstäfven på ett fartyg: proreta, bellator in prora constitutus. M. **12**: 7. Cfr. STURLUSON, *Ol. Tr. S.* cap. 128.

Stampa, v. a. stampa, stöta (sönder): tundere, contundere. *ær han* (sc. *barkin*) *-aþer*, si cortex, ad praeparandum corium adhibendus, contusus sit; non enim sermo est de fure deprehenso, v. quasi pedica (vide *Stappa*) capto, ut hic locus a Locc. et Ih. perperam explicatur. V. **14**: 8.

Stampn, m. 1) (vide ÖGL.) M. **11**: 3. 2) i. q. *stamboi*. *næmpna hampn ok s. ok styriman ok hasæta alla*, nämna stamnboe och alla krigsmän (som utgå från hamnorna i folkländerna), samt styrman och alla rodare (som utgå från Roden): nominare proretam omnesque milites (ex singulis hamnis trium principalium partium Uplandiae exituros), ac gubernatorem omnesque remiges (quos praebebit ora maritima). Kg. **10**: pr. coll. M. **12**: 7. ᵒ2

Standa, v. n. 1) stå: stare. Kk. **3**, **6**: 6. &c. *by -der i iæmföre*, V. **2**: 5. *s. gen mæþ vigh ok værn*, M. **47**: 2. *qvær s.*, Kk. **7**: 3; V. **14**: 3. *frammi s. mæþ vitnum*, J. **12**: 1. *fore s. (mæþ landslaghum æller lagha botum, mæþ atertan* v. *tiu manna eþe)*, vide *Fore* 12. *i hemult s.*, vide *Hemult*. *i ar-*

vi s., vide *Arf.* *-di a sinum vitsorþum*, i. e. defendito se iuramento. Kp. **8**: 1. coll. pr. *-di a vitsorþum slikum* &c., i. e. talem probationem afferat. **Þ. 3**: pr. *s. mæþ manni*, hålla med: stare cum alio. **J. 6**: 1; **15**: 6; Add. **11**. *land s. væl*, bene iis est. V. prol. *s. undir landslagh, kunungs dom, laghmans skilu*, Kk. **20**; **Þ. 10**. *s. æptir landslaghum*, Kk. **20**. *i utskyldum* v. *utgærþum s.*, Kg. **10**: 1; V. **17**: 5. *anfriþer* &c. *-der*, d. ä. varar: durat, permanet. **Þ. 14**: pr. Cfr. *Inni; Ater-, Up standa; Forestanda sik, Laghstandin.* 2) förblifva i samma skick: in eodem statu permanere. *mæt -di þry laghþing*, **Þ. 3**: pr. *s. i qværstaþu* v. *taka handum*, vide *Qværstaþa, Taki. arf ok orf* (sc. hereditas ab episcopo relicta) *-di undir staf ok stol*, **Þ. 14**: 2. not. 100. 3) gälla, vara beståndande: valere, ratus esse. Kk. **14**: pr; **15**: pr; J. **4**: 2; **13**: pr; Kp. **5**: 1; **Þ.** ind. **6**; cap. **5**: 7. *s. fast ok fult*, vide *Faster* 2. *-di þæt* (sc. *frælsi*) *fore bondanum*, d. ä. denna frihet gäller till förmån för bönderna, så att de ej äro skyldige att erlägga utlagor för sådan jord: haec immunitas valeto incolis paroeciae, ut ii pro tali fundo nulla tributa pendant. Kg. **10**: 5. 4) gälla, ega rum: valere, admitti. *-di þylik lagh fore allum vænslamalum*, Æ. **25**: 1. *eþer* v. *lagh -di fore manni*, M. **16**: 2; **47**: pr; **48**: pr. *-di vitsorþ fore manni*, M. **41**: pr; **47**: 1; V. **14**: 8; **24**: 4; **Þ. 7**: 3. *-di væþning fore ransakum*, M. **48**: pr. *-di leþsn fore gæf*, M. **43**: 1. *þylik forfall -di fore allum andrum malum*, J. **20**: 1. *þær -der hvarti lof æller legha fore*, V. **12**: 1; **14**: 10. *-di þæt* (sc. *lof æller legha*) *fore hanum*, V. **2**: pr; **14**: 9. 5) bero, ankomma på: pendere (ab aliqua re). *s. a biskups dome, a tolf þingvitnis mannum*, Æ. **23**: pr; J. **21**. *þæt -di a þæs vitsorþum* &c. V. **14**: 7. 6) inberäknas: computatione referri (ad summam aliquam). *-di þæt i þæs lot* &c. Æ. **8**: 1. 7) v. a. underkastas, undergå: subiici, subire. *s. dom*, Kk. **19**: 4; M. **15**: 1. °

Stang, f. stång: pertica. M. **28**: pr; V. **2**: 6; **6**: 2. °2

Stanga, v. a. stånga: cornibus ferire. V. **28**: pr. °

Stappa, f. (vide ÖGL.) M. **5**: pr. °2 *(stampa)*

Starklika, adv. kraftigt: firmiter. Conf.

Stava, v. a. (vide VGL.) **Þ. 9**: 3; **10**. *s. vitni*, **Þ. 9**: 3. °

Staver, m. 1) staf: scipio, pedum. Kk. **8**: 2. not. 8; **9**: pr. n. 67. 2) biskopsstaf: pedum episcopale. *s. ok stol* (cfr. VGL.), **Þ. 14**: 2. not. 100. °

Staþer, m. 1) ställe: locus. M. **43**: pr; J. **7**: 2; Add. **8**. *af staþ föra*, från stället: de loco. Kk. **2**: 3. (ubi *å stad* scribitur not. 12.); V. **23**: 3. *taker i* (sc. *hænna*) *staþ andra* (sc. *konu*), Æ. **6**: 3. *takis annar i sama -þin*, M. **30**: 3. *skiptir i enum staþ ok köpir i aþrum*, d. ä. antingen tillskiftar sig eller köper annan jord: sive permutatione sive emtione alium fundum adquirit. J. **2**: 3. *andra slika -þa*, vid andra dylika tillfällen: in aliis paribus casibus. **Þ. 9**: 5. *annar staþ*, vide *Annar staþ. unnan staþ*, a) till annat ställe: aliorsum. Kg. **7**: 1. b) annorstädes: alibi. M. **34**. *hvar staþ*, ubique. M. **49**: 2; V. **24**: 2. Cfr. *Bol-, Köp-, Lægher-, Mylnu-, Þingsstaþer; Alla staþi.* 2) stad: urbs. *stadsens lagh*, Kk. **15**: 5. nott. 86, 88. °

Staþfæsta, v. a. stadfästa: confirmare. Conf.

Staþga, v. a. 1) (vide VGL.) Conf. et not. 61. 2) bestämma genom öfverens-

kommelse: paciscendo definire. *-gin þæt mæþ præsti,* Kk. **8**: pr. °1 *(stapva)*

Stapgi, m. stadga: constitutio. *lagha s.,* Conf. °1 *(stapvi)*

Stekarahus, n. (a *stekari,* vide ÖGL.) kök: culina. Kk. **2**: 1; V. **24**: pr.

Sten, m. sten: lapis. M. **4, 6**: 2. &c. *vighþer sten,* Kk. **14**: 10. *a -na troa,* venerari tales lapides, quos ethnica superstitio ut domicilia deorum, altaria &c. sacros habuit. Kk. **1**: pr. *mæþ stenum tyrfas,* stenas: lapidari. M. **13**: 1. *læggia (man) mællum stens ok torvo,* d. ä. begrafva: sepelire. M. **12**: 7. Cfr. *Ben 1, Staki.* °

Stinga, v. a. stinga, sticka: pungere. *s. ögha ut,* M. **23**: 1; **30**: 1. °

Stionka, v. n. studsa: resilire. M. 4.

Stiæla, v. a. 1) smyga: occulte agere. *s. sik til* &c., furtim ad aliquid accedere. Kk. **21**: 1. not. 28. *stiælas,* dep. ibid. in textu. 2) stjäla: furari. Kk. **7**: 8; **18**: 1; Kg. **11**: 1; M. **35**. &c.)(*valdtaka,* J. **17**; Kp. **7**.)(*ræna,* V. **6**: 2; **7**: 7; **16**: 1. Cfr. *Stolin.* ° *(stiala)*

Stokka, v. a. (vide VGL.) *s. man*)(*i fiætur sætia,* M. **31**: pr. °

Stokker, m. stock: truncus. Kk. **1**: pr. not. 86; Kg. **8**; M. 4; V. **2**: 6; **14**: 9. *lepa bark til stoks,* d. ä. till trädstammen, för att se hvar den är tagen: corticem ad stirpem reducere, ut appareat ubi sit captus. V. **14**: 8. *lepa stok til stubba,* truncum excisum ad caudicem in terra restantem faciendae comparationis caussa referre. Ibid. §. 9. *sökir alt saman s. ok stubbi,* si ambo trunci inter se congruant. Ibid. °

Stol, m. (vide VGL.) Vide *Staver.* °

Stol, f. 1) prestkappa: stola sacerdotalis. Vide *Bok.* 2) fruntimmersklädning: stola muliebris. *bæra s. a s.,* lägga sina qvinnokläder på en annans; säges om qvinna som blir tagen af en man i en bortdrifven, laglig hustrus ställe: vestem suam muliebrem alius vesti superimponere; dicitur de muliere loco iustae at expulsae uxoris a marito in domum introducta. Æ. **6**: 3. Ver., Locc. et Lund. credunt h. v. hoc loco significare sellam; quod tamen neque bonam patitur explicationem, nec convenit cum forma compositi *utskutstola,* q. cfr. °

Stolin, 1) part. pass. a *stiæla;* stulen: furto sublatus. Kk. **7**: 3; M. **39**: 2. &c. Cfr. *þiufstolin.* 2) adj. bestulen: furto rebus suis orbatus. Kk. **6**: pr; M. **51**: pr. not. 24. ° *(stulin)*

Stranda varþer, m. vakt, som i krigstid utsättes på stränderna: excubiae belli tempore in litoribus constitutae. Kg. **12**: 1.

Striþ, n.? strid: pugna. Æ. **17**: pr.

Strænger, m. (vide ÖGL.) *göra s. æller stappu,* allitt. M. **5**: pr. °2

Strömber, m. ström: flumen. V. **16**: 3. °2

Ströningium, adv. kringspridt, här och der: sparsim. Conf.

Stubbi, m. (vide VGL. v. *stumber*) V. **14**: 9. *ek til -ba lepa,* ibid. Cfr. *Stokker.* °2

Stuga, vide *Stuva.*

Stulpi, m. stolpe: palus. Cfr. *Stuþ, Grinda stulpi.* °

Stund, f. (vide VGL.) Conf. °1

Stundum, adv. (dat. pl. a *stund*) stundom: interdum. Conf.

Stuva (stuga), f. stuga, boningshus; i allmänhet eldrum: aedes, in qua homines habitant; generatim domus v. cubiculum ad calefaciendum aptum. Kk. **2**: 1. *stuvu elder ok stekara hus (sc. elder),* eld i stuga och kök: ignis ad calefaciendum vel coquendum in cubiculo v. culina accensus. V. **24**: pr. (Cfr. *Ba-, Sæphe-, Radz-, Törkestuga; Biskuper.)* °

Stuþ, f. 1) stöd, stolpe: fulcrum. *sten*

æller s., allitt. M. **6:** 2. *s. ok stulpi,* allitt. J. **13:** 3. *stuþa rum ok stulpa (sc. rum),* V. **2:** pr. 2) understöd, afgift: subsidium, pensio. Vide *Liksto.* °

Styld, f. stöld: furtum. M. **42.** °

Styra, v. a. styra: regere. *riki s.,* Kg. **1.** °1

Styriman, m. styrman, skeppare: gubernator navis, navarchus. Kg. **10:** pr; **11:** 1, 3; **12:** pr; M. **12:** 7.

Styrkia, v. a. styrka: firmare, corroborare. *lagh s.,* observantiam legum tueri. Kg. **1.** °1

Styrsl, ? styrelse: rectio. Præf.

Stæghl, n. stegel, hjul: rota. *dömas undi s.,* d. ä. att rådbråkas och steglas: iudicari sub rotam, i. e. ad supplicium rotae (vide ÖGL. v. *stæghla*). M. **15:** 1. *ganga til -ls,* M. **13:** pr. *væri fegher up a s., morþari skal a s.,* i. e. membris contusis, rota suspenditor. M. **13:** 2; **31:** pr.

Stæghla, v. a. (vide ÖGL.) M. **49:** 2. °2

Stæmma, v. a. stämma, hämma, hålla stilla (genom vattnets updämning): sistere, retinere. *qværn -mis,* V. **22:** 1. °

Stæmpna, v. a. 1) bestämma, utsätta: condicere, constituere. *þing s.,* Þ. **2:** pr. 2) stämma, kalla för rätta: citare, in ius vocare. *biskuper hafþi hanum stæmpt,* Kk. **12:** 2; **13:** pr. not. 90. *værþa laghlika stæmpder,* Add. **18.** *(s. man fore biskup,* Æ. **23:** pr. not. 73.*)* °

Stæmpna, f. 1) sammankomst: conventus. Vide *Aldin-, Fæstninga stæmpna.* 2) bestämd tid: constitutum tempus. Kk. **4:** pr. not. 30; J. **13:** pr. not. 75. *manni s. fore læggia,* Kk. **4:** pr. nott. 24, 25. *manaþa s.,* certorum mensium spatium. Æ. **10:** 1. Cfr. *Bolaghs-, Gipta-, Leghu-, Liþstæmpna.* °

(Stæmpning, f. i. q. *stæmpna* 2. Kk. **4:** pr. not. 30.*)* °2

Stæmpnudagher, m. (vide VGL.) Kk. **4:** pr; **14:** 8. nott. 27, 32; V. **23:** 1; Þ. **8:** pr. *siu natu s.,* V. **23:** 1. *(manni) -gh fore læggia,* Kk. **1:** 1; **4:** pr; Þ. **8:** pr. *s. ligger fore manni,* Æ. **10:** 1; V. **23:** 1. *hava -gh,* J. **9:** pr. *innan -gh,* Kk. **14:** 4; **15:** 2; J. **16:** 3. *innan þre -gha,* V. **23:** 1; Þ. **8:** pr. *fore (rættan) -gh,* Kg. **10:** 2; V. **11:** pr. *i v. a rættum -gh,* Kg. **10:** 10. *s. ær uti,* Kp. **7.** °

Stæniza, f. rynkig fruntimmersklädning: palla muliebris striata.)(*kiurtil ok ivirklæþi,* Æ. **10:** pr. Ita, nescio qua auctoritate nixus, h. v. vertit Ver. Feminas olim tali palla usas esse, addit Locc. Cum Ver. non loquatur de pictis lineis, ad eius explicationem nihil confert Isl. *steina,* pingere, ab Ih. allatum. Ragv., in versione cod. Magn., h. v. silentio praeterit.

Stæphans dagher, m. Stephans dag, annan dag Jul: dies XXVI Decembris, quo celebratum est festum S. Stephani protomartyris. Conf.

Stærkia, v. a. (vide VGL.) Conf. °1

Stæþia, v. a. 1) göra att något stadnar, ställa: sistere, collocare. *stæþias,* a) stadna: sisti, consistere. *þær stæþs leþsn,* M. **44:** pr. b) inställas, vara tillstädes: sisti, praesto esse. *han (sc. leþunger) skal -as a liþstæmpnum,* Kg. **10:** pr. Cfr. *Stadder.* 2) bestämma: definire, determinare. *mæþ staddi talu,* med oförändrad talan, eller fortsättning af sitt förut bestämda käromål: constantem caussam agens, v. actionem antea determinatam continuans. Þ. **4:** 2. *-þin þæt mæþ præsti,* paciscendo definiant. Kk. **8:** pr. not. 16. 3) stadga, förordna: sancire, constituere. *s. ok staþfæsta, stadder ok staþgaþer,* allitt. Conf. °

Stæþia, f. städ: incus. Kp. **1:** 1.

Sva, adv. 1) så: sic, ita. Conf.; Præf.; Kk. **1:** 2; **4:** 1. &c. *s. fore annan* &c.,

sic quoque, pariter. V. **6**: 2; **14**: pr. &c. *s. sælia sum köpa, s. moþor sum faþur, s. döþu sum qviku, s. let sum liuft,* Æ. **9**: 1; **11**: pr; M. **1**: 3; **16**: 2. *s. sum,* a) så som: sicut. Conf.; Præf.; Kk. **4**: 1. &c. b) likasom: pariter ac, Kk. **14**: 6; Kg. **12**: 1. *ok s.,* a) och likaså: et pariter. Kk. **1**: 2; **7**: 6; **15**: 1, 8. &c. b) och äfven: et quoque. Kg. **9**: pr; M. **23**: 2. not. 67. c) och sedan: et postea. Kg. **2**. *baþi . . . ok s.,* Conf. *s. ok,* vide *Ok* 2. 2) så: tam. Conf.; Kk. **6**: 6, 7. &c. 3) huru: quam. *s. mykit . . . s. mykit,* quantum . . . tantum. Æ. **4**. *æ sva pikla . . . sva pikla,* Þ. **8**: 1. *(æ) s. mangir,* ehuru många: quanticunque. Kg. **9**: pr; Æ. **11**: pr; **12**; Add. **3**. — Fere otiosa occurrit h. v. in locutione: *nokra s. stund,* Conf. Danis tales formulae, ex. c. *naghen soo tyme, nokæt sva sötmæ* &c., olim familiares fuerunt; cfr. Ch. Molbech, glossaria ad Henrik Harpestrengs *Danske Lægebog,* Kiöbenh. 1826, v. *nokæt,* et *den ældste Danske Bibel-Oversættelse,* Kiöbenh. 1828, v. *noget.* °

Svar, n. 1) svar: responsum. Vide *Sitia 1.* 2) (vide VGL.) *fa s.,* Þ. **8**: 5. °

Svara, v. a. 1) svara: respondere. Æ. **1**: pr; **10**: 1; **11**: 2; M. **12**: 6; J. **1**: pr; **15**: pr. 2) (vide VGL.) M. **46**; Þ. **3**: pr; **5**: pr; **8**: 5. *s. kæru mæþ laghum æller lagha botum,* Kk. **20**. *s. sakum fore annan,* vide *Sak 1. baþi s. ok sökia,* J. **4**: 5; **15**: 2. *s. fore sik* &c. Kk. **18**: pr. °

Svarandi, m. (vide VGL.) J. **15**: 3; Þ. **3**: pr. Cfr. *Kærandi, Til talandi.* °1

Svear, m. pl. (vide VGL.) *kununger svea ok göta,* Conf.; Præf. *(svea kununger,* Præf. not. 17.*)* Cfr. *Upsvear.* °1

Sven, m. tjenare: minister. Kk. **14**: pr; M. **12**: 9. *biskups s.,* Kk. **2**: 1. not. 57. *hærtamans s.,* Kp. **9**: 3. °1

Svin, n. svin: sus. V. **6**: 1; **8**, **23**: 6; **28**: 1.

(Svinahol, n. i. q. *svinasmugha,* Kk. **18**: pr. not. 68.*)*

Svinasmugha, f. ett hål på en gärdsgård, så stort att ett svin kan derigenom inkomma: foramen in saepe, per quod introire possunt sues. Kk. **18**: pr. Cfr. *Grisa smugha.*

Svina valder, m. svinavall: pascuum suarium. V. **2**: 2, 4.

Svin tæppa, v. a. täppa hål på gärdsgårdar, så att svin ej må inkomma: foramina saepium obstruere, ut sues excludantur. V. **6**: 1.

Sum, part. rel. som: qui, ubi &c. *þæn, þæt, han, hvilikin, hvat s.,* Conf.; Kk. **1**: 3; **5**, **6**: 4. &c. *þær, hvar* (ubi) *s.,* Kk. **14**: 10; **15**: 7; **22**: 1. &c. Haec particula saepe omittitur; ex. c. *han i varþi skær,* Kg. **12**: 1. *hvar hana rænir,* Æ. **2**: pr. Cfr. *Hvar, Þæn 1.* *

Sum, conj. som, såsom: ut. *s. fyr ær saght, s. leghudrænger* &c. Kk. **7**: 3, 7, 8; **8**: pr, 2; **11**: 1. &c. Cfr. *Sva, Viþ koma 2.* °

Sumar, m. sommar: aestas. J. **12**: pr. Cfr. *Miþsumar.* ° *(somar)*

Sumar tenlunger, m. (vide ÖGL.) V. **23**: 6; **28**: 1. °2 *(somartelnunger)*

Sumer, pron. (vide VGL.) n. *sumpt,* Conf. pl. *sumir,* V. **6**: 1; **14**: 13. °

Sund, n. sund: fretum. V. **16**: 3; **17**: pr; **18**: pr; **22**: 3. Cfr. *Lepsund.* °1

Sunder, adv. (vide VGL.) *s. brista, bryta, skilia, hugga,* Kk. **6**: 6. nott. 85, 10; V. ind. **3**; cap. **2**: 6; **16**: 4. *i þry s. skiptu,* V. **20**: pr. *(s. væra,* ruptus esse. Kk. **14**: 8. not. 16.*)* °

Sunderkolli, adj. et m. halfsyskon: fratres et sorores qui alterutrum tantum parentem cum aliis habent communem. Æ. **13**. not. 64; **14**. Cfr. *Samkolli.* °

Sundrugher, adj. söndrig: ruptus, fractus. Kk. **14**: 8.

Sunnan, adv. från söder: a meridie. **Þ. 1**: 1. *

Sunnudagher, m. söndag: dies solis. Kk. **6**: 6; **13**: 1; **14**: 8, 9; **15**: 2. Scribitur *synnodagher* &c. Kk. **6**: 6. not. 59; **22**: pr. n. 44. Cfr. *Kæra sunnudagher*. *

Suþer, vide *Siuþer*.

Suþermæn, m. pl. Södermanländningar: Sudermanniae incolae. Kg. **2**. *-manna laghmaþer*, Kg. **1**. *1

Svænsker, adj. (vide VGL.) **Þ. 14**: 2. not. 100. *a -sko*, Kk. **11**: 1. not. 85. Vide *Pænninger 3*. *

Sværia, v. a. svärja: iurare. *eþer sværs*, J. **23**. *eþa* v. *friþ s.*, securitatem dato iuramento spondere. Kg. **2**. *s. garþafall*, iurare saepem esse ruinosam. V. **6**: 1. *s. vitni (a man)*, M. **37**: pr; **Þ. 9**: pr. *vitni svorin*)(*borin*, vide *Vitni*. *svorin syn*, vide *Syn*. *biltugher (laghþer ok) svorin*, Kg. **9**: 3; J. **8**: 3. *sværi i friþiu (sc. þingi)*, **Þ. 1**: 1; **9**: pr. *mæþ svornum eþe (tiu manna)*, Æ. **8**: 1; M. **8**: 1. *þa skal han siælver s. . . . hini tve skulu s.*, M. **38**. *s. til sins mæþ tvem mannum* v. *tvæggia manna vitnum*, M. **44**: 1; **51**: 1; Kp. **2**: 2. *s. til sins mæþ tvem mannum ok siælver han friþi*, M. **52**: 1, 2; **53**: pr, 1; **54**: 2. *sæx mæn s.*, V. **14**: 9. *tolf mæn s.*, vide *Tolf*. *s. mæþ tolf mannum*, J. **16**: 2; Kp. **9**: 6. *(hundaris* v. *folklands) syn svær*, V. **17**: 4; **22**: 1. *næmpd svær*, Add. **13**. Cfr. *Eþsöre*. *

Sværþ, n. svärd: gladius. *dömas undir s.*, d. ä. att halshuggas: ad poenam obtruncationis iudicari. Kg. **6**: pr. *ivir man mæþ s. rætta*, Kk. **13**: 2. *ransman skal undir s.*, M. **31**: pr. *

Sykn, adj. (vide ÖGL.) *s. dagher*)(*hælægher*, Kk. **17**: 1, 3, 4; M. **41**: 1. * *(sökn)*

Sympnhus, n. sofrum, sängkammare: cubiculum dormitorium. Kk. **2**: 1.

Syn, f. 1) syn: visus. Vide *A syn*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *væþia til s. ok sannind*, allitt. V. **17**: 4; **Þ. 13**. *s. næmpna*, Kk. **18**: pr. not. 52; V. **2**: 2; **6**: 1; **17**: 1, 4. *s. næmpna tolf mæn*, V. **14**: 9; **22**: 1. *s. næmpna sæx mæn hvar þera þe tolf* &c. V. **17**: 4. *raþi halvi s. hvar þera*, vide *Raþa 3*. *s. hava*, V. **6**: 1. *s. komber a mal*, V. **17**: 4; Add. **13**. *s. komber, ser* &c. V. **6**: 1. *s. vitnar*, Kk. **18**: pr; V. **1**: pr; **2**: 2; **6**: 1; **17**: 5; **22**: 1. *s. vær, fællir*, V. **2**: 2; **23**: 1. *s. svær*, V. **6**: 1; **22**: 1; cfr. Add. **13**, ubi pro *syn* dicitur *næmpd*. *s. ær dömpd, gangin*, V. **17**: 4. *dömis aldrigh s. a s. svorna*, sedan en lägre syn svurit, får ej dömas till syn i högre instansen: iuramento iam dato ab inspectoribus inferioris iudicii (ex. c. *hundaris syn*), ne detur sententia ad habendam inspectionem superioris auctoritatis *(folklands syn)*. Ibid. Cfr. *Folklands-, Garþa-, Hundaris-, Kunungs-, Sokna-, Þinglags syn*. *2

Syna, v. a. 1) bese, åskåda: contueri. *s. ok sea*, allitt. Kk. **15**: 3. *synas*, synas, visa sig: videri, apparere. Kg. **6**: pr; Æ. **11**: 1; M. **8**: pr; **12**: 6; **28**: pr; V. **29**: 1. 2) syna, besigtiga: inspectare. *syn synir*, V. 6: 1. *s. ok sea*, vide *Sea 2*. *

Synamæn, m. pl. (vide ÖGL.) *s. vitna, fælla*, V. **6**: 1. *æptir -manna vitnum*, V. **17**: 1; **23**: 1. *2

Synd (syund), f. synd: peccatum. Kk. **15**: 8. *

(Syndra, v. a. söndra, åtskilja: dirimere, separare. Kk. **11**: 2. not. 40.*)*

Synia (impf. *sundi*), v. a. vägra: negare, denegare. Kk. **9**: 1; **11**: 3; Æ. **2**: pr; M. **8**: 1; V. **16**: 2. *

Sysa (aut *systa?* n. part. pass. *syst*),

v. a. (vide VGL.) Conf. Scribitur *sysla,* ibid. not. 57. °1

Sysla, f. (vide ÖGL.) M. **45**: 1. *þæn sum kunungs -lu haver handa mællum,* is qui negotia regis agit, v. publico munere a rege sibi demandato fungitur, i. e. *læns hærra* v. *lænsman,* Kp. **9**: 3. °2

Syslu man, m. sysloman: procurator. J. **4**: 4.

Syslungi, comm. sysling: matruelis. Æ. **1**: pr; **11**: 2; J. **8**. °1 *(systrungi)*

Systir, f. syster: soror. Æ. **1**: pr; **8**: 1; **11**: pr. &c. Cfr. *Faþur-, Moþor systir.* °

Systur barn, n. systerbarn: sororis liberi. Æ. **11**: pr; **16**: 1. °1

Syzskini (syzkini, sizkini &c. gen. *sizkins),* n. syskon: frater vel soror. Æ. **8**: 1; **11**: pr, 2; **12, 14**. not. 70; J. **3**: pr; **21**. Cfr. *Samsizkini.* °

Sæghl træ, n. mast; malus. M. **6**: pr.

Sækker, m. säck: saccus. Vide *Siuþer.*

Sælia, v. a. 1) öfverlemna: tradere. Vide *Leghu sælia, Framsæld.* 2) sälja: vendere.)(*köpa,* Æ. **9**: 1; J. **1**: pr; **4**: 6. &c.)(*skipta,* J. **2**: 3; **4**: 3; **7**: 1; Kp. **5**: 5.)(*giva,* J. **2**: 4; Kp. **9**: pr, 4. *iorþ bort s.,* J. **2**: 2. °

Sæmia, v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). *kan æi sokn um præst s.,* Kk. **5**. *þæn allum a sæmber, þæn sum baþum sæmber a* &c. Kk. **5, 6**: 3; **8**: pr; **21**: pr. not. 21; M. **47**: pr; J. **10, 12**: 1; V. **1**: pr; **17**: 5; Þ. **13**. Cfr. *Umsæmia, Missæmi.* °

Sænda, v. a. sända: mittere. Præf.; Kg. **10**: 1; Æ. **2**: pr. &c. Cfr. *Utsænda.* °2

Sænder, adv. på en gång: simul. Kk. **12**: pr; M. **3**. °

Sænkia, v. a. sänka: demergere. *niþer s.,* V. **16**: pr. °2

(Sæphestuga, f. (Dan. *sæbe,* sapo; Anglo-Sax. *sæpe,* succus, liquor) tvättstuga: lavatrina. Ita h. v. verti posse mihi videtur; at forte corrupta est. Kk. **2**: 1. not. 57.*)*

Særliker, adj. särdeles, synnerlig: specialis, insignis. Conf. °1

Sæt, f. förlikning: litis compositio. Vide *Gruþ.* Cfr. *Samsæt.* °

Sæta, v. a. (Isl. item) iakttaga, bry sig om, prov. säta: observare, curare. *s. stæmpnudagh,* Kk. **4**: pr.

Sætia (part. pass. *sætter* v. *satter*), v. a. 1) sätta: ponere. *s. hus a tompt,* V. **2**: pr. *s. i bok,* scribere. Præf. *-as* (pro *sætia sik*) *i bat* v. *slæþa,* Æ. **17**: pr. *s. man i fiætur,* M. **19**: pr; **31**: pr. *garþ um (korn* &c.*) s.,* V. **10**: 2. *annan i varþ (fore sik) s.,* Kg. **12**: 1. *manni gisla s.,* Kg. **2**. *s. man i forbuþ* v. *ban,* Kk. **13**: 2. *s. man utan* v. *af kirkiu* (i. e. *i forbuþ*). Kk. **13**: 2; **14**: 7. *s. manni i hænder,* vide *Hand. s. i tak* v. *taka hænder,* vide *Tak, Taki. s. i iæmpnaþa hænder,* Æ. **10**: 1. *forsæti sæts fore manni,* Kg. **7**: 1. Cfr. *Af-, Niþer-, Saman-, Til-, Ut sætia; Banzsætter.* 2) förordna, stadga: constituere, sancire. Conf. nott. 7, 18, 61, 76. *satt (lagh* &c.*) ok skipaþ,* Præf.; Kk. **16**: pr. 3) pantsätta: oppignerare. *s. manni (skæla) væþ,* Kp. **7**; V. **7**: 1. *s. iorþ manni,* J. **9**: pr. Cfr. *Pantsætia, Væþsætter.* °

Sætta, v. a. förlika: componere. Kg. **4**: 1; **11**: 1. *vita mal* v. *drap sæt ok böt,* Kg. **11**: 1; M. **17**: pr. °

Sætti, siætti, num. sjette: sextus. Præf.; M. **43**; Þ. **7**: 4. &c. ° *(siatti)*

Sæx, num. sex: sex. Conf.; Kk. **17**: pr, 2–4. &c. *man viþer binda, vita* &c. *mæþ s. mannum þem þær (viþ) varu ok a saghu,* M. **9**: 3; **23**: 3; **26, 29**: pr; **32**: pr. *fylla a man s. manna vitni þera sum þær varu ok a saghu,* V. **18**: 1; **25**: pr. *s. mæn skulu han til vitna þe þær varu ok a saghu,* M. **33**: pr. *s. mæn* (sc. testes) *vita* &c., vi-

de *Vita.* *s. mæn binda man viþ sar,* M. **29**: 1. *þæt skulu s. mæn vita þe þær varu ok a saghu, s. mæn skulu væria æller fælla,* i. e. nemda sex viris constans. M. **28**: pr; **31**: pr. *næmpna s. mæn* &c., i. e. talem nemdam; vide *Næmpna* 2. ° *(siax)*

Sæxtan, siæxtan, num. sexton: sedecim. J. **4**: pr; Kp. **3**: 1; Þ. **1**: 1. ° *(siaxtan)*

Sæxtighi, num. sextio: sexaginta. M. **12**: 1, 2; **14**.

Sæþ, f. 1) såning: sementis, satio. *ænga s. hava,* i. q. *ænkti sa,* Kk. **7**: 7. 2) utsäde, säd som sås eller är sådd: sementis, semen. J. **9**: pr, 5; V. **9**: 3. (3) säd, spannemål: frumentum. Kk. **6**: 7. not. 61.) °

Sæþa spander, sæþis spander, m. (vide ÖGL. v. *sæþis skæppa.*) *-span ut bæra, fara i gærþi mæþ -nni,* V. **6**: 1.

(Sædhiord, f. jord som besås: solum conserendum. Kk. **7**: 2. not. 62.*)*

Sökia, v. a. 1) söka: quaerere. *naþir s.,* Kk. **18**: 2. *saman s.,* passa tillhopa: congruere; vide *Stokker.* 2) gå till, besöka: adire. *s. garþ mans, þing,* Kg. 5: 1; Þ. **1**: pr. Cfr. *Hemsokn.* 3) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. *s. man,* Kk. **1**: 2; Þ. **7**: pr, 1; **14**: pr. *s. landboa til afraþa* &c. J. **10**. *s. man til lagha æller lagha bota,* M. **10**: 1. Cfr. *Laghsökia.* 4) anställa åtal, åtala, utsöka: agere, exigere. *s,* absolute, Þ. **14**: 1. *svara ok s.,* J. **4**: 5; **15**: 2. *s. sak af manni,* M. **8**: pr. *s. flere sar æn et,* mulctam pro singulis vulneribus petere. M. **29**: 4. *s. æptir (sarum &c.),* Æ. **2**: 1; Þ. **14**: 2; Add. **2**. *s. (til fulla bruta) mæþ hundari sinu ok domara sinum,* Þ. **6**: 1; **7**: 6. Cfr. *Ut sökia.* 5) lagsöka med utmätning, utsöka efter gifven dom: rem iudicatam exigere, publica auctoritate capere quod iudicatum est. *s. man,* Þ. **8**: 1, 6; **9**: 2; **10**. *s. man mæþ þingi,* Þ. **8**: pr. *s. æller næma,* Add. **4**. *s. sokn (mæþ domum ok skælum),* Þ. **7**: pr, 4. *s. bo mans mæþ domum ok skælum,* M. **10**: 1. *s. mera æn sæx marker,* Þ. **7**: 4. *s. æptir laghmans skilu,* Þ. **7**: 1. Cfr. *Off sökia.* °

Sömd, f. (Isl. *sæmd*) heder: honor. Præf.

(Sömpnhærberghe, n. i. q. *sympnhus.* Kk. **2**: 1. not. 41.*)*

Söþer, m. (egentligen får: proprie ovis) fäkreatur: pecus. V. **7**: pr. °

T.

Tak, n. (vide ÖGL.) *i t. sætias,* sättas i qvarstad: apud sequestrem deponi. M. **44**: pr, 2. *t. til taka,* d. ä. antaga *take* (hos hvilken vadet nedsättes, eller som är löftesman för eden): adhibere sequestrem (apud quem pignora data deponuntur) vel fideiussorem (de iuramento dando). M. **47**: 1; V. **17**: 4; Þ. **5**: pr; **10**. *vita sik i t.,* bevisa att man är *take:* probare se esse sequestrem vel fideiussorem. Þ. **12**: pr. °

Taka (impf. *tok,* 2 pers. *tokt*), v. a. 1) taga: capere. *t. hand i fontkar,* Kk. **14**: 10. *at t. ma mæþ ask* &c., d. ä. nå: attingere. M. **12**: 4. *t. konu mæþ vald,* a) med våld bortföra: vi deportare. Kg. **6**: 2; Æ. **1**: pr. b) våldtaga: vi stuprare. Kg. **6**: pr, 1. *arf t.,* vide *Arf. böter t.,* Kg. **5**: 1. &c. *t. af garþi mans,* Kg. **10**: 6. *t. fore manni,* ibid. not. 97. *t. rætlika* v. *orætlika (af andrum),* V. **16**: 1; cfr. *Aftækt.* *t. goþs til sin,* Add. **6**. *t. vitni af manni,* Kg. **12**: 1. *dom* v. *tak til t.,* vide *Domber 1, Tak. t. man* v. *konu,* i. e. maritum v. uxorem. Æ. **1**: 2; **18**, **19**. *t. til lysning,* M. **44**: pr. cfr. *Lysning.* Cfr. *Af-, Ater-, Bort-, Fore-, In-, Vald-, Undan-, Up-, Uttaka; Hær-, Lagh-, Ranta-*

kin. 2) emottaga: accipere. *t. fæstnaþa fæ, gipt* &c. Æ. **1**: pr, 1; J. **5**: pr; **8**: 2; Kp. **9**: pr. &c. *t. lani,* vide *Lan* 1. *sva sum malseghandin vil takit hava,* i. e. *vil taka,* M. **30**: pr. Cfr. *Fastar, Gæld 5, Rætter 6, Skript 2, Otakin, Viþ taka.* 3) antaga, bestämma: accipere, constituere. *t. præst, klokkara* &c. Kk. **5, 6**: pr; Kg. **1, 4**: pr; **10**: 2; Þ. **1**: pr. *t. varþ fore bryggiu,* Kg. **12**: pr. *t. sik lægherstaþ,* Kk. **14**: 6. 4) gripa, fasttaga: capere, prehendere. Kk. **18**: 1; Kg. **6**: pr; M. **19**: pr; **38, 39**: pr, 2, 3; **50, 51**: pr; Kp. **9**: 3; Þ. **7**: 3. 5) träffa, råka på: deprehendere, invenire. M. **47**: 6; **48**: pr; V. **14**: 7; **16**: 1; **25**: pr; Þ. **9**: 4. *takin viþ,* Þ. **9**: 4. *t. aþra (sc. konu)* v. *annan (sc. man) i siæng* &c. Æ. **6**: 1, 2. *værþa i handum takit,* in raptoris manibus inveniri (de re sublata). M. **10**: pr. Cfr. *Bar; A-, Inni takin.* 6) träffa, stöta emot: tangere, contingere. *land t.,* vide *Land 1.* 7) begynna: incipere. Kk. **2**: 1. not. 44. *

Taki, m. löftesman, hvilken antingen emottog en sak som sattes i qvarstad, eller ansvarade för en ed som en annan skulle gå: sequester, apud quem res quaedam deponebatur; vel fideiussor, qui spondebat de iuramento ab alio dando. Þ. **12**. *sætia fæ* &c. *i taka hænder,* Kk. **6**: 2. not. 81; M. **1**: pr; J. **20**: pr; Kp. **9**: 4. *hava fæ i taka handum,* Kk. **6**: 2; M. **23**: 4; V. **24**: 2. *fa bot takum i hænder,* M. **7**: 1. *pænningar dömas i taka hænder,* J. **1**: pr. *standa* v. *væra i taka handum,* Kk. **14**: pr; J. **1**: 1; V. **24**: 3. *(taka til taka,* Þ. **5**: pr. not. 19.*) hava taka baþi fore eþ ok fore bot,* M. **7**: 1. *t. ær fore,* sc. fideiussor de iuramento, Þ. **9**: 3; **10**. *prætylfter eþer a fæstas mæþ þrim takum,* Þ. **5**: 2. *manni til sighia* (sc. de iuramento a se dando) *mæþ taka sinum,* Þ. **6**: 1. *vita mæþ sinum taka ok þingvitnis mannum tvem siælver han þriþi,* M. **23**: 2. *fylla mæþ domara sinum ok takum tvem ok þingvitnis mannum þrim,* V. **24**: 3. *vita* v. *fylla mæþ taka sinum ok þingvitnum æptir,* Þ. **5**: 3; **6**: pr. *takar fylli mæþ þrim þingvitnis mannum fore hvarri tylptini,* Þ. **5**: 2. *t. möter taka,* d. ä. svaranden påstår att borgen är ställd för edgång, och käranden att böter äro utfästa: reus dicit iuramentum adhibito fideiussore esse promissum, actor contra mulctam apud sequestrem esse depositam (*bonde sigher sik hava eþataka annar sigher sik hava feataka,* ut in antecedentibus expressum est), Þ. **12**: 1. Cfr. *Eþa-, Fea-, Væþia taki.* *

Takseþer, m. *takes* ed derom, att ed i sjelfva saken blifvit lagligen gången: iuramentum fideiussoris, quo adserit reum iuramentum de ipsa caussa promissum dedisse. Kk. **19**: pr. *t. fore gangseþ,* iuramentum fideiussoris pro iuramento rei, vel ad illud confirmandum datum. Þ. **12**: 1. *ok (sc. ganger) -eþ æptir ok þingvitni,* iuramento fideiussoris et testium (cfr. *Taki*) probat suum iuramentum esse datum. Þ. **6**: pr.

Takuman, vide *Tækiuman.*

Taku skæl, n. (a *taka,* conductio; vide HelsL. Isl. *taka heima,* conducere praedium, BH.) bevisning derom, att man arrenderat jord: probatio factae conductionis fundi. *t. inbinda,* J. **15**: 6. *havi ængin vald binda t. a annan mera æn et ar,* d. ä. ingen får föra denna bevisning längre än ett år ifrån den tid då arrendet skulle hafva blifvit ingånget: nemini licet talem probationem proferre post elapsum annum a die contractae conductionis. J. **13**: 5. H. v. a Ver. ceterisque interpretibus perperam explicatur.

Tal, n. tal, antal: numerus. *bonda t.,* Kk. **1**: 1. *pænninga t.* &c., vide *Pænninger 3.* Cfr. *Iorþa-, Man-, Marka tal.* °

Tala, v. a. 1) tala: loqui. M. **21**; **Þ. 14**: 2. not. 100. 2) föra talan (vid domstol): iure agere. *tali hvat han vil,* **Þ. 4**: 2. *t. til mans,* Kk. **6**: 2; **15**: 3; **Þ. 7**: 3. *a (mal) t.,* Kk. **15**: pr; **17**: 5; **Þ. 8**: 5. *uppa mal t.,* Kk. **15**: 2. *a iorþ t.,* litem de fundo movere. J. **9**: 4. Cfr. *Tiltala.* °

Tala, f. (vide VGL.) **Þ. 4**: 2. Cfr. *Stæþia 2; Off-, Tvætala.* °1

Talgh, f. talg: sebum. Kp. **2**: pr.

Tamer, adj. tam: mansuetus, cicur. M. **53**: 1. Cfr. *Otamer.*

Tan (pl. *tænder*), f. tand: dens. M. **28**: 1; **30**: 4.

Tapa (tappa), v. a. c. acc. v. dat. tappa, förlora: amittere, perdere. Kk. **6**: 1; M. **52**: 2. *t. delu*)(*vinna,* J. **22**; **Þ. 5**: 7. *t. sinum vitsorþum,* Add. **12**. °

Tegha skipt, f. i. q. *tegher.*)(*akra skipt,* V. **18**: pr.

Tegher, m. teg, andel af äng m. m. (ej åker): portio prati &c. ad aliquem vicinorum in pago pertinens (hic non occurrit de portione agri; cfr. *Tegha skipt*). V. **6**: 4; **9**: 2. Cfr. *Rör-, Skogh-, Ængiategher.* °1

Tegh skipter, adj. delad i tegar: in mensas portiones inter vicinos in pago divisus. *t. skogher,* V. **14**: 12.

Testament, n. testamente: testamentum, legatum. Kk. ind. **14**.

(Tiggiare, m. tiggare: mendicus. Kk. **9**: pr. not. 66.*)*

Til, præp. c. gen. 1) till: ad. *t. biskups fara,* Kk. **1**: 1. *t. by*)(*fra,* V. **1**: pr. *t. olafsmæssu,* J. **12**: pr. *t. þæs,* donec. Kg. **9**: 3; M. **41**: 1; J. **15**: 3. &c. *æ t. þæs,* Æ. **7**: 3; M. **12**: 7. *lof (sc. þær) t. giva,* Kk. **1**: 1. *þæn sum faþurlikin ræt haver t. (sc. kirkiu),* Kk. **5**. *sighia bonda t. iorþ sinnar, s. þik t. lasa ok nykla,* vide *Sighia. sökia landboa t. afraþa,* i. e. ut vectigal pendatur. J. **10**. *t. kirkiu beþas,* Kk. **5**. *t. at rætta,* ad corrigendum. Conf. *in t.,* vide *Ganga 1, Vitna.* Cfr. **Kæra, Liggia 6, Tala 2, Væna.* 2) ända till: usque ad. *t. tiu öra, þriggia* &c. *marka, fiura pænninga,* Kk. **8**: pr; Æ. **9**: pr; J. **3**; Kp. **4**; **Þ. 7**: 4. 3) emot: erga, contra. *göra gærþ* v. *valdsgærning t. mans,* Kg. **5**: 2; Kp. **9**: 3. Cfr. *Bryta 4, Fylla 2, 4.* 4) hos: apud. Kk. **8**: 1. not. 71; §. 2. n. 12; J. **17**. 5) adverbialiter a) beteknar *til* att något finnes eller är tillstädes: notat rem aliquam adesse v. exsistere. *t. væra,* exsistere, adesse. Kk. **8**: 1, 2; **11**: 1; **14**: pr, 2. &c. *t. vinnas,* **Þ. 8**: pr. *haver þæn man æi sva mykit t.,* Kk. **8**: 1. *tvæggia manna vitni, pænninga, ra ok rör t. hava,* Kk. **15**: 8; Æ. **6**: pr; M. **22**; J. **21**; V. **17**: 3; **29**: 1. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *æptir þy gæf* &c. *ær t.,* Kk. **14**: pr; M. **33**: pr. &c. *sva sum gamalt ær t.,* Æ. **11**: 2. *sva sum han ær eghandi t.,* V. **8**. *sva mykit sum boten ær t.,* M. **10**: 1. *sum iorþ ær værþ t.,* J. **1**: pr. *æi mera æn brutin varu t.,* **Þ. 8**: 2. 6) conj. till dess: donec. Kk. **7**: 3; **14**: pr; **18**: pr. &c. °

Til biuþa, v. a. tillbjuda: offerre. *eþ* v. *kost t.,* M. **23**: 2; J. **21**. *æn han biuþer til (sc. værþ),* J. **2**: pr. *til biuþas,* dep. tillbjuda sig: se offerre. **Þ. 9**: 1.

Tilbuþ, n. tillbud, erbjudande: oblatio. *lækis t.,* M. ind. **27**. *t. fore drap,* d. ä. erbjudande af böter: oblatio mulctae homicidii. M. ind. **10**. *dör banin i -þinu,* om kreaturet som skall erbjudas målseganden, dör innan detta blif-

vit fullgjordt: si pecus actori offerendum, interea moriatur. **M. 1:** 3. coll. pr. cap. *-þi fylghia,* tillbjuda och gå våda-ed: iuramentum de damno casu facto offerre et dare. **M. 7:** 3, 4; **V. 5:** pr. not. 64; **24:** 2. cfr. *Buþ 4. falla* v. *fællas at -þi,* vide *Falla 3, Fælla 4.*

Til bæra, v. a. tillhöra: pertinere (ad aliquem). Kk. **18:** pr.

Til falla, v. a. tillfalla, utfalla (om arf): venire, relinqui (de hereditate). *arf falder (manni) til,* Æ. **20, 21:** 2; Add. **7.**

Til fylla, v. a. fylla, tillägga (hvad som fattas): complementum addere. Kk. **11:** 1; Kp. **7.**

Til föra, v. a. tillföra: advehere. Kk. **2:** 2; **7:** 4.

Til föþas, v. pass. tillfödas, tillkomma genom födsel: nasci, (novis generationibus) progigni. Conf.; Kk. **7:** 6.

Til ganga, f. tillgång, ankomst: accessus, adventus. Kk. **15:** 3.

Tilganger, m. i. q. *til ganga.* Kk. **15:** 3. not. 15. p. 65.

Til hitta, v. a. påhitta, upfinna: invenire, excogitare. *ny lagh t.,* Conf.

Til höra, v. a. tillhöra: pertinere (ad aliquem). V. **6:** 1; **23:** pr.

Til koma, v. n. 1) tillkomma: advenire. Kg. **12:** 1; M. **11:** pr, 1. et not. 90; **12:** 7; **47:** 2; Kp. **9:** 3. not. 77; V. **20:** 2. *iorþ ær mæþ arf -min,* fundus hereditate est acceptus. J. **2:** 4. *lagh æru ... -min,* leges acceptae sunt. Conf. 2) hända, ske: accidere, fieri. Conf.; Æ. **17:** 1; M. **2:** pr.

Til kæra, v. a. i. q. *kæra (til mans).* Kg. **9:** 1; V. **2:** 2; **6:** 1.

Til kæra, f. käromål: actio. *biskuper a -ru,* d. ä. rättighet att anställa åtal: ius agendi. Kk. **16:** 2.

Tillaghur, f. pl. (a *læggia*) särskilda inkomster (för kyrka och prest, utom tionden): reditus adventitii (templi vel sacerdotis, praeter decimas).)(*tiund,* Kk. **8:** pr; **10.** *kirkiu t. ok præst* (pro *præsts*), Kk. **13:** 2.

Til lata, v. a. släppa till, lemna: suppeditare, praebere. *dagsværki t.,* Kk. **1:** 1.

Til mæli, n. tilltal: adloquium. *hæmpnas a lagha t.,* d. ä. för det att man af en annan blifvit vid domstol tilltalad: ulcisci ob institutam ab alio actionem. Kg. **4:** 1. *

Til sea, v. a. tillse, efterse: inspicere, inquirere. M. **12:** 7.

Til sighia, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) Kk. **6:** 6, 8; **8:** 2; **11:** 2; **13:** 2. &c. *eghanda t. til iorþ sinnar* (cfr. *Sighia*), J. **12:** pr. *aker a æng t.,* d. ä. utvisa huru ängen skall delas: ager dato normam divisionis prato, i. e. ut ager divisus est, ita dividitor pratum. V. **2:** 6. *(a) andru (sc. þingi)* v. *aþrum (þingsdagh) t.,* d. ä. gifva tillkänna hvilka som skola gå eden: indicare nomina eorum, qui iuramentum dabunt (pariter ac de testibus iuraturis dicitur *lata sea;* vide *Sea 1*), Þ. **5:** 1, 6. *manni t. mæþ taka sinum,* sc. de iuramento a se dando. Þ. **6:** 1. *

Til sætia, v. a. tillsätta, tillägga: addere. Præf.

Til tala, v. a. i. q. *kæra.* Æ. **25:** 1. *1

Tiltalandi, m. kärande: actor.)(*svarandi,* Þ. **4:** 2; **5:** 1. not. 27; Add. **15.** *1

Til vara, v. a. tillsäga: indicare. Kk. **6:** 6. *2

Til vinna, v. a. öfvertyga, öfverbevisa: convincere. *man laghlika t.,* M. **47:** 5. *værþa* v. *væra laghlika til vunnin,* Æ. **5, 20.** not. 97; **22:** 2; M. **13:** 3; **32:** 1; V. **25:** pr. *mæþ laghum -as,* Add. **12.**

Til vitna, v. a. öfverbevisa med vitnen: testibus convincere. *-as mæþ vitnum,* M. **19:** 2. *-as mæþ sæx man-*

num, M. 2: pr; 29: pr. *sæx mæn skulu han t.*, M. 33: pr. *værþa laghlika -aþer*, M. 19: 3.

Til ökia, v. a. tillöka: augmentum adiicere. Præf.

Timi, m. tid: tempus. Conf.; Kk. 4: 1; M. ind. **41**. *i allum timum*, alltid: semper. V. **23**: 1. *i heþnum tima*, Præf.; (Þ. **14**: 2. not. 100.) *um aptænsangs tima*, Kk. **22**: pr. *timi dags*, tid på dygnet: diei hora. Kp. **11**. *en tima*, en gång: semel. M. **39**: 1. *annan*, *þriþia tima* (cfr. ÖGL.), Æ. **2**: pr; **22**: pr. Cfr. *Bryllöps-*, *Iula timi*. °

Tiu (tyu), num. tio: decem. Kk. **7**: 3; **8**: pr; Kg. **10**: 7. &c. *t. hæræþ*, vide ind. n. pr. Cfr. *Eþer*. °

Tiugher (tigher, M. **11**: pr. not. 82.), m. (vel *tiugh*, n.? Isl. *tugr*) tiotal: decas. *gilder at* &c. *-ghum fiurum* v. *atta*, 40 eller 80 (neml. marker): XL v. LXXX (sc. marcis). M. **8**: pr; **11**: pr, 1–3. *gilder mæþ hundræþum ok fiurum -ghum*, 140 marker: CXL marcis; vide *Hundræþ*. Cfr. ea, quae infra in Addendis ad VGL. v. *tiugh* adnotantur. °2 *(tigher)*

Tiughu, num. tjugo: viginti. Præf.; Kk. **22**: pr, 1; Kg. **10**: 1. &c. °

Tiund (tyund; tiunder v. *-di*, m. Kk. **6**: 7. nott. 57, 99; **7**: 3. n. 83, 6; §. 6. n. 59; §. 8. n. 54.), f. tionde: decimae. Kk. **1**: pr; **4**: 1; **7**: pr, 2, 4, 6, 8; **8**: pr; **10**, **13**: 2; **14**: 3; Þ. **8**: 3. *kirkiu t.*, Kk. **3**. Cfr. *Qvikker*; *Korn-*, *Qviktiund*. ° *(tiundi*, m.)

Tiunda (tyunda), v. a. gifva tionde: decimas dare. Kk. **7**: 1–3, 5, 6. °

Tiundi (tyundi), num. tionde: decimus. Kk. **7**: pr, 1, 3; **14**: pr; Add. **4**, **5**. °

Tiuþer, n. (vide VGL.) V. **6**: 4. °

Tiuþra, v. a. (vide VGL.) V. **6**: 4. °

Tiþa böker, f. pl. messe- och bönböcker, som brukades vid den allmänna gudstjensten: libri rituum sacrorum; missalia et breviaria. Kk. **3**.

(Tidagærd, f. offentlig gudstjenst: publicorum sacrorum celebratio. Kk. **3**. not. 65; **6**: 5. n. 36; **10**. n. 15. *-ds böker*, i. q. *tiþa böker*, Kk. **3**. n. 47.)

Tiþir, f. pl. (vide VGL.) Kk. **3**, **6**: 5; **10**, **22**: pr. not. 84. °

Tiælda, v. a. (a *tiæld*, tentorium) upslå tält, förse med tält: tentorium facere, tentorio instruere. M. **11**: 3.

Tol, n. (Isl. et Anglo-Sax. item) redskap: instrumentum. Vide *Fisktol*.

Tolf, num. tolf: duodecim. Conf.; Kk. **4**: pr. &c. *sik t. mæn fa*, *mæþ t. mannum til þings koma*, Æ. **28**: pr, 1; J. **15**: 1; **19**. *sværia* v. *vita mæþ t. mannum*, vide *Sværia*, *Vita*. *mætsmæn þæt æru t. mæn*, Þ. **8**: pr. Merendels utmärkes med orden *tolf mæn* en nämnd: plerumque verba *tolf mæn* denotant nemdam. *t. m. næmpna*, vide *Næmpna* 2. *þe tolf* (i. e. *næmpd* v. *syn*), Kg. **9**: 1; Kp. **9**: 1; V. **17**: 4. *syn . . . t. m.*, V. **14**: 9; **22**: 1. *t. m. raþi halvi næmpd hvar þera*, Kk. **14**: 2; Kp. **11**; Þ. **2**: 1; **4**: pr; **12**: pr. *t. m. af sama fiærþungi*, Kp. **11**. *t. m. af sokninni* v. *samu sokn*, Kk. **14**: 2; **21**: pr. *þæt liggi a t. soknamanna vitnum*, Kk. **6**: 6. *kirkiunna forman aghi ut leta þæt mæþ t. mannum*, Æ. **16**: 2. *t. aghu leta* &c. V. **17**: 4. *vitin þæt t. m.*, *t. m. skulu þæt vita*, Kk. **6**: 6. not. 43; **14**: 2; **15**: 8; **21**: pr; Æ. **1**: 2; **6**: 2; **11**: 2; **17**: 1; M. **2**: pr. not. 79; **11**: pr; **13**: pr, 1; **17**, **19**: pr; **30**: 1, 2, 4; **41**: pr; J. **1**: 1; **6**: pr. not. 82; **7**: pr; **9**: 1, 2; **23**; Kp. **8**: 1; **11**; Þ. **4**: pr; **7**: pr; **9**: pr; Add. **1**, **11**. *t. m. vita annan fallin ok annan varþan*, Þ. **9**: 1. *vitin þæt t. m. þe a þingi varu*, Þ. **2**: 1; **12**. *standi þæt a t. þingvitnis mannum raþi halvi næmpd hvar þera*, J. **21**. *æru þingvitni til t. manna*, *t. m. bæra vitni*, Þ. **3**: 1. *t. m. vitna*, Kk.

14: 2. not. 55; **15**: 8. n. 67; **21**: pr. n. 17; Kg. **6**: pr, 1; M. **2**: pr; **30**: 1. not. 50; J. **1**: 1; **2**: pr; **6**: pr; **7**: pr; **9**: 1. not. 73; §. 4; V. **17**: 4. *mæþ t. manna vitnum*, V. **25**: pr. *t. (mæn) sværia*, M. **13**: pr; **17**: 1; J. **7**: pr; **9**: 1, 2; V. **22**: 1; **25**: 1. *t. m. væria* v. *fælla*, Kk. **15**: 8; Kg. **9**: 1; Æ. **6**: pr, 1; M. **12**: 6; **13**: pr, 2; **15**, **30**: pr, 1, 2, 4; **31**: pr; **41**: pr; **46**; J. **2**: 2; Kp. **11**; V. **25**: 1; Þ. **2**: 1; **3**: pr; **4**: 2; **7**: 2; **12**: pr. *t. m. binda man viþ*, M. **30**: pr; **51**: 2; Þ. **12**: pr. *laghvunnin mæþ t. mannum*, Æ. **20**. °2

Tolfta kirkia, f. sockenkyrka: templum paroeciae.)(*hundaris kirkia*, Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 5. Appellatur *kappals kirkia*, Kk. **2**: pr. not. 14. Ratio denominationis haec sine dubio est, quod hundreda (i. e. centuriae) olim divisa fuerunt in XII partes *tolftir* appellatas; centenarium enim numerum apud veteres non solum decem, sed quoque duodecim decades continuisse notissimum est. Postquam singulae hundredorum partes templis instructae essent, haec, a templis totius hundredi distinguenda, nomen acceperunt ab antiqua hundredorum divisione, etsi recens divisio in paroecias certe non ad istius normam erat comparata, nec cum ista congruebat. Non igitur credendum est quodvis hundredum XII continuisse paroecias, has autem nihil aliud fuisse quam pagos (*byar*), quorum itaque etiam XII cuivis hundredo essent tribuendi, ut, loco huc non pertinente, VGL. I. Md. **14**: 1, nixus, statuit Bring (diss. *de vet. Su. et G. praecip. institutis*, p. 91.), cuius explicatio, quantumvis absurda, placuit S. Rydberg (*Sv. och Göth. strid om konungavalet*, p. 43.) Quod autem Vestrogotorum *grænd* quoque esset duodecima pars heradae, id mera est coniectura. — Vetus hoc nomen templorum paroeciarum hodieque servant templa Uplandica *Tolftakyrka* in territorio Örbyhus, et *Husby Sjutolft* in territorio Trögd; templum *Lunda* in territorio Seminghundra olim appellatum fuit *Lundatolft*.

Tompt, f. tomt: area. J. **4**: 1; **8**: 2; V. **1**: 1; **2**: pr, 1–3, 5, 6; **3**, **16**: 3; **22**: pr. *

Tompta ra, comm. råmärke, ställdt i ett hörn af den fyrkantiga omkretsen af alla tomterna i en by: limes, in angulo quadrati ambitus universarum arearum pagi positus. M. **8**: pr; **12**: 1; V. **1**: pr; **17**: 2; **18**: pr, 2.

Torf, n.? torf: caespes (pinguis, ad comburendum aptus). *t. skæra*, V. **9**: 2. °1

Torfskyrþ, f. skärande af torf: sectura caespitum. V. **9**: 2.

Torgh, n. torg: forum. M. **12**: 4; **28**: pr; Kp. **2**: 2; 4. °1

Torghköp, n. (vide VGL.) Kp. **4**, **5**: 4. *binda t. sit mæþ köpvitnum*, bevisa att man köpt en sak på torget: testibus probare se rem in foro emisse. Kp. **2**: 2. °1

Torva, f. torfva: caespes. Vide *Sten*. *

Troa, v. a. (vide VGL.) Kk. **1**: pr. °1

Troin, adj. trogen: fidelis. Conf.

Trygger, adj. trovärdig: fide dignus. M. **47**: pr. °1

Tryggilika, adv. trovärdigt: pro certo, modo fide digno. Conf.

Træ, n. 1) träd: arbor. M. **6**: 4; **19**: 2; V. **14**: 8. Cfr. *Bæru træ*. 2) mast: malus navis. M. **6**: pr. Cfr. *Sæghl træ*. °

Trægarþer, m. trädgård: hortus. Þ. **9**: 4. °1

Træþa, v. a. plöja (om hösten): (auctumno) arare. J. **13**: 3. Cfr. *Half-*, *Tvætræt*; *Otrædder*. °

Træþa, f. i. q. *træþi 1. sa sina t.*, V. **1**: pr.

Træþi, n. 1) (vide VGL.) *sa sit t.*,

besâ sin (om hösten plöjda) åkerjord: agrum suum (auctumno aratum) conserere. V. **1**: pr. not. 29. *þæn t. nytiar*, den som har nytta af plöjningen, eller skördar åkren: qui utilitatem ex facta aratione capit, v. fruges ex agro percipit. J. **13**: 3. 2) träde: cessatio agri. *(iorþ) i t. hava*, egentligen hafva jorden plöjd men ej besådd: agrum aratum non vero consitum, i. e. cessantem habere. V. **21**. ⚬

Træþis lön, f. ersättning för plöjning: compensatio arationis (factae vel faciendae). *löna* v. *giva manni t.*, J. **5**: pr; **12**: pr; **13**: 3.

Træþis æria, f. (vide ÖGL.) J. **12**: pr. ⚬2

Trösta, v. a. (a *tröster*, firmus) göra fast, stadfästa: firmum facere, confirmare. Conf.

Tveböte, *Tvelyti*, vide *Tvæböte*, *Tvælöti*.

Tver, *tve*, num. två: duo. Præf.; Kk. **2**: 2; **17**: pr. &c. *vita* &c. *mæþ tvem mannum sum viþ* v. *þær varu ok a saghu*, V. **7**: 3; **12**: 2; **14**: 7; **16**: 1. Cfr. *Vitni*, *Antviggia*. ⚬

Tunga, f. tunga: lingua. M. **30**: 2; Þ. **14**: 2. not. 100.

Tværaþer, adj. försedd med eller inrättad för två åror: duobus remis instructus. *t. bater*, V. **17**: pr.

Tvæböte (tvebotæ), n. tveböte: duplex mulcta. M. **11**: pr, 5, 6. *liggia i t.*, dicitur de eo, pro quo duplex mulcta penditur (cfr. *Liggia 1*), Æ. **2**: 1; M. **11**: pr, 1. et not. 90; §. 3, 6; **12**: 1. *væra i t.*, M. **47**: 2. *gilder mæþ t.*, M. **11**: 2.

Tvæbötis drap, n. dråp, för hvilket erläggas dubbla böter: homicidium duplici mulcta luendum. M. ind. **11**.

Tvæfalder, adj. tvefald: duplex. Vide *Hor*. ⚬1

Tvægipter, adj. för andra gången gift: secundis nuptiis uxori iunctus v. marito iuncta. Æ. **7**: 2.

Tvælöti (tva löti, tvelyti, tveluti), m. pl. två tredjedelar: bes.)(*þriþiunger*, Kk. **8**: pr. not. 35; Æ. **7**: 1. n. 44, 45; **9**: 1. ⚬

Tvætala, f. tvetalan; så kallas det, om käranden under rättegången ändrar sitt käromål: sermo v. actio duplex v. discrepans; ita appellatur mutatio actionis pendende lite ab actore facta. Þ. **4**: 1, 2.

Tvætræt, adj. n. för andra gången (eller om våren) plöjdt: iterum (sc. vere) aratum, iteratum. Vide *Half træt*.

Tylpt, f. (vide ÖGL.) Þ. **5**: 2. Cfr. *Prætylfter*. ⚬

Tymber (timber), n. (vide VGL.) V. **14**: 1. ⚬ *(timber)*

Tyrfa, v. a. (Isl. caespite tegere, BH. Anglo-Sax. *torfian*, iactare, iactu ferire; *mid stanum torfian*, lapidare; cfr. VGL. v. *torf*) kasta, slå med kastande; prov. torfva till: iacere, iactu ferire. *mæþ stenum t.*, stena: lapidare. M. **13**: 1. ⚬1

Tyund &c., vide *Tiund* &c.

Tæbundin, adj. (a *tæ* v. *ta*, via; vide VGL. v. *ta*) försedd med en (genom farvägsrå) lagligen bestämd gata: platea (limitibus *farvægs ra* dictis) legitime designata instructus. *by ær t.*, V. **1**: pr.

Tækiuman (takuman), m. upbördsman: vectigaliarius. Kg. **10**: 2, 4, 8, 9; Add. 4. ⚬1

Tælia, v. a. 1) räkna: numerare. Præf.; Kk. **7**: 3; Kg. &c. rubr. Cfr. *Uptælia*. 2) förtälja, upläsa, säga: recitare, dicere. *nu æru tald manhælghis mal*, M. **54**: 3. *nu ær talder kirkiu* &c. *balker*, Kk. **22**: 2. not. 77; Æ. **25**: 1; J. **23**. *nu tæls* v. *ær talt*, Kk. **22**: 2; M. **20**; V. **29**: 2. ⚬

Tæppa, v. a. (vide ÖGL.) V. **6**: 1;

22: 3. (*svin sin t.*, V. **6**: 1. not. 98.) *vatn t.*, d. ä. stämma: aquam obstruere. V. **22**: 1. Cfr. *Ater-*, *Svin tæppa*; *Vatn tæppa.* °2

(*Törkestuga*, f. torkhus, der säd eller lin torkas: caldarium, ubi torretur frumentum vel linum. Kk. **2**: 1. not. 57.)

U. V.

U, vide *Or.*

Vagh rakki, m. (a *vagh*, libra) en vid grinden och grindstolpen fästad ring af vidjor eller rep, hvarmedelst, i stället för gångjärn, grinden var häftad vid grindstolpen: annulus vimineus vel cannabinus quo, loco cardinis, fulcro suo adnexa erat porta clathrata. V. **10**: pr. Cfr. ÖGL. v. *hurruka*, quae forsan rectius scriberetur *hurraki* v. *hurdrakki.*

Vagn, m. vagn: currus. V. **12**: 1. °

Vak, f. vak: foramen glaciei. Æ. **17**: pr. °2

Vaka, f. vakt (om nätterna): vigilia, excubiae (nocturnae). Vide *Varþer.* °2

Vakta, v. a. c. gen. v. acc. iakttaga: observare. *v. tiþa*, *laghþing*, Kk. **10**; Þ. **5**: 1. not. 27; Add. **15**. °1

Vald, n. 1) magt: potestas. *af kununglíku -di*, Conf. 2) våld: vis, violentia. *taka mæþ v.*, Kp. **9**: pr, 3. Cfr. *Taka 1.* 3) rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). *ægha* v. *hava v.*, Kk. **6**: 1; **12**: 2; **14**: pr, 2; **15**: 2. &c. cfr. *Hemföþa*, *Huþ*. *þa gifs taka v. at vita* &c. Þ. **12**: pr. *v. ok vitsorþ*, vide *Vitsorþ.* °

Valda, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) Kk. **15**: 1; V. **11**: pr. °

Valder, m. vall, mark: campus. Vide *Grund-*, *Hiorþ-*, *Svina-*, *Vighvalder.* °

Valdföra, v. a. (vide VGL. sub 1.) M. **41**: pr. °1

Valdsgærning, f. våldsgärning: violenta actio. Kg. **6**: 2; Kp. **9**: 3, 6.

Valds værk, n. i. q. *valdsgærning.* V. prol. °1

Valdtaka, v. a. 1) taga med våld, råna: vi capere, rapere.)(*stiæla*, J. **17**; Kp. **7**. 2) våldtaga: vi stuprare. Æ. **20**.

Valdugher, adj. våldig, mägtig: potens. Vide *All-*, *En valdugher.* °1

Vanda, v. a. (vide VGL.) Kk. ind. not. 53. XIII. °1

Vander, adj. (Isl. item) svår: difficilis. *þa ær vant pænninga taka* v. *böter kræfia*, Æ. **25**: pr; M. **16**: 2.

Vaner, adj. van: consuetus. *væri þæt vant ær*, d. ä. såsom råmärkena visa att det förut varit: fines sunto ii, qui antea, testibus lapidibus, fuerunt. V. **19**, **20**: pr. Sed *van* perperam Þ. **14**: 2. not. 100.

Vanför, adj. (vide VGL.) Kp. **11**. °1

Vangöma, f. vårdslöshet: incuria. Kk. **2**: 2. not. 63; **6**: 4. n. 15. °

Vangömsla, f. i. q. *vangöma.* Kk. **6**: 4. °1

Vanrökt, f. vanrykt, vanskötsel: negligentia, incuria. Kk. **2**: 2; Æ. **23**: 3.

Vanter, m. (vide ÖGL.) Kk. **14**: 10. Danus vertit *haandsche*, ibid. not. 6. °2

Vapn, n. vapen: arma. Kk. **14**: 10; Kg. **5**: 2; Æ. **10**: pr. *full v.*, M. **11**: 2. not. 93; Þ. **14**: 2. n. 100. Cfr. *Folkvapn.* °

Vapna skipti, n. (vide VGL.) Kg. **8**. °

Var, f. vår: ver. *um v.*, Þ. **5**: 5. °

Var, adj. varse, upmärksam: attentus. *værþa v. viþ*, blifva varse: animadvertere. Kp. **2**: 1.

Var, pron. poss. vår: noster. Conf.; Præf.; Kk. **21**: 1; **22**: 2. &c. °1

Var, vide *Vir.*

Vara, v. n. vide *Væra.*

Vara, v. a. (ab adj. *var*) (vide ÖGL.) Vide *At-, For-, Lagh-, Til-, Vtþ vara.* ☼

Vara fru dagher, m. (vide VGL.) *v. þæn öfri,* i. q. *öfra mariumæssa,* Kk. **22**: pr., ubi Ragv. vertit: "nativitatis Mariae." Vocem *öfri* detorquentes, recc. codd. habent *dyre v.* (quo nomine alias festum assumtionis Mariae denotatum esse fertur), Kk. **10**. not. 31; **22**: pr. n. 44, 50, 52. *v. then förste,* i. q. *fyrra mariumæssa,* Kk. **10**. not. 26; appellatur *fyrra v.* v. *varfrue messa,* Kk. **22**: pr. not. 68, et a Dano vertitur: *vor froe dag assumptionis,* ibid. not. 66. ☼1

Varfriþer, m. (vide ÖGL.) Þ. **5**: 5; **14**: pr. ☼2

(Varga gård, m. (vide VGL.) Kk. **2**: 4. not. 37.*)* ☼1

Vargher, m. (vide VGL. sub 1.) Vide *Kaxna vargher.* 2) varg: lupus. V. **15**: pr. ☼

Varna, v. a. (Isl. prohibere) påbjuda: iubere, sancire. Aliter h. v. non videtur posse explicari, ubi dicitur: *-num ok tröstum þem,* Conf. Locc. vertit: "omnes monemus et confidimus;" at v. *þem* respicit novas leges antea commemoratas.

Varp, n. (a *varpa,* iacere) notvarp: iactus retium; vel

Varpa, f. (Isl. item) not: verriculum. *vatn a -pum skipta,* rättigheten att kasta not tillhör den som eger vatnet: aqua dividito iactus retium, i. e. is, cuius est aqua, ius habet ibi iacendi retia. V. **2**: 6. coll. **16**: 1. Locc. perperam vertit: "aquam rete aut verriculum dividere debet."

Varskogher, m. enskild skog: silva privata.)(*almæninger,* V. **20**: pr, 1. Ratio nominis incerta est. Equidem credo ita dici pro *varþskogher,* quasi silva maiori curae habita. Ih. deducit h. v. a verbo *varþa,* attinere, ad aliquem spectare; quod tamen ad hanc compositionem explicandam non aptum esse videtur.

Varværk, n. vårarbete: opera rustica vere facienda.)(*anværk,* Kk. **14**: 9.

Varþa, v. a. c. dat. v. acc. 1) vårda, sköta: custodire, curare. *v. tiund sinni,* Kk. **7**: 6. *v. garþi,* V. **6**: pr; **17**: 5. *v. farliþi,* V. **9**: 1. 2) vårda sig, bry sig om: curare, pensi habere. *vil hvarti væþia æller v. ok æi* &c., allitt., vårdar sig hvarken om att vädja eller &c.: neque curat pignore dato appellare, nec &c. Kk. **19**: 4. 3) ansvara för: praestare (periculum rei, damnum &c.) *v. husum* &c. M. **47**: 6. *v. iorþ,* J. **4**: 2. *v. sarum,* M. **25**: pr. *v. brutum* v. *handaværkum sinum,* J. **15**: 4; V. **24**: 1. *v. baþi leþu ok liuvu,* vide *Leþer. v. fore (fæ* &c.*),* M. **1**: 1. *varþi brom uppi,* perperam, V. **20**: 3. not. 60. 4) öfverlemna, gifva: dare, tradere. *obright* v. *obrighþu v.,* Kp. **5**: 2, 5. *v. eghandu afraþ,* J. **12**: pr. Cfr. *Andvarþa.* 5) angå, röra: attinere, spectare. *v. kirkiu bygning, klærka* &c. Kk. **1**: 2; **20**. Cfr. *Um varþa.* ☼

Varþa, v. n. vide *Værþa.*

Varþer, m. vård, vakt: custodia, excubiae. *skip ær i varþ ok i vaku komit,* d. ä. der har börjat att hållas vakt dag och natt: custodia in nave die noctuque haberi coepit (nisi *utan varþ ok vaku* legendum sit; cfr. ÖGL.), Kg. **11**: 1. *varþ taka, ut sætia, halda, sætia man i varþ* &c. Kg. **12**. *skæra man i -þi,* vide *Skæra* 2. Cfr. *Bya-, Böta-, Stranda varþer.* ☼2

Varþhald, n. vakthållning: excubatio. Kg. ind. **12**; cap. **12**: 1. ☼2 *(varþ hælde)*

Varþmaþer, m. vaktkarl, post: excubitor. Kg. **12**: pr.

Varþnaþer (varnaþer), m. 1) omvårdnad och ansvarighet: cura, tutela (cum praestatione periculi &c. coniuncta). *i -aþ bonda sins komin*, Æ. **2**: 1. *liggi bæggia þera v. a (barni)*, Æ. **23**: 2. *-aþ mans a læggia* (cfr. ÖGL.), V. **7**: 2. 2) person, som är under en annans omvårdnad, anhörig: homo, qui sub alius cura est, aliquis ex familia. Kk. **12**: 2. *hava döþan -aþ fore durum*, vide *Dyrr*. ☼

Vass, m. vass, säf: iuncus. V. **16**: 2. ☼2

Vatn, n. 1) vatten: aqua. Kk. **11**: 1; V. **5**: 1; **22**: 1. Cfr. *Offsinnis vatn*. 2) sjö eller ström: lacus v. flumen. M. **19**: 2; V. **2**: 6; **16**: pr, 2; **17**: pr; **20**: 3.)(*land*, J. **4**: 1. Cfr. *Fiskvatn*. ☼

Vatn fynd, f. fynd, som hittas i vatnet: res in aqua inventa. M. ind. **54**; cap. **53**: 2.

Vatn qværn, f. vattenqvarn: mola aquaria. V. **22**: 2.

Vatn tæppa, f. vattenupdämning: obstructio aquae. V. **22**: pr.

Vaþa bot, f. (vide VGL.) M. **2**, **7**: 4; **23**: 1; Kp. **11**; V. **24**: 1, 2; Add. **14**. *liggia i -tum*, M. **7**: pr; **19**: 2; V. **5**: pr, 1; **23**: 6. not. 80. *biuþa v.*, Kk. **6**: 2; M. **7**: 1; **23**: 4; V. **24**: pr. *böta v.*, Æ. **23**: 3; M. **19**: 2. *fylla vaþa eþ ok v.*, M. **7**: 2. ☼

Vaþa brander, m. i. q. *vaþa elder*. Kk. **6**: 2. not. 89.

Vaþa elder, m. vådeld: incendium fortuitum. V. ind. **24**; cap. **23**: 6; Add. **14**.

Vaþa eþer, m. (vide VGL.) M. **5**: 1; **7**: 2; **23**: 2. not. 57; Add. **14**. *biuþa v.*, M. **7**: 1; **19**: 2; V. **24**: 3. *til biuþa v. tvæggia manna ok siælver han þriþi*, M. **23**: 2. *biuþa v. atertan manna*, Kk. **6**: 2; V. **24**: pr, 2. *tiu manna v.*, V. **24**: 2. ☼

Vaþa fæ, n. i. q. *vaþa bot*. Kk. **6**: 2. not. 81.

Vaþa gæld, n. i. q. *vaþa bot*. Kk. **6**: 6; Kp. **11**. not. 24. *gilder mæþ -dum*, M. **6**: 1, 2. *liggia i -dum*, M. **2**: 1; **5**: pr; **19**: 2. not. 78; V. **23**: 6.

Vaþa værk, n. (vide VGL.) M. **6**: 3.)(*vilia værk*, M. **3**. ☼

Vaþi, m. (vide ÖGL.) Æ. **23**: 2; M. **4**, **7**: 3; **19**: 2; **23**: 1, 2; **29**: 3. *mæþ v.*, Kg. **11**: 2; Æ. **17**: 1; M. **7**: 2; **19**: 2; **22**, **23**: pr; V. **6**: 2; **29**: pr. *fylghia v.*, Kk. **6**: 2; M. **23**: 2; V. **24**: 3; cfr. *Fylghia* 5. *handlös v.*, vide *Handlös*. *bloþsars* v. *fullsæris v.*, vide *Bloþsar*, *Fullsæri*. Cfr. *Vilia værk*; *Brand-*, *Bak-*, *Elds vaþi*. ☼

Veruld (værœld), f. verld: mundus. Kk. **1**: pr; V. **29**: 2. not. 89.

Vet, vide *Vita*.

Vigh (gen. *vighis*, Æ. **10**: pr., nisi forte hoc ad proprium nomin. *vighi* sit referendum; cfr. VGL. I. Orb. **6**. not. 14.), n. strid: pugna. Æ. **10**: pr; Add. **2**. *v. ok værn*, strid för att försvara sig: pugna defensionis caussa incepta, *v. o. v. ganger gen*, M. **11**: 1. et not. 90. *standa gen mæþ v. o. v.*, M. **47**: 2. (Cfr. *Envighe*.) ☼1

Vigher, adj. 1) stridbar, vapenför: pugnax, par armis gerendis. *v. man*, Kg. **10**: 1. 2) frisk, i godt stånd: vegetus, bene comparatus. *v. garþer*, Add. **13**. *v. ok vælför*, allitt. a) om en menniska: de homine, J. **8**: pr; b) om gärdsgård: de saepe. V. **6**: 1. Cfr. *Ovigher*.

Vighia, v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *v. kirkiu*, *krismu*, *gript* &c. Kk. **4**, **5**, **8**: 1; **22**: pr. *vighþer sten*, en på altaret lagd sten, under hvilken, i ett fyrkantigt hål, reliqvier voro förvarade: lapis altari impositus, sub quo, in quadrata cavatura, sanctorum reliquiae erant conditae. Kk. **14**: 10. 2) ordinera: ordinare (clericos). *v. klærka*, Kk. **4**: 1. 3) kröna (konung): sacro ritu coronare (regem). *til krunu v. (kunung)*, Kg. **3**. 4) viga: nuptias conficientibus

benedicere. Kk. **9**: pr; **15**: 2. *saman v.*, Kk. **15**: 2. *-as viþ konu*, Æ. **19**. 5) (vide ÖGL. sub 4.) *lik v.*, Kk. **8**: 1; **12**: 1. Cfr. *Ovighþer.* °

Vighilsi, f.? invigning: consecratio. *kunungs v.*, d. ä. kröning: sacer coronationis ritus. Kg. ind. **3**.

Vighis valder, vide *Vighvalder*.

Vighning, f. 1) invigning: consecratio. *kirkiu v.*, Kk. ind. **4**. 2) vigsel: benedictio nuptialis. Kk. **9**: pr. Cfr. *Hionavighning*.

Vigninga lius, n. (vide VGL. v. *vixla lius.*) Kk. ind. not. 53. IX.

Vighvalder, *vighis valder*, m. (vide VGL.) M. **12**: 4, 6. *gæld æptir -valli*, d. ä. efter dråpets beskaffenhet: mulcta secundum qualitatem homicidii; i. q. antea exprimitur: *bot æptir brutum sinum*, M. **10**: 1. °

Vika, f. vecka: septimana. M. **44**: 2; **45**: pr; J. **20**: pr; Kp. **9**: 3; Þ. **8**: pr. °

Vilder, adj. (vide ÖGL.) *v. fara*, errare. V. **12**: pr; **13**: 1. °

Vili, m. vilje: voluntas. Kk. **14**: pr; Æ. **1**: 2. &c. *mæþ vilia*, M. **13**: pr, 1.)(*mæþ vaþa*, M. **22, 23**: pr. &c. Cfr. *Goþvili.* °

Vilia, v. a. vilja: velle. impf. *vildi*, Kk. **14**: 5. &c. pl. 1. p. *vildum*, Conf. præs. conj. *vili*, Kk. **3**. *þæs -andis*, Kg. **5**: pr. °

Vilia værk, n. (vide VGL.) M. **2**: 1; **13**: 1; **23**: 3; **24**: pr.)(*vaþa værk*, M. **3**. *mæþ v.*, upsåtligen: consulto. Kg. **11**: 2; M. **13**: pr; **19**: 2; V. **6**: 2. *þa komber vaþi i v.* (cfr. *Koma 1*), M. **7**: 3. *væri þa vaþi i -kum*, M. **19**: 2; **23**: 2; V. **24**: 3. °1

Vilia værks drap, n. viljadråp: homicidium consulto factum. M. ind. **9**.

Villa, f. villa: error. Vide *Domvilla.* °2

Villa, v. a. villa: turbare. *v. buþkafla*, föra honom åt orätt håll: tesseram prava via transmittere. Þ. **1**: 1. °2

Vin, m. vän: amicus. Kk. **14**: pr. not. 6. pag. 52; Kg. **7**: 1. Cfr. *Ovin.* °

Vin, ? (Anglo-Sax. *vin*, labor, fortitudo &c.) vinning, bemödande, omsorg: studium, cura. *v. a læggia*, vinlägga sig: curam ponere v. adhibere. Conf.

Vindögha, n. (vide ÖGL.) M. **47**: 1. °2

Vinna, v. a. 1) vinna, segra: vincere. *v. delo*, J. **22**. *v. mal*, Þ. **2**: 1. *v. iorþ* (cfr. ÖGL.), J. **9**: 5. *v.*, absolute, Þ. **5**: 7. *v. sin delobroþor*, d. ä. öfvervinna: superare. Kk. **19**: 1. coll. Þ. **6**: pr. 2) öfverbevisa: convincere. *laghlika vunnin til valdsgærning* v. *þiufnaþar*, Kg. **6**: 2; M. **39**: pr. *laghlika -as up a ræt sin*, M. **47**: 5. not. 67. Cfr. *Lagh-*, *Til vinna.* 3) *vinnas*, pass. finnas, vara till: exsistere, adesse. Æ. **25**: pr; M. **10**: 1. *v. at*, V. **25**: 1. *v. til*, Þ. **8**: pr. °

Vinter, m. 1) vinter: hiems. Kk. **7**: 6. 2) år: annus. V. **23**: 6. °

Vir (vi), pron. (vide VGL.) Kk. **7**: 6; Kg. **9**: pr; Æ. **25**: 1; J. **23**. &c. gen. *var*, Conf. dat. et acc. *os*, Kg. **12**: 2; Æ. **25**: 1. &c. Hoc pronomine, de se loquens, utitur rex, Conf.; Præf. Cfr. *Vit.* °

Virþa, v. a. (Isl. *virda*) värdera: aestimare. *skaþa mæta æller* v. *ok v.*, V. **6**: 1. °1

Virþning, f. heder, vördnad: honor, veneratio. °2 Inde

Virþninga værþer, adj. hedervärd, vördnadsvärd: honorandus, venerabilis. Conf.

Visa, v. a. visa: monstrare. Conf. not. 28; Kp. **9**: pr. *han haver vald v. i by* v. *aker* &c., d. ä. gifva köparen anvisning på jord: fundum emtori adsignare. J. **4**: 7. Cfr. *Avisning.* °

Viss, adj. viss: certus. *vist umbuþ*, Kg. **10**: 2. °1

Vist, f. vistande: mansio, commoratio. Vide *Lands-*, *Samvist*. °

Vist, f. mat: cibus. Vide *Skipvist*. °1

Vistahus, n. visthus, skafferi, magasin för matvaror: cella penuaria. Kk. **2**: 1. *kunungs v.*, Kg. **10**: 2. Scribitur *visthus*, Kk. **2**: 1. nott. 38, 39.

Vit, n. 1) vett, vetskap: scientia, notitia. *mæþ viti sinu*, M. **19**: 1. 2) vett, förstånd: ratio, mens. *til vits koma* (cfr. ÖGL.), Kk. **14**: pr; Æ. **1**: 4; **7**: 3. Cfr. *Mans-*, *Samvit*; *Af vita*, *Oviti*. °

Vit, pron. dual. vi (två): nos (duo). Æ. **10**: 1; **11**: 2. Cfr. *Vir*. °1

Vita (præs. *vet*, impf. *visti*), v. a. 1) veta: scire. Kk. **10**, **15**: 1, 2; Æ. **1**: 1; **17**: pr. &c. *iæk vil lot min v.*, Æ. **11**: 2; V. **16**: 2. *vet næmpna stamboa*, M. **12**: 7. *þæn samband görþi vitandi*, sciens (sc. eam antea esse desponsatam). Kk. **15**: 1. *vitandi man* (i. q. *til vits komin*),)(*ovormaghi*, M. **23**: pr. coll. **22**. 2) vetta: vergere. *til lands* v. *hafs v.*, Kg. **11**: 2. °

Vita, v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iuramento). *v. forfall*, *lof*, *fang* &c. Kk. **12**: 1, 2; Æ. **1**: pr; **11**: 2. &c. *v. siu ben*, sc. ea e vulnere esse exemta. M. **24**: 2. *v. mal* v. *drap sæt ok böt*, Kg. **11**: 1; M. **17**: pr. *v. guldit*, J. **5**: pr; **11**. *buþkafla fram v.*, vide *Fram*. *v. faþur*, probare aliquem patrem suum esse. Æ. ind. **23**. *v. man til barna faþurs*, Æ. **23**: pr. *v. drapara*, Add. **8**. *v. sik i tak*, vide *Tak*. *v. mæþ fæþernis vitu*, Æ. **11**: 2. *v. mæþ vitnum*, Add. **13**. *v. mæþ eþe sinum*, Þ. **8**: 2. *v. m. ens sins eþe*, M. **24**: 2; **43**: pr. *v. m. tvem mannum*, Kg. **12**: 1; M. **45**: 1; J. **11**: 1; V. **6**: 2; **7**: 2, 3; **16**: 1. *v. m. eþe tvæggia manna ok siælver han þriþi*, J. **11**: pr. *v. m. tvæggia manna vitnum ok s. h. þ.*, Þ. **1**: 1. *v. m. tvem (viþer væru) mannum ok s. h. þ.*, Kg. **12**: 2; Æ. **25**: 1; M. **23**: 2; **43**: 1; **44**: 1; J. **12**: pr; V. **6**: 1; Þ. **2**: 1; **7**: 4; **12**: pr; Add. **14**. *v. m. tvem præstum ok s. h. þ.*, Kk. **12**: 2. *v. m. þriggia præsta eþe*, Kk. **13**: pr; cfr. not. 92. ibid. *v. m. sinum taka ok þingvitnis mannum tvem* v. *þingvitnum æptir*, M. **23**: 2; Þ. **5**: 3. *v. m. fæm (viþer væru) mannum ok siælver han siætti*, Æ. **25**: 1; M. **43**: 1; Þ. **7**: 4. *v. m. sæx mannum*, M. **23**: 3. *v. m. styrimanni sinum ok hassætum sæx*, Kg. **11**: 1. *v. m. tvæggia qvinna vitnum ok tiu manna eþe*, Æ. **10**: 1. *v. m. sæx mannum ok sæx konum*, M. **11**: 6. *v. m. tolf mannum*, Þ. **5**: 4; **7**: 4. *v. m. atertan manna eþe*, Æ. **1**: pr; **11**: 2. *v. m. atertan mannum*, Æ. **25**: 1. 2) intyga, utlåta sig öfver: affirmare, edicere. *v. huru mykit han gaf*, de ipso donatore, Kk. **14**: pr. *þæt skulu (bolags) fastar* v. *vitni v.*, Kk. **14**: 5; J. **16**: 1. *þæt aghu v. atertan (boskiptis fastar)*, Æ. **11**: 2. *bygninga vitni aghu v.*, J. **13**: 5. *þæt skulu grannar v.*, V. **11**: pr. *tve mæn* (sc. testes) *skulu v.*, Kk. **14**: 1. not. 35. *vitin þæt þrir þingsmæn*, M. **39**: 2. *sæx (mæn)* (sc. testes) *v.*, M. **9**: 4; **33**: pr; V. **14**: 8, 9. *þæt skal næmpd v.*, Kp. **9**: 1. Cfr. *Hundaris næmpd*. *lænsman ok (atta) attungs mæn skulu v.*, Kg. **10**: 8. *þæt skulu sæx mæn v.*, sc. nemda sex viris constans. M. **28**: pr. *tolf mæn* (i. e. *næmpd*) *skulu v.*, vide *Tolf*. *þæt skulu tve præster ok tve bönder v.*, Kk. **2**: 2. nott. 1, 2. *þer* (sc. quatuor viri nominati) *skulu v.*, Kp. **2**: pr. *(v. ok ransaka*, Æ. **23**; pr. not 55.*)* 3) svärja: iurare. *v. annan fallin ok annan varþan*, Þ. **9**: 1. *v. man saklösan*, Kp. **2**: pr. *viti* (i. e. *dyli*) *mæþ ens sins eþe*, M. **40**. *viti siælver lat sit huru mykit þæt ær*,

V. **25**: 1. Cfr. *Epviti.* 4) bevisa, ådagalägga: arguere, ostendere. *os vitis þungi* &c. Conf. *v. annat iæmgilt fore væra,* V. **23**: 3. 5) tillvita, beskylla: accusare. *v. manni sak, hor* &c. Kk. **13**: 1; **15**: 3; M. **9**: 3; **26**. &c. *v. manni barn,* Æ. **23**: pr. *kan manni -as at* &c. M. **15**: 1. *man vitis um mal,* M. **15**. pr. °

Vita, f. bevisning: probatio. Vide *Fæþernis vita.* °1

Viter, adj. (vide VGL.) Conf.; (Præf. not. 39.) °1

Viti, n. vite, böter (för försummelse att erlägga utskylder): mulcta (ob pensionem tributorum neglectam). *fore vitina (vitit* aut *at vitinu* legendum videtur*),* Kg. **10**: 6. Cfr. *Aviti.* °1

Vitirliker, adj. veterlig: notus. Conf.

Vitna, v. a. 1) bevisa med vitnen: testibus probare. *v.*)(*viþ laghum taka,* M. **25**: 1; Þ. **9**: pr. *v. mæþ frælsum mannum,* Þ. **9**: 4. *v. in til mans mæþ tvem mannum ok siælver han þriþi,* Kp. **1**: 1. Cfr. *Til vitna.* 2) vitna: testari, testimonium dicere. Kk. **14**: 1; J. **16**: 1; Þ. **9**: 3; Add. **17**. *vitni aghu -as* &c. Kk. **16**: 1. *v. ran minna æn* &c., *v. þyst til half mark,* M. **33**: pr; **49**: pr. *þe sæx sum drapit -aþu,* qui testes erant de facto homicidio. M. **9**: 4. *þer sum þe sæx til v.,* ibid. not. 59. 3) intyga (om nämnd): adfirmare, pronuntiare (de nemda). *tolf mæn v.,* vide *Tolf. tolf mæn v. man til (gærning),* d. ä. förklara att han begått brottet: adfirmant eum crimen commisisse. Kg. **6**: pr; M. **30**: 1. not. 50. *v. þer* (sc. quatuor viri nominati), Kp. **1**: 2. *syn -ar,* vide *Syn* 2. *hundaris syn -ar,* V. **17**: 4. *folklands syn -ar mæþ v. a mot hundaris syn,* ibid. *synamæn v.,* V. **6**: 1. °

Vitni, n. 1) bevis: probatio. *enunga v.,* M. **31**: pr. *mæþ slikum* v. *þylikum -num,* Kk. **15**: 3; Kp. **10**: 3. *at samu -num væri* &c., på samma sätt bevises: eodem modo probator. M. **28**: pr. *hvart æptir sinum -num,* pro qualitate caussae, secundum prolatam probationem. Ibid.; cfr. *Viþer band. binda v. a man,* Þ. **9**: 4. *fylla v. a man* v. *til mans,* vide *Fylla* 2. Cfr. *Offhalds vitni.* 2) vitnesbörd, bevisning genom vitnen: testimonium, probatio per testes. *v. bæra,* Kk. **14**: 1; Æ. **11**: 1; **16**: 2, 3; Þ. **11**: pr. *barn bær v.,* vide *Barn* 2. *(bolster ok blöia bær v.,* vide *Blea.) v. borin ok æi svorin,* anfördt men ännu icke besvuret vitnesmål: testimonium prolatum at nondum iuramento confirmatum (cfr. ÖGL. v. *forfall*), Þ. **9**: pr. *v. aghu vitnas* &c. Kk. **16**: 1. *taka v. af manni,* Kg. **12**: 1. *mæþ fasta -num, æptir bolagsfasta -num,* Æ. **12**; J. **16**: 3. *ens mans v.,* Þ. **9**: pr. *tvæggia manna v.,* Kk. **15**: 3, 6, 8; **16**; Kg. **11**: 2. &c. *tvæggia qvinna v.,* Æ. **10**: 1. *sæx manna v.;* J. **17**; V. **18**: 1; **25**: pr; Þ. **9**: pr. 3) vitnes ed: iuramentum testis. *stava v.,* Þ. **9**: 3. *sværia v. (a man),* M. **37**: pr; Þ. **9**: pr. Cfr. *Þingvitni.* 4) nämnds ytrande: sententia a nemda pronuntiata. *tolf mæn bæra v.,* Þ. **3**: 1. *þæt liggi a tolf soknamanna -num,* Kk. **6**: 6. *mæþ tolf manna -num,* V. **25**: pr. *æptir synamanna -num,* V. **17**: 1; **23**: 1. *hundaris syn biuþer væþning* v. *væþ æptir sinum -num,* d. ä. sedan hon ytrat sig: post pronuntiatam sententiam. V. **17**: 4. 5) vitne: testis. Kk. **14**: 5; **15**: 5, 8; **16**; Kg. **11**: 1. &c. *gripa til -na,* vide *Gripa* 2. *orka v., fællas at -num,* Kg. **12**: 1, 2. *falla at -num,* M. **9**: 3. not. 45; **26**. n. 55; V. **29**: 1. *v. skulu ganga* &c. M. **33**: pr. *mæþ þöm samu -num, mæþ sannum -num,* d. ä. i deras närvaro: iis praesentibus. Æ. **6**: 1; M. **39**: 2; V. **12**: 2. *mæþ fullum*

-num, M. **39**: 3. coll. **36**. &c. *mæþ skyldastu -num,* d. ä. med andra slägtingar såsom vitnen till förvaltningen och granskare deraf: una cum aliis cognatis de administratione cognoscentibus. Æ. **7**: 3. coll. iis, quae in fine cap. leguntur. *höghri* v. *læghri v.,* vide *Högher* 2. Cfr. *Aterfangs-, Bræþa-, Bygninga-, Forbuþs-, Forfalls-, Friþ-, Köp-, Lans-, Leþsna-, Lofs-, Lysninga vitni.* °

Vitnisbær, adj. (a *vitni bæra*) vitnesbär: cui licet testimonium dicere. **Þ**. **14**: 2. not. 100.

Vitnis mal, n. mål, hvari käranden med vitnen beviser sitt påstående: caussa, in qua actor rem testibus probat. V. **16**: 1; **Þ**. **9**: pr; **11**: pr. *all v. aghu bolfast væra* (i. e. *i allum -lum aghu vitni bolfast væra*), **Þ**. **9**: 5.

Vitnis man, m. vitne: testis. Kk. **15**: 3, 8. not. 20; V. **16**: 1. n. 19. °

Vitsorþ, n. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *ægha* v. *hava v.,* M. **30**: 5; **43**: pr; **47**: 1, 2; V. **17**: 3; **Þ**. **1**: 1; **3**: pr. *ægha* v. *hava v. vita,* Kk. **12**: 2. not. 51; **14**: pr; M. **11**: 6; **23**: 3; V. **16**: 1. *þæt ær v. þæs ... vita,* Kg. **12**: 1. *han a v. væria,* M. **43**: pr. *væriandi* v. *þiuver ær til v. komin,* M. **33**: 1; **39**: 3; Add. **9**. *þem gifs (vald ok) v.,* Kp. **3**: 1; V. **6**: 2; **27**: 1. *þa gifs (skiptis* v. *köp) fastum* v. *lansvitnum (vald ok) v.,* J. **6**: pr, 3; **8**: pr; Kp. **6**. *v. standi fore hanum,* rättigheten att värja sig med ed tillkommer honom: ei competit ius iuramento se defendendi. M. **47**: 1; V. **14**: 8; **24**: 4; **Þ**. **7**: 3. *standi fore bonda v. þrætylfta eþer,* M. **41**: pr. *döma dom til eþa æller -þa,* d. ä. döma till ed: sententiam ferre de iuramento dando (verba *eþa* et *-þa* enim non respiciunt diversas res). **Þ**. **10**. *þem til -þa sik vil væria,* **Þ**. **3**: pr. *standi a sinum -þum* (i. e. *dyli*), Kp. **8**: 1. coll. pr. *tappa -þum,* Add. **12**. 2) bevisningskraft: vis probandi. *garþum, aum* &c. *gifs (vald ok) v.,* V. **17**: pr, 1, 3, 5. *enum stene gifs ængin v.,* V. **18**: pr. 3) bevisning: probatio. *standi þæt a þæs -þum* &c. V. **14**: 7. *gripa til -þa,* **Þ**. **3**. *standi a -þum slikum* &c., *væria sik mæþ samu -þum,* ibid. *fylla v. sin,* **Þ**. **12**: pr. *fællas* v. *falla at -þum,* M. **44**: pr; **Þ**. **12**: pr. 4) (vide ÖGL. sub 2.) *þöm gifs (vald ok) v. ær skipta* v. *byggia vil,* J. **14**: 1; V. **14**: 13; **16**: 2; **23**: pr. *hanum gifs v. til skipt,* Æ. **11**: 2. 5) (vide ÖGL. sub 3.) *væri þæt v. hans,* **Þ**. **10**. *þa gifs þem v. barna goþs at raþa,* Æ. **7**: 3. *han a vald ok v. köpa* &c. J. **3**: pr; **4**: 7. *gifs þöm vald ok v. þær haghi haver um hværft* &c., d. ä. rättighet att behålla jorden: ius habeto retinendi fundum. V. **20**: 2. °

Vitvillinger, m. (a *villa,* turbare) vettvilling, afvita menniska: homo mente captus. Kk. **14**: pr; Kg. **10**: 2; J. **4**: 5; **8**: 1, 3. Cfr. *Galin.*

Vixla bref, n. ordinationsbref: litterae testimoniales de ordinatione v. inauguratione sacerdotis. Kk. **5**.

Viþ, viþer, præp. c. acc. v. dat. 1) vid: iuxta, ad, in. *v. ren,* Kk. **7**: 3. *v. upsalir,* Kg. **1**. *byggia v. annan,* bo tillsammans (i samma by): cohabitare (in eodem pago). V. **29**: 2. cfr. *Viþerbo. synis odder v. und,* vide *Odder. v. væra,* Kk. **8**: 2; **14**: pr, 1; **22**: 2. &c. cfr. *Sæx, Tver. v. kænnas,* vide *Kænna 4. v. lagh ok ne komin,* vide *Lagh* 2. *koma duli* v. *lykt v.,* J. **4**: 3. not. 19; V. **14**: 7; **Þ**. **7**: pr. cfr. *Koma 3. sighia ia v.,* vide *Ia. værþa var v.,* vide *Var.* Cfr. *Binda 3, Laghbinda, Þryskas.* 2) med: cum. *göra köp v. annan,* Kp. **4**. *dela v. annan, v. delas,* vide *Dela 3.* Cfr. *Skilia 1, Skipta 1, Vighia, Væþia.* 3)

emot: contra. *bryta v. man,* vide *Bryta 4. v. laghum, fæstnaþa fæ* &c. *taka,* Conf.; Æ. **1**: 1; M. **1**: pr. &c. cfr. *Viþ taka.* Cfr. *Aværkan.* 4) (vide ÖGL. sub 4.) *taka halft v. þriþiung v. annan,* Æ. **7**: 2; **11**: pr. *lösa sik v. bonda* &c., vide *Lösa 3 b.* °

Viþa kaster, m. vedkast, vedstapel: strues lignorum. M. **6**: 1.

Viþari, adv. vidare: latius. Vide *Elder.* °2 *(viþarin)*

Viþ binda, v. a. öfverbevisa: convincere. *man (mæþ vitnum) v.,* M. **11**: 4; Kp. **10**: 3; V. **12**: 2; **14**: 8; Þ. **8**: 1; **11**: pr. *man v. mæþ fæm mannum ok siælver han siætti,* M. **44**: 1. *man v. mæþ sæx mannum,* M. **9**: 3; **26**. *tolf mæn* (i. e. nemda) *binda man viþ (mæþ eþe sinum),* M. **30**: pr; **51**: 2; Þ. **12**: pr. Cfr. *Viþer band.*

Viþer, m. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Vide *Döþviþer.* 2) skog: silva. Vide ind. n. pr. v. *Holaviþer.* °

Viþer band, n. bevisning, hvarigenom någon blir förvunnen: probatio, qua aliquis convincitur. *æptir -dumin* (i. q. *hvart æptir sinum vitnum,* vide *Vitni 1*), Þ. **11**: pr.

Viþerbo, m. en som bor tillsammans med en annan, (viderboende): cohabitator. *v. balker,* d. ä. om förhållandet emellan dem som bo tillsammans eller äro delegare i samma by: de iure cohabitantium in pago. V. rubr.; cap. **29**: 2; Add. **13**. Ratio tituli explicatur verbis: *huru hvar skal viþ annan byggia,* V. **29**: 2.

Viþer ganga, f. erkännande, bekännelse: confessio. *göra v. a tiund,* confiteri se decimas pendere debere. Kk. **7**: 8. Cfr. *Viþ ganga.* °2

Viþerkænna, f. försök att tillegna sig, påstående att man är egare af en sak: conamen sibi adrogandi; actio eius, qui rem aliquam suam esse contendit. *böta fore -nuna,* J. **7**: pr. Cfr. *Viþ kænnas.*

Viþer skipli, viþskiple, ? vidskepelse: artes superstitiosae. *fara mæþ v.,* Kk. **16**: 1. Scribitur *viskipfel,* Kk. ind. not. 53. XVII. °1

Viþertaku þiuver, m. (vide VGL.) M. ind. **48**. °1

Viþertaku þypti, n. emottagande af tjufgods i förvar: rerum furtivarum receptio. M. **48**: pr.

Viþerværa, v. n. vara närvarande: adesse. Æ. **25**: 1. not. 63. Cfr. *Viþ 1.*

Viþer væru man, m. en man som är närvarande vid något visst tillfälle: vir, qui adest dum res quaedam agitur. *viti þæt mæþ tvem* v. *fæm -mannum,* i. e. viris qui aderant, cum debitum solveretur. Æ. **25**: 1.

Viþ ganga (viþer ganga), v. a. c. dat. (vide VGL.) Æ. **22**: 2; M. **17**: 1; **29**: 1; **43**: 1. &c. *man ganger viþ barni, gærning* &c. Æ. **23**: pr; M. **13**: 2; **17**: 1; **51**: 2. °

Viþ givas, v. dep. gifva sig till, befatta sig med: adgredi, accedere (ad aliquid faciendum). *vil æi byrþaman v.,* sc. ad fundum emendum. J. **1**: pr.

Viþ hæta, v. a. c. dat. äfventyra, våga, förlora: periclitari, perdere. *þæn ænkti haver v.,* Þ. **7**: 3. *hæti viþ þrim markum, viþ botum,* d. ä. böte: mulctator. Kk. **12**: 1; V. **14**: 12; **20**: 3. not. 58; **22**: 1; Þ. **7**: 2. *lagha botum v.,* V. **1**: 1.

Viþ koma, v. n. 1) tillstädeskomma: advenire. J. **20**: 1. *þær komber æi lykt viþer,* d. ä. inträffar, der är ej saken slutad: finis caussae non adest, caussa nondum finita est. Þ. **7**: pr. 2) förmå, kunna göra: facere posse. *sum han -mber,* så godt han förmår: quam maxime poterit. M. **38**; Kp. **9**: 2; V. **17**: 5; **18**: 1.

Viþ kænnas, v. dep. 1) vilja tilleg-

na sig, påstå något vara sitt: velle sibi appropriare, rem suam esse contendere. J. **19**. *vil byrþaman v.*, d. ä. göra jorden till sin, köpa den: fundum suum facere, emere. J. **1**: pr. 2) erkänna: fateri. Æ. **10**: 2; M. **8**: pr; **9**: 4; **29**: 1; **48**: 1. *karl ok kununger kænnas viþ (takit)*, fatentur se mulctam accepisse. Þ. **7**: pr. — Cfr. *Kænna 4*.

Viþ taka, viþer taka, v. a. emottaga: accipere. Æ. **1**: 1; J. **1**: pr; Kp. **3**: 1; V. **7**: 1; **11**: 3; Þ. **5**: pr. *þær aghu suþermæn v.*, sc. regem. Kg. **2**. *vilia barn v.*, sc. parentem alendum. J. **21**. *vil han æi v.* (cfr. ÖGL.), Kp. **1**: 1. Cfr. *Viþ 3*. ⚬

Viþ vara, v. a. tillsäga: commonere, nuntiare. Kk. **14**: 8.

Viþ þorva, viþer þorva, v. a. c. acc. v. gen. behöfva, tarfva: egere, opus habere. Conf.; Kk. **2**: 1, 2; **7**: 4; J. **4**: 5, 6; Kp. **9**: 2; V. **4**: 1; **23**: pr. *þa þurfti æi lagha viþ*, legibus non opus esset. Præf.

Um, præp. c. acc. 1) omkring: circum. *gærþa um ængiar*, V. **6**: 3. *gærþa um sik*, V. **17**: 5. *garþ um* (sc. *korn* v. *hö*) *sætia*, V. **10**: 2. *værn um* (sc. *tiund* &c.) *halda*, Kk. **7**: pr. &c. *komber um* (sc. *iorþ*) *garþi*, V. **20**: 2. *tve* v. *flere byar liggia um værn ena* v. *en almæning*, d. ä. hafva gemensam stängsel eller skog: communi saepe vel silva utuntur. V. **13**: 1; **20**: pr. *tve æru um lamb et*, coniunctim danto unum agnum. Kg. **10**: 3. *þa ma klöf um klöf ganga*, vide *Klöf*. 2) omkring, öfver: per. *um alt rikit*, Kg. **9**: pr. 3) om, angående: de. *um kunung ok kunungs epsöre* &c. Præf.; Kk. ind. &c. *iavas um hvat* &c. Kk. **11**: 1. *um huru* &c. Add. **8**. 4) i afseende på: ratione (rei). *sitia qvær um öre, um þæt buþ*, J. **10**; Þ. **1**: 1. *um þry skip*, Kg. **10**: 1. *saklös um dulghadrap*, Add. **8**. 5) om, på, i (tid): in (tempore), per (tempus). *um iula tima, en sunnudagh, iul, olafsmæssu, siunda dagh* &c. Conf.; Kk. **6**: 6, 7; **7**: 6; **8**: pr. &c. *um morghin, sumar*, Æ. **4**; J. **12**: pr. *um ar*, pro uno anno. V. **13**. *um ar hvart*, Kk. **7**: 9. not. 84; Kg. **10**: 2; J. **21**; V. **11**: 2. *um arit*, quoque anno. Kk. **10**. not. 22; Kg. **10**: 2. *um þry* v. *sæx ar, nat ena, þre dagha*, Æ. **22**: 1; V. **7**: 1; **10**: pr; **21**. 6) *um sik*, för sig: separatim. *allir almænnilika ok hvar um sik*, omnes et singuli. Conf. *bötis hvart um sik*, Kk. **15**: 3; M. **24**: 2; **28**: pr. not. 86; **29**: 2. ⚬

Um (om), conj. om: si. M. ind. **39**; Kk. **1**: 2. not. 77; **4**: pr. n. 7; Æ. **11**: pr. n. 70. &c. ⚬

Umboa, v. a. i. q. *boa* 2. Kk. **3**. not. 83.

Umbuþ, n. ombud: mandatarius. *vist u.*, Kg. **10**: 2. ⚬1

Um egn, f. (vide ÖGL.))(*bolby*, Æ. **12, 13**.)(*bol bonda*, Þ. **8**: pr., ubi tamen v. *u*. intelligenda est de quibuscumque praediis, illo excepto, in quo habitat dominus. Scribitur *umægha, omægha*, ll. cc. in nott. ⚬2

(*Umgangilse*, ? i. q. *samvist*. Kk. **16**: 1. not. 99.)

Um huxa sik, v. rec. betänka sig: deliberare. Þ. **8**: 5.

Um hværva, v. a. kringhvärfva, omgifva: circumdare, cingere. *haghi u. (iorþ)*, V. **20**: 2.

Um hylia, v. a. öfverhölja, betäcka: tegere. Vide *Bylia*.

Um læggia, v. a. lägga omkring: circumponere. *byar aghu væra mæþ ra ok rör um laghþir*, i. e. limites circum pagos v. in confiniis positos esse oportet. V. **17**: pr.

Um siþir, adv. omsider: tandem. Conf.; Æ. prol.

Um skipta, v. a. ombyta, förändra: immutare. Conf.

Umskipti, n. ombyte, förändring: immutatio. Conf.

Umsæmia, v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). Kk. **5**. not. 94; **6**: 3. n. 1, 2; **8**: pr. n. 20.

Um varþa, v. a. i. q. *varþa 5. þem ær -aþi*, dem, hvilka saken angick: iis quorum intererat. Conf.

Um væla, v. a. i. q. *væla*. Conf.

Umægha, f. i. q. *um egn*, q. vide.

Und, f. (Isl. item; Anglo-Sax. *vund*) sår; egentligen sårets ytre del eller mynning: vulnus; proprie pars exterior v. orificium vulneris, per quod sanguis effluit (Isl. proprie scaturigo, BH.). *gönumlaghat sar -dir tvar*, ett sår som, då en del af kroppen är genomstungen, har två öpningar: vulnus quod, parte quadam corporis transfixa, duo habet orificia. M. **24**: pr; **27**. *synis odder viþ und*, vide *Odder*.

Unda, v. a. (Anglo-Sax. *vundian*) såra: vulnerare. Vide *Ærraþer*.

Undan, 1) præp. c. dat. undan: a, seorsum a. *hiælpa goþs u. eld* &c. M. **54**: 3. *ganger malseghande u. lænsmanni*, vide *Ganga 1. inlags fæ* &c. *skiptis u. mæti*, Þ. **8**: 3. Cfr. *Undan skipta. köpa bol u. bonda* (i. e. *landboa*), köpa jord ifrån landboen, så att han måste lemna den: emere fundum elocatum, ex quo ideo migrare cogitur colonus. J. **5**: pr. 2) adv. undan, bort: e medio, abhinc. *u. ryma, koma, skæra* &c. M. **10**: 1; Kp. **9**: 3; V. **9**: 1; **18**: 1. *föra u. bort*, M. **8**: 1. *koma bort u.*, V. **14**: 8. Cfr. *Flya*. °

Undan skipta, v. a. frånskifta, afskilja: facta divisione separare. Æ. **7**: 1, 2.

Undan taka, v. a. undantaga: excipere, eximere. Kg. **10**: 1. °1

Undir, undi, præp. c. dat. v. acc. under: sub. *koma u. þak*, V. **12**: pr. *koma u. las*, M. **47**: 6. *(dömas) u. sværþ*, vide *Sværþ. dömas u. stæghl*, M. **15**: 1. *ganga u. skript, döma man u. skript*, vide *Skript 2. iorþ ok goþs u. krununa*, M. **15**: pr. *markland iorþar u. kirkiu*, Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 5. *u. varum (sc. kunungs) naþum væra*, Conf. *standa u. landslagh* &c., vide *Standa 1. væþia u. syn, laghman* &c., vide *Væþia. qvælia u. laghman*, Þ. **10**. *fara u. land ok laghman*, Þ. **7**: 1. *aghi hvarghin (sc. by) vald u. annan ganga æi i tompta ra* &c., d. ä. likasom tränga sig in under den andra byn, genom åberopande af dess tomtarå &c. såsom bolstada skäl: uni pago non licet se quasi sub aedificia alterius intrudere, suos fines usque ad limites arearum alterius extendendo. Ragv. vertit: "alteri se submittere;" Locc. vero: "dolose sibi vendicare alienum." V. **17**: 2. °

Undir gift, f. (vide ÖGL. v. *undi gæf.*) *giva u.*, J. **13**: 2.

Unger, adj. ung: iuvenis. M. **11**: 2. *yngre*, compar. Kk. **19**: 2. not. 100. *yngster*, superl. Æ. **11**: 2. °

Unna, v. a. 1) älska: amare. Vide *Avund*. 2) unna, låta få eller behålla: benigne concedere v. dare. Kk. **5**; M. **54**: 3. Cfr. *Lif 2*. °1

Up, adv. up: sursum. *up at akri*, Kk. **7**: 3. *aker ligger up mæþ diki*, d. ä. ofvanför och jämte dike: ager superne adiacet incili. V. **4**: pr. *(garþ) up gærþa*, V. **6**: 1, 2. *up bryta*, vide *Bryta 5. sla dyrr up*, vide *Sla 1. lagh up giva*, vide *Giva 1. up a (uppa*, Kk. **15**: 2. *oppå*, et contracte *pa, på*, Kk. **1**: pr. not. 74.*)*, i. q. *a. up a stæghl*, M. **13**: 2. *rætta up a (garþa)*, Kp. **9**: 5. *brut liggia up a manni*, Kp. **9**: 1. *tala up a mal*, Kk. **15**: 2. *laghvinnas up a ræt sin*, M. **47**: 5. °

Up biuþa, v. a. upbjuda, erbjuda (åt slägtingar till lösen): offerre (cognatis fundum vendendum). J. **2**: 2.

Up boa, v. a. reparera (det som är förfallet): reparare, reficere (quae ruinosa sunt). *hus u.,* Kk. **2**: 2.

Up brinna, v. n. upbrinna: comburi. Kk. **6**: 2; V. **24**: pr.

Up brænna, v. a. upbränna: concremare. V. **24**: 1; **25**: 1.

Upbyggia, v. a. upbygga: exstruere. Kk. **2**: 2; V. **23**: 1. not. 59; **25**: pr.

Upbyrian, f. början: initium. Præf. Scribitur *obyrian,* ibid. not. 28.

Updræt, f.? updragning: elatio, tractus quo aliquid sursum fertur. *u. skipa,* fartygs updragande på landet: navium tractus in aridum. M. **6**: 2.

Up döma, v. a. (vide VGL.) *eþ u.,* Kk. **19**: 4. °1

Up ganga, v. n. upgå: oriri. *sol ær -gin,* Kg. **12**: 1. °2

Upgærþ, f. odling: cultura terrae. *göra u. a annars bolstaþ,* åverka annans jord: usurpare alienum fundum. V. **13**: pr. *nyar -þir,* V. **21**: pr. *göra u. til akers* v. *ængia,* V. **21**.

Up göra, v. a. upbygga, iståndsätta: exstruere, reficere. *bro u.,* V. **23**: 1.

Up halda, v. a. förhålla, undanhålla: retinere. *guþslikama* v. *reþskap fore manni u.,* Kk. **1**: 2. not. 73; **6**: 7; **7**: 8.

Up hugga, v. a. hugga up, sönderhugga: excidere, rescindere. *garþ u.,* V. **6**: 2.

Up hængia, v. a. uphänga: suspendere. M. **38**; V. **18**: 1. °

Up kasta, v. a. upkasta, uprifva: proprie sursum iactare; evertere, demoliri. *ra ok rör u.,* i. e. e terra eruere. V. **17**: 4. *bygning* (sc. molinam) *u.,* ex aqua eiicere. V. **22**: 1.

Upkliva, v. n. upklifva: scandere. M. **6**: pr.

Up koma, v. n. tillkomma: advenire. V. **20**: 2.

Up lata, v. a. öpna: aperire. *værn u.,* V. **10**: pr. °

Uplændingiar, m. pl. Upländningar: Uplandiae incolae. Kg. **2**.

Uplændsker, adj. Upländsk: Uplandicus. *-sk lagh,* Præf.; Æ. **3**: pr.

Up læsa, v. a. upläsa, öpna: reserare. M. **47**: 1, 2; **48**: pr. not. 86.

Up mæla, v. a. upmäta: metiri, admetiri. Kp. **2**: 1.

Up nöta, v. a. förtära: consumere. J. **21**.

Uppa, vide *Up.*

Uppi halda, v. a. c. dat. 1) i. q. *halda 4. garþi, brom u.,* V. **17**: 5; **20**: 3. *(u. vargagårda,* Kk. **2**: 4. not. 37.*) þy (sc. folki) ena nat u.,* Kp. **11**. *föþa ok u.,* J. **21**. 2) i. q. *halda 5. kost u.,* J. **21**. not. 49. *manni kost (ok gengærþ) u.,* Kk. **4**: 1; Kp. **9**: pr. *kost fore manni u.,* Kk. **15**: 7. not. 34. *sak* v. *botum u.,* d. ä. böta: mulctam pendere. Kk. **11**: 3; M. **8**: pr; **9**: pr; **18**, **19**: 1. 3) i. q. *halda 8. högtiþ u.,* Kk. **10**. 4) i. q. *up halda. guþslikama* v. *reþskap fore manni u.,* Kk. **1**: 2; **6**: 7. nott. 72, 74, 75; **7**: 8. n. 48. °

Upsighia, v. a. säga, upräkna: dicere, enumerare. *þa böter* &c. *nu æru upsaghþar,* Kk. **6**: 6; **14**: pr. not. 97. p. 51; **16**: 1; **22**: 2. not. 57; Kg. **12**: 1, 2. n. 38; Æ. **22**: pr. n. 38; V. **18**: 2. n. 10; **23**: 6; **24**: 3. *þe mal nu -as,* Kk. **14**: 10. not. 22.

Up skæra, v. a. upskära, tillskära: secando formare. Vide *Buþkafli.* °*(skæra)*

Up standa, v. n. upstå: surgere. Þ. **1**: pr.

Upsvear, m. pl. Svearne som bodde i Upland: Sveones Uplandiam habitantes. *u. ok superman,* Kg. **2**. Ex hac oppositione non sequitur nomen *u.* omnes Sueones praeter Sudermannos comprehendisse; etsi forte nomen tam Upsueorum quam illorum terrae *(Upland)* originem debeat eiusmodi oppositioni.

Up taka, v. a. 1) uptaga: tollere, auferre. *mærþra, bolstaþa ra u.*, Kk. **14**: 9; V. **18**: 2. *lot u.*, sortem e gremio educere. Æ. **11**: 2. *taki up garþ*, V. **17**: 5. *taki up (sc. hus v. bygning) ok rymi*, V. **2**: pr, 2, 4; **22**: 1. 2) upbära, emottaga: capere, accipere. *þre marker, pænninga* &c. *u.*, Kk. **13**: pr; **19**: 5; J. **21**; Kp. **1**: 2; V. **1**: 1; Þ. **7**: 6. not. 84. *

Uptælia, v. a. upräkna, säga: enumerare, dicere. *mal -as*, Kk. **14**: 10. not. 23; **22**: pr; Kg. **9**: pr; M. **11**: 4. *þæn friþer, rætter, domber nu ær uptalder*, Kk. **22**: pr; M. **15**: 1. *böter, skæl, orþ, arf æru uptaldar* v. *uptald*, Kk. **6**: 6. not. 83; **14**: pr. n. 97. p. 51; **22**: 2; Æ. **11**: pr. *

Up væxa, v. n. upväxa: crescere, adolescere. Kk. **11**: 1.

Ur, vide *Or*.

Vranger, adj. (vide ÖGL.))(*rætvis*, Præf. *

Vranglika, adv. orätt, orättvist: iniuste. Kk. **13**: 2. not. 48.

Vrankt (vranct, pro *vrangt)*, adv. 1) (vide VGL.) *æria, fara v.*, V. **12**: pr; **13**: 1. 2) (vide ÖGL.) *döma v.*; Þ. **5**: 7. *

Urfiælder, m. urfjäll, ett stycke jord som särskildt tillhör någon, utan gemenskap med grannarne i en by: solum separatim ad aliquem pertinens, et extra communionem vicinorum in pago quodam positum. V. **6**: pr; **10**: 1; **17**: 3, 5.

Urfiælds ra, comm. råmärke omkring en urfjäll: lapis terminos agelli peculiaris designans. V. **18**: pr.

Vræka, v. a. 1) drifva: agere. Kp. **11**; V. **7**: 5, 6; Þ. **7**: 2. *bort v.*, Æ. **6**: 3; V. **11**: pr. Cfr. *Invræka*. 2) bortdrifva: pellere, propellere. J. **21**; Kp. **11**. * *(vraka)*

Ut, adv. 1) ut: foras. *vælta ut fore dyrr*, V. **7**: 2. *a vatn ut*, V. **2**: 6. *urfiælder ligger a garþ ut*, d. ä. utmed: iuxta, secundum. V. **17**: 5. *stinga ögha ut*, vide *Stinga*. *ut fara, ganga, gælda, göra, mæta*, vide *Fara* &c. *ok (sc. givi) ut þæt* &c. Æ. **8**: pr. 2) utför, ned: deorsum. *up at akri ok ut at aþrum*, Kk. **7**: 3. Cfr. *Utan 4*. *

Utan, præp. c. gen. v. acc. 1) utanför, utom: extra. *u. lands, soknar, kirkiugarþ, tompta ra, hus, þingsstaþ, garþ, almanna leþ, land ok laghsaghu, værnar*, Kk. **14**: pr. not. 72; §. 6; **21**: pr; M. **8**: pr; **12**: 3; **47**: 6; **54**: pr; J. **20**: pr; V. **21**: 1. *u. sot, kirkiufriþ, fisklek*, Kk. **14**: 5; M. **39**: pr; V. **16**: pr, 1. *sætia man u. kirkiu*, i. q. *sætia i forbuþ*, Kk. **13**: 2. *döma (man) u. kirkiugarþ*, i. e. eum extra coemiterium esse sepeliendum. Ibid. *u. byamal*, vide *Byamal*. 2) förutan: praeter. *u. morghongæf, gæsthion, domara*, Æ. **9**: pr; M. **12**: 1; Þ. **1**: 1. 3) utan: sine. *u. genmæli, dom* &c. Conf.; Kk. **1**: 2, 3; **2**: 3. &c. 4) nedanför: infra. *þe qværn u. ær byghþ*, V. **22**: 1. *gærþer u. ok gærþer ovan* (cfr. *Ovan*), V. **17**: 3. 5) adverbialiter, a) utifrån: ab exteriori parte. *u. af sio*, Kg. **12**: pr. b) utantill, utanför: extra. M. **24**: pr; Kp. **2**: pr.)(*i miþiu*, V. **18**: pr. *fargalter a u. væra*, d. ä. undantages: excipitur. V. **8**. *u. fore*, M. **18**. *

Utan, conj. om ej, utan: nisi, praeter. *u. kununger givi, han föri* v. *vili* &c. Kk. **2**: pr, 3; **3**. &c. *u. han draþi han*, M. **46**. *u. han havi*, J. **4**: 1. *u. skaþi ma* (possit) *mætas*, V. **6**: 1. *u. han sa*, V. **10**: pr. *u. biskuper, enunga bot, sandbani, þæn fyrsti, þæssi mal, yrknaþa fæ*, Kk. **15**: pr; **17**: pr; M. **9**: 4; 44: 1; V. **28**: pr, 2. *u. þær* &c., *u. hær*, M. **29**: 3; J. **8**: 3. *u. husum*

enum, J. **10**. *u. til þæssa, fore þæssi mal, um sunnudagha, af sæghl træ, i handlösum vaþa, at öpnum sarum, fore fulla pænninga, i drapum, i þæssum malum, fore sial sina,* Conf.; Kk. **13**: 2; **14**: 9; M. **6**: pr; **23**: 2; **30**: 5; Kp. **9**: pr; Þ. **7**: 3; **13**; Add. **1**. °

Utan, conj. utan, men: sed. *u. böte, u. bönder mughu*, Kk. **14**: 7. nott. 76, 85. *u. ganger i kirkiu*, Kk. **19**: 4. *u. givi*, Æ. **8**: pr. *u. af braþum gærningum*, Kg. **7**: pr. °

Utan lykkia, v. a. utesluta, utelemna: excludere, omittere. Præf.

Ut biuþa, v. a. utlysa, påbjuda (erläggandet af utskylder &c.): indicere (tributa pendenda &c.). *(liþ ok) leþung u.*, Kg. **10**: pr, 1; M. **11**: 3; Þ. **14**: 1.

Utbyrþis, adv. (a *borþ* 2) ut öfver bord: e navi. *kasta man u.*, Kg. **11**: 2.

Ut bæra, v. a. utbära: exportare. Vide *Saþa spander*. °2

Ut böta, v. a. erlägga böter: mulctam pendere. *bot u.*, M. **9**: 2. °2

Ut drægha, v. a. utdraga: extrahere. Kk. **14**: 7.

Ut fa, v. a. i. q. *utgiva*. M. **43**: 1; J. **17**. not. 19; Kp. **1**: 2. °2

Ut færþ, f. (vide VGL.) *liks u.*, Kk. **8**: pr. °1

Ut födder, adj. i. q. *ut komin*. *af systur u.*, Æ. **11**: pr. not. 74.

Utföra, v. a. utföra: evehere. Kk. **6**: 1. not. 50; **12**: 1; Kg. **10**: 10. *förir bondin ut (sc. lik)*, Kk. **12**: 1. °2

Utganga, v. n. 1) utgå: exire. M. **28**: 1; Þ. **14**: 1. Cfr. *Ganga 1*. 2) utgifvas, erläggas: pendi. *skipvist* v. *bot skal u.*, Kg. **10**: 2; M. **33**: pr.

Utgiva, v. a. (vide ÖGL.))(*halda*, Kk. **14**: pr; Æ. **24**: 2; M. **34**; J. **16**: 1. *u. breva fæ, afraþ, iorþ* &c. Kk. **15**: 8; Kg. **10**: 4; Æ. **8**: pr. nott. 2, 6; **14**, **15**: pr; **16**: pr, 1; **24**: pr; J. **10**, **15**: 2; Kp. **3**: 1; V. **2**: 3; **7**: 1. *u. væþia fasta*, J. **9**: 2. °2

Utgæld, n. i. q. *utgærþ*. Kk. **2**: pr. nott. 20, 27. °1

Utgærþ, f. utskyld: tributum. Kk. **2**: pr. not. 20; Kg. **10**: 2, 6; **11**: pr; M. **11**: 2; V. **17**: 5. *göra u.*, Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 2; J. **15**: 5. *fullar -þir*, Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 4. *kunungs -þir*, Kg. **10**: pr, 2, 4, 9–11; Þ. **14**: 2. *kunungs rættar -þir*, Add. **4**. °1

Utgöra, v. a. (vide VGL.) Kg. **10**: pr, 1, 2, 8; J. **12**: pr. *þe aghu u.* (i. q. *utgærþir göra*), Kg. **10**: 6. °

Uti, adv. 1) ute: foris. *u. væra*, sc. cum expeditione navali, Kg. **10**: 1. *u. standa*, de frumento et foeno, V. **10**: 2. *þæn u. ati standa*, sc. extra templum, Kk. **16**: 1. *a vægh, skipum, gatu, vatni, i skærium u.*, Æ. **2**: 1; **16**: 3; M. **12**: 7; **52**: pr; **54**: pr; V. **14**: 9; **16**: pr. 2) ute, förliden: finitus. *tiþir, siu ar* v. *næter æru u.*, Kk. **22**: pr. n. 84; Æ. **23**: 2; M. **41**: 1. *gipta stæmpna, bolags stæmpna, stæmpnudagher ær u.*, J. **13**: pr; **16**: 1; Kp. **7**; V. **11**: pr. not. 25. °

Uti lykkia, v. a. utesluta: excludere. Præf. not. 24; J. **22**.

Ut komin, adj. (vide VGL.) *af broþor* v. *systur u.*, Æ. **11**: pr. et not. 74. °1

Ut kræfia, v. a. utkräfva, utfordra: petere, exposcere. V. **7**: 1.

Ut leta, v. a. undersöka: inquirere. Kk. **11**: 1. not. 17; **15**: 5. n. 67; Æ. **16**: 2; J. **19**. not. 49; V. **17**: 4. n. 4.

Utlændis, adv. utom landskapet (Upland): extra provinciam (Uplandiam). Difficile tamen est dicere annon h. v. iam in iure Uplandico ad significationem vocis *utrikis* transferri coeperit. Kk. **14**: pr; Æ. **21**: pr; **23**: pr; M. **45**: 1; J. **9**: 4. Cfr. *Skript 2, Skripta 2*. °2

Utlændsker, adj. utländsk: exoticus. Þ. **14**: 2. not. 100, ubi sermo est de homine extra Sueciam nato. °

Ut mæta, v. a. i. q. *mæta* 2. Þ. **7**: pr; **8**: 2. not. 20.

Utnæs, n. utnäs, udde: promontorium. *öia skiul æller -sa (sc. skiul)*, M. **11**: pr.

Utrikis, adv. utrikes: extra regnum (Sueciae). Kk. **14**: pr. not. 72; Kg. **10**: 1; M. **8**: 1; J. **20**: pr. °2

Ut roþer, m. utrodd, utfart till sjös (i leding): (remigatio,) expeditio navalis. *i ut roþ næmpnder* (cfr. *Stampn* 2), J. **20**: 1.

Ut röna, v. a. utröna, efter skedd undersökning afgöra: explorare, facta inquisitione decidere. *mal ær -nt*, Kk. **15**: 2; Þ. **5**: 7.

Ut skriptaþer, adj. i. q. *utlændis skriptaþer* (vide *Skripta* 2). Kk. **15**: 8. not. 28.

Utskut, n. utskjutande: eductio. *u. skipa*, fartygs utskjutande i sjön: navium deductio in mare. M. **6**: 2.

Utskutstola, f. utskjuten eller utkastad fruntimmersklädning; så kallas dens brott, som bortdrifvit sin lagliga hustru, och tagit en annan i hennes ställe: stola muliebris eiecta; ita appellatur crimen eius, qui legitimam uxorem domo expellit, aliamque eius loco inducit (cfr. *Stol*). Æ. **6**: 3.

Utskyld, f. i. q. *utgærþ*. Kk. **2**: pr; Kg. **10**: 1, 8; **11**: pr. °1

Utsoknis, adv. utom soknen: extra paroeciam. Kk. **14**: 6. not. 36. *u. præster* &c., ex aliis paroeciis. Kk. **2**: 2. not. 1.

Ut sænda, v. a. utsända: emittere. (Præf. not. 17;) Kg. **10**: 1.

Utsætia, v. a. 1) utsätta: exponere. *varþ u.*, Kg. **12**: 1. 2) pantsätta: pignori ponere. *iorþ u.*, J. **9**: pr. not. 59; §. 1. *2

Utsætning, f. pantsättning: pigneratio. Kk. **14**: 4. not. 3.

Ut sökia, v. a. utsöka: exigere. Kg. **10**: 9, 11. °

Uttaka, v. a. 1) uttaga, återtaga: recipere. M. **48**: pr; J. **17**. 2) (vide VGL.) Kg. **10**: 9. not. 24. °

Utvægher, m. (vide VGL.) V. **20**: 1. °1

Vægger, m. vägg: paries. M. **47**: 1. *2

Vægha, v. a. (Isl. *vega*, 1) ponderare, 2) gladium vibrare, 3) vulnus infligere, interficere, BH.) dräpa: occidere. *værþa væghin ok slæghin*, blifva dräpen: occidi. M. **8**: pr; **12**: 3, 4, 8 –10. °1

Vægha fynd, f. fynd som hittas på väg: res in via inventa. M. ind. **52**.

Vægher, m. 1) väg: via. Kk. **2**: 4; Kg. **6**: pr; Æ. **2**: 1. &c. *almanna v.*, V. **1**: pr; **2**: 6; **3**, **23**: pr, 2; quorum locorum ultimus recenset vias hoc nomine comprehensas. Cfr. *Karl* 2; *Far-*, *Kirkiu-*, *Ut-*, *þingsvægher*. 2) sida: latus, pars. *þæn væghin gatu*, på den sidan om gatan: ab illo plateae latere. V. **2**: 3. *hvarn vægh*, på ömse sidor: ab utroque latere. V. **3**, **20**: 1. Cfr. *Annan vægh*, *Væghna*. °

Væghfarandi, adj. resande: iter faciens. *v. man*, Kk. **8**: 1; M. **52**: pr; Kp. **5**: 4; **9**: pr, 2, 4. °

Væghia, v. a. undvika, afhålla sig från: vitare, se abstinere (aliqua re). *v. kirkiu ok kötatu*, allitt. Kk. **19**: 4. *

Væghna, pl. def. et indecl. (a *vægher*) 1) (vide VGL. sub 1.) *bæggia v. gatu*, V. **2**: 3. 2) (vide VGL. sub 2.) *af siælfsins v.*, Þ. **4**: 1. *a mans v.*, Æ. **18**. not. 76. °1

Vægh skræppa, f. kappsäck, ränsel: pera viaria. Kk. **8**: 2. not. 9.

Væla, v. a. (Isl. item) öfverlägga, öfverväga: perpendere, reputare. Vide *Um væla*.

Vælboin, adj. väl inredd och försedd: bene adornatus et instructus. *hus æru* v. *kirkia stander v.*, Kk. **2**: 2; **3**.

Vælför, adj. i. q. *vigher 2*, q. vide.

Vælia (præs. *væl*, impf. *valdi*), v. a.

välja: eligere. Conf.; Kk. **14**: 6. not. 33; Kg. **1**. °2

Vælta, v. a. välta: volvere. *-ti ut (sc. fæ) fore dyrr*, V. **7**: 2. °1

Væna, v. a. (vide ÖGL.) *vænis þæt til þera*, Æ. **5**. °2

Vænda, v. a. vända, ändra: vertere, mutare. *hugher -dis manni*, Æ. **1**: 3. Cfr. *Ater vænda*. °2

Vænia (part. pass. *vander*), v. a. vänja: suescere. Vide *Spini*, *Siþvænia*.

Vænsla mal, n. (a *væna*) mål, hvaruti mistankar men ej bevis finnas emot den tilltalade: caussa, in qua actio suspicionibus non vero probatione nititur. *lagh standa fore -lum*, Æ. **25**: 1; M. **47**: pr.

Vænsla sak, f. i. q. *vænsla mal*. M. **40**. *giva aþrum v.*, V. **24**: 4.

Vænta, v. a. 1) tro, mena: putare. Æ. **10**: 1. 2) vänta: exspectare. Kg. **12**: 1.

Væra (vara, raro*)*, v. n. vara: esse. Conf.; Præf.; Kk. **2**: pr, 1. &c. præs. *ær*, Conf.; Præf.; Kk. **2**: pr, 1. &c. *æ*, Æ. **1**: 1; **7**: 1. conj. *se*, Conf.; Kk. **15**: 1. &c. *æri*, Æ. **10**: pr. et not. 58. pl. *sein*, Conf.; Kk. **17**: 5. &c. *sen*, Þ. **10**. impf. conj. *vari*, M. **16**: 2; J. **21**. pl. *varin*, Præf. *værin*, V. **14**: 9. *fore*, *til*, *viþ v.*, vide *Fore* 12, *Til* 5, *Viþ* 1. Cfr. *Nærværandi*, *Sam-*, *Viþerværa*. ° *(vara)*

Væria, v. a. 1) försvara inför rätta: in iudicio defendere. *v.*, absolute, V. **13**: 2; **27**: 1. *v. iorþ*, J. **15**: 2. *v. sit (sc. goþs)*, V. **27**: 1. *v. þæt sik til hemföþu* &c. M. **44**: pr. *þæn ær varþer*, Þ. **2**: 1. *döma* v. *vita man varþan*)(*fallin*, Kk. **19**: 5; Þ. **9**: 1. *-andi ær til vitsorþ komin*, d. ä. svaranden har rättighet att värja sig med ed: reo competit ius iuramento se defendendi. M. **33**: 1; Add. **9**. Cfr. *Væriandi*. *v. man*, de teste, Kg. **12**: 1. *v. ovormagha*, M. **22**. *v.*)(*fælla*, *tolf mæn v.*, vide *Fælla* 3, *Tolf*. *hundaris næmpd v. syn vær man*, Kp. **9**: 3; V. **2**: 2; **23**: 1. *væris mæþ tolf næmpdamanna eþe*, Þ. **3**: pr. *sæx mæn v. (æller fælla)*, M. **28**: pr; **31**: pr. *atertan v. man*, Æ. **23**: pr. *v. sik*, M. **30**: 5; **39**: 3. &c. *v. sik*)(*fælla*, förekommer ej blott om svaranden, utan ock om käranden: occurrit non solum de reo, Kk. **13**: 1, sed etiam de actore, Þ. **4**: 2. *værias*, i. q. *væria sik*, Kk. **13**: 1; Þ. **6**: 1. *v. sik fore manni*, Kk. **7**: 8; **17**: pr, 5; **19**: pr. *værs þæt fore hanum*, M. **16**: 1; Þ. **12**: 1. *v. sik* v. *værias fore þiufnaþi*, *drap* &c. Kk. **7**: 8; M. **9**: 3; **19**: pr; Þ. **11**: pr. *-as at eþe*, M. **48**: pr. *v. sik* v. *-as mæþ laghum*, Kk. **15**: 6. not. 18; Add. **12**. *v. sik mæþ laghum æller lagha botum*, iuramentum dare vel mulctam pendere. Þ. **3**: pr. *v. þæt* v. *sik mæþ landslaghum*, vide *Landslagh* 2. *v. mæþ enungum eþe* v. *enunga laghum*, Kk. **15**: 3; Add. **3**. *v. sik* v. *þæt mæþ ens sins eþe*, Kk. **7**: 8; M. **35**. *v. sik mæþ þingvitnum sinum*, Þ. **6**: 1. *v. mæþ fastum*, Kk. **14**: pr. *v. sik mæþ tvæggia manna eþe*, Kk. **8**: 2. *v. s. m. t. m. e. ok siælver han priþi*, Þ. **9**: 1. *v. þæt mæþ tvem mannum ok siælver han priþi*, M. **43**: pr. *v. þæt mæþ fæm mannum ok siælver han sætti*, ibid. *v. sik mæþ tiu manna eþe*, Kk. **14**: 7. not. 94; **15**: 3, 6; **16**: 1. not. 17; Æ. **25**: 1; Kp. **8**: 1; Þ. **2**: pr. *v. sik mæþ laghum tiu manna*, Kk. **15**: 6. not. 18. *v. (sik) mæþ tiu mannum*, Kk. **14**: 7; **15**: 3; **16**: 1; V. **13**: 2. *v. (sik) mæþ (fæþernis vitu sinni) atertan manna eþe*, Kk. **15**: 8; M. **48**: 1; J. **18**: 1; V. **13**: 2; **18**: 1. *v. (sik) mæþ atertan mannum*, V. **13**: 2. nott. 29, 31; **18**: 1. *v. sik mæþ prætylftum eþe*, Kg. **9**: 3; M. **32**: pr; Kp. **9**: 3. 2) afvärja, freda sig för: avertere, se liberare (ab aliqua re). *han vær laghslitit*, vide *Laghslit*. °

Væriandi, m. målsman, försvarare

(inför rätta): tutor, defensor (in iudicio). *ovormagha* v. *husfru v.*, **M. 22**; **Þ. 11**: pr. Cfr. *Kirkiu væriandi.*

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. Vide *Handa-*, *Rans-*, *Valds-*, *Vaþa-*, *Vilia værk*; *Aværka.* 2) arbete: opus, labor. Vide *An-*, *Aþal-*, *Varværk*; *Dagsværki.* — Cfr. *Værki.* °

Værka, v. a. begå brott: crimen committere. **Þ.** 8: 1. Cfr. *Forværka.* °2

Værki, m. i. q. *fiskigarþer* (vide VGL.). V. **16**: pr, 3.)(*mylnudamber* &c. V. **22**: 1, 2. *af vassum ok -kum*, allitt. V. **16**: 2. °2

Værknaþer, m. arbete: opus, labor. Vide *Aþal værknaþer.* °

Værn, f. 1) värn, försvar: defensio, praesidium. Præf. Cfr. *Vigh.* 2) hägnad, stängsel. V. **6**: 1; **13**: 1. *garþer ok v.*, V. **20**: 2. *v. halda (ivir æng)*, V. **9**: 3; **10**: pr. *lagha v. (um) halda*, Kk. **7**: pr, 1, 3; V. **10**: pr, 1. *v. up lata*, V. **10**: pr. *innan* v. *utan værn* v. *-nar*, på inhägnad jord eller utom hägnad: in terra consaepta v. extra saepimenta. V. **1**: pr; **7**: 3; **21**. 3) gärde: ager consaeptus. *i v. aka*, vide *Aka 1.* °

(Værnalagh, n. alla de tillsammantagne, som hafva jord inom samma hägnad: societas omnium eorum, qui fundos eadem saepe circumclusos habent. Kk. **7**: pr. not. 35; V. **6**: 1. n. 99, 3.*)*

Værnulaghi, m. en som har jord inom samma hägnad som en annan: qui eadem saepe qua alius quidam, fundum suum habet circumclusum. Kk. **7**: pr; V. **6**: 1; **9**: pr; **10**: pr, 2.

Værna ruf, n. gärdsgårds nedrifvande: destructio saepimenti. *göra andrum v.*, V. **10**: 2.

Værnkallaþer, adj. fredad, skyddad: defensus, protectus (quasi in securitatem vocatus). *v. skogher*, d. ä. skog af fruktbärande träd: silva arborum fructiferarum.)(*döþviþa skogher*, V. **19**. Ver., Locc. et Ih. perperam vertunt: "silva consaepta;" Ragv. vero melius: "silva ad alia utilis, quam quod inde combustibilia excidantur."

Værr, adv. värre: peius. *sla v. æn* &c. V. **7**: pr. *þæn v. ær haldin*, vide *Halda 6.* °1 *(værra)*

Værri, adj. sämre: deterior, minoris pretii. M. **52**: 2; Kp. **2**: 1; V. **28**: 1. *han se maþer þæs v.*, **Þ. 14**: 2. not. 100. *skipta til -ra*, J. **8**: 1. *værster*, superl. Æ. **10**: pr. *glöpa orþa v.*, den värste af (dem som sagt) smädeord, den som svårast skymfat den andre: conviciorum i. e. conviciatorum pessimus, is qui pessima convicia dixit. Varie, at parum convenienter ipsis verbis, hanc formulam explicarunt interpretes, ex. e. Stiernhöök: "imputet temeritati" (l. p. 285. c. p. 77.); Locc: "qui verba impotentis animi eiecit," &c. **Þ. 14**: 2. not. 100. °

Værþ, n. (vide ÖGL.) J. **1**, **2**: pr; **4**: 2, 3, 7; **6**, **18**: pr; **20**: pr; Kp. **1**: pr, 1; **2**, **3**: pr. *hvart æptir sinu -þi*, secundum pretium v. aestimationem suam. V. **28**: 1. °

Værþa (varþa, Kk. 4: pr.*)*, v. n. 1) varda, blifva: esse, fieri. Kk. **4**: pr; **6**: pr; **7**: 3. &c. *værþer man fore (huggi, lunnum* &c.*)*, vide *Borþ 2*, *Fore 1. i hvat skaþa þæt* (sc. *folk) kan v.*, Kp. **11**. 2) ske, inträffa: fieri, accidere. *fiskleker*, *skaþi*, *skilnaþer kan v.*, Kk. **14**: 9; Kg. **12**: pr; Kp. **9**: 1. 3) v. aux. skola: nota futuri (Germ. *werden*). *han -þer leþung ut biuþa*, Kg. **10**: 1. ° *(varþa)*

Værþer, adj. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Kk. **7**: 8. not. 80; **14**: pr. n. 19; J. **1**: pr; Kp. **1**: pr, 1; **7**, **9**: 4. 2) värd: dignus. Vide *Virþninga værþer.* °

Værþiliker, adj. värdig: dignus. Conf.

Værþskyldugher, adj. förtjent, tillbörlig: meritus, debitus. Conf.

Værþörar, m. pl. (vide VGL.) J. 1: pr; 9: pr. *1

Væstan, adv. i vester: ab occidente. Þ. 1: 1. *

Væstgötar, m. pl. (vide VGL.) Kg. 2. *-ta laghmaþer,* Kg. 1. *1

Væstmæn, m. pl. Vestmanländningar: Vestmanniae incolae. Kg. 2. *-manna laghmaþer,* Kg. 1.

Vævild, ? rep: funis. Hodieque *väfvel* v. *väfling* appellatur funis longior, ex. c. is, quo plaustrum foeni constringitur *(hövä fvel); väflingar* quoque appellantur funiculi crassioribus funibus *(vant)* in scalarum modum adnexi, quibus mali navium ab utroque latere adscenduntur; *väfla* vero est fune constringere. Inde

Vævildræt, adv. snörrätt: recta linea, secundum extensum funem. *skipta v.,* V. 20: pr.

Væxa, v. n. 1) växa: crescere. *(lyti) væxir af,* växer bort: deformitas sensim evanescit. M. 24: 3. Vide *Up væxa.* 2) förökas: augeri. *pænninger væxir (manni til),* Æ. 24: pr; J. 3: pr; Kp. 3: 2. *1 *(vaxa)*

Væþ, n. pl. 1) pant: pignus. Kp. 7. *sætia-v. manni,* ibid. Cfr. *Skæla væþ.* 2) vad, som skedde genom panter, hvilka å ömse sidor sattes i taka händer för att, då saken blifvit afgjord, emottagas af den vinnande: pignora a certantibus apud sequestrem deposita, ut, re decisa, a victore reciperentur (cfr. *Væþia 2, Væþia taki*). *biuþa v.,* om syn: de inspectoribus, V. 17: 4. *

Væþer, n. 1) vind: ventus. M. 12: 7. 2) väder, väderlek: tempestas. Kg. 10: 10.

Væþer qværn, f. väderqvarn: molina pneumatica. V. 22: 2.

Væþ fæ, n. saker, som vid vad nedsattes i taka händer: res ab iis qui pignoribus certabant, apud sequestrem depositae (cfr. *Væþ 2*). M. 47: 1.

Væþia, v. a. 1) hålla vad: pignoribus certare (cfr. *Væþ 2*). M. 47: 2; V. 14: 9. *v. þrim markum ok taka til tak,* M. 47: 1. *v. þing fra garþi sinum,* Þ. 10. coll. 8: pr. *v. til syn ok sannind,* V. 17: 4; Þ. 13. *v. þrim markum undir hundaris syn,* V. 17: 4. *v. undir et þinglagh,* Þ. 13. Cfr. *Ovæþiaþer.* 2) i synnerhet vädja efter en fälld dom eller ett ytrande af en syn, hvarvid först domaren eller synen, och sedan den misnöjde parten, i taka händer nedsatte vadet, hvilket, sedan saken i högre rätt blifvit afgjord, tillföll parten i händelse han vunnit ändring, men i motsatt fall domaren eller synen: speciatim post sententiam a iudice v. inspectoribus latam pignoribus certare; etenim primum iudex v. inspectores, ac postea is, qui latam sententiam impugnare voluit, apud sequestrem deposuerunt pignora, ei denique cessura, qui in superiori iudicio victor evaderet; iudici nempe v. inspectoribus, si data sententia confirmaretur, litigatori contra si tolleretur. Kk. 19: 4; J. 22; V. 17: 4. *domari -ar æptir* (i. e. post latam sententiam) *ok taker til tak,* Þ. 10. *v. gen* v. *mot domara* v. *hundaris syn* v. *laghmans skilu,* Kk. 19: 4; V. 17: 4; Þ. 10; Add. 18. *v. viþ laghman,* Þ. 7: 1. *v. mæþ folklands syn,* V. 17: 4. *v. undir laghman* v. *folklands syn* v. *(sinum fiuratighi markum) undir kunung,* V. 17: 4; Þ. 7: 1; 10; Add. 18. *v. sinum sæx* v. *tiu markum undir tu þinglagh* v. *sæx skiplagh,* Þ. 13. Iudicem olim non deposuisse pecuniam, sed litigantes tantum pignoribus certasse, frustra contendit V. G. Lagus (diss. *de remediis iuris contra sententias* &c. p. 49, 50.), quem fugit hodiernum vocabulum *vad,* haud minus sensu vul-

gari (contractum aleae de re quadam futura significans) quam forensi (quo denotat appellationem pecunia iudici data facienda), idem esse ac antiquum *væþ,* et a pignoribus olim utrinque apud sequestrem depositis nomen habere.

Væþia fastar, m. pl. gode män *(fastar)* som voro närvarande vid förpantning af jord: testes rogati, qui in pigneratione fundi aderant.)(*aþalköps fastar,* J. **9**: 2. *utgiva -sta* (cfr. *Fastar*), ibid.

Væþia lös, adj. i. q. *ovæþiaþer. at -so,* V. **6**: 1.

Væþia taki, m. löftesman hos hvilken, då vad hölls, pant nedsattes, för att sedermera af den vinnande emottagas: sequester apud quem, cum de exitu rei cuiusdam futurae certaretur, pignus ab alterutro certantium deponebatur, victori tandem cessurum (quamobrem dicitur: *væþia ok taka til tak,* M. **47**: 1; Þ. **10**.).)(*fea taki,* Þ. **12**: pr.

Væþning, f. 1) vädjande, vadhållning: mutua pignorum depositio apud sequestrem, a certantibus de exitu rei cuiusdam futurae facta. M. **48**: pr; Þ. **9**: 5; **13**. *biuþa, fælla v.,* V. **14**: 9. *þriggia marka v.,* ubi tres marcae ab utroque deponuntur. V. **14**: 9; Þ. **13**. *væri saklös fore v.,* han är fri för att erlägga tre marker såsom vad: a tribus marcis alias pignoris nomine dandis liber esto. V. **14**: 9. 2) i synnerhet af domare, syn eller parter: speciatim quae a iudice, inspectoribus ac litigantibus fit (cfr. *Væþia* 2). V. **17**: 4; Þ. **13**. *biuþa v. undir folklands syn,* de inspectoribus, V. **17**: 4. *dela a domarans v.,* fortsätta tvisten (inför lagmannen) sedan domaren (men ej parten sjelf) vädjat: litem (coram iudice superiori) continuare, quamvis appellatio pignore dando a iudice inferiori tantum (non vero ab ipso litigatore) est facta. Þ. **10**. *döma a v.,* d. ä. sedan det är vädjadt: post factam appellationem. Ibid.

Væþsætning, f. pantsättning: pigneratio. Kk. **14**: 4; M. **43**; J. **9**: 3; Kp. ind. **7**; Þ. **9**: 5. not. 92. Cfr. *Iorþa væþsætning.*

Væþsætter, adj. pantsatt: oppigneratus. J. **9**: pr; Kp. **7**. *iorþ værþer v. kirkiu* v. *manni,* Kk. **14**: 4; J. **9**: 1. *1

Y.

Ykorni, m. ekorn, ekorre: sciurus. V. **15**: 1. *1 *(ikurni)*

Ymska, v. a. ömsa, förändra: mutare. Conf. Scribitur *ymsa,* ibid. not. 5.

Yrkia, v. a. arbeta: operari. *y. mæþ fæ,* iumento in opere rustico uti. M. **53**: 1. Cfr. *Lagha yrkir.* *1

Yrknaþer, m. i. q. *værknaþer.* Inde

Yrknaþa fæ, n. arbetskreatur: iumentum, quo opera (rustica) fiunt. V. **28**: pr, 2.

Ytighia manaþer, m. ytterligare eller senare månaden; så kallas åttonde månaden efter fadrens död, när barn då framfödes: mensis ulterior v. posterior; ita appellatur octavus mensis post mortem patris, quando infans in eo nascitur. Æ. **10**: 1.

Yærl, vide *Iarl.*

Þ.

Þa, adv. 1) då: tunc. Conf.; Kk. **1**: 1, 2. &c. *æn þa,* vide adv. *Æn. þa æn,* men om: si vero. Kk. **2**: 2; **7**: 4. not. 27; **9**: pr; **19**: 4; **22**: 1; Kp. **1**: 2. 2) (vide VGL. sub 2.) *þa komber, þa buþum* v. *skulum vir, þa a præster, þa aghu, þa mughu þe* &c. Conf.; Præf.; Kk. **13**: 1; **22**: pr; Kg. **2**; Æ. **4**. &c. 3)

conj. då, när: cum. Kk. **4**: pr; **8**: pr; **14**: pr. &c. °

þa, vide *þiggia, þæn, þæt.*

þaghar, conj. då, när: quando, cum. Kg. **9**: pr; Æ. **10**: 1; **11**: pr; M. **23**: 4. not. 77; **27**. n. 58; V. **2**: 1. n. 89; **6**: 1; **21**: 1. °

þak, n. tak: tectum. *koma* v. *föra undir þ. ok þræggia,* allitt. V. **12**: pr; **13**: 1.

þak, f. välbehag, bifall, (tack): gratia, adsensus. *utan malseghanda þ.,* etiamsi non placeat actori. M. **4, 23**: 2. not. 58.

þarf, f. behof, nytta: necessitas, utilitas. Præf.; Kk. **14**: 3; Æ. **25**: 1. *taka -vir sinar,* i. e. quae necessaria sunt. Kp. **9**: 4. Cfr. *Siælar þarf, Oþarver.* °1

þarfliker, adj. nödvändig, nyttig: necessarius, utilis. Conf.; Præf. °1 *(þærfliker)*

þiggia, v. a. 1) (vide ÖGL.) *barn þa miolk af moþor spina* (cfr. ÖGL.), Æ. **11**: 1. 2) begära, tigga: (submisse) petere, mendicare. *þ. naþir,* Kk. **13**: 2. not. 69. *þ. sik föþu,* Æ. **23**: 2. °

þighiande mæssa, f. (vide VGL.) Kk. **14**: 7. °1

þikla, adv. ofta: saepe. Conf.; Þ. **8**: 1. compar. *þiklar,* V. **8**. *tiklare, tiklaren,* Conf. nott. 26, 60, 67. °1

þiklarmer, adv. compar. oftare: saepius. Conf.

þin, pron. poss. din: tuus. J. **2**: pr; **21**. °

þing, n. 1) ting, sak: res. Kk. **8**: 1. not. 83; **15**: 2; M. **44**: pr; **47**: 1; Kp. **6**; V. **27**: pr. 2) samling, sammankomst: coetus, conventus. Vide *Disa-, Kyndil-, Köpþing.* 3) ting: conventus iudicialis. Conf.; Kk. **15**: 3, 8; **19**: 1; **20**. &c. *þær ær þ. sæxtan mæn æru,* Þ. **1**: 1. *fore -gi* (cfr. VGL.), J. **12**: pr. *þ. sökia,* Þ. **1**: pr. *þ. biuþa, stæmpna, hava,* vide *Biuþa* &c. *þ. komber (saman),* Þ. **1**: 1; **2**: 1. *þ. hem til by mans kalla,* Þ. **3**: pr. Cfr. *Afkænnu-, Folklands-, Hundaris-, Lagh-, Lands þing.* 4) (vide VGL. sub 2.) *sökia man maþ -gi, þ. til by mans kalla,* Þ. **8**: pr. *fylghia laghkallaþu -gi æptir laghböte sokn,* M. **11**: 1. not. 90. *væþia þ. fra garþi sinum,* Þ. **10**. °

þingfall, þings fall, n. uteblifvande af ting, derigenom att ej tillräckligt antal menniskor är samladt: conventus iudicialis intermissio, propter numerum hominum convenientium nimis exiguum. *göra þ.,* Þ. **1**: 1; **4**: pr.

þinglagh, n. tingslag: societas iudicialis; ita appellatur regio, cuius incolae eidem iudicio subiecti sunt. Þ. **13**, ubi *þ.* et *skiplagh* eandem rem significant. *væþia undir tu þ.* (cfr. *Skiplagh*), ibid.

þinglags syn, f. skeppslags syn: inspectio, ad quam habendam viri nominabantur in iudicio regionis *skiplagh* dictae. Þ. **13**.

þinglami, m. utskylder som erlades (af Roden) de år då leding utgick: tributa quae (ab ora maritima) pendebantur iis annis, quibus emittebantur expeditiones navales. Kg. **11**: pr. Cfr. *Leþungslami.*

þingmal, n. rättegångsmål: caussa forensis. Præf. *-la balker,* Þ. rubr.; Add. **15**. °2 *(þings mal)*

þingsdagher, m. (vide ÖGL.) J. **1**: pr; Þ. **1**: pr; **5**: 1, 5, 6; **8**: 5. *rætter þ.,* M. **39**: 2; Þ. **5**: 5, 6; **8**: 5. °2

þings fall, vide *þingfall.*

þings friþer, m. (vide VGL.) Kg. **7**: 1; M. ind. **29**. °1 *(þingfriþer)*

þingsmæn, m. pl. (vide VGL.) *vitin þæt þrir þ.,* M. **39**: 2. *þrir þ. aghu vitni stava,* Þ. **9**: 3. °

þingsstaþer, m. (vide VGL.) M. **12**: 3; Þ. **1**: pr. *rætter þ. (ok gamal),* M. **12**: 3; **39**: 2; Þ. **1**: pr; **2, 5**: 5, 6; **8**: 5. °1

þingsvægher, þingvægher, m. (vide VGL.) Kg. **7**: pr; V. **23**: 2. °

þingvitni, þings vitni, n. 1) vitne om en handling, som vid tinget blifvit verkställd: testis de re quadam in iudicio acta. *þ. stavi (*sc. *eþ), þ*. **10**. *æru* v. *ær sva þ. til*, J. **12**: 1; **21**; V. **17**: 4. *æru þ. til tolf manna*, **þ**. **3**: 1. *væria sik mæþ -num sinum*, **þ**. **6**: 1. *fylla mæþ domara sinum ok -num þrim*, M. **1**: 2. *vita* v. *fylla mæþ taka sinum ok -num æptir*, **þ**. 5: 3; **6**: pr. *fylli þæt takar mæþ þrim -num fore hvarri tylptini*, **þ**. **5**: 2. not. 42. 2) sådant vitnes ed: iuramentum talis testis. Kk. **19**: pr. *(*sc. *ganger) taks eþ æptir ok þ.*, **þ**. **6**: pr. *sværia þ.*, **þ**. **9**: 3; Add. **17**. °1

þingvitnis man, m. i. q. *þingvitni 1. vita mæþ sinum taka ok -num tvem siælver han þriþi*, M. **23**: 2. *fylla mæþ domara sinum ok þrim -num*, **þ**. **9**: 3. *fylla mæþ domara sinum ok takum tvem ok -num þrim*, V. **24**: 3. *fylli þæt takar mæþ þrim -num fore hvarri tylptini*, **þ**. **5**: 2. *standi þæt a tolf -num raþi halvi næmpd hvar þera*, J. **21**.

þingvægher, vide *þingsvægher*.

þit, adv. dit: illuc. Kk. **1**: pr; Æ. **2**: 1; M. **47**: 5. &c. °

þiufnaþer, m. (vide ÖGL.) Præf.; Kk. **7**: 8; M. ind. **35**. &c.; cap. **34, 38, 39**: pr, 1, 2; **40, 44**: 1; **49**: 1, 2; **50, 52**: pr; **þ**. **9**: 4. *fulder þ.*, M. **42, 44**: 1; **51**: 2. *-þa klandan*, vide *Klandan*. °

þiuf sak, f. (vide VGL.) *böta þ.*, M. **39**: 1. °

þiufstolin, adj. bortstulen: furto ablatus. *-lit goþs*, M. **47**: pr, 3. °

þiuver, m. tjuf: fur. Kk. **18**: 1; M. **32**: pr; **37, 38**. &c. *taka annars mans þiuf*, d. ä. den som stulit från en annan: capere furem, qui ab alio quodam furatus est. M. **51**: pr. *þiufs rætter*, vide *Rætter 6*. Cfr. *Kirkiu-, Run-, Skafl-, Viþertaku þiuver; Orþiuva*. °

þiæna, v. a. 1) tjena, göra krigstjenst: servire, militare. *þ. frælst, þ. mæþ örs*, vide *Frælst, Örs*. 2) genom tjenst förvärfva, förtjena: mereri, adquirere. *þ. himiriki*, Æ. **25**: 1. ° *(þiana)*

þiænist (dat. *þiænist* v. *-stu*), f. tjenst: ministerium. Kk. **6**: 7. not. 93; **7**: 6; **8**: 2. *væra i riksins* v. *(sins) hærra þ.*, M. **45**: 1; J. **20**: pr, 1. ° *(þianist)*

þiænistuman, m. (vide VGL.) Conf.; Kg. **3, 10**: 6.)(*bonde*, **þ**. **7**: 1. *kunungs raþmans þ. æller ok andra riddara* (aliorum equitum sc. minister), M. **20**. °1

þo (þö, Kk. **16**: pr. &c. *tha, tå, togh, dogh, doch* &c. Kk. **1**: 2. not. 49.*)*, adv. dock, likväl: tamen. Conf.; Kk. **1**: 2; **7**: 8; **13**: 2. &c. *þo at (thot*, Kk. **8**: 2. not. 6.*)*, a) om ock: etiamsi. Kk. **8**: 2; **19**: 4; M. **2**: 1; **28**: 1; V. **13**: 1, 2; **14**: 9; **17**: 5; **24**: 1. b) fastän, ehuru: quamvis. Conf.; Kg. **10**: 6; Kp. **9**: 6. *æn þo at*, om ock: etiamsi. Kg. **5**: 2; Æ. **11**: pr; **18**; M. **16**: 2. &c. °

þokka bot, f. (vide ÖGL. sub 1.) M. **20**, ubi haec mulcta ad caedem, exclusa vulneratione, restringitur. °2

þokki, m. i. q. *þokka bot*. M. **20**. °2

þola, v. a. 1) tåla, fördraga: tolerare, sustinere. *þ. saþul æller sila*, V. **28**: pr. 2) utstå, lida: sufferre, pati. *þ. kununglika hæmpd*, Conf. ° *(þula)*

þoliker (tolkin, töliker &c. acc. m. *þolikin)*, pron. (vide VGL.) Kk. **4**: 1. not. 68; **6**: 3. n. 8; **7**: 8. n. 78. &c. °1

þora, v. a. töras, våga: audere. Kk. **1**: 2; V. **17**: 4; **þ**. **13**. not. 64; **14**: 2. n. 100. °

þorp, n. (vide VGL.) Kk. **11**: 2. °

þorpa karl, m. man som bor i en enstaka gård: praedioli solitarii incola. *þ. sum i skoghum bor*, **þ**. **1**: 1.

þorsdagher, m. thorsdag: dies Iovis. Vide *Hælghi-, Skærþorsdagher.* ○

þorva (præs. pl. 3. p. *þorva* v. *þurvu;* impf. *þurfti*), v. a. 1) (vide VGL. sub 1.) Kk. **4**: pr; **6**: 8; Kg. **1**; J. **1**: pr; V. **9**: 1; **20**: 1; **23**: pr; Þ. **13**. Cfr. *Elder, Viþ þorva.* 2) *æi þ.,* (vide VGL. sub 2.) V. **18**: 2. ○

þra, v. a. trå, hafva åtrå: desiderare. *til iorþ* (i. e. sepulcrum) *þ.,* J. **23**.

þrang, f. (vide VGL.) Kg. **5**: 1. ○

þreskipta, vide *þræskipta.*

þrir, num. tre: tres. Kk. **17**: pr; Kg. **10**: 6. &c. f. nom. et acc. *þreær,* Æ. **7**: 1, 2; M. **30**: 4. *þreæ,* M. **28**: 1. *þræ,* Kk. **8**: 1; **12**: 1. *þre,* Kk. **1**: 2, 3; M. **28**: 1. *i þry skipta,* vide *Skipta 1.* ○

þriþi, num. tredje: tertius. Præf.; Kk. **1**: 2; **6**: 6. &c. ○

þriþiunger, m. tredjedel: triens. Kk. **8**: 1; **15**: 5; Æ. **7**: 2; **11**: pr. &c. *sak bötes* v. *fæsta bot i þre -ga,* Kg. **11**: 1; Þ. **9**: 2. *gipta konu manni* v. *kona giptis til lagha -gs,* Æ. **3**: pr; **7**: pr. *-ginum minna,* J. **1**: pr; **21**. Cfr. *Loter 1, Tvælöti.* ○

þryska (triiska), f. tredska: contumacia. Kk. **10**. not. 53. ○1

þryskas (þryzkas), v. dep. tredskas: contumax esse, obstinate omittere quod faciendum est. Kk. **1**: 2; **10**; Þ. **3**: pr. *þ. viþer,* idem. Kk. **1**: 2; **19**: 4.

þryskia, v. a. tröska: triturare. V. **24**: pr. ○2 *(þriska)*

þræggi, m. skjul: tegmen. Vide *þak.* Ih. deducit h. v. ab Alam. *triegen,* occulere, tegere custodiendi caussa. Ver. et Locc. vertunt: "locus tutus," quasi h. v., orthographia repugnante, a *trygger,* tutus, derivari posset.

þræl, m. träl: servus. M. **6**: 4; **15**: 1; **44**: 1; Kp. **3**: pr, 1, 2. Cfr. *Gæf þræl.* ○

þræla arf, n. arf efter trälar: hereditas a servis relicta. Æ. ind. **19**.

þrængia, v. a. tränga: angustare. *æi mughu allir (sc. byar) en þ.,* d. ä. de smärre byarne måste äfven hålla vägar, på det ej alla må trängas på de större byarnes vägar: minores pagi etiam habento vias, ne omnes confluant in vias maiorum pagorum. V. **1**: pr. ○

þræskipta, v. a. (in pass. tantum occurrit) treskifta: trifariam dividere. *þre marker* &c. *-as,* Kk. **12**: 1; Æ. **2**: pr; **6**: 3; M. **10**: 3; **11**: 5, 6; **15**: 1; **19**: pr; **28**; Kp. **9**: 3; V. **2**: pr. not. 75; **4**: 1; Þ. **7**: 4; Add. **8**.

þræskipti, n. treskifte: divisio in tres partes. *til -tis,* Kk. **15**: 8; Æ. **1**: 4; **5**; M. **37**: pr; **38**, **40**; V. **2**: pr; **5**: 1; **23**: pr; Þ. **4**: 2; **7**: 3; **9**: 1. &c. ○1

þrætighi, num. tretio: triginta. Kk. **4**: pr; Kg. **10**: 2; M. **14**; Add. **9**. ○ *(þrætiughu)*

þrætiughund, ? (vide ÖGL. v. *þrætiugh.*) *til þ. ringia,* Kk. **6**: 5.

þrætiughundi, num. tretionde: trigesimus. Kk. **8**: pr. ○1 *(þrætiundi)*

þrættan, num. treton: tredecim. M. **9**: 1, 2. ○

þrættandi, num. tretonde: decimus tertius. *þ. dagher,* festum epiphaniae, d. VI Ianuarii. Kk. **10**. not. 26. Cfr. *Attundi.* ○

þrætylfter, adj. (vide VGL.) *þ. eþer,* M. **16**: 2; **33**: 1; Þ. **5**: 2. *-ta eþer,* M. **41**: pr. Cfr. *Dylia 2, Væria 1.* ○

þu, pron. du: tu. M. **12**: 6; J. **1**: pr; **21**; Kp. **1**: pr; V. **20**: 2; Þ. **14**: 2. not. 100. dat. *þik,* Æ. **10**: 1. acc. *þik,* Kk. **11**: 1; J. **1**: pr. ○

þumulfinger, m. tumme: pollex. M. **23**: 1; **24**: 1. ○

þunger, adj. tung, besvärlig: gravis, onerosus. Conf.

þungi (þungæ), m. tunga, olägenhet: onus, molestia. Conf.; Præf. ○1

þusænd, num. tusende: mille. Conf. (Præf. not. 39.) ○1

þy, adv. (vide VGL.) Kk. **11**: pr, 3;

V. 8, 23: 1. *æi þy mera* v. *mere*, Kk. 7: 7; Æ. 7: 2; 10: pr; M. 9: 4. &c. *ok ær læstis boten þy sama*, i. q. *æi þy mera*, M. 24: 1. *æi ... þy höghre*, J. 11: pr. *þy enæst* v. *ens at*, vide *Enost*, *Ens. þy at eno*, vide *En* 2. *þy at* (cfr. ÖGL.), Kk. 4: pr; 11: 2; 14: 10. &c. Cfr. *þæn.* °

þyft (þyffpt), f. 1) tjufnad, stöld: furtum. M. 40, 42, 47: 6; 49: pr, 1; Kp. 1: 2. *full þ.*, M. 38. 2) den stulna saken: res furto ablata. M. 51: pr. not. 28. * *(þiuft)*

þyfti, n. 1) i. q. *þyft* 1. M. 47: 6; 49: 1. not. 2. Cfr. *Viþertaku þypti.* 2) i. q. *þyft* 2. M. 51: pr.

þykkia, v. impers. tyckas: videri. *-kir grannum at* &c. J. 14: 1. Cfr. *Samþykkias.* °

þyliker (acc. m. *-kin*, Kk. 7: 8. not. 78; M. 15: 1.), pron. dylik, sådan: talis. Kk. 7: 8; 15: 8; Kg. 8. &c. *alikt ok þylikt*, vide *A liker*. Cfr. *þoliker.* °

þyþi lagh, n. (Isl. *þydaz*, adhaerere, amplecti, BH. *þydaz konu*, rem habere cum muliere; in Sueciae provinciis dicitur: *tyda sig till någon*, aliquem adsectari, cum aliquo consociare; *tyen*, protervus; *tyskap*, cognatio) gemenskap, förening: commercium, consociatio. *hava þ. mæþ fæ*, Kk. 15: 8, ubi Danus vertit: *samqvem*. Hodie significatio h. v. ad istud commercium cum bestiis restricta est.

(þækkia (täkkia), f. tak: tectum. V. 13: 1. not. 2.*)*

þæn, pron. dem. den: is. Conf.; Kk. 1: 2. &c. f. *þe*, Kk. 14: 3. *þön*, Æ. 4. dat. f. *þere*, Kk. 22: 2. *þæri*, Kk. 7: 2. *þeræ*, Æ. 2: pr. *þe*, Kk. 7: 2. acc. f. *þe*, Kk. 2: pr. *þa*, Kk. 14: pr; Kg. 9: 1; Æ. 1: 3. &c. pl. f. *þe*, Kk. 6: 2. *þa*, Kk. 1: 2; 6: 6; 12: 1. n. *þe*, Kk. 2: pr. acc. m. *þe*, Kk. 14: 9. *þæ*, Kk. 8: 1. f. *þe*, Kk. 19: pr. *þem*, M. 9: 4. n. *þe*, Kk. 14: 10. *þæ*, Æ. 1: 4. *þön*, Kg. 12: 1. — *þæt sum hema siter*, d. ä. den af makarne: is vel ea coniux. J. 4: 6. *þ. þera*, J. 15: 1. *þæt þera* (cfr. ÖGL.), Kk. 15: 1. nott. 82, 83; §. 3; Æ. 3: 1; 7: 3; 23: 2. *þæt æru*, Kk. 2: 1; 3, 15: 8. &c. *til þæs*, donec, vide *Til* 1. *þæs mera, længer, værri*, eo plus &c. Kk. 7: 7. not. 24; Þ. 7: 3. n. 34; 14: 2. n. 100. *þæs aghu þe vald*, dertill: eius rei potestatem habent. V. 17: 4. *þæs vald hava*, Kk. 6: 1. not. 45. *þæs i mællum*, vide *Mællum. i, mæþ, æptir þy*, vide *I* &c. *fore þy*, derför: propterea. Conf. *fore þy at*, Conf.; Kk. 3, 15: 7. not. 28; J. 15: 6. *þy senna, fiærmer, minna, længer*, senare &c. än det (som är sagdt): posterius &c. quam quod dictum est. Æ. 10: 1; M. 12: 1, 4, 5; V. 24: 2; Þ. 7: 3. Cfr. *þy*. — Sequuntur exempla ad observationes syntacticas (vide VGL.). 1) *þæn iorþeghandi ær*, Kk. 1: 2. *þ. æi biþer klokkari*, Kk. 6: 6. *þ. gaf, fællir, kærir, delir*, Kk. 14: pr, 2; M. 6: 1; Þ. 8: 5; 13. *þ. aftækt gör var*, is cui &c. V. 16: 1. *þæs rænti*, M. 32: pr. *þæt fat ær*, Kk. 3. *skript þe ater stander, þem þa fællis*, Kk. 19: 5. *þa (sc. konu) han* &c. Æ. 18. *þy (sc. arvi) fyrra til fiöll*, Æ. 21: 2. 2) *hvar þæn*, Kg. 11: pr; M. 30: pr, 1, 2, 4; J. 7: 2. *ængin þ.*, M. 31: 1; 41: pr. not. 53. *nokor þ.*, Kk. 15: 2. not. 32. 3) *þæs viliandis*, Kg. 5: pr. °

þæn, art. def. den: Graec. ὁ, ἡ, τό. *þæn fyrsti*, Præf. *þæt fyrsta*, Kg. 4: pr. *þæs döþa*, Kk. 8: pr. *þes hælgha anda*, Kk. 11: 1. *þeræ hælghu kirkiu* (gen.), Kk. 21: pr. *þæn öfra* (acc. m.), Kk. 22: pr. *þer næstu* (nom. pl.), Æ. 1: 4. *þöm gamblu laghum*, Conf. Cfr. *Sami.* °

þænni, pron. denne: hic. M. 20. gen. f. et n. *þæssæ*, Conf. dat. m. *þæssum*, M. 41: 1. *þæmmæ*, ibid. et nott. 58, 60.

f. *þæssæri*, Præf., ubi tamen *þæssærær* v. *-ræ* (gen.) potius legendum videretur. *þæssi*, ibid. not. 29. pl. m. *þæssir*, Conf. *þæssæ*, Kk. **10**. gen. n. *þæssæ*, Conf. dat. m. et n. *þæmmæ*, Præf.; M. **4**, **44**: 1; Þ. **11**: pr. *(thenne, denne*, ibid. in nott.*) þæssum*, Conf. *þætta æru*, Kg. **11**: pr; **12**: 2.

þær (þer), adv. der: ibi. Præf.; Kk. **1**: 1; **4**: pr; **7**: 2; **8**: pr. &c. *þ. a*, Kk. **7**: 2; M. **10**: 1. *þ. af*, Kk. **7**: pr; **14**: 3. &c. *þ. at*, Kk. **15**: 8; **17**: 5; Æ. **1**: 1; J. **4**: pr. &c. *þ. fore*, Kk. **8**: pr; **17**: pr. &c. *þ. innan*, Æ. **11**: pr. *þ. ivir (at)*, V. **21**: pr; Þ. **6**: pr. *þ. mæþ*, Kk. **11**: 1; **14**: 3. &c. *þ. næst*, Kg. **1**; M. **12**: 6. *þ. n. æptir*, Kk. **10**; M. **39**: 2; Þ. **5**: 6. not. 62. *þ. til*, a) dertill: ad illud. Kk. **15**: 6; **16**: pr; Kg. **6**: pr. &c. b) derjämte: praeterea. M. **15**: pr. c) dittills: usque ad id tempus (adv.). Æ. **23**: 2. *æ þ. til*, Æ. **23**: 2; J. **10**. d) till dess: donec (conj.). Kk. **1**: 2; **19**: pr; Kg. **10**: 1; Æ. **25**: 1. &c. *alt þ. til*, M. **29**: 3. e) till den ändan: eum in finem. Conf. *þ. viþer*, Kk. **1**: 2; M. **43**: 1. *þ. um*, Conf.; Kk. **14**: 1. &c. *þ. æptir*, a) derefter: postea. Kk. **11**: 1; Kp. **9**: 3; Þ. **8**: 5. *þ. æ. næst*, Þ. **5**: 6. b) derom: de eo. *þ. æ. sökia*, Æ. **2**: 1.

þær, part. rel. som: qui. Kk. **5**, **6**: 7; **13**: 1; **15**: 2, 8, &c. *þ. præster skal a byggia*, Kk. **2**: pr. *þ. han lysti fore*, *þ. æi ær taki fore*, Kp. **9**: 1; Þ. **9**: 3. *þ. landboe i bygger*, J. **15**: 2. *þ. han ær födder innan*, M. **15**: pr. not. 57.

þæt, pron. pers. n. (m. f. *han*, *hun*) det: illud. Kk. **6**: 6; **8**: pr. &c. pl. m. *þer*, *þe*, Conf.; Kk. **1**: 1. *þær*, Kk. **14**: 7. f. *þar*, Æ. **7**: 2. *þa*, Æ. **2**: pr; **6**: 3; M. **11**: 6. &c. n. *þer*, Kk. **2**: 2. *þæ*, Kg. **9**: pr. *þön*, Kk. **9**: pr. gen. *þeræ*, Conf.; Kk. **1**: 1. acc. m. *þöm*, Kk. **8**: pr. f. *þem*, Kk. **3**. *þöm*, Kk. **6**: 6. n. *þem*, Kk. **2**: 1, 2. *annat*, *hvar*, *hvarti*, *hvilikin*, *þæn*, *ængin þera*, vide *Annar*, *Hvar*, *Hvarghin* &c. *þera bæggia*, vide *Baþir*.

þæt, conj. (proprie pron., omissa sequenti particula *at*) att: quod, ut. *þ. klokka lös var*, *þ. han æi buþ fik*, *þ. hun fæst var*, *þ. hun haver*, *þ. iæk ær* &c. Kk. **6**: 6. not. 39; **12**: 2. n. 59; **15**: 1; Æ. **6**: 3; **10**: 1; M. **26**; Kp. **2**: 1; Þ. **9**: 3; **12**: pr. *sva nær varskoghe þ. han* &c. V. **20**: 1.

þæþan, adv. dädan, derifrån: illinc, inde. Kk. **1**: 1; **22**: pr; Æ. **2**: 1; V. **14**: 9.

Æ.

Æ, *e*, adv. alltid: semper. Kk. **2**: pr; **16**: 2; Kg. **10**: 7. &c. *æ mæn* (cfr. ÖGL.), Æ. **11**: pr, 2; **12**; J. **4**: 6; **12**: 1; V. **13**: 1. *æ þær til*, *æ til þæs*, vide *Þær*, *Til 1*. *æ hvar* v. *hvat* (pron.), Kk. **6**: 4; **20**; Kg. **9**: pr. not. 64; **10**: 8; Æ. **7**: 3. &c. *æ hvilikin*, vide *Hvilikin 1, 3*. *æ hvat* (conj.) ... *æller*, Æ. **11**: pr; **13**, **18**, **23**: 1; J. **21**. *æ hvat hælder* ... *æller*, M. **9**: 3; **22**. *æ hvar* (adv.), Kg. **9**: 2; **10**: 2, 7. &c. *æ þær*, M. **29**: 4. *æ huru mykit* v. *mangir*, vide *Huru*. *æ sva mangir* v. *þikla*, ehuru många eller ofta som hälst: quanticunque, quandocunque. Æ. **11**: pr; Þ. **8**: 1. *æ hvaria handa*, Kk. **15**: 5.

Ægha (agha, Kk. **8**: pr. &c. impf. *ati*, Kk. **16**: 1. pl. *atin*, Kk. **17**: 5. sup. *at*, J. **15**: 1.*)*, v. a. 1) ega: in dominio habere. Kk. **1**: 1; **8**: pr, 2. &c. *æ. i by*, *tompt*, *bo* &c. V. **14**: 12; **18**: 2; **22**: pr; Þ. **8**: 3. *æ. i flerum byum*, Æ. **11**: 2. *æ. i bo saman*, M. **12**: 1. not. 37. *agher i (sc. bot) hvarti karl æller kununger*, Æ. **23**: pr. 2) hafva: habere. *æ. barn*, Kk. **11**: pr. *æ. vald* v. *vitsorþ*, Kk. **6**: 1; **12**: 2; **14**: pr. &c. 3) (vide VGL. sub

4.) *æ. halvan span korns af allum* &c., *tiund, þriþiung, siælagipt, fiara pænninga, þre marker, lagh æller pænninga, bot* &c. Kk. **6**: 7; **7**: 6; **8**: pr; **14**: 10; **15**: 3; **16**: 2; **17**: 5. &c. 4) (vide VGL. sub 5.) *æ. skoþa, göra, föra, up boa, byggia, saman hæmpta, tiunda, hava, beþas, taka* &c. Kk. **1**: 1; **2**: pr, 1, 2, 4; **6**: 7; **7**: 1, 5, 7–9; **8**: pr. &c. *æ. at halda, at biþa, at göma* &c. Kk. **7**: pr; M. **12**: 7. &c. 5) skola, böra (vara eller ske): debere, oportere (esse v. fieri). *þer aghu liþughir væra; kirkia a skryþa sik, þæt a iorþas, þæt a væra half mark, præster a kallas, han agher i iorþ gravas, vitni aghu a þingi vitnas, þæt a undir landslagh standa, strandavarþer a haldas* &c. Kk. **6**: 7; **7**: 4; **8**: pr; **9**: 1; **13**: 1; **15**: 8; **16**: 1; **20**; Kg. **12**: 1. &c. 6) (vide VGL. sub 6.) *þæn a præsti sum leghodrænger,* Kk. **7**: 7. °

(Ægaluter, m. pl. i. q. *æghodelar.* Kk. **14**: pr. not. 22.*)*

(Æghodelar, m. pl. egodelar: bona. Kk. **14**: pr, not. 22.*)*

Æi (igh, Kk. **6**: 6. not. 2.*),* adv. ej: non. Conf.; Kk. **1**: pr, 2. &c. Cfr. *Ængin.* ° *(egh)*

Ækki, adv. icke: non. Kk. **1**: 1. not. 35; **7**: 7. n. 22; Kg. **10**: 8. n. 12; Æ. **10**: pr. n. 62; M. **29**: 1. n. 11; V. **16**: 1. n. 14; Þ. **7**: 5. n. 75. °

Ældri, adj. compar. (vide VGL.) Þ. **1**: 1. superl. *ælster (ælzter),* Æ. **11**: 2; **16**: 2; J. **21**. °1

Æller (ællr), conj. eller: vel. Præf.; Kk. **1**: pr. &c. ° *(ælla)*

Æller (älläs, Kk. **14**: 7. not. 70.*),* adv. 1) eljest, annars: alias, alioquin. Kk. **14**: 7; M. **23**: 2; J. **13**: 4; V. **2**: 5; Þ. **9**: 2; Add. **8**. 2) för öfrigt: praeterea. *æ. vilium vir,* Conf. ° *(ælla)*

Ællighis, adv. eljest: alioquin. Kk. **14**: 7. not. 70. °1

Ællivu, num. elfva: undecim. Kp. rubr. °

(Æmbetsman (ambetzman), m. 1) ämbetsman: administer, officio cuidam praefectus. *biskups æ.,* i. q. *lænsman,* Kk. **16**: pr. not. 57. 2) handtverkare: opifex. Kk. **6**: 7. not. 79.*)*

Æmgoþer, adj. (vide ÖGL.) V. **1**: pr. Scribitur *iæmgoder,* Kk. **2**: 2. not. 94. °2

Æmpni, n. (vide VGL.) Kk. **1**: 1; **5**. not. 97; Æ. **23**: 2. °1

Æn, conj. om: si. Kk. **1**: 2; **4**: pr; **6**: pr. &c. *þa æn,* vide *Þa 1. æn þo at,* vide *Þo.* °

Æn, conj. än: quam. Kk. **1**: pr, 2; **2**: pr, 1. &c. *um andra hælghudagha æn um sunnudagha,* Kk. **14**: 9. Cfr. *Fyr, Fyrra.* °

Æn, conj. men: sed. Conf. not. 22; Præf. °

Æn, adv. 1) ännu, hittills: adhuc. *æn þa,* J. **12**: 1; Þ. **3**: pr; **8**: 5. 2) dessutom: praeterea. *ok æn kyndilmæssa,* Kk. **10**. 3) ännu, ytterligare: praeterea, ulterius, porro. M. **12**: 7; J. **6**: 1–3; **18**: 1; **20**: pr; V. **13**: pr; **23**: 1; **27**: 1; Þ. **3**: pr; **8**: 5. *æn þær til at* &c., porro ut. Conf. *nu haver man æn* &c., porro si quis habeat &c. J. **2**: 2. °

Æn, vide *En.*

Ænda, v. a. ända, sluta: finire. *bolstaþer -as a sio,* V. **17**: pr. °

Ændakarl, m. jordegare, som har sin andel i åker och äng belägen i ändan af gärdet: vir, cuius portiones agri pratique ratione situs sunt ultimae, ideoque saepimento adiacent. V. **2**: 6; **9**: 1. °2

Ændi, m. 1) ände: extremitas. Vide *Asker.* 2) slut: finis. J. **22**. not. 60. °2

Æng (gen. *ængia,* V. **21**. pl. *ængiar*), f. äng: pratum. J. **4**: 1; **15**: 5; V. **2**: 6; **5**: 1; **6**: pr, 1, 3, 4. &c. °

Ængiategher (ængtegher), m. ängs-

teg: portio prati, ad aliquem vicinorum in pago pertinens. V. **2**: 6; **14**: 12.

Ængin (engin; f. ængun, forte lapsu calami, Æ. **22**: pr.*)*, pron. 1) adj. ingen: nullus. Kk. **2**: 3; **3**, **4**. &c. gen. m. *ænxi*, Æ. **1**: 2. gen. pl. n. *ængra*, Conf. *æ. þera*, J. **4**: 5. *ængin tu*, Æ. prol. *haver annar ænga (*sc. *hiorþlöt)*, V. **17**: 5. 2) subst. ingen: nemo. Kk. **1**: pr; **11**: 3; **15**: 2. &c. Cfr. *þæn* 2. n. *ænkti*, intet: nihil. Kk. **7**: 7; **14**: 3. &c. dat. *ængu*, Kk. **11**: 1; Kg. **7**: pr. cfr. *Nyter*. — Detta ord brukas stundom med föregående negation i nekande bemärkelse: h. v. interdum una cum praecedenti negatione habet negativam significationem. *havi aldrigh ængin vald* (ut Graec. οὐκ οὐδεὶς), Æ. **7**: 1; M. **29**: 4. *æi görin bönder ænga aku*, Kk. **7**: pr. *ængin havi vald ængu arvi skipta*, Æ. **25**: pr. °

Ænkia, f. enka: vidua. Æ. **2**: pr; **22**: pr; Þ. **1**: 1; **11**: pr. °

Ænkte, adv. icke: non. Þ. **7**: pr. °2

Æptir (æpti), præp. c. acc. v. dat. 1) efter (i tid): post (ratione temporis). *æ. sancta stæphans dagh, þre sunnudagha, mæssu*, Conf.; Kk. **14**: 8, 9. *æ. þylika gærning*, Kp. **9**: 3. *biuþa væþning* v. *væþ æ. sinum vitnum*, vide *Vitni* 4. *æ. þæt (allir burghit hava* &c.*)*, Kk. **7**: pr; Æ. **10**: 1; J. **20**: pr; Kp. **9**: 3. *præster æ. præst*, Kk. **14**: 5. *hvar laghmaþer æ. aþrum*, Kg. **1**. *sitia qvær æ. manni*, Æ. **21**: 1. *hava barn æ. sik*, Æ. **11**: pr; J. **21**. *liva æ. annan, taka (siæng* &c.*)* v. *ærva æ. man (döþan)*, Æ. **10**: pr; J. **19**, **21**. cfr. *Liva*. *æru barn, pænningar* &c. *æ. (*sc. *man)*, Æ. **7**: 3; **24**: pr; **25**: pr. &c. *taka viþ botum æ. sin dræpnan*, M. **10**: 1. *giva sak æ. döþan ok dræpnan*, M. **46**. *kæra æ. sinum*, ibid. *sökia æ. sinum surum*, Add. **2**. Cfr. *Barn* 2, *Þær*. 2) (vide VGL. sub 2.) *ganga æ. biorn* &c. V. **15**. *æ. (sinu* sc. *fæ) koma*, V. **7**: 1, 2. *sænda æ. (*sc. *fæstikonu)*, Æ. **2**: pr. *bref ær æ. (*sc. *hanum) komit*, Kp. **9**: 3. *qvæfias æ. (*sc. *fynd)*, M. **54**: pr. *leta æ. bana, hæmpdum* &c., vide *Leta* 1. *sökia æ. utgærþum*, Þ. **14**: 2. *kræfia æ. lot sinum* &c., vide *Kræfia*. *æ. (botum* &c.*) kæra*, vide *Kæra*. *fylla* v. *binda (köp)fasta æ. værþi sinu*, J. **4**: 3; **6**: 1, 3. cfr. *Fastar*. *fylghia þingi æ. laghböte sokn*, M. **11**: 1. not. 90. 3) enligt: secundum. *læggia aker æ. tompt*, V. **2**: 6. *æ. bonda tal, þöm spanni, þöm skælum, sannastu vitnum* &c. Kk. **1**: 1; **6**: 7; **14**: pr; **15**: 5. &c. *hvart æ. sinni akomo, aværkan, sak*, M. **29**: 2; J. **15**: 1; V. **16**: 2; Þ. **3**: pr. cfr. *Brut* 3, *Fall* 2, *Lat*, *Vitni* 1. *æ. aterfangum, latinu, vighisvalli, viþerbandumin*, vide *Aterfang* &c. *æ. þy (hun ær til* &c.*)*, Kk. **14**: pr; **15**: 3, 5. &c. Cfr. *Byamal* 1, *Byrþ* 3, *Landslagh* 1, *Mætsmæn* 1, *Synamæn*. 4) adv. efteråt: postea. *gældi æ., æ koma* &c. M. **10**: 1; **51**: 1; Kp. **1**: 2; Þ. **5**: 3; **6**: pr; **10**. *siu manaþum æ. siþan* &c. Æ. **10**: 1. not. 8. °

Æptri, adj. bakre, som är baktill: posticus. Vide *Foter*. °2 *(æftri)*

Ær, part. relat. som: qui, quam, ubi &c. *misfall ær mæn hafþu, þem ær um varþaþi* &c. Conf.; Præf.; Kk. **12**: 1. &c. *sva liuft ær þe vilia* &c. Conf. *ær ... mæþ*, hvarmed: quo, per quem. Præf. *e hvar* (adv.) *ær*, Kp. **2**: pr. °

Ærfþ, f. arf: successio ab intestato. Præf. *koma i æ.*, Æ. **24**: 2. *ærfþa balker*, Kk. **15**: 3. not. 44. p. 65; Æ. rubr.; prol.; **25**: 1; Add. **5**. °

Ærfþa loter, m. arflott: portio hereditatis. *fulder æ.*, Æ. **1**: 2. °1

Æria, v. a. ärja, plöja: arare. V. **12**: pr. Cfr. *Træþis æria*. °2

Ærki biskuper, m. ärkebiskop: archiepiscopus. Kg. **3**.

Ærraþer, adj. ärrig: cicatricosus. *ærrat lik ok undat*, allitt., lik hvarpå finnas sår eller andra märken af våldsam behandling: cadaver humanum, in quo apparent vulnera aliave illatae violentiae vestigia. M. **8**: pr; **12**: 6.

Ærta aker, m. ärtland: ager pisis consitus. Þ. **9**: 4.

Ærtir, f. pl. ärter: pisa. Kk. **7**: 5; M. **49**: 1.

Ærva (arfvæ, Kk. **13**: 2.*)*, v. a. (vide VGL.) Æ. **8**: 1; **11**: pr. &c. *æ. goþs, iorþ* &c. Kk. **13**: 2; Æ. **8**: 1; **11**: 2. &c. *æ. æptir man*, Æ. **11**: 2; J. **19**. *æ. man*, Æ. ind. **24**; cap. **8**: 1; **11**: pr, 2. &c. Cfr. *Qvikker*. *

Ærvingi, m. arfvinge: heres. Kk. **14**: pr; Æ. **11**: 2; **16**: 3. &c. * *(arvinger)*

Ærvuþi, n. arbete: labor. Kk. **8**: pr. Scribitur *arfvode*, Þ. **7**: 3. nott. 29, 35. Cfr. *Forefara, Foreganga, Foregöra 1*. **(arvuþi)*

Æsta, v. a. (vide VGL.) *æ. liuþ*, Æ. **8**: pr. *1

Æta (impf. *at*), v. a. äta: edere. Kk. **7**: 3; **16**: 1; Kg. **11**: pr. *2

Ætt (ett), f. (vide VGL.) Vide *Avugher*. *

Ættærgæld, attærgæld, n. en utskyld i penningar af 30 marker från hvart härad och 10 marker från hvart skeppslag: tributum pecuniarium, constans XXX marcis ex quovis hundredo et X marcis ex quovis territorio *skiplagh* dicto. Kg. **10**: 2, 8; **11**: pr. Cum incerta sit ipsa forma h. v., tanto minus dici potest quaenam sit ratio vel propria significatio nominis. Si, ut equidem credo, *ættærgæld* rectius scribatur, conjici potest hoc tributum primitus per singulas familias pensum fuisse.

Æværlizliker, adj. (ab *æ* et *væra*) evärdlig: sempiternus. Conf. Scribitur forte rectius *everdzliker*, ibid. not. 62. Cfr. *Eværþilika*.

Ö.

Ö (pl. *öiar*), f. ö: insula. M. **12**: 7; **18**.

(Öflete, n. oblat (till den heliga Nattvarden), prov. öflete: panis consecratus (ad sacram coenam). Kk. **7**: 4. nott. 24, 26.*)*

Öfri (ofri; sed yfra perperam pro fyrra, Kk. **22**: pr. not. 67.*)*, adj. (egentl. öfre: proprie superior) senare: posterior. Vide *Mariu mæssa, Vara fru dagher*. Cfr. ÖGL. v. *yværster*.

Ögha, n. öga: oculus. M. **23**: 1; **24**: 1; **30**: 1. Cfr. *Vindögha*. *

Öia drap, n. dråp begånget på en ö: homicidium in insula commissum. M. ind. **18**.

Öia skiul, n. gömställe bakom en ö: latebra pone insulam. M. **11**: pr.

Öker (dat. pl. *ökium*), m. (vide VGL.) J. **14**. *

Ökia, v. a. öka: augere. Kk. **17**: 4; M. **25**: pr; J. **16**: pr; V. **24**: 4. *þa ökis sak hans*, Æ. **25**: 1. not. 47; Þ. **8**: pr. Cfr. *Til ökia*. *

Ökn, f. öcken, ödemark: regio deserta. *ö. æller* v. *ok almæninger*, allitt. M. **8**: pr; V. **20**: 2.

Öl, n. (vide VGL.) Vide *Pænnings öl*. *

Öldrykker, m. dryckeslag: symposium. *fore -ki*, coram hominibus in caupona vel convivio praesentibus. M. **28**: pr.

Öpa (opa), v. a. ropa: clamare. *ö. þry hær op* v. *niþings op*, Kg. **12**: 1; Þ. **14**: 2. not. 100. *2

Öpnum, vide *Opin*.

Öra (pl. *örun*), n. öra: auris. Æ. **6**: pr; M. **23**: 1; **24**: 1; **37**: pr. *2

Öra böter, f. pl. böter, som blott utgöra ett eller några (t. ex. 3 eller 6) öre: mulcta minor, una vel aliquot (ex.

c. III v. VI) oris constans. M. **25**: pr; V. **4**: 1; **14**: 4.

Öre (gen. *öris*, J. **4**: 3. pl. *öræ* v. *öre*), m. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Kk. **6**: 6, 7; **7**: 7; **8**: pr; Æ. **9**: pr; M. **23**: 4. &c. *ö. pænninga*, vide *Pænninger 2*. *halver ö.*, Kk. **7**: 7; M. **40**, **44**: 1; J. **4**: 3; V. **27**: pr; **29**: 1. cfr. *Half öre*. *aværka til öra ok örtogha*, olofligen bruka ett visst jordstycke som tillhör en annan, och hvars värde kan bestämmas i penningar: illicite uti fundo alieno, cuius pretium certa pecuniae summa definiri potest. V. **13**: 1. coll. §. 2. *öra aværkan ok örtogha*, V. **13**: 2. Cfr. *Karlgilder*, *Köpgilder*. 2) i. q. *öris land*. *ægha* v. *hava ö. i by*, J. **14**. *halver ö.*, J. **14**: pr; V. **10**: pr, 1. *urfiælder ligger til öra ok (v. æller) örtogha*, d. ä. är satt till visst örestal: quantitas eius ad normam orarum et ortugarum est definita (cfr. *Markland*). V. **10**: 1; **17**: 5. *skipa (svin) æptir örum ok örtoghum*, i. e. secundum quantitatem praediorum ad hanc normam definitam. V. **8**. *skipta skogh*, *bryta mylnustaþ til öra ok örtogha*, V. **19**, **22**: pr. *byrþa sik til (öþis byar) til öra ok örtogha*, ius suum, praedii quantitate simul determinata, probare. V. **17**: 2. Cfr. *Pænninger 3*. 3) pl. lös egendom: bona mobilia. Vide *Köp-*, *Værþörar*; *Lös-*, *Saköre*. °

Öris land, n. ett åttondedels markland: octava pars fundi *markland* dicti. V. **1**: 1. °1

Örs, n. häst: equus. *mæþ ö. þiæna* (cfr. VGL.), Kp. **9**: 5. °1

Örtogh (ortogh), f. 1) (vide ÖGL.) Kk. **7**: 7; Kg. **10**: 2; M. **28**: pr; **52**: 2. *ö. pænninga*, vide *Pænninger 2*. *þrættan marker ok atta -gher* (cfr. ÖGL.), M. **9**: 1, 2. *givi ö. af ö.*, d. ä. full trädeslön: plenam dato arationis compensationem (cfr. formulas: *gældi mark mæþ mark ater*, *böti pænning mæþ pænningi*, vide *Mark 2*, *Pænninger 3*.). J. **5**: pr; **13**: 3. *gældi ö. af ö. at avitinu*, d. ä. böte lika mycket som afraden utgör: mulctam pensioni annuae parem pendito. J. **10**. *givi tva -gher af ö. hvarri*, betale dubbel penningeafgift: pensio numaria duplicator. J. **13**: 1. Cfr. *Karlgilder*, *Pænter*, *Öre 1*. 2) i. q. *örtogha land*. J. **1**: pr; **21**, **23**. Cfr. *Öre 2*. °

Örtogha land, *örtogh land*, n. tredjedelen af ett öresland: triens unius *öris land*. J. **1**: pr; **21**; V. **1**: 1.

Östan, adv. från öster: ab oriente. Þ. **1**: 1. °2

Östgötar, m. pl. (vide VGL.) Kg. **2**. *-ta laghmaþer*, Kg. **1**. °

(*Övermer*, adj. i. q. *öfri*. Kk. **22**: pr. not. 52.)

Öxa ol, f. en vid yxskaftet fästad skinnrem: lorum manubrio securis adnexum. M. **12**: 6. Ita recte, ut videtur, h. v. explicat Lund. Ih., v. *ol* cum *valer* (Isl. *völr*), fustis, confundens, vertit: "manubrium securis."

Öxa skapt, n. yxskaft: manubrium securis. M. **12**: 4.

Öxe, f.? yxa: securis. V. **6**: 2; **14**: 7. °1

Öþar, m. pl. (vide VGL.) *upsala ö.*, praedia regalia. Kg. **1**, **3**. °

Öþis by, m. ödesby: pagus desertus. V. **17**: 2.

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

stra delen af Upland, nemligen Trögds, Åsunda och Lagunda, samt de till Vesterås Län nu hörande Simtuna (fordom *simbohundari*) och Torstuna (fordom *thorsakir*) härad, hvilka utan tvifvel ursprungligen utgjort ett härad *(simbohundari)*, och af hvilka det förra äfven innefattat Norby och Tärna socknar (nu hörande till Öfver-Tjurbo härad), och troligen också Huddunge socken (som nu, jämte en del af det forna Vendel, utgör Våla härad) ehuru denna i *Registrum Upsaliense* föres till *provincia thorsakir*, och äfven i Vestmanlands äldsta jordebok (af 1539) räknas till Torstuna härad; men att dessa två härad redan i slutet af 13:de århundradet varit åtskilda, så att *fiæþrunda land* då innefattat fem härad, kan slutas af den i V. **17**: 4. bestämda vadsumma af fem marker för detta landskap: proprie terra quatuor hundredorum; sic appellatur una ex principalibus veteris Uplandiae partibus, quae primitus continuit quatuor hundreda (postea in quinque divisa), in parte occidentali et meridiali Uplandiae sita. Conf.; (Præf. not. 39;) Kg. **1, 10**: 1; V. **17**: 4. *1

Forekarlaby, byn Forkarby i Bälings härad och socken: pagus in territorio Bäling. Conf. (Præf. not. 39.)

Götriker, *Haghbarþer af sudherby*, *Hakun*, tre af Uplandslagens författare: tres ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Holaviþer, Holaveden; så kallas ännu en skog i Norra Vedbo härad af Jönköpings Län vid gränsen af Östergötland; men att skogen äfven på norra sidan af gränsen haft detta namn, synes deraf, att Ekeby Kyrka i Göstrings härad af Östergötland fordom kallats *Ekby Holavid*, till skilnad från Ekebyborna i Bobergs härad (jfr. C. F. Broocman, *Beskrifning öfver Östergötland*, Stockh. 1760, s. 702.): silva in confinio Smalandiae et Ostrogotiae. *til miþian skogh a h.*, troligen till den ännu så kallade Kongsbacken, på stora landsvägen ungefär midtemellan Hesters och Säthälla gästgifvaregårdar, vid en vik af sjön Sommen, ett stycke söder om gränsen emellan Östergötland och Småland; vid hvilket ställe nu finnes en krog med samma namn, och nära derintill en äng och ett kärr benämnda Kongsmaden och Kongsgölen: ad locum in media silva, eundem, ut videtur, qui nunc appellatur *Kongsbacken*, i. e. collis regius. Kg. **2**.

(Ingiælder, rex Sueciae. Præf. not. 17.*)*

Iohan gasabogher, en af Uplandslagens författare: unus ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Krister (krist, gen. pro *krists)*, Christus. Kk. **1**: pr, 1; **22**: 2; Kp. **3**: pr; **11**. *1

Kælder, vide *Röþ*[illegible].

Magnus, Konung Magnus Ladulås: Rex Magnus Birgeri filius. Præf.; Kp. **9**: pr, 3. Cfr. *Byrghir* 2. *

Moyses, Moses. Præf.

Philippus röþi af runby, en af Uplandslagens författare: unus ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Romonda boþir, pl. Ramundaboda, vanligen kalladt Bodarne; ett ställe i Nerike, vid gränsen af Vestergötland, hvaräst nu är gästgifvaregård m. m.: locus in confinio Nericiae et Vestrogotiae, ubi hoc tempore est diversorium &c. Kg. **2**.

Roþin, (vide ÖGL. gloss. v. *roþer.*) *nyrri r.*, Conf., i. q. *r. þæn ovan stokholm ær*, **Þ**. **13**; d. ä. den till Upland hörande delen af kustlandet, i hvilken äfven Gestrikland var inbegripet (jfr. *Tiunda land*, *Öþmorþ*, och Geijer, l. c. p. 79.): ora maritima ad Uplandiam pertinens, Gestriciam quoque complexa. *roþsins utskyldir*, Kg.

11: pr. Cfr. gloss. vv. *Roparætter, Ar, Skiplagh.* °2

Runby, byn (öfra eller nedra) Runby i Eds socken af Sollentuna härad: pagus in territorio Sollentuna. Conf. (Præf. not. 39.)

Röper kældærsson, en af Uplandslagens författare: unus ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Salomon (salamon), konung Salomo: rex Salomo. Kk. 1: pr.

Sandbro (sambro), en gård i Björklinge socken af Norunda härad: praedium in territorio Norunda. Conf. (Præf. not. 39.)

Sighurþer, en af Uplandslagens författare: unus ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Siktunir, pl. staden Sigtuna: urbs Uplandiae. Kk. 22: pr.

Stokholmber, staden Stockholm: urbs Sueciae princeps. Conf.; Þ. 13. *-ms bro,* V. 23: 5. *-ms spander,* Kk. 6: 7. not. 58.

Strænginæs (strängnäs), (vide VGL.) Kk. 22: pr. nott. 70, 74; Kg. 2. °1

Sudherby, byn Söderby i Åkerby socken af Bälings härad, eller gården Söderby i Funbo socken af Rasbo härad, eller gården Söderby i Knutby socken af Närdinghundra härad: pagus in territorio Bäling, vel forte praedium in territorio Rasbo aut Närdinghundra. Conf. (Præf. not. 39.)

Sveriki (sværiki), Sverige: Suecia. Kg. 4: pr; 9: pr. °1

Svintunir, pl. ett ställe i Östergötland vid gränsen af Södermanland; af hvilket ställe (sedermera benämndt Krokek, i Lösings härad) den norr om Bråviken belägna delen af Östergötland fordom skall varit kallad *Svintuna bygden* (jfr. Broocman, l. c. p. 11.); en ström, som förenar Svinsjön i Krokeks socken med Bråviken, några vid denna ström belägna qvarnar och en äng bibehålla äunu namnet *Svintuna*: locus in confinio Ostrogotiae et Sudermanniae. Kg. 2.

Sævu strömber, m. Sagån på gränsen emellan Upland och Vestmanland: fluvius in confinio Uplandiae et Vestmanniae. Præf.

Thorsten af sandbro, en af Uplandslagens författare: unus ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Tiu hæraþ, pl. Tiohärads lagsaga, som utgjordes af det forna *Værænd* (eller Kinnevalds, Konga, Upvidinge, Norrvidinge och Albo härad), *Finviþ* (Sunnerbo, Östbo och Vestbo härad) och *Niuþung* (Östra och Vestra härad): legiferatus decem territoriorum Smalandicorum (cfr. ÖGL. v. *smaland*). *-þa laghmaþer,* Kg. 1.

Tiunda land, det förnämsta af Uplands tre folkland, benämndt deraf, att det innefattade tio härad, belägna i medlersta och norra delen af Upland, nemligen Håbo (hvaraf Bro härad sannolikt ursprungligen utgjort en del; jfr. *Attunda land*), Hagunda, Ulleråkers, Bälings, Vaxala, Rasbo, Norunda (med Dannemora och Films socknar), Olands (neml. Staby, Tuna, Ekeby, Alunda, Skäfthammars och Morkarla socknar), Närdinghundra och Vendels härad (det sistnämnda innefattande Vendels, Tegelsmora, Harbo, Våla och Nora socknar, samt utan tvifvel äfven Tierps och Tolfta socknar, ehuru dessa på ett ställe i *Registrum Upsaliense* föras till en särskild *provincia tierp,* hvilken sedermera, jämte Vendels m. fl. socknar, blef lagd under Örbyhus Län); hvarjämte, på samma sätt som om *Attundaland* är anmärkt, af Roden hit räknas Edbo socken (som föres till Närdinghundra härad), samt Hargs och Hökshufvuds tillika med de öfriga nordligare socknarne jämte Gestrikland: proprie terra decem hundredorum; sic ap-

pellabatur veteris Uplandiae pars primaria, quae decem hundreda in interiore et septemtrionali parte Uplandiae sita complectebatur. Conf.; (Præf. not. 39;) Kg. **1**, **10**: 1; V. **17**: 4. *tiunda* (i. e. *tiu hundara*) *laghman*, huius regionis legifer, cuius tamen iurisdictioni iam subiecta erat tota Uplandia (quamobrem idem appellatur *uplanda laghman*; cfr. PERINGSKIÖLD, *Monum. Upl.* I. p. 23.). Conf. °1

Vesterars (vesterås), staden Vesterås: urbs Vestmanniae. Kk. **22**: pr. nott. 70, 74.

Viger spa, Uplandslagens förste till namnet kände författare: iuris Uplandici auctor primus nomine cognitus. Præf. *-rs flokkar*, ibid.; cfr. gloss. v. *flokker* 2.

Ulver af öthnustum, *Ulver laghmansson*, *Ulvidin*, tre af Uplandslagens författare: tres ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Uphovra (uphova) bro, en bro öfver Ophåga ström eller Arboga å, på gränsen emellan Vestmanland och Nerike: pons in flumine Arbogiensi, in confinio Vestmanniae et Nericiae. Kg. **2**.

Upland, pl. Upland: Uplandia. Præf. not. 7. *-ds lagh*, Æ. **3**: pr. not. 70. *-da laghman*, Kg. **1**. *þry uplanda folkland*, Conf. Antiquissimum Sueonum in nostra patria domicilium hoc nomen accepit, eiusque incolae *upsvear* appellati sunt, ut a recentioribus Sueonum coloniis (*væstmanna land* &c.) eorumque incolis distinguerentur. Pari modo paroecia Uplandica Börstel divisa est in tres partes: *Opsocknen*, *Norrön* et *Söderön* (SALVIUS, l. p. 307. cit. p. 184.). Ratio nominis *upsalir*, delubra v. palatia primaria (cfr. *Yngl. S.* cap. 40.) eadem est.

Upsalir, pl. (vide VGL.) Conf.; (Præf. not. 39;) Kk. **6**: 7; **22**: pr; Kg. **1**—**3**. *-la spander*, Kk. **6**: 7. nott. 58, 61; Kg. **10**: 1. Cfr. gloss. v. *öpar*. °

þilæsunds bro, en bro, belägen på ett numera obekant ställe i Upland; tilläfventyrs vid Flötsund emellan Erlinghundra och Ulleråkers härad (hvaräst, enligt Herr Förste Landtmätaren, Öfver-Direktören F. M. RIDDERBJELKES uppgift, vid en ej längesedan anställd muddring, lemningar efter en gammal bro blifvit funna omkring 700 alnar norr om färjestället eller den sedermera byggda nya bron); eller vid Stäket emellan Sollentuna och Bro härad: pons quidam in Uplandia. V. **23**: 5.

Æskil skælghi, en af Uplandslagens författare: unus ex auctoribus huius codicis. Conf. (Præf. not. 39.)

Önæbækker, (vide VGL.) Kg. **2**. *-kia bro*, ibid. not. 35. °1 *(iunabækker)*

Öræsunds bro, Örsundsbro på gränsen emellan Hagunda och Lagunda härad: pons in confinio territoriorum Hagunda et Lagunda. V. **23**: 5.

Östensbro, en bro öfver Sagån vid Nyqvarn, på gränsen emellan Upland och Vestmanland; en i Vestmanland ej långt från denna bro belägen gård, bibehåller ännu namnet *Östanbro*: pons in confinio Uplandiae et Vestmanniae. Kg. **2**; V. **23**: 5.

Öthnustir, pl. byn Önsta i Tillinge socken af Åsunda härad: pagus in territorio Åsunda. Conf. (Præf. not. 39.)

Öþmorþ (*emorþ*; Isl. *eyskógamörk* v. *eyskeriamörk*, *Ketils Hængs S.*, cap. 5. Havn. 1829.), egentligen den öde skogen; en skog på gränsen emellan Gestrikland och Helsingland (kallas nu Tönnebroskogen, der stora landsvägen går från Gefle till Helsingland): silva deserta; sic appellabatur silva in confinio Gestriciae et Helsingiae. Præf.

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

Pag. 3. not. 1. lin. 9. *pro:* duobis *lege:* duobus.

p. 11. not. 75. lin. 3. *post:* **118.** *adde:* **117.** – l. 25. *pro:* **104.** *lege:* **59. 104. 105.** – nott. 77, 82. *pro:* (**118.**) *lege:* (**117. 118.**)

p. 13. not. 71. *post:* **73.** *adde:* **98. 100.**

p. 16. not. 67. *adde:* **126.** *dropa.*

p. 22. not. 31. *post:* **48.** *adde:* **106.** &c.

p. 25. not. 50. *adde:* **101.** om. hanc §. – not. 91. et p. 26. not. 31. *post:* **48.** *adde:* &c.

p. 28. not. 24. *adde:* **126.** *korn bandh.*

p. 32. not. 88. pro: *pænninga* legendum est *pænningæ,* ut in textu scribitur; quod aliis nonnullis locis quoque est observandum (ex. c. pag. 53. not. 57, ubi pro *af* legendum est *aff*). – not. 8. *post:* **88.** *adde:* add.

p. 34. not. 92. *adde:* **99. 100.** om. hoc caput.

p. 35. not. 1. *adde:* **73.** om. sequentia usque ad finem §. 1.

p. 47. not. 42. et p. 84. not. 62. *post:* **66.** *adde:* **67.**

p. 50. not. 47; p. 57. not. 47; p. 75. not. 68. et p. 83. nott. 45, 55. *post:* **72.** *adde:* **94.**

p. 56. not. 29. *post:* **81.** *adde:* (**119.**)

p. 59. not. 31. *post:* **67.** *adde:* **68.**

p. 64. not. 84. *post:* **38.** *adde:* **49.** *et post:* **63.** *adde:* **66. 67. 68. 80.**

p. 67. not. 10. et p. 86. not. 40. *post:* **76.** *adde:* **110.**

p. 68. not. 37. *post:* **76.** *adde:* &c.

p. 69. not. 33. pro: **107.** *breffue lön.* lege: **106. 107.** *breffuelön.*

p. 70. not. 52. *pro:* **112.** *lege:* **105. 112.**

p. 78. not. 91. *pro:* **95.** &c. *lege:* **105. 112.**

p. 86. not. 54. lin. ult. *pro:* **95.** *lege:* **94. 95.**

p. 94. not. 22. pro: *vtsända* lege: *vtsändä.*

p. 100. not. 8. *adde:* Pro *þön* legendum videtur *þö* v. *þo.*

p. 290. v. *Asker,* lin. 6. pro: *ända* lege: *ænda.*

p. 365. v. *Lands rætter,* post: *landslagh* adde: *1.*

p. 439. v. *Væþia,* l. 4. *pro:* facienda *lege:* faciendam.

Praef. p. IIII. Codex Celeb. Schildener facta emtione nuper cessit Nobilissimo B. Rosenblad. — In primo folio huius codicis legitur nomen *Jonn Larson.*

p. XXII. l. ult. pro: *22)* lege: *44)*

p. LVI. l. 36. Numerus anni 1629 ad apographum pertinet; editio autem Messenii a. 1614 typis est vulgata.

In vol. I.

Pag. 122. not. 19. Quae in fine huius notae dicuntur, ea conferantur cum UplL. KkB. **11:** 1. not. 84.

p. 360. v. *Aska.* Formula: *vara saman om ask ok disk* forte vertenda est: eadem pyxi (qua conduntur edulia) et patella (qua in mensa proponuntur) uti; ut sc. v. *ask* ad nomin. *asker,* pyxis, arcula, sit referenda. Quibusdam locis formulam: *taga fram ask och disk,* i. e. cibum promere convivisque anteponere, rusticis adhuc familiarem esse accepi.

p. 364. v. *Banzmal.* Cfr. UplL., ubi h. v. plenius explicatur.

p. 378. v. *Cantabona.* H. v. fuisse nomen haud insolitum clarisonae cam-

panae, et significare *cantum* (i. e. sonum) *bonum*, apparet ex *Catalogo Episcoporum Hildenesheimensium*, edito a LEIBNITIO inter *Script. Rer. Brunsvic.* p. 773, ubi commemoratur "campana Cantibona vocata." Cfr. E. M. FANT, *Monumentorum veterum historiae Sveogothicae prolegomena*, Ups. 1815, pag. 25.

p. 380. v. *Disker*. H. v. vertenda videtur: tallrik: discus, patella. Cfr. ea, quae supra ad v. *Aska* sunt adnotata.

p. 382. v. *Duler*. Forte legendum est: *dul*, n. Cfr. UplL. v. *dul*.

p. 403. v. *Fænita*. Cfr. gloss. ad *Grágás*, Hafn. 1829, v. *fènyti*, quae ibi vertitur: "in bonis habeo, in utilitatem converto."

p. 406. v. *Gap*. Cfr. UplL. v. *lip*.

p. 425. v. *Hvemleder*. Cfr. Isl. *hvimleidr*, ob curiositatem invisus v. exosus, BH.

p. 469. vv. *Nokkadrumber*, *Nokka kona*. In quibusdam Sueciae partibus rustici hodieque appellant vetulam solam habitantem *nocka* v. *nucka*.

p. 509. v. *Tiugh*. Cum veteres codices iuris Upl. manuscripti habeant in dat. pl. *tiughum*, non *tighium*, ut in E. F. legitur, v. *tiugh* quoque in iure VG. significationem decadis habere videtur, ut adeo *fæm t.* sit quinquaginta.

p. 572. v. *Byrghitta*. Adde: 2) den Svenska S. Brigitta, Uplands-Lagmannen Birger Perssons dotter: filia Birgeri Petri filii, legiferi Uplandiae. IV. **21**: 120.

Praef. p. XVI, XIX. De Dano hic commemorato, cfr. UplL. praef. pagg. XLI, XLII.

In Vol. II.

Pag. 259. v. *Fal*, lege: *Faler*.

p. 277. v. *Ganga*, v. n. Locutio: *ganga skogh mans* conferatur formulis: *fara almæning*, *egn* &c., UplL. v. *fara 3*.

p. 286. v. *Hagh*. Vox *hagha* referenda est ad nomin. *haghi*, m. hage, inhägnad plats (gehäg): locus circumsaeptus. *hugga hagha*, inhugga jagtplats (genom träds undanrödjande och stängsels uprättande): locum venationi idoneum, obstantibus arboribus caesis, saepimento circumvallare. Cfr. SkL. h. v.

p. 288. v. *Hamna*, et p. 290. v. *Har*. De differentia quae inter has vv. statuenda esse videtur, cfr. UplL. v. *ar*.

p. 296. v. *Hugga 3*. Formula *h. hagha* sub 1) est ponenda. Cfr. ea, quae supra ad v. *hagh* sunt adnotata.

p. 297. v. *Hurruka*. Propria h. v. forma forsan est *hurdrakki* v. *hurdar rakki*. Cfr. UplL. v. *vagh rakki*.

p. 344. v. *Rost*. Computatio hic occurrens, secundum quam *rost* dimidium hodierni milliarii Suecani continuisse videtur, eo confirmatur, quod rustici, saltem Dalekarli, hodieque habent propriam mensuram viarum silvestrium, *skogsmil* dictam, quae cum ista congruit. Cfr. *Svea*, XIII, p. 281, 283. HÜLPHERS, *Resa igenom Stora Kopparbergs Höfdingedöme*, p. 202, 236.

p. 361. v. *Stæmna 3. ara s.* conferatur cum *manapa s.*, UplL. v. *stæmpna 2*.

p. 380. v. *Viperlags öri*. Ratio nominis hic allata confirmatur ex UplL. J. **20**: pr., ubi mulcta illegitimae usurpationis imponitur possessori, cum tamen eadem mulcta in §. 2. ibidem et cap. 4: 3. irrogetur auctori; qua ex re patet possessorem illam

mulctam pependisse actori, compensationem vero ab auctore poposcisse.

p. 399. v. *Gloholmber*. Insula in paroecia Skällvik et territorio Hammarkind sita continet duo praedia, quorum unum appellatur Djursö, alterum vero adhuc retinet nomen Gloholmen; olim vero Djursö et Gloholmen, quorum fines nunc palude terminantur, duae diversae insulae fuisse videntur.

Praef. p. XIV. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, cum libro KrB. ex iure Ostrogotico, in bibliotheca a I. Redin relicta inventus est, quem a. 1832 in publica subhastatione emit H. Ekström, Mercator Stockholmiensis. Hic codex, medio saeculo XV scriptus et tegumento membranaceo compactus, habet 151 folia 7 poll. alta et 5 poll. lata, quorum 3–17 continent dictum librum KrB., cum codd. H. I. K. fere convenientem. Multa hic offenduntur menda, nullae vero varietates quae momentum aliquod habeant. Textus in XXXVIII capp. divisus est; XLI vero capp. enumerat index; itaque divisio in capita neque cum textu a me edito nec cum cod. I. convenit. Ius commune incipit fol. 17. In fine codicis rubris litteris additum est: *Anno domini MCDXXXI completus;* quod eadem manu scriptum est ac similis adnotatio in codice Biblioth. Reg. Stockholm. B 6. (vide VGL. praef. p. XXII), ubi illa adnotatio falsificationis velandae caussa est facta; qua de re in praefatione ad codicem Magnaeanum mentio est facienda, hoc vero loco sufficiat dicere istum codicem eundem esse quem citat Lundius in diss. *de successione ab intestato,* Ups. 1697, p. 35. At codex, de quo nunc sermo est, quoque fuit in manibus Lundii, nec ab eo parum est celebratus. Initium nempe singulorum librorum huius codicis ornatur picturis, quarum quatuor in Tabb. 25, 26 ad *Atlanticam* pertinentibus, figg. 92 B, 93, delineatas exhibuit O. Rudbeck, cum quo codicem communicaverat affinis eius Lundius. Ex dictis picturis una est, qua ornatur liber KgB., exprimens imaginem regis tripodi insidentis; supra a sinistra parte apparet ornamentum stellare constans duabus figuris quadrangulis inter se connexis; a dextra leguntur verba: *data est ei potestas.* Haec pictura mirifice placuit Lundio, quo suggerente iam Rudbeck (*Atlant.* I. p. 548.) in figura illa octangula vidit symbolum octo iurium maiestatis; quam explicationem postea Lundius ipse non satis potuit inculcare. Cfr. diss. eius *de obligatione civis Suionici,* p. 60, 61, ubi ex cap. 2. KgB. LL. eliciuntur octo illa iura maiestatis, quae significat iste "nodus Gordius octo angulorum;" *Zamolxis,* p. 110, 153; *De origine maiestatis civilis,* p. 3, 4; *Notae ad ius VG.* p. 104; *Prolegomena ad ius Upl.* p. 5, et *notae* p. 134; *De iustitia et iure Sueonum,* p. 69, 70. In diss. *de obligatione civis Suionici,* p. 56, Lundius, ut in gloss. iuris OG. v. *eriks gata* iam adnotatum est, narrat "in antiquis manuscriptis codicibus scribi *e rikzgatu.*" Ex istis codicibus unus sine dubio is est, de quo nunc loquor; hic enim in principio cap. 7. KgB. pro *erikx gatu* legitur *e ikx gatu,* erasa scilicet litt. *r;* in fine eiusdem cap. legitur *ikx gatu,* deletis *er;* in ind. capp. vero *rikx gatu,* deleto *e.* (De codice iuris

Sudermannici manuscripto pari flagitio ac sine dubio ab eodem nebulone violato, suo loco sermo erit.) — Recentiore tempore hic codex transiit ad DAN. SOLANDRUM, qui dissertationibus quibusdam a se editis picturas ex hoc codice delineatas adnexuit, ex. c. diss. *de successione ab intestato*, Ups. 1744, ubi hic codex "pervetustus pariter ac rarissimus" appellatur. Mentio denique eiusdem codicis fit in volumine manuscripto diversas adnotationes a M. VON CELSE factas continente, et adservato in Bibl. Reg. Stockholm., sign. N:o 4 in 4:o ex collectione Celseana, ubi omnes picturae, quibus ornatur hic codex, p. 68–95 delineatae sunt.

TILLKOMNE SUBSCRIBENTER.

Stockholm.

Akademien, K. Vitterh., Hist. och Antiqvitets.
Arrhenius, C. M. Förste Expeditions-Sekreterare.
Branting, A. H. Krigs-Råd, R. N. O.
Helsingius, G. M. Banco-Sekreterare, R. N. O.
Rosenblad, C. W. Lieutenant.
Sondén, P. A. Ph. Mag., Comminister.
Wahlberg, C. R. G. Sterbhus-Notarie.

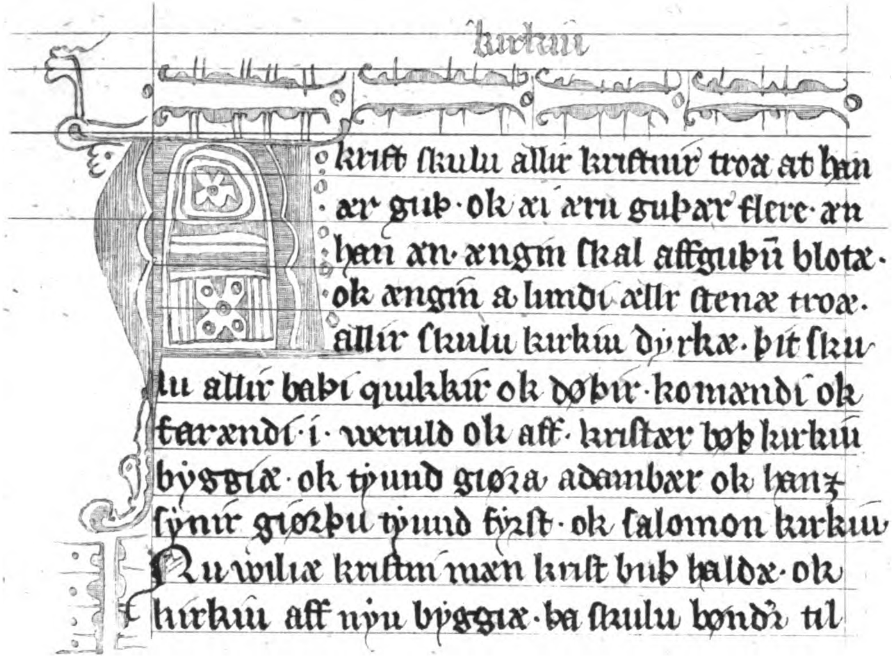
Linköpings Stift.

Rääf, L. F. Kammarjunkare.

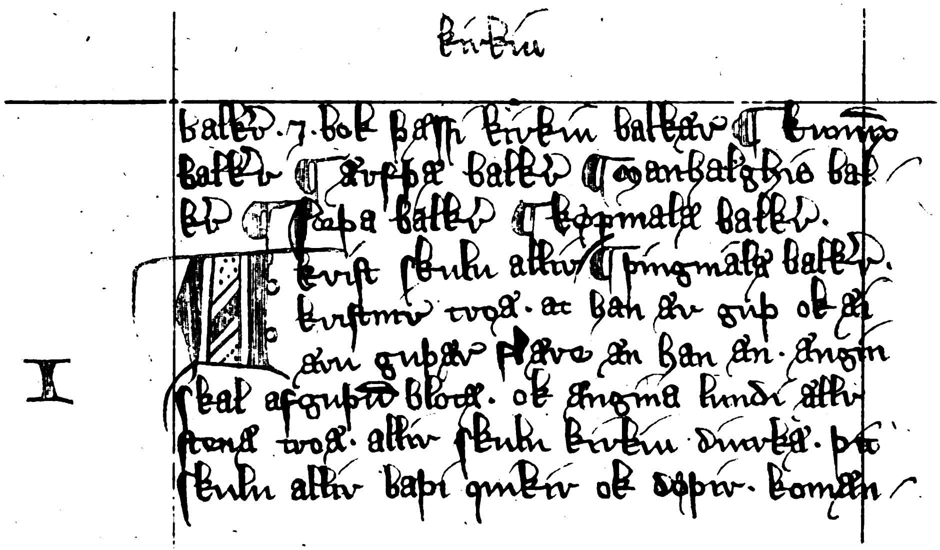
Florens.

Gråberg, J. f. d. Svensk och Norsk Consul, R. V. O., L. V. A.

Cod. A. *(Bibl. Acad. Upsal. № 12)* fol. 2 verso.

kirkiu
Krist skulu allir kristnir troa at han
ær guþ · ok æi æru guþær flere · æn
han æn · ængin skal affguþum blotæ ·
ok ængin a lundi ællr stenæ troæ ·
allir skulu kirkiu dyrkæ · þit sku-
lu allir baþi quikkir ok døþir · komandi ok
farændi · i · weruld ok aff · kristær boþ kirkiu
byggiæ · ok tiund gioræ adamber ok hanz
synir giorþu tiund fyrst · ok salomon kirkiu
Nu wiliæ kristin man krist buþ haldæ · ok
kirkiu aff nyiu byggiæ · þa skulu bøndær til

Cod. C. *(Bibl. Reg. Stockholm. B 52.)* fol. 2 verso.

kirkiu
balkær · 7 · bok kallas kirkiu balkær ¶ kunungx
balkær ¶ ærfþa balkær ¶ iorþabalkær ba
lkær ¶ kopa balkær ¶ kopmala balkær ·
Krist skulu allir ¶ þingmala balkær ·
kristnir troa · at han ær guþ ok æi
æru guþær flere æn han æn · ængin
skal afguþum blota · ok ængin a lundi ællr
stena troa · allir skulu kirkiu dyrka · þæt
skulu allir baþi quikir ok døþir · koman

I

Cod. B. (*Gleb. C. Schildener*) fol. 2 verso.

kirkiu

xi Um biskups sak. j. eþum.
xii Um brut mællum klærks oc lekmāz,
xiii Um friþ ma guzlikamæ.
xiiii Um næmpdir þe ær biskup raþær
halfwm. ok halwm krunæ. Ittæ æru
balkr. j. bok þæssi. kirkiu balkær, Ku
nunæ balkr. Ærfþæ balkr. Manhælghis
balkr, Jorþæ balkr, Kopmalæ balkr.
Þingmalæ balkr.

I Krist skulu allir kristnir
troæ. at han ær guþ oc æi
æru guþær flere æn han
æn. ængin skal af guþum
blotæ. ok ængin a lundi ællr stenæ troæ.
allir skulu kirkiu dirkæ þæt skulu allir

7, i, ½, Cod. 71, 95 &c.

gu, gr, thu, ga, *penningar, -ga*, Cod. 77, 84, 85, 93.

Cod. D. *(Bibl. Acad. Upsal. № 49)* fol. 67.

Maþer skal kunu biþia ok mæþ waldi taka
han skal faþur hænnar ok næstu frændr het-
ta. ok þera goþwilia leta. Nu kan hanum
wal swa at bæra. þa aa faþir wald. fæstu þa at taka. ær æy
faþur till. þa ær moþir. ær æy moþir till þa ær broþir. ær æy
broþir til. þa ær systir. æn hun gift ær. æy manne mæþ gifta
ær æy systir til: þa ær faþur faþur. ær æy han till. þa ær
moþur faþur. ær æy han till. þa ær faþur moþir. ær æy

Cod. F. *(Bibl. Acad. Upsal. № 55)* fol. 9.

Kyrkio Balcker

A Christ skulo alla christna troa, at
hann är Gudh, och ny äro gudhar flerre änn
hann een, Ingenn skall afgudhom blota, Och
Ingenn å lundi eller Stena troa, Heer skole
kyrkio söker, där skullo aller bådr quickne och dö-
der, kommande och farande i warnedh och af A.
Christne bödh kyrkio byggia och Tiond göra,

Schultén scripst. *S. Müller impr.*